

S Z I M Ü T A R T A L O N

KIADJA

NAGYIGNÁC.

NEGYEDIK KÖTET.

Egyesüljünk, haladjunk és merjünk cselekedni az állhatatosság békés zászlaja alatt.

B U D Á N,

A MAGYAR KIRÁLYI EGYETEM BÖTŰIVEL.

1843.

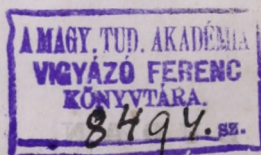

521.644.
308.768

TARTALOM:

	<i>Szelet.</i>
1. Szvatopluk , ered. dráma 5 felv., írta <i>Gaal József</i>	1 — 40
2. A meghittek , vigj. 2 felv., <i>Müllner Adolf</i> után <i>Kazánczy Gábor</i>	41 — 68
— A parisi naplopó , vigj. 2 felv., <i>Bayard s Vanderburch</i> után <i>Dunkel</i> szerint <i>Nagy Ignác</i>	69 —108
3. A puritán család , dráma 5 felv., írta <i>Mallefille Felicián</i> , franciá- ból fordította <i>Egressy Benjámín</i>	109—152
4. A rágalom , vigj. 5 felv., írta <i>Scribe</i> , franciából fordította <i>Tóth Lőrinc</i>	153—212
5. Az ördög naplója , vigj. 3 felv. énekekkel; irták <i>Arago</i> és <i>Vermond</i> , franciából fordította <i>Egressy Benjámín</i>	213—264
6. Fiesko , szomorujáték 5 felv., <i>Schiller Fridrik</i> után <i>Nagy Ignác</i>	365—340
7. Viola , vigj. 5 felv., <i>Shakspeare</i> és <i>Deinhardstein</i> után <i>Fekete Soma</i>	341—384
8. Griseldis , dráma 5 felv., <i>Halm Fridrik</i> után fordítá <i>Fáncsy Lajos</i>	385—420
9. Agg színész és lyánya , vigj. 5 felv., <i>Bayard</i> és <i>Theaulon</i> után <i>Both</i> szerint fordítá <i>Nagy Ignác</i>	421—464
10. A zalameai bíró , dráma 5 felv., írta <i>Don Calderon de la Barca</i> ; <i>Gries</i> után fordította <i>Gaal József</i>	465—496
11. A nagyravagyók , dráma 5 felv., <i>Scribe</i> után fordítá <i>Remellay Gusztáv</i>	497—552
12. Az ikrek , vigj. 4 felv., <i>Schneider L.</i> után fordítá <i>Nagy Ignác</i>	553—5

Megyeri Károly arcképével.

MEGYERI KÁROLY

Észleltet 1798-ki június 24-én, elhunyt 1842-ki december 12-én.

IVdik kötet.

XLIVik szám.

SZVATOPLUK,

eredeti szomorujáték 5 felvonásban; írta **Gaal József**.

(Adatott a pesti nemzeti színházban 1839. február 23kán.)

S z e m é l y e k:

Árpád. Bartha.
 Szabolcs. } Szentpétery.
 Gyula. } Udvarhelyi S.
 Künd. } **M a g y a r** Udvarhelyi M.
 Lecl. } vezérek. Egressy B.
 Kádosa. } Lendvay.
 Hiador. } Szigligeti.
 Első } **m a g y a r** Szabó.
 Második } **katona** Somogyi.
 Szvatopluk, nagy Morva királya. . . Egressy G.

Zobor, Szvatopluk fővezére. . . . Fánesy.
 Kriván, } Szilágyi.
 Klucsor, } Szvatopluk alvezérei. . . Zsivora.
 Zdenko, } László.
 Sturec, Zobor alvezére. Balog.
 I l m a Lendvayné.
 Milva, Zobor lyánya. Komlósy Ida.
 Dobrochna, Milva nevelőnéje. . . Szabóné.
 Egy tót katona. Molnár.
 Magyar katonák és hölgyek. Morva katonák.

(Történi k: az 1ső és 5dik felvonás Pozsonyban, és vidékén, a 2ik és 3ik a Tisza mellett Bars várme-
 gyében, a 4ik Nyitránál.)

Első felvonás.

(Pozsony. Terem Szvatopluk várában.)

Első jelenet.

Zobor (egyedül.)

Zobor. Előre űz a sors is nagy merényemben.
 Mérhetlen távolból hoz egy erős nemzetet földünkre,
 de tudatlant és vadat, alkalmasabb segélyt nem is
 kívánhaték: a vad erőt ha okosság vezérli, mi álljon
 ellent? Az oszlopok készek, csak össze kell ráknom
 a trónt. De itt jő a király.

Második jelenet.

Szvatopluk. Zobor.

Zobor. Felsőges ur, hatalmas királyom!
 Szvatopluk. Légy üdvez, hű vezérem! Hol
 vannak azon idegen nép követei?
 Zobor. Várják parancsodat.
 Szvat. Miért könyörgenek?
 Zobor. Egy szegény hontalan nép küldöttjei,
 mit kérhetnének mást, mint pártfogását a morvák
 hatalmas királyának.
 Szvat. S ez volna minden?
 Zobor. S egy darab földet terjedt birodal-
 madban, mellyen nyugodhassanak hosszú kóborlások
 után, s áldva téged, s tápláltatva napod fényétől
 élhessenek.
 Szvat. S mit tanácsolsz hű vezérem, megadjuk
 e kívánatukat?

Z o b o r. Felesleges volna felséged bölcsességének, gyarló tanácsom.

S z v a t. Szólj, hiveinket mindig örömmel halljuk!

Z o b o r. Én csak azt javalhatom, mit felséged nagy lelke, már előre meghatározott.

S z v a t. S mi lenne az?

Z o b o r. A szegény vándornép kérését teljesíteni. — Hazánk ez által kettősen nyer: békében hű jobbágyokat, s a hadban hű katonákat.

S z v a t. S te valóban azt véled?

Z o b o r. Ha felséged is jónak látja.

S z v a t. Hát legyen!

Z o b o r. Arnulf császár ellen e vad nép erejét használhatjuk, s általok korábban érheti el felséged szép célját, birodalmát függetlenné tenni a német császártól, vagy épen magát emelni, annak trónjára.

S z v a t. Hah Arnulf, mondd pusztán Arnulf, nem türhetem, nem birom őt császárnak hallani, mert e szó által mindig felettem képzelem, én pedig embert csak lábaimnál akarok látni.

Z o b o r. Ott is minden földinek helye.

S z v a t. Bocsásd be országom nagyait, azután jöjenek a követek.

(Zobor el a középjáton.)

Harmadik jelenet.

Szvatopluk (egyedül, a trónra ül.)

S z v a t. Milly fényes ülés, milly dicső az emberfajra innen nézni le; de Arnulf is ilyenén ül, nem! széke még fényesebb, még dicsőbb, s milly fentén állok népeim felett, olly magas ő felettem: — de neki onnan dőlni kell, dőljön, miért nagyobb ő Szvatopluknál!

Negyedik jelenet.

Szvatopluk. Ilma (oldalról.)

S z v a t. Ki közelít királyi székemhez?

Ilma. Én!

S z v a t. Te édes lányka, s milly szerenose az, hogy hozzám közelítesz, most először életedben?

Ilma. Közelítek, sőt többet is — még nem hallál kérést ajkimról.

S z v a t. Mit is kérbetnél tőlem, hisz csak általad van élttem, mindenem.

Ilma. Te a magyar követeket várod?

S z v a t. Mindjárt itt lesznek.

Ilma. Hagyd látnom őket.

S z v a t. Ilma!

Ilma. Hagyd látnom őket, s tagadj meg minden mást.

S z v a t. Ilma, kérésed háborítva ébreszti gyanumat: te, ki megveded udvaromnak minden férfait, ki irántam jéghideg maradtál, irántam! Szvatopluk király iránt, kinek lábaihoz egy hatalmas nép borul, s kinek felségét még Arnulf császár is rettegi. Te, ki ezt tevéd, most kőbor idegeneket olly hön ohajtasz látni; valld meg, te ismered őket?

Ilma. Gyanúd azt tenné, hogy visszavegyem

kérésemet, hogy ha meg nem vetnélek; de utállak téged inkább mint gyanudat.

S z v a t. (félre.) Ő megsérti fölségemet, de szeretem őt. — Mondd, nem láttad őket még soha?

Ilma. Ha valami, gyűlölésem irántad, téríthetne el az igaztól: de büszkébb vagyok, hogy sem miattad hazudja. — Én nem láttam a magyar követeket, de forró vágyamat őket láthatni, abból ismerd, hogy miatta élttem áldozatánál többet tettem, téged kértelek.

S z v a t. Miért e forró vágy?

Ilma. Tudod, magyar vagyok, s látni kívánom a magyarokat.

S z v a t. Lásd szerelmem nagyságát, engedek; állj ide trónomhoz, nagyaim megé, s látni fogod őket, de csak látni, koronámra mondom!

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Zobor. Kriván. Klucsor. Tötnagyok.

Z o b o r. Parancsodra itt vagyunk, hatalmas király!

S z v a t. S a magyarok?

Z o b o r. Már jönek.

S z v a t. Királyi fényem díszében lássanak: s vakulva beszéljék el népöknek: Szvatopluk milly nagy, és dicső.

(A trón mellé állanak. Ilma hátul.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Kádosa. Hiador.

K á d o s a. Isten veled, tótok királya! általunk a magyar nemzet nevében a fejedelmi Árpád üdvözel —

S z v a t. És könyörögve járul királyi székemhez: mit esdekelték, szólj bátrán! kegyelmünk nagy.

K á d o s a. Kegyelmeddel áldd meg jobbágyodat, nekünk az nem kell, csak másoknak szoktuk osztani. — Árpád üdvözetét küldi, s egy ajándékot, minő nemzetünkhöz illik.

S z v a t. S mi az?

K á d o s a. Egy mén, tisztán fehér, miként a téli hó, s tüzes mint a pusztá nyári csillaga; drágán felékesítve, mint még nem bírt egy király sem, mindazok közül, kik szegényen osztoznak a nagy Etele gazdag örökségében.

S z v a t. Fényes ajándék, és érte mit kívántok?

K á d o s a. Földet, melyet folytában öntöz a Duna, s fűvet, melly e dús földön terem, s vizet, melly a Dunának zúg hullámi közt. S ezért, ha jóakarva megadod, barátod lesz az erős nemzet.

S z v a t. Itt áll vezérem Zobor, már tudja szándékomat.

K á d o s a. Nem hozzá küldé minket nemzetünk: magad felelj király!

Ilma (félre.) Milly deli, milly hős! ő magyar! Zobor. Királyom bizodalma engem boldoggá tett, s ti azt nem fogjátok megvetni.

K á d o s a. Szvatopluk, mi csak ön szavadban bi-

zunk. Dolgunk vala már sok királylyal, mióta az Etelnek habjait nem isszák méneink.

Zobor. Királyok, kik csak szolgálai lehetének a fölséges Szvatopluknak.

Szvat. Hogy megmutassam nagy lelkemet, vigyétek kegyelmem híret Árpádhoz, mondjátok neki, én hódolata jeléül elfogadom csekély ajándékát, a fehér lovat, s megadom neki, mit esdekelve kér, a földet nyughelyül, a füvet eledelül, s enyhére a vizet —

Kádosa. Király, nem úgy! Árpád nem esdekelte, ő mint fejedelem nemzete nevében üdvözle téged; ő a királyi Etelének, ki ezen földek ura, s ostora volt, unokája, s ősei előbb parancsoltak itt, mint ti szolgáltatok.

Zobor. Mérsékelj tüzedet, bajnok ifju.

Szvat. Árpád földet kére tőlem, s én megadom, s elfogadom hódoló ajándékát. — Zobor, vedd át a fehér lovat! (El oldalt, s a tótok után.)

Hetedik jelenet.

Kádosa. Hiador. Zobor. Ilma (a trón megett.)

Zobor. Derék magyar, s te nem hiszed, mi jó szándékkal viseltetem irántatok?

Kádosa. Mi kardot viselünk, s nem aggódnak, milly szándékkal viseltetik más irántunk.

Zobor. De hallj meg! néped javára szólok.

Kádosa. Vedd által a lovat, s megyünk.

Zobor. Megbánod, ha rám nem hallgatsz.

Hiador. Halljuk meg barátom! beszédjé talán jobb lesz véleményünkül.

Kádosa. Szólj tehát.

Zobor. Arnulf, a német császár törvényes ura királyomnak, Szvatopluk országát, csak mint hűbért tartja, melyet a császár kegyelmétől nyert, s ezen ország nagy, és szép, melly bizonyára megérdemlené királyom háliját, s gondolvátok, háládatos é ő Arnulf iránt?

Hiador. Ha nem az, ugy az ő büne, s lakolni fog érte.

Zobor. Ne vedd olly idegenül a dolgot, titeket is közelről érdekel. — Midőn Arnulf Szvatopluknak a koronát, s országait átadá, Szvatopluk nagy esküvel, mellyet istenének szent nevére tett le, igé-re hűséget a császárnak. S mit vélték, hogy tartá meg ezt?

Kádosa. Gondolom, nem jobban, mint sejtésem szerint te akarod megtartani azon hűséget, mellyet Szvatopluknak kétségkívül ígértél.

Zobor. Hallj előbb, s itélj azután. — Szvatopluk fényesen uralkodik országain a császár kegyelméből, de lelkét megszállta a nagyravágyás ördöge, ő feltámadt a császár hatalma ellen, s független ur akar lenni, ki hitere esküvék engedelmisséget.

Kádosa. És te előttünk vádolod királyodat?

Zobor. Azért vagyok ember, hogy mindenütt vádoljam az igazságtalant. De hallj tovább: Szvatopluk ellenetek is véte. Ő Etele örökségét meg akará tőletek tagadni, s nem adta volna meg a földet, melyet kértek, ha én nem tanácsolom neki, sok fáradságba került, míg jó utra vezettem, hatalmatokat

festém előtte, ő nevette; barátságokat említém, melly őt segítheti a császár ellen; ő ezt megveté. De végre nagy nehezen engedte javallásomnak.

Kádosa. Bár ne engedett volna, ugy kardjainknak véres dolga lenne, vagy azt gondolod, hogy félelem készitete bennünket kéreésre?

Zobor. Azt nem mondam.

Kádosa. Mi őseink örökségét készek vagyunk vérrel megszerezni. Azért szólj röviden, mi célod?

Zobor. Én haj nélkül szerzem meg nektek a kívánt földet, s csak azon polcon álljak, mellyre a magyarok hatalma által juthatok, még többet is, mindent várhattok tőlem.

Kádosa. Ember, jól értelek?

Zobor. A császár Szvatopluk ellen készül, rohanjatok ti más oldalról rá, én veletek egyesülök, így a királynak veszni kell, a tótok engem választanak fejedelmé, s legyek én a morvák királya, mit nem várhatnak magyar barátaim?

Kádosa. Bizonyára kevesebbet, mint saját erejktől. De tudod é te szégyen embere, hitvány árulásod elfeledteté velem, hogy követ vagyok, vagy azt véled, hogy az utolsó magyarnak úja nem szentebb célra feszül, mintsem értted csak egy tompa nyilat is kilőjön.

Hiador. Árpád királyodhoz küldé minket, mit gondolsz felőlünk, hogy udvarában árulókká akarsz tenni ellene?

Zobor. Saját hasznára akarám vezetni a magyart, de ti vakok vagytok a becsület miatt, Szvatopluk csal meg, s elárul titeket.

Kádosa. S neked higyjünk, ki őt is elárulod; te becsületünkben kétkedél, ajánlásod mutatja, s ezért kardomra esküszöm, lakolsz.

Hiador. Ne heveskedjél barátom, e gyáva árulást Szvatopluknak kell felfedeznünk.

Kádosa. Igazat szólsz, kardomra nem méltó. Fel a királyhoz.

Zobor. Hahaha! ti olly gyávanak vélték engemet, hogy éltetem kezetekbe adjam: egy lépést sem innen mással, mint velem. Szvatopluk már távol van. —

Kádosa. De közel vagy te, s nekem az elég. Nyiss utat tót vezér, utat a magyarnak — követnek.

(Kardot ránt.)

Hiador. S te kényszeritenél?

Zobor. Mehettek bizvást, de csak haza, s hogy más felé ne térjen utatok, vigyáznai én fogok.

Kádosa. Ha halva nem dölsz lábaimhoz —

Zobor. Körül fogának népeim, egy intésemre elvesz életed.

Ilma (előrohan.) Ha azt én nem örzeném!

Zobor. Angyal, vagy ördög e lány?

Kádosa. Ki ez, tündér, vagy földilény?

Ilma. Zobor, te gyáva áruló, tagadd el bűnöd szörnyiségét. Az égnek, s megölt atyámnak átka rajtatok! — Nemes magyarok, hagyjátok őt ön szegényébe veszni. E szivbe ő mélyebb sebet vere, az én boszum szentebb, hagyjátok azt nekem.

Zobor. Dühös lány, el! a király nevében el!

Ilma. Én maradok — de távozzál te áruló, vagy nem tudod, hogy e helyen mindenható vagyok, itt kívánságom parancs? El veled!

Zobor. Gondold meg mit beszélsz.

Ilma. Siess el! vagy én fedezem fel Szvatopluknak árulásodat, s díjul fejed nem lesz megtagadva. Ha távozol, hallgatást ígérek, s e férfiak sem fognak szólni.

Zobor. S a király megtudja itt létedet —

Ilma. Hogy meg ne tudja, a te gondod legyen. El! siess!

Zobor. Megyek. (Félre.) S boszumat forralom. (Középjátszó el.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. (Zobor nélkül.)

Kádosa. Ki vagy te égi sugár, ki tündérként reszketésre bírod a fásult árulót?

Ilma. Magyar lány!

Kádosa. Magyar lány! s a tótok közepén!

Ilma. A tótok közepén, de azért szerelmem csak népemé, s azoké boszúm!

Kádosa. S hogy tévedhete a kelet szép rózsája a rideg havasra.

Ilma. El; megtudtok mindent, de késni nincs idő —

Kádosa. Jer velünk.

Ilma. Nem lehet.

Hiador. Ha magyar vagy, jer népedhez.

Ilma. Mondom, nem lehet.

Kádosa. Hol Szvatopluk? beszélnem kell vele.

Ilma. Nagy istenünkre kérlek ifju hős, ne szólj neki Zobor felől, ne szólj többé vele, te nem tudod még sorsomat, én boldogtalan vagyok, s boldogabbá csak a boszu tehet, s utját elzáród annak, ha szólsz.

Kádosa. Titokteljes lény, szólj nyiltabban.

Ilma. Még nem lehet, de ha majd a magyar nyilak pusztítják Szvatopluk népeit, mi csak úgy történhetik, ha Zobor szándéka titok marad a király előtt, meglátjuk egymást, kérlek, menjetek.

Kádosa. Többet szólj, többet.

Ilma. Csak akkor, ha e királyi szék ingadoz.

Kádosa. Hát csapjanak rá az égnek vészeli.

Ilma. Menjetek.

Kádosa. Hol látlak ismét, éltem csillaga?

Ilma. Ha előbb nem, Szvatopluk halálos óráján.

Kádosa. Ugy elveszett, mihelyt megláthatom.

Hiador. S utunk szabad lesz?

Ilma. Semmit se féljete! Zobor nem merne bántani, ő ismeri hatalmamat: de Szvatopluk haragja árthat, ha veletek talál. Siessetek.

Kádosa. Él j hát boldogul!

Hiador. Védjen a magyarok istene.

Kádosa. Meglátlak ismét?

Ilma. Szvatopluk sirján! (El.)

Második felvonás.

(Magyar tábor a Zsitva mellett, hátul sátorok. Elöl szabadhely.)

Első jelenet.

Árpád. Szabolcs. Kund. Leel. Kádosa. Hiador.

Árpád. Szvatopluk gúnynyal fogadá üzenetemet, bizom a magyarok istenében, hogy fegyvereinknek nem így felel. — Ő az országot, mely minket, Etele utódait illet, nem akarja kiadni, de eddig, ki kéréseinkre nem engede, szabályainak alatt dönt el, s a morva király sorsa is ez legyen, eddig követeket küldénk hozzá, a holnapi nap öldöklő nyilainkat repítse táborodra.

Kund. Fejdedem! nem lenne jobb várunk csak kevés időt, míg Tuhutum és Huba seregei nem tértek vissza Gelo országából, más csapatok Zalánt üldözik, s az ország más részeit hódítják, talán nem elég nagy számunk?

Árpád. Hadaink távol része bajnokul végezi azt, mire küldteték, nem kételkedik, segílyt nem kér, nem vár; s mi, a nemzet dereka habozzunk? félig meggyőzte az ellent, ki töle nem fél.

Kádosa. Csatára bajnok vezérünk; ezen nép, mellyet a félelem sziklák, s hegyek közé bujtata, ez állana ellen rohanó hatalmunknak!

Leel. Ha előbb kezdjük, előbb győzünk.

Árpád. El valék határozva, Szvatopluk készületlen nem talál, holnap megtámadjuk a tótokat.

Kádosa. S egy országnak lerázzuk épületjét.

Szabolcs. Előre üdvözlem a harc reggelét.

Árpád. Kádosa menj, vizsgálj meg az ellenség táborát, s a mit felfedeztél, add tudtomra még hajnal előtt.

Kádosa. Meglesz vezérem!

(Mind el.)

Változás.

(Morva tábor. Közepén Szvatopluk sátora, egy oldalon asztal, rajta poliár kockákkal.)

Második jelenet.

Szvatopluk. Ilma (belépnek.)

Szvat. Mit kell csodálnom, téged itt látni táboromban, a gyengéd lányt a harcnak gyilkos öltözetében, ez bámulásra méltó, valóban rózsza vagy tövisektől környezve.

Ilma. Te csak nemzedet lányait ismered, ők gyávák s félenkek: de más hagyomány maradt rám atyámtól, érted? atyámtól, hisz te ismeréd?

Szvat. Nem ismerém; de erről ne szólj! az istenért, ne szólj!

Ilma. Atyám tehát mást beszélt azon nemzet lányairól, mellynek én vagyok végső sarjadéka. — Midőn a vérengző nagy Károly elfoglalá az avar sáncokat hősi harc után, nem egy lány, nem egy hölgy áldozá kedvese, és férje mellett életét, a nemzetét —

Szvat. S te e hősnekét utánzaad, oh Ilma; gondold, milly drága életet tennél ki, e vadak nyilainak! Ki adná nekem vissza életedet?

Ilma. Nem éltem az, mi erre üzött, egy más élet forog fenn, melly előttem drágább mindennél, azt kell megörzenem.

Szvat. Mit? és neked egy élet drága lenne?

Ilma. Kész lennék azt a magamén megvenni —

Szvat. Ne tovább, vond vissza szavadat, te engem eddig minden áldozataim dacára sem szeretted, ezt eltűrém, mert a jövőtől reményltem. De most, hogy mást szeretsz, azt kell gyanitanom —

Ilma. Szerelmed, s gyanud előttem egyiránt kevés.

Szvat. Te szeretsz? s ki azon boldog lény, kit életeddel akarsz megóvni a veszélytől? Nevezd meg, hol van ő?

Ilma. Szvatopluk táborában.

Szvat. Egy szolgálért megvetéd az urat? nevezd meg, mert fojtó angyal gyanánt járom keresztül táboromat, s legyilkolom mind, kire gyanúm lehet.

Ilma. Bíz őket a magyarokra.

Szvat. Lány! nem rettegsz dacolni királyi hatalommal?

Ilma. Sokkal többször láttam Szvatoplukot gyengének, mint sem előtte rettegni tudnék.

Szvat. Ilma gondold meg, hogy a szerelem, s gyűlölség ott határzanak, hol a szerelemföltés kezdődik. Szólj, nevezd meg azt, kinek élte előttd olly drága?

Ilma. Nem, mert azt vélnéd, hogy dühöd facsarta ki belőtem a vallomást.

Szvat. Még ezt is! de jól van, lásd, én nyugodt vagyok, sőt több mint nyugodt, én neked engedek, kérlek, nevezd meg őt.

Ilma. Kérve eléred célodat, de a pusztá nével elégedjél meg.

Szvat. Nevezd.

Ilma. Igérd meg, többet nem kívánsz, mint ismerni őt.

Szvat. Királyi szavamra, nem. (Félre.) De éltét nem igérem.

Ilma. A neve — Szvatopluk!

Szvat. Szvatopluk?

Ilma. A tótok királya.

Szvat. Boldogságom istene ült ajkadra, hogy szavad irántam a hideg tél viharából a tavaszi este édesen susogó szellőjévé változott.

Ilma. Hatalmas király! mi lett dühödből?

Szvat. Kérdezd a Kriván ormait, mi lesz ködökből, ha a nap rájok süt?

Ilma. S meg vagy nyugodva?

Szvat. Boldog vagyok, hiszen te engem szeretsz, mondd, hogy szeretsz!

Ilma. Királyi szavadra igéred, hogy csak nevért kívánod, s többet nem!

Szvat. A szerelemben nincs király, s nem lehet királyi szó —

Ilma. De férfi szava mindig szent!

Szvat. Mikor fogsz többet mondani?

Ilma. Ha majd a magyarok nyilzápora elzúgott feletted —

Szvat. Csatára hát, még holnap elirtom a kóbor nemzetet a földről, mellyen ugy sincs hazája, s aztán szeretni fogsz, s én boldog leszek, s diadalmas király!

Ilma. Siess felé, a munka nagy —

Szvat. Csak egyre kérlek, vigyázz magadra, maradj a tábor biztos körében, kün számtalan ezerek óvják életedet, s én óvom a tiédet.

Ilma. Azon számtalan ezereknek, nem olly becses élted, mint nekem.

Szvat. Angyal! Isten hozzád, percekre távo-zom csak, tüstént itt leszek. (El.)

Harmadik jelenet.

Ilma (egyedül, utána néz.)

Ilma. Angyal? jól, de a bosznak véres angyala — előttem drága életed hatalmas király; de csak mint az áldozatra készített állat, mellynek a szent ünnepig őrzik életét, de csak azért, hogy akkor vesz-hessen el — azt véled, a királyi bibor elfeledteté atyám gyilkosát, színe előttem csak a kiontott atyai vére-nek folyama — azon pillanatban, midőn a legször-nyebbet látám, el kelle felednem; hogy csak gyenge hölgy vagyok, és férfias acélozni érzékeny szíve-met, mert atyám férfihöz illő örökséget hagyta, s ezen örökség — a boszu! (El.)

Negyedik jelenet.

Zobor. Zdenko. Kriván (középen.)

Zobor. Fel barátim! a munka perce vár ránk, holnap a magyarokat verjük meg, s holnapután a felkelő nap saját merénymre fog fényt önteni. — Itt Arnulf esászár levele, hűbérül nekem igéri a morva trónt, ha Szvatopluk megbuktatásában segítem, ter-vem kész és csalhatatlan, csak ti segítetek!

Kriván. De mi célod ebben?

Zobor. Szvatopluk jó, s nem gyenge ember, de álhatatlan mint a szél, hány veszté már előttünk kegyelmét, kiket annyira szerete, mint minket, sőt talán jobban, ki áll jót, hogy a legkisebb baj ke-gyét haragra fordítja, s fellohbanásában ő mindig kész a büntetésre —

Kriván. Igaz. Bátyám egy hibája nélkül el-vestett csatáért életével lakolt.

Zobor. S ezért véred boszut nem kiált?

Kriván. Szvatopluk királyom!

Zdenko. S nem üdvözlőlnél mást királynak, ná-lánál igazságosabbat?

Kriván. Ez hitetlenség volna —

Zobor. S a császár ellen Szvatopluk nem hű-telen, midőn haddal támad ellene, törvényes ura ellen —

Kriván. Ezt ő a tótok dicsősége, és független-ségeért teszi —

Z o b o r. Dicsőség, s függetlenségnek addig istene, míg egy sima arcu lány utjába nem jő, ő erre még a tróut is felédi —

Z d e n k o. Arnulf császár jobban tudá, kire kelljen népünk dicsőségét bízni, ő Zobort választá királynak — éljen Zobor! morvák királya —

K r i v á n. S valóban ezt akarná a császár?

Z o b o r. Itt levele. Gondolj bátyádra, ki vérpadon veszett —

Z d e n k o. S magadra, ha holnap harcunkat vesztenők —

(Kriván olvas.)

Z o b o r. Mostani helyem tiéd, ha trónra lépek, s kincs, a menyit kívánsz, Zdenko, mint ígértem, lányom a tiéd —

K r i v á n. A császár az engedelmességtől Szvatopluk iránt mindenkit felold, így bűn nem lenne merényed —

Z o b o r. Sőt kötelesség, s gondold meg, milly különbség egy hűn szeretett király mint én, s egy ingatag mint Szvatopluk, kinek mai kegymosolyát, holnap talán életteddel fizesheted —

K r i v á n. Zobor, én tiéd vagyok! rég forr keblemben a harag, de kitérni nem merék —

Z o b o r. Így erősek vagyunk — holnap tehát még Szvatopluk mellett, de nem Szvatoplukért, csak azért kell kiirtanunk a magyart, mert ez országunkat magáévá akarja tenni, s akkor nem csak nekem trón, s nektek méltóságok nem maradnak, hanem népünknek hazája sem lesz — előbb frigyeseimnek ohajtám őket, de mióta szándékokat tudom, végpusztulásig ellenek vagyok.

Z d e n k o. Nincs is szükségünk rájuk!

Z o b o r (az asztalnál.) Ah, nézzétek a kéjvadász királyt! a játék és kockára még a had komor gondoljai közt is ideje marad — nem barátim, ő nem emberünk, most fegyverének kellene villogni, de ő csak akkor vitéz, midőn a vész kiüzi a gyönyürőség karjaiból, s ha elláritá azt, ismét a régi kéjvadász —

Z d e n k o. Szinte kedvem jő, magamnak is, illy fényes példát látván, a játékra (a kockákat felveszi,) barátim! próbáljunk szerencsét, a magyarok táborára.

K r i v á n. Árpád sokat rablott, kincsekkel dús lesz tábora, vessünk kockát kincseire.

Z o b o r. A gondolat hősi, de szép lovai lehetnek, mint küldött ajándéka mutatja, mert a mén az eleven tűz volt, s olly fehér mint tej, ha nyerek, én csak lovait tartom meg.

Z d e n k o. Hát Árpád kincseit teszem fel. (Veti.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Kádosa (leeresztett sisakkal belép, s hátul megáll.)

K r i v á n. Csak három, most én vetek, s kincseimhez még a magyar vezér fejét teszem.

K á d o s a (a kockapoharat kezéből kiragadja.) Ti nagyra játszatok, de istenemre! én sem akarok fukar lenni — vigyázatok — Szvatopluk koronája, és birodalmára.

Z o b o r. Fiu! tételek nagy, hahaha! ki vagy? azt mondd előbb.

Z d e n k o. Hagyd el, barátom, ne kérdezd, tette eléggé mondja, hogy bolond.

Z o b o r. A tréfa igen neveltséges — de olly embernek, ki illy nagyra játszik, dűsnak kell lenni, s mit fogsz feltenni Szvatopluk birodalmára, talán az égnek egy csillagát?

K á d o s a. Csillagot nem, de az égnek egy mennykövét, melly keresztül dula több illy birodalmat. (Kardját az asztalra veti.) Ez felér egy országgal, mert országokat szerez.

Z o b o r. Lelkemre, mondom ez magyar!

Z d e n k o. Halálba hát a vakmerővel!

K r i v á n (Kádosa kardját elveszi.) Vessz el!

(Zdenko és Zobor kardot rántnak.)

K á d o s a (hátra lép.) Hah! hogy elragadt tüzem! szabályamat elvetém. — Gyilkoljatok gyávák, én nem rettegek!

Z o b o r. Mi célod itt? szólj előbb.

K á d o s a. Az, mi egész népemnek célja — veszedelmetek!

Z d e n k o. Halj meg tehát!

(Mind Kádosára rohannak.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Ilma.

Ilma. Vissza gyávák! mert a gyöngye női kar is elég erős, orgyilkos, s árulókat semmivé tenni.

K á d o s a. A tündér!

Z o b o r. Merész lány! te ellenünket pártolod?

Ilma (Krivántól elveszi a kardot.) Ifju, itt fegyvered! (Kádosának adja.)

Z o b o r. Te fegyvert nyujtasz Szvatopluk ellenének?

Ilma. Az árulótól nem türök szemrehányást.

K á d o s a. Egy szót se többet, édes égi tündér, kezemben a kard, hagyj engem most felenni.

Ilma. Nem; itt vérnek folyni nem szabad, saját veszélyed lenne az. Zobor, tudod hogy sötét titkodat ismerem, s ha Szvatopluknak felfedem, Arnulf gyenge lesz fejedet megörzeni; te most társaidal távozol, s életteddel állsz jót, hogy ezen ifjut biztosan vezethessem ki a táborból.

Z o b o r (félre.) Pokolba téged s őt is!

Ilma. Tétovázol?

Z o b o r. Megyek! (El Kriván s Zdenkoval.)

Hetedik jelenet.

Ilma. Kádosa.

Ilma. Milly vakmerő valál, ifju, az ellentábor közepébe jöni: illy kevés előtted életed?

K á d o s a. Legdrágább lesz, ha neked nem csekély. — Én vakmerő valék, de hogy ne lettem volna az, midőn a hely felé közelíték, mellyen téged látni hihetém. — Menj, égi tündér, járd fel a rohanó magyarok táborát, s kérdezd, ki merészebb Kádosánál;

ha merész valék, midőn tetteimnek illy csillag nem tündökölt, nem lennék é most vakmerő?

Ilma. De hogy juthatál ide, a királyi sátorba át kelle jönöd az egész táboron?

Kádosa. Vízsgálva kerülém meg a tótokat, s így nem látatva általok táborok megé juték, az éjszaka sötétében eltévedék csapatomtól, s e sátorhoz értem, hol ellent nem is gyanítva, az örök rám se néztek, és jó szerencsém bejöni késznete.

Ilma. Siess most vissza, mert itt vész tanyáz körül —

Kádosa. Nem rettegem, körülled e vész csendesül, te tündérként védtél, s védni fogsz.

Ilma. Hatalmam eddig terjedt, vége már! Jer!

Kádosa. Ilma, én szeretlek, az erdő szélén vár sebes lovam; jer velem, s egy perc alatt a magyar táborban leszünk.

Ilma. Nem lehet, én maradni esküvém!

Kádosa. Lyány! szerelmet esküvél?

Ilma. Szerelmet nem, boszút fogadtam én.

Kádosa. Hát jer velem, kardom bosszudé legyen.

Ilma. Magam torlom meg azt, mit magam szenvedék.

Kádosa. Ugy vesszek el hát, ha te nem szeretsz —

Ilma. Kádosa, nekem szeretni nem szabad még, és szívem bár milly hön dobogjon, csak egy sir felett lesz szabad kedvesemnek nyújtani kezemet.

Kádosa. S ki sirja az?

Ilma. Szvatopluké!

Kádosa. Hát ugy királyi székét sirjává teszem, csak azt igérd, hogy szeretni fogsz.

Ilma (kezet nyujt.) Ha Szvatopluk nincs többé, kérdezz meg ismét.

Kádosa. Ha isten nem őrzi, ugy holnap nem él.

Ilma. S ha őt a sors kardod előtt döntené el, dörögd fülébe bűnét, hogy haldoklása kétségbeesés legyen. — Halld: atyám utolsó férfiú volt a várkunok nemének, kiket a vérengző Károly eltiport, s így ő, s én, lyánya, mint te, magyarok: az ősi erdő árnyában elrejtve áll a kunyhónk, egyszer Szvatopluk ott vadászott, megláta engem, s vére szerelme lángolt, mellyet megveték, s haragra gyulva elragadtatott atyámtól; atyám védni akart, de Szvatopluk poroszloi halálra sújták. Én a királyhoz hurcoltatám, de a kéjvadász fejedelem családokéknem, neki népének minden hölgyei könnyen hódolának, én őt megvetém, s ez ellenállás szokatlansága még inkább ingerlé vágyait, tisztelni kezdte, s az időtől várta változtatásomat; én elhagyhatam őt, udvarában olly szabad valék, de az atyám holt testén esküdött boszu hozzá csatola, és máig itt tart. — Kádosa, ha halva eldül előtled Szvatopluk, dörögd fülébe ezt a szörnyü bünt, s én szeretlek hőbben, mint őt gyűlölém. — Most jer, siessünk, a vész közelit.

Kádosa. Kardom tiéd, és életem. (El.)

Nyolcadik jelenet.

Szvatopluk. Kriván (középről jönnek.)

Kriván. Mint mondtam, hatalmas fejedelem, már kezünkben volt a vakmerő magyar, de Ilma menté meg őt.

Szvat. S ti egy lyánytól rémülétek el?

Kriván. Tudván, melly kedves ő előtled, nem mertük bántani.

Szvat. Ő ellenemmel, s így ellenem szövetkezék —

Kriván. Azt tevé, fölséges ur.

Szvat. Menj, hívd elő Zdenkot, és Zobort.

(Kriván el.)

Milencedik jelenet.

Szvatopluk (egyedül.)

Szvat. Alig mulék el egy gyanu, melly keblenek minden érzetét fellángolá, s reménylém, hogy szívem viharát mosolygó hajnal, a rég várt szerelem hajnala deríti fel, új mennykő csap le ismét. — Ilma, miért mentéd meg ama vakmerő magyart? talán mivel te is magyar vagy? nem! ezen ok kevés, ezért kockára nem tenné magát, többnek kell lenni, ő szereti azon magyart, ugy van, azt szereti, s engem megvet. — Hah! megveti a királyt, ki őt imádja, s én szívemben a féltés kigyójjával egy országnak viseljem gondjait, csatát intéztek, vészeszt, és halálost. — Ki egy királynak kedvét rontja el, nem ember ellen vétkezik, mert illy hibáért egy nemzet lakol, de lakolni fogsz lyány te is. — Itt vagy Zobor?

Tizedik jelenet.

Zobor. Zdenko. Kriván (jönnek középről.) Szvatopluk.

Zobor. Királyom parancsolt —

Szvat. Szólj, de igazán, Ilma menté meg a magyart, ki elég szemtelen volt királyi sátorunkba lépni?

Zobor (Krivánhoz.) Egek! honnan tudja azt?

Kriván. Én mondtam meg —

Szvat. S te nem felelész?

Zobor. Hallgatok! tudván menyire sebzéné itt szivedet a való —

Szvat. Beszélj, parancsolom —

Zdenko. Királyom légy kegyelmes, az asszony természeté mindig pártolni a gyengébbet — Ilma a magyart hármunk ellen egyedül találá, s ótalmazá —

(Szvat. gondolkodva föl s alá jár.)

Zobor. Hogy árulhatád el Ilmát, tudván, hogy kezében életem —

Kriván. Szvatopluk az öröktől hallá félig a dolgot, s engem kényszerite, mindent megvallani.

Zobor. Uram, királyom!

Szvat. Mi baj?

Zobor. Mondjon rám fölséged életem, vagy halált, de átlátom hűségemnek hallgatni nem lehet —

Szvat. Beszélj?

Zobor. Mit Kriván monda, mind igaz.

Szvat. Hát Ilma menté meg a magyart, s miért ő? szereti ügyé?

Zobor (félre.) Szereti, mentve vagyok. — Szereti, ezt bár láttam, de hinni nem lehet, mert hogy szeretne az mást, ki Szvatopluknak királyi szeme előtt tetszést nyert.

Szvat. Te láttad, ő szereti a magyart —

Zobor. Azért menté meg —

Szvat. Azért menté meg, de őt az isten sem fogja megmenteni — hozzátok elő a hűtelen lyányt, tüstént lakoljon —

Zobor. Felséges ur! tekintetetre ő nem méltó, bizd szolgálóra, vegyé el életét, melyet neked szentelni nem akart — parancsolod?

Szvat. Életét? úgy, életét? nem, nem, olly szép életét; hát nem ma akart é ön életével óvni engemet? — Igen, de az csalás volt, miért szeretne engem ma, s miért azelőtt nem, úgy van, ő mást szeret —

Zobor. S azért haljon meg.

Szvai. Haljon meg! de ha a tél elmúlik, ha haragom ellobog, s ha ismét a tavaszt ohajtanám virulva látni ajkain, ember, vissza adhatod é akkor a rózsát, melynek laszakasztására unszolsz?

Zobor (félre.) Ilmának innen távozni kell, ha él. — Uram királyom, ha szánod őt, mit nem érdemelt, jó, mert kegyelmes ur vagy, de táborunkban hagynod őt, veszélyes volna, de bizd rám, én nyitírai várada vitetem, s ott parancsolhatsz vele.

Szvat. Ez légyen!

Zobor. Hát menjen még ez éjszaka.

Szvat. Ugy parancsolom — de érted Zobor, jót állasz életteddel —

Zobor. Csak azzal parancsolsz, a mi a tiéd! (Félre.) De Ilma itt jó, segítség, pokol!

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Ilma (oldalról.)

Zobor. A bűnös itt jó, királyom ne nézd, ne halld őt! — Örök!

Ilma. Ki itt a bűnös?

Zobor. Te vagy, ne véd magad. (Halkal Ilmához.) Ne félj, rám vagy bízva, megmentelek!

Ilma. Ki mert engem bűnösnek mondani? — király, talán hived?

Szvat. Te egy magyart, ki sátoromba rontott, megmentettél.

Ilma. Hol a tanúk ellenem?

Szvat. Itt!

Ilma. S te is köztök vagy, Zobor? jól, te engem kívánsz elveszteni, de magad vesztél el — most már szólhatok —

Zobor. Vessz el tehát!

(Kardot ránt, s Ilmára rohan, de Szvat. s a belépő örök megragadják.)

Szvat. Zobor! a hűségnek is vannak határai.

Ilma. Ne említsd, ő azokat soha sem ismeré — meg akart ölni, mert egy perce életemnek örök halál neki. — Tudd meg király, én megmentém a ma-

gyart, mert derék leventének ismerém, ő követ volt nálad Pozsonyban, s akkor — hidd el, magam láttam — Zobor, ki téged Arnulfnak elárult, s ellened pártot ütni akar, általa részire szándékozik a magyarokat huzni, de Kádosa guynnyal veté vissza a rút ajánlást; most szólj magad, nem érdemelte a megmentést? itt az áruló! ezt büntesd, ő ellened Arnulffal szövetekez. — Láthatod már, hogy lett volna oka engem megölni.

Szvat. Undok áruló, szólj, igaz ez?

Zobor. Egy hontalan lyánynak adsz hitelt?

Kriván (félre.) Kivallok mindent, így éltem menthetem, s ha Zobor elvesz, úgy fővezér leszek. — Uram, királyom! Zobor áruló, csak most akart elesábitani engem is.

Szvat. Halál tehát az átkozott gonoszra!

Zobor. Kegyelem!

Szvat. Te engem, s e lyányt akarád elveszteni, halál rád! (Kikiált.) Halljátok hiveim, Zobor, a fővezér áruló, királyotok halált mond fejére!

(Künn zúgás hallik.)

Szvat. Kriván, te is bűnös vagy? miért nem árulád el mindjárt a gaztetet? de mivel nem egészen későn tevéd, megbocsátok.

Kriván. Az ég halálja meg nagy lelkedet! — (Félre.) Ez hát a jutalom, átkozott csalódás!

Szvat. Zdenko! kegyelem jeléül Zobort rád bízom, végeztess ki őt.

Zdenko. Kegyelem, magos király! ő nem olly bűnös —

Szvat. Ne szólj érte, ő a halálé!

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Milva.

Milva. Mit hallok! oh iszonyuság! atyámnak halni kell — atyám, te nem halsz meg, ugyé nem?

Szvat. Mit? ezen angyal, Zobor lyánya? vén áruló, neked illy szép gyermeked vala, s azt eltitkoltad előttünk?

Zobor. Ismerém udvarod csábításait.

Szvat. Lakolj tehát kétszeresen! Zdenko, el vele!

Milva (Szvat. lábainál.) Ember! vagy király, vagy ki légy, lásd, én itt senkit sem ismerek, az istenért, irgalmazz, ha felfoghatod mit tesz atyát veszteni el, ha az égi atya előtt elveszni nem akarsz, kegyelmezz, vagy ha vérszomjadat el kell oltanod, ha csak gyilkolásra birsz megszeliöldülni, öl meg engemet, csak ne őt —

Szvat. Az oroslán farkast öl, nem galambot —

Milva. Király! nem, te őt meg nem ölod, mig én kéni, mig én könyezni bírok, mig térdeim lábaidnál tartanak.

Ilma. Szvatopluk! ki illy kérelemnek ellent áll, az nem ember — légy irgalmas! én kérlek, kinek mindent megadni esküvel.

Szvat. Ha angyalok könyörögnek az örgögért, ugy büntanyává leszen a világ, éltét meghagyom, de büntetetlen nem marad.

Milva. Atyám! atyám! te élni fogsz!

(Karjába dől.)

Zobor (félre.) Élni, de uralkodni nem —
Milva. Király, az isten annyira hálálja meg,
mint én akarnám —

Szvat. Zobor! te tüstént elhagyd táboromat,
országomat, száműzve vagy minden földeimről, s ha
valaha birodalmamban találtatol, utolsó napját érted
életednek!

Milva. Atyám! menjünk, te busulsz, hisz éle-
ted, és én megmaradtunk!

Zobor. Jőj gyermek! Isten veled király!

(Indulnak, Szvat. Milvát visszatartja.)

Szvat. Nem úgy, lyányod itt marad, te ellen-
nimhez szegődnél, ő záloga lesz tetteidnek, távol
tartád magadtól e gyermeket, míg boldog valál, mi-
ért kínzanád most nyomoruságodban? ő nálam marad
— érted — lyányod Szvatopluknál marad.

Zobor. Ugy őlj meg inkább, s kinomnak vége
lesz —

Milva. Ki szakaszthatja el atyjától a gyermek-
ket?

Szvat. Én — vigyétek a bűnöst!

(Az öregek Zobort el akarják vinni.)

Milva. Atyám! én követlek!

Szvat. Mondám, itt maradsz. (Visszatartja.)

Zobor. Ilma! védj lyányomat, csupán te véd-
heted. (El.)

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. (Zobor nélkül.)

Szvat. Főzz árulást, időd lesz rá!

Milva. Bocsáss utána fölséges ur! atyám után
bocsáss, így csak félt a kegyelmed!

Szvat. Rád áradni fog az, okod nem lesz elle-
nem panasza.

Milva. Bocsáss el, s isten gyanánt áldalak.

Szvat. Szeress mint embert, s én megelégszem.

Ilma. Ne kinezd a szegényt, bocsásd el őt —

Szvat. Azt ne kívánd, mert fájjon bár, de ké-
réselet meg kell tagadnom; ha mindent, mi Zobort
hatalmamban tartja, kezemből kibocsátok, ki áll jót,
hogy ellenem nem fordítja fegyverét, de így ő a tá-
volban is rabom, mert a leggazabb is félti gyermek-
két. (Félre.) S illy szép szakmányt Szvatopluk nem
bocsát el.

Tizennegyedik jelenet.

Szvatopluk. Ilma. Milva. Klucsor.

Klucsor. Uram, királyom!

Szvat. Mi hír?

Klucsor. Zobor alig hagyá el a tábort, és
hívei, a nyitrai sereg, utána indult tüstént, őt ezer
bajnok hagyá el a tábort.

Szvat. Semmi baj! csak menjenek, még elég
marat kóbor ellenüket pokolba sujtani, és ez jót
áll nekem, (Milvára mutat) az elment ezerek felől, a
hajnal ismét zászlaim alatt leli őket, Zobor maga
küldi vissza.

Klucsor. Nincs több parancsod, hatalmas ki-
rály?

Szvat. Menj.

(Klucsor el.)

Tizenötödik jelenet.

Előbbie k. (Klucsor nélkül.)

Milva. Oh, ótalmazz engem, lásd, milly boldog-
talan vagyok!

Ilma. Ne reszkess!

Szvat. (Milvához.) Jer lyány, öreidhez!

Ilma. Öre itt van!

Szvat. Az én rabom, és öre én leszek!

Ilma. Az ártatlan nem rabja senkinek, s én e
perctől barátnéja vagyok, megóva lesz ő nálam hi-
ven —

Szvat. Atyja ellenem vétkezett!

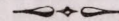
Ilma. A bűnös atyát bünteted, az ártatlan lyá-
nyon hatalmad nincs — jer szegény lyány!

(Milvát elvezeti oldalt.)

Tizenhatodik jelenet.

Szvatopluk (egyedül.)

Szvat. E lyányt kinomra ismerém meg, bár
gyűlölni akarnám, szeretnem kell, talán büntetni
akarja általa az ég, rajta elkövetett vétkeket —
vétkeket? hát vétkezém? miért szegült atyja elle-
nem? nem valék én király? és ő jobbágyom? én nem
öltém meg, azt embereim tevék, én nem parancso-
lám, nem is tudék felőle — nem! én bűnös nem va-
gyok! s csak holnap kiküzdjem csatámat, diadalma-
san, mint másképp nem is lehet, elragatom tőle Milvát,
s neki is, a kevélynek, hódolni kell elöttem. (El.)

Harmadik felvonás.

(Erdő.)

Első jelenet.

Zobor (egyedül.)

Zobor. Fennen kezdém a pályát, mellynek még
magosabbra kelle vezetni, s most mint száműzött buj-
dosom azon ország erdejében, mellynek királya aka-
rék lenni — azonban száműzve, s üldözötve bár
de csüggedve nem, s ha valaha most áll erősen: tö-
kéletesen Szvatoplukot levetni a magosból; mert
nagyraevágásomhoz a boszu is szegődik; s egy még
hatalmasabb inger, lyányom, szeretet lyányom meg-
mentése. — Milva, atyád, ki nélkülöd vigan fog-
na a nagy munkához, most remegve közelít a cél

felé, mert te Szvatopluk kezeiben vagy, s mentésed-re villámként kell sietni, különben késő a segedelem, s a rózsá, melyet virulva hagyék el, levéltelen kóróvá aszhatik — de ki közelit felém, megismernem nem engedí a hajnali szürkület.

Második jelenet.

Zdenko. Zobor.

Zdenko. Légy üdvöz, barátom!

Zobor. Zdenko, te vagy? jó é híred mint magad, vagy rossz, mint a kiktől jöv é?

Zdenko. Hírem nem olly rossz, mint körülményeinkben várni lehetne — a sereg elégyületlen Szvatopluk hírtelen itéletével, zugolólik, hogy a király egy lány szavára kihalgatatlan üzé el legjobb vezérét, de ismered szogalelköket, kitörni egy sem mer —

Zobor. Ne is tegyék, nekik a magyarokkal még ma ütközniök kell, s reményem, vezérek én leszek —

Zdenko. Te? kit számüzött a király?

Zobor. Ne félj, midőn Szvatopluk meg nem ölt, nyerve volt ügyem — én ismerem az ingatag királyt — de hogy van lányom?

Zdenko. Még eddig Ilma ótalmában biztosan —

Zobor. Hála a nemes lánynak, mint gyüölém őt, ezután ugy fogom szeretni, s megjutalmazása legyen királyságom első tette —

Zdenko. Merész férfi, s te bujdosva is királyságot reménylesz?

Zobor. Elbujdosásom trónom első lépcsője, Szvatopluk ez által gyüölötté téve magát, s minél inkább emelnek engem újabb érdemeim, annál inkább lesz lealázva ő —

Zdenko. Újabb érdemeid? meg nem foghatom — seregünk már a magyarok soraiban képzelt téged, ellenünk csatázva —

Zobor. Ha abban lelném hasznomat, ott kereshetnél most, de jobb nekem itt — Zdenko, csak te tudod, hūn szeretém lányomat, s azért még létét is titkolám Szvatopluk előtt, mert a kéjvadásznak Zobor, és egy pór lánya, mindegy lett volna, most a háborus időkben félvén őt magányban hagyni, a táborba hozám, s ott balsorsom a királyljal megismerteté, most kezében van, neki még ma ismét az enyimnek kell lenni.

Zdenko. Hogy lehetne az?

Zobor. Halld tovább — a magyarok segedelme elöttem semmi — ők urat ezen földön túrni nem akarnak, s én szolga nem leszek — azért nekik veszni kell, hogy én felállhassak — most azért egy követet küldék Árpádhoz, megüzenni számüzésemet, s kéretém, jöjön a csata előtt ehelyre, hol őt magam bevárom — s vele a hozzá pártolás felett alkuszom — katonáim itt körül rejtvé vannak, egy jelre előrohannak, s Árpád foglyom lesz.

Zdenko. Reményled, hogy meg fog Árpád jelleni?

Zobor. Én számüzött vagyok, ollytól pedig félni nincs oka, e felett hiszi, hogy Szvatoplukot gyüölöm, s már követétől tudja törekvésemet a ki-

rály ellen, s azt, hogy Arnulffal tartok, ki őt is segédül hitta a tótok ellen.

Zdenko. De a követ is megveté ajánlatodat?

Zobor. Az egy délceg lángvérű levante volt, ki még aludni sem szeretne, ha ágyát nem karddal vitta ki, de Árpád vitézése a józan észszel párosult — ő ellene lányát már fiának jegyzi el, csak hogy biztosabb legyen diadalma, s így tehát nem fogja olly vakul visszavetni ezen szép alkalmat az ellenség rontására —

Zdenko. Az isten segítse célodat!

Zobor. S ha foglyom Árpád, diadalmasan hurocolom őt táborunkba, s a király kénytelen engem visszafogadni, s könnyen legyőzzük a fejtelen magyar csoportot, s a diadalmamórában, melyet én szereztem, gyermekjáték lesz Szvatoplukot ledönteni — de ime, ha jól látok, a követ visszatér —

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Sturec.

Zobor. A választ, hamar!

Sturec. Árpád mindjárt itt lesz —

Zobor. Győztünk barátom — Árpád, ki a morva trónt porba akará dönteni, engem emel rá.

Zdenko. Minél kevésbé reménylek, annál inkább örvelek.

Zobor. Nagy kiséréttel jövend a magyar vezér?

Sturec. Csak másod magával, én azt mondam, hogy néped tul a Szvatopluk táborán, a hegyekben rejtezik, s azon feltétel alatt, ha nekik szabad birtokot ígér, a magyarokkal egyesülni kész.

Zobor. Zdenko, hallád, Árpád már fogva van, siess, készítsd el rá táborunkat, emeld ki tettem érdemét, hogy győzelemrobajjal ülvözöljenek, s a számüzött magasztalva álland a király előtt — menj, siess, Milvám jegyese.

Zdenko. Megyek, az ég boldogítsa merényedet! (El.)

Negyedik jelenet.

Zobor. Sturec.

Zobor. Sturec! siess elrejtett népemhez, s ha háromszor hallasz csattanni kezemmel, ronts elő, s e vidéket vedd mindenfelől körül, ugy, hogy ne szabadulhasson ki a magyar — aztán azt tegyétek, a mit parancsolok!

Sturec. Ugy lesz uram!

Zobor. De pontosan legyen!

Sturec. Ott közeledni látok két magyart, az ösvényen fel, lovaikat s kiséréteiket lenn hagyák.

Zobor. Ha Árpád lenne?

Sturec. Ó az — kiismerném őt ezerek közül is, a földön nem jár több illy hős alak.

Zobor. Hát siess helyedre, s vigyázz parancsomra; teljesítésétől tényszerencsed ugy függ mint enyim.

Sturec. Bizzál bennem! (El.)

Ötödik jelenet.

Zobor (egyedül.)

Zobor. Hah! napkeletnek büszke férfia, országhódító Árpád! itt mesteredre lelsz — de minden gyanút el kell háritanom — fegyvertelen lásson — (kardját leoldja, s elveti,) el gyilkos acél, hatalmad bár milly nagy legyen, az észé még nagyobb most, annak engedj szolgálva vas — milly hősi férfi! tisztelni tudnám, ha elvesztenem nem kellene.

Hatodik jelenet.

Árpád. Kádosa. Zobor.

Árpád. Itt áll egy férfi magánosan!

Kádosa. Vezérem, ez Zobor.

Zobor. Zobor vagyok, hatalmas fejedelem!

Árpád. Te kértél, jelenném meg, s ime én a hatalmas eljövök, mert kimélni akarom az embervért hol lehet — szólj, mivel segíthetsz Szvatopluk ellen, s ha tetted célja jutalom, ne aggódjál, a magyar böküzü —

Zobor. Engem elüze Szvatopluk —

Árpád. Már tudom — mi ajánlatod?

Zobor. Sok és kevés — ki mint veszi — sok ha kérésem nagyságát tekintjük, kevés ha meggon-dolod, hogy a magyar nemzetet, biztos birtokába helyezem annak, mit győztes fegyverével elfoglalt ugyan, de benne még nem erősült meg —

Árpád. Nyilant beszélj, titkos szavakat fejtegetni kedvem nines, nines időm —

Zobor. Igérd nekem Szvatopluk trónját, ugy a morva király ellen veled harcolok, s frigyese-d leszek minden háborudban —

Árpád. Mit királyod bir, az őseim hazája, itt országot a nagy Elele, a diadalmak királya, s én unokája csak nemzetének fogom adni a földet, mellyet neki kell örökleni — de ha hozzánk állasz, bizd rám jutalmadat, s panasza nem lesz okod.

Zobor. Oh, nekem panasza nines okom, sőt áldom az istent, ki a magyar vezért elébem hozá.

Árpád. Még nem tudom miért lehessen áldanod, sokat tölem ne várj, mert ha frigyeseünk leendez, tiéd a szerencse, nem miénk.

Zobor. Még egyszer, áldom az istent s örökre fogom áldani, s örülni tudnék rajta, mint gyermek, s tapsolni így, (háromszor tapsol.)

Árpád. Örült ez ember?

Kádosa. Én gazznak véltem, de nem bolondnak.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Sturec, (s hátul tót katonák mutatják magokat.)

Zobor. Kevély magyar, most nézz körül, s megtudhatod, miért áldom istenemet.

Kádosa. Hah árulás! vezérem, elvesztünk! (Kardot ránt.)

Árpád (nyugodtan körül tekint.) Ne félj ifju! — Árpádnak célja nagy, őt el nem vesztí gyáva áruló! — Zobor. Foglyom vagy Árpád, légy békén, s kövess.

Árpád. Gondold meg ember, mit beszélsz?

Zobor. Az rég megtörtént, most csak tenni kell!

Kádosa. Meggyilkolom, vezérem, e cudart — Árpád. Ne bántsd, kötél való neki, nem leventekard.

Zobor. Vissza, vakmerő! ott ezrek őrzik éltemet — Árpád, rabom vagy!

Árpád. Én nem — te vagy rabom, undok áruló! (Kardot ránt, s azt Zobor mellére szegezván, megradja.) Parancsold tüstént vissza szolgálodat, vagy ezen gyalázathban végzed életedet.

Zobor. Bocsáss el, mert megölnek embereim!

Árpád. Meghalsz, ha egy mozdul helyéből.

(A tótok mozognak.)

Zobor. Sturec, megállj! várjatok!

(Visszavonulnak.)

Kádosa. Vezérem, te isten vagy!

Zobor. Most bocsáss el, szabadulnod nem lehet.

Árpád. Te katonáidat tüstént elküldöd, s velünk jössz a magyar táborba, így meghagyom bitvány életedet, de ha nem teljesíted ezt, itt veszni fogsz, ha bár mi is halunk!

Zobor. Átkozott sors; hát ellenem van az egész pokol! hihetnék ellenem szavának —

Árpád. Tett ígéret nálunk nem ismer ellent, vagy követsz és élsz, vagy halsz itt velünk.

Zobor. Követlek, csak szentül ígérd meg, hogy meghagyod életemet.

Árpád. Igértém már, s gyávákat ölni nem fogok! —

Zobor. Sturec! vonulj el seregemmel tova az erdőbe, s várj ott, mindjárt visszatérek.

Sturec. Uram, te fogva vagy, mi megmentünk!

Zobor. Engedj parancsomnak, fiu! s ne kérd, miért tesztem!

Sturec. Ha ugy kívánod, legyen.

(El a katonákkal.)

Nyolcadik jelenet.

Árpád. Kádosa. Zobor.

Zobor. Árpád! bocsáss el, lásd, ők elmenének!

Árpád. Nem, te a táborig velem jössz.

Zobor. Megyek tehát, csak életemnek kegyelmezz!

Kádosa. Saját cseledben vesztél, áruló?

Zobor. Nem ölsz meg engem, nemes fejedelem!

(El mind.)

Változás.

(Magyar tábor a Zsitva mellett, hátul sátorok. Elöl szabadhely.)

Kilencedik jelenet.

Szabolcs. Kund. Leel. Hiador. Hátul magyar férfiak és hölgyek.

Leel. Légy üdvöz, istenünk! ki a harc reggelén olly sugárdúsan ragyogsz le népeidre, diadalmat jósló arany tekinteted.

Hiador. Im táborunkat fényvel önté el, míg a köd homálya borítja ellenünket.

Szabolcs. Most még homály, estére vér borítja.

Kund. De Árpád késik, s bajtársaim félek, hogy munkánk terhes és hosszú lesz.

Hiador. Annál fényesebb diadalmunk — ne félj, Árpád a harcra késni nem szokott.

Leel. De aggódom elmaradásán, bár ne bízta volna magát ellenére.

Kund. Keressük fel, azon erdő felé távozott, utána —

Szabolcs. Nem, ő veszélybe magát gondatlanul nem veti, s ha meát, fontos okok késztették, s azok nem eresztik vissza olly hamar.

Hiador. De siessünk utána, s ha vészben nem forogna is, nem érthatunk.

Szabolcs. Nem — bizodalmat kell mutatnunk, ki másfelől olly hirtelen gyanakszik, maga is gyanuba jő, hogy hasonló esetben a félt roszt megtenni kész lenne —

Leel. De félelmünknek vége, ime itt közelit vezérünk.

Kund. S velök egy idegen!

Hiador. Az Zobor, Szvatopluk fővezére —

Szabolcs. Ki Árpádot alkudozni hivatá.

Kund. É szerint uj frigyesünk —

Hiador. Bár ellenünk maradna, az olly frigyes rendesen kettős jutalmat vár.

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Árpád. Kádosa. Zobor.

Mind. Udvözlégy, dicső fejedelem!

Árpád. Frigyeset menék szerezni, s ime itt egy árulót hozok!

Mind. Árulót?

Kádosa. S az árulók legcudarabbát!

Árpád. Alkudozás ürügye alatt csalt magához! ott el akart fogni —

Mind. Halál fejére!

Zobor. Fejedelem! te nekem életet ígéréd!

Árpád. Bajtársaim — őt öngyalázata el fogja ölni — vére csak moeskolná ősi fegyverünket — én éltét, melly beestelen, meghagyom — Kádosa, kísérd ki őt a táborból, hogy menjen szabadon —

Kádosa. Elkisérem, s addig megörzöm életét, de azontul nem terjed ígéreted — fejedelem! adj neki kardot, s ha táborunk körét elhagyá, szabad lesz vele egy szál kardra szállanom?

Árpád. Hogy gondolhatád ezt?

Kádosa. Ó mint áruló, mint orgyilkos büneért

halált érdemelt, azt elengeded, vezérem, ő ismét szabad, s ellenségünk, s illyel mi tiltja egy szál kardra kelnem —

Árpád. Nem lehet, bocsásd őt szabadon —

Kádosa. Fejedelem! midőn Munkácsnak vittuk szirtfokát, és hosszú kétes haru után én valék első a várnak ormain, azt mondád, kérjek jutalmat, bár millyet, megadva lesz; de jutalom volt a diadal, én nem kértém semmit, most fejedelem! most kérem azt; ez ember életét, ha táborunkból künn lesz, legyen ő fegyverben, mint én —

Árpád. S ki hinné, hogy viadalban ölted meg őt, s nem hazudhatná, s okkal a világ, hogy ígéreted ellenére táborunkban öltük meg őt — jutalmul nem kívánhatsz szótörést.

Kádosa. S illy gyalázat büntetés nélkül muljék, az nem lehet, még egyet kérek fejedelem, s ha az igazság szent előtted, mint mindig vala, meg nem tagadhatod — ha ezen ember csatáinkban még valaha ellenünk fog állani, ne bántsa őt más magyar, nekem legyen feltartva élete.

Árpád. S te olly csekélynek nézed érdemeidet, hogy értők méltó jutalmul, illy hitvány életet kérj, kívánj nagyobbat, s hagyd el ezt —

Kádosa. Nem — nekem többet nem adhat ember, s ha isten volnál, imádvá esdekelnék, adj neki tíz életet, hogy mind a tizet én ragadhassam el.

Árpád. Legyen tehát, mit olly macacsul kívánsz — Daliák! halljátok, a tót vezérnek élte Kádosáé, kiméljétek őt mindenütt, csak Kádosa mérjen rá életet vagy halált —

Kádosa. Halált! gyalázatos halált!

Zobor. Harcolva nines gyalázatos halál, ne örveudj korán, Zobornak is éles fegyvere —

Kádosa. Harcolva nem halsz; így hősök esnek el, te árulókét veszed életed — halld tehát, s halljátok daliák! a magyarok istenére esküszöm, ez árulónak akasztófán végzem ki életét; vagy elveszek — most jöhetsz! (El Zoborral.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. (Kádosa és Zobor nélkül.)

Árpád. Csátára hát, e nap pusztítsa ki Etele örökéből a gyomot. Leel, adj jelt.

(Leel kürtjébe fú, a nép előtódul.)

Mind. Csátára! fel csátára!

(A nép, fegyveresek hadi rendben, s utánok az aszszonyok, a tárogató elő áll megzendül ének.)

Csatadal.

Fel hősei, bajnoki régi hazánknak!

Mind bús zivatarba csatázni megyünk —

Leng már lobogója a véres apáknak,

A tárogató ébresztí szívünk,

Lándzsa robojjon az ifju kezében,

A háboru mérge a bajnoki képen,

Égjen szeme harcviadalmi között,

Mén fussa be robajzva a csatasíkot,

Nekünk a dicsőség istene int ott,

Felszerzeni hont, szépet, s örököt.

Ti mind, kiket a vas népei szültek,
Küzdjünk, viharozva a hősi keze,
Fel bajnokok hévöröm a csata néktek,
Fegyverbe ki, harcok fergetege,
Büszke magyar! kit uralnak a térek,
Felzengjen el ajkidon a csataének!
Villámlani harcokon állj te elő.
Ottan lakozunk majd vérdiadalmat,
A honnan a vést lerobajozza hatalmad;
Már rémül a tót had, a sirba menő.

Bús táborok állnak a bérci szorosban,
Zászlón Svatopluknak harcjele száll
Fel; már a csatának lángja kilobban,
Fel Kun, vadabb a csere párducinál —
Elő nyilazója az égi harangnak
Jász, vesszeid életet ölve rohannak,
Mint zivatarban a menny köve dül,
És örje hazánknak a sasfi szemével,
Fel! harera robgon a bajnoki székely,
Miut fergeteg a vihar ágyaibul!

Zsákmányra palóc, te lakója hegyeknek,
Vérgengeni szállj a sikra elő,
Zeng tárogató, kürtök recselednek
Fel kardra te vól, te az ellenölő —
Ronts ölni te ázfiu rettenetesben
Mint ég dübe véres fergetegekbén,
Fel hősiak! szemben az elleni had,
Hizlalja, de vérrel a szittya hazáját,
Végezze halállal szörnyű csatáját
S virulva hazánk fog lenni szabad! —

(Az ének vége után hadi induló hangzik, a nép el.)

V á l t o z á s .

(Szabadhely Svatopluk táboránál.)

Tizenkettedik jelenet.

Svatopluk. Ilma Milva. Dobrochna.

Svatopluk. Itt maradtatok, szép lányok,
itt biztos helyen vagytok, s menten a csata vészzeitől. — Ilma! mi lesz a győztes jutalma?

Ilma. Ki számára kéred azt?

Svat. Azéra, ki ma győzni fog — s ki lenne az más, mint én? csak nem álmadod, hogy a magyarok diadalmat nyerjenek felettem?

Ilma. Feletted nem, mert ime a sereg már megütközik, s te itt tova állsz a csatától?

Svat. S miért hagynám el a gyönyört, körödben lenni, előbb mint a szükség kívánja — a pór nép kezdje a csatát, királynak a helye ott van, hol a diadal határoztaik, s ott kardomat villámként láthatod —

Ilma. De nézd a magyarok siettetik ezen pilanatot —

Svat. Mit? ördögök? hadamnak első csapatja hátrál!

Ilma. Magyarok rohantak rá.

Svat. Királyi zászlómat a diadal fogja lobogtatni — az ellen dől, mert Svatopluk most harcra kel. (El.)

Tizenharmadik jelenet.

Előbbieik. (Svatopluk nélkül.)

Dobrochna (Milvához.) Ne reszkess, nemes kisasszony, atyád a harcban nincs.

Ilma. Édes lyány, mit remegsz?

Milva. Atyámra gondolok —

Ilma. Ne félted őt.

Milva. Ha harcban nincs, elveszti őt Svatopluk haragja.

Ilma. Atyád mentve van, rá veszély csak a magyarok fegyvere volt, ezt elhárítá róla a király, midőn száműzte, s Svatopluk haragját ne féld, fulánkját elfogja venni e csata.

Milva. Tehát úgy véled, a magyarok fognak győzni? — Lásd, Svatopluk mint oroszlan rohan a csatára, hátrál a magyar.

Ilma. Valóban ő vitéz, ezt nem gondolám, de mit ér csak egy perc fellobbanása, ez nem férfi tűz — lásd a magyarok ismét előre nyomulnak, nem, nem tartja ő fel e rohanó hatalmat, népe fut, magát körül fogák, kétségbeesve harcol — most kiszabadult, s erre vágat —

Milva. Erre közelít.

Dobr. Istenem! segítsd meg népemet —

Ilma. Itt jö Svatopluk, talán nincs nagyobb gondja, midőn birodalma vészben forog, mint minket menteni.

Tizennegyedik jelenet.

Előbbieik. Svatopluk.

Svat. Hah! átkozott szerencse, te engem elhagyál!

Ilma. Mert elhagyád tenmagadat —

Svat. Lyány, gúnyod keserű, de igazságos. Ha elhagyott szerencsém, utána indulok, s üldözndem őt, most érzem, férfi vagyok, s annak csüggedni nem szabad, (csatazaj) riadj lelkemben, ütközet zaja, nekem győzni kell.

Ilma. Siess tehát a munka nagy, lásd milly közel vannak már a magyarok.

Svat. Zdenko, s Klucsor még szirtként állanak, seregem legjobb része tartaléku maradt, azt harcba viszem most — szerencse — a király harcra megy. (El.)

Tizenötödik jelenet.

Előbbieik. (Svatopluk nélkül.)

Milva. Borzasztó nézet, nem nem láthatom!

(Elfordul.)

Ilma. Megtörve lesz most mindjárt az egész

morva had, csak ingva áll még — (a csatazaj közelit) s talán Szvatopluk már csak veszni jó.

Dobr. Ne félj, kisasszony, bizzál istenedb.n.

Milva. Oh mondd, hogy áll a harc, én boldogtalan, ha a magyar győz, mind elveszünk, s ha Szvatopluké a diadal, mi lesz atyámból?

Ilma. Itt az utolsó pillanat, Szvatopluk az elenségre vág, (erősebb zaj) s felbátorítja hanyatló népeit — a harc ujul, de ime egy magyar sereg oldalról rohan rá, a morvák futnak, s közöttök pusztítva dul a magyar fegyver. (A zaj erősebb, s közelit.) Vége a csatának, a magyaroké a diadal.

Milva. Ilma fussunk, elvesztünk!

Ilma. Lyány, te futhatsz, én bevárom a királyt.

Dobr. De merre fussunk?

Tizenhatodik jelenet.

Előbbiek. Szvatopluk. Tót nagyok.

Szvat. Halál fejemre, harcom elveszett —

Ilma. Az elveszett, de futva nem lesz dicső halált.

Szvat. Hát nem harcolék mint ember, mint hős csak harcolhat, nem érdemeltek tetteim diadalt? de a szerencse elhagyott; midőn így fátalod vészben a király, ne várjon é szerencsét — kerültem é az ellen nyilzáporát, nem tettem é meg mindent, s a szerencse még is elhagyott — meggyőzve állok itt, talán holnap már nem király — fény, s hatalom nélkül, hogy éljem át ezt — nincs egy hívem se, ki megmentene — halált fejemre!

Ilma. Térj vissza, ott kívánatod teljesül —

Szvat. Én visszatérjek a harcba, a gyilkos magyarok közé, hisz megölnének ők.

Ilma. Halni akartál —

Szvat. Nem nem! ki mondta azt? istenemre nem — én élni akarok, élni, és király lenni tovább is — fussunk, menekedjünk, hisz te éltetemet akarád óltalmazni! te követsz, ugyé?

Ilma. Sirodig!

Szvat. Sirodig? ugy én ismét boldog vagyok, jer siessünk, Csehországból nagy seregem van uton, az elvesztetnél számosabb, vitézebb, avval megverem a magyarokat. — Hah! reszketetek! még király, a Szvatopluk! jer, siessünk! (El.)

Tizenhetedik jelenet.

Előbbiek. (Szvatopluk nélkül.)

Ilma. Hosszítsd életed, kinod hosszabb lesz, de vesztéd bizonyos.

(Mind el.)

Negyedik felvonás.

(Terem a nyitrai várban.)

Első jelenet.

Szvatopluk. Zdenko. Klucsor. Kriván.

Szvat. Tehát ismét egy új seregnek vagyok vezére, melly az előbbinél számosabb, országomnak csak kis részét foglalák el a magyarok, s tovább ne menjenek, nem hagyjuk menni őket —

Kriván. Új csatára hát, s bizzunk istenünkben, most talán győzelemre visz.

Klucsor. Ne csüggedjünk, s ugy semmi sem veszett —

Zdenko. Hadunk számos, ismét bátor és erős, de egyet nem látok közöttünk, nem látom fényét boldog napjainknak, hidd el király, ha az köztünk, első csatánk is győzelem leend.

Szvat. Valót beszélsz, értelek, szerencsémét gondolod, melly pillanatra elhagyott ugyan, de tőlem távol sokáig, nem maradhat, megszokta ő már koronám fényét, s im ismét mosolygó arcot mutat —

Zdenko. Nem az, fölséges ur — hatalmad olly nagy, s hőseid olly számosak, hogy a szerencsét raboddá teheted általok, csak tenmagad ne gyöngítsd azt, ki legtöbb diadalmadat szerzé, nincs közöttünk Zobor —

Szvat. Ki meri előttem az árulót nevezni —

Klucsor. Átkoznám őt, ha árulónak hinném, de ő vagy nem áruló, vagy szívéből megbánta bűnét, mert im, nem álla ellenségeidhez, sem Árpádhoz, sem Arnulfhoz nem pártolt —

Szvat. S te is Klucsor, leghivebb emberem mellette szólsz, ki kételkedik, midőn Zobort én mondom árulónak?

Zdenko. Megbűntetéd azért fölséges ur, s gondold meg, hogy a bocsánat olly királyi, mint a büntetés.

Klucsor. Harcolt é egyszer diadal nélkül, s reményem, ha ő csatánkban ott van, meggyőztük volna a magyarokat —

Szvat. Nem valék én ott? vagy azt véletek, Zobor löbbit birt volna tenni mint a király!

Kriván. Nem, te király vagy, s mindenben első, de ha melletted még egy vezér is lenne, mint Zobor, ugy diadalmas nem lenne ellened.

Szvat. Talán azt akarjátok, hogy utána küldjek, s bocsánatért kérjem? Mivé nem tennétek engem egy szolgálért —

Zdenko. Ó könyörögjen térdein, s te légy kegyelmes (az oldalajtót felnyitja), Zobor!

Második jelenet.

Előbbiek. Zobor (a király előtt letérdel.)

Zobor. Bocsánat, királyom!

Szvat. S tilalmam ellenére illy közel hozzám

mentél maradni? hát saját váromban sem vagyok ur többé — koronámra! ez sok.

Zobor. Inkább kockázám életemet, sem hogy a vészben hagyjam el királyomat.

Szvat. Ha vész fenyeget, úgy csak közeledben van — tovább áruló!

Zobor. Tettem tanuja, hogy az nem vagyok, a megszabadult bűnös nem nyújtja nyakát önkényt a hóhérpallós alá.

Szvat. Visszatértél, mert kegyelemben bíztál —

Zobor. Kegyelmedben, és igazságodban!

Kriván.

Klucsor. } Kegyelmezz neki, kegyelmes király!

Zdenko. }

Szvat. Nem lehet, ő vakmerőn megveté tilamamat —

Zobor. Csak a hűség volt ösztönöm —

Szvat. El veled!

Zobor. Ne kegyelmezz hát, vedd el életemet, hisz szolgád vagyok, az úgy is tiéd, csak a csatában, melyre a magyarok ellen készülsz harcolnom hagyj, s ha győzve térek vissza — mint minden más csatáimból — öless meg, hogy legalább gyalázat ne fedje siromat.

Szvat. (félre.) Ha ártatlan volna — ő volt legjobb vezérem.

Zobor (Zdenkohoz.) Habozni látszik, hozd el lányomat.

(Zdenko el.)

Zobor. Fölséges ur! hű szolgád csak ennyit kér végjutalomul.

Klucsor. Királyom, ezt meg nem tagadhatod.

Harmadik jelenet.

Előbbie k. Zdenko. Milva. Dobrochna.

Milva (térdein.) Királyom, te engem árvává tévél, add vissza ismét atyámat —

Klucsor. Atyát e szegénynek, s egy hű szolgát magadnak —

Szvat. Ki fog még érte kérni?

Milva. Ki kérjen inkább mint ön gyermeke? milly esdeklésre hajlanál előbb.

Szvat. (félre.) Talán nem áruló, hisz való, hogy ellenségeimhez nem álla.

Milva. Kegyelem!

Szvat. Zobor! ime királyod kegyelmesebb, mint érdemelted, a multad elfeledtem; vezérem vagy ismét a csatában, s ha győzelemmel üdvözölsz, ismét kedves emberem leszel.

Zobor.

Milva.) Hála hatalmas, fejedelem neked.

Szvat. Csak győzelmet veszek köszönetül.

Zobor. Készüljünk hát a csatára.

Szvat. A táborba, utánam!

(El a vezérekkel.)

Zobor. S lányom, te menj lakomba vissza, s imádd az istent, hogy csak ma adjon szerencsét atyádnak, s úgy holnap egy királynak leendesz lánya.

(Középjátn el.)

Változás.

(Erdő.)

Negyedik jelenet.

Ilma (egyedül.)

Ilma. Milly jó szívemnek a szabad vidék, hol semmi nem emlékeztet balsorsomra, itt én ismét a gyöngé nő vagyok, kinek teremtett istenem, itt a szerelemre gondolnom szabad, hisz Szvatopluk nincs itt, ki ellen boszura késztet atyámnak véres szelleme — ti lenge fák, talán tanuji lesztek kedvesem hős tetteinek — kedvesem — hát szabad nekem szeretni, míg szívem a boszúé? — Vissza szerelem, a szív mélyébe rejtöd el magad, annál hőbb és szentebb maradsz, s annál fényesebb lesz első ünneped — de mégis látnom Kádósát vad éjszakámon lelke napugára lenne.

Ötödik jelenet.

Ilma. Kádosa.

Kádosa. Te ismét itt vagy? lelke lánykája.

Ilma. Üdvözellek, győztes ifju!

Kádosa. Az égnek hála, hogy feltaláltalak, többé nem bocsátalak —

Ilma. Még él Szvatopluk!

Kádosa. Nem a hibám, rakásra gyilkolám katonáit, de balsorsom őt fél nem hagyta találni a véres csatának százere közt, de veszni fog, hidd el, vesznie — kell.

Ilma. Akkor követlek ifju, egy új világba is, most láttalak, hagyj válnom ismét, élj boldogul! —

Kádosa. Ne menj, ne hagyj el, mert ha ezt cselekszed, hinne kell, hogy e porha földnek nem vagy lánya, s hogy tündér anyától a hajnal bihórában születted, csak elérhetlen gyönyörökkel kecségtetni lelkemet szállsz alá egedből — jelensz, és tűnsz előttem, csillagként felhős éjszakán —

Ilma. Bár derülne már e boldog nap ránk, mely engedne melletted maradnom, szivedbe fonnám életemet, s minden érzeteimet lelkehez csatolnám, te volnál napom, én sugárod, te lennél éjszakám, s álmod én, a hajnallal rád mosolygánk, és visszatünni látnám bitorát, szerelmünk forró lenne mint a nap, s szelid mint az alkony, s nyári mennyként tiszták üdvei —

Kádosa. Maradj tehát, s e boldog idő felde-rülend —

Ilma. Nem, még a vihar pusztító fellege borul egemre, mennykövönek le kelle előbb csapnia, akkor ragyoghat csak fényesen napom — atyámat a zsarnok boszulatlan gyilkolatá meg.

Kádosa. Bíz rád a boszút; az férfi mű.

Ilma. Szívem vérezve vállalja meg, hogy nem aszszonyhoz illő munka, de atyám holt testén esküvém visszatörést, s esküvém: hogy bár a szerelem lángja vihar gyanánt feldulja keblemet, férfié e kéz nem le-

het, míg boszút nem állt — sokszor valék már a szent célra kész, de mindig visszajeszte női gyengeségem.

Kádosa. Légy hát enyim, s atyád sirjában lesz atyámmá, s így gyermeke áll érte boszút!

Ilma. Kedvesem, én a tiéd vagyok, de esküme is — élj boldogul!

Kádosa. Maradj, nem bocsátalak!

Ilma. Bocssás, a nap már nincs tova, mely örökre egyesít, e nap, reményilem eldönti sorsomat.

Kádosa. Hol látlak ismét?

Ilma. Szvatopluk oldalánál, üldözd őt, és nődet megleled — élj boldogul!

Kádosa. Élj boldogul!

(Ilma el.)

Hatodik jelenet.

Kádosa (egyedül.)

Kádosa. Csodálatos lány! bár szívem hozzád ragad, elmaradék tőled, mert szent erővel parancsolsz engedelmet, s én, kit kényem egy világon át szabaddon vezérelne, szavadnak, egy nő szavának engedek. —

Hetedik jelenet.

Árpád. Kund. Leel. Szabolcs. Hiador. Kádosa.

Árpád. Az ellenség megállt elvégre, s Nyitra tul partján várni látszik ránk, készen a víg csatára Etele örökéért — vezérek! e csata ismét urrá teszi a magyart régi birtokában. — Bátran tehát a végmunkára.

Szabolcs. Parancsolj fejedelem! mi lángolunk — vezess a csatára.

Árpád. Nem csak legyőzni kell ma ellenünket, az kevés volna, kiirtanunk kell őt, hogy nemzetünk nyugalmát e földön tovább senki se háborítsa, Szvatopluknak halva vagy élve kezünkbe kell kerülni, mert míg a király él, és szabad, mindig segítséget reménylhet, de ha ő elveszett, napok leszáll, s örökre elalszanak.

Hiador. Ha eddig nem volt elég pusztító fegyverünk, ma ujló erővel gyilkoland —

Árpád. Mi többiek az ellent előlről támadjuk meg, ti Kádosa, és Hiador addig megkerültek, ott fenn azon halomnál átkeltek a vizen, s oldalt, s hátulról rohantok a tótokra!

Kádosa. Zápor gyanánt öntünk rájuk halált!

Árpád. Emlékezzetek! ez végső harcunk a házáért! (A tárogató zendül.) Fel tehát csatára!

Mind. Fel a csatára! (Mind el.)

Változás.

(Szabadhely a Nyitra partjain, elől erdő, hátrább a víz foly, tul rajta nem igen magas sziklák emelkednek, mellyek közül a legmagosabb balra a színfal megett áll.)

Nyolcadik jelenet.

Zobor. Sturec (haddal jönnek innen a vizen.)

Zobor. Hévvél foly ott a csata, Árpád s Szvatopluk merészen küzdenek, de én döntöm itt el a nap sorsát — Sturec! mi itt átkelünk a folyón, a magyarokat megkerülve hátulról támadjuk meg; s legyenek bár milly vitézek, veszniök kell —

Sturec. Gyorsan fel vitézek!

Zobor. Megállj! ha a vizen átkelünk, seregünk ketté oszlik, az egyik részzel te a magyarok szárnyára rohansz, s míg te őket megleped, én addig azon erdőn át hátokra rontok —

Sturec. Meglesz, vezérem!

Zobor. Most fel tehát!

Sturec. De ime, ott egy magyar csapat vágatva közelit, tán észrevették szándékunkat —

Zobor. Az nem lehet!

Sturec. Lásd uram magad!

Zobor. Átkozott eset! gyorsan előzzük meg!

(A víz felé rohan.)

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Kádosa és Hiador (túl az oldalsziklán megjelennek katonákkal.)

Kádosa. Szerencsém jó! te állasz ellenem?

Zobor. Azért ne hálálkoldjál —

Kádosa. Vessz el! (Kopját vet át Zoborra, melylyet ez ugyan paizsával felfog, de a csapástól eltáncorodva leesik.)

Zobor (dőlve.) Átok fejedre, vad pogány!

Sturec. Vezérünk elesett!

Egy tót katona. S ránk nyilzapor omlik!

Sturec. Hogy usznak át, mint a tenger szörnyei.

Katona. Fussunk! nincs mentség! (Elfnak.)

Sturec. Megálljatok! megálljatok! az ijedség elvette lelküket, utánok sietek, talán felbátoríthatom. (El.)

Tizedik jelenet.

Zobor. Később Kádosa.

Zobor (feleszmél.) Hol vagyok? egyedül, elmult a csata? nem látok sem ellent, sem barátot, vérem nem foly, csak elkábitott a magyar csapása! (Főikel.) Hah! ott futnak embereim — gyávák, ne fussatok! Sturec! katonák!

Kádosa. Előbb velem végezd el dolgodat —

Zobor. Nyomomban vagy hát, dühös pogány!

Kádosa. Hogy sirba döntselek!

Zobor. Vessz el magad!

(Kardjával Kádosára vág, ez vértével felfogja a csapást, s buzógányával Zobort földre sújtja.)

Kádosa. Emlékezel esküme? áruló!

Zobor. S te a pokolra, mely nyeljen el!

Tizenegyedik jelenet.*Előbbiek. Hiador. Katonák.*

Hiador. Eddig kedvezett a szerencse, tovább, kövessük a diadal nyomát —

Kádosa. Kezemen záloga, ti e fogolyt megörizzétek, élteteket kötöm minden hajszájára — utánam! (El.)

Tizenkettedik jelenet.*Zobor. Két ór.*

Zobor. Igy veszek hát el, még is gyalázzal boritva — de nem, egy reménysugár, Kádosa elsielt, őreim talán elbocsátanak. (Az örökhöz.) Van é honn gyermeked, kit szeretsz, mint ön véredek?

Iső ór. Nincs!

Zobor. S neked derék vitéz?

2dik ór. Miért kérded azt?

Zobor. Mert lásd, nekem van egy kedves gyöngy lányom, ki érttem most kinokban gyötrődik —

Iső ór. Kí harcba megy, feledje gyermekeit!

Zobor. Te nem mondd azt? ugyé nem?

2dik ór. Én szeretem fiamat!

Zobor. Ugy hát meghallgatod egy szerencsétlen atya kérését, derék magyar, kérj aranyat menyinyi Árpádnak nincs, othon kincsekkel telve váraim, a mit kérhetsz, megnyered, csak bocsáss el engem, hisz mit nyertek egy ember vesztével, s neked nagy hasznod leend.

Iső ór. Készülj a halálra!

Zobor. Oh! te is kérj jutalmat, végtelen lesz, vegyétek el minden aranyomat, csak bocsássatok szabadon —

Iső ór. Ha aranyod kell, van fegyverünk —

2dik ór. Mi hazáért harcolunk, s nem aranyért, tartsd meg kincsedet.

Zobor. Könyörüljétek emberek!

(Künn a diadalzaj.)

Iső ór. Bajtárs mi győztünk! halld népünk örömiriadását!

Zobor. Ez is! tehát mindennek vége van —

2dik ór. Már közelíteni látom Kádósát —

Zobor. Hóhérom jő, reményem nincs, lelke, hát légy erős.

Tizenharmadik jelenet.*Előbbiek. Kádosa. Katonák.*

Kádosa. Megörizzétek őt?

Örök. Hiven!

Zobor. Itt vagy pogány? örülj tehát vak szerencsédnek, gunyolj, jer kizoztass engem.

Kádosa. Gunyolni nem foglak, szóm hozzád nincs, csak azt kérdezem: emlékezel é eskümré?

Zobor. Emlékezem, s nem rettegek tőle.

Kádosa. Ugy azt is tudod, hogy az mint bü-

nöd olly szörnyű volt, s hogy tőle el nem állhatok, bár miatta vesznem kellene.

Zobor. Nem is könyörgék!

Kádosa. Vigyétek hát, s azon hegyre ott mint esküvém, akasszátok fel.

Zobor. Tedd azt pogány, te életet veszed, de hírem dicső lesz, s nevem mind végig élni fog, s mellette tiéd, mint hóhéromé!

Kádosa. Az ég adja, hogy ennél rosszabb tettem ne legyen, én is merészen várom a jövődöt, s hogy láthasd, mikint nem rettegem érdemlett halálad miatt az utókor ítéletét, magam örökítém meg — s azt rendelem, hogy azon hegy, mellyen halni fogsz, örökidőkre a Zoborhegy nevét viselje — vigyétek!

Zobor. S neked kívánom az örök kárhozatot.

Kádosa. El vele!

(A katonák Zobort elviszik.)

Kádosa (utána néz.) A háborunak gyászos áldozata, szánom őt; de bünet büntetni kelle, és teljesíteni terhes eskümet!

Milva (kívül.) Atyám! atyám!

Kádosa. Ki hangja ez?

Tizennegyedik jelenet.*Milva. Kádosa.*

Milva. Atyám! hol vagy? Nem láttad őt?

Kádosa. Atyádat? én nem ismerem —

Milva. Mondd, hol találom?

Kádosa. Nevezd meg őt!

Milva. Zobor!

Kádosa. Szerencsétlen lány!

Milva. Az istenért, ne rémíts.

Kádosa. Menj, nem gyenge lánynak való e hely!

Milva. Atyámat látnom kell! atyámat!

Kádosa. Azt ne kívánd!

Milva. Ember, te tudod, mondd meg, ha üdvözülni kívánsz!

Kádosa. Ne ohajtsd hallani —

Milva. Atyám elveszett, atyám, kitől kérjelek?

Kádosa. A sirtól!

Milva. Nagy istenem! (Összerogy.)

Kádosa (ápolja.) Boldogtalan! mit miveltem én, hát nem lehet kitépni a gyomot, hogy a virágot ne sértsük? lányka! jőj magadhoz.

Tizenötödik jelenet.*Előbbiek. Hiador.*

Hiador. Kardomra mondom, ma táborunkban te vagy a boldogabb, előttd a vezér dől el, s a legszébb zsákmányt karjaidban tartod.

Kádosa. Nem zsákmányom, szegény ő ugyis boldogtalan, csak kívánja, ő szabad —

Hiador. Illy büszkévett a szerencse, hogy legszebb ajándékát elveted, de jó, én felvenni nem szégyenlem, ime a lányka az enyim.

(Milvához nyúl, de Kádosa ellöki kezét.)

Kádosa. Vissza bajtárs! ki illy boldogtalant gunyol, az nem levente, nem magyar!

Hiador. Én gunyolni őt? mit beszélsz, gunyolni ezt a szép hajnalsugárt, ezen dicsőben fénylő csillagot, imádom őt, bajtárs, mint gyermekéveimben az anyám regélte tündereket, haza viszem magammal, s ő házam napja lesz — lyány! szeretsz é?

Milva (Kádosához.) Védj engem, boldogtalant!

Kádosa. Hiador! e lyányról mondj le, atyjád most veszted szegény, bocssásuk szabadon —

Hiador. Legyen szabad, én is kívánom, de én rabja leszek, s ő urné házamban — jer kövess!

Kádosa. Nem fog követni — a magyarok istenére, ő szabad —

Hiador. S ki tenné szabaddá a rabot?

Kádosa. Kardom, ha ellenzed —

Hiador. Vagy zsákányod legyen, vagy én viszem —

Kádosa. Esküvéis, hogy szabad —

Hiador. Meglátom! (El akarja Milvát ragadni,

Kádosa visszalöki, mire kardot rántanak.)

Milva. Segítség!

Tizenhatodik jelenet.

Előbbiek. Árpád. Kisérettel.

Árpád. Vissza vakmerők! (Szétvonulnak.) Szablyaitokat, mellyeket alig dicsőite a diadal, honfivérrel akarjátok szennyezni! mi indita harcra? szölyatok?

Hiador. Én e lyányt rabul kívántam, s Kádosa szabadon akará eresztetni.

Kádosa. Nemes fejedelem! ez lyánya az elvesztett Zobornak, atyját keresni jött, s itt árva lett, engedhetem é, hogy véle méltatlanul bánjanak?

Árpád. Az nem lehet, sorsát maga válassza a lyány — jer közelebb édes lyányom, mondd ki bátran, mit kívánsz? Árpád igéri, teljesülni fog.

Milva. Ott tul a Kárpát ormáin, morvának magányos völgyében egy zárda, benne szent szüzek, elzárva a világtól élnek napjaikat, ott akarok atyámat gyászolva meghalni.

Árpád. És többet nem kívánsz?

Milva. Elég ez annak, ki élni nem vágy.

Árpád. Menj hát szabadon. Szaboles! kísérd el őt, s ha ifju kebledben az élet kedve még valaha felderül, emlékezzél, hogy Árpád kész atyáddá lenni.

Milva. Az ég áldása rád. (El Szabolcsesal.)

Árpád. Mi pedig siessünk a győzelem nyomán. (El mind.)

Kádosa. Most utánad, Svatopluk, és szerelem után!

Ötödik felvonás.

(Vidék Pozsony mellett, hátul balra egy magos szirtfok emelkedik, csúcsán remetelakkal, jobbra a Duna látszik.)

Első jelenet.

Svatopluk. Ilma.

Szvat. Eddig futhaték tehát, romladéka egy még tegnap hatalmas királynak, s roppant birodalmából csak e szirt maradt, mellyen állok, sorsomnak képe, oly kemény, hogy benne még siromat sem áshatnám, ez is csak addig enyim, mig rajta állok, trónom s országom egyszersmind, s még is épen azon nap ragyog felettem, melly tegnap tündökölt, s most nyomoruságomra ugy világit, mint tegnap koronámra önté sugárait.

Ilma. Mit fog rajtad segíteni e panasz?

Szvat. Ne kérdezz, én felelni nem tudok, hiszen mi is maradt volna lelkemben, midőn a remény is elhagyott — dühöngtem kétségbeesésemben, de dühöm kifáradt, mint szerencsém — ellene akarám magamat szegezni a sorsnak; de mellettem csak egy gyöngé női kar maradt, végreményem eltűnt, én most gyáva, gyenge lettem, mert eddig egy koronát őtal-mazék, s most csak életemet, mint a föld akármelly koldusa.

Ilma. S ugy elcsüggedél, hogy nem is reménylesz boldogabb időt?

Szvat. Ne említsd a reményt, az addig amit csak mig csalni bir, de ha a hal sors sötét bizony-sága él borul felettünk, ő is elhagy — mit reménylenék, nyomomban a vad magyar sereg, itt tul Arnulf birodalma, ki ellen hűtelen valék, s kitől csak kemény büntetést várhatok. — Itt fővárosom, melly ellenségimtől rettegve elzárja boldogtalanságom előtt kapuját — s tul ott a kék ormokon, országom egy kis része még hódítatlan terül, de attól elválaszt a magyar sereg —

Ilma. S miként segíthetsz sorsodon?

Szvai. Az isten segítsen!

Ilma. Csodát nem teend, s rajtad nem segitend egyéb, a magyarok minden percben itt lehetnek.

Szvat. S mi lenne sorsom kezekben?

Ilma. Zobor vezéred.

Szvat. Az nem lehet —

Ilma. Zobor sem hitte volna.

Szvat. Az más, Zobor vezér volt — én király vagyok.

Ilma. Az veszti életedet, azért üldöznek annyira, mert Árpád mellett más király nem állhat —

Szvat. Nem — ők elfognak; egy várba zárnak, de megölni? azt nem teszik.

Ilma. Hiu remény! Svatopluk, én ismerek egy magyart, ki csak sirodon esküvék nyugodni —

Szvat. Az esküjét nem tartja meg!

Ilma. A sir előbb bocsátana téged szabadon, mint ő — Zobornak épen azt esküvé, a mit neked, s tudod, milly borzasztón teljesíté —

Szvat. S mi ingerelte őt ellenem?

Ilma. Lelkedbe dörgi ő maga nem sokára —

Szvat. És te Ilma, ki egyedül maradtál mellettem, miért rémítesz illy szörnyű hírekkel?

Ilma. Hogy halj meg mint király.

Szvat. Nem — halni nem fogok!

Ilma. Hát veszni fogsz, mint alávaló tolvaj, kinek a hóhér kötéllel fojtja el rosz életét —

Szvat. E gyalázat hallattára lelkem öszeborzad —

Ilma. Siess tehát, mentsd meg magadat, ha el akarod kerülni —

Szvat. Csak egy ut volna, által a Dunán, de ott lesznek már Arnulf szolgálai, ott rab leszek, s birák itélnek felettem, s talán vérpádot!

Ilma. S meghalni rettegsz még is?

Szvat. Meghalni? olly tova éltem alkonyától, meghalni? midőn téged, az élet virágát látlak, midőn szemed a boldog ég gyanánt sugárik felém; szavad halálnak szentel engem —

Ilma. Ne halj meg hát, élj Szvatopluk! élj! s midőn rád rohannak a bős magyarok, mint üldözött vadjárka a rengetegnek, emlékezzél, hogy király valál, s midőn elfognak, s vezérok elibe hurcolnak, kit te gőgös napjaiban, rabló-vezérnek neveztetél, emlékezzél, hogy király valál, s midőn ő halált itél rád, emlékezzél, hogy király valál, s midőn fejedre teszi a hóhér kezét, emlékezzél, hogy azon fejen korona tündöklött. — Lásd, miért halnál meg? milly szép reménytel vigasztal életed —

Szvat. Ne szólj tovább, szavaid szörnyebbek a halálnál!

Ilma. Csupán gyávanak szörnyű a halál, ő később élni holnapig, és elveszni szégyennel, mint ma meghalni hős gyanánt — Szvatopluk! te mindent elvesztettél, mit töled ember elragadhata, mind elvévék a magyarok, hadaid, koronád, országod, hatalmad, mind mind elvesztenek, csak élted maradt meg, s ezzel ugy bánjál, hogy az utókor mondhassa — Szvatopluk meggyőzetett; de király maradt, Szvatopluk meghalt; de meghalt mint király!

Szvat. Meghaljak, s nem látok ellent, s talán meg sem találjak.

Ilma. S még sem ismered a villámgyors magyart? hány perc kell arra, hogy itt teremjenek? bizonyynal rövidebb idő, mint sem csüggedő lelked halállal bírni megelőzni szégyenét!

Szvat. Még segíthet istenem!

Ilma. Nézz arra, nem látod a vérszín lobogót villám gyanánt cikázni, gondolom ismerni fogod őket?

Szvat. Hah! már nyomomban vannak elleneim!

Ilma. Ók! s halál rád, az mindegy!

Szvat. Szólj, mit tegyek?

Ilma. Az aranydús folyam, a hatalmas Duna, méltó sir lenne egy királynak is —

Szvat. Határként őrzi birodalmamat, az őrízze hát halva testemet?

Ilma. Tesdetet el fogja temetni, de meghagyja híredet —

Szvat. Ön kezemtől borzasztó a halál — de a magyar kéztől gyalázatos, én meghalok!

Ilma. Most király vagy, ismét!

Szvat. S országom a sir?

Ilma. Az erősnék az is dicső —

Szvat. Lyányka, én vétkezém ellened, ez bizony órában érzem azt, mit a bibor terhe éreznem nem hagyott, én vétkezém, atyád miattam halt meg — megbocsátasz é?

Ilma. A haldoklónak mindig megbocsátok —

Szvat. De megbocsátja é az ég bűnömet?

Ilma. A töredelmesnek mindent —

Szvat. Meghalok tehát, nem gyászoltatva, meg nem siratva, legalább te, ki egyedül állasz itt, mint halálom angyala, öntsd siromra könyeidet — mit siromra? én boldogtalan! Szvatopluk király volt, nagy országot birt, és meghalván, sirja sem lesz —

Ilma. Maradj erős!

Szvat. Élj boldogul hát, s ha a csillagok felett ismét meglátjuk egymást, az angyalok sorából mosolyogj rám, angyalédesen.

(A szirt fel indul.)

Ilma. Szánnom kell szent boszum dacára is.

Szvat. (mentében.) Istenem! erősíts végső utamban! —

Ilma. Ég, légy irgalmas neki!

Szvat. (a szirtfokon térdeire omlik.) Nagy isten! ez egyszer még tárd fel malasztodat.

Ilma. Milly nyomorban látom őt, ez több mint boszum legforróbb vágya kívánt, ez több mint egy nőkebel ki bírna állani, s érzem boszumot a teljesülés percében ingani — a szenvedő láttára eltűnik a borzasztó fergeteg, melly lángkinokkal dulta keblemet, s lelkem minden érzetét, boszura forralá — most érzem csak: olly műhöz kezdék, mellyhez gyarló lyánynak fogni nem kellene, mert vagy fájdalommal bánja meg merényét, vagy mind azt, mi női, s mi szép, kivetkezi — nem láthatom — nem — szívem megszakad — Szvatopluk!

Szvat. Jövök, ti égnék angyali! ne hijjatok!

Ilma. Szvatopluk!

Szvat. S ki hívja még e földön Szvatoplukot?

Ilma. Én! jer, ne halj meg!

Szvat. Ne haljak meg, s lehetne meg nem halnom?

Ilma. Jer! talán van mentség életedre!

Szvat. Életemre? (Sebesen lejö.) Életemre? szólj — belőled angyalok beszélnek!

Ilma. Te élhetsz még, de csak magadnak, s istenednek!

Szvat. Nem értelek!

Ilma. Te élhetsz meg, de keserűen és kinosan.

Szvat. Ha ez minden remény, mit nyujtani birsz — miért csalál el a halál kapuitól? már eltökélve és nyugodt valék, s eddig ment minden földi kiniktől.

Ilma. S meggondolád, mit akartál mivelni?

Szvat. Én halni kész valék, és vagyok!

Ilma. Öngyilkolás tettednek neve, s te vakmerően az isten művét akarod semmivé tenni, mielőtt szent bölcsesége határozá. — Tudod, mi ennek jutalma? örök kárhozat!

Szvat. De van é az éjszabából más utam?

Ilma. Ott fenn a sziklán, látod a szent lakot, ott egy agg remete imádkozva tölté életét, őt talán bünei terhe üldözté oda; de ott töredelmesen élt, és békén halt meg — kövesd példáját, a magyarok, remete alakban királyt nem keresnek, s te mentve vagy —

Szvat. S meddig viseljem a remete köntösét?

Ilma. Talán haláلودig —

Szvat. Én egy örök szenvedő bujdosokjam keresztül a földet, hol annyi van, mi régi fényemre emlékeztet?

Ilma. Mit várhatsz mást, mint halált a magyaroaktól — s ez gyalázat — vagy halált tenkezedtől, s ez kárhozat!

Szvat. Inkább hamar halált, mint hosszú kint —

Ilma. Hoszu kint? avagy nem hoszu az örök kárhozat? nem szörnyűek é a pokolnak kinjai? gondolj rájuk haldokló ágyadon, s ne borzadj — te elvesztéd a földi kéjeket, s itt Szvatopluknak nem maradt más, mint a halál — ellenben a töredelmes remetének egy csendes völgy felnyiland, s lakánál egy hű forrás csergedez enyhíteni testét, mint lelkét az ég malasztja enyhíteni, a jámbor bánkodót az ég fogadja fel az élet után, az ég fonja őt gyönyöreinek végtelen füzérébe, s élni fog azon kéjekben, melyeket az emberi lélek csak földi gyarlóságát levette foghat fel, s élni fog ott, hol a boldogságnak határa nincs — s te nem kívánod azt?

Szvat. S mit kívánnék, ha azt nem?

Ilma. Öngyilkosnak az égben nincs helye —

Szvat. Nem — öngyilkossá én nem leszek —

Ilma. S a bűnös is csak bűneit megbánva, s kiszervenvedve érettek a földi pályán, lehet a menny lakója — Szvatopluk! emlékezzél bűneidre!

Szvat. Ugy van! én bűnös, igen bűnös vagyok!

Ilma. Bánd meg azokat — imádd bocsánatért az istent! s lelked tiszta lesz.

Szvat. Megmentőm! angyalom! tanácsolj!

Ilma. Menj fel a remetelakba, ott leled még előbbi lakójának köntösét, sietve vedd fel azt, s ne tudj többé, hogy király valál!

Szvat. Isten hozzád, világi kéj! a föld ura az ég szolgálja lesz. (El a lakba.)

Második jelenet.

Ilma (egyedül, letérdel.)

Ilma. Most hála néked ég ura, hogy elvezérlél tévedett utamból — s te atyám lelke bocsáss meg, hogy megszegtem eskümet, de megtartva azt, vétkezém ellened, mert te üdvezülve vagy minden földi szenvedélytől, s vétkezem magam ellen, mert elfeledém, hogy lány vagyok! (felkél) megbünteté őt már a sors keze — most nyugodt szívem, mint már rég nem vala, s édes tavaszként érzem felderülni szerelmem hajnalát — vidám vagyok, s boldog, mint a föld, ha szétoszolván az ég fellegei, a nap leönti rá sugarait — milly boldogság szeretni hön, tisztán, s a gyűlölségnek törét elvetni. (Zaj hallik.) Szvatopluk késik, s már üldözőji jönnek, még néhány perc csak, s ő elveszett. Istenem! már késő.

Harmadik jelenet.

Ilma. Kádosa. Katonák. Szvatopluk (remete öltözetben kilép a kunyhóból, a magyarokat meglátván, rémülve a szirtcsúcson megáll.)

Katonák. Halál Szvatopluk fejére!

Kádosa. Ilma, te itt? ugy ő is közel van!

Ilma. Vissza kedvesem — ő nincs már.

Szvat. Ah! üldözöm! ments meg istenem!

Ilma. Már fellelél! jer, hagyjuk e vidéket!

(A katonák ez alatt a szirtfalra másznak.)

Szvat. Ha mentség nincs, itt az áldozat!

(A szirtől leugrik.)

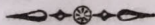
Egy katon a. A szikláról egy ember a vízbe ugrott!

Második katon a. Már elveszett, elnyelték a habok!

Kádosa. Ki volt az?

Ilma. Szvatopluk!

V é g e .

IVdik kötet.

XLVik szám.

A meghittek,

vigjáték 2 felvonásban; Müllner Adolf után Kazinczy Gábor.

Személyek:

Malten ur.
Kraft Ilma, unokahuga.
Rózi, komornája.

Saar ur.
Szarvas János, kertész.
Gyors Ferenc, lovász.

(Történi: Malten ur falusi lakában.)

Első felvonás.

(Kert.)

Első jelenet.

János (egyedül, ásó- és vízkupával jött dolgairól.)

János. Ugyan mióta dolgozom ez átkozott kertben? nyolc napja! — S még egy szót sem! — Virágokra kell ügyelnem; pazar kézzel áraszta rájok a természet színt és illatot; ah! csak a legszebb hiányzik! a mennyvirág, ki egyszer sikerült csak a teremtőkéznek, s kiért egyedül szegődém ide kertésznek; ki enyém volt — ah! s talán más szakítandja le. Ilma! — Nem, valóban nem tűröm tovább ezt. Nyilatkoznod kell. E kínzó kétségeket csak határozat üzheti el szivemből. Legyen, élet vagy halál, én —

Második jelenet.

János. Rózi (jobbrol.)

János. Ah Rózi! nos? szóltál vele? mit mondt? mit teend? hol hallgatatand meg? hol? mikor?

Rózi. Sehol, soha.

János. Mit?

Rózi. Tudassam az urral, hogy e kalandesiny igen ellenére van. (János meghökken.) A szeles ember — méltóztatott mondani — e vaskos esellel nagybátyámat reményli rászedni — jól! de hogy merészkedhetik kertész kötényben légyottért (rendezvous) kinzani engem? bohóc játékába keverni? szivemre hivatkozik; csak ne sokat hivatkozzék! ha hirnevet nem kiméli, megszünöm szeretni.

János. Istenemre! egy lehellet se homályosítsa a szendeség tükrét. Mitől tarthat? — (Lábbal dobbant.) Légy jelen.

Rózi. Ugy jót állok a tettért, de ki áll a látzatért? szobalyányknak illy esetben kevés hitele van. A kisasszony hirnevét tönkre tenni elég, és sok is, ha kitudják, hogy kertész köntösben itt huszárkapitány rejtőzik. A rágalomnak ezt csak sejteni kell, nem tudni, és —

János. Ha megtudják, ki ez: el kell hallgatniok. Ilmát nekem határák szülei; tehetek é én arról, hogy atyám a főkamarást párcsatában ledöfte? hasztalan törekvém a dolgot elsimitni; vitársa valék, s véle kellett szöknöm. Nyolc hónapig hallgatva türem elválásomat —

Rózi. Tovább még kénytelen volt.

János. Vigasz ez, Rózi? hisz azt irák nekem, hogy nagybátyjánál van, s itt Saart tartják mátkájának. Ki volnék én, ha tüstént gyorspostát nem parancsolok, e násztervet esellel kijátszani?

Rózi. Sokkal jobban teszi, ha e gondot ránk hagyá.

János. Roszul ismeritek a szerelmet?

Rózi. A szerelmet helyeseljük mi, csak az állurhát nem.

János. Merészkedhetem é itt, honnan számüzetém, másként mutatkozni?

Rózi. S kellett é ez? minek jött hivatlanul?

János. Hányszor mondjam meg? a nász ellen szegülök.

Rózi. De hogy?

János. A mint jő, és kell, (az ásóra mutat,) s ha agyon kellene is ütnöm, a gazt, ki Ilmához közelíteni mer — (Rózira célozva,) s mind azokat, kik egy jó szót mernek mellette Ilmánál ejteni.

Rózi (gunyolva.) Huh! a mit mondék, kisasszonyom parancsolá; kérem haragudjék rá, ne rám. Ki szerz meg önnek a kertészséget? Én. A vén Izsák a más világon is elvádoland értte.

János. Atyám gondoskodik róla.

Rózi. A bácsi? szegfűágya nem sokára igen világosan tudatandja vele, milly roszul ért védencem a kertészethez.

János. Hibázasz! jobb kézbe nem jöheté. A kertészt mindig legkedvesb időtöltésem vala; egy kertész sem tesz ki rajtam.

Rózi. Szerencse, különben az öreg ur kiverne a házból. De menjünk más tárgyra. Hogy áll pöre? megjö é hamar a végítélet?

János. Ugy hiszem, már itt van.

Rózi. S van é oka kegyest remélni?

János. Van.

Rózi. Kisasszonyomnak is, s épen e remény veri le.

János. Hogyan?

Rózi. Azt, mond ő, viszaadná őt szerelmemnek; megszüntetné nagybátyám ellenkezésének minden okát, de soh sem mond igent, ha a csel értésére esik.

János. Lesz esze.

Rózi. Ah, ő nem szerelmes! s kisasszonyom nagyon tiszteli őt, s gyűlöli, a mi bánatot okoz neki; mert ő jó s az árva boldogságát kívánja.

János. Lehelten! boldogság kényszerítéssel a házasság pontjában meg nem fér.

Rózi. Hát ki beszél kényszerítésről? Saar atya barátja volt, azért örömet látná fiát vérével egyesülni. Ahoz kegyed távol vala; beszélék, hogy Washingtonba utazott, s a mint szokás, csakhamar az egész világ holtnak hívé! Minden lányának — véle az öreg ur — férjhez kell menni. És jött e Saar — a leggazdagabb örökös tíz mérföldnyire — jött —

János. Verje meg az isten!

Rózi. A jó isten nem teszi azt szép világával.

János. Ahoz nem tartozik.

Rózi. De! de! ő szelleműs férfiú. Raktára a művészetnek, és tudományoknak, példánya az izlésnek, és azért jót állok — a legkétségesebb költész egész Európában. Ha igazat mond, a mennyi nőt csak széles e világon anyai kebel szemmel és füllel szült, mind, mind belé szeret.

János. Bizonyosan nagyitsz.

Rózi. Épen nem! Saar ur megtestesült filkő.

János. Örülök rajta. — De ez ember mégis gondot ad nekem: szemei őrzik Ilmát.

Rózi. No, azok bizony épen nem élesek.

János. Ép azért, hiszem, akar idegen szemeket kölcsönözni. Ugy látszik, mintha az új lovász kegye után járna.

Rózi. Ugyé? no hát siessen megelőzni ott.

János. Micsoda? csak tegnap vette szolgálatába az ur; nem ismerem s fölfedezem é magam neki?

Rózi. Nem — az veszélyes volna — és — még is hitet mernék tenni, hogy talpig becsületes fiú.

János (mosolygva.) Ugy látszik, kegyelmedben van.

Rózi. Hogy is ne! — Csitt! jön.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Ferenc (balról, lovagostorral kezében.)

Ferenc. Lánchordtát! ez aztán menetel! ugyan ló lesz az a matador!

Rózi. Ki hát?

Ferenc. A barna pej csikó. Egy óra alatt hármat, csaknem mindig nyargalva, (meglátja Jánost,) aha, János ur! (Mosolygva nézi mindkettőjüket.) Lánccos! roskor jövék. Ajánlom magam!

Rózi. Miért?

Ferenc. Ej no, tán csak nem imádkozni vagytok egyedül?

Rózi. Ferenc ur véli —

Ferenc. Véli. (A gondolatokba merült kertész vállára tev é kezét.) János ur szerelmes.

János (zavarral.) Én? kibe?

Ferenc. Rózikába.

Rózi. Hibázott, barátom! ismeretségünk ujdonat uj.

Ferenc. Egy uraság cselédsége válrokonságban (Wahlverwandschaft) van.

János. Ferenc ur tudósan beszél.

Ferenc. Ugy tetszik, így mondák, a hol szolgáltam. (Félre.) Csaknem elárultam magam! — Igen, mit akartam csak mondani Rózikám! a kertészt ugyan szeretném itt a nyeregből kiemelni, ha segíni akar? nos?

Rózi. Menjen, csak tréfát üz.

Ferenc. Lelkemre mondom! nem; mindig röviden szerettem magam kifejezni. Ma este a házba, s holnap reggel egy kincsecskét! Maga, emberségemre mondom, a legtakarosabb komorna, a kit életemben láttam.

Rózi. Nagy tisztesség! (Kertészhez.) Kapitány, ez a miénk: nekem udvarolgat!

Ferenc (félre.) Mézes szája a nőnek! — No, Rózikám, hamarjában egy csókocskát.

Rózi. Nem ugy! a berkenyének idő és szalma kell megérni. Szájam sólni áll szolgálatára, lovász uram.

Ferenc. Ugy? no, én is szívesen beszélék, ha aztán a szájacskára szert tehetek. De hát miről?

Rózi. Ej no, hát miről beszélhet a cselédség ilendőbben, mint az uraságról?

Ferenc. Igazad van, Rózikám; a tárgy, mit földadál, tetszik nekem. Sólj csak, türheti é kisasszonyod Saar urat?

Rózi. A kérdés kényes.

Ferenc. Hogy-hogy? Rózika, tán félre beszél, kényes? a kérdés! talán Saar urra érti?

János. Azaz: a kérdés finnyás, s a választ kerülni kell.

Ferenc. Kertész uram úgy magyarázza a dolgokat, mint a könyv.

János. Elégedjék meg velem, Gyors ur; olyan próba volt. (Félre.) Majd megelőztem.

Rózi. Ugy értem, hogy kérdése különös. Mi haszna belőle, ha megmondom?

Ferenc. Nekem?

Rózi. Igen.

Ferenc. Már az, hogy nekem, kérde? — Hja! ez már szokásom. Fáradtságot nem kimélni, hogy minden új házban, attól, ki be s ki jár futtában kifürkészük, mint áll az ur, asszony, fiu vagy lány, hogy ha pártok vannak, mindjárt tudjam miként álljak. Az okos azzal tart, kinél legjobb dolga van.

Rózi. Ugy őrizkedjék Saartól.

Ferenc. Ugyé?

Rózi. Ilmának őt — ért engem, édes Ferencem? a kisasszonynak szeretni kellene őt.

Ferenc. Értem! és Rózika?

János. Soh sem szomorítja meg kisasszonyát.

Ferenc. Értem! s maga Rózikával egy?

János. Igen, és mi —

Ferenc. Értem! értem! (Kezét nyújtja.) Csapjatek fel! én ellene, mint ti!

Rózi. Topp!

Ferenc. Látjátok, csak megismerkedni kell! most az a kérdés, a kérőt jó móddal eligazítani, s a kinek az elsül, kap —

János. Becsületemre mondom, tíz aranyat!

Ferenc. Magától?

János (zavarral). Isten őrizz! gondolom, maga akar —

Ferenc. Én? pokolba hát! magamnak kellene vernem.

Rózi. Ugy vélik, hogy a kisasszony fizesse meg? megmondom neki. Az alatt ígérem, hogy a ki legokosabb tanácsot kigondol, kap tőlem —

Ferenc. Nos? mit?

Rózi. Tíz csókot.

Ferenc (átkarolva). Kedves lány, egyet tüstént foglalóba kell adnod.

Rózi. Semmi sem lesz belőle. (Balra elszalad.)

János. Megállj! várj hát! majd megveszem én.

(Utolsó szavait már a szíjn megett mondja.)

Negyedik jelenet.

Ferenc (egyedül.)

Ferenc. Láncoz lobogós, a fiunak olyan lába van, mint a szél! ni — ni — megcsipte! mi áll, hogy jól megülegeti ott a mogyorós megett? — Az illy nép féltékeny; ha gyanuba vesz, ellenem leend, nem hagy egyedül Rózival. — Gondolom, legjobb lenne, ha először neki fedezném fel magam. — Szívesen szolgál az őrnagynak, ki mint lovász ijeszté. Egy kis lökét adok lakodalmára, ha Ilma nem gyűlöl. — Ha! igen, ott a bökkénő.

Ötödik jelenet.

Ferenc. János.

János (félre.) Azt hiszem, igaza van; a fiúban bizhatni; arca mellette szól.

Ferenc. No, no, meglátjuk. — Ah, János! — már vissza? mi hát összeesküvünk?

János (együgyűnek tettei magát.) Igen.

Ferenc. Saar urfit megréfélni?

János. Itt kezem! de én nem látok rá módot.

Ferenc. Százat egyre! kiteszek én rajta, én, hogy magának is eláll szeme szája. Csak egy más valami furja még fejem.

János. Micsoda?

Ferenc. Látja, édes barátom, rossz tréfa szolgáltni, ha a háznál kérők nincsenek, kiket pártolni, vagy elárulni lehet, a mint fizetnek; nemde?

János. Ez biz igaz.

Ferenc. No látja, mi megegyezünk, hogy egynek menni kell.

János. Igen, abban meg.

Ferenc. De — ha az egyiknek menni kell, azt kérde most magától, ki kerit nekünk mást?

János. Én.

Ferenc. Ismer valakit?

János. Igen.

Ferenc. Ki az?

János. Egy tiszt.

Ferenc (félre.) Pokolba! engem ért?

János. Álruhában van itt.

Ferenc (félre.) Fel vagyok fedezve. — S magára ismert?

János. Eltalálta!

Ferenc. Fölséges! épen akartam — reménylhetni é, hogy a tisztet idő előtt el nem árulja?

János. Én? nem! (Félre.) Pokolba! ha félre nem ért, már felfödöttetem. — Barátom, meg kell mondanom, a tiszt átlátja, hogy bátran felfödözheti magát, ha egy becsületes fiu —

Ferenc. Az vagy! az, olly becsületes fiu, mint te, bizalmat érdemel.

János (félre.) Helyén van é feje?

Ferenc. Én Hagen őrnagy vagyok és Kraft kisasszonyt szeretem.

János (félre.) Ördög gyöttri ezt!

Ferenc. Ha te és Rózi szolgáltok nekem, becsületesen kipótolom.

János (kalappal kezében hajtogatva magát.) Nagyságos — őrnagy — ur. (Félre.) Ugyan bolonddá leszek, ha ennek nyilatkozom!

Ferenc. Mit beszélsz?

János. Őrnagy ur — bocsásson meg, én — én — Rózi — Rózi, és én — mi —

Ferenc. Nos?

János. Szégyeljük magunkat —

Ferenc. Miért?

János. Magának szólítottuk, mint magunk félt, nem tudván —

Ferenc. Hogyan? hiszen rám ismerél.

János (félre.) Mi ostobán! (Fenn.) Én — én, az igaz, vannak ollyas jeleim. De nem tudva, kedves volna é nagysádnak, ha Rózi tudná, kénytetem —

Ferenc. Derekan! de min ismerél rám?

János. Egész valóján; hiszen minden vonásán láthatni az őrnagyot.

Ferenc. Lehetséges é?

János. Tréfa, könnyen; az ezredi tiszt még az istállóban sem hagyja el az uralkodó tekintetet.

Ferenc (vizsgálgatva). Fiu, udvariságod körülbelől gunyszerüleg hangzik. Ha nem kertész volnál —

János. Veszszek el, ha nem az vagyok. Joggal zöld aruhám: Berlinből jövök, nevem Szarvas János, s urunkhoz szegődém.

Ferenc (nevetve.) Szarvas kertész? gyönyörű! Te bizonyosan rászeded az öreget.

János. Ha ész és szerenese kedvez, reménylem. Azonban — hogy nagyságnak, őrnagy ur, eröm szerint szolgáljak: szeretném tudni, meddig van a kisasszonnyal?

Ferenc. Meddig? soh se beszéltem vele. Utolsó farsangi bálban láttam a kedves gyermekét. Biztos emberek mondák, hogy mátká. A jó isten tudja, a mátkák dühösségbe hoznak.

János. Különös szenvedély!

Ferenc. Ide s tova kérdezősködöm: „egy Kraft kisasszony az, árva, falun lakik nagybátyjánál, s több effélé.” Huszszor kilovaglok Maltendorfba, minden fáradságom haszталan, a bátya házat nem tart, senkit sem lát, csak Saar urat, a könyvmolyt, és rímkovácsot, kit a lány ki nem állhat. Nos? minden lovaglással nő a láng. Mit tegyek? a vén Palkó lovászt próbálom megvesztegetni. Ó megy, szolgálata enyém lesz — és most, bár mibe kerüljön is, szólnom kell vele.

János. Fölséges! S nagysád terve?

Ferenc. Látd, mihez fogjon a magunk féle ember? én még fiatal vagyok, gazdag s mulatnom kell, a szerelmeskedést eluntam, megkísértem a házasságot. Mióta ez anyalt láttam, átkozott szilárdan gondolkozom.

János. Bizonyosság e kalandja!

Ferenc. Ez az utolsó. Most dologra, szeretnék végére járni.

János. Lassan! — hát ha ez, meg az, elénkbe állna?

Ferenc. Mit gondolsz?

János. Ha Ilma már mást szeretne, s e tartalékot Saar iránt e miatt gyakorlaná?

Ferenc. Meglátjuk. Mit nem tudunk, ne furja fejünket.

János. Igaz! fejembe is csak az üt szöget, a mit tudok.

Ferenc. Mit tudsz?

János. Igen, egy huszár kapitányról beszélnek —

Ferenc. Strahlenről?

János. Igen.

Ferenc. Megholt.

János. Megholt?

Ferenc. Igen, úgy hiszik. Hajóra ült, mert egy párbaj társa volt.

János. Ugy? de ha él!

Ferenc. Felfogatik.

János. Ugyan ugy! s ki által?

Ferenc. Általam; előjárója vagyok.

János (féltre.) Mi ördög?

Ferenc. Szólsz valamit?

János. Uram — nagyságos uram — ön a kapitány őrnagya?

Ferenc. Ót hét óta igen. — Különösnek látszik az neked? személyesen persze nem ismerem — János (féltre.) A mint látom.

Ferenc. Már elment, mikor én az ezredhez —

János. Értel! elég az ahoz, ha élne s visszajöne, szeme előtt ragadom el tőle Ilmát — rajtam ki nem tesz.

Ferenc. Derék! ígérem, hogy Rózával kiházasítlak, ha a lányt akarod.

János. Nagyságos ur —

Ferenc. Kettős nászt ülünk.

János. Örülök neki.

Ferenc. Elhiszem; — nem minden bokorban tehetni illy ternora szert, s szerezhetni pénzt becsülettel. Szerencsére, sokam van, s még többet öröklök, s ha valaha megszorultok — hej, miről gondolkozol? —

János. Én? — a lakadalomról, meg a vágytársról, ki illy rossz időben fészkelődött be.

Ferenc. Ne törődj rajta, Szarvas; mert azon kiteszünk.

János. No, ha gondolja —

Ferenc. Oh, ő rettenetes ostoba! Gondold csak, mivel egyenesen neki nem mehet, görbén akar — (nevetve mutat magára), a vágytársat választja a filkó megbizottául.

János. Ej, az furcsa!

Ferenc. Hahaha! igen! a csacsi soh sem tanul meg dalolni. Szóval, kincsem, ezt egészen magamra vállalom.

János. A csacsi?

Ferenc (nevetve.) Igen.

János. All! a kisasszony mátkát meg én.

Ferenc (kezet nyújt.) Ugy legyen. Mindenek fölött egy öszvejövet kell; ezt szerezd meg, ugy, hogy Saar észre ne vegye. (Kinéz.) Oh jaj! ott jó a majom.

János. Int. Kit ért?

Ferenc. Engem.

János. Magában hagyom. (El.)

Hatodik jelenet.

Ferenc (egyedül.)

Ferenc. Hála istennek! ez meg volna! Rózi, és Szarvas enyéme.

Hetedik jelenet.

Ferenc. Saar (piperkőe, látüveggel kezében.)

Ferenc. Bocsánatot, nagyság uram.

Saar. Miért?

Ferenc. Intett, s attól tüstént meg nem szabadulhaték.

Saar (utáná néz üvegén.) Kitől?

Ferenc. Szarvas kertésztől. Ármányos fickó az! még is sikerült, nagyságnak megnyernem.

Saar. Jól! — szeretném, ha az az ember itt

kémlődnék. (Bizalmasan.) Valami urról beszélnek, mivel ő jó lábón állt. Egy kanibal, kit száműztek, mert embertársát párcsátában meggyilkolá.

Ferenc. Attól tart nagysád?

Saar. Hogyan? rajtam kitenni nála soh nem sikerülend neki.

Ferenc. Isten mentsen! De megboszulhatja magát, kihivatja nagysádat.

Saar. Oh, ugy feladom az udvarnak. Párcsáták bolondoknak valók, s én philosoph vagyok. Próbáld csak, kedvesem, kifürkészni, igaz é, hogy meghalt.

Ferenc. Kitudom én, bizza rám. Mi ő?

Saar. Tiszt, hangosan azt mondják, hogy meghalt, és susogják, hogy itt van. Neve Strahlen, s a hir szerint álrühában lappang itt.

Ferenc. Álrühában? (Félre.) Talán még engem gondolnak?

Saar. Mondják, hogy a háznál van.

Ferenc. Hát ki mondja?

Saar. A parasztok.

Ferenc (félre) Lelkemre mondom, én vagyok! — Uram, bizzék bennem, én legjobban tudom, ki tartózkodik ez ő falak között.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Rózi (balról.)

Ferenc. Ah, itt jő az én kedves Rózim.

Rózi. Igen ő jön, s ha jó —

Ferenc. Nos?

Rózi. No, hát itt van.

Saar. Elmés kis fej! épen jókor jő nekem.

Ferenc. Ugy? hát távozom.

Saar. Oh, miattam maradjon! én jóakarója vagyok Rózinak; de neked nem veszélyes. Csak segélyemül legyen kisasszonyánál.

Rózi. Saar urnak segély kell a hölgyeknél?

Saar. Te kis hízkelő! — Nevemnek persze, kevés elmésségemnek, és (választott állással) e türehető nővéseak néhány szép hölgnél egy pár barátságos fogadást köszönök. De az pusztá játék volt. Most komoly ügy van kérdésben: élet- és kintárs. Azért, charmant kis lány, mondd meg, mit beszél rólam Ilma kisasszony.

Rózi. Ó nem sokat beszél.

Saar. Igen, azt vettem észre, hogy stylje lakonikus. Azonban — ő beszél rólam.

Rózi. Még semmit sem hallék.

Saar. Nem? no csak türtesd magad, bizonyosan megjő még. Csak közelebről ismerjen meg valaki s elárad magasztalással, ugy hogy gyakran magam sem tudom, mit tegyek — mondják: esze, szive, elméssége, s a báj, melly ajkiról leömlendez! Birja a király kegyelmét — bemutatottat a francia császárnőnek — l'hombrét ugy játszik mint egy isten — röviden, ha hinném, mit rólam a világ egyhangulag beszél, meg kellene gögtől pukkadnom. A művészet minden nemében, hízelve mond elsőnek, ő —

Rózi. Ha ezt a kisasszony megtudja, az ő szája egyedül nem hallgatand.

Saar. Ah, ki tudatja vele az illyet? hisz itt

a tudós társaságokat is alig ismerik, miknek tagja vagyok.

Rózi. Igaza van nagysádnak; pirulnunk kellene miatta.

Saar. No lásd, még sem illik, hogy sokat beszéljek magasztalásomul. Mondhatom é neki, hogy a vegytanhoz értek, s az algebrában túlmulom Leibnitzot, s esztergán is a legesinosabb dolgokat meteszem? hogy biztos kezem az esetet, és önt egyenlő szerencsével viszi s élethüven talál?

Ferenc (tátozt szájjal.) Már ez bámulatos.

Saar (gyorsan Ferenchez.) Igen! hét újabb nyelven beszélék a hozzáértővel minden dologról —

Rózi. Lehetséges é?

Saar (váltogatva beszél mindkettőjökhez.) Igen; napórakat is tudok csinálni; jól táncolok, lovaglok — a vadászatban mester vagyok; a mit ugrásban teszek, nem könnyen merészi más; kardom előtt a legjobb vívónak is szepegni kell, golyóm ugy éri a célt, mintha oda vinnék; rimekkel vagy nélkül, jó vagy bal esetekre, s a nélkül, hogy némellyekül soká kinlődnám, sonettekkel, madrigálokat, satyrákat, odákat, elégiákat csinálók, szóval a vers minden nemét, sőt telt gyomorral is; fuvolát is fúvok, s dobolni is jól tudok! — Nos? ha Ilma tudná, ugyan mit mondana rá?

Ferenc. Elállna lélekzete.

Rózi. Kővé válnék mint mi.

Saar. Szót sem szólsz neki róla! betűt sem! megtiltom! — Csak talentomaim legkisebbikével örvendeztetem meg ma. Rózi, hívd ide nekem a kerétsz.

(Rózi balra el.)

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. (Rózi nélkül.)

Saar (az alatt lapot keres tárcájában, s kiveszi.) Egy török virágfüzér legyen első adományom, e dal magyarazatával.

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Rózi. János.

Saar. Szarvas!

János. Mit tetszik parancsolni?

Saar. Ismered a virágírást?

János. Nem.

Saar. Vagy virágnyelvet?

János. Csupán anyanyelvemen beszélék, és irok.

Saar. Filkó vagy! (Más lapot mutat.) Köss számomra egy bokrétát, szorosan e szerint. — Tedd hát. János (fejét rázva.) Fősteni sem tudok, uram.

Saar. Oh ürök királya! — Illy virágokból köss nekem bokrétát.

János. Papir virág a kertben nem terem.

Saar (összekulcsolt kezekkel.) Oh szent bambaság! (A festett füzérré mutatva.) Bokrétát akarok e példány szerint.

János. Jól van! Most már értem.

S a a r. Megállj! aztán a kisasszonynak nyujtod, s ahoz e költeményt, (átadja) egész illedelemmel elszalad.

J á n o s. Jól van, uram. (Megy.)

S a a r. Megállj! — hol? és mikor?

J á n o s. Azt nem tudom.

S a a r. Azért hallgass! mindjárt és itt! megyek, ide vezetni őt.

J á n o s. Jól van.

S a a r. Ha a verset olly hamar megtanulni nem tudol, olvasd fel.

J á n o s. Jól van.

S a a r. Csak ne báméskodjál!

J á n o s. Jól van.

S a a r. De megállj! meglehetősen együgyücskének látszol nekem; szükség leend először felolvasni előtted.

J á n o s. Majd megcsinálom én.

S a a r. Nem! A kútnál várakozzál rám. Ilmát ide küldöm, ott tanítlak. (Balra el.)

J á n o s. Jól van.

Tizennegyedik jelenet.

János. Ferenc. Rózi.

F e r e n c. Mi jut eszembe — mutasd csak! — (Elveszi Jánostól a verset, s olvas; szünet.) Igen! fel-séges!

R ó z i. Mi fúrja a bohó fejét?

J á n o s. Csitt! Rózika, légy szépen udvarias! a bohó az én őrnagyom.

R ó z i. Micsoda?

F e r e n c. Gyermekek — hallgassatok meg — (Rózihoz.) Nemde, tudja, ki vagyok?

J á n o s. Igen.

F e r e n c. Lássátok, tervem, a Saar verseivel fődözni fel neki szerelmemet, ha ugyan le nem irta.

R ó z i. Az kissé túlzása volna a költői szabadságnak.

J á n o s. Akárhogy, de az ötlet derék.

R ó z i. Ej nagyságos őrnagy úr, a tréfa gyönyörű lenne!

F e r e n c. Elsül, ha tüstént hírt viszesz neki, hogy kocsisruhában egy szerető epedez, ki arc és tekintet által ügyekszik magát neki bemutatni.

R ó z i. Repülök.

F e r e n c. Meg ne nevezs.

R ó z i. Nem, nem! (El.)

Tizenkettedik jelenet.

Ferenc. János.

F e r e n c. Ste sem! Egy halk intés tudassa veled a valódi adót, ha a füzért átnyujtod neki.

J á n o s. Tudom én már, hogy fogom csinálni.

F e r e n c. Könnyen nyomunkba vezethetnéd Saart.

J á n o s. Abban biztos lehet nagysád. (Félre.) Ezt ráadásban szedem rá.

F e r e n c. Szedd össze magad, Szarvas!

J á n o s. Bizzék bennem.

F e r e n c. Ha ez elsül, egy isteni tréfa sikerült! A szép megjelen — talán Argusával — s egy ker-tész tolmácslatával egyszerre két imádójától fogadja a szerelem hódolatát.

J á n o s (félre.) Háromtól, ha úgy tetszik.

F e r e n c. Mit gondál?

J á n o s. Ugy gondolom, hogy mint a kettőé fülébe megy; tetszeni csak egy fog. A verset kérem — így! most frisen a bokrétát! (El.)

F e r e n c. Először megmutatod nekem; itt vára-kozom rád.

Tizenharmadik jelenet.

Ferenc (egyedül.)

F e r e n c. Csakugyan igaz marad; jó ötletekben az ördög sem tesz ki rajtam. Soha életbenem egy ver-set sem kovácsolék; mit tesz? önkártyáival teszem bolondd! (Jobbra néz.) Oh, jaj! oda a tréfa! ott jó a házból. Rózi, és Saar elmentek, s a kertben ke-resik. Talán rájok találok. (Balra el.)

Tizennegyedik jelenet.

Malten. Ilma (regöltönyben, jobbról jönnek.)

I l m a. Bátyám, az nem megy.

M a l t e n. Miért nem?

I l m a. Mert nem megy.

M a l t e n. Legyen eszed, ő férfi; s a férfiak, mai időben, fehér hollók.

I l m a. Okosak, igen! de a Saar félék útféliek.

M a l t e n. Nem tudom, mi kivetni valód van rajta?

I l m a. Igen kevés, bátyácskám; csupán terhem-re van.

M a l t e n. Derék atyjának páryát nehezen lehet-ne találni, csupa szivesség, mi a mai időben mindjog jobban enyészik. —

I l m a. Enyészik? bizony látni; mert fia sziv-telen.

M a l t e n. Van pénze!

I l m a. Kinek szive nincs, koldus a trónon is.

M a l t e n. Ugyan mit akarsz sziveddel? mit ne-vezesz szívnek?

I l m a. E kis pontocskát itt, mely idegen öröm-ben, s fájdalomban osztozik, idegen keservet sirat s szökdécsel, ha más örül; azon finom idegű varázs-zongorát, mely érintetlenül, idegen húrok hangját visszazengi, mely a közel és távvalal összekötve, egy világ elébe kart tárni kész! E szép pontocska hiányzik a hiu Saar urnál.

M a l t e n. No persze, nem az ő, a mi atya volt; de te nem sokára hűsz leszesz, mikor akarsz férjhez menni? talán harmincban?

I l m a. Ma, ha parancsolja; csak egyet kötök ki magamnak.

M a l t e n. Nos?

I l m a. Magamnak kell választanom.

M a l t e n (tréfálva.) Választanod lehet! hiszen csak egy kéröd van.

Ilma. Ön véli, csak egy kér nyilván, egy másik fél —

Malten. Kitől? nem reménylem, hogy tőlem? tanácslani igen, de atyai szigort fölötted gyakorolnani nem akarok.

Ilma. Nem mindenki tudja szerintem, hogy ön gyermekeül szeret, (tréfálva) azért kérem, csak egy kissé elhalasztani a határnapot; a versenyről jól álok, mert nagy fontossága a díj.

Malten. Strahlent reményled?

Ilma. Nem. Nem reménylek, tudok.

Malten. Mit tudsz?

Ilma. Hogy még szeret.

Malten. Tévedhetsz; ismerjük a katonaságot; az eféle uracsok szerelmet nyögdcésnek mindenkinek.

Ilma. Ó nem.

Malten. Számüzve van.

Ilma. Szivemből nincs.

Malten. Tudod, hogy a vitárs a törvények szerint szolgáltatást s birtokát elveszté.

Ilma. Nálam szolgáljon.

Malten. S pénzt?

Ilma. Majd kapok — öntől; ha nem, kölesnőzünk.

Malten (tréfálva). S ha kitagadlak?

Ilma. A hitelezők kára lesz. Szükségben kereset segít.

Malten (nevet.) Mindenre tudsz tanácsot; de csalatkozhatol! míg a tuzok kezében nincs, ne röptsd el a verebet, Strahlen távol van —

Ilma (félíg félre.) Nem igen távol.

Malten. Saar itt van; legalább hagyd kegyedet keresni.

Ilma (ettől fogva növekedő indulattal.) Uram bátyám, hát meghaljak unalom miatt?

Malten. Talentomai vannak.

Ilma. Oh bizonyosan! hisz alig szállt ki kocsijából, már világosan értésemre adá.

Malten. Szivesebbnek kellene íranta mutatkoznod; ő vendégem.

Ilma. Ugy tartsa magát a ház urához, és szakácsához; s szivem, reménylem, föl nem találta.

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. Ferenc. Rózi (hátsul megjelennek.)

Malten. Hallod, ez balgán van mondva.

Ilma. Ön rá akar beszélni, hogy Strahlen ingadozhatik, s ez — ez annyi, mint engem megölni.

Malten. Isten őrizz —

Ilma. Vagy tán épen gyanúba jöjjen Strahlen előt a Saar filkósága miatt, mely az én filkóságom lesz, ha túrni látszatom?

Malten. Ments isten! csak állj vele szóba; talán megesik, hogy —

Ilma. Semmi, épen semmi se essék meg.

Malten. Ha nyilatkozik —

Ilma. Egyenesen elutasítatik.

Malten. Nem, mondom neked.

Ilma. Jól van! „nem“et mondok neki.

Malten. Ugy teszesz, mintha semmi sem volnék házamnál! akarom!

Ilma. Én nem!

Malten (lábával dobbant.) Akarnod kell!

Ferenc (hátsul dőldölva.)

Meglátom a hüt ki fogja,

Erőszakra birhatnia.

Malten. Mit dőldölgatsz ott?

Ferenc. Egy nótát. Nálunk igen szokják dalolni.

Malten. Takarodjál istállódba! arra fogadtak, fickó, nem énekelni.

Ferenc (visszavonul, félre.) Oh jaj! ennek nem jó tanácsolni.

Malten (Ilmához.) Ez bolond.

Rózi (jobbra Ilmához áll.) De dalának igaza van.

Malten (baraggal.) Bolond vagy mint ő! fogd be szádát, vagy lódulj házamtól.

Rózi. Jól van, nagyságos uram.

Malten. Semmit sem értek, te meg ő! Jánost kell dicsérnem! Semmi egyéb gondja virágainál.

Rózi. Igen, Jánosnak itt (homlokára mutat) is hibázik.

Malten. Lássátok a bohót! Csak a tiéd lenne a feje!

Rózi (balra mutat.) Nagyságos Saar ur.

Tizenhatodik jelenet.

Előbbiek. Saar. János (a háttéren marad a virágfüzérrel kezében, s még a költeményt tanulgatva.)

Saar. Hála istennek, hisz itt vannak. (Malhez.)

Bon jour! (Ilmához.) Önt keresem.

Ilma. Ugyé? fájdalom, itt vagyok.

Malten. Ilma! (Saarhoz.) Jókora kelt ön.

Saar. Igen! mint tudja, a köllő, ha jókor kel, aranyot lel.

Malten. Ön költött?

Saar. Jánosnak segéltem virágokat szedni, s (Ilma kíváncsiságát ingerleni ügyekzeve.) aztán a mesterségre tanítam, selamot kötni belölök.

Ilma. Minő portéka az?

Saar. Ugy hívják keleten a virágfüzért, melylyel a szerelem nyilatkozik.

Ilma. Miként?

Saar. Engedje meg, a kertész ismételheti, mire épen most tanítam. Jer közelebb, János!

János. Ha a nagyságos ur megengedi?

Malten. Szivesen.

(János előlép, Ilmától balra, s előtte térdre ereszkedik. Malten hátsul. Rózi elől jobbra. Ferenc balra, János mellett. Saar elől balra megy Ferenchez.)

Saar. No vigyázz, rá ismer é a szerzőre?

János (térdelve nyujtja Ilmának a füzért.)

A mit remegve nyujt feléd a kéz,

Vedd kegygyel a szív hü ajándokát.

Virágfüzér érzést jelképesít. —

A liliomnak, nézd, szerény haván

A róza csókja mint ömleszté lágy pirt.

Ha szívet adva, kérve lép eléd a

Szerelem, pirulni fogsz é majd szerénte?

(Kis szünet, Ilma leszögzi szeméit.)

S a párt örökzöld fonja át hüven,
Miként a keblét forró érzemény.
És a borostyán diadalmi jel.
Örök hűséget esd a nefelejts
Oh vedd, remegve a mit nyujt a kéz;
S ha szűd elérte a fűzér adóját,
Csókold meg benne őt jelképileg.

(Mig János szaval, keze, arca, mutatja, hogy magáért beszél. Ferenc mindenkép ügyeszik Ilmával tudatni, hogy a kertész rá céloz, s e végre a verseket arc- és tagmozdulatokkal követi. Saar feszülten s látszó öntetszéssel hallgat, minek viszsugárzatát majd Ilma, majd Malten arcán látszik keresni. Ilma szerelemmel tekint Jánosra, de lopva, és nem gyakran legjelentőbben az „emlény kérelménél”; Ferencet és Saart azon üres tekintettel nézi, melly mondja, hogy arra nem gondolunk, kit nézni látszatunk. Rózi az arcokon mutatja magát. Malten csak hátulról látja a tömböt (Gruppe), s tanulékony kertészének örül, s mihelyt János végzé, tapsol; Saar követi.)

Malten. Bravo, Szarvas kertész! ki kerestél volna ezt benned? — Vedd, Ilma!

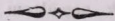
Ilma. Hát lehet?

Malten. Vedd, vedd! ne komédiázz!

Ilma (Jánoshoz, ki előtte még térdel.) Rokonparancsol, és engednem illik. (A fűzért elveszi.)

A mit merészen nyujt a kéz, remegve
Vezem. S a fűzér egy fölöslegét,
A nefelejtset, mint vevém, jelentve,
Ugy nyujtom vissza. És a szép virágok
Őr gondnokának, ime, kezemet.
És hogy megértém a fiuzér adóját
Tudassa véle — s többet még — e csók.

(Hévvél nyomja ajkihoz a fűzért, s el. Ferenc és Saar örömrészketve hullnak egymás nyakába. Malten Ferencre meglepett tekintet vet, s el. Kertész feláll, s örömmel nyomja erszényét Rózi markába.)

Második felvonás.

(Szoba, közép- s jobbra oldalajtóval; jobbra nagy öltöző-tükör.)

Első jelenet.

Ilma (a tükör előtt ül.) Rózi (haját fodrozza.)

Ilma. Kész vagy é már?

Rózi. Tüstént.

Ilma. Siess!

Rózi. Csak egy fűrtöt még.

Ilma. Sebesen!

Rózi. Igy! — már meg van.

Ilma. Milly rosz fonás ez.

Rózi. Ah, a fonás jó, csak alatta nincs derű.

Ilma. Ki más az oka, mint te? — okosabbnak hittelek.

Rózi. Hát mit csináltam én?

Ilma. Mit? csuffá tevél. A szemtelennek e történet után gondolni kell, hogy szerelmes vagyok bele.

Rózi. Megmondom neki, hogy téved. Hogy nagysád Saart érté. Persze keseríteni fogja.

Ilma. Tegye! mondd, hogy kiállhatlan szemtelen, s ha nem megy, a rendőrség vezetendi el.

Rózi. Jól van.

Ilma. Mondd, hogy megbecsteleníti az egyenruhát, mondd, hogy fickócsinye vesszöt érdemel.

Rózi. Jól van.

Ilma. S ha még egyszer szemem elébe kerül, cselédekkel dobatom az utcára.

Rózi. Jól van; megyek már. A szegény kertész!

Ilma. Micsoda?

Rózi. A szegény kapitány! mert — nemde? — ezt érti nagysád? neki mondjam mind e szép dolgot, mit épen rám bizni méltóztatott.

Ilma. Elment az eszed? — nem; az őrnagyot értem.

Rózi. Nem ép azt tevél e a kapitány ur? ő az őrnagy szerint, mint cseléd van a háznál; mint ő, virágfűzérben nyilatkozik; sőt hihető, hogy nagysádat még az őrnagnál is buzgóbban imádni szemtelenkedett. Mi menti itt az egyiket, ha nagysád a másikat elítéli?

Ilma. Akaratom.

Rózi. Akarata? ez a bírószek meglehetőse kifogások alá esik.

Második jelenet.

Előbbiek. Ferenc (a középpajtóban hallgatva megáll.)

Ilma. Már az ugy van! (A toilletet zárja.) Csak annak, ki tetszik, van igaza. Mondd meg neki, hogy a szelesnek most az egyszer megbocsátok, de ne merészkedjék ismét, többek előtt álöltözetben hozzám közeledni. Nem sokára magam szólandok vele.

Rózi. S mikor?

Ilma. Mihelyt lehet. Már látom, hogy engedékenynek kell lennem, hogy türelmetlenségét vigyázóvá tegyem. Azért hamar mondd neki, mielőtt új esiny jutna eszébe. Szobámban maradok; feleletét tudasz velem. (Jobbra el.)

Rózi. Tüstént. (Hamar összerakja a holmit, s elfut.)

Harmadik jelenet.

Rózi Ferenc (elébe szalad.)

Ferenc. Angyali lyány!

Rózi. Ah!

Ferenc. Gyöngy lyány! hadd osókoljalak meg.

Rózi. De miért?

Ferenc (zsebébe nyul, s pénzt ad neki.) Angyal, ne — egy marok pénz.

Rózi (elveszi.) De miért?

Ferenc. Bohócska, az édes szerelmi hirnök-

letért — nem tudom örömben, mit csinálók veled —

Rózi. Azért? ime! fogja! (A pénzt visszanyújtja.)

Ferenc. De mit?

Rózi. Ajándokát.

Ferenc. Ne no — tartsd meg.

Rózi. Ezt olly bókért, millyent önnek kell mondanom?

Ferenc. Igazad van; zsguri ajándok illyes valamiért; de minden, a mi épen nálam volt.

Rózi (félre.) Későn jött.

Ferenc. Nem, nem, épen jókor, hogy halljam, a mit nem akarandsz eltagadni tőlem?

Rózi. Nagysád halla mindent, a mit önnek kellett volna mondanom?

Ferenc. Széről szóra, hogy a merész lépést megbocsátja, hogy engedékenysége engem vigyázóvá szoktasson, s hogy a szépek istennője szólni akar velem, mihelyt lehet.

Rózi. Hibázott, hibázott, és rettenetesen! az nem önt érdeklé.

Ferenc (mosolygva.) Szeretném tudni, ugyan ki más?

Rózi. Ah, uram, ez olly dolog, a mit el kell hallgatnunk. Elég az ahhoz, ön kiállhatlan szemtelennek találatik.

Ferenc. Pah!

Rózi. S ha nem megy, a rendőrség vezetendi el.

Ferenc (nevetve.) Gyönyörű!

Rózi. Ön megbecsteleníti az egyenruhát, s ficócsinye veszszót érdemel.

Ferenc (nevetve.) Átkozott hazug!

Rózi. Ha szeme elébe kerül, a cselédség csipje nyakon.

Ferenc. Hahaha! hahaha! a ki jobban tudja, nevet.

Rózi. Ha nem hiszi, jól van; csakhogymegmondám.

Ferenc. Persze hiszem. Menj csak, s ird le neki örömet.

Rózi. Ej most épen jókor, az öreg ur jó.

(Széltépnek.)

Negyedik jelenet.

Előbbie k. Malten (feltört levéllel kezében.)

Malten. Ketteeskén olly magányosan itt? Ej, ej, csodálkozom rajta; mert különben Rózika sokkal fentebb hordta orrát, hogy sem kegyével egész az istállóig ereszkedett volna le.

Rózi. Ah, a magunkfélének nem lehet olly könnyedén válogatni. Gógös nem vagyok, de hiszen csak tegnap reggel óta van szerencsém ismerni.

Malten. S még is ép úgy látszik, mintha régebben volna. Csak valld meg; világos az, mert arcod ég.

Rózi. Bizony nem.

Malten. Bár miként, ros z neven nem vehetem, ha hajlandónak érzed magadat, kegyeddel megajándékozni. (Ferencre néz.) Viselete többet mutat egy lovasznál.

Ferenc. Oh, nagysád megszégyenit.

1843. IV. KÖT. II. SZÁM.

Malten. S mikint lovagol! nemde? Ha kapitány volna, életemben mernék fogadni, rövid idő alatt őrnagygyá tennék.

Ferenc (félre.) Mi ez?

Rózi (félre.) Ismeri?

Malten (félre.) Eltaláltam; megnémultak. — No, Ferenc, mit sem szölsz e sejtelenhez?

Ferenc. Nagyságos ur, nem tudom — én — én — mit mondjak? valóban, sokáig szolgáltam egy tisztnél.

Malten. Hogy hívták?

Ferenc. Öt — öt — Hagen őrnagynak.

Malten. A huszároknál? az a vásott fickó az?

Ferenc. No, nem épen vásott, csak kissé tüzes vére.

Malten. Ugyé? nagyon szigoru volt irántad?

Ferenc. Oh, nem; irántam jó volt, soha életében nem tartott keményen.

Malten. Ugy, ugy! (Keményen szemébe néz.)

Ugy hát — Strahlen kapitányt is ismered?

Ferenc. Név szerint; máskép nem.

Malten. Soh sem láttad?

Ferenc. Soha!

Malten. Igazán? — Hallod é, hazudsz.

Ferenc (kezét szívére teszi.) Ne jussak isten színe elébe! Midőn én — én és uram, az ezredhez jövének, hült helyét találtuk, s pusztá nevé. Ez, mintha ura szabadságon volna, még föl van, mig a király párcsatáját el nem itéli.

Malten. Ugy, ugy! (Félre.) Ez ugy hazudik, mintha rákésült volna. — No, ha te nem láttad — ugy hát látta Rózi; nemde?

Rózi. Én?

Malten. Igen, te.

Rózi. Hogy én láttam é, gondolja nagysád? — Boldogult Kraft urnál, igen és gyakran.

Malten. Különben sehol?

Rózi. Nem! a háznak kedves vendége volt; ha mindennap nem jött, az öreg ur hivatta el. A kisasszony mátkalában állt vele. Ah, ha az ur meg nem halt volna, most nője lenne!

Malten. No, no, nyugasztalódjál; én atyailag szeretem őt. Csak tudnám, hív maradt é hozzá az az ember?

Rózi. Bizonyosan! különben, nagysád, én mit sem értek a szerelemhez.

Ferenc. Igen, igen, könnyen tévedhetünk, gyermekem. A nyelv elmondja, de gyakran a szív keveset érez a mondottakból.

Malten (meglepetve néz rá.) Igaz; ő számüzve van, de a király kegyes, s a mint hallik, itt sem idegen a hibát megbocsátani.

Ferenc. Nem hiszem olly könnyen.

Malten. Leveleim vannak. (Zsebére mutat.)

Ferenc. Ugy? (Félre.) Az alkalmatlan volna nekem: egy vágytárssal többet kellene el tenni láb alól.

Malten (Rózihoz.) Ugy látszik, hogy Saar ur hűgornak nem tetszik, s — én mit sem tartok a kényserítésre. Strahlent derék funak festik nekem, és —

Ferenc. Az ezredben másként festegették.

Malten (mintha nem hallotta volna.) És, röviden, hajlandó volnék oda adni neki Ilmát.

(Malten Ferencet vizsgálja, ki savanyu arccal néz a közönség felé.)

Rózi. Nagysád, igazán? azt akarná?

Malten. Akarnám, ha viselete megengedné, ha szükségtelenül meg nem fosztana bizalmától. — Képzéjétek, áruhában akar, a mint ma megsúgták, Ilma szobájába lopózni; macskához hasonlólag, mely csak esent csemegét izlel, titokban akar vele, mint látszik nősülni, ha még rosszabbat nem.

Ferenc (félre). Az gázság; mintha a nagyságos ural ingerkedni akarna! azért megérdemli, hogy mielőtt megjő, nagysád mást válasszon.

Malten. Helyes. De rád bízom (vállára tevő kezét), a farsangi bohócot szemmel tartani, s különösen a kisasszonyhoz nem ereszteni.

Ferenc. Be nem jut hozzá, bizza rám nagysád. (Rózi az alatt Ilma szobájába akart surranni, de Malten megfogja ruháját.)

Malten. Hohó! hová akarsz?

Rózi. A kisasszonyhoz.

Malten. Maradsz. Előbb egy öltönmálhá érekezt ide e levéllel; azt hozzátok be.

Ferenc. Tüstént.

Rózi. Csak egy pillanatra —

Malten. Aztán.

Ferene. Jer, Rózika, jer, hiszen mindjárt itt leszünk. (El.)

Ötödik jelenet.

Malten (egyedül, utánok néz.)

Malten. Ördögös egy fickó! Bármiként, csalni akar! s a fehér nép híven segíti ámitásomban. — Csak várjatok, várjatok, majd befütök én nektek! Engem rászédni? — köszönöm szépen! több esze van az öregnek. Ismeri hát a lovászt, vitézlv Strahlen urat. — Megállj! álarccosságodat szepegéssel fizesd meg.

Hatodik jelenet.

Ferenc és Rózi (egy málhát tesznek le a háttérben.)
Előbbi.

Ferenc. Itt a málna.

Malten. Jól. Te mellette maradsz.

Ferenc (ráül.). Jól van.

Malten. Rózi, te velem jössz.

Rózi. Tüstént! csak először — csak egy szalagot kell még a kisasszony hajába kötnöm.

Malten. El! van rá idő. (El.)

Hetedik jelenet.

Ferenc (egyedül, föláll.)

Ferenc. Az ördög menjen ki ebből! Nem úgy volt é, mintha az öreg majd Strahlennek, majd enmagának nézett volna? majd úgy tetszett, mintha a másikat dicsérené, ijesztésemül, s megint, mintha őt

akarná megszegyenyíteni, vagy ingerleni. — Le-
gyen bár miként, mégis jól van. Szólok vele, és
mindjárt. — De hogy tegyem? szobájában nem akara-
nd meghallgatni, s itt minden lépten zavarnának.
— Lássuk! önmagától kérek tanácsot a kulcslyukon.
(A kulcslyukon nézve.) Ilma! — Il —

Nyolcadik jelenet.

János (két virágcsupporral s aljmedencékkel, mellye-
ket az asztalra letesz.) Ferenc (megijedve szavát
elharapja.)

Ferenc. Hah! átkozott!

János. Szolgája.

Ferenc. Az öreg urat véltem! — Minek a vi-
rágcsuprok? hová viszed?

János. Hová? e két aljmedencébe, hogy a víz
a szobában szét ne folyjon, ha Ilma kisasszony vi-
rágait öntözi.

Ferenc. Ilmának viszed?

János. Igen, mikint a nagyságos ur parancsolá
(a virágokra mutat.) kankalinek, mintha festve volná-
nak, s székfűk, feketék mint a szén; még hozok tu-
lipánokat és jácinteket —

Ferenc. Szép; de nekem —

János. Szépek, uram? szebbeket hét ország-
ban sem láthatni.

Ferenc. Nem ezt gondolám, jó, hogy így van.
Szeretném őt valamire megkérni, s bemenni nem me-
rek. Jöhetnének —

János. No, úgy tudám én, mit tennék, ki-
hivnám.

Ferenc. Azt akartam; de nem; téged küldelek
hozzá.

János. Olly frissen kell az?

Ferenc. Persze, persze képzeld, Szarvas, az
öreg ur, azon becsületre méltat, engem Strahlennek
tartani.

János. Ugyanan úgy!

Ferenc. Vagy tán épen Strahlennek is az a
csiny forog eszében, hogy szerintem lopózzék a
házba.

János. Persze! Ide ugyan be nem jő, mig én
benn vagyok.

Ferenc. Ugy látszék, egy rögtön jött levél
födözte azt föl Maltennek. És, képzeld! úgy félig
meddig hajlandó volt Ilmát Strahlennek adni.

János. Az volna!

Ferenc. Menj! ezt mind meg kell Ilmának mon-
danod.

János. Ezt? — De jól van é, reményt mutatni
neki, hogy Strahlen, kit egykor szeretett —

Ferenc. Annak vége.

János. Vége?

Ferenc. Tisztán vége, kincsem! Szólni akar
velem.

János. Ugy!

Ferenc. S titokban.

János. Maga mondá azt nagysádnak?

Ferenc. Rózi által tudatta.

János. Hm! ha hazudott volna?

Ferenc. Nem mondá, magam hallám, itt leszködve —

János (félre.) Micsoda? — Hátha esalatkozott?

Ferenc. Füleimmel hallám, szóról szóra.

János (félre.) Lehetséges volna é?

Ferenc. Menj be helyettem. Szívesen látand.

János. Uram! ha az igaz, ugy —

Ferenc. Beesületemre, ugy van; hiszen nem mondanám!

János. No hát bemegyek, s megmondom neki —

Ferenc. Terjeszd elébe, hogy csakhamar szolanunk kell, mert Strahlennek kedve volna nekem —

János. Nyakát szegni!

Ferenc. Igen, meglehet, ha féltékeny. De ugy köszönd istennek, hogy nem vagy Strahlen, mert ha lány forog fel, Hagen ugy vív, mint egy ördög.

János. Strahlen is.

Ferenc. Honnan tudod?

János. Kétségen kívül, hiszen tiszt.

Ferenc. No, no, majd meglátjuk. Most menj,

(A kertész nyugtalan sebbel szedi fel a csüprokat.) s kérdezd meg, ha itt a házban vagy máshol — talán a ligetben, a kert mögött, várjam é egy pár bizalmas szóra.

János (félre.) Várd a pokolban!

Ferenc. Szorosan kérdezősködjél — hallod é? hely s idő után.

János. Jó, jó. (Félre.) Abból ugyan ez életben semmi sem leend. (El Ilma szobájába.)

Kilencedik jelenet.

Ferenc (egyedül.)

Ferenc. Igy jól van. Jó dolognak tüstént végre kell járni. Most nála van — csitt! füleljünk. (Füle az ajtónál.) Beszél — Ilmát nem hallom — „hütelen.“ Hm! — ő nevet — rettentő szaporán beszél — égre földre esküszik. Különös! talán szerelmemben kétkedik! — Most Ilma beszél — nem — de igen. Lopva cselekedni tolvajként, nem dolga. Nem bánom, hát nyilvánosan! Fickói szelesség, hírnév, aha! engem szid! Pszt! most tán ígéretére emlékezteti Ilmát. — Ha, ha! gondolom, azt mondja, hogy agyon szurnám magam, ha szavát nem tartaná! No, olly hamar csak nem szurjuk agyon magunkat. — Most ugy látszik, hogy Ilma komolyan beszél velem — szót sem akar tudni, merész léptekről — el a házból — micsoda? (Szünet.) Most kérésre fordítja a dolgot. Ilma igen halkal beszél. — Jó, vigyázat soha sem árt — most már csak susog — most elhallgatott — micsoda? ez ugy hangzott, mint egy csók! Ördög és pokol, ezt tudnom kell. — Filkó én! hisz a kezét csókolhatja meg. Bizonyosan borraivalót adott neki, s azért hálálkodott. — Pszt!

Tizedik jelenet.

Ferenc. Saar.

Saar. Ferenc! képzeld, rászedettünk.

Ferenc. Mi?

Saar. Strahlen kapitány álrúhában van a háznál.

Ferenc. Hát ki az?

Saar. Szarvas kertész, a — szemtelen kölyök.

Ferenc. Ez nemcsak a házban van.

Saar. Hát hol?

Ferenc. Ilma szobájában. De, honnan tudja?

Saar (pesecséletlen levelet ad neki.) Olvasd; most leletem.

Ferenc (félre.) Átkozott! az én levelem! — Ó irta ezt?

Saar. Természetesen.

Ferenc. De — aláírás nincs.

Saar (elveszi a levelet.) Két percig sem kétkedém benne. Hallgassd: „merényem, édes barátom, sikerült; Malten házánál szolgálok, s egy földél alatt lakom bájos hugával. Az izetlen (a többit morogva.)

Ferenc. Csak tovább.

Saar. A többi engem akarna csipkedni — rettentő otromba! (Bedögja a levelet.) No, szólj, ki lehet az, mint kertészek? nos? a szakács püpos, a két inast még a felföldön láttam, a tisztartó öreg, s a pohos kocsis ugy be van növe mint egy ösmedve, s a réz ujnyi vastagon fekszik orrán. Lásd, a gyermek is kitalálhatja az írót. Szarvas, vagy te. Te nem vagy; mert megbízottam vagy; azért Szarvas kertésznek kell lennie.

Ferenc. Igen, igen, ez aztán furfangság.

Saar. Csak következtetni tudjunk — ugy tesszik, jön.

Ferenc (félre.) Oh jaj! csak meg nem nevezend, hogy magát a gyanutól —

Saar. Vigyázz, most lesz a tréfa.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. János.

Ferenc. Kertész uram!

János. Mi tesszik?

Saar. Kapitány ur?

János. Kapitány? micsoda?

Ferenc (halkal.) Strahlennek tart; hadd tévedésében.

Saar. Strahlen kapitány ur!

János. Én é? talán tréfát akar belőlem üzni a nagyságos ur. Én kapitány?

Ferenc (halkal.) Igen kérlek, ugyan mondj igent.

János. De hát ha —

Ferenc. Csak mondj igent.

Saar (gunyosan mosolyg.) Talán biz azt hívé ön, hogy engem gyermekjáték rászedni? verset adtam a kertésznek szavalni — les volt az — a kapitány ur belebukott. Hja, ha csálni akarunk, ne legyünk hiúk.

János. Ugy ön soha sem csatlakozik.

Saar. Hallod? vallomása!

János. Uram, esküszöm —

Ferenc. Hallgass, hiszen tévedés —

Saar. Csak egyet meg nem foghatok még egészen: ön ide merészkedett jöni, s veszélyes porének még nincs vége.

János. Mi köze ahoz önnek?

Ferenc (halkal.) Husz forintot — ha el nem árulsz.

Saar. Türtetni kellett volna magát; a lépés veszélyes volt önére, és Ilmára nézve.

János (félre.) Az egyik szemembe állítja, ki vagyok, a másik mondja, hogy téved. Meg nem foghatom —

Saar. Mit akar a háznál? nősülni? Kétlem, mert a ki becsületesen gondolkodik, nyilvánosan cselekszik.

János. Uram!

Ferenc. Kérlek, hallgass.

Saar. Sajnálom a lyányt; e szelesség becsületébe kerül.

János. Ördög pokol! ki merészkedik —

Ferenc (visszatartja, titkosan.) Ugyan ne figyelj hát rá, s hallgass.

János. Hallgaték, míg csak rólam volt szó. — De ha ő rágalmaztatik, kit istenitek, kiméletet nem ismerek.

Ferenc (félre.) Gyönyörűn csinálja. (Jánoshoz.) Kettőzöm a jutalmat.

János (kapitány szerepét folytatva.) Tiszti szavamra, hogy ide szegődtem, pusztá kíváncsiságból történt, az ő helyeslete nélkül; a mátkát akartam látni, ki előtt nem hátrálandok.

Ferenc (félre.) Milly nemesen viseli magát szó, s mozdulatokban.

János. Sértő hangja fenytést érdemel; véres elégtételt kívánok.

Saar (visszavonulva.) Saarburbán megadom.

János. Oda nem megyek érte; tüstént kívánom.

Saar. Tüstént?

János. Igen, pisztolyokra.

Saar (félelemmel.) Pisztolyokra? — változtassa meg; úgy talállok, mint Tell, almát a fejről — nemde, édes Ferencem?

Ferenc. Biz ugy.

János. Mindegy; kendő fölött lövünk.

Saar (reszketve.) Ugy? — De, drága barátom, mi itt látogatóul vagyunk!

János. Nem gondolnám; engem legalább nem hirtak meg.

Saar. De engem, lelkes férfit! Pedig kiméletesnek kell lenni. — Találkozunk. Az alatt, megelégszik, ha kijelentem: gondolatlanul szólék a kisaszony becsületéről, s ha önnek régibb joga van hozzá, mint nekem, a mit Ilma elismer, ugy — hátrálok.

János. Ez más.

Saar (barátságosan.) Igen! a pársata mégis nevelés dolog, kivált fehérszemély miatt.

János (mosolygva.) Igen, ha meg nem kell lenni —

Saar. Nem, én elálllok tőle — egyébiránt a kedves ismeretséget szerencsémnek tartom. Ha ön a festői tájak barátja, igen fogok örülni, Saarburbán látni önt.

János. Meglátogassam önt? Ugy először mennie kell.

Saar (ajánkozva.) Kapitány ur!

János (bókkal.) Saar ur!

(Saar el.)

Tizenkettedik jelenet.

János. Ferenc.

Ferenc (elragadtatva fogja meg vállát.) Szarvas! kertésze minden kertészeknek! a pokol sem fogna ki rajtad, s az ég kapuját is rászédnéd! csak tőled tanulom, mi a tettetés. Ha olly bizonyosan nem tudnám, hogy a kertész vagy és megbízottam: testem, lelkem rá esküszöm, hogy Strahlen méri itt Saarnak a füleket.

János. A szerep nem olly nehéz volt. De őrnagy ur, hogy jött Saar e gondolatra —

Ferenc. Képzeld! egy cimborámnak megírom, hogy Maltendorfbán lakom mint cseléd; tanúk nélkül akarám bepecsételni, elvesztém, s a csacsi megleli. Már ma mondá: a parasztok susogják, hogy Strahlen itt álruhában lappang, s azért gondolá, hogy te vagy —

János. Azt épen nem szeretem.

Ferenc. Én sem, kedves Szarvas, (homlokára üt) számár én, hogy irtam! Saar tüstént befújja azt az öreg urnak; s elsül é szereped ennél is ugy, mint Saarnál?

János. A kapitány szerepe?

Ferenc. Igen.

János. Az öreg urnál Strahlennek adjam ki magamat?

Ferenc (az alatt pénzt keresett, s oda nyujtja.) Ne! vedd a mit ígértem! Háromszorosan megadom, ha az öreggel elhiteted, hogy Strahlen kapitány vagy.

János. Lehetlen! Tüstént elveszteném szolgáltatomat.

Ferenc. Mától fogva, barátocskám, az én szolgálatomban s birtokom főkertésze vagy.

János. Igen, de —

Ferenc. Tedd okosan; az öreget hallom jöni. (Széltőlnek, Ferenc balra, János jobbra Ilma ajtaja felé.)

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Malten. Saar. Rózi (a közéről jönnek.)

(Malten kézen fogva bevezeti Saart, ki jobbra áll, s mihelyt Jánost meglátja, tüstént Malten háta megévonul; Rózi a háttérben. Ferenc menni akar.)

Malten. Hová?

Ferenc. Én? — az istállóba.

Malten. Maradsz. János, te elhivod Ilmát. — (János el.)

Tizennegyedik jelenet.

Előbbiek. (János oélkül.)

Malten (Saarhoz.) Sokkal előbb, mint ön, kedves Saar, (Ferencet tekint) ismertem rá. Ön még marad, mert azon törvényszékhez tartozik, mit most tartani akarok.

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. János. Ilma.

Ilma. Uram bátyám —

Malten. Kisasszony hugom! a háznál itt szerető lappang álruhában.

Ilma (zavarral.) Ugy? egy? hát melyik?

Malten. Keresd ki nekem innen.

Ilma. Talán — talán — Ferenc volna?

Ferenc (össze rezzen.) Ördög pokol!

Saar. Jánost akar mondani.

Malten. Nem, arról jól állok. (Kezét Ferenc bal vállára téve, ki szemeit lesüti, komolyan.) Uram!

Ferenc. Uram!

Malten. Ön olly ruhát visel, melly önt nem csak lealacsonyítja, hanem — megbecsteleníti.

Ferenc. Uram! én tiszt vagyok.

Saar. Micsoda?

Malten (keserűn.) Arra taníták önt —

Saar. Ez is?

Malten. Hogy az becsületre jogosít, erény nélkül? rendje semmit sem ment, s ifjukora keveset. Ön szeret? jól, hiszem — azt is hiszem, hogy szeretettik, s azért tett é ön egy farsangi csinyt, melly hugomtól örökre elválasztja? (Szünet.) Csábító vagy bolond!

Ferenc. Uram! —

Malten. Ki az embereket ismeri, ennek vagy annak mondja, egyéb választása nem marad. S higyejem egyiket vagy másikat, ön Ilmára nézve halva van. —

(Ilma nyájasan pillant Jánosra.)

Ferenc (egy kezét mellére teszi, másikat ég felé nyújtja.) Fosszon meg az ég tüze e helyben szemem világától, ha valaha más ohajtással tekinték rá, mint azzal, hogy vele oltárhoz lépjek!

Malten. Bolond tehát! csak az vet meg őt szokást, s lop nőt magának, a helyett hogy kérne,

(János megütközve látszik.)

kalandot sovárg a fickói hiúság; de a vétségben már kész a büntetés. Férfi-becsülés a nőerény fegyvere; az olly nő, ki ellopatta magát szüleitől, nem tartthat rá igényt, s minden majom cimborabiztosnak véli diadalát — átlátja é. hogy eljársza a lyány kezét, így lopózkodva házamba?

Ferenc. Uram, meg vagyok szegényítve. A szélesség reményem sirja lesz, ha Ilma meg nem bocsát. Ilma. Azt bizonyosan nem teendi.

Ferenc. Nem?

(Ilma fejét rázza.)

Malten. Ön kikapta válaszát.

Ilma. S jól tenné, ha a házat meg ma elhagyná.

Ferenc. Kisasszony, jól hallok é?

Ilma. Igen, ha magyarul ért. Hírnevem kívánja, hogy gyorsan távozzék innen.

Ferenc (félre.) Aha! a hírnév! — Ha a becsület gondja parancsol: hallgat a szív, ha véleménye más volna is.

Ilma. Mit ér az ő hallgatása, ha a nyelv öröké beszél?

Ferenc (kezét megcsókolja.) A szerepről lemondok, de a reményről nem. (Megy.)

Malten. Megy ön?

Ferenc. Hiszen mennem kell.

Malten. Álljon meg; visszajöhetne, ha reménye vég szikráját is ki nem oltanók.

Ferenc (félre.) Kíváncsi vagyok látni, hogy akarja azt tenni.

Malten. Uram, kérem, maradjon! álljon ide!

Ferenc. Állok.

János (félre.) Mit akar?

Malten. Szeme előtt jegyzem el a kisasszonyt, hugomat.

János. Hogyan?

Ilma. Mit?

János. Saar ural?

Saar. Nem, Szarvas kertészszel.

Malten. Hahaha! Hogy is ne!

Ilma. Istenem! kivel?

Malten. Egy dolmánynyal!

Ilma.

János.

Ferenc. } Dolmánynyal?

Saar.

Rózi.

Malten. Igen, egy ifju ember szereti hugomat s szélesség elüzte közeléből. A király öltönye illeti őt, de leveté azt, s mint szolga lopózott házamba.

(Egy levelet vesz elő, mellyet felfejt.)

János (titkosan.) Ilma, el vagyok árulva!

Ferenc (félre.) Atyám? gondoltam! azon embernek minden tettemre olly nagy gondja van, mintha kiskoru volnék.

Malten (olvas.) „Uram, azon percben, midőn levelemet veszi, hihetőleg boszankodik egy ifju szélessége miatt, ki lakhelyét azon fölttéll hagyá el, álruhában lopózni be önhöz, hogy bájos huga közelében lehessen, kit imád. Hogy arról mit sem tudtam s még kevésbé helyeslém, nem kétlendi ön. — Olvassa meg neki e leckét“ — ön tanum, Saar, hogy az komolyan megtörtént — „leckét, de szívet ne ismerje félre. Azon öltönyben persze, mit most hordhat, méltatlan szép hugára; de itt küldöm önnek fehérneművel, egyenruháját is“ — ne, Rózi, a máhakules, szedd elő — „egyenruháját is, mit a kegyelmes fejedelem ismét fölvennie parancsol.“

János. Ilma, egyszerre a legszebb célnál állok.

(Ilma tekintet, és kézzel szorítással viszonozza örömet.)

Rózi egy huszárdolmánynyal Malten háta mögött áll.)

Malten. Gyermekekem, itt mátkád héjja a mag még belé jó.

János. Tüstént!

Ferenc. E pillanatban!

(Sebesen lerántja kertész ruháját, s jobb kezét újába dugja. Ferenc szintugy bal karjával, ifost mindketten a hiányzó újat keresik. Kinosan visszahajtott nyakkal néznek egymásra.)

Ferenc. No fickó, mit akarsz te?

Rózi. Kettő nem fér belé.

János. Az egyenruha enyém.

Ferenc. Nem ezredem öltözete é?

János. Mintha magamé nem ismerném.

Malten. Pokolba, kertész! a pálinka zavart meg.

Ilma. Uram bátyám! (Jánosra mutat,) ennek a

magnak kell a héjba jöni, különben az egész gyümölcsöt nem fogadom el.

(Ferenc fölhangy birtokával.)

Malten. Elment eszetek?

Saar. Oh, isten mentsen, nem! hiszen mondtam önnek (Jánost a dolmányban látja, nevet) a kapitány van benne.

Ferenc. Strahlen kapitány?

Saar. Igen.

Ferenc. Üsse meg hát a mennykő!

(Ismét felhuzza előbbi ruháját.)

Malten. Ha ön a kapitány, hát — hogy lehet (Jánosra mutat,) ez?

Ferenc (boszusan.) Ej mit, én őrnagy vagyok.

Malten. Még jobban szeretem, csak Strahlen legyen.

Ferenc. Nem vagyok.

János. Az én vagyok.

Malten (kifakadva.) A hidegláz nyakatokra, uraim! ugy én hát bolondotok valék?

Ilma (zavarral csókolja kezét.) Bocsanat, kedves bátyácskám —

Rózi (kérve bal fülébe.) S küldjön papért.

Ilma (midőn Malten sebesen Rózihoz fordult.) Ön engem ünnepeélyesen eljegyzett a dolmányyal — s Strahlen, parancsára, bele bujt, következőleg —

Malten (homlokát törli.) Legyen.

(Örömteljes ölelés, János és Ilma közt.)

Ferenc. Kapitány ur!

János. Őrnagy ur!

Ferenc. A mi itt történt —

János. Halandó fül nem hallandja tőlem.

Ferenc (jó szívvél.) Nem azt értem; hadd nevessem rajta a világ; csak ellenségeket ne csináljon bajtársokból. (Kezet nyujt Jánosnak, s Ilmához fordul.) Nagysád, igen fájlalom, hogy ez öltönyben nem jókorabb jövék, mint Szarvas János ur, kit ura bátyja nagy bölcsen kérészeül fogadott.

Rózi. S kit az őrnagy ur ravaszon bizalmával megtízsztele.

Ferenc (Saarra értve.) Hála istennek! engem az vigasztal, hogy társaim vannak.

Saar. S engem, hogy a történet e példaszót mutatja: „ki vermet ás másnak, illőleg maga esik belé.”

Malten. Farsangi csiny volt, hagyjátok, legyen vége.

V é g e.

IVdik kötet.

XLVIik szám.

A parisi naplopó,

vigjáték 2 felvonásban; Bayard s Vanderburgh után Dunkel szerint
Nagy Ignác.

S z e m é l y e k:

Morin, tábornok.

Emil, fia.

Morin özvegy, a tábornok sógornéja.

Hilaire, tábornok komorna.

Két szolga.

Meunier özvegy.

Józsai, } unokái.

Liza, } unokái.

Bizot, adójegyző.

(Történet hely: Paris; az első felvonásban Meunier özvegy, a másodikban Morin tábornok lakásán.)

Első felvonás.

(Egyszerű butorzatú szoba, balról ajtóval színpal mellé, közel hozzá benyúló, jobbról egy szekrény.)

Első jelenet.

Meunier özv. (mozdulatlan ül, s köt, a nélkül, hogy szeméit a munkára vetné, mosolygó helyzetben marad.) Emil (jobbán ül, s arcaját készíti.) Liza (bal oldalon hangjegyeket másol egy asztalnál.)

Emil. Az orr még mindig nem akar sikerülni, újra át kell dolgoznom.

Meunier. Igen, igen már 3 óra óta van baja orrommal; de a mi lassan sikerül, jó is lesz, azt szokták mondani.

Liza. Csak kis türelem még nagyanyáskám, az arcajz mindig jobban hasonlít.

Emil. Legfőleg két vagy három ülés alatt reménytelenül elkészülendek vele.

Meunier. Jó — jó — te könnyen beszélhetsz, Liza; de ül csak így, egyenesen, mozdulatlanul, nyílt szájjal, s még is szótalanul, bizonyosan te is elvesztenéd béketüresedet; ha nem érettetek törté-
1843. IV. KÖT. III. SZÁM.

nék — unokáimért, kike örömet hagynám halálom után arcképemet — ugy —

Liza. De anyáskám, hiszen már nem mosolygasz?

Meunier. Vagy ugy! (Mint főnebb Emilre néz.)

Liza. Miért ne használnók az alkalmat? Dupont ur egy házban lakik velünk, s leföstéssel örömet akar csinálni nekünk.

Meunier. Ez valóban igen szerencsés történet —

Emil (Lizára pillantva.) Valóban igen szerencsés.

Meunier. S e mellett olly szeretetre méltó fiatal férfi a mi Dupont urunk, s olly barátságos lakótárs.

Emil (magát meghajtja.) Ön felette jó!

Meunier. És olly rendszerető, egy óráig sincs honn, mindig házon kívül — mindig munkában — egész naphosszanta is alig láthatni őt.

Liza. Az való!

Emil. Tehetek é máskép? Egy barátom műtermében dolgozom, s most néhány új díszlet festését vállalam magamra egyik színházunk számára.

Meunier. Édes istenem! minő különbség van Dupont ur, s Józsink között: ugyan segítse őt tanácsával s példájával jó Dupont uram, mossa meg jól fejét — de erős lúgban ám, s szappan nélkül,

csak bánatot s gondot gyűjt fejemre a rosz fiu — lomha — könnyelmű, egész nap az utcákon fetreng: szóval: ő egy valóságos naplopó — mint Bizot ur szokta mindig mondani.

Bmil. Bizot ur? talán azon kurta lábú, potrohos alakú férfit, kit már többször láték itt?

Liza. Arra ne hallgass nagyanyácskám, mert az nem szenvedheti Józsinkat, mivel egykor zöld békákat csempezett zsebébe.

Emil. Hahaha! zöld békákat?

Meunier. Ön könnyen nevezhet Dupont ur; én részemről jobban szeretném, ha valami helyeset tanulna a fiú; ha szorgalmasan valami haszonnal foglalkoznék inkább ilyes pajkosságok helyett: de ő egész idejét csak futkozással tölti, játszik, veredik játszótársaival, s mindenütt jelen van, hol láрма vagy veszekedés támad. Még szerencsétlenségbe fog rohanni. Oh, istenem, a gyalázat, mely aztán családját érendi!

Liza. De nagyanyácskám, hiszen már ismét nem mosolygasz.

Meunier. Vagy úgy!

Emil. Józsi könnyelmű ugyan, pajkos, nyugtalan, de mégis jó szívet bír, részvevő, szolgálatra mindig kész, s mindenre szép természeti hajlammal van felruházva, ügyessége pedig bámulatra méltó, ha valamely dologhoz kap.

Liza. Már ez csakugyan való; hiszen azon könnyműhely faktora, mellyben Józsink dolgozik, többször mondá, hogy idővel igen sokra viheti, ha a dologra kedvet mutat.

Meunier. Igen; de arra nincsen kedve, noha előtte van a jó példa. Te ellenben mindig szorgalmas vagy, mindig munkás, valóságos —

Emil (félkel.) Valóságos angyal!

Meunier. Elhiszem, de mikép neveltem is ám őt? hanem van is ám hire egész negyedünkben, oly éretnyes ő és szemérmes.

(Liza csüdes gondolkozóvá levén, a kezében levő hangjegylapot elejti. Emil gyorsan hozzá siet, s fel-emeli a lapot.)

Emil. Engedje kisasszony! (Halkal.) Mit mivelsz Liza?

Meunier. De Józsink! az mindenben ellentétet képez vele.

(Emil munkájához ül.)

Második jelenet.

Előbbiek. Bizot.

Bizot. Neveletlen gazfi a Józsi —

Meunier. Ah! szomszédunk, Bizot ur!

Bizot. Ugy van, valóban a szomszéd. Mikép foly itt a dolog, gyermekek? jól? szép! köszönöm a szives emlékezést! magam is jól érzem még magamat, nincs semmi bajom — várnom kell, mig megjavul sorsom.

Emil (félre.) Gyönyörű! még senki sem kérdezé mintlétét.

Meunier. Nem megy ön ma hivatalszobájába.

Bizot. Nem; ma pénztárunkat vizsgálják, s olyankor nekem ott semmi dolgom. (Emil vállán ke-

resztül néz, az arcraizra.) Ah! nézze meg csak az ember — igen jó — igen helyes. Kár, hogy oly nagyon oldalról kell önt látni — a szemek kissé felette nagyok, a mosoly torzított — az egész arc — szép, csodaszép! de az orr kelleiténél hosszabb, hiszen ez az egész arcot ismeretlenné teszi; s aztán a főstész általánosan igen hízkeledik — de egyébiránt az egész még is meglehető — valóban nem rosz.

Meunier. Ön még is szörnyen ért a nagyítás-hoz; szavai szerint valóságos szörny lenne e kép. Köszönöm, szomszéd ur!

Emil (félkel.) Én is, tisztelt érdemes bíráló ur.

Bizot. Nincs oka rá, ifju művész! nincs oka: szívesen cselekvém! Tudja é ön, hogy csak esodá-lom: honnan vehet magának időt ilyes dolgokra? egész nap nincsen honn; valóban, majd azt kellene gondolnunk, hogy ön nem is lakik itt, hanem csak ideiglenes szállást tart e házban.

Emil (Lizához lépve.) Én? — minő ötlet már ez ismét?

Liza. Igy, most már maga is hallhatja ön!

Meunier. Tulajdonképp csakugyan igaz is, a nap legnagyobb részét nem tölti honn.

Bizot. S az éjt sem!

Liza. Hogyan? az éjt sem?

Emil. Mikép hihetné ön ezt? uram! ön nem tudja mit beszél.

Bizot. Mit? én nem tudom mit beszélék? — uram! én még semmit sem koholtam ki, egész életemben.

Emil. A gőzhajózást sem — már e részben igaz van önnek.

Bizot. Ma reggel is mondá kapusunk, midőn szobámat sópré, hogy Dupont ur, este elhagyja a házat, s csak reggel tér ismét vissza. — Nos uram?

Emil. Mindenesetre; néhányszor ez valóban megtörtént; azon disztriványt, mellyen most kell dolgoznom, lámpafénynél kell főttenem, hogy jobban itélhessek hatásáról, mellyet majd esti fényes világításnál eszközlend a színpadon. (Félre.) Átkozott vén fecsegő!

Liza (félre.) Ő meg van zavarodva.

Meunier. Ez még is különös!

Bizot. Tulajdonképp mi közöm nekem a dologhoz, épen semmi; de van azoknak kiket ön látogatásával szerencsésít, s kik önnek lakásukat megnyitják.

Liza (félre.) Bár csak hallgatna.

Bizot. Nálam az egészen másképen van. Midőn én meglátogatom Meunier asszonyt, az mindig azért történik, mivel fontos dolgokról kell vele értekezzenem.

Emil. Hahaha! hihetőleg ismét a szegény Józsi ellen akar ön panaszkodni?

Bizot. Tulajdonképp ugyan nem! okom azonban elég van rá — csak épen most —

Meunier. Most? hiszen ő most a könnyműhelyben dolgozik.

Bizot. Eszében sem tartja azt, a gazfi!

Liza. Istenem! ugyan mit vétete ismét a szegény fiu?

Bizot. Mit vétett? még most is szegyenlem magamat helyette; s valóban sántitok is miatta. Gondolja csak meg ön; én ma sétálgatok a szent Márton

esatorna mellett, mikép mindig szoktam, ha jó idő jár; lenézek a vízbe — bámulum, mikép folydogál — nézem az evező hajókat — csodálom a zsüipek működését — hah! minő lelkesítő fölséges látvány az — mindig hangosan érzem dobogni feszülő keblemet, midőn ily nagyszerű jelenetét bámulhatom a szent természetnek. Ekkor; — most épen egy negyed órája lehet — de nem — hazudni nem szeretnék — tehát 20 perce — vagy talán 25 — vagy igazabban szólván, mintegy 20—25 perce; akkor mondom egy egész sereg lármázó utcakülönc közelit csigázva felém — én nem vagyok olyan férfi, ki ily csekelységeken felakadjon, midőn olly rendkívüli természeti tünemények figyelmemet magukra vonják, s csendesen tovább akarok ballagni, de puff! a csiga lábom közé ugrik, s az egyik fickó a csigát akarván korbácsolni, úgy megszabja lábszáramat, hogy még most is érezem, s e közben az egész vad esorda szüntelen kiáltoza: helyet! félre a lábakkal! a csiga jó! — Én épen egy lelkes szíppantkát akarék testem szagműszerébe küldeni — de ijedtemben földre siklott ujjaim közül a drága burnót, s egész méltósággal megfordulék, hogy a gonosz gazfiukat atyailag megdorgáljam — ekkor — de már most kérdezem önöket — kit láttam ekkor? szeretetre méltó, gyönyörű Józsijukat, ki csigáz, a helyett, hogy a könyvműhelyben dolgoznék. Midőn fölségtől sugárzó tekintettel közelíték hozzá, őt tette rettentősége iránt fölvilágosítani, még kinevetni merészkedék dorgáló szavaimat, s legott egy egész falka röhögő gazfiu kezd körültem ugrálni; távoznom kelle, hogy még ne gyoblyalázatos botrány ne következék, de a fiuk sokáig nyomban követének, s szakadatlanul ezt rikoltozák: nézzétek csak, minő orra van ennek, érett ugorkának is beillenék.

(Emil nevet.)

Bizot. Meunier asszonyosság! ez lelkiismeretes előadása ezen méltatlan történeteknek, s igen félek, hogy egykor még rosz véget ér Józsijuk.

Meunier. Oh istenem! önnek igaza van! menynyi bánatot hozand még fejemre a rosz fiu.

Emil. Menynyi beszéd, egy csiga miatt!

Liza. S olly felette nagyon fáj önnek a korbácsütés?

Bizot. Valóban nagyon, édes kisasszony: de nem fogunk fölötte civakodni — ön hoga neki, s ő tehát önnek bátyja, s ez csekély belátásom szerint, olyan igazság, melyet bajosan hozhatni kétségbe. Ön védi őt, én hallgatok, s azért még is becsülöm őt, s családját, mit legjobban bizonyít azzal, hogy ma igen fontos dologról jövék értekezni az ön nagyanyjával, melly egyenesen őnt illeti.

Lizá. Engem?

Emil. Ha úgy van, tehát nem akarok tovább alkalmatlanlankodni.

(Józsi hallani kívülről.)

Meunier. Mi az? mi történik künn?

Bizot. Még kérni őt? hiszen reményteljes unokájának szava ez.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Józsi (beszalad, vizes poringben sipka nélkül, fogracogva s dideregve.)

Józsi. Brr! brr! Más öltönyt, nagyanyám, más inget. Brr! brr! brr! vizes vagyok, miut a lyukából kiöntött ürge.

Liza. Ej istenem! istenem!

Meunier. Ejnye Józsi! ejnye; mikép nézesz ki már ismét?

Bizot. Igen vizesen! a mint látom. Ugy vélem, azt első pillanatra észre lehet venni —

Józsi. S van önnek ahoz valami köze? brr!

Emil. Vajjon mi pajkosságot követe el ismét?

Liza. Hurutot fogsz kapni, Józsi!

Józsi. Nem árt az semmit, Lizácska! csak menj, s hozz nekem száraz ruhát!

Meunier. Ember, honnan jössz? hol voltál?

Józsi. Vízben. Nagyanyácskám, szent Márton esatornában. Kissé langyos volt a víz, sőt talán rágalom nélkül hidegnek is mondhatnám.

Mind. Bizony?

Bizot. Vízben ismét verekedett, mi közben aztán vízbe dobták.

Józsi. Csalatkozik ön, drága csigarontó atyus! én magam, jó szántamból ugrottam bele!

(Kihuzza egészen vizes zsebkendőjét, s úgy facsarja ki, hogy a vizecseppek Bizot arcára repülnek.)

Bizot. Ohó! ohó!

Józsi. Ne vegye ön rosz néven Dupont ur! nem tehetek róla.

Meunier. Fogsz é már végre szólani, mikép jutottál a vízbe?

Józsi. Említést sem érdemel. Ha még előbb mindent soká fontolgatni akarna az ember, ugyan megessenék akkor. Gondolja magában nagyanyám, hogy sürü zápor hullott fejemre, s ugyan nem mindegy lesz é? csak adjon ki száraz ruhát inkább, például vasárnapi kabátomat, detto ingemet, detto barisnyáimat, ugyan ollyas nadrágomat, s nem különböző zsebkendőmet.

Emil (félre). Már ez ugyancsak vad fickó!

Meunier. Adj neki gyorsan mindent, Liza, mire szüksége van.

(Liza a szekrényből mindent előhoz.)

Meunier. De fogsz é már most szólni semmi-rekellő? tudni akarom az igazságot.

Bizot. Szólj fiatal ellenzés — felelj érdemes nagyanyádnak — beszéld el neki —

Józsi. Vajjon akarom é azt cselekedni? míg ön itt lesz, bizonyára nem! vagy talán ön az én nagyanyám? valami köze van önnek a dologhoz? (Emilhez.) Ugy hiszem vörös lett orrom, nem?

Emil. Ugyan vessse le magáról poringét! hiszen szinte csurog belőle a víz.

(Józsinak segít poringéből kibujni.)

Józsi. Nézzé csak az ember, Dupont urat! A mint látszik ön nem mindennap olly kevély minő tegnap volt?

Emil. Hogy érti azt?

Liza. Kevély? Dupont ur kevély?

Meunier. Mi van mindenféle zsebeidben?

(Kivesz egy dorobot.)

Bizot. Valóságos dorobot!

Józsi. Az ám! még pedig milyen? ugy morog mint a boulevardi kofák, midőn gyümölcsös asztalukat feldöntöm; hallgassanak csak. (Elveszi a dorobot.)

Liza. Ihol ruhád, de már most menj, s öltözködj fel!

Meunier. Még egy lapta is.

Bizot. Kemény mint a vas! hála istennek, hogy a korbács helyett nem ez éré testemet.

Józsi. Ugy é derék lapta? Meghiszem! nincs olyan hát a világon, melly három napig ne kongna, ha rá röpitem e fickót. Most megyek öltözködni! — Liza, neked mindent el fogok beszélni, a mi velem történt; de csupán csak neked. (Emilhez.) Ha szép tilburiban ül is az ember, azért köszönhet ismerősinek. — Hopp! hopp! szaporán száraz helyre!

(A baloldali benyilóba ugrik.)

Negyedik jelenet.

Előbbiek. (Józsi nélkül.)

Emil (félre). Most még ez is fecsegni kezd! szerencsére nem figyeltek rá!

Meunier. Már most minden keresztény embertől kértem, ugyan hol barongolhatott ez a rozsfű?

Liza. Majd ki fogja ő azt még mondani, nagyanyácskám.

Meunier. Engem már rövid idő mulva föld alá fog boszantani.

Bizot. Némi jó tulajdonokkal azonban még is látszik felruházva lenni; de én fontos dolgokról kívánnék önnel szólni Meunier asszonyság — igen fontos dolgokról.

Meunier. Szinte megijeszt ön!

Emil. Én tehát távoztam. — Rajzeszközeimet magammal viszem. Kisasszony! Meunier asszonyság! mihelyt lehetséges leend, azonnal ismét eljövök.

(El középen.)

Ötödik jelenet.

Meunier. Liza. Bizot.

Meunier. Jöjön tehát, drága szomszéd ur; szinte kíváncsivá tett ön!

(Elmennek jobbra.)

Hatodik jelenet.

Liza. Emil.

Liza. Az istenért vigyázva!

Emil. Ne félj semmitől, a másik szobában vannak!

Liza. Reszketek.

Emil. Bátorodjál! de tudod é, hogy haragudnom kellene rád? neked nincs irántam bizalmad; — igazságos é az?

Liza. Ugyan rozsfűt veheted azt tőlem? e titkolódzás —

Emil. Munkáim kívánják azt így!

Liza. Oh, előbb ez egészen másképp volt — te honn maradtál; nem kerestél ürügyet tőlünk távoztatásra — te akkor még szeretted engemet.

Emil. Most e percben jobban szeretlek, mint valaha.

Liza. Ha elámitnál engem szegény tapasztalatlan lányt — ki téged szeretlek, s ki egészen hittem neked.

Emil. Igen! te szeretsz engem! s bármi sorsra jussak is, szerelmedet, s anyagi jószágodat soha nem felejtem. (Kézét csókol.)

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Józsi.

Józsi. Ejnye! ejnye! ugyan szép csoportozat! Dupont ur! vigyázzon ön, mert összekeveredék hugom kezével.

Liza. Istenem, a bátyám!

Emil. Isten velünk! Józsi isten velünk! a viszontlátásig. (El.)

Nyolcadik jelenet.

Józsi. Liza.

Józsi. Te! hisz ő a kezdet csókolta meg, épen úgy mint a nagyurak szokták. Na ezt ugyan szörnyű ostobaságnak tartom. Ugyan miképp lehet megcsókolni egy lányt kezét, midőn arra való arca is vagyon.

Liza. Itt vagy tehát, és egészen szárazba öltözve — most talán csak nem fázol már?

Józsi. Isten mentsen! majd megfulek, olly meleg van. Hát nem vagyok szép ez öltözetben?

Liza. Nem szebb, mint más akárminőben.

Józsi. Oho! csak volna olly kék frakkom, mint Dupont urnak, uram istenem, az egész világ azt gondolná, hogy valami nagy ur vagyok. Ötvenöt, vagy hatvan frankkal, ollyanná tudnám magamat változtatni, hogy herceg mellé is bátran állhatnék. Azt csak meg fogod engedni, hogy midőn vasárnap, éretlen almaszínű hosszú kabátomat felveszem, melyet nagyanyánk két esztendő előtt fordítottat, s azon sárka selyem mellényt, melyet ruhád béléseből csináltattál nekem: legalább is mutatok annyit mint Dupont ur, s még sem vagyok ollyan büszke mint ő.

Liza. Tehát olly igen büszke ő irántad?

Józsi. Azt bátran elhíheted. Legközelebb javítékivet vívék a könyvműhelyből, s mivel regény volt, tehát mentemben olvasgatám, s ime egyszerre egy iszonyu nagyságu ló majd elgázol. Oho, gondolám; megállj csak! félreugram, s kit látok gyönyörű tilburyban? Dupont urat, Dupont Emil urat, a te kézcsókolódat, ki a nélkül, hogy rám nézne, ostorával jót kanyarita füleim mögé. Én legott kiáltani kezdék utána: Dupont ur! Emil ur! hehehe! — Aha!

megállj csak, majd holnap. — Eltűnt mint a villám, s engem egy tekintetre sem méltatott. Első rangú divatvadász ő, hidd el hugocskám.

Liza. Mi jut eszedbe? ugyan mikép jöhetne ő tilburiba?

Józsi. Tehát talán csak mint kocsis ült benne? De nem! hiszen lovász is ült mellette, még pedig olyan, hogy ötezer közül is kiismerném őt, oly igen bolondos, vagyis angol kinézésű volt.

Liza. Nem jól láttál. De megfogod é már valahára mondani, miért ugrottál vízbe?

Józsi. Oh! az igen furcsa történet volt. De nem akartam elbeszélni, míg azon vén borsóváz itt volt. — De te jó hugocskám vagy, neked elmondom. Te nem dörmögsz, s gyöngéden ápolod jó nagyanyánkat, a kedves öregasszonyt. — Ő dörmög, s perel ugyan némelykor, de azt az öregség okozza. Látod, mikor ő sir, s bánkodik miattam, s ostobaságimért, akkor mindig megnevedesülnek sz. meim, mert én jó vagyok hozzá — igen, én szívből szeretem nagyanyánkat, s szeretném fölfalni csupa szeretetből, s tűzőn is keresztül futnék érte, ha kívánna.

Liza. De hiszen most nem arról van itt szó!

Józsi. Vagy úgy! tehát hogy ismét a vizsétára jöjünk. Látod Liza, minden szerencsétlenségem csupán játszó társaimban, s a találkozásban fekszik. Ha Boulevard, s csatorna nem volna, ugy é világban nem találnál nálamnál szorgalmasabb embert: de midőn ugy játszani látom őket, teljességgel nem mehetek el mellettök; mert az nem fér össze természetemmel. Hiszen egy negyed óra nem tart sokáig — a faktornak azt mondja az ember, hogy a javítékra kellett várakozni, mert az író épen cipőt foltozó, s aztán némelykor nyerni is lehet valamit. Mult szerdán 11 soust nyertem — ugy é hugom, már illyesminek aztán lehet örülni? (Féltre.) Igaz ugyan, a könyvműhelyben az alatt 18 soust mulasztottam el; de az semmit sem tesz!

Liza. Jó — jó! de a csatorna!

Józsi. Igazad van! — Na bezzeg, már most elmondom. — Tehát én ismét egy egész sereg játszó-társra bukkantam a csatornánál. Maigret az esztergályos fia, Benoit, a szobrász fia, egy asztalos inas — s aztán még Gambin is ott volt; az ám még a hires ingyenélő, naplopó! Annak nincs párja az egész városban. Ő soha sem dolgozik, mert már az egész hetet hasznosan fölöstá magának. Vasárnap ünnep, tehát nem szabad dolgoznia; hétfőn, mint utóünnepen ismét nem dolgozhatik; kedden rendszerint falura rándul pajkoskodni, s csak szerdán este tér vissza; csőtörtőkön sétálni megy; pénteken nincs ideje, s ha szombaton nem verekedett, amugy jól, s lelkesen, tehát azt hiszi, hogy rosszul tölté el a hetet. Ez tehát a többivel laptázott.

Liza. De a csatorna, a csatorna!

Józsi. Most már mindjárt a csatornánál leszünk. — Mihelyt pedig megpillantám a játszókat, azonnal elővérem laptámat! (Kiveszi zsebéből.) Hej, nénecském, csak nincs a világban szebb mulatság a laptázásnál! Nézzed csak! (Laptázni kezd.) Tehát én laptáztam a többivel; az emberek bámulták játékomat — mert az egész könyvműhelyben, nincs olly ügyes laptázó mint én, azt csakugyan elhíheted Liza-cskám. — A mint mi így játszunk, egyszerre ször-

nyü rikoltozást hallunk: gondold meg csak — egy gondatlan dajka, egy 4—5 éves szegény kis gyermeket, melyre vigyáznia kellett volna — vízbe ejtett. Midőn mindnyájan kiáltozának: segítség, segítség! egy kis gyermek vízbe esett: én ugyan csak nem sokáig teketoriázgattam ám! hanem, egy, kettő, három, s zsupp — a vízben voltam, s megragadtam a szegény kis porontyot, épen midőn már egy fával terhelt csolnak alá akart bukni. — Az volt ám a szerencse, mert perc mulva örökre jó éjszakát kellett volna neki mondani. (Laptáz.) Ez alatt a dajka kegyetlenül visitott, épen mint ha nyársra huzzták volna; én pedig csak azt kiáltám neki; asszony! itt a poronty ismét — fogja — s máskor jobban vigyázzon rá. Meglehet ugyan, hogy a dajka nem asszony, hanem lány volt; de hiszen az nem tesz semmit. — Gyalázat! így gondviselés nélkül hagyni a gyermeket: de hiában, ugy szokott az lenni, midőn gondatlanok a szülők. Ha nekem egykor gyermekeim leendének, én magam fogom őket sétálni vezetni; nem is híheted hugocskám, miképen tolongtak körülünk az emberek; mindenfelől szorongatták kezeimet, s megöleltek volna, de igen vizes voltam — hiszen ugy csurgott rólam a víz, mint bármely hoszu szőrű megfűrösztött uszkárról. — Na de minek beszélem ezt, hiszen magad szemeiddel láttál. Végre azon voltam, hogy tovább illanbassak. — S ez az egész történet! ugy é neveléséges? (Laptáz.)

Liza. Jó bátyám! olly derék s szerény vagy, s még sem szeretnek az emberek.

Józsi. Ki nem szeret engem? talán a te Dupont urad?

Liza. Oh nem! csak épen ő az, ki rólad igazsággal ítél; arra ne neheztelj, ha engem szeretsz, s főleg nagyanyánk előtt, ne szólj rosszat róla — érted? mert az engem igen busítja.

Józsi. Jól van! megígérem, ha kedved telik benne!

Liza. Elég munkámba kerül ugy is, az öreg Bizot elleni védelmezése.

Józsi. Az a vén meszelőrud; az a hernyós-fejű redves koporsó?

Liza. Ma azonban úgy hiszem, még is alapos oka van rád haragudni; gondolj csak a csigakor-bácsra.

Józsi. Hahaha! minek állott utamban? aztán hiszen nincs is oka panaszra, mert elég hangosan kiáltám: félre a lábakkal! a csiga jó.

(Laptázni kezd, s a bejövő Bizotra sujtja azt.)

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Bizot. Meunier.

Bizot. A mint mondtam önnek. — Hej! hej! itt van ni! jaj fejem, szegény nyomoru fejem!

Józsi. Jól esett! ennek így kelle történni.

Meunier. Mit cselekvél ismét, szerencsétlen fiú?

Józsi. Semmit nagyanyám! vagy épen annyit — mint semmi. — A laptá a bünös!

(Előveszi nagyanyja kőtését, leül s kőt, de igen ügyetlenül. Bizot leül s fejét csóválja kezei között.)

Bizot. Fejem! fejem! Sátán, gyilkos! egészen meg akarsz már ölni?

Meunier. Meg fogom é valahára tudni, mi történt?

Jó zsi. Minek, nagyanyám? A szerencsétlenség már megesett. Bizot ur, jó lesz, ha mi kitérünk egymás előtt, mert már látom, hogy még összezúdom korhely redves testének valamely részét.

Bizot. Elmegyek, el! ajánlom magamat! Meunier asszonyság — tett ajánlatom iránti válaszáért még ma el fogok jöni. Éljen szerencsésen, Liza kasszony! Ezer ördög! homlokod dagadni kezd.

Jó zsi. Burogassa ön hideg sós vízzel.

Bizot. Mit? megállj gyilkos! lázadó veréb! azért még szólnok egymással! (El)

Jó zsi. Hahaha!

Tizedik jelenet.

Liza. Meunier. Jó zsi.

Meunier. S még nevet — kineveti a szegény öreg embert — neveletlen gazfi; mennyi bánatot okozt már nekem, szerencsétlenségemre születlél, s még halálatot fogod okozni. (Sir.)

Jó zsi. Most sírni kezd a nagyanya! ez rossz. Már most elhagy bátorságom.

Meunier. Menj, menj! takarodjál a könyvműhelybe, rossz fiu!

Jó zsi. Már ismét menjek? s te haragszol rám? Nem! azt nem tehetem. Egész nap szerencsétlenség üldözne, ha tenném.

Liza. Kedves nagyanyám!

Meunier. Nem, távozzék — egészen távozzék szemeim elől. Lódluljon a naplopó, lomha, semmire kellő!

Jó zsi. Már ez helyes! csak szídjon jól összevissza édes nagyanyám — semmisítsen meg egészen; morzsoljon darabokra, döngessen meg jól két oldalra, ha az által enyhül fájdalma, ne kíméljen engem — csak rajta bátran! (Félre.) Többször megvert ugyan már, de jó istenem, a szunyogcsipés is jobban fáj!

Meunier. És sipkád? szerencsétlen fiú, hol sipkád?

Jó zsi. Sipkám? vagy úgy! Az bizony velem együtt a csatornába ugrék, s most alkalmasint jó kedvvel vitorláz a széles világba.

Meunier. Pedig 55 soust adtam érte! Menj gyalázatos — végre is vesztőhelyre kerülsz.

Jó zsi. Akasztófára, mivel sipkám elveszett? (Félre.) Most már mindjárt vége lesz a viharának. Midőn nagyanyám az akasztófát említi, akkor már veri szive a békülőt.

Liza (nagyanyja mellé ül.) Hiszen már ócska, és igen elviselt volt.

Jó zsi. Ugyan nagyanyám, érdemes é egy rossz sipka illy szörnyű haragra? egy 18 hónapos gyöngéd koru sipka, hanyatló s mulékony szellemű, mint az volt! Oh! nem vagyok én sipkák szükiben. Ki akarja, hogy egy negyed órában huszonegyet csináljak; még pedig sokkal különbet az elbujdosottnál? Nálunk a könyvműhelyben minden fiu ért ahhoz. Akarnak huszárcsákót? püspöksüveget? vagy Napoleon

kalapot? csak tessék parancsolni. — Itt van! már

(az asztalhoz szalad, s egy ív papírból háromszögletű kalapot csinálván, fejére teszi azt, székre áll, s a Napoleon szobra állását utánozza.)

most szabadlétókat kérek találomnyomra! — Igy! már most Napoleon vagyok! s a pyramisokról negyven századra tekintek, vagy ők tekintenek én rám! az tulajdonképen mindegy.

Meunier. S aztán szólhasson komolyan illy gazfival az ember! (Mosolyg.)

Jó zsi. Nagyanyácskám nevetett!

Meunier. De ugyan mit kerestél a csatornában? Szólj, tudni akarom, mi vitt a vízbe?

Liza. Oh, azért épen ne neheztelj rá, jó nagyanyácskám! e tett becsületére válik; ő egy gyermeket mentett meg vízbenhalástól.

Meunier. Valóban? már az más! tehát egy gyermeket mentél meg? már ez szép volt tőled. De ugyan sükség volt é azért ruháidat elrontani?

Jó zsi. Mintha bizony időm lett volna még előbb levetkezni. De nagyanyácskám, most már légy ismét jó! Hiszen nem vagy te olyan rossz, miut minőnek látszol, én sem — noha egyébiránt semmire kellő, s szerencsétlen fiu vagyok, mert azért még is jól tudok lenni, s olly igen nagyon szeretem nagyanyácskámot. (Megéleli.)

Meunier. Jól van jól, te hízegő macska, de többé ne szomoríts meg engem, légy szorgalmas, és tanulj!

Jó zsi. Mindenesetre! de hiszen az majd magától fog jöni. — Most még nem tudok tanulni, higgyed nagyanyám, hogy nem tudok még most tanulni, s szorgalmas lenni, még egy évig henyélni akarok, de majd azután keményen dolgozhoz fogok, a könyvműhelyben valamennyi dolgozó társamon kifogok; szedő, faktor leszek, s ki tudja még mi minden. — Urunk is csak úgy jött Parisba, mint akármely semmiházi, személtalvi ur, facipőben, s üres batyuval; ő sem volt gazdagabb mint én, sőt inkább még sokkal szegényebb, s most nagy könyvműhely tulajdonosa. Van számtalan szedője, s nyomtatója; naponkint ezer frank tiszta jövedelme, vagy kevesebb, az tulajdonképen mindegy, s ezen felül a legközelebbi műkiállításnál még rendjelt is kapott; mondom rendjelt. — Ezer betűláda, s javíték iv! hát én ugyan miért ne kaphatnék majd annak idejében rendjelt? már akkor aztán igazán szerencsésnek érzénem magamat. — Neked is jó dolgod lesz akkor, édes nagyanyám, minden reggel egy rettenetes tál kávé, tejes kalácscsal, szép kocsi s minden vasárnap beléptijegy valamely színházba. De hiszen tudnám én nagyanyácskámot ápolni!

Liza. Valóban nem lehet sokáig nehezteni rá. Jó zsi. S olly gazdagon férjhez adnám Lizácskát — de olly gazdagon —

Meunier. Jól van jól! hiszen még is jó fiu vagy te, s még lehet valami belőled; hiszen minden nap kérem a jó istent, hogy titeket boldogítson. Mi nem vagyunk gazdagok gyermekeim — atyátok semmit sem hagyhata nekünk; szegény István! — Katonaságnál nem igen szerezhetni vagyont; de ő mégis gazdag volt, mert becsület s vitésége miatt közönségesen mindenütt tisztelteték. A kérelhetlen végzés elragadá őt tőlünk; most már bennetek lelem

vigasztalásomat, s ha egykor e világot elhagyándom, csak e meggyőződéssel kívánok meghalhatni — unokáim szegények, de jók, becsületesek, s tiszták minden roszasági gyanútól, mint atyjok volt.

Liza (félre.) Oh istenem!

Meunier (sirva.) Szegény fiam!

Jó zsi. No végünk van már ismét! ne sirj jó nagyanyám, nem nézhetem azt. Nézd csak, már Liza is sirni kezd.

Liza. Dehogy! ki mondja?

Jó zsi. Annál jobb, ha nem sirsz! Már most nagyanyácskám nevsz rám, csak egy parányicskát, hogy legalább elégűlten mehessek a könyvműhelybe.

Meunier. Menj csak, menj te! különben ugy sincs nyugtom. (Mosolygva megöleli, s fölkel.) De már most igérd meg, hogy többé nem mégysz a csatornához.

Jó zsi. Azt nem tehetem, édes nagyanyám; az természetemmel ellenkezik.

Meunier. Tehát legalább mondj le a laptá-zásról!

Jó zsi. Hiszen nem tehetek róla, hogy a laptá-zás kedvelése velem születék. Két esztendő mulva nem fogok többé laptázni, azt szentül igérem; de addig még csak ugyan játszom: erre akár fogadni is mernék.

Meunier. Szégyeld magadat, 17 éves vagy, s még játszani —

Jó zsi. Ha egyszer 30 éves leszek, akkor majd bizonyosan nem fogok többé játszani. — Most sem játszánám, de lássa nagyanyácskám, én igen jól tudok játszani. Hozzám a játékban nem olyan könnyen hasonlít valaki. Na, most jó egészséget kívánok! Tehát minden ismét jó lábon áll, már ez gyönyörű! — Na, most el a sajtó mellé, s ragadd meg a sajtórudat, Józsikám, hiszen némileg az is hasonlít a laptaverő rudhoz. Egy — kettő — három! — Isten velünk!

Gyermekek (kívül.) Jó zsi! gyere laptázni!

Jó zsi. Jaj a barátim! megyek! megyek!

(Kiugrik az ablakon.)

Tizenegyedik jelenet.

Meunier özv. Liza.

Liza. Nemde mégis jószívű a mi Józsink?

Meunier. Csak tudnám, miért gyűlöli szomszédunkat, a jó Bizot urat, ki mindnyájunkhoz olly igen hajlandó.

Liza. Mindnyájunkhoz? de Józsit kivévén.

Meunier. Ugy van! de talán te is gyűlölöd Bizot urat? s épen most, midőn szerencsédéről gondolkozik, midőn igen derék férfit ajánl neked férjül.

Liza. Nekem?

Meunier. Igea is, neked — hiszen talán ismered a vastag fűszerarust, itt a sarkon?

Liza. Durand urat?

Meunier. Igen, Durand urat. Ez ma reggel boltjába hívá szomszédunkat, s így szóla hozzá: ismeri ön Meunier Liza kisasszonyt? hogy ne ismerném? felele szomszédunk. Ó hihetőleg nem gazdag? nincsen semmije, mondá erre a szomszéd. De jól van

nevelve? hasonlíthatlanul jól, felele szomszédunk; ő lányga egy derék katonatisztnek, ki a becsületrend vitéze volt? Igen, mondá szomszédunk, s kinek lányát a szent denesi nevelőintézetben három évig nevelteté a kormány; ki ezt egykor nőül veszi, ugyan szólhatni fog szerencséről. — Jól van! mondá Durand ur, tehát én leszek azon szerencsés.

Liza. Egék!

Meunier. A lányga jó gazdasszony, folytatá szomszédunk — keveset jár ki, gondosan ápolja nagyanyját, és ez jó szív bélyege. Erre ismét így szóla Durand ur: én gyermektelen özvegy vagyok, s gazdag — ha tehát a lányga nem idegenkedik tőlem, én bizony feleségül veszem, családját felsegítem — de mi bajod gyermekem?

Liza. Semmi, kedves anyám, semmi!

Meunier. Erre tehát jó szomszédunk azonnal hozzám siette, s elmondá az öröndetes hírt, én pedig nyíltan kimondám neki, hogy örömmel fogadjuk ajánlatát —

Liza. Mit ecelekvél anyám? én Durand ur neje soha nem leszek, mert nem tudnám őt szeretni.

Meunier. Megjő az majd idővel, vagy talán már mást szeretsz?

Liza. Ha bátorokodnám —

Meunier. Te szeretsz, s nem mered nekem felfedezni szerelmedet? Szemeidet lesütöd? talán csak őt? Igen, igen, ugy van, te a fiatal füstészt szereted.

Liza. Még ma reggel dicsérted őt.

Meunier. Hibáztam. Bizot ur engem már egészen fölvilágosíta iránta. Az egész szomszédtság rólatok beszél — senki nem ismeri őt, minden lépten titkolódzó.

Liza. Oh, ne adj hitelt Bizot szavainak; ő minden emberről roszt beszél.

Meunier. Am legyen bár mikép a dolog, még ma kénytelen leend nyilatkozni ezen Dupont ur — vagy eltíltom őt lakásunktól.

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Bizot.

Bizot. Valahára mégis megtörtént, épen most vívék őt börtönbe.

Liza. Az istenért, kit?

Meunier. Börtönbe? kit?

Bizot. Ugyan kit mást, mint azon gyönyörű virágot — önnek unokáját.

Liza. Bátyámat?

Meunier. Józsit? istenem!

Bizot. Ne ijedjen ön meg olly igen, drága szomszédasszony! hiszen talán nem lesz olly veszélyes a dolog. De nem megjósolám, az ollyan tetteknek e szokott vége lenni.

Liza. Ugyan szóljon ön már! szegény bátyám! hol van ő most?

Bizot. Az őrházban ül.

Meunier. De hol, hol?

Bizot. Azt bizony nem tudom; katonák vezették őt el.

Meunier. Ez életembe kerül.

Liza. Ugyan mit vétett?

Bizot. Már azt egész bizonyossággal nem tudom, ha csakugyan valót kell szólnom. — Én épen Durand úrtól jövék vissza, kinek megvívém ön vászlását.

Meunier. Oh! még az iránt is kell szólnom önnel — de majd később, később!

Bizot. Midőn a szeglethez érek, sűrű népesportozást látok, s két fiatal férfit, kiket a rendőrség elvezet — midőn azt mondom: két fiatal férfit, akkor az annyit tesz, hogy az egyik öreg volt.

Liza. Tovább! tovább!

Bizot. E szerencsétlenek egyikike pedig, gondolják csak önök bámulósomat, az az, bámulásnak ugyan tulajdonkép nem nevezhetem — mert — no egy szóval, e szerencsétlenek egyikében, Józsi barátomra ismertem.

Liza. Oh istenem!

Meunier. S valóban ön maga látta őt?

Bizot. Valamint most önöket látom. Egy ott álló hölgytől kértem, miért viszik börtönbe az ifjut, de ez maga sem tudta; ezután a korcsmárost kértem — ki ajtajában állott, s attól végre megtudám — de csakugyan kimondjam?

Meunier. Kínpadra akar ön feszíteni?

Bizot. A korcsmáros azt mondá, hogy az átelleni divatboliban egy vég selymet loptak.

Meunier. Loptak?

Liza. Az én bátyám! nem; ez lehetetlen!

Bizot. Igen, de nekem úgy mondá.

Liza. Sietek a csendbiztoshoz.

Meunier. Józsim tolvaj? ez sirba dönt.

(Székre dől.)

Tizenharmadik jelenet.

Józsi. Előbbiek.

Józsi. Micsoda? én tolvaj?

Liza. Hiszen itt van!

Bizot. Csodálatos!

Meunier. Józsi, fiam, szólj! — való, hogy loptál?

Józsi. Loptam, én? — Ki mondá azt? engem lopásról vádolni? ez gyalázatosság!

Meunier. Hála istennek! légy nyugodt fiam!

Józsi. Ki mondta azt? — Ki az a gazember?!

Liza. Bizot ur mondá.

Bizot. Az az, föltételesen.

Józsi (rá akar rohanni, de visszatartják.) Tehát ő? s mindig csak ő? s lopásról vádol engem? megölöm őt, erőszaktek! — Megállj te vén kuvasz, te! megmutatom neked —

Meunier. Parancsolom Józsi, légy nyugodt!

Józsi. Kotródjék kend, vén Judás! el, mondom, ha a vénségét nem tekinteném —

Bizot. Csodálatos! ő tekintetbe veszi koromat.

Meunier. De még is bebörtönöztettél? s így gondolható Bizot ur —

Józsi. Én bebörtönözve? ugy! már az más!

Liza. Bizonyosan ismét valamely pajkos kalandot követted el?

Józsi. Nem olly nagy dolog volt, mint gondold. Kérdezd csak Dupont uradat!

Liza. Emilt?

Meunier. Mit érdeklí őt a dolog?

Bizot (félre.) Azt én is szeretném tudni!

Józsi. Épen arra ment, midőn a dolog történt. (Halk.) Ugyan szépeket hallottam róla ez alkalomkor —

Meunier. Ugyan fejtsd meg már végre a rejtélyt?

Józsi. Jó már a megfejtés, jó már. — Épen javítékot vívék egy íróhoz, ki már három nap óta várakozik rá. — Egyszerre csak sűrű népesoportulás közepett látam magamat; csendőrök, rendőrtisztek. Minden ordita, futkosa, taszgalódék. Aha! gondolám: itt egy kis lázadásocska lesz, minők Parisban gyakran szoktak megtörténni, s mivel nem tudhatja az ember, mi menendhet véghez, tehát zsebbe dugtam egyet —

Munieur. Mit? zsebedbe dugtál egyet?

Józsi. Igen, egy jókora követ — mert ollyasmit mindig használhatni, tapasztalásból tudom én azt. Paff! csrrr! most keresztül repült egy a lámpán — az enyim nem volt, becsületemre mondom, nem. Egy előttem álló csendőr megfordul, s erősen állítja, hogy én löttem agyon a lámpát. Csendőr ur! mondam, olly fellelte nagyon rettenetesen csalatkozik most ön. „Te cselekedted semmirekellő!” Nem, csendőr — ön iszonyu tévedésben van. „Hallgass otromba fickó!” Ezen hatalomgyakorlók t. i. gyakran szoktak helytelen kifejezéseket használni, hiányzik náluk a nevelés. — Csendőr, mondam ismét, javítékokat kell most kihordanom, valóban nincs időm! „Mi bajom nekem azzal? te magad fogsz megjavíttatni, s majd szerzek rá időt, számodra!” Ezzel hátat fordíta nekem, mintha hátul is volnának szemei; de most hirtelen egy köröpült kalapjára, patvar tudja honnan jöhete olly véletlenül, én még kezemben tartám az enyimet, s mutatám a csendőrnek. „Aha! — mondá ez mérgeesen — tehát követ vannak a semmirekellőnek? megállj csak!”, s meg akará ragadni galléromat. Ohó! gondolám: kettőn áll a vásár; gáncsot kanyaríték neki lábommal, s paff! földön hevert a fegyveres vitéz, hogy fáradt tagjait megpihentethesse. Minden kacagott, s én odább akarám vinni sátorfámat, de bezeg megjártam ám — mögöttem állott három katonával a rendőrbiztos; most már mindegy vége volt, s engem jól megkaparintottak.

Meunieur. Ihol van ni!

Józsi. Hármat mégis sokallottam, s csak két lábom levén, nem fektethetem valamennyit a csendőr mellé. Röviden, én csakugyan kelepcébe estem, azon másikkal együtt, ki lopott; patvar vigye a hosszú gazembert, bíró elbée kelle kísérnem a biztost.

Bizot. Tehát a másik lopott?

Józsi. Mi tetszik?

Meunier. De kiké szabadtál meg?

Józsi (Lizára tekintve, különös nyomósággal.) Ej no! igen könnyen! — Véletlenül egy ur jött oda, egy fiatal rendkeresztes férfi, s néhány szót suga a biztosnak.

Liza (félre.) Egy fiatal ember? s azt olly nyomosan mondá Józsi!

Józsi. Hiszen ismerik önök tañan biztosunkat?

azt a vastag nagy gangót, ki egyik szemével bandzsit, a másikkal pedig épen nem lát, mert taval kiütötték, fertelmes ember szegény, de igen okos, mert engem szabadon bocsáta.

Meunier. S ez minden?

Józsi. Igenis, kivéren, hogy mellényemet megsebesíték a szörnyű tusában.

Meunier. Ismét? ez már másodszor történik.

Józsi. De ez uttal hátul esett meg a szerencsétlenség, s ott nem olyan könnyen láthatni.

Meunier. Hallgass, durva könnyelmű fu. — Jöjjön szomszéd ur, igen sok beszédem van önnel; de egy szót sem, e semmirekellő jelemlétében.

Bizot. Egészen szolgálatára vagyok önnek.

Józsi. Hau! hau! hau!

Bizot (ijedten.) Hah! kicsoda?

Józsi. Ne ijedjen meg olly nagyon; kutyám nem szenvedheti a vén asszonyokat, kik pletykával töltik el a napot. Hiszen ön nem vén asszony, s nem is szokott pletykázni.

(Elmennek.)

Tizennegyedik jelenet.

Liza. Józsi.

Józsi. Vén róka! nélküle egy szót sem hallott volna a jó asszony ezen egész tréfáról.

Liza. Mit jelent ez, hogy elébb olly különösen néztél rám, s szavadnak nagyobb nyomósságot adál?

Józsi. A te Emiled — a te gyönyörű szeretőd — rendörkém!

Liza. Ah!

Józsi. Az az, én legalább azt hiszem.

Liza. Nem, az nem lehet! kérlek szólj!

Józsi. Miért nem? ollyas emberek minden családban jártasok szoktak lenni.

Liza. De honnan tudod? kitől hallád?

Józsi. Midőn a biztosnál valék, hiszen tudod, annál, a ki bandzsit — fekete frakban jött oda, s gomblyukában rendkeresztet láttam.

Liza. Ez lehetlen! rendkereszt? te csalatkozol! —

Józsi. Nem csalatkozom, valamint abban nem, hogy most veled beszélék. — Elöttem ő mindig gyanus volt. Ő szegény diszletföstész, s tilbury és rendkereszt! — Nem, olly ostobák nem vagyunk! —

(Az anya karos székibe ül.)

De nagyanyánknak nem fogunk a dologról szólni. Ha tudná szegény, hogy — egy — egy — piha! nevét sem akarom kimondani — lelt nála szives elfogadást, ugy hiszem meghalna buvában, mert becsületét, mindenek felett szereti. Szegény jó öreg asszony!

Liza. Igazad van — de majd magam fogok veled szólni.

Józsi. Az is jól van, különben ha akarod, majd én adom ki neki az utilevelet, még pedig derekasan, s azért ugyan jót állok, hogy többé nem fog alkalmatlankodni.

Liza. Nem, nem! de imé itt jó! menj Józsi, hagyj magunkra!

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. Emil.

Emil. Végre elszabadulhaték, Liza! ah! mitlaltok? Józsi!

Józsi. Önnek szolgálatára Dupont ur! (Sugva.) Látod, eltűnt már a rendkereszt.

Liza (sugva.) Menj! menj!

Emil. Nincs ma dolgod a könyvműhelyben?

Józsi. Sőt igen sok van, s azért kétszerezesen köszönöm önnek, hogy kiszabadita.

Emil. Hogyan? mit akarsz ezzel mondani?

Józsi. Vagy talán, nem ön szabadita meg engem?

Emil. Én a műteremben valék, és az uj diszitményen dolgozám.

Józsi. Vagy ugy? ismét diszitményeket? — Ö mindent tagad, így jó! én azt előre is meggondoltam. (Fenn.) Még is nagyon kíváncsi vagyok már láthatni azon diszitményeket, Dupont ur! ön hihetőleg a rendőrhivatalban fösti azokat?

Emil (félre.) Tehát csakugyan még is látott?

Liza. Nem hallod, Józsi, neked a könyvműhelybe kell sietned.

Józsi. Hiszen megyek már! (Félre.) Ez megzavarta őt! ugy áll itt, mint a tyukok a záporban. — isten velünk tehát diszitményfestő uram! (El.)

Tizenhatodik jelenet.

Liza. Emil.

Liza. Emil!

Emil. Mi bajod, Liza? szemeidben nyugtalanságot látok — szemrehányást?

Liza. S még kérdezheted? Emil! ha megcsalnál engem? engem, ki olly határtalanul bízam benned? oh, ez rettenetes volna — te nem vagy az, minek látszatni akarsz — te nem vagy föstész!

Emil. De még is —

Liza. Tehát még most is ámitni akarsz? mikép jövélt te tilburyhoz s lovászhoz?

Emil. Bizonyosan Józsi látta meg valahol.

Liza. Tehát még is való? de ki vagy tehát? oh, ne hagyj tovább e gyötrő bizonytalanságban; kényszerítlek, szólj!

Emil. Ám legyen! — Igen, Liza, én rangom iránt nem valék hozzád őszinte.

Liza. Oh istenen!

Bmil. Mivel szerettelek, mivel nélküled élni nem tudék. Elvonultságodban mindazáltal, csak mint család, s baráttalan szegény művész közelítheték hozzád.

Liza. De uram, kicsoda ön?

Emil. Szerelmesed, s legjobb őszinte barátod. — Szeretlek, csak téged szeretlek, s leszáritom könyűidet, ha életembe kerülne is.

Liza. Tehát jój nagyanyámbhoz, mondd meg neki, hogy szeretsz engem, s kérd tőle kezemet.

(Emil megilletődik.)

Liza. Teljesítsd ígéretedet, minden ígéretedet! jój!

Emil. Hallgass meg, Liza! én —

Liza. Te vonakodol? tehát csak elcsábítani, s szerencsétlenné tenni akarál engem?

Emil. Milly igazságtalan vagy Liza! De oh! én nem vagyok személyem ura — atyám van, kinek szigorú —

Liza. Ah most már egész szerencsétlenségemet látom! (Székre dől.)

Emil. Családom soha sem engedné, hogy veled házasságra lépjek — de nem bírod é szerelmemet? vagy nem vagyok képes boldoggá tenni tégedet? Liza, Liza!

Liza. Hagyj el, szerencsétlen!

Emil. Ne taszits el olly kegyetlenül magadtól.

Tizenhetedik jelenet.

Előbbieek. Bizot.

Bizot. Csak bizza ön rám.

Emil (hangját változtatva.) Tehát ha Meunier asszonyoságnak egy órácskányi ideje lesz —

Liza (félre.) S még rejtennem kell könyveimet.

Bizot. Hiszen épen itt van — no annál jobb! Ah, Dupont ur! igen örvendek, hogy találkozhatám önnel.

Emil. Épen néhány pillanatnyi időm van, eljövök tehát ismét valamit dolgozni az arcerajzon.

Bizot. Igen? Azonban Meunier asszonyoságtól megbízattam, az ő nevében némelly tárgyakról értekezni önnel.

Emil. Velem? (Félre.) Mit jelent ez?

Liza. Tehát távozom!

Bizot. Oh, épen nem! sőt inkább Dupont ur meg fogja engedni, hogy a boulevardig elkísérhessem őt.

Emil. Ezer örömmel. (Félre.) Patvar vigye a szemtelen tolakodót!

Bizot (Lizához sugva.) Ön igen rosszul cselekszik, olly derék férjet elutasítani, mint Durand ur.

Emil. Egészen készen várom önnek parancsát.

Bizot. Tehát menjük.

Emil (Lizához, sugva.) Szólnom kell veled! föl kell világítnom!

Tizennyolcadik jelenet.

Előbbieek. Józsi (kiáltva befut, s az ajtónál álló Bizot urat a falhoz taszítja.)

Józsi. Meg van! meg van! most már mindent tudok!

Bizot. E fiu még haláloamat okozza!

Józsi. Hát tehetek én róla, miért áll mindig utamban?

Bizot. Most már csakugyan meguntam a sok boszuságot — ma felmondom lakásomat, s holnap kiköltözködöm. Jöjön, Dupont ur, s térjen ki a rossz fiu elől — különben —

(El Emillel.)

Tizenkilencedik jelenet.

Józi. Liza.

Liza. Ugyan mit fog neki mondani? ha tudná —

Józsi. Liza! most már mindent tudok!

Liza. Emil?

Józsi. Mondom, mindent! — Nevét, atyját, házszámát. Csalatkozám; ő nem rendőrkéem.

Liza. S kitől hallád?

Józsi. Aha, látod már most, minő jó, ha az ember néha csavarog a városban! Épen javítékokat akarék széthordozni — de már azokat mindig halálban szereltem. A lovász is ott volt, kalapján s öltözetén ujnyi vastagságúan ragyogott az arany. Nem keserű dolog!

Liza. Nos? szólj tovább!

Józsi. Midőn innen két utcányira egy szöglet-hez érek, ugyanazon tilburyt látám; tudod már — melly majd keresztül ment rajtam — gyönyörű szép lóval. — Látod hugom, én a lovakat mindig halálban szereltem. A lovász is ott volt, kalapján s öltözetén ujnyi vastagságúan ragyogott az arany. Nem keserű dolog!

Liza. S mind ez Emilé? Dupont uré?

Józsi. Csak kis türelemmel légy. Én mindjárt megismerém őt; a kocsi mellett állott urára várakozva. Megáll gondolám, majd meggyóntattak. Igen udvarilag hozzá léprén, így szólított meg őt: e szép ló hihetőleg öné? s ezzel már megfogtam a maradarat. A hízélgés tetszék neki, s mindent kifecsege, mit tudni akarék. Először, ura nevét csipém le nyelvéről, azután mindig tovább sompolygék, s megtudám, hogy az ura igen gazdag fiatal ember, egy tábornok vagy admirál fia, kinek melle rendkeresztkekkel, s lábai köszvénynyel vannak tele, s ki Franciaország pairje.

Liza. Franciaország pairje?

Józsi. Igen, csupán csak Franciaország pairje! Emilinek — csakugyan úgy nevezik őt, még egy nagy-nénje is van, ki rettentő sok pénzt ad neki, mert bolondulásig szereti őt. — De ugyan csak vadul is forgolódik ám, mindentéleképen tekozolja pénzét, s mindenütt jelen van; vadászaton, löversenyen, játéknál — s isten tudja még hol mindenütt. — Most szerelmes kalandot üz itt vidékünkön.

Liza. Mit mondasz?

Józsi (nevetve.) A mit a lovásztól hallék, egyebet semmit sem! Egy lánykát tart e tájon, kit elcsábít, valamint már másokat elcsábíta — mert ő valóságos ördögös fickó.

(Liza szinte elájul.)

Józsi. De mit csinálsz? hiszen halálszínü vagy? mi bajod?

Liza. Érzékím elhagynak! (Könyűkre fakad,) elvesztem! megböcstelenítettém!

Józsi. Mit mondasz?

Liza (nyakába borul.) El! el! jer vezess el engem e háztól, hogy ne láthasson többé senki, hogy senki meg ne tudja — — Józsi! mit mondék? mit vallék meg? Oh, én szerencsétlen!

Józsi. Hugom! te megböcstelenítve? tehát te vagy az, kit azon gyalázatos — —? oh, ugyan hol vannak gondolatom? de te hugom, te! oh istenem!

Liza. Oh bátyám! ne sérts szemrehányásokkal; ő engem gyalázatosan megcsalt, mert megígéré — szentül esküvé —

Jó zsi. Oh, hallgass, hallgass! csak jó anyánk meg ne tudja; ez megölné őt.

Liza. Nem, én meg akarok halni, s halálommal lakolni vétkemért.

Jó zsi. Lassan! mert itt van nagyanyánk.

Tizenkilencedik jelenet.

Előbbiek. Meunier (jobbról.) Bizot (középről jő.)

Meunier. Jöjön csak szomszéd uram, már rég várom önt az ablaknál.

Jó zsi. Aha! már ismét jó a vén redves koporsó! (Lizához sugva.) Végy erőt magadon.

Bizot. No valahára tehát itt volnánk —

Meunier. Nos?

Bizot. Ő nem fog többé önnek alkalmatlanokdni!

Liza. Ki?

Jó zsi. Hiszen mindjárt meghalljuk.

Meunier. Látod? Emiled, most midőn nyilatkoznia kelle —

Bizot. Hiszen rég mondtam már —

Jó zsi. No hát mit gondolunk mi azzal?

Meunier. Azt tudom, hogy te mindent egykedvűleg veszesz, semmirekellő. Szegény atyád! ha ő tudná, hogy te mint a család természetes védje —

Bizot. Gyönyörű véd!

Jó zsi. Igazad van, nagyanyám! nagyon is igazad van! Igen, én világosan emlékezem, midőn atyám meghalt, mindkettőnket ágyához vezetél, Lizát, s engemet, még akkor csak kis gyermekek valánk. Ő fájdalomosan néze ránk, s könyeze, s mi is sirtunk, mintha most is látnám. — Aztán így szóla hozzám: Jó zsi! te szereted hugodat — nemde? ha egykor férfi leedsz, légy ótalma, légy védje, virassz fellette, s nevünk becsülete felett, melyet tisztán s mocsok nélkül szállítok rád. Jó neveteknél egyéb örökségtek ninesen, tartsátok meg azt, s áldásom nálatok marad. E szók után megölelt bennünket, s elhunyt, s én még semmit sem cselekvém, atyám bizalma igazlására! én röst, garázda fiu valék, kit minden ember került, ütött, s elize magától. Szegény hugom, megbocsáthatsz é nekem?

Liza. Bátyám!

Meunier (könyűit törölve.) Mikép tud szívhez szólni!

Bizot. Már a mi igaz, az csakugyan igaz marad, ez igen okos beszéd volt.

Meunier. Jó lányom! te igen szenvedsz! jer — ő te rád érdemtelen — felejtsd el őt! Hála istennek, hogy távozóék, mi előtt jó híred szenvedhete.

Liza. Már késő!

Jó zsi. Hallgass! nagyanyánk kedvéért, hallgass!

Meunier. Gyermekek! jó gyermekek!

(Liza székre dől.)

Bizot. Mi ez? ő elájul?

(Bizot és Meunier körülte foglalatoskodnak.)

Jó zsi (az előszínen.) Liza, hugom! Segítsétek őt! — Férfi, igen, érzem, férfi vagyok! — s férfiasan fogok cselekedni! — Meg leedsz velem elégedve, atyám!

(Gyorsan el.)

Második felvonás.

(Terem Morin tábornoknál, közép s oldalajtókkal, pamlaggal s asztallal.)

Első jelenet.

Tábornok. Morinné (a középajtón jönnek.)

Tábornok. Még egyszer mondom önnek, nem!

Morinné. Én pedig mondom önnek igen!

Tábornok. Ön már ismét elveszté fejét!

Morinné. S ön már ismét dörmög!

Táb. (pamlagra ül.) Mert az igazat kimondom, nemde?

Mor. (balról asztalhoz ül.) Nem, hanem mivel ismét ellenkezik velem — de minek is csodálkozom, hiszen ön csak ebben találja kedvét.

Táb. Az való, egyéb örömöm ugy sincsen. Ez, és a köszvény, mind az, mivel még bírok.

Mor. Ennek fele is sok.

Táb. Az igaz, de én ugy hiszem, hogy a köszvényt érti. — Oh, én igen szívesen szolgálok vele, ha kedve van önnek hozzá.

Mor. Igen szépen köszönöm! de szóljon ön bármit, én irok az orvosnak.

Táb. Hurut miatt, ugyan hallott é ember valaha illyest?

Mor. Nem tudhatja az ember, mi támadhat belőle. (Ir.)

Táb. Ej mit! hagyjon ön nyugalomban éretlen aggódásával — irjon vagy hagyja el, nekem mindegy. Tudom, hogy csak ok nélkül zavarni szereti ön az embereket; — mikor szegény bátyám még élt, ekkor is épen ugy cselekvék ön.

Mor. Hogyan, ha merem kérdezni?

Táb. Tüstént megmondom, midőn béke lön, s mi ketten visszatérénk a táborból, akkor én igen bozankodám, hogy özvegy levék; bátyám sokkal szerencsésebb volt — ő házában ismét megtalálta a háborút.

Mor. Ön valóban igen udvarias!

Második jelenet.

Előbbiek. Hilaire.

Hilaire. Tábornok ur!

Táb. Mi baj?

Hil. Honn reggelizend tábornok ur?

Táb. Mintha csak gondolhatnék is kimenésről!

nem kinoz ismét köszvényem? még a pairkamarát meglátogatni sem juthat eszembe.

Mor. S azt igen sajnálja ön?

Táb. Már azt csakugyan nem merném állítani — elhíheti ön. Nem igen mulatságos az ottlételem.

Hil. Mit méltóztatik reggelizni, tábornok ur?

Táb. Csokoládét, fájdalom — hiszen már hat hét óta folyvást azzal kell gyötrennem magamat. Erővel éhhalálra akarnak kárhóztatni. Még egyet, — mi-csoda láрма volt künn tegnap, éppen midőn fekiüdni akarék?

Mor. Én alig tudék elaludni miatta.

Hil. Tulajdonkép mi sem tudjuk, mit jelent az egész történet. Egy fiatal ember, kézműves legény vagy inas, erőszakkal bizonyos Morin urhoz akará magát vezetetni.

Táb. Hozzám?

Hil. Megmondtuk neki, hogy a tábornok ur már lenyugodni méltóztatott, de ő nem akart szavainknak hitelt adni, majd megvert bennünket az ördögös fickó. Midőn pedig a kapus ki akará őt vetni, bezúzá a ablakait, s ha a csendőrség nem közelít házunk felé — melly elől azonnal elfutott — ki tudja még mi történt volna.

Táb. (nevetve.) Tehát bezúzá az ablakot?

Mor. El kell őt fogatni!

Táb. Dehogy! csak az üvegest kell hivatni!

Harmadik jelenet.

Előbbieik. Emil.

Emil. Jó reggelt édes atyám! mint nyugovék ön?

Táb. Roszul! — s te? — de ugyan tulajdonkép voltál é ágyban?

Emil. Édes atyám!

Mor. Emil! s engem nem is látsz?

Emil (megcsókolja kezét.) Vélhetém önt illy korán itt?

Mor. Valóban magam is csodálom, hogy olly korán fölkelék — de kis fiam beteg, s irnom kelle az orvosnak. Csak feljössz még ma délelőtt hozzám? sok beszédem van veled — hiszen tudod már —

Táb. Aha! szőnyegen ismét a sok fontos dolog. Patvar vigye az illyen vágyódást, főnemes házasságokat kötni.

Mor. Bizza ön csak rám, s ne keveredjék olly dolgokba, mellyekre rosz kedve csak veszélyt szülnelne.

Táb. Mit?

Mor. Megyek már! — Eljövendesz nemde? csak e levelkét küldöm el. Isten velünk! mormogó medve uram! (Balra el.)

Negyedik jelenet.

Tábornok. Emil. Hilaire.

Tábornok. Gyönyörű társaság! az egészséges is megbetegülhetne tőle.

Hil. Ön is itt reggelizend?

Emil. Nem; de ha még is atyám kívánja —

Táb. Isten mentsen, én csak csokoládét tehenék elődbe — azt pedig tudom nem igen köszönnéd meg. (Hilaire el.)

Táb. Csak te menj vendéglőbe, barátidhoz, ott aztán bor mellett vigan fecseghetsz lovakról, s szerelmes kalandokról — hiszen ez igen természetes: a te éveidben én is ugy cselekvém; az igaz, hogy melleleg kissé dolgoztam is, sőt több hasznos tárgy körül foglalatoskodtam.

Emil. Oh, én is foglalatoskodom.

Táb. Semmit tevéssel. Mivel gazdag vagyok, véled, hogy nem szükség valamit tanulnod?

(Emil széket tesz atyja mellé.)

Táb. Te követéségi titoknok vagy, ez szép s jó; de tégy is valamit érte. Hát házasságod miben áll? mikor lesz már valami a dologból?

Emil. Nagynéni igen gondosan intézkedik az ügy iránt.

Táb. Nagynéné büszke, elbizott asszony, de nagynéné, tehát tiszteld, mert ő szeret téged, még pedig nagyon is szeret, különben nem teljesítné minden kívánatodat. Mennyit fárad e házasság miatt — de csakugyan fényes szerencse lenne is ám az, a család igen hatalmas, s legfőbbjei közé tartozik a nemességnek.

Emil. Ugy hívém, ön nem igen sokat tart az illyesekről?

Táb. Vagy igen is tartok! Én is csak olly büszke vagyok, mint bár ki. — Büszkébb talán mint mások, s ha megegyezésemet adom házassághoz, ugyan megkívánom, hogy érdemes legyen a tárgy.

Emil. De én még igen fiatal vagyok! s aztán lássa édes atyám, nekem saját nézetim vannak.

Táb. Noked nézeteid?

Emil. S félek, hogy azok talán nem egyezendnek meg a házassággal.

Táb. Mivel a legcsékélyebb kötelezés elválásától is rettegess; mivel előttd a házasság tehernek, s lemondásnak látszik; — de nekem tetszik e házasság, s ha csak lehetséges lesz, minden esetre el kell őt vened — én nem keveredem ugyan a dologba, mert nem akarok érintkezésbe jöni azon vízőzön előtti gróffal s herceggel — ez a te dolgod s nagynéné.

Emil. Ha egyáltalában parancsolja ön —

Táb. Én csak azt parancsolom, hogy rendszeret ember légy már valahára, mert én nem sok idő mulva alkalmasint utólszor zárandom le szememet. Ha egyszer valamelly nagy családdal szövetségben leendsz, bizonyosan megváltoztatandod nézetidet, s ismeretségedet, mellyek egy része nem igen ajánlatos —

Emil. Nem értem önt, édes atyám!

Táb. Sajnálom! de mivel már éppen szóba eredtünk róla, tehát halld. Legközelebb midőn a tábornagnál táncmulatságon valánk, játszóasztal mellett ülök, s halálosan unatkozám. Ekkor rögtön nevedet hallom említeni mögöttem — egy csoport hozzád hasonló kövezetrontó ifju állott csevegve együtt — divatos szakállal, fényes kezyükkel. Egyik közülök a többinek beszélt, miszerint te a játékban, egész évdiadat elvesztéd — derék fickó ő — mondá az egész csoport — de most igen ritkán látjuk őt, már nem

játszik, s nem is iszik úgy, mint ez előtt — ez onnan jó, mivel szerelmes — talán valamely főrangú hölgy rablá el szívét? kérde egy másik — de hogy! egészen ellenkezően áll a dolog. Gondoljátok csak meg — egy divatvarrónő tevő őt rabbá — de hijában, már ez régtől gyöngye oldala barátunknak.

Emil. Ki volt azon szemtelen? hihetné ön —

Táb. Miért ne? én nevettem a dolgot; inkább szeretném ugyan, ha körülöttem kissé gyakrabban mutatkoznál — de te 23, én pedig 63 éves vagyok, valóban nem tudok rád nehezteni. — Te jó fiu vagy, s nem fogsz semmit olyast cselekedni, mi nevünk becsületével ellenkeznek. — Jaj neked, ha valami kellene egykor rólad hallanom, mi becsstelenségedre válnék — de nem — én nyugodt vagyok, egészen nyugodt. De hagyj fel szerelmeskedésszel, adj ki az állhatatlanságon — hozz menyecskét a házba, mert már szeretnék oldaladon nőt, s térdeimen unokákat látni. Mint örvendek előre is a kis apróságnak; majd rendben fogom én őket tartani. Hallod fiu? nő hozz! (Feláll.)

Emil. Jó atyám!

Táb. Most menj nénédhez, már várakozik rád. Hihetőleg elintézte mindent házassághoz? végezz hát mindent, ha engem szeretsz. Megyek, egészségcsokoládémat szüresölni.

Hiláire (belép.) Tehát szolgálhatok?

Táb. Mindenesetre — hisz már rég várakozom.

(El jobbra. Hiláire középen.)

Ötödik jelenet.

Emil (egyedül.)

Emil. Most el a nagynénéhez! Így tovább nem maradhat állapotom! Bátorság, bátorság! mit ér a hosszas gondolkodás? szegény, szegény Liza! De nem ő maga szólita é fel, azon vén majom által, hogy többé nála megjelenni ne merészeljek?

Hatodik jelenet.

Emil. Hiláire.

Emil. Szólhatni most a bárónéval?

Hiláire. Mennyire tudhatom, ő most nagysádra várakozik.

(Emil balra el. Kívül zaj hallik.)

Hiláire. Mi baj lehet már megint?

Hetedik jelenet.

Két szolga. Józsi (tisztességes kabáttal, s kalappal középről.) Hiláire (asztalra teszi a csokoládét.)

Józsi. Be kell mennem!

Iső szolga. Itt van ismét a tegnapesti emberünk!

Hiláire. Dobjátok ki!

2ik szolga. De mondom kendnek, nem szabad bemennie!

Iső szolga. Hallja kend? lóduljon!

(Két oldalról megfogják, Józsi kirántakozik.)

Józsi. Én pedig mondom, be akarok menni! Ingyenélő naplopók! szolgáltek!

Hiláire. Küldjétek csendörökért! — Kilódul é kend?

Józsi. Tehát azt kívánjátok? Talán gondolod, hogy én felek?

(Hiláire meg akarja ragadni. Józsi gáncot vet lábával,

Hiláire a földre esik.)

Józsi. Félre a lábakkal! valaki le akar ülni. Jó mulatságot bérszolga.

Szolgák. Hahaha!

Hiláire (zavarodva ülve marad.) Még ti is nevétek? megálljatok, ezt tudtára adom a tábornoknak!

Iső szolga. Most már elég! lóduljon kend.

Józsi. Kedved van társad mellé ülni? csak jer!

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Tábornok.

Tábornok. Micsoda zaj ez?

Hiláire (fölkel.) A tegnapesti ember van itt ismét, tábornok ur!

Józsi. Tábornok? (Leveszi kalapját.) Oh!

Táb. Fiu, hogy merészelsz házamban így betyárkodni?

Józsi. Bocsanatot kérek, tábornok ur — de midőn igazságot kérni, sőt követelni jó az ember, akkor nem olly könnyen engedi magát az ajtón kidobtatni.

Hiláire. Mi csak azt mondtuk neki —

Táb. Hallgass! — Igazságot? kinek, s kitől?

Józsi. Morin Emil urtól?

Hiláire. Most már maga is hallja, tábornok ur —

Józsi. Hallgass! a tábornok ur parancsolá. — Az ön fiától!

Táb. Már most mégis csakugyan kíváncsi vagyok. — Egyedül akarok lenni.

Hiláire. De a csokoládé?

Táb. Jól van jól, hisz az itt maradhat!

Józsi (félre.) Ollyan furcsán érzem magam.

(Elmennek.)

Kilencedik jelenet.

Tábornok. Józsi.

Tábornok. Nos, mit vétett fiam ellened? — Szólj bátran.

Józsi. Én tulajdonkép magával Emil ural akarrék szólni.

Táb. Az mindegy, hiszen atyja vagyok.

Józsi. Az való! de épen azért sajnálom önt!

Táb. Mit jelent ez? szólj világosan!

Józsi. Oh istenem! tábornok ur, nem is tudom igazán — én könnyebbnek gondolám, s most nincs bátorságom. Tulajdonkép még is Emil ural akarnék előbb szólni.

Táb. Ne élj vissza békétüréssel. Szólj, vagy lódulj!

Józsi. No, ha már úgy van a dolog, tehát egyenesen kimondok mindent. Én nem vagyok oka.

Táb. (leül, esekoládét iszítja.) Valahára! jer közelebb, s szólj — de röviden.

Józsi. Tehát isten nevében, én nagyanyámnál lakom, s az egy igen derék öreg asszony, s hugom szívjósága, s szeretetre méltósága miatt valódi anyagnak mondható. Tábornok ur! mi szegény, de becsületes emberek vagyunk. Tegnap ugyan még igen — hogy is mondjam csak — voltam; na de az nem tesz semmit, ma már —

Táb. Igen, igen, tegnap bezuadt kapusom ablakát, s ma csupa ostobasággal daráló tele fejemet.

Józsi. A mi az ablakot illeti, az nem ide hanem az üvegeshez tartozik.

Táb. Szép, igen szép! de mi köze mind ehez fiannak — talán adósd?

Józsi. Oh, ha csak az volna! Az ön fia — oh, lássa csak tábornok ur, az valóban gyalázat. Ó azon házban, mellyben mi lakunk, egy kis szállást bérel magának, s szegény fiatal főstésznek adá ki magát, pártolás nélküli művészek, s mi hittük szavait, mert ócska kabátja, s becsületes arca volt. Kik egy házban laknak, meg szoktak ismerkedni; az ember egymásnak jó reggelt, s jó estét mond, s így történt nálunk is, minek aztán látogás lett következése. — Emil ur, azon ürügy alatt jöve lakásunkba, hogy nagyanyámat lefösse. Mikép gyaníthatunk volna róla roszt? hiszen mindnyájan ugy becsültük őt, s hát még hugom? ő nem gondolhatott roszt róla, mert minden emberről csak jót szokott gondolni. Oh tábornok ur, az ön fia egy álnok — egy — egy —

(Zokog.)

Táb. Ül le fiam! (főikel) s szólj tovább!

Józsi. Az ön fia áruló, gonosztevő! Ő gonosz ember, mert mindnyájunkat megcsalt. Csak tegnap kezdénk rá gyanakodni; kérdezettük őt, akard teljesíteni ígéretedet? Akarod őt feleségül venni? s ő azt felelé: nem! s elhagyá házunkat. Szegény hugom, sirt, és elájult, de elébb ezt sugá nekem. Meggyaláztattam. Jól hallá é tábornok ur? meggyaláztattam!

Táb. (keresztbe vetett karokkal nézi.) Mindjárt gondoltam! tehát meggyalázta őt? De hát mit tehettek én e dologban?

Józsi. Nem hallá ön? hugom meggyaláztatték?

Táb. Ezek henyelése s könnyelműsége gyümölcsei. Elcsábítani egy szegény lánykát, oh bár csak most itt volna — majd megmutatnám neki. — De távoznia kell — el Parisból! el örökre!

Józsi. De hát hugomból mi legyen?

Táb. Hugodból? hugodból? rá nézve elég sajnós, hogy így történt a dolog — én fájdalommat igen jól megfontolám — miért hallgatott szavaira hugod?

Józsi. Miért? aha! tehát ide célozunk? már gondolám, hogy igazságra találok önnél, mivel olly nyájasan kihallgata, s mivel bizalmat gerjesztett bennem maga iránt; de már látom ön se jobb, mint fia. Miért? azért mert fia hazudott, hazudott — uram mint bár melly cégéres. Ha ő így szól vala hozzánk: én tábornok, s franciaországi pair fia vagyok, hatalommal s dús vagyonnal bírok — igen! akkor szegény hugom tudja hányadán van; de ő mint sze-

gény elhagyott főstész lépe föl nálunk, s mint annak, bátran vélt hihetni — mert szent esküvel fogadá, hogy nőül veendi őt. Ha hugom hibázott, gondolja meg ön, hogy akkor maguk az augsyalok is vétkeznek. — Őrizkedék Emil ur rangjáról, s vagyonáról szólani — rendkeresztjét soha sem viselé, s ezt valóban jól cselekvé — becsületrend keresztje! kinek keble nem érzi a becsület szent szavát, az rendjelét se viselje.

Táb. (baraggal.) Ember! te bátorkodol? — De nem igazat szól? álöltözetben? csalárd, gyalázat rá. Józsi. S ön, mint derék tábornok a császárkorból, ön még kérdezi, hogy mit tehet e dologban?

Táb. Még is kíváncsi vagyok tudni, mit tennél te az én helyzetemben?

Józsi. Én? Valóban sajnálom, hogy azt még előbb mondanom kell önnek Ha én atyja, s Morin tábornok volnék, hivatnám fiamat, s így szólnék hozzá: követségi titoknak, te gazember vagy! s szörnyü nyomorult ember! Elég szemtelen valál egy becsületes családot szerencsétlenségbe taszítani; egy szegény lánykát elcsábítál, másnak adád ki magadat mint a mi valóban vagy: szegény művészek hazudtat magadat? Jói van! most tehát légy az, minek magadat híreléd; légy szegény, s dolgozzál ha élni akarsz.

Táb. Ez jó.

Józsi. A lányt pedig, kit szerencsétlenné tevél, feleségül kell vened.

Táb. Hohó! csak ne olly hirtelen.

Józsi. Patvart gondolok én azzal, hogy gazdag asszony lesz é hugom, de azzal igen is, hogy becsületes asszony lehessen. Pénzét tartsa meg ön, de hugom becsületét állítsa helyre.

Táb. De feleségül venni őt? — nem! az nem megy! (Félre.) Nekem tetszik e fia, anyi érzés, nyíltság s szilárdság van benne. (Feláll.)

Józsi. S miért nem megy az, ha szabad kérdeznem?

Táb. Te azt nem érted — de mondom lehetlen!

Józsi. Lehetetlen? jól van! — De hol van ő? én őt akarom eziránt kérdezni, hiszen tulajdonképp azért jövék ide. Lehetetlen? menjen ön, menjen! ön egy hájszállal sem jobb, derék fiánál.

Táb. Hej fickó! békétürésemet már csakugyan elveszitem. (Leül.)

Józsi (mindig hevesebb lesz.) Tehát lehetetlen? Ám monda nekem azt csak ő maga — aztán majd meglátják mi történik; vagy ő megöl engem, vagy én őt. Mikép? azt még nem tudom, de élve ugyan ki nem szabadul kezeimből. — Istenemre mondom! élve nem!

Táb. Ember! örült vagy?

Tizedik jelenet.

Előbbie. Morinné.

Morinné. Itt fogok Emilre várakozni!

Józsi. Emil? hah! (Elibe akar sietni.)

Mor. Micsoda fiatal ember ez? nos? nem mondanék önnek? végre megtudám az igazságot — a dajka mindent kivallott. — Szegény gyermekem! Gondolja

csak ön — vízbe — a szent Márton csatornába ejté gyermekemet a gonosz teremtés.

Jó zsi. Mit?

Táb. Istenem!

Mor. S ha hirtelen egy fiatal kézműves nem ugrik utána —

(Jó zsi mindig figyelmesebb lesz.)

Táb. Itt van ni! miért bizza ön gyermekét minden jött ment emberre — de jó hogy ide jött ön — mivel olly igen szívében hordozza Emilt — most szép dicséretet hallhat róla.

Jó zsi (féltre.) Tehát ez a nagynéne?

Mor. Annál jobb! én valamit közleni jövék önnel —

Táb. Ej mit! semmit sem akarok róla hallani! (Féláll.) Tudja ön, minő gyönyörű tetteket követ el fiam uram? de nem csoda, hiszen önnél járt iskolába — állófözetben kalandozni jár — családokat megront!

Mor. Ugyan — valóban?

Táb. Kérdezze ön csak e fiút. Emil egy fiatal lánykát elesábita.

Mor. Igazán? tehát tökéletes ragényt játszott? azért volt a legközelebb mult időben irántunk olly titkolódzó, hahaha! tehát szerelmes kaland? hahaha!

Jó zsi. Miért nevet most e némben?

Táb. Hallgass! — De nem látja ön, hogy a lány bátyja minden szót hall?

Mor. Vagy ugy? nos, mit akar ő itt? s mit kíván öntől?

Táb. Hogy hugát Emil nőül vegye.

Mor. Nőül? Emil nőül vegyen egy lányt, ki elég könnyelmű volt hitelt adni szavainak? hahaha! nőül venni? valóban?

Jó zsi. Mit nevet ön asszonyom? talán ismeri ön hugomat? mivel könnyelműnek merészli őt nevezni?

Mor. Mit akar ez a fickó?

Jó zsi. Azt akarja mondani, hogy ön maga, igen, igen könnyelmű, különben egy szegény lány szerencétlenségét nem tudná kacagni!

Mor. Szentelen!

Jó zsi. Hasonlóképen!

Táb. Csöndesen! — Ne hallgasson rá!

Mor. Tábornok! én meg nem foghatom önt — s ön nem dobhatja ki e szentelen gazfit?

Jó zsi. Én nem önt jövék meglátogatni asszonyom! én a tábornoknál vagyok, s az igen okos ember, tiszter okosabb mint ön, s gyönyörű unokaöcsé.

Táb. Fogsz é hallgatni?

Mor. (erőtetett mosolyal.) Gyönyörű! ön még szépen atyailag integeti őt!

Jó zsi. S az ön előtt nevétséges asszonyom? igen! az csakugyan nevétséges. De ha egy fiatal főrangú uracs, vig kalandokat üz, az egészen rendén van. Ha nem nemes szegény emberek böcsületét lábál tiporja — csupán azért, hogy érzékit csiklandoztathassa — az aztán nevétséges! (Félig sirva, félig nevetve.) Hiszen azok csak polgáriak! azokat bátran lehet megbecstelentni, az nem tesz semmit! De ugyan miért nem nevet ön asszonyom? hiszen ez igen vig dolog.

Táb. Milly igaz, milly rettenetes, igaz!

Mor. Tehetünk mi róla, hogy a lány hitt Emil szavainak? én nem tehetek róla, s büntetlenül engedjem magam gunyoltatni? — Mi itt még sem tehetünk semmi fordítást a történetken.

Jó zsi. Ha én is így szóltam volna tegnap, midőn az ön gyermeke a csatornába ugrék, s én utána ugrám —

Mor. Lehetséges é?

Táb. A csatornába?

Jó zsi. Ha én is vállvonítva így szóltam volna: igen, mit segíthetek én a dolgon! ön ma valóban nem kacagna. Ha én tagnap így gondolkoztam volna: én csak közönséges ember vagyok, s közelítem sem szabad főrangú gyermekekhez! mit árt az? hiszen csak egy báró fül a vízbe!

Mor. Tehát te? ön segít?

Táb. Nagysád igen szép leckét kapott.

Mor. Tudván, hogy ön menté meg gyermekemet, fogadja hálám — én mindent elkövetek önért, mi tőlem kitelik. Gondtunk lesz az ön hugára, nemde tábornok, ön is segélyre nyújtja kezét?

Táb. Mindenesetre; de most már menj fiam! bizzál bennünk, mi tudni fogjuk mit kell eszelekednünk.

Jó zsi. De sokáig csak nem fognak késni?

Mor. (erszény pénzt ad.) Vegye fiatal barátom! ez öné, és hugáé! de csak addig, míg többet adok. Ha a lány jól viseli magát, s öcsémmel minden találkozást kerülend, kétszerezni, s többel szaporítandjuk a mennyiséget.

Jó zsi. Hogyan asszonyom? pénzt, pénzt nekem? s szegény szerencétlen testvéremnek? Itt a bűnbér! (Lábaihoz veti a pénzt.) Olly igen utálok azt — valamint — valamint —

Táb. Ugyan lehetséges é? épen semmi gyöngéd érzelem sem lakik önben?

Mor. Hiszen ugy hiszem — ennyi pénz —

Táb. A báróné csak elvétette, fiam — ő csak azt akará mondani, hogy maga el fog menni a hugodhoz —

Mor. Igen, igen! önnek igaza van! magam megyek hozzá!

Táb. Még pedig az én nevemben.

Jó zsi. S nem jobb volna é tábornok ur, ha ön maga inditáná meg félénk lábait?

Táb. Örömet! mindjárt e pillanatban, ha ugy mehetnék mint ohajtom, de nem járhatok — az átkozott köszvény —

Jó zsi. Tehát ön eljőne, ha egészséges volna?

Táb. Minden bizonynyal, s aztán hugodat megismerném, s ha látnám, hogy hozzád hasonlít, akkor — ki tudja —

Jó zsi. Hozzám hasonlít? oh, jó istenem! ő ezerszer, tizezerszer jobb mint én! Nos aztán?

Táb. Akkor aztán eszközről gondolkoznám — mindent elkövetnék — (Féltre.) A házasságot minden esetre kivévén.

Mor. (sugva.) Hagyja azt, én magam fogok menni, csak bizzon mindent rá.

(Jó zsi e szavaknál uj eszmével látszik foglalatoskodni, mosolyg, s örömmel homlokára üt és gyorsan elszalad.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. (Józsai nélkül.)

Morinné. Ugy hiszem, ez a fiu örült!

Táb. Ugyan mi szándéka lehet? hová szaladt olly gyorsan, a nélkül, ha nevét, s lakását tudná velünk.

Mor. Ki képzelte volna, hogy a fiu olly büszke, ennyi pénzt megvetni.

Táb. Épen ez örvendeztete engem; ti nagy uraságok gondoltjátok, hogy már mindent megtettetek, ha pénzt dobtok ki! — Ezer villám! mintha bizony mindent meg lehetne fizetni. Nem az adomány, hanem az adás módja teszi a jótéteményt. A fiu egész szívet megnyeré. Ennyi bátorság! s valódi férfias érzet.

Mor. Én csak miveletlen kézmivest láték benne. Egyebet semmit, azt elhiheti ön.

Táb. Igen, kézmivest, ki jó leckét ada önnek, melly mellesteg mondva, épen nem ártott!

Mor. Már ez csakugyan helyes! csak fogja ön pártját. Szinte csodálom, hogy nem parancsolja ön fiának a lány nőül vételét? most ismét szokott emberszeretete bántja önt.

Táb. Ön igen csalatkozik! talán magamat büntessem fiam gázetteért.

Mor. Hála istennek! hogy legalább az iránt elhatározá ön magát.

Táb. Tehát olly tulzónak tart ön engem, minő ön maga szokott lenni? Annyi azonban bizonyos — szeretném ha fiam e fiuhoz hasonlítva.

Mor. Minő elfogultság? az igaz, ön előtt mindennek polgárilag kell mutatkozni, mert a nép már csak gyenge oldala önnek.

Táb. A nép — a nép — vagy talán nem a népből származtam én? s az ön férje is?

Mor. Tábornok ur, kérem kíméljen meg.

Táb. Igen, én s hátyám, mi mindketten közönséges emberek gyermekei valánk, valamint e fiu! — Kerékgyártó volt az ön apóssa, bárónó, mi mesteriséget tanultunk — valamint az apánk; de kedvünk jött gyorsan emelkedni, s magunkat kitüntetni, s mégis bajosan eszközölhettük vala szerencsénket, ha a császár dicső tettei szelével magával nem ragad bennünket. Mindent kockára tenni volt akkor a jelszó — tetteink által emelkedénk azon magasságra, mellyen most egyedül testvér nélkül állok. Én tábornok lettem, s gróf — az ön férje báró — egy jutánk nemességhez — mi tehát új nemesek vagyunk, s valóban rosszul illik hozzánk a népet lenézni, s kacagni, mellyből származtunk. Még magam is néha illy esztelenségem kapom magam — midőn aranyhímzetű egyenruhában rendkeresztimmel a pairkamrában ülök, s valamelly régi herceg, vagy marquis, egy gróf Morin uramat vet fejemhez, szinte felfúvom magamat, s egészen feledem, hogy egykor mint kézműves legény kerékgyártóműhelyben dolgozám. S ön édes sógorasszonykám, mióta nagyszálgatja magát, egy hanggal sem emlékedék már atyjáról, az öreg becsületes Vacherat gyapjúkereskedőről.

Mor. Ne feledje tábornok ur, férjem érdemeit.

Táb. Férje érdemeit? igen — igen! önnek igaz van! Férje 20 éves korában már igen jó kerekeket tud csinálni.

Mor. Önnel illyesről nem lehet szólni, de fia már még is csak nemes születésű?

Táb. Nemes születésű? jól van! ugy tehát csak nemes tetteket kövessen el — volna csak itt most majd megnemesítném őt botommal, ugy hogy —

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Emil.

Emil. Tehát itt fogom megtalálni a nagynénit?

Táb. Ah, itt a gyalázatos?

Mor. Az istenért, Emil! hagyj most magunkra. Emil. S miért?

Táb. Maradjon csak követségi titoknok ur — jöjön közelebb. (Botját a pamagra veti.)

Mor. (sugva.) Ne ingereld őt!

(A táb. mellé áll jobbra.)

Emil. Mi baja édes atyám? fel van indulva?

Táb. Meggyaláztad nevedet — te — te —

Emil. Atyám!

Táb. Álöltözethen, egy szegény becsületes család lakába lopódkodtál.

Emil. Ki mondá önnek — hogy —

Táb. Semmi kifogást! semmi szépítést! Felelj, igen vagy nem?

Emil. Igen!

Táb. Te azon családot szerencsétlenségbe taszítád — egy fiatal lánykát házassági ígéretekkel —

Mor. Istenem! hát semmit sem akar elnézni ifjuságának?

Táb. Most fiannak szólok. (Emilhez.) Házassági ígérettel elcsábítál, s gyaláztatnak tevé ki!

Emil. Igen atyám! mit ön mond, fájdalom igen is való, ellenállhatlan szívvonzalom láncola azon lánykához — bár véremmel tehetném jóvá hibámat.

Mor. Látja ön? már bánja hibáját!

Táb. Hibáját? ez nem hiba, hanem gonosz tett! Tudom én jól, mi mentheti ki az ifjuságot; én a szenvedély hatalmát is ismerem — de családság, megdondolt — kiszámolt családság —

Emil. Vétkes vagyok, igen vétkes! de az ég legyen taum, milly számtalanszor akarék szegény, s kétségbeesés közt lábaihoz borolni önnek, s szerelmemet megvallani — azonban merészelttem é ilylyest? az ön haragja —

Táb. Haragom mindenestre tudodra adta volna, mivel tartozol rangodnak, családnak —

Mor. Már ez helyes — mert Emil —

Táb. (durván.) Én fiammal szólok. — Előbb kellett volna megdondolnod, minő kötelességeket szab rád álláspontod a nagy világban — gondoldnod kellett volna, az ártatlan lány becsületére — bátyjára — jó öreganyjára — kinek azok egyetlen gyámolói; de mit gondol mind ezzel egy divatszertinti ifju? hiszen az időt valahogy csak el kell tölteni, s az uracska tehát csupa unalomból, egy szegény ártatlan lánykát megbecstelenit. E gyalázatos tervet bizonyosan vig cimborák körében koholtad?

Emil. Magamviselete egyébiránt mégis megérdemlé —

Táb. Magadviselete? ugyan ugy? magadviseletéről szólasz te, becstelen csalárd!

Emil. Atyám!

Mor. Gróf ur, gondolja meg —

Táb. Én nem önnel beszélek! — Igen, becstelen! Mikép lopóztál azon szegény család bizalmába? így szóltál volna talán nekik: Én divatszertint fiatal ember vagyok, egy hatalmas család örököse, időmet csak henyéléssel tudom tölteni! mert atyám ki-tüntetvén magát harcainkban, sebekkel árasztatá el testét, hogy nekem nevet, kincseket, s tekintetet hagyhasson? ekkor bizonyosan becsapták volna orrod előtt az ajtót; de nem — oh nem! hazugsághoz, családsághoz nyultunk ugy é? szegény elhagyott-nak adtuk ki magunkat, házassággal biztattuk a lyányt, és —

Emil. Szünjék atyám!

Táb. És megcsaltuk őt, nemde?

Mor. Tehát nevét is megtagadá?

Táb. Természetesen! mindent; nevét, rangját, sőt rendkeresztyét is, mellyet fontos sürgönyökkel gyors utazás által nyert, s mellyet soha nem adják vala neki, ha az által nekem nem akarnak kedvezni. Becsületrend! szívben a férfi becsülete, nem pedig fölötte a gomblyukban. De igen helyesen cselekvél, elrejtvén azt, mert érzéd vala, hogy viselésére érdemetlen vagy, s még merészelsz azzal öreg atyád előtt megjelenni? el e hazug jellel, melly böcstelen keblet födöz. (Leszakasztja melléről a keresztet.)

Emil. Atyám!

Mor. Nagy isten! mit cselekszik ön?

Táb. (méltósággal.) Nos mit? tovább!

Emil. Atyám! ön engem semmivé tön! de el-tűröm, mert atyámtól jó a csapás — tudni fogom ma-gamat önhöz méltóképp megboszulni.

(El középén.)

Tizenharmadik jelenet.

Tábornok. Morinné.

Morinné. Tehát soha sem akar ön fiának meg-bocsátani?

Táb. Addig bizonyosan nem, mig ön pártolni méltóztatik őt!

Mor. Tehát legalább meg fogja ön engedni, hogy a lyánynyal szólhassak; mindjárt kikérdem Emilt. Ő mindent ki fog nekem vallani! sietek utána! (El.)

Tizennegyedik jelenet.

Tábornok (egyedül, fel s alá jár.) Aztán Hilaire.

Tábornok. Vigyen el mindnyájakat az ör-dög, s mind azokat, kik öregségemet az érdemlett nyugalomtól megfosztják. — Oh, átkozott köszvény! melly minden erőmet elbénítja!

(Kedvetlenül pamlagra dől. Hilaire jó.)

Táb. Mi baj már ismét?

Hilaire. N ég nem reggelize tábornok ur?

Táb. Ne gyötörj reggeliddel — vidd el! nincs étvágyam, s ne bocsáss hozzám senkit, érted? — senkit.

(Hilaire el a tábornok szobájába.)

Tizenötödik jelenet.

Tábornok. Józsi (bedugja fejét az ajtón.)

Józsi. Tábornok ur!

Tábornok. Már ez is itt van ismét?

Józsi. Ezuttal nem én vagyok itt tábornok ur, hanem hugom.

Táb. Hugod?

Józsi. Pszt! Hiszen ön ismerni akará őt, s személyesen jött volna hozzánk, ha köszvénye engedné — az pedig még jó ideig elsanyargatja őnt, én tehát legrövidebb utnak gondolám magát hugomat ide vezetni, s már most csakugyan elhozám őt. Nagyanyánk előtt ezt titkolnunk kell, s azért csak amugy lopva jöttem el vele.

Táb. Nos, hol a lyány?

Józsi. Tüstént behívom. — De én nem adám ám tudtára, hogy tábornok urhoz vezetem őt, mert ugy bizonyosan soha sem jöt volna el. Ő azt hiszi, hogy munkát fog itt kapni; t. i. hangjegyeket lemásolni.

Táb. Ugy? tehát azzal keresi élelmét?

Józsi. Tehát csak hangaszatról szóljon ön vele — s majd nem veszi észre a csel.

Táb. Jól van, jól fiam!

(Józsi kimegy.)

Táb. Szinte örvendek, hogy ismét láthatom a fiut.

Tizenhatodik jelenet.

Tábornok. Józsi. Liza.

Józsi. Jer csak, jer Lizácskám! de töröld meg jól lábaidat. — Ne félj semmit, ez a tábornok ur! (Sugva.) Még pedig a régiek közül, olyan valódi tábornok, s nem olyan mint a mostani újjak.

Táb. Jer közelebb gyermekem — jer közelebb! (Félre.) Valóban szép teremtmény!

Liza. Tábornok ur! — Hiszen ugy mondád, hogy asszonyosság akar velem szólni.

Józsi. Asszony, vagy öreg tábornok, mindegy!

Táb. Kértem bátyádat, hogy vezessen hozzám, mivel — ülj le gyermekem!

Liza. Tábornok ur!

Táb. Ugyan ülj le már!

Józsi. Ugyan tedd meg már a mit kíván, ne félj tőle! (Sugva.) Te! nem olyan durva ő valóban, mint a millyennek látszik. Hiszen tudod, az öreg katonák, mind olyanok szoktak lenni, hisz eleget lát-hatál már olyanokat a színházban! s a lovagművészeknél!

Táb. Ön tehát az, kisasszony, a ki —

(Liza ijedve felszökik.)

Józsi. Ne rohanja meg ön ugy hugomat! hi-szen már is egészen eldremült. — Ki nem ismeri őnt, az szinte félhetne morderjaitól. E sötét komor arc,

durva hang! Ki önt úgy ismeri mint én, az tudhatja ugyan, hogy mind ez semmit sem tesz — de —

Táb. Vagy úgy? csak légy tehát nyugodt! — Üljön le kisasszony, kérem! Igen kérem!

Jó zsi. Igy jó ni! már ezzel megelégszem!

Táb. Ne rettegjen kisasszony, van ugyan haragra okom, de nem ön ellen, mert az ön egész valója nyilván mutatja —

Liza. Tábornok ur! bátyám mondá, hogy hangjegyeket —

Jó zsi. Ugyan hallgass már! s engedj már az öreget is szóhoz jutni.

Táb. Ön nem ismer engem, én Morin tábornok vagyok, Emil atya!

Liza. Istenem! bocsánat! (Távozni akar.)

Jó zsi. Ejnye milyen ügyetlenül viseli magát ez a vén ember.

Táb. Kérem maradjon, hiszen én nem okozom önt, s nem is nehezíték önre.

Liza. Oh bátyám, bátyám! miért nem adád tudtomra?

Jó zsi. Ej hugoskám! hiszen mindent csak javadra cselekvém, nemde tábornok ur? ugyan ne sirj már, mert mindjárt én is rákezdem, s mi hasznunk lesz belőle?

Táb. Hagyj magunkra minket, menj ki!

Liza. Bátyám!

Jó zsi. Légy egészen nyugodt, nem távozom én a szobából. (A fenékszínen egy szék karjára ül.)

Táb. Igen — igen! én Emil atya vagyok! ő megcsalá önt, nemde?

Liza. Oh, ha tudná ön — én hívék neki, hátfaltalan bizalmat helyezék minden szavában; tudhatám é, hogy van férfi, ki azt megcsalni képes, kinek ezerszer mondá: szeretlek!

Táb. És soha sem tudakozódott gondosabban utána anyja?

Liza. Tegnap kezdte csak iránta gyanakodni, s nem szabad soha megtudnia! milly szörnyen megcsalattatánk! oh tábornok ur! ön nem tudja, milly szerencsétlen vagyok! (Sir.)

Táb. Bátorodjál kedves gyermekem! még minden jóra fordulhat. (Törli szeméit.) Ön tehát épen nem gyanítá fiam kilétét?

Liza. Mikép táplálhattam volna ellene gyanút? hisz főtésznek adá ki magát, ki egy színház számára diszitményeket készít —

Jó zsi. Igen, s mindig belépti jegyekkel biztatógata engem, de életemben egyet sem láthaték tőle.

Táb. Mit mondék neked?

Jó zsi. Vagy úgy? no majd azután!

Liza. Ó mindig este jött hozánk: sokszor igen későn, mivel sokáig kelle dolgoznia, mint nekünk mondá; nagyanyám olyankor már mindig aludt, s én egyedül valék, mert élelmünkért dolgoztam mindig. Ó szüntelen hangjegyeket írta le velem, maga s több jó barátja számára.

Táb. S hihetőleg jó drágán fizette meg a munkát?

Liza. Mindig többet akart fizetni mint mások; de én csak annyit veték el, mennyit munkámért érdemlék.

(Tábornok közelebb ül hozzá.)

Liza. S most élénken érzem, milly jól cselekvém —

Táb. Ó házasságot ígért önnek, vagy nem?

Liza. Igen is tábornok ur! ő számtalanszor ígéré, hogy nőül veend; de mindig ezerféle okai valának a házasság elhalasztására. Én szemrehányásokat teték neki; ő mindzáltal olly szívrehatólag tudá szigorú állapotját előlme terjeszteni, hogy mindent hinnem kellett, a mit mentségül mondá. Atyám, kemény szigorú ember, mondá gyakran Emil.

Táb. Valóban azt mondá?

Liza. Ó nem fog megegyezni házasságunkban, mig illő állápontra nem vergődöm a világban — akkor — akkor leendesz aztán nőm. S aztán olly szomorú lett mindig az illyes jelenetek után, hogy többször megsíratám őt; ő pedig dolgozott, s meghalni ohajtott. Ugyan mikép tudhattam volna szavaiiban kételkedni? Oh, én szerencsétlen!

(A tábornok lábaihoz borul. Józi közeledik.)

Liza. Már most nem szeretem őt többé — átkozni fogom őt, s többé soha nem látni, mert most olly mértékben gyűlölöm őt, minőben ezelőtt szerettem. Oh, bár meghalhatnék!

Táb. (igen megindulva.) Legyen ön nyugodt, hiszen már elüzém őt házamtól, s érdeme szerint megfenyitendem — nincs már fiam többé!

Liza (főlk.) Egek! elüzve! atya elüzé őt magától? s miattam? oh nem, nem! annak nem szabad megtörténni! Kényszeritem önt, tábornok ur, ne tegye ön fiát szerencsétlenné, hiszen ő önnek gyermeke! kegyelem! kegyelem neki!

(Józi ismét előre jő, s a pamlagtól balra áll.)

Táb. (félre.) S azt mondja, gyűlöli őt? s többé nem szereti?

Jó zsi (szemeit törölve.) Tábornok ur igen jól cselekvék, hogy elkergeté őt!

Liza. Egy atya fiát el tudná üzni? ohnem! hiszen az lehetlen! minő szenvedéseket szerezne magának ön, milly örömtelen s magányos lenne öreg-sége!

Táb. (félre.) Örömtelen, magányos, elhagyatott? igen! — — Tud ön olvasni?

Liza. Igen, tábornok ur!

Jó zsi. Micsoda ostoba kérdés ez? hugom szent Denisben nevelték, a szegény becsületrendi vitézek lyánjai számára alapított intézetben. Oh! mi a nevelést illeti —

Táb. Tehát az ön atya katona volt?

Liza. Igen is, tábornok ur!

Táb. Neve?

Jó zsi.)

Liza.) Meunier!

Táb. Meunier? e nevet ismernem kellene. Talán őrmester volt?

Jó zsi. Magasabbra! magasabbra! ő már Eylau-nál hadnagy volt!

Táb. Tehát az? hogy ismerem é? kezemből kapá a rendkeresztet, már Wagramnál ismerém őt.

Jó zsi. Igen, igen! Wagramnál! ott ő nyéré meg az ütközetet, s vele még 60,000 ember.

Táb. S mi lett belőle?

Liza. Meghalt!

Táb. Meghalt? ő is meghalt! Tehát minden kihal körülöttem?

Jó zsi. De mikép halt meg? mint kapitány!

Táb. Ah!

J ó z s i. Ha ő még élne, bizonyosan nem állanánk most itt. — Nem szívelné, olly könnyen el, tudom, hogy bennünket meggyalázzanak, hogy —

T á b. (föláll.) Hát ki gyaláz meg téged, és ki bánt?

Tizenhetedik jelenet.

Előbbiek. Morinné.

M o r i n n é. Egészen felvidultam — azértjövék, édes sógor —

J ó z s i (Lizához.) Aha! ez az a kit én nem szenvedhetek, kiről már említést tevék.

M o r. (nem látja Lizát, Józsihoz.) Ah! te is itt vagy ismét fiam? jó újságim vannak számodra, s számunkra is édes sógor. Rendkívül örvendek azon szegény lánykáért valamit tehetni; én ugyan nem vehetem őt magamhoz, nemde? hiszen az nem is ille- nek, de —

T á b. Mikép érti ön azt?

M o r. Hugomhoz szerzém el őt!

T á b. Hihetőleg komornának?

J ó z s i. Ohó!

L i z a. Engem?

M o r. Ah! talán ez az épen? annál jobb, 500 frankot fog ön kapni, s én még azon kívül —

J ó z s i. Komorna? köszönjük szépen azon tiszteletet, asszonyom! Hugom tud dolgozni, s így nem kénytelen szolgálni. Oh nem! arra nincs szükségünk! nem arra neveltete minket atyánk. — Ki nem arra születék, s nem érez különös kedvet olyasra — az —

M o r. (félre.) Minő büszkeség? — Még kell valanom, illyesmit nem vártam, pénzt megvetni, s illy jó szolgálatot!

J ó z s i. Jó szolgálat? a mint veszszük.

M o r. Otromba!

L i z a. Asszonyom!

M o r. De hát mi lesz belőlük?

T á b. Azt bizza ön rám. — Én magamhoz veendem őket: Liza olvasni fog nekem — velem lakni — engem ápolni — s többé soha el nem hagyni. Pártjokat fogom, mint derék katoná gyermekeit; ha egyéb- iránt ajánlatomat elfogadják?

L i z a. Oh tábornok ur!

J ó z s i. De nagyanyánk is eljő — mert különben —

M o r. Ugyan mit gondol ön? azon pillanatban midőn nőszülni akar fia?

T á b. Fiam, fiam? nekem nincs már fiam többé! de ha öcsese uráról szól ön, ugy kereken kimondom, hogy többé nem kívánom látni; hallani sem akarok róla semmit. (A síró Lizára mutat.) Itt áll lányom!

L i z a. Ah, Emil!

J ó z s i. Emil?! Megállj csalfa!

(Teljes erővel rá akar rohanni, de mind tartóztatják.)

Tizennyolcadik jelenet.

Előbbiek. Emil.

E m i l. Kezét atyám! engedje kezét megcsókolnom! ne forduljon el tőlem, most méltó vagyok önre! — Egek! Liza itt?

T á b. (keményen, hidegen.) Mit akarsz itt?

E m i l. Csak megmondani akarom önnek, hogy mélyen érzem tettem alávalóságát, és elhatározott szándékom hibámat jóvá tenni, mennyiben az hatalmamban áll.

M o r. Csak nem reménylem —

E m i l. A hadministertől jövök. Az ön nevének köszönhetem, hogy mint hadnagy az afrikai hadse- regbe léphetek. Haremezőn szándokom elveszett becsületemet visszanyerni, vagy meghalni: ha pedig egykor visszajövök, reménylem, méltó leszek atyámra, s azon lányra is, kit most jobban szerez- tek mint valaha.

L i z a. El akar minket hagyni?

J ó z s i. Igen! s az helyes! de reménylem még- is, hogy előbb —

M o r. Meg nem engedjük soha —

V á b. Ön csalatkozik! én megegyezem szándé- kában. E határozatod ismét kibékéltet veled, érde- mes vagy azon névre mellyet viselsz. — Vidd ki ma- gadnak hazád köszönetét, s becsülését, és ismét fiam vagy! Ha pedig visszajövén, megérdemled egy derék katonatiszt lányát — kezét tőlem kérheted — kinek ez órától fogva atyja vagyok, s majd meglá- tom, megérdemled é őt?

E m i l. Oh atyám!

J ó z s i. Szép, igen szép! csodálatos!

L i z a. Oh istenem!

M o r. Csak reménylem, hogy annyira még sem jutand a fonákság —

T á b. (lassankint hevülve.) S ki akadályozhatna engem abban, ha merem kérdezni?

M o r. Ne üzze ön határon túl a tréfát! Házasa- ság —

T á b. Lesz vége a nótának; érti hugomasszony?

M o r. Semmi esetre!

T á b. De minden esetre!

M o r. S én mondom: nem, nem, nem!

T á b. Mit? hát ön még dacolni akar velem?

M o r. Valamig csak lélekzem.

T á b. Ugy é? jól van? majd meglátjuk! Emil, itt a lány! vidd, s vedd nőül holnap, ma, félóra mulva — nagynénéd boszujára.

(Lizát Emil karjaiba veti.)

E m i l. Lehetséges é, atyám?

L i z a. Emil! oh istenem! ugyan érdemlek é ennyi szerencsét?

J ó z s i (örjögve ugrál.) Főlséges, gyönyörű, bá- mulatos!

M o r. Meg kell vallanom, nem gondoltam, hogy ennyire —

J ó z s i. Hja! (szemeit törölgetve) látja ön, így csalatkozik ám sokszor az ember! Éljen a tábornok ur! éljen a régi császári testőrség! éljen nagyanyám

— éljen az egész világ! magamon kívül vagyok, szeretnék nevetni s nem tudok. (Ugrál örömeiben.)

Táb. Házasítsa ön össze a négy éves báróját a kivel akarja, én pedig azt adom fiamnak nőül, kit én akarok. (Liza s Emilhez.) Ne hálálkodjatok gyermekeim! hisz csak azt tévém, mit helyemben minden becsületes ember szinte megtett volna. — Te pedig hagyj fel már táncoddal, semmirekellő! Tulajdonkép mindent e fiúnak kell köszönnünk! — Szólj, mit tehettek éretted?

Józsi. Semmit, tábornok ur! legkevesebbet sem — én az maradok, a mi vagyok, s ön nélkül is megtalálom utamat. Gazfi legyek, ha mától kezdve rettentetes szorgalommal nem dolgozom, s majd megy aztán minden. Gazdám is szegény volt, midőn dol-

gozni kezdte, boszorkányság lenne a dologban, ha belőlem nem válhatnék egykor gazdag kamrai követ, s tudja isten még micsoda minden. Majd beszélünk mi még egymással; várjon ön csak mint egy 30 évig.

Táb. De még is szeretnék neked előbb örömet csinálni, mert — ez egész idő alatt semmi nyomát nem érzém az átkozott köszvénynek — már csak azért is hálával tartozom — szólj —

Józsi. Én bizony akarnék öntől valamit kapni, de azt tudom nem kapok.

Táb. Ki tudja? halljuk csak —

Józsi. Szeretnék önnek egy derék talpra esett csókot adni.

Táb. Jer ide fiam, jer!

(Józsi a tábornok karjai közé rohan.)

V é g e.

IVdik kötet.

XLVIIIik szám.

A puritán család,

dráma 5 felvonásban; írta **Mallefille Felicián**, francziából fordította
Egressy Benjámin.

(Adatott a pesti nemzeti színházban 1842. augusztus 26kán.)

S z e m é l y e k:

Lord <i>Glenavron</i>	Szentpétery.	Miss <i>Jenny</i> , lyánya.	Hubenayné.
Lady <i>Margareta</i>	Laborfalvi R.	<i>Betty</i> , Margareta szobalyánya	Szerdahelyi N.
<i>György</i> , } fiaik.	Lendvay.	<i>Jenkins</i> , szolga a királynál.	Zsivora.
<i>Harry</i> , }	Egressy B.	<i>Péter</i> , } Campbell szolgái.	Csepregi.
II. <i>Károly</i> , angol király.	Bartha.	<i>Dickson</i> , }	Telepy.
Lord <i>Campbell</i>	Fáncsy.	Ket tisz. Örök. Udvaroncok.	

(Történethely: London. Idő: 1661.)

Első felvonás.

(Terem *Glenavron* palotájában.)

Első jelenet.

Margareta (pompásan öltözve.) *Betti*.

Margareta. *Betti*! nem érkezett számomra levél, Skóciából?

Betti. Nem, milady!

Marg. Nemes *Györgyöm* pedig soha sem feledé kötelességét, mindenek felett gyermeki kötelességét. És Frankhomból?

Betti. Onnan sem érkezett, milady.

Marg. Különös, semmi férjemről, semmi fiainról.

Betti. Jól tudja, milady, hogy *Glenavron* lord, s *Harry* ur nagy dolgokkal foglalkoznak nyugoton, mig *Györgyöt* az éjszakiak tartják föl.

Marg. Tudom *Betti*, de néhány percnyi időt csak még is áldozhattak volna anyjoknak. E hallgatás igen nyugtalanít.

1843. IV. KÖT. IV. SZÁM.

Betti. Azt mondja a példabeszéd milady: semmi ujság, jó ujság.

Marg. Más idősokban ez tán igaz lehet *Betti*, de most nem, midőn nem mulik el egy nap, mely zendülést ne látna, midőn a rendes törvényszékek nem elegendők, a politikai perek elítélésére, midőn a király rendkívüli tribunált kénytelenített felállítani, mely kihallgatás nélkül ítél, és villámgyorsan öl. Tudom, hogy férjem, és fiam szabadelmű hitők ellenére is hívek a törvényekhez, s kötelességeikhez, de igen ismeretesekek népszerűségök, s a puritán felekhez ragaszkodások miatt, s most, midőn éppen elégtelen nép között tartózkodnak, londoni elle-neiknek szabad tért engedének a rágalmazásra. Ah, jobb szeretném, ha udvari hivatalokat viselnének, melyekre születésök után méltó jogot tarthatnak.

Betti. Véleményem szerint helytelen a milady félelme, mert ha olly rosszul menne a dolog, mint némelyek rebesgetik, nem lenne olly nyugodt és vidám az udvar.

Marg. Ha jól megfontoljuk, igazad lehet; mert ha a királyi palotában olly vígan foly a dolog, lehetlen, hogy alant zavargás legyen. Ma este pedig bál lesz *Westminsterben* — tehát nem lehet harc az

ó városban. Mondják, pompás leend az ünnepély. — Betti, elhozták már fátyolomat s köpenyemet?

Betti. Még nem, milady.

Marg. Mit gondol az a divatárusné, azt hiszi, talán valamely látogatás vagy séta van kérdésben! Nem tudja, hogy ma a király négyesében kell táncolnom, mely szerencsében Angolhon legnemesbjei közül is csak ritka részesülhet, s hogy hanyagsága miatt még talán ki is kell maradnom a körből. Menj, Betti, mondd, hogy mindent hagyjon el e kontósért, s mihelyest kész lesz, azonnal hozza el.

Betti. Megyek, milady — miss Glower a Bound utcában, nemde?

Marg. Igen. — Mondd egy uttal Williamnek, hogy mihelyt Campbell lord, s lyánya megérkeznek, azonnal jeltentse be.

(Betti el.)

Második jelenet.

Margareta (egyedül.)

Margareta. Oh mi szép, mi pompás éj vár rám! Angolhon legtisztább, legrégibb nemesei lesznek a westminsteri palotában. — Northumberland, Devonshire, Warwick családok, nők, férfiak, ifjak és vének. Oh miért hogy a Glenavronok közül csak egy magam leszek jelen? — miért nem jelenhetnek meg gyermekim, családom igaz gyöngyei! mi szerencsés lennék őket oldalam mellett láthatni! Harry a kedves fiatal gyermek, kinek szépsége homályt vet az udvar minden apródjaira, és György a 25 éves, szívemnek büszkesége, kit halvány arca, nemes tartása, s ékes beszéde miatt 30 éves férfinak képzelne az ember. Minden szem csak rájok lenne függesztve. Oh, mi boldog, és büszké lennék ekkor! büszkébb, és boldogabb, mintha a csodálat engem, az anyát illetné, s ha itthon volnának is, vajjon követnék é anyjokat? oh, mert mélyen szívökbe van vésve atyjok szigorú jelleme! Oh, igen, ők nem tagadnák meg anyjok kérelmét — hiszen a ház becsülete van kérdésben. Betti sokáig marad. Ah jön már, nem — nem — nem — ezek férfi léptei, hihetőleg Campbell.

(A tükörhöz megy.)

Harmadik jelenet.

Margareta. Glenavron. Harry.

Margareta. Bocsanat lord! — Ah önök! — (Glenavronhoz megy. ki megcsókolja homlokát.) Isten hozta mylord! (Harryt megcsókolja.) Oh gyermekem, milly öröm téged viszontlátnom.

Harry. Anyám, édes jó anyám!

Marg. Kedves Harrym, milly régen nyomtam homlokodra anyai csókomat! (ismét megcsókolja.) Önök Frankhonból jönnek.

Glenavron. Igen, milady.

Marg. Lóhátan?

Harry. Igen anyám.

Marg. Ah, ugy nyugalomra van szükségtök. — Ugyé nagyon elfáradtál, kedves Harrym?

Harry. A férfi nem ismer fáradságot.

Marg. Hiszen te olly fiatal vagy.

Harry. Ezen viharos korban anyám, mellyben élünk, igen hamar hal az ember.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. György.

Margareta. Te is, nemes Györgyöm?

György (térdre esik anyja előtt.) Isten áldása önmre, milady!

Marg. Fel onnan édes fiam, keblemen helyed, és nem lábaimnál. (Megcsókolja.) Ugy látszik megváltoztál, mióta nem láttalak, arcod gondolkozóbb, s komolyabb, mint az előtt.

György. Oh anyám! mert olly dolgok történtek körülöttem, mellyek ellopják az arc pirosságát, el a szívnek örömét, s gyászruhát hagytak lelkemen.

Marg. De reménylem, az anyai szeretet csak megmaradt kebledben?

György. Oh anyám, attól nem rabolhatják meg a gyermeket. Isten után te bírod szeretetemet, s atyám után tiszteletemet.

Marg. György! hát testvéred elfeledéd?

György. Nem, öcsém — folyvást magadénak vallhatod bátyád leggyöngédebb barátságát.

(Kezét megszorítván.)

Harry. Köszönöm testvér, én pedig azt mondom, hogy ember embernek soha sem volt kedvesebb, mint György Harrynak.

Marg. De mikint lehet az, hogy ugyanazon napon érkezel Londonba, mellyen atyád és testvéred?

György (meghajlik atyja előtt.) E kérdésére a mylord fog felelni anyámnak.

(Mind leülnek.)

Glen. Tudhatja milady, hogy György Skóciába, Harry és én Frankhonba menénk jószágink rendbevétele, de kivált azon népek jelleme, s jelen állapota kipuhatolása végett. II. Károly 1660ban a nép sérelmei orvoslása végett tett ígérését mai napig sem teljesíté. Angolhon, melly csak urat cserélt, a nélkül, hogy állapotján javított volna, már unni kezdé egy évi uralkodása után királyát, az ország minden részein elégiületlenség, s Frankhon több vidékei valóságos lázadási helyzetben állnak. E dolgokról értesítém Györgyöt, ki azt felelé, hogy Skóciában minden nyugott állapotban van, azért megparancsolám neki, hogy Oxfordban várjon rám. Ott kelle tanácskoznunk viseletünk felől, hogy politikai elleneink gyanuját kikerülhessük. Oxfordból Györgyöt előre küldém, hogy londoni s környékbeli barátink érzelmeit kikutassa. A hazajövetel ma estére határozottat, mikint meg is történt. Most György, rajtad a sor, beszélj, mit tapasztalál?

György. Mylord! Londonban nagy elégiületlenség uralkodik, a szegényebb néposztály szenved és panaszkodik, a hadsereg méltatlanságnak tekint, hogy a fiatal udvaroncok nagyobb előléptetésben részesíttetnek, mint a kiszolgált érdemes öreg katonák, a hívek sohajtoznak, a hitetlenséget s megtestesült féltelenséget látván a trónon ülni Károly személyé-

ben, mindenki Cromwellt emlegeti, mondják, hogy alattomos lázadás készül.

Glen. Londonban éppen olly veszélyes a maradás mint nyugoton. Északra kell vonulnunk, mit mondatok hozzát fiaim?

György. Atyám parancsának engedni — Harry. Minten pereben készek vagyunk.

Glen. Jó — tehát utra, Skóciába megyünk Glenavron — houseba, ott biztosítani fog várunk a lázadók dühhöngései ellen.

Marg. Engem olly hirtelen elhagyni?

Glen. Nyugodjék meg milady. Ön kísérni fog bennünket.

Marg. Skóciába?

Glen. Igen. Az udvarban kocsját éppen befogva láttam, ön felül s követni fog bennünket. — Mai időben nem tanácsos holnapra halasztani, mit ma véghez vihetünk.

Marg. Elutazni — én, ki az udvari bálba vagyok hivatalos.

Hárman. Udvari bálba?

Marg. Igen.

Glen. Valóban különös! éppen veszett korunkhoz illő dolog, hogy egy isten választottának neje egy Maaston-Moor és worcesteri katona hitvese, egy szabalelmű öreg lord felesége, II. Károly ünnepére menjen táncolni, hogy Sára, Abraham házi boldogsága, Sodoma és Gomora garázda kéjházaiba menjen magát mulatni. Mondhatom, milady, ez különös.

Marg. Mylord! míg Angolhon a harc viharja és kényuraság rablánc alatt nyögött, azt hívem, anyai kötelességemet teljesítem, midőn gyermekeimmel, kiknek nevelésök az én tisztem, midőn gyermekeimel, kik az elvoulók. De most, midőn a király körébe szólija birodalma nemeseit, úgy hiszem, ismét tartozok kötelességem, mint Gordon lányának, és a Glenavronok anyjának, hogy őseim rangját, kik angol peerek voltak, s gyermekeimét, kik szinte egykor azok lelendnek, feltartva, elmenjek az ünnepélyre, melyhez hasonló még nem vala a westminsteri palotában.

Glen. Mondja inkább milady, hogy sajnálja azon időt, melyet ez ősi Glenavron kastélyban férje s gyermekei társaságában kelle töltenie, a hol nem vala más időtöltése, mint imádság, és biblia olvasása.

Marg. Én mit sem sajnállok mylord, csak azt mondom, hogy nem akarok Skócia komor hegyei közé vonulni, midőn Londonban maradhatok, hogy gyermekeim jóvöjve felett őrököljem.

Glen. Ön nem akar milady?

Marg. Nem, mylord.

Glen. Oh, a mint térszik — azonban —

György. Atyám! — megengedi, hogy szót emeljek?

Glen. Beszélj fiam.

Harry. György, ne keserítsd meg anyánkat.

György. Azt akarom a milady értésére adni, hogy nem illő olly udvarnál megjelenie, melynek legünlökőbb fényesillaga lord Campbell, a király kegyence, leghatalmasb ministere, és a mi halálos, engesztelhetlen ellenségünk.

Marg. Én pedig azt akarom György fiamnak értésére adni, hogy anyja igen jól tudja, mi illő és

nem illő. És ha lord Campbell Skóciában halálos ellensége volt is családunknak, de Londonban mint nemes és fölláldozó készségű barát viselél magát lady Glenavron iránt.

György. Bocsánat anyám!

Glen. Minthogy milady bálba akar menni, menjen bálba, mi pedig Skóciába szándékozunk, tehát megyünk Skóciába. Isten legyen mindnyájunkkal.

(El középén.)

Marg. Isten velünk, mylord. (Keztyűjét törli.) György, te is?

György. Milady, a fiu atyját követni tartozik.

Marg. Harry, te is?

Harry. Milady, én testvéremet követni tartozom.

(Elmennek.)

Ötödik jelenet.

Margareta (egyedül.)

Margareta. Ime, mind elhagynak, apa és gyermekek, szinte azt kell hinnem, hogy kiszámolás. Felsőségöket akarják velem éreztetni, midőn illy árván hagynak az ősi kastélyban engemet. Oh, e magány elijeszt! Hiányzások elviselhetlen — ha vig lesznek — vajjon lehetek é? nem láthatom szemekben szerencsém megtört sugárait, ha szomorú leszek, nem nyugtathatom tekintetemet előttem annyira kedves arcaikon. Oh, e gondolat gyilkoló! — visszahívom őket. (Néhány lépést tesz.) De hiszen ez anyyi volna, mint eszközt adni férjemnek büszkeségem megtörésére, vagy kegyelmet koldulni a vétekért, melylyet nem követtem el. Nem — nem — ők üzentek hadat, én folytatom. Egyébiránt nincs é mivel vigasztalnom magam? az ünnep kéjei, a csillogás öröme! oh, ki fogom a harcot állani, az első békelé-
pést tenni ők lesznek kénytelenek.

Hatodik jelenet.

Margareta. Szolga. Aztán Campbell.

Szolga. Lord Campbell!

Marg. Jöhét.

Campbell (szorgosan körülnéz, félre.) Valahára itt az alkalom, melyet olly régen várok, ketten vagyunk. (Fenn) Milady, fogadja legmélyebb hódolatomat. (Kézét csókol.)

Marg. Jó estét, mylord. Bocsánat, még valami hiányzik öltözetemből, s kénytelen vagyok önt várakoztatni.

Camp. Ön körében várakozni, öröm nekem.

Marg. Ön igen jó. Miért nem hozá el szokás szerint miss Jennyt, szeretetre méltó lányát magával?

Camp. Ő Westminsterbe váratik. Sajnálom, hogy nem oszthatám meg vele szerencsémét.

Marg. Szerencsését?

Camp. Igen, legnagyobb szerencsémét, mert ritkán adatik alkalom, hogy a miladyvel együtt lehessenek.

Marg. Nem mindegy é, engem egyedül látni, vagy alant a sokaság közepett?

Camp. Nem, asszonyom, nem mindegy.

Marg. És miért?

Camp. Mert itt csupán az én hangom válaszol ön beszédére; mert itt csupán az én tekintetem találkozik ön pillantásával.

Marg. Nos?

Camp. Ez engem boldogít, a helyett, hogy alant szünetlen nyugtalan és bánatos vagyok; mert nem szenvedhetem az imádók szemtelén raját, kik akként szállják meg önt, mint éhes méhek a rózsaszálát, ellesve ön szavait, meglopva keble lehelletét. Én féltékeny vagyok rájuk.

Marg. (komolyan.) Nem értem önt, mylord.

Camp. Oh, milly boldog azon férfiu, kinek joga van minden gondolatit, szive érzelmeit, lelke kívánatait önnek elmondani, bizonyos levén benne, hogy azokban részt vesz a milady, s azokat kielégíti — és ez ember egy jégszívű ósz puritán, kinek nincs értelme felfogni szerencsését, melly neki illy nő bírása által jutott, és ez ember lord Glenavron.

Marg. Uram!

Camp. És én, ki értem, és felfogom e boldogságot, én, ki oda adnám mennyei boldogságomat ez ember földi szerencséséjéért, nem mondhatom, nincs jogom önnek mondani: „Én szeretlek!”

Marg. Sértegetődzni jött a mylord házamba?

Camp. Oh nem, Margareta, hanem szívem szerelmét és fájdalmát ön előtt kiönteni, megmondani, hogy ön lelkemnek egyedüli reménye, és kívánata, s megmondani, hogy meghalok, ha nem szeret.

Marg. Elég uram, most már elég.

Camp. Oh, irgalom Margareta, ne üzz el így magadtól, milly régen s milly hévvel szeretlek téged — könyörülj rajtam! Oh, ha tudnád, mint imádlak! Gondold meg, hogy éretted, hogy szerelmed miatt vetem meg a hármas birtalom leggazdagabb örökös-nőjének kezét — gondold meg, hogy csupán értted mondek le családomnak a Glenavronok iránti halálos gyűlöletéről. Oh hallgass, ne ontsd rám haragod emésztő szavait. — Figyelj szavaimra. — Én vagyok Anglia leghatalmasabb ministere, kezemben a királyi pecsét, kérj, és megnyerened, legyen az bár egész vagyonom, becsületem, vagy életem.

Marg. Én csak azt kívánom, hogy hagyjon el mylord, távozzék!

Camp. Oh engedd, hogy körödben maradhassak.

Marg. Távozzék, különben szolgák által üzetem ki.

Camp. Jól — tegye, de előre bocsátom, hogy sokkal inkább szeretem önt, sem hogy bár mi előtt is hátráljak, ha mindjárt vétek volna is az. Egyébiránt szolgálai távolabb vagynak, sem hogy ön szavait hallanák, azon egy pedig, ki közel van, meg van vesztegetve. Nincs segély, milady, ön hatalmamban, s minthogy kéréseim mit sem használtak, majd meglátjuk, az erőszak jobban fog é sikerülni?

Marg. Erőszak?

Camp. Igen, erőszak.

Marg. Mylord Campbell nyomorult, gyáva!

Camp. Nyomorult, gyáva. — Jól, legyek gyáva, de önt szeretem, önt akarom, s ön enyim leend.

Marg. Vigyázzon magára, férjem itthon van.

Camp. Glenavron, és Harry megérkeztek?

Marg. Ugy van, és ha hangomat meghallanák, a mylord nem menne ki élve a teremből.

Camp. S azt hiszed Margareta, nem valék hasonnemű akadályokra elkészülve? családoktól — (Zsebéből két pisztolyt von ki.) Ha puritánaid előjönnek, azonnal a piradicsomba fogom őket küldeni, hogy éretted imádkozzanak, és most merészeld ajkadat sikoltásra felnyitni.

(A pisztolyokat asztalra leteszi, s bezárja az ajtókat.)

Marg. Mindenható, el vagyok veszve! — Ah!

(A pisztolyokat hirtelen felveszi, s kisüti.)

Harry (kívül.) Anyám!

Marg. Nos mylord?

Camp. Kérhozat! Harry hangja! No hiszen Glenavron Margareta, e merényt drágán fogod megfizetni. (Fölszedi a pisztolyokat, s elfut.)

Hetedik jelenet.

Margareta (egyedül.)

Margareta. Ah, mint remegnek tagjaim — megfulladok — levegőt! — oh isten!

(Elájul.)

Nyolcadik jelenet.

Margareta. György. Harry. Glenavron.

György. Anyám lélektelen — segítség — elő, elő! segítség!

Harry. Anyám, szegény anyám!

Glen. Mi történt?

Marg. Hol vagyok? ah! György — kedves fi-am! (átkarolja) és ti kedves véreim.

Harry. Nincs megsebesítve anyám?

Marg. Nem vagyok gyermekem. Hát nem mentetek még el?

Glen. Nem, milady.

Harry. Lovainkat most nyergelik, s hallván a lövést, azonnal ide sietünk.

Marg. Oh, ti engem nagyon szerettek, nemde? mikint én titketek.

Harry. Hiszen ön a mi boldogságunkért küldett a földre, jó anyám.

Glen. De szőljon asszonyom, mi történt itt?

Marg. Nem tudom — hihető valamely rabló süté be pisztolyát ablakomon. Mylord, lesz szives néhány percig várni, míg félelmem csak némi részben is elmulik.

Glen. Önt várni?

Marg. Igen — én megyek önökkel Skóciába.

Glen. Valóban?

Marg. Azaz, ha önök megengedik, és iménti engedetlenségemet megbocsátják.

Glen. Ön szavai, milady, öröme derítik szívemet.

Marg. György, meg vagy elégedve? (György kezét megcsókolja, Harry szintugy.) És te gyermekem?

Harry. Igen, jó anyám!

Marg. Oh mi boldogok leszünk ott alant, csa-

ládi egyszerű életet fogunk élni, reggelenkint a mezőre megyünk sétálni, és este a tó partjaira, hol a sustorgó habok olly nyájasan csevegnek az illatos szellőkkel. Oh, az többet fog élni a csillogó udvar örömeinél — mert az egészség lelke szálland a Glenavron családba.

(Zörgés a palota kapuján.)

Glen. Ki lehet az illy órában?

Tiszt (kívül.) Nyiss kaput, a király nevében.

Mind. A király nevében?

Marg. Ez áruslás — oh, fussunk barátim — fussunk.

Harry. Futni karddal kezünkben? nem, védni fogjuk magunkat.

Marg. (az ablaknál.) Nem kell kinyitni.

Glen. Nyissátok fel a király embereinek, és te Harry ne tüzeskedjél, tanulj Györgytől, ki békén várja a király parancsát és isten akaratát.

Kilencedik jelenet.

Előbbie. Tiszt. Két katona.

Tiszt. A király parancsa. (Átadja.)

Glen. (olvas.) „Parancs, mely szerint lord Glenavron, és Harry Glenavron hazaárulók elfogatnak, s rendkívüli ítélőszék elébe állíttatnak, melly fejükre ítéletet hozand, és azt 24 óra alatt végre is fogja hajtani. II. Károly, angol király.” Legyen meg isten akaratata.

(Kardját a tisztnek adja, az iratot pedig Györgynek.)

Harry. Igen, legyen isten akaratata.

(Szinte átadja kardját.)

Tiszt. Menjünk.

Harry (átkarolván síró anyját.) Isten önnel — anyám. (György kezét megrázza, ki mozdulatlan s földre szegzett szemekkel áll.) Isten veled, testvérem.

Glen. Nem tudom mi fog következni, de kérni fogom istent, hogy örködjék fölöttetek.

(Elmennek.)

Marg. (félre.) Kezdődik az aljas Campbell bosszúja.

Tizedik jelenet.

Margareta. György.

Margareta. Ugy é fiam, hogy e rendkívüli ítélőszék egy vádlottat sem mente föl?

György. Még eddig nem, édes anyám.

Marg. S azok, kik oda hurcoltatnak, előre el vannak ítélve?

György. Mindenkor, édes anyám.

Marg. Oh istenem, istenem! tehát nincs többé remény számunkra?

Tizenegyedik jelenet.

Előbbie. Betti.

Betti. Milady, ime itt a fátyol és köpeny, mondhatom igen szépek, ilyenek csak Glower boltjából kerülhetnek.

Marg. Vidd vissza jó Betti, nem használhatom többé, vidd vissza.

György. Bocsánat milady! ön felöltendi e köpenyt, és fátyolt.

Marg. György!

György, Atyám, és testvérem nevére kérem.

Marg. (felölti, bámulva.) Engedelmeskedem — de —

György. Jól — most el a könyekkel anyám, s menjünk.

Marg. Hová gyermekem?

György. II. Károly angol király udvari báljába.

(Gyorsan el.)

Második felvonás.

(Westminsterben titkos terem.)

Első jelenet.

Campbell. Jenkins.

Campbell. A torony parancsnoka nem hagyott itt levelet számomra?

Jenkins. Igen mylord, ime.

Camp. (felnyitja.) „Parancsa szerint egy álgylövés, ha fölmentetnek, kettő ha elítéltetnek.” — El lesznek ítélve. Isten velünk, Jenkins!

Második jelenet.

Jenkins (egyedül.)

Jenkins. Ah, most már nyugott vagyok; minden jól megy, a teremek tömvék szép hölgyekkel és csillogó lovagokkal. A király meg lehet elégedve, annyival is inkább, minthogy miss Jenny is jelen. Oh, most már tudom mihet tartani magamat. Atyja, Campbell lord, mint mondják büszke mint becsületes ember, és szüntelen éber szemekkel örködik királya és lyánya felett, ámbár hatalma csupán egyiknek szerelmén, s másiknak szépségén alapul. Eh, gondoljon rosztat a ki akar, az nem az én dolgom. Az én kötelességem vigyázni, hogy senki se jusson e titkos kamarába, hol a király jobbagyai, vagy jobbagynéi boldogságán munkálkodik. Ah, ha e szoba beszélni tudna! (Baloldali ajtócskán zörgés.) Olly hamar! ah ez nem lehet a király! (Ismét zörgés.)

György (kivül.) Jenkins! Jenkins!
Jenk. Ki vagy, mit akarsz?
György. Jenkinssal akarok beszélni.
Jenk. (kinyitván az ajtót.) Ah, ön az sir?

Harmadik jelenet.

György. Jenkins.

Jenkins. Jó estét nemes ur, mi hozta önt ide illy időben, és épen e titkos ajtón?

György. Szükségem van rád Jenkins.

Jenk. Szivesen nemes ur, a király után csak ön parancsának engedelmeskedem.

György. Atyám forog kérdésben, jó Jenkins.

Jenk. A besületes öreg Glenavron, kinek e titkos kamara felvigyázói hivatalát köszönhetem?

György. Igen, e szoba felvigyázói hivatalát, melly hajdan Cromwell dolgozó terme volt, s most II. Károly kéjházaut szolgálat. Jó Jenkins, minthogy emlékszel a jótéteményekre, mellyekben családom részesített, számolok egyuttal háládra is.

Jenk. Nem csalatkozik bennem nemes ur.

György. Köszönöm, derék öreg. Halld tehát. Anyám alatt az első udvarban kocsiájában várakozik; mert ő számol rád, valamint én bízom benned. Te ismered Westminsternek minden zugát, anyámat álitakon a király termébe kell vezetned.

Jenk. Igen — de —

György. Meg kell tenned jó Jenkins, ha jóltevőd éltét meg akarod menteni.

Jenk. Mit hallok?

György. Atyám, s testvérem e pillanatban talán a rendkívüli törvényszék előtt állanak, hol egy gyalázatos hazaárulási vád alól kell magokat igazolniok.

Jenk. Nagy isten, ki teheté azt?

György. Anyám úgy látszik tudja, de nem akarja megmondani, részemről én nem is gyanitom, de valami hatalmas ember munkájának kell lennie, kinek sikerült Westminsterbe való bejövételünket megtiltani, mert midőn a csarnokba léptünk, az őrtiszt azt adá értésünkre, hogy a Glenavron családból senkinek sem szabad a palotába lépni. Ez egyes ember boszuja, ki azt akará kieszközölni, hogy igazoló szavunk ne juthasson a király füleibe. Ez kiszámolt gaszág — mellyért egykor elégtételt veend jó kardom, ha a hóhér bárta megengedi. Most láthatod jó Jenkins, hogy egy szegény besületes embernek kell semmivé lennie, egy hatalmas gaznak alacsony terve szerint, most látod, hogy anyámat okvetlen a királyhoz kell vezetned. Ó talán megmentheti a hóhér-bárd alól atyám ősz fejét, és ártatlan testvérem életét.

Jenk. Mindenre kész vagyok nemes ur.

György. Oh köszönöm — köszönöm jó öreg. De tudod é, hogy e miatt el kell hagynod őrhelyedet, mellyet a király bizott rád?

Jenk. Tudom sir, de én inkább hallgatok kebletem szavára mint parancsolóim akaratára.

György. Tudod é, hogy e miatt egy hatalmas ember haragját vonod fejedre?

Jenk. Igen, de isten ótalmazza azokat, kik jót cselekesznek.

György. Meggondoltad é, hogy jóltevőd élte megmentése által fejedet kockáztatod?

Jenk. A hálás ember halála többet ér, a hálátlan életénél.

György. Ölelj meg, és menj. — Nem csalatkoztam benned, tultam, hogy nemes szív lakik kebledben — most el — isten legyen veled!

Jenk. Számoljon rám nemes ur. (El.)

Negyedik jelenet.

György (egyedül.)

György. Ez öreg olly fáradhatatlan lesz a szolgálóban, mint elleneink az üldözésben. De ki lehet e hatalmas ellenség? ma minden olly különösen jött. A lóvés — anyám remegése — atyám elfogatása, s mind ugyanazon órában, ez alatt valamely kárhözatos ármány lappang. Oh, ki világosít fel e dologban! ha Bettit megkérdezhetném. De jönnek — a király szava — nem szabad engem itt találnia. Ah ide. (A baloldali függönyös fal mögé vonul.)

Ötödik jelenet.

Király. Miss Jenny. (György elbúva.)

Jenny. De hova vezet felséged?

Kir. Semmit se féljen drága miss! hiszen Westminsterben vagyunk, Westminster pedig mindig menedékhely.

György. A király miss Jennyvel.

Jenny. Nem félek sire, de úgy vettem észre, hogy e szoba a palotának igen félre eső részén van.

Kir. Annál jobb olly dolgok fölfedezésére, mellyek magányt és csendességet kívánnak.

Jenny. Nem tudom sire, milly dologról akar beszélni, de úgy hiszem legillendőbb, ha a lyány mindent atyja oldala mellett hall.

Kir. Hogyan miss — el akar hagyni? lehet a Campbell családból valaki, ki királyát halálos veszély közt elhagyhatná?

Jenny. Hogyan sire?

Kir. Igen, drága miss — jelenléte életem, szemem fénylő napom, lehellete a levegő, mellyet szivok, s ha elhagy, meghalok.

Jenny. Köszönöm a bököt felség, de reményelem, betegséged nem olly súlyos, mint mondja, s kesgyeskedjék elbocsátani. (El akar.)

Kir. Nem, nem, szép Jenny! sokkal nagyobb fáradságba került önt ide hoznom, sem hogy olly könnyű áron elbocsássam. Én holdog vagyok ön körében, még egy kissé az akarok maradni, miért kíván futni tőlem? hát lángoló kereszt van a király homlokán, hogy ugy remegnek tőle a szép hölgyek? nem hiszem kis tündérnő — a királynak vannak örömtől harsogó termei éjjeli ünnepekre, vannak illatos keretei, árnyékos parkjai a nappali hőség enyhítésére, van gazdagsága, hogy arannyal rakassa ki szerelmese útját, vannak gyémántjai, hogy ragyogóbbá

tegye imádoztját, mint az égnek bár mely fényes angyala. És én második Károly király vagyok, és szerelmesem miss Campbell Jenny.

Jenny. Felsőged visszaél helyzetemmel, midőn így beszél hozzám.

Kir. El a haraggal szép angyal! olly roszul áll az liliom arcádon. Aztán király van é most itt, ki visszaél hatalmával? nem drága miss! itt egy ember áll, kinek szive tele hév szerelmmel, egy ember, ki törvénynek tekintí ön kívánatát, ki csak akkor lesz engedetlen, ha ön el akarja úzni magától, ki azt akarja, hogy könyet ne lánson ön szép szemében, mert egy könyecsepje kárhozat nekem, mert önt szeretem, s boldoggá akarom tenni. — Oh engedje, hogy szeressem, hogy boldoggá tegyem.

Jenny. Felsőg! vannak nők az udvarnál, kikhez lehet joga így beszélni, de igen csalatkozik, ha engem is azok közé soroz. — Én gazdag vagyok, nincs szükségem ön gazdagságára, van aranyom, gyémántom, fénylő palotám, illatos kerteim, de ha koldus volnék is, megvetném illy áron királyi ajándokát, s hogy minden reményét semmivé tegyem, tudja meg sire, hogy én mást szeretek.

György (fölnyitván a függönyt, félre.) Mit hallok?

Kir. Nem, nem, ez csak ürügy, hogy tölem menekessék, nem, nem, ön engem megesal.

Jenny. Nem hisz felsőged szavainnak?

Kir. Nevezze meg őt, és hienni fogom.

Jenny. És meg fog szünni felsőged a kísértégtéstől, mely szerelmesem, atyám, és az egész udvar előtt homályt vet kezem és becsületemre?

Kir. Igérem, szép Jenny.

Jenny. Tudja meg tehát sire, hogy én egy ifjut szeretek, kivel Skóciában együtt neveltetem, mig atyáink két ellenkező elv mellett harcoltak, egyik második Károly, másik Cromwell zászlója alatt.

Kir. Neve?

Jenny. Az ifju Glenavron.

György (félre.) Én, én? engem szeret? oh gyönyör! oh üdvesség!

Kir. Glenavron?

György (félre.) György, gondolj atyádra, kinek hóhéri bárd villog feje fölött.

Kir. Mit hallok?! Glenavron — egy puritánt szeretni. Ah, ön lemondand e fiatalági bohóságról, s a helyett, hogy egy gyűlöletes családi ellenség ölébe vetné magát, egy ollyat fog szeretni, ki mindig barátja volt atyjának, kit egyetlen szava rab-szolgává tehet.

Camp. (kívül.) Lyányom! hol van lyányom?

Jenny. Ah, atyám hangja — elvesztem!

Kir. Nem, nem — rejtezzék ezen függönyök megé.

Jenny. Az annyit tenne, mint vétkesnek valanem magamat, nem sire, soha!

Kir. De igen, jöjjön, jöjjön — mi az, valaki volna itt?

György. Igen, sire!

Jenny (félre.) Nagy isten, György!

Kir. Ön hallá beszédünket?

György. Igen, sire.

Kir. Mindent hallott?

György. Egy betűig.

Kir. Uram, ön tudja miss Jennyvelí titkomat, igérje meg, hogy hallgatni fog.

György. És felsőged mit fog igérni?

Kir. Kicsoda ön?

György. Nemes ember, sire.

Kir. Jól — tehát esküszöm, hogy mindenben megegyezem, mit kíván.

György. Mire esküszik felsőged?

Kir. Atyám, első Károly fejére, ki vérpadon mult ki.

György. Hallgatni fogok.

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Campbell.

Campbell. A király — lyányom egyedül volt itt felsőgeddel?

Kir. Nem, mylord. A szép miss a király, és e fiatal ember kíséretében jött ide, ki mint maga mondá, tiszteletre méltó nemes ember.

Camp. (félre.) György, visszatért Skóciából? — Boesánatot, sire, de méltóztatik tudni felsőgednek, hogy lyányom becsülete drágább életemnél.

Kir. Legyen nyugodt lordságod, mi vigyázunk barátink becsületére, mikint minmagunkéra.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Margareta. Jenkins. Udvariak.

Margareta. Hol a király — hol van? vele kívánok beszélni! (Az udvariak visszatartják.) Félre, hagyjátok engemet.

Camp. (félre.) Ő itt, el vagyok árulva.

Kir. Bocssásátok a miladyt, még életemben egy nőt sem utasíték kiballgatás nélkül vissza. Lássuk milady, mit tehetek önért, mit akar nekem mondani?

Marg. Sire! férjem és gyermekem életét kérem kegyelmedtől, kiket felsőged parancsa rendkívüli törvényszék elébe idézett.

Kir. Az én parancsom? csalatkozik milady, én a számüzendők lajstromába nem irtam Glenavron nevét.

Camp. (lassan, gyorsan.) Sire!

Kir. (szintgy.) Ah te? egy angol peert a király engedelmé nélkül elfogatni halál — tudod ezt?

Camp. Sire!

Kir. Jól — tudd meg, hogy élted kezemben van. (Félre.) Jenny enyim. (Fenn.) Nem én, a király, irám alá az elfogatási parancsot, hanem a törvény a király nevében hajtatik végre.

Marg. Sire! tehát megveti könyörgésemet, s megengedi halni őket?

Kir. Nem, milady! én csak a törvényeket engedem végrehajtani.

Marg. Kegyelem sir, kegyelem! a kegyesség királyi erény.

Kir. Előbb igazság, aztán kegyelem.

György. Előbb az adott szó, sire! s ugy az igazság; felsőged megesküvék megadni kérelmemet, én atyám, s testvérem életüket kérem.

Kir. Kicsoda ön?

György. Glenavron György.

Kir. (félre.) Ezt szereti, miért nincs ez is befogva?

Camp. (félre.) Ők megszabadulnak. — Sire, én akarom, hogy azon emberek meghaljanak.

Kir. (lassan.) De én életet ígérék nekik.

Camp. (lassan.) Sire, ők leghalálósabb ellenségeim.

Kir. Meg fognak halni — és én (Jenny szemébe mosolyg.)

Camp. (félre.) Én eszeveszett, ha lányom lenne haláluk ára —

György. Sire! tehát olly sok időbe kerül, egy királynak megmondani, hogy szavát fogja tartani?

Kir. Nem, uram, épen annyi időbe kerül, mint annak kimondása, hogy nem fogja megtartani.

Marg. György.) Nagy isten!

Kir. Nem adhatok kegyelmet ez embereknek.

György. Felsőged megesküvék.

Kir. Mindegy.

György. Sire, kegyed atyja fejére esküdött.

Kir. Nem tehetem.

György. Sire, felséged első Károly fejére esküvék, ki vérpádon mult ki.

Mind. Oh!

György. Látja sire, hogy az udvar maga megborbad és elpirul második Károly esküszegése miatt! Kegyességed nem felel? de tudja é azt sire, van eszköz, mely a világ legnagyobb királyának uralkodását is megszünteti, annyival inkább felségedét, kinek jármát megunták már hordani, ámbár nemcsak nekünk kell szenvednünk ezen különös kényuraságot, melyet második Károly rajtunk gyakorol. Hallgatnék, ha csupán magamért kellene panaszkodnom, hallgatnék, ha nem az egész Angolhont kellene siratnom, mert atyám csupán atyám, de Anglia kedves szülő földem, s anyám. Oh Angolhon, most a kétségbeesés hazája, hol a halál a király nevében sühintja kaszáját, hol a katonák feledésben, a bakók becsületben élnek. Hol a házak pusztán maradnak, hogy a sirok megnépesüljenek, hol a király —

Kir. Eszeveszett! örök elő!

György. Oh tudom, hogy szavaimért ismét dolgot adtak a hóhérnak — semmi — öljetek meg; de halálom előtt ki kell mondanom szívemnek minden gondolatját.

Kir. Örök! toronyba vele!

Marg. György!

György. Auyám, imádkozzál a tiedért!

(Elvitetik.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. (György nélkül.)

Király. El innen, urak és hölyek, egy oktan fő bolondsága ne zavarja meg a fényes lovagok örömnépét. El, el a táncterembe. Szép Jenny, méltóztatik karomat elfogadni?

Jenny. Sire! (Félre.) Én táncterembe, és ő — tömlőcbe.

(Kezet ad a királynak, s udvarral el.)

Kilencedik jelenet.

Campbell. Margareta.

Campbell. Oh lányom, lányom!

(A színmélyén gondolatokba merülve marad.)

Marg. Oh istenem, egyetlen gyöngyöm maradt még számomra, s ime őt is el fogják itélni. — Oh, én szerencsétlen! — boldogtalan nő, boldogtalan anya!

Camp. (félre.) Most, vagy soha. (Előre jő.) Nos milady!

Marg. Ön itt mellettem, mylord? — megárasztani jött könyeim forrását, melyet ön fakasztta fel?

Camp. Nem, csupán azt jöttem kérdeni, van é hatalmam magam megboszulni azokon, kik megbántottak?

Marg. Oh igen, igen rettentő boszut vesz egy szegény nőn, ki őnt soha sem bántotta.

Camp. Soha sem bántott? olly hamar feledi a multakat milady? De arra csak fog emlékezni, hogy családóm halálos ellene ön családjának, hogy Glenavron ősei megöldösték Campbell elődeit, emlékezni fog, hogy ön szerelméért feledém e gyűlöletet, hogy lábaihoz vetém hatalmammat, mellyel önét megsemmisíthetem, emlékezzék csak milly megvetéssel utasítá vissza szerelmemet, milly haraggal s gyűlölettel veté félre ajánlatimat, s többé nem fogja mondani, hogy nem bántott. De még e bánása sem tépheté szét érzelmimet, őnt még most is szeretem Margareta, csak egy szót, s mindent el fogok feledni.

Marg. Oh igen, de én feledhetem é családomat? oh meg fognak halni.

Camp. A bajt, melyet okoztam, hatalmamban áll megorvosolni, ha boszut állhatok, meg is tudok bocsátani.

Marg. Megbocsátani? — ön nekik megbocsát-hatna?

Camp. Akar kegyelmet számukra?

Marg. Akarok é? oh kegyelem, kegyelem nekik! de mit mondek? nem — nem — a lord nagy árt szabna e kegyelemért.

Camp. Ön drágálja a kegyelmet? de tudja é, hogy elíteltetésök nekem többé fog kerülni.

Marg. Hogy-hogy?

Camp. Talán lányom becsületébe.

Marg. Oh Campbell, te szánakodásra méltó ember vagy!

Camp. Szánakozzál magadon, és tieiden, kik meg fognak halni.

Marg. Ki tudja, talán nem fognak elíteltetni.

Camp. Eszelős! azt hiszed? nézd, most 12 óra, s éjjélkor ki kell hirdetni az elfogatást. A toronyörnek megparancsolám, hogy egy álgylövessel adja tudtomra, ha felmentetnek — kettővel, ha elíteltetnek —

Marg. Nagy isten, védelmezd őket!

(Az óra 12 kong.)

Camp. Hallod? éjfélt üt —

Marg. (örömmel.) Semmit sem hallok — az elfogatás még nincs kihirdetve.

(Egy álgulövéés.)

Camp. Egy.

Marg. Csak egy, Campbell.

(Második lövés.)

Camp. Kettő, Margareta.

Marg. Oh istenem! kegyelem nekik mylord.

Camp. (megy.) Béke önnel, milady.

Marg. Kegyelem!

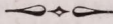
Camp. A királyi pecsét szobámban van.

Marg. Nem hagyhatom önt el, mylord.

Camp. Jöjjön, jöjjön. (Félre.) Ah, de boszumnak még nincs vége.

Marg. Kegyelem, mylord, kegyelem, mindjárt késő lesz.

Camp. No jöjjön hát a milady! (Elhurcolja.)

Harmadik felvonás.

(A londoni torony. Fogház belseje, jobbról és hátul ajtó, lámpafény világítja a boltozatot, reggeli 5 óra.)

Első jelenet.

Harry. György (bibliát olvas.)

György. „És nyögések, és siralmas kiáltások hangzának el a végetlen pusztán“ —

Harry (gyöngéden. György!

György. „Rachel szava volt az, ki gyermekeket siratá, és lelke vigasztalhatlan volt, mert azok nem valának többé.“

Harry. György!

György. Ki szólít?

Harry. Én, testvéred.

György. Harry? szívemet erősítem, öcsém, a szentírás olvasása által, miért szólítottál, vigasztalásra van szükséged?

Harry. Igen, testvér.

György. Izzadtál é vért, és vizet, mikint a megváltó a hegyen, midőn kinaídra gondoltál? akarod kérni istent, mikint ő, hogy a keserűség poharát tőled elfordítsa?

Harry. Szomorú az én lelkem mind halálig.

György. Erősödjék meg szíved, és lelkesedjél az urban. Silány mulandó ösztönök azok, melyek lelkedet a földön visszatartják.

Harry. Félre értesz, testvér, én nem magamért sírok, hanem enyimekért, kik túlélendik halálatomat, nem halálom szomorít engemet, hanem az ő életök. Elmenni — elmenni atyámmal, és téged testvéremet itt hagynom.

György. Mi együtt megyünk, öcsém.

Harry. Te nem vagy elitelve.

György. Reményljük, hogy el leszek.

Harry. És anyánk?

György. Égben meg fog találni bennünket.

1843. IV. KÖT. IV. SZÁM.

Harry. Igen, de addig —

György. Szegény anyám!

(Egy más keblére dölve sírnak.)

Harry. Oh György, nem csupán anyám miatt sírok én, van a földön még egy szív, mellynek dobogása viszhangozza az én szívem verését, e miatt oly nagy lelkem bánata. — Hogyan, csodálkozol ezen, bátyám?

György. Nem, öcsém, van é oly ember a földön, kinek keblében ne lakkék valamely titkos szenvedély, mellynek tárgyát csak egyedül ő ismeri. Oh Harry! én is hagyok a földön lényt, ki vigasztalhatlan leend halálom miatt, s tudom pedig, hogy nem lesz ereje, mint nekünk férfiaknak — elviselni szívének nagy fájdalmait.

Harry. Ó tehát nő?

György. Igen, nő, kit szívemnek legtisztább s hevesebb szerelmével szerettem, kit titokban s remény nélkül imádtam egész a tegnapi napig, akkor tudám meg, hogy tőle viszont szerettetém. A sorsnak különös szeszélye vala, hogy sírom szélén ismertete meg vele, kinek éltem boldogságát kell vala alapítania.

Harry. György! soha nem kellett volna egymás közt titkot tartanunk, miért nem bíztad meg öcsédet a tiédben?

György. Miért beszéltem volna neked remény nélküli vágyomról, s végnélküli szerencsétlenségemről? örömmet megosztom veled, fájdalommat csak magam számára tartom. De te Harry, miért rejted előlem titkodat? mellyet csak a küszöbön álló halál kénytet nekem megvallanod.

Harry. Nem mertem, jó testvér. Hiszed te, hogy a fiu atyjának ellenei iránti gyűlöletét hiven tartozik örzeni, s azt maradékainak átadni?

György. Azt hinni kell minden jó skóciainak.

Harry. Most átláthatod, mily vétkesnek tartottad volna őt, ki azt jött volna neked jelenteni, hogy szerelme tárgya családjának ellenségei közül való.

György. Vétkesnek tartottam volna, az igaz, de a helyett, hogy őt kárhoztassam, megaláztam volna vele magamat, mert hibája felét magamra vettem volna. Oh, öcsém, azon hölgy is, kit én szeretek, a Glenavronok halálos ellenei közül való.

Harry. Kevésbé halálos, mint a Campbell család, az én szerelmem tárgya pedig a Campbellek közül való.

György. A Campbellek közül való?

Harry. No látod?

György. S hogy hívják azon nőt?

Harry. Oh testvér, ne kárhoztass.

György. Nevét, nevét azon nőnek.

Harry. Jenny, Campbell lány.

György. Szerencsétlen, én is őt szeretem.

Harry. Oh bocsáss meg nekem, jó testvér.

György. A helyett, hogy megbocsátanék, szánonom kell téged szegény gyermek; mert nem viszed sírodba annak tudását, hogy viszont szeretettel.

Harry. S te szerettedél tőle?

György. Igen, tegnap rebegék szép ajkai, hogy szerelme tárgya a fiatal Glenavron.

Harry. Szegény György, nem téged, hanem engem értett a szép Jenny.

György. Téged? az lehetlen!
Harry. Lehetlen? Oh nem — ő több hónap óta —

György. Nos?

Harry. Enyim.

György. Harry, te megcsalsz engem.

Harry. Kétkedel szavamban, bátyám?

György. Igen.

Harry. Oh György, György.

György (nyugodtan.) Oh istenem, hát illy beszéd mód illik két haldokló testvér szájába? öcsém, megbántottalak, bocsáss meg nekem, s jöjj keblemre.

(Oda vonja.)

Harry. Én valék hibás, midőn róla beszélni kezdék, oh de kénytelen valék vele, mert én meghalok, s a szegény Jenny itt marad a fájdalomnak martalékul, mert néhány hónap óta anya.

György. Anya?

Harry. Igen. A két család gyűlölsége gátolá egyesülésünket, és mi nem élhetünk egymás bírása nélkül. Holnap Jenny özvegységre jut, a nélkül hogy nóm lett volna, s néhány hónap mulva gyermekem árva leend, a nélkül hogy atyjának csak nevet viselhetne volna.

György. Ha vétkezél, keményen büntet isten, mindenható keze meguehezkedék rajtad.

Harry. Azért akartalak imént kérni, hogy ha életben maradsz, könyörülj rajtam, s rajtok, örököd-jél fölöttök, midőn már nem leszek többé, légy Jennym védangyala, és gyermekem atyja, mert Campbell soha sem fogja lyánya vétkeit megbocsátani. Azt akartam édes György, de most már nem kívánok tőled olly szolgálatot, melly csak kinozná élted perceit. Most csak áldásodat kérem, mielőtt meghalnék, s aztán néhány könyecseppet szelid szemedből.

György. És Jenny, és gyermeked?

Harry. Isten irgalmas leend a bűnbánó iránt, és védendi a síró árvát.

György. Könyörögj tehát, hogy életben maradhassak, mikint eddig én is imádkozám, hogy veletek haljak meg, mert én éber szemekkel vigyázandok éltök felett.

Harry (megesókolja.) Oh, köszönöm nemes jószívü testvér, köszönöm — oh légy áldott kedves Györgyöm.

Második jelenet.

Előbbiek. Jenny (fátyolosan.) Tömlőcőr (fáklyával.)

Ór (lassan.) Miss! bár milly tisztelettel viseltesem ön, s nemes atyja iránt, egy óranegyednél tovább nem hagyhatom kegyedet.

Jenny. Jól, köszönöm.

(Tömlőcőr el.)

Harmadik jelenet.

Jenny. György. Harry.

György (Harryhoz.) Anyánk?

Harry. Nem, Jenny.

Jenny (előre fut Harry karjai közé.) Harry! — Harry!

Harry. Édes jó Jennym!

György. Jenny, ezen ruhában?

Jenny. Én vagyok! nem hallgatva az engesztelhetlen gyűlöletre, melly a két család közé megmászhatlan hegyet emelt, nem remegve a botránnyól, ide jövék, éjnek közepett, és egyedül, hogy titeket láthassalak. Az örök, kik jól ismernek, mert atyámmal gyakran láttak a foglyok vizsgálata alkalmával, egész eddig hagyának jutni.

Harry. Jó Jenny!

György. Oh igen jó, de mondja meg csak drága miss, ezen köpeny, s e fátyol az öné?

Jenny. Kétségkívül.

György. Ah, nekem ugy tetszik, mintha egy más nőnek testén láttam volna.

Jenny (a lámpához megy.) Önnek igaza van, e ruhán idegen jel van. E köntösök nem enyimek, oh, de hisz az mit sem tesz.

György. Bocsánat — de — igen fontos dolog rám nézve azt tudnom, hogy kié? nem tudja ön miss?

Jenny. Valóban nem, hanem igen sok mondani valóm van.

György. Ez mindennél előbbvaló nekem; gondolkozzék csak ön, nem emlékezik? (Félre.) E köpeny, s fátyol tegnap este anyám testén volt.

Jenny. Hiábaa, nem jut eszembe — de mégis — várjon csak — ugy hiszem, emlékszem — igen, a köpeny, és fátyol egy nőé, ki ez éjjel házunkhoz jöve.

György. Ah! az éjjel — egy nő — így öltözve — önök házába?! — Hogy történhetett az?

Jenny. De György —

György. Jenny, ön atyját kevésbé érdekelheti, ha egy fogoly tudandja is, mi történt mult éjjel háznál? és lássa ön, e kérdés, mellyet önhöz intézek, fontosabb a szegény rabra nézve, mint élete, és halála.

Jenny. Én nem tudom.

György. Jenny! e kérdésre reftentő nyugtalanságom kényszerít. Meg akarok bizonyosodni halálom előtt e szörnyü hütlenségről, mert tudja meg ön, azon nőt, kiről kérdezősködöm, szívemnek egész erejével szeretém.

Jenny. Oh ég!

Harry (lassan.) György!

György. Hallgass! — És most végezze be miss, mit elkezdett. Hogy ment azon nő házukba?

Jenny. Szánom önt, barátom — ön meg van csalva.

György. Beszéljen, beszéljen!

Jenny. Ön elfogatása után néhány perccel vizszatérven a Campbell hotelbe, atyám magamra hagyott, s én elhatározám magamban önöket fogházuk-

ban meglátogatni. Hirtelen azon terembe sieték, hol fátýolom s köpenyemet hagyám, midón az ajtó hirtelen felnyílik. Atyám volt az, ki egy fátýolos nőt hozott magával. Hirtelen eloltám viaszgyertyámat, hogy meg ne ismertessem, s ók elsubantak mellett, a nélkül hogy észrevettek s én az idegen nőt megismerhettem volna. A mint a terem közepére értek, a nő egy karszékbe hanyatlott, de csakhamar magához térvén, felkelt, köpenyét s fátýolát enyim mellett hagyva, hirtelen mindketten eltűntek mellőlem.

György (félre.) Oh anyám, anyám!

(Letépi a jelt mely a köpenyen van.)

Jenny. György!

György (félre.) Ezt Harrynak nem szabad tudnia.

Jenny. Mit tesz ön?

György. Semmit — semmit, folytassa.

Jenny. Én reszketve keresém sötétben köntösömet, s mellyik előbb kezembe akadt, azt hirtelen magamra öltve, elsieték azon gondolattal, hogy mindent elkövetendek szabadításukra. Oh, de szándékom sikeretlen volt, kéréssem, fenyegetéseim, aranyaim nem vesztegethették meg a félénk öröket. S a mit elérhették, csupán az, hogy ide jöhettek.

Harry. Mi boldogok vagyunk, hogy önt illy pillanatban láthatjuk; mert kik a foglyokat meglátogatják, azok érzelmei felől nem lehet kételkednünk.

Jenny. S te azt tehetnéd? — S ön kételkedhetnék barátságomban? az én barátságomban, ki áthágtam atyám parancsát, hogy önt néha láthassam, s mindig szeressem!

György. Oh, köszönöm Jenny, köszönöm e barátságot, szükségem is volt arra.

Jenny (félre.) Szegény György!

Harry (félre.) Szegény bátyám!

Jenny. De hallgassatok tehát rám, mikor mondom, hogy szabadítástokra jövék, ime e köpeny és fátýol, öltse fel valamelyik, s az éj sötétében ellillanthat. György!

György (szomorú mosolylyal.) Én nem. — Miért, és kiért élnek én? menjen Harry, az ő szívében nem lakik szerencsétlen szerelem, nem dül emészto titok.

Jenny (örömmel.) Tehát te Harry!

Harry. Megmentheti ön bátyámat?

Jenny (szomorúan.) Nem.

Harry. Megmentheti atyámat, ki ama padon aluszza az igazak utolsó álmát?

Jenny. Nem.

Harry. Mondja meg nekem, Jenny — meglehet é a fiut atya és testvére nélkül menteni?

Jenny (kétségbe esetten.) De tudod é Harry, hogy neked élned kell?

Harry. Nem lehet.

Jenny. S mi lesz belőlem boldogtalanból, Harry — Harry, nem szabad meghalnod. (Térdre esik.)

György. Harry, kérlek téged.

Harry. Nem, nem.

György. Atyám nevében parancsolom.

Harry. György, arra nincs jogod.

Jenny. Atyád s anyádra, Harry, ne hagyj el engem. (Lassan.) Gyermekemmel mentsd meg magad érettem, és ő érette.

Harry. Gyermekünkért? Jól! bocsásson meg édes atyám. (Feláll.) Menjünk.

Jenny. Oh! köszönöm neked istenem! (Levet) fátýolát, s Harrynak akarja adni; ajtónyikorgás hallik. Ah!

Negyedik jelenet.

Előbbieek. Tömlőcőr.

Őr. Nemes miss, itt az idő.

Harry. Isten nem akarta.

Jenny. Még csak egy percig.

Őr. Lehetlen.

Jenny. Niucs tehát remény! Oh istenem, istenem! György! Harry! nem látlak többé titeket.

(Harryt átkarolja.)

György. De igen, ott fenn.

(Jenny sír.)

György. E fátýolt hagyja itt — most el, el isten mindyájunkkal. (A fátýolt öltönyébe rejti.)

(Tömlőcőr, és Jenny el.)

Ötödik jelenet.

György. Harry.

Harry. Oh, mennyit kellett e nő jelenlétében szenvednem, tudva, hogy engem szeret.

György. És nekem, kit nem szeret. De nem sokáig fogunk már szenvedni.

Harry. Különös — ítéletünket 5 óraker lett volna előttünk felolvasni — már félhatra, s a torony parancsnoka még sem jő.

György (félre.) Fél hatra, és anyám még sem jő —

Hatodik jelenet.

Előbbieek. Glenavron.

Glenavron. Isten veletek, fiaim.

György. Jól aludt, édes atyám?

Glen. Jól, édes fiam, és ti?

György. Mi imádkoztunk.

Glen. Senki sem volt látogatásunkra?

Harry (lassan Györgyhez.) Ne mérgezzük meg élte vég perceit, megvallván neki, hogy megszegték családi gyűlöletünket.

György (szintúgy.) Isten parancsolja: ne haduj. (Fenn.) De igen atyám, a fiatal miss Campbell volt itt, meg akarván bennünket szabadítani.

Harry (élénken.) De mi nem fogadtuk el, édes atyám.

Glen. (örömmel.) Jól tevétek, édes gyermekim, ha egy Campbell mennyországot ígérne is, a Glenavronok valamelyikének meg kell azt vetnie.

Hetedik jelenet.

Előbbieek. Toronyparancsnok. Két katona.

Parancsnok. Mylord — uraim — a törvény-szék ítéletét jövék önöknek felolvasni.

Glen. Hallgatunk.

Parancsnok (olvas.) „A rendkívüli törvényszék, melyet második Károly alapított a végre, hogy a napi renden levő politikai vétkekesek minden közbevetés, és felelősség nélkül elítéltesse, mylord Glenavron, és Glenavron Harry, hazaárulási vétekkel vádlottakat halálra ítéli, nem különben halálra kárhoztatja Glenavron Györgyöt is, ki felségsértéssel vádoltatott. Az ítélet ma reggeli hat órákor fog végrehajtatni. Isten örködjék Angolhon felett.“

Hárman. Isten örködjék Angolhon felett.

Glen. Minő halállal fogunk kimulni?

Par. Golyó által.

Glen. Vigye köszönetünket a törvényszéknek, hogy katonai halállal fog kivégeztetni bennünket.

(Parancsnok el.)

Glen. Most térdelejték le gyermekeim, hogy megáldjalak titeket. — Most még csak egy családi tag hiányzik közülük.

Nyolcadik jelenet.

György. Glenavron. Harry. Margareta (földre süttöi szemekkel jöven be, gyöngéden letérdel.)

Margareta. Senki sem hiányzik, mylord.

György. Oh, áldja meg őt atyám, neki szűksége van áldására.

Marg. (félre.) Igen, szűkségem van.

Glen. Gyermekeim! megáldlak titeket, s kérem istent, vegye magához fényes egébe, kik meghalandnak, s ótalmazza a földön, ki élve marad. (Fölállnak.)

Marg. Hiszem istent, hogy mindnyájan élve fogunk maradni.

Glen. Hasztalan remény, asszonyom — mi mind hárman el vagyunk ítélve.

Marg. De még nincs végrehajtvá.

Glen. Egy negyedóra múlva igen.

Marg. Isten hatalmas, ő kegyes leszen irántatok.

Glen. Lelkeink iránt.

Marg. Ön kishitű, mylord.

Glen. Bucsuzzék a milady.

Marg. Még nem.

Glen. A toronyparancsnoka mindjárt értünk jövend.

Marg. Reménylünk, mylord.

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Toronyparancsnok. Törvényszéki jegyző. Katonák.

Parancsnok. Készen vannak önök?

Hárman. Igen.

Marg. Megálljatok, kegyelmet hozék számukra. (Egy iratot vesz ki öltönye alól.)

Mind. Kegyelmet?

Marg. Igen, a királytól helybenhagyva, s pescsétevel megerősítve. Olvassa ön.

Par. (olvas.) „Mi második Károly, kegyelmet

adunk a Glenavronok egyikének — lady Glenavron Margareta fog közülök választani.“

Marg. A Glenavronok egyikének — mindenható isten — ez lehetlen — ön nem jól olvasá.

Par. Olvassa maga milady.

Marg. Oh, ugy van, ez borzasztó! Oh isten, hogy engedhetéd meg e gyalázatos árulást. Uram, várakozzék egy óráig — mig Westminsterből visszatérek.

Par. A végrehajtás idejét egy percig sem szabad késleltetnem.

Marg. Mit tegyek? mindenható! mit tegyek?

Glen. Válaszszon asszonyom — a legöregebbnek méltóbb joga van a halálhoz, isten veletek gyermekeim.

(Gyorsan el.)

Tizedik jelenet.

Előbbiek. (Glenavron nélkül.)

György.) Atyám!

Harry.)

Marg. Megálljatok, megálljatok! — Szegény Glenavron! — Most parancsnok ur, miután egy már halál fia, hagyja meg nekem a másikat — kérem — könyörgök, térdeimen.

Par. Lehetlen.

Marg. Tehát önnek nincs anyja.

Par. Válaszszon, asszonyom — az idő mulik.

Marg. (föláll.) Válaszszak? mellyiket válaszszem? választhat é az anya gyermekei közül?

Par. Választania kell.

Marg. Gyermekeim! szegény gyermekeim!

(Megölelven őket.)

Par. Asszonyom!

Marg. Irgalmazzon a szegény anyának.

Par. Válaszszon.

Marg. De mellyiket? istenem, mellyiket?!

György. Engemet ne, mert nekem teher az élet, s ön tudja, hogy én atyámat szoktam követni. Isten velünk. (El.)

Marg. György, fiam! Györgyöm — nem — nem akarom.

Harry. Isten veled, anyám!

Marg. Nem — téged — nem Harry!

Par. Mellyiket tehát?

Marg. Mellyiket? mindkettőt! vigyétek mind a kettőt. (Arcát elrejt; mennek.) Nem, nem — megálljatok — jertek vissza!

Par. Csak egyik asszonyom!

Marg. György.

Harry. Isten veled, anyám!

(Elmennek.)

Tizenegyedik jelenet.

Margareta. György.

Margareta. Nincs többé erőm.

György. Még nincs vége minden kínainknak.

Marg. Oh, ez borzasztó! szegény Harry!

György. Szegény öcsém.

Marg. Hát senki sem fogja őket megmenteni?

György. Senki.

Marg. Nem — nem szabad meghalniok! — Ah, nem hallok é valamit?

György. Az óra hatot üt.

Marg. Ah! (Térdre esik.)

György (egy székhez támaszkodik.) Ők boldogok!

Marg. Mit mondasz?

György. Azt mondom, boldogok, a kik meghalnak; miért választott engem anyám?

Marg. György!

György. Ha ön tudta volna, milly borzasztó, milly fájdalmas nekem az élet, Harryt szelította volna vissza.

Marg. Te szememre hányod, hogy visszahivatalak, és mégis visszajövel?

György. Akkor még csak legidősb fiu valék a családból, s önnek mindenben tartoztam engedelmessékedni; akkor még nem valék a család feje, mint jelenleg. Most már nem vagyok köteles engedelmessékedni; nekem kell éber szemmel örködnöm az egész ház felett. — Most én kérdek, parancsolok, bírálok s büntetek. Szerencsétlen elsősi jog, melyet apja vérén vásárol a fiu, s annál szerencsétlenebb, midőn e jogot anyján kell gyakorlatba hoznia.

Marg. Mit mondasz?

György. Azt, hogy számat kell kérnem mind azoktól, kik a Glenavron nevet viselik, mikint feleltek meg e név tisztaságának. Anyám, míg férje, és fiai ítéletüket várták a börtönben — hol volt ön addig, hol volt ön ez éjjel? feleljen.

Marg. György! félelmet öntesz belém.

György. Hol hagyta ön e fátyolt, anyám?

(A fátyolt anyja elébe veti.)

Marg. Tekinteted megdermeszt, nem felelhetek.

György. Ah! nem felelhet? jól, megmondom én! —

Marg. Oh, kegyelem, kegyelem!

György. Ön e fátyolt Campbell lord házában hagyta milady! most látja, mennyire jól tett volna, ha engem hagy meghalni, mindketten, meg lettünk volna kimélve azon borzasztó szerencsétlenségtől, hogy az anya piruljon fia előtt, s a fiu anyja szégyenét lássa.

Marg. György, bocsáss meg nekem.

György. Önnek van oka pirulni; mert ez csakugyan égbe kiáltó gyalázat.

Marg. Irgalom, irgalom! hát nem könyörülsz rajtam?

György. Nem könyörülök? Hát midőn az ártatlan rabok közé térdelt ön, atyám áldó keze alá, mondám é ezt neki: atyám, átkozd meg e nőt, mert megfertőzé neved becsületét, széttépé a szent kötelet, melly a nőt férjéhez, az anyát gyermekeihez csatolja, tedd semmivé lábaiddal, és átkozd meg őt — mondám é ezt atyámnak? nem, mert igen szerettem önt. Oh anyám, anyám! mivé tevé a Glenavronok nevét! (Sír.)

Marg. Oh, igen vétkes valék, de tehettem é másképp, midőn nem vála más eszköz szabadulásomra?

György. Hogyan?

Marg. Ez áron ígéré meg a gyalázatos, mindnyájatok szabadságát.

György. Hogyan anyám, ezt életünkért, szabadságunkért tevéd?

Marg. Ah György, György! és te ezt nem sejtéd?

György. Anyám! bocsáss meg nekem!

Marg. Tehát megbocsátasz?

György. Csodállak — imádlak anyám! nagyelkü és nemes vagy, hogy minket megszabadíts — szembe mentél a becselenséggel. Oh e pillanathan boldogabb vagyok mint valaha, most igaz joggal ölelhetlek, áldhatlak s tisztelhetlek, mint anyámat. Oh atyám! ki égbe szálltál, tekints le társadra fényes lakodból, ő méltó hozzád; mert ő is mátyr.

Marg. Igen, mátyr, ki könyei jutalmát sem nyerheté el; mert a nyomorult, mind hármatok életét ígérte nekem, s ime!

György. Oh, ez gyalázat! de meg fogok fizetni érte. Most felezd fel vádlónk nevét anyám; mert azt is meg kell büntetnem.

Marg. Campbell.

György. Campbell? az is Campbell? — Ah! tehát kétszeres boszu. Ez sok egyszerre mylord, mert csak egy élted van, s azt vehetem el! s az még ma hajnalban el volt határozva. De mit mondték? (Félre.) És Jenny, Jenny, kit árvaságra juttatnék, miután özvegygyé lön, s anyám, ki megbecsületenitve maradt. — Nem, megölni még nem akarom.

Marg. György! mi szenvedély csatáz kebledben?

György. Azon gondolkozom, anyám, hogy — önnek irnia kell.

Marg. Irni? kinek?

György. Lord Campbellnek.

Marg. S mit irjak e gyalázatosnak?

György. Két szót.

Marg. És az?

György. Mylord, ma reggeli 9 órakor elvárom házámban, egyedül leszek.

Marg. Tehát rendezvous?

György. Igen, anyám.

Marg. Tréfálsz fiam?

György. Legkomolyabban beszélék.

Marg. Nem — azt soha sem fogom irni.

György. Irjon anyám — György kéri — a Glenavronok feje parancsolja.

(Margareta ír.)

György. Tegye hozzá anyám, hogy e levelet mutassa meg az első szobában levő szolgának, kinek meg van parancsolva, hogy egyedül csak őt ereszsze be. Jól — most pecsétel rá. — Köszönöm, köszönöm anyám, most menjen vissza palotájába, én pedig dolgom után látok. Isten legyen velünk!

(Elmennek.)

Negyedik felvonás.

(Campbell palotája. Jenny szobája.)

Első jelenet.

Két szolgál.

Első szolgál. Hány óra, Péter?

Második szolgál. Öt.

Iső. Reggeli öt óra, és miss Jenny még sem jött vissza.

2dik. Nem ám — szobája üres.

Iső. Tudja ezt a mylord.

2dik. Ki adta volna értésére?

Iső. Én nem — sokkal inkább szeretem a misst, sokkal jobban félek a mylordtól, hogy sem efféle hírek hordója legyek. Azt mondani neki, hogy lánya éjnek idején magánosan ment el a palotából, annyit tenne, mint az embernek magát halálra elszánni. Ugy hiszem senki sem fogja életét kockáztatni.

2dik. A mylord sem tért vissza?

Iső. Hát elment a mylord?

2dik. El hát.

Iső. No, én pedig egész éjjel a palota kapujában viraszték, és nem láttam kimenni.

2dik. Elhiszem, mert e titkos ajtón (balra mutat) távozott el, mellynek kulcsát magával vitte.

Iső. Hm! mit jelent ez az egész dolog? egy óra tájban haza jó a mylord lányával, azt szobájában hagyja, ő pedig egy ismeretlen nőt vezet a magáéba. Azután kevéssel elmegy a miss a nélkül, hogy mondaná: hova? az ismeretlen nő kevés idő múlva szinte azt teszi, s ime a mylord is futásnak ered az éjnek közepett.

2dik. Dickson, ez nem a mi dolgunk, én nem akarok mindennek tövére járni, mint te, én csak annyit tudok, hogy a mylord levelet kapott Westminsterből, és rögtön eltávozott.

Iső. Én is tudok két dolgot, az első, mi ugyan nem legkellemesebb, az, hogy egész éjjel talpon állva vigyáztam a palota kapujában, a helyett, hogy mint jó keresztényen istenes dolgokról álmodva, ágyamban nyugodtam volna.

2dik. Azt hiszed, hogy nekem kellemes éjszákám volt?

Iső. A másik pedig az elsőnek következése t. i. hogy legott lefekszem, s egész nap aludni fogok.

2dik. De magam is azt fogom tenni.

Iső. De egyikünknek csak meg kell várni a mylordot.

2dik. De már azt nem teszem.

Iső. De magam sem.

2dik. Jó napot kívánok! (El.)

Második jelenet.

Szolga (egyedül.)

Szolga. Péter, Péter! megállj csak, egyezünk meg. — Péter! iho! ni — elment — lefekszik,

oh az önző, pedig mernék esküdni, kevésbé álmos mint én. — Ah! dicső eszme! (Egy karos székhez áll.) Milly boldogság lesz így jót aludni.

(Belehelyezi magát.)

Harmadik jelenet.

Három álarcos ember (mászik be az ablakon.)

Szolga.

Szolga. Mit hallok? (Jobbra tekint, s meglátja az egy álarcost törrel.) Ah! (Ijedve balra fordul, hol a másik álarcost látja meg.) Jó isten, ótalmazd szegény szolgálátat.

Iső álarcos. Csitt! nyeld el ez erszényt, hogy ne ordíthass. (Oda adja)

Szolga (ieszketve.) Mylord!

Álarcos. Semmi köszönet. Elment a mylord?

Szolga. Igen.

Álarcos. Jól. (Félre.) Verembe esett. (Fenn.) Mellyik miss Jenny szobája?

Szolga (jobbra mutat.) Ez itt.

Álarcos. Jól van. — Vigyétek magatokkal, s ha egyet moccan, öljétek meg. Vigyázzatok a palota kapujában, s ha valaki zörget, adjátok tudtomra — most el.

(Elvitetik.)

Negyedik jelenet.

Álarcos (egyedül.)

Álarcos. Most nem fognak meglepni; a siker bizonyos. Az apát sürgető levél által kicsaltam házából, a lányt ágyában lepem meg — két emberem a kaput őrzi, kettő pedig a kötélhágesónál van, kik egy szómra azonnal itt teremnek, ha a szép miss dacolna, s nem engedné, hogy elragadjam; minden ügyesen ki van számolva. De né vesztegessük az időt, a szerelemben, mikint ütközet idején, minden pillanatot drága. (A jobb oldali ajtóhoz megy.) Ez ajtó alkalmasint zárva lesz; majd betörjük — mi az — nyitva! látom, hogy a szerelmeseknek is van istenök — rajta. (Bemegey.)

Ötödik jelenet.

Campbell (balról a titkos ajtón.)

Campbell. Senki sem volt ébren Westminsterben, hogy megmagyarázhatta volna e különös küldöttség indító okát, melly engem reggeli 4 órakor házamból kicsalt, itt ez alatt ármánynak kell lapangni — mellynek végire járok, és haragom súlya —

Hatodik jelenet.

Campbell. Álarcos.

Álarcos (Campbellt nem látván.) Ágy, szoba üres, hol lehet ő?

Camp. Egy férfi itt?

Álarcos (félre.) Campbell!

Camp. Emberek! elő — elő!

Álarcos. Ne kiabáljon mylord, mert enyimek fognak bejöni.

Camp. (bezárja az ajtót, s tört ragad.) Nyomorult, ki vagy?

Király. Nézd meg. (Leveszi álarcát.)

Camp. A király!

Kir. Most félre utamból, hogy távozzam.

Camp. Bocsanat sire, innen nem megy, míg lyánnyal nem beszéltem, ki talán meg van becsületenitve.

Kir. Elment az esze, hiszen lyánya nincs itt.

Camp. Még gúny is a megbántás után.

Kir. Nézzé ön maga. (Kinyitja az ajtót.)

Camp. Senki — Jenny! Jenny!

Kir. Nos?

Camp. Jenny! Lyányom, Jenny!

Kir. Nos? ki fog most bocsanati?

Camp. Kibocsátani? hol jövé hát be fölséges ur? talán itt? (Ablakhoz megy.) Ah létra — elrablád őt, gyilkos!

Kir. Uram!

Camp. Hol van ő? felelj!

Kir. Uram! én a király vagyok.

Camp. Te király — én apa, mindegy. Hol van ő, felelj.

Kir. Koronámra esküszöm, nem tudom.

Camp. Oh gyermekem, gyermekem!

Kir. Figyeljen rám, mylord. Ön első miniszterem, de hatalmának határa van; enyim pedig végtelen. Jól — vegye ön e hatalmat, öre ruházom azt, mindaddig, míg lyányát megtalálhatja.

Camp. Ah sire!

Kir. De csak egy föltét alatt.

Camp. És az?

Kir. En szeretem lyányát, őt birni akarom.

Camp. Sire!

Kir. Lásd Campbell, ez nem csupán egy napi szenvedély, mely egyébkor emberiséget szokta ostromolni, nem, ez mély, és heves szerelem, mely gyilkosom lesz, ha ki nem elégettetik.

Camp. Sire!

Kir. Kivánj akármit, és megnyered.

Camp. Nincsen ár, mely megfizethetné az atyának lyánya becsületét.

Kir. Az oxfordi grófság, és torn-hilli báróság a koronára száll az öreg Oxford gróf halála után! mylord, Oxford és Torn-hill, két szép virág leendő hercegi koronáján, akárja?

Camp. Nem, sire!

Kir. Campbell, van most Angolhonban egy királyi vérből származó szép, és fiatal hercegnő, kinek férjre van szüksége. A koronaöri hivatal üres — Campbell, akarod?

Camp. Nem, sire!

Kir. Istenemre, sajtáságos ember vagy. Semmiért vétkeket vétkekre halmozasz, s megveted a kegyelmet, melyet tőled Angolhon minden nagyai irigyleni fognának.

Camp. Vétkeket vétkekre halmozok? a Glenavron család kivégzettségét érti felséged? az nem vétke, hanem boszu. A jó skóciai, jó gyűlölő. Elleneim

épen azt tették volna helyemben, és pedig helyesen. Van gyűlölet, melyet erénynek lehet nevezni, van ellenben királyi kegyelmy, megaláz. A mi fölséged ajánlatát illeti, az legkevesebb becsü, mint a mit érette kíván. Európában három olly szép birodalom van, mint Angolhon, de a világon csak egy Campbell Jenny van.

Kir. Mylord, gondold meg, hogy lyányod rád nézve el van veszve, s ha én kieszközlöm, hogy megtalálod, nincs é módom azt meg is tudni gátolni?

Camp. Inkább veszzen el, mint megbecsteleníttessék.

Kir. Lehet valaki illy vétkes, és egyszersmind illy vakhitű?

Camp. Sire, a tigris vért ont kölykeiért; Campbell is szeretheti gyermekét.

Kir. Te dacolsz velem, mylord! vigyázz magadra! Mi isten kegyelméből király vagyunk, mi tehetjük, mit akarunk. Azért, hogy jó ember vagyok, nem következik, hogy ollykor ollykor zsarnok ne legyek. Isten hat napon munkálkodott, a hetediket megnyugovék. Hőhérom egész héten aludt, bizony vasárnap munkára fog fölébredni.

Camp. Sire, azon ember sokat munkálódott érettem, de rajtam nem fogja magát gyakorolni.

Kir. Csalatkozol kevély lord, esalatkozol. Tegnap királyi engedelmem nélkül befogattál, elítélttétél és kivégeztettél egy angol peert. Ennek halál a büntetése. Most életed, becsületed enyim. Campbell, lyányodat —

Camp. Soha.

Kir. Tehát mikor kapom meg rendkereszteidet?

Camp. E percben, mylord. (Leszedi azt.)

Kir. És tárcádat?

Camp. Egy óra múlva.

Kir. És fejedet?

Camp. A mikor felségednek tetszeni fog.

Kir. Jól — isten velünk! (El)

Hetedik jelenet.

Campbell (egyedül.)

Campbell. Minden oda, becsület, gazdagság, hatalom, semmi, semmi egyéb mint lyányom! a szerelem, és erény mindenem a világon. Lyányom az egyetlen jó angyal, ki daemonaim ellen harcol helyettem. De szinte feledém, ő is elveszett, s talán örökre! — Ó távol tőlem, ótalom nélkül a szerencsétlen, hátha vétkes? nem, nem, az lehetetlen! Isten megbünteti a vétkezőt, de irtalmas az atyák iránt.

Nyolcadik jelenet.

Jenny (lélektelenül a székre dől.) Campbell.

Campbell. Lyányom! Jennym! te vagy? isten hozott gyermekem.

Jenny. Ó meghalt.

Camp. Jenny, hallgass rám! Angolhonban nincs üdv számomra, nincs becsület számodra. A király

meg akar téged szeplősíteni, vagy megöletni engem. El kell utaznunk e pillanatban.

Jenny. Megyek, atyám.

Camp. Aranyaim, s kincseimet hajóra hordatom, 4 óra mulva Dowerben leszünk, s onnan Calaisbe. Jöjj gyermekem.

Jenny. Hova?

Camp. Te nem hallád szavaimat, mi bajod?

Jenny. Nekem?

Camp. Nagyon halvány vagy.

Jenny. Sokat szenvedtem.

Camp. Honnan jössz, szerencsétlen gyermek?

Jenny. A toronyból.

Camp. Mit kerestél te a toronyban?

Jenny. Egy foglyot látogattam meg, ki azóta tán kivégeztetett.

Camp. A fogoly neve?

Jenny. Glenavron Harry.

Camp. Glenavron Harry? hát nem tudod, hogy a Glenavronok halálos ellenségeim?

Jenny. Én semmit sem tudok, csak azt, hogy szerettem őt, s hogy meghalt.

Camp. Jenny! — valóban e fajból szerettél valakit?

Jenny. Igen.

Camp. Szánlak gyermekem, mert e fajt ki fogom irtani.

Jenny. Jól — legyen tehát boldog édes atyám — mert lyányát özvegyiségre, gyermekét árvaságra juttatá.

Camp. Isten!

Jenny. Özvegygyé engem, a nélkül hogy férjem nevét viseltem, s árvává gyermekemet, hogy atyja nevét bírta volna, mert a két család gyűlölsége gátlá egybekelésünket, és én csak kedvese valék.

Camp. Szerencsétlen! s azt megmerészed valani?

Jenny. Igen, mert ha bár nem vagyok hitves emberek előtt, de isten előtt igen, és kevésbé vagyok nyugtalan az emberek miatt, kiket nem sokára elhagyok, mint félek istentől, kinek ítélőszéke előtt nem sokára meg fogok jelenni.

Camp. (tört ragad.) Igazad van, meg kell ott jelenned, mert meggyaláztad atyád nevét s meg fogsz halni

Jenny. Ölj meg — csupán a mult éji, s ma reggeli tettedre emlékezzél vissza.

Camp. Mit mondasz?

Jenny. Azt, hogy az atya ugyanazon vétekért öli meg lyányát, melyet maga követett el.

Camp. Jenny!

Jenny. Oh! ölj meg, s meg fogom őt látni, ki meghalt.

Camp. (elveti törét.) Nem — te nem fogsz meghalni, bár isten előtt jogom volna, téged megölni; mert hogy megőriztem becsületedet, melyre oly keveset adtál, megvetém a király kegyelmét, meg a legnagyobb gazdagságot, melyet ember kívánhat, ki királynak nem született, mind ezt megvetve elvesztém mindenemet, még életem sínes bátorságban. — Jól, élni fogsz, de életed zsámolyul szolgálánd szerencsémhez, eszközül retentő boszumboz, mert halálig üldözend e Glenavront, kit te szeretsz, s kit én engesztelhetlenül gyűlölök.

Jenny. Tehát él még valaki a Glenavronok közül?

Camp. Egy férfi, és egy nő. A nő ugyanaz, kit mult éjjel láttál, milady Margareta, ki kegyelmet jött hozzám esdekelní övéért.

Jenny. Igazságos ég!

Camp. S ki csak egynek nyert kegyelmet, azon föltét alatt, hogy azt önmaga válaszsza ki. Az élő Glenavron az, kit ő választott.

Jenny. Mellyik a kettő közül?

Camp. Nem tudom.

Jenny. Oh isten! add, hogy Harry legyen.

Camp. Harry vagy a másik, nem fogod őt látni. Nem, hogy őt meg akarnám ölni, az szerencse lenne rá nézve, tehát ő élni fog mikint te, s boszúm élte vég perceig fogja őt ostorozni, s még ez is kevés; mert e család bántalmat bántalommal, gyalázatot gyalázattal halmozott családomra. Csakhogy a mi gyalázatunk titok marad, s az övék nyilvános. Senki nem fogja tudni, hogy Campbell Jenny Glenavron Harry kedvese volt, s az egész világ tudandja, hogy Glenavron Margareta, mint kéjhölgy, Campbell ágyába veté magát. Egy óra mulva hatalmasabb leszek mint valaha, s ők egy óra mulva Amerika pusztáiba fognak indulni.

Jenny. Nagy isten!

Camp. Igen — azon gyalázatos hajón fogom őket elküldeni, mely a száműzötteket hordja Amerika partjaira.

Jenny. Oh atyám, atyám!

Camp. Hagyj el engem.

Jenny. Kegyelem nekik, kegyelem nekem!

Camp. Sem egyik, sem másiknak.

Jenny (térdelve.) Kegyelem Harrynak!

(Campbell gyorsan el.)

Kilencedik jelenet.

Jenny (egyedül.)

Jenny. Ő nem hallja szavamat, elmegy, és itt hagy engem a kétségbeesés prédájaul. Miért mondá meg nekem, hogy él még egy Glenavron? én nem reménylek többé, s nem lettem volna megcsalva. Most újra kezdődik fájdalom. Oh, ha Harry volna! — mit szólék én esztelen! — Atyám ezt csak azért mondá, hogy inkább megijeszthessen, az lehetlen — nincs több Glenavron a földön.

Szolgá (jelent.) Mylord Glenavron.

Jenny. Mellyik? mindenható!

Tizedik jelenet.

György. Jenny.

György. György.

Jenny. És Harry?

György. Meghalt.

Jenny. Ugy hát én is meghalhatok.

György. Miss! arra nincs joga.

Jenny. Miért?

György. S az árva gyermek?

Jenny. Ön mindent tud?

György. Igen.

Jenny. És ön nem vet meg engem?

György. Azt láthatja a miss.

Jenny. Ah, ön igen jó.

György. Megigéri nekem, hogy élni fog gyermekieért?

Jenny. Igen, de ha életben maradok is, a gyermek szerencsétlen leend, gyalázatos születésének tudásában.

György. E gyalázat el lesz törölve.

Jenny. Hogyan?

György. Jenny! Glenavron okozá ön szerencsétlenségét, Glenavron fogja azt megorvosolni.

Jenny. Nem értem önt.

György. A szomszéd kápolnában egy pap vár ránk, hogy egyesítsen bennünket.

Jenny. Egyesítsen bennünket?

György. Ezért jövök önhez, miss.

Jenny. De György!

György. Ne féljen, drága Jenny. Tudom én, hogy Harry kedvese nem lehet Györgynek neje, mi hűg és bátya leszünk, kik egy nevet viselnek. Miután a pap áldása fejünkre szállt, elhagynom önt a nélkül, hogy csak homlokát is megcsókolnám. — Elhagynom önt, és örökre. Ön itt marad, s igyekezni fog elfeledni, hogy élt még Glenavron a világon, és én elvádlork, a föld végső határára, és eszemben tartom, hogy van a világon egy Campbell Jenny. (Sír.)

Jenny. Ön könyez.

György. Oh, hisz én is ember vagyok. A hit, a vallás nem nyomhatja el a természetet, s ha a szív megszakad, a szemnek könyezni kell.

Jenny. Ön tehát szenved?

György. Oh isten, szenvedek é? te tudod, ki látod szívem rejtékét. Atyám, testvérem meghaltak, s holnap ön is meg lesz halva rám nézve.

Jenny. Oh nem — nem — ne váljunk el egymástól, éljünk mikint testvérek, s vigasztaljuk egymást szerencsétlenségünkben.

György. Ne váljunk el egymástól? nem tudja miss Jenny, hogy én önt szeretem.

Jenny. Ön?

György. Ég tanúm, hogy e titkot örökre szíembe akarám rejteni, ha bár tudtam volna is, hogy egykor meg fog fojtani, de tovább nem, nem bírta azt lelkem, s kiönté ön lábaihoz. Igen Jenny, szeretem önt, örült vagyok szerelmem miatt, nap-pal önről gondolkodom, önt látom álmaimban, önnel ébredek fel, s önt látva képzetemben fekszem ismét az ágyba. Oh, önt sokkal jobban szeretem, mint ő szerette.

Jenny (szigoruan.) György!

György. Oh, jól tudom, hogy meghalt, hogy rágalmazom őt. De lássa ön, igen sokat szenvedék, midőn ön szíve tőlem elrabolatott. Most megbocsát-hatja féltékenységem e néhány szavait. — Szegény öcsém!

Jenny. Szegény György!

György. Igen, szegény György! kinek nincs a világon semmije, csak bátorsága, hogy lemondjon.

Camp. (kivül.) Csendőrt, hívjatok csendőrt.

Jenny. Atyám hangja, fusson az istenért.

György. Miért?

1843. IV. KÖR. IV. SZÁM.

Jenny. Mert ha önt itt találja, meg fogja ölni. György (kezét kardjára teszi.) Ó? úgy megment a szenvedéstől.

Jenny. Igen, de mint mondá, a pap vár bennünket.

György. Igaza van, még két nagy tartozást kell lefizetnem.

Jenny. Már itt van. El, el.

György. Még egy percig — a levelet szinte feledém. (Asztalra veti a levelet.) Követem önt.

Jenny. Jöjjön tehát.

(Elmennek a titkos ajtón.)

Tizenegyedik jelenet.

Campbell (nagy indulattal.) Később Péter.

Campbell. Herceg vagyok, oxfordi gróf, Tornhill báró, és koronaőr, a király után első a birodalomban. De lányom, lányom! Ah ő ezek nélkül is el volt veszve, megfeledezék becsületéről. És a királyilag öltözött gyalázat többet ér, mint a meztelen szégyen. Mégis — oh büszkeség — lélek-mardosás, öröm és kétségbeesés, örült vagyok, eszem eltávozik. Oh, mit tegyek istenem! mi ez? — (Felveszi a levelet. „Ma reggeli 9 órára egyedül leszek, csak önt szabad bebecsátani.“ Bolond, még azt hiszi, hogy szeretem. Egy óra múlva azon parancsot fogod válszalt venni, mely szerint Amerikába kell menned. (Fel s alá jár.) Mit hallok? — A király — nem! reszketek — úgy tetszik, minden percben látom ez embert, hogy tőlem elrabolja lányomat. Oh borzalom, nem tudom, mihez fogjak. Csak lányomat láthatnám, tekintete talán megnyugtató szívetem. Hej Péter, Péter! kéretem miss Jennyt, jöjjön hozzám néhány pillanatra.

Péter. Mylord, miss Jenny elment.

Camp. Ismét elment — egyedül?

Péter. Nem mylord, lord Glenavronnal.

Camp. Glenavron! ezer kárhozat rá! mindig e név! mindig e család! bizonyosan palotájába vivé. Várj Glenavron, prédátat nem soká fogod bírni. — Ah a levél! ez minden zárt felnyit előttem, várj csak Margareta, furcsa rendezvous lesz palotában.

Péter. Mylord! a Glenavron palotába megy kegyed?

Camp. Igen.

Péter. Egyedül?

Camp. Igen — nos?

Péter. Bocsássa meg, hogy elkísérhessem a mylordot, két karddal kezemben — mert —

Camp. Köszönöm, nem szükség.

Péter. Mylord, azok az emberek roszbán törrik fejüket.

Camp. Légy nyugott, Campbell nem szokott rettegni. (El.)

Tizenkettedik jelenet.

Jenny (egyedül.)

Jenny. Az esküvés megtörtént, mi az ég számára össze vagyunk csatolva, és elválasztva a föld-

dön. Oh balsors, miért tiltád el tőlem e két embert — hiszen csak ők szerettek engem a világon. De atyám imént fenyegetve hagyott el engem — azt mondá, hogy életem számolyul szolgálанд szerencséjéhez — mit értett ez alatt? én nem tudhatom.

Tizenharmadik jelenet.

Király. Jenny.

Jenny. A király! (Félre.) Ah, most már értem. Király. Nem Jenny — nem a király — a királyné van itt, kinek lábaihoz borul legalázatosabb alattvalója.

Jenny. Sire!

Kir. Ki, hogy miss Campbell iránti készségét bebizonyítsa, maga hozza atyjának a király kegyelmét.

Jenny (keserűen.) Ah, atyám tehát kegyelmezt nyert!

Kir. Igen miss — kék szemére esküszöm, ime kérelme is megadatott. (Iratot vesz elő.)

Jenny. Kösönöm felségednek, de én nem akarok statusdolgokba eszkeskedni.

Kir. Sőt inkább — ez családi dolog, bizonyos számüzés.

Jenny. Amerikába?

Kir. Ön tudná?

Jenny. Igen, sire. — Atyám mondá, ha föl-séged rám bizná azon papirt.

Kir. A szép Jenny minden kívánata parancs elöttem. (Átadja.)

Jenny. Kösönöm felségednek, s most —

Kir. Ön menni akar? — s a jutalom?

Jenny. Miesoda jutalom?

Kir. Nekem találkozást kell ígérnie.

Jenny. Sire!

Kir. Atyja nekem reményt nyújtott, hogy —

Jenny. Felség! — isten megveri azon királyt, ki az atyjától lyánya becsületét vásárolja meg.

Kir. Bár mit beszéljen is ön, Campbell minden atyai hatalmát rám ruházá — ön pedig atyjáé.

Jenny. Nem, sire, nem vagyok.

Kir. Miért?

Jenny. Mert nevem többé nem miss Campbell Jenny, hanem milady Glenavron.

Kir. Milady Glenavron?

Jenny. Igen, sire, s miután atyám háza nem ótalmaz a bántalmak s a gyalázatok ellen, férjemnél fogok menedéket keresni. (Félre.) György meg van mentve. (El.)

Tizennegyedik jelenet.

Király (egyedül.)

Király. Ez sok! Ezek igen régen játszanak buvósdit a királylyal. Campbell, és Glenavron de-rék lordjaim, várjátok csak, ezt drágán fogjátok megfizetni. (El.)

Ötödik felvonás.

(Terem Glenavron palotájában.)

Első jelenet.

Margareta. Betti.

Margareta. György még sem jó.

Betti. Milady, mindent elkészítették eszobában (jobb-ra) parancsa szerint, ide pedig, (bal-ra) beeresz-tém azon embereket, kik a mylord nevében jöttek a palotába.

Marg. Jól van Betti, kösönöm.

Betti. Szabad kérdenem a miladyt, mire valók e készületek?

Marg. Gyermekek, azok György parancsából történnék, én azokról csak annyit tudok mint te.

Betti. Soha sem tapasztalék illyesmit nálunk, a Glenavron palotában még nem láték illy különös arcu embereket, mint a millyenekkel telve az oldal-terem.

Marg. Mert családunk sem volt még illy körül-mények között. Oh, Betti, valami súlyos átok nehezédek a Glenavron házra.

Második jelenet.

Előbbiek. György.

Margareta. Ah fiam, itt vagy valahára?

György. Igen anyám, valahára. — Betti tá-vozzék.

Betti. Itt ma különös dolgok mennek véghez.

(Betti el.)

Harmadik jelenet.

Margareta. György.

György. Milady, teljesítvék parancsaim?

Marg. Igen, fiam.

György. Minden kész itt? (Hátra mutat jobbra.)

Marg. Igen.

György. És itt balra?

Marg. Minden, édes fiam.

György. Jól van. (Leteszi kardját.)

Marg. György, most, miután vakon engedék parancsodnak, megengeded, hogy okait kérdezzem tőled.

György. Igen, anyám.

Marg. Mire célzott azon levél, melyet lord Campbellnek irattál általam?

György. Arra, hogy egyedül jöjjön ide, s erővel kényszeríttessem arra, mit ha szép szerével kértü fognék, megtagadna.

Marg. És az?

György. Csodálatos dolog, jó anyám, bor-zaszló, és mindenesetre türhetlen dolog — de szük-

séges és igazságos; azt akarom, hogy lord Campbell nőül vegye lady Glenavron Margaretát.

Marg. Engem?

György. Önt, anyám.

Marg. György.

György. Meghalt atyám fejére esküszöm — anyám, azt akarom.

Marg. György, mit gondolsz? én lady Glenavron Campbellhez menjek nőül, családom gyűlölt ellenéhez, férjem, és fiam gyilkosához? Nem, istenemre, nem! — ez a leggyalázatosabb dolog lenne, nem — istenemre! ezt nem teszem.

György. Anyám!

Marg. Nem, mondom! — ha mindjárt a megholt enyimek életét vásárolnám is meg általa, nem, ha téged szemeim előtt gyilkolnának is meg — nem, soha!

György. Azt akarja, tehát anyám, hogy a szerencsétlenség gyalázzal párosuljon? azt akarja, hogy az életben maradt egyetlen Glenavron becsületlen nevet viseljen? azt akarja, hogy joga legyen Campbellnek így szólni: lady Glenavron kéjhölgyem, és Glenavron lord fattyu-gyermekek.

Marg. Oh ég!

György. Mert joga van azt mondani, anyám, és bizonyosan azt fogja mondani. Így szóland majd megvetőleg: a büszke Margareta, a nemes és tiszta puritán nő — ágyasom! és ha valaki kételkednék benne, előhívja szolgait bizonyásgul, és a nem hívók így fognak felelni: úgy van biz az, Glenavron Margareta, Campbell lord ágyasa.

Marg. Mindenható isten!

György. Most láthatja anyám, igaz joggal kívánom, hogy nőül menjen ez emberhez, ellenkező esetben, mélyebben kell fejünkét a szégyen miatt meggörbíteniünk, mint a lényaló udvaroncoknak, mindenki futni fog előlünk, mikint futni szoktunk a pestises tájékról, egész London ujjal fog ránk mutatni, nevünket gúny s gyalázzal illetni, s midőn a szégyen miatt meghalok, boldogult atyám után megyünk, ő elfordítandja arcát tőlünk, így szólván: nem ismerlek titeket.

Marg. De hát mit tegyek?

György. Mert bár meghalt atyám, de becsülete életben maradt, feje porba hullt, de becsülete büszkén áll, s ha volt ember, ki vérpádot emelhetett számára, vigyázzunk, hogy senkinek se legyen szabad gyalázatot pókni szeplőtlen sírjára.

Marg. György!

György. Ha pedig ellentáll anyám akaratomnak, erre mindenkinek joga lesz.

Marg. Igen, de ez türhetlen, elviselhetlen kötés, fiam.

György. De szükséges, és akarom, hogy végrehajtsák.

Marg. A Glenavron nevet Campbellével egyesíteni?

György. Nem ön fogja azt kezdeni, jó anyám.

Marg. Hogyan?

György. Glenavron Harry anyává tevő Campbell Jennyt, és Glenavron György nőül vette őt; mert ez az igazság. Lord Campbell megbecsületlenít lady Glenavron Margaretát, és lord Campbell nőül veszi őt, ez az igazság.

Marg. De én egy napig sem élhetek ezen emberrel.

György. Egy óráig sem fog vele élni anyám, arra esküszöm.

Marg. Hogyan — el fogunk utazni?

György. Igen, anyám, mihelyt a pap áldását elfogadát ön, azon perében elhagyja Angliát, magával vivén egyetlen kincsünket, házunk becsületét, és rám nézve soha sem lesz ön Campbell neje, hanem Glenavron özvegye, nekem tisztelt, és szeretett anyám.

Marg. György!

György. Igérje meg anyám, esküdjék meg, hogy megegyezik kívánatomban.

Marg. De az nem csupán tőlem függ — ha ő megtagadná?

György. Ha megtagadná, szólítson engem, mi itt leszünk.

Marg. De ha el nem jön?

György. Ő el fog jöni.

Marg. Van oka, hogy ne legyen bizalma hozánk!

György. Hallgass! már itt van.

Marg. Talán —

György. Bizonyosan tudom — háborgó lelkiem mondja azt, fellázadt vérem, melly forrva sutorog szörnyű haragom miatt — ah ő az, anyám — itt hagyom önt — átok egész házunkra, ha e házasság nem fog végrehajtatni. (El hátul balra.)

Margareta. Oh isten a magasban, adj bátorságot nekem!

Negyedik jelenet.

Campbell. Margareta.

Campbell. Lyányom! nincs itt?

Marg. Ön lyánya, mylord?

Camp. Bocsnát, milady, nem láttam önt.

Marg. Ön lyányáról beszélt, nemde?

Camp. Igen, reménylém, hogy itt fogom találni.

Marg. Tehát ő érte jött a mylord?

Camp. Ön olly kegyes volt, és engem rendezvousval tisztelt meg, s nem akarám elmulasztani. — (Félre.) Oh, mikint fogom nekik egy csapással visszafizetni minden bántalmaikat?

Marg. Sejtí ön hivatása okát, mylord?

Camp. (nevetve.) Hiszen épen most mondám a miladynek.

Marg. Reménylém, tudja ön, hogy özvegy vagyok?

Camp. Igen, most már ön teljesen szabad.

Marg. Igen, szabad vagyok, s látja mylord — (Félre.) Oh, istenem! (Fenn) Hogy szabadságom első pillanatában is önről gondolkodám.

Camp. Ön igen jó.

Marg. És ön mylord, gondolkozik néha felölem? még mindig szeret engem?

Camp. Sokkal jobban, mint valaha.

Marg. E szerint öszhangzik mindkettőnk kívánata.

Camp. Tökéletesen.

Marg. Ugyé, semmi sem akadályozza többé egybekelésünket?

Camp. Tudtommal semmi.

Marg. E szerint tehát nőül fog venni a mylord.

Camp. Önt nőül venni? — én önt?

Marg. Igen.

Camp. Ön tréfál?

Marg. Tréfálok? hát feledé már, hogy ön orzá el férjemet, gyermekeimet, s becsületesemet? ha nem feledé, ugy nem fogja különösnek találni, hogy cserében kezét, és nevét kívánom.

Camp. Ön, mint látom, igazán feledé gyűlöletemet, boszumat, és a mult éjszakát, gondoljon erre egy kissé, s aztán merészelje ismételni iméanti kívánatát.

Marg. Épen ezéért ismétlem, mert arra gondoltam, s arra gondolnom is kell, hogy legyőzhessem azon megvetést, mellyet ön iránt érzek.

Camp. Örülök, hogy ugyan ezen érzelmekek viszonzozhatom ön iránt, szép ágyasom.

Marg. Ágyasa? uram, ön igen jól tudja, hogy a hol kérelem nem használ, ott erőszakot kell gyakorolnunk. Fel az ajtókkal!

(A középajtó felnyílik, s egy oltár látható, mellette lelkész. Balra szinte felnyílik, hol fegyverzett embercsoport van kardokkal, s bárdokkal; előttük György összefont karokkal.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. György. Lelkész. Fegyveresek.

Margareta. Nézze mylord, ott pap — itt gyilkosok; ott oltár — itt sirgödör, válaszszon.

Camp. Ez árulás, de ti lesztok az áldozat. — Segítség! segítség!

György. Szót sem, különben meghalsz! — ez nem árulás, hanem igazság, mi nem rejtezzünk el, a mit teszünk nyilvános, s mi tudjuk miért teszszük. Uraim! ez ember, ki előttetek áll, erőszakkal rablá el anyám becsületét, erőszakkal kell tehát azt viszaszereznie. Figyeljen mylord, kiki hatalma szerint cselekszik, ön vérpadot emelt egy vétek kivitelére, én pedig tört használok az igazság kiszolgáltatására. Önnek hóhérai vannak, nekem orgyilkosim. És most (megragadja karját,) nőül veendi ön anyámat, vagy pedig áldozatul esett, atyám vérere esküszöm, e pillanatban irgalom nélkül vérebe fűrösztöm kardomat. Rajta mylord, nyujtsa kezét jegyesének, el oltárhoz.

(Jobbra áll, kezével a középajtóra mutat. Campbell dühös tekintetet lövel rá, hirtelen megkapja Margareta kezét, s a kápolnába megy, mindnyájan követik.)

Hatodik jelenet.

György (egyedül.)

György. Égnek szentei, köszönöm nektek, hogy félelmet öntétek ezen ember szívébe, anyám mentve a gyalázattól, és én az orgyilkolástól; mert

ha Campbell vonakodik, minden irgalom nélkül megöltem volna őt. Most csupán magamról kell gondoskodnom. Ime most együtt vagyunk, egymással szemben — övé a gyűlölet, enyim a boszu, — jól. — (A fenekajtóhoz megy.) Siess isten szolgája, mert én is sietek az áldozatot végrehajtani. Oh, mily hoszszuk a percek, mily eszméket teremt az ember magának halála óráján, mily élénk színezetben áll szemem előtt ifjuságom emléke örömeivel, s fájdalommal. Oh gyermekek! oh atyám! oh Jenny! de ha meghalok a párviadalban, mi lesz akkor belőle, mi gyermekéből? két kötelesség ostromol, a boszu és irgalom, és nem tudok választani. Oh isten világosítsd meg elmémet, mit tegyek? — Ki jő itt? Jenny? oh ég, elfogadom intésedet, könyörülő leszek eszegevény nő iránt — elüzöm szívem mardosó boszuját, el a gyűlöletet, melly azt égeti, és megbocsátok. Igen, megbocsátok, ha meghalnék is miatta, s ha még óram elérkezett, bizalommal megyek hozzád édes atyám, s megkérdendem, ha nem több é egy jó tett ellenségünk vérenél.

Hetedik jelenet.

György. Jenny.

Jenny. Oh, György! hála istennek, hogy fel-találotm.

György. Jenny, mi megigértük egymásnak, hogy többé nem találkozandunk ez életben.

Jenny. Fájdalmam dacára is, mellyet ön távolléte okozott, meg akarám tartani ígéretemet, de a körülmények kényszerítének, hogy azt megszegjem.

György. Hogyan?

Jenny. Atyám — családod leggyűlöletesb el-lensége azt akarja, hogy egy Glenavron se maradjon Angolhonban.

György. Halálatom akarja? oh Jenny, hadd őt a maga utján, én nem fogom átkozni.

Jenny. Nem, nem.

György. Vagy azt akarja, hogy mint kiirtott faj tűnjünk el e hazából? Jól, meglesz, mert ugy is el akarjuk hagyni örökre e földet, hol naponként csak fájdalomra viradunk.

Jenny. Oh György, atyám nem azt akarja.

György. Mit tehát?

Jenny. Épen most nyéré meg azon parancsot, mellynek ereje szerint ön és anyja a gyalázat hajóján Amerikába fognak küldetni. (Átadja az iratot.)

György. Amerikába?

Jenny. Igen, de míg ő Londonban bolyong e parancs keresésében, önök időt nyerhetnek az elszökésre —

György. Minket a gyalázat hajóján Amerikába küldeni?

Jenny. György!

György. Igen, igen Jenny — önnek igaza van, csupán szökés segíthet — isten önnel!

Jenny. György, hadd maradjan még néhány pillanatig.

György. Nem — nem — lehetlen — el kell válnunk.

Jenny. Miért?

György. Mondám már, önnek jelenléte gyanura adhatna okot. Isten önnel.

Jenny. György, hát egy bucsucsókot sem nyerek?

György (félre.) Szegény nő, néhány perc múlva talán egyedül fog állani a világban, mintegy virágszál a rónáság sivatag tengerén. (Fenn.) Isten tehát önnel. (Megesókolja homlokát.) Jenny! bár mi történéjk, bocsásson meg nekem, s imádkozzék lelkemért.

Jenny. Mit akar ön mondani?

György. Semmit, semmit — de a válás pillanata — menjen, menjen.

Jenny. Nem, én maradok, mert érzem, hogy nagy szerencsétlenség vár ránk, nem, bár mit tegyen ön, én maradok.

György (félre.) Oh, isten! — Jenny! feleldi ön, hogy itt maradása szerencsétlenné teend, ellenben ha elmegy, még talán megszabadulhatunk.

Jenny. Oh, bocsánat éles György — megyek már — futok atyámhoz, mindent önnek akarok áldozni, még életem legvégső boldog pillanatát is — isten önnel. (El.)

Nyolcadik jelenet.

György (egyedül.)

György. A nyomorult! és én neki meg akartam bocsátani. Ah, itt van.

(Bezárja az ajtót a mellyen Jenny elment.)

Kilencedik jelenet.

György. Campbell.

Camp. (félre.) Véghez ment. A gaz árulók! de nem sokára meg lesznek boszulva. (Azon ajtó felé megy, hol György áll.) Uram!

György. Tudja ön, hogy engem most mylordnak neveznek?

Camp. Jól — tehát mylord, miért zárja el utamat a mylord?

György. Alkalmasint azért, mert nem akarom, hogy innen kimehessem.

Camp. Ismét ármány! — de most az egyszer egyedül van mylordságod — és itt több ajtó is van.

(Balra megy.)

György. Zárva.

Camp. Ez itt? (Más ajtóhoz menvén.)

György. Zárva.

Camp. Mit akar tehát velem?

György. Igen sokat. Legelőbb is azt kérdem: hová szándékozik jelenleg?

Camp. A westminsteri tanácsba.

György. Ön hazud, mylord Campbell.

Camp. Mylord Glenavron —

György. Ön királyi parancsért akart menni, melly engem és anyámat a gyalázat hajóján Amerikába fogna küldeni.

Camp. Tehát igen — azon parancsért szándékoztam, mert önt szívem egész erejével gyűlölöm,

mert nem szenvedhetem, hogy ön azon földön lakjék, hol én élek; mert nem akarom, hogy ön a földnek bármely részén is boldog lehessen; mert fejére akarom halmozni a világ minden gyalázatát, mert meg nem nyugszom, míg szemének kőyeit ki nem szárazsítja gyűlöletem tüze, mikint száraz nyár a lapály kutait, meg nem nyugszom, míg fiatal szive meg nem repedez égető fájalmában.

György. Jól van Campbell — köszönöm gyűlöleted. Haragom kelyhe teli volt, s te felduzzasztád azt, hogy kicsorogjon. Köszönöm neked. Te megölted atyámat s testvéremet, én meg akarék bocsátani, mivel jogot nyertél engem fiadnak nevezhetni, de most, mivel gyalázatosan Amerikába akarsz bennünket küldeni, engem mint orgyilkost, anyámat mint elvetemedett nőt, jó szándékokat meg akartam köszönni; készülj a halálra.

Camp. Nem halok meg boszu nélkül, mert nem sokára eljönnek a parancscsal, s ti mégis el fogtok vitetni.

György. Csalatkozol, mylord, a parancs kezében van. (Összetépi azt.)

Camp. Oh, kárhózat! nem állhatok boszut — ölj meg, most már megölhetsz.

György. Meg foglak ölni, de nem orul, mint gondolod.

Camp. Párviadal?

György. Igen, élet és halálra, irgalom nélkül párviadal, mellyben egyiknek okvetlen a csatahelyen kell maradnia, vagy kihívás kell mostoha apám? ime!

(A széttépett iratot szemébe dobja.)

Camp. Oh, vért véért — verekedjünk.

György. E percben.

Camp. Hely?

György. E szoba.

Camp. Fegyverek?

György (két kardot ragad.) Ime!

Camp. Tanuk?

György. Isten, és atyám.

Camp. Vigyázz! (Hevesen összezecsapnak.)

Jenny (kívül.) Atyám, atyám!

György. Jönek, még talán elválasztanának, menjünk ide, innen csak egyikünk fog kijöni.

Camp. Igen, igen, csak egyikünk.

(Hátul balra elmennek, s az ajtót bezáráják utánuk.)

Tizedik jelenet.

Jenny. Margareta.

Margareta. Mit hallottam?

Jenny. Azt mondák: itt találok atyámat.

Marg. Az igaz — nos?

(Kardesörgés hallik.)

Jenny. Ah! ők verekesznek.

Marg. Oh, mindenható isten!

Jenny. György! atyám!

Marg. György — Campbell — fiam!

Tizenegyedik jelenet.

György (vérezve, kardjára támaszkodva jő.)
Előbbieik.)

Jenny. György! szabadítóm!

Margareta. György! kedves gyermekem!

Jenny. Atyám?

György. Megöltem.

Jenny. Megölve? általad —

György. És én ő általa.

Marg. Meghalsz te is fiam?

György. E földön elvégzém tartozásom, önök mindketten meg voltak gyalázva, és én visszaadám

becsületöket, és most özvegyen, árván hagyom mindkettőjököt.

Jenny } (sirva.)

Marg. } Oh! istenem — istenem!

György. Az utolsó Campbell meghalt, s mellette török ketté a Glenavron faj egyetlen, és vég-sarjadéka, velünk együtt sirba száll a két család gyűlölete is. Isten veletek. Szeressétek egymást, ha engem — nem szerethettek. (Meghal.)

Jenny } (rá borulnak.)

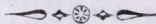
Marg. } Oh isten!

Marg. Meghalt!

Jenny. Oh anyám! (Fölkelvén, Margareta keblére dől.)

Marg. (keblére szoritja.) Lyányom! és mi élni fogunk gyermekünkért.

Vége.

IVdik kötet.

XLVIIIik szám.

A R Á G A L O M,

vigjáték 5 felvonásban; írta *Scribe*, franciából fordította *Tóth Lőrinc*.

(Adatott először a Theatre françaisban 1840. télutó 20kán.)

S z e m é l y e k:

Raymond, első minister.
Lucien de Ville franche, barátja, követ.
Cecile de Mornas, Raymond gyánlyánya.
Herminie de Guibert, Raymond luga.
De Guibert ur, tózsér, Herminie férje.

De Savenay marquisné, Cecile nőrokona.
Saint André vicomte, tiszti a külügyi osztálynál.
Coquenot, dieppei lakos.
Belleau, fürdőszolga.

(Történet hely: dieppei fürdőház.)

Első felvonás.

(A színhely fürdőterem. A színmélyén kertre s tengerre nyíló ajtó s ablakok. Jobbra balra, mindkét oldalról két ajtó, szobákba vagy termekbe vezetők. Színmélyén zongora, s játékasztalok. Balra elől, hirlapokkal fedett kerek asztal.)

Első jelenet.

Fürdősök. *Coquenot* (a kerekasztalnál ül, ujságot olvas.)
Herminie s *Cecile* (belépnek.) Utánok *Belleau*. *Savenay* asszony, kit *Lucien* vezet karján.

Lucien (Belleauhoz.) Készen lesznek é nem sokára e hölgyek szobái?

Belleau. Azonnal! — soha sem volt több ember a dieppei fürdőben, mint ez idén. Beirták önök neveiket az utazók könyvébe?

Herminie. Ej istenem, nem —

Belleau (oda nyujtván a könyvet.) Így megy ez naponként!

(A három hölgy nevét írja.)

Coquenot (félre.) Utazók, s utazónék érkeznek? (Fenhangon olvas.) „Hála a kormány bölcsesé-
 1843. IV. KÖT. V. SZÁM.

gének, s ministereink munkásságának, az ipar, és kereskedés minden oldalról újra születik“ — ez esodálatos — az én hirlapom ma jót mond a kormányról — nagy javításoknak kelle történni — s ennek örülök. (A címet nézve.) Ej nem! csalatkoztam a hirlapban — nem az enyim — legény, a megymét!

Belleau. Itt van, uram — olvasám.

Coquenot. „A kormány gyöngesége s gyarlósága“ — ihol la — „az ipar minden forrását elfojtá“ — jól van, ujulva érzem magam — de hogy is vagyok én ez ujsággal, mindenkor előre tudom mit fogok olvasni.

Belleau. Ugy hát mit nyer ön vele?

Coquenot. Oktat, a jó sodrában tart — (olvas) „szerencsétlenségre a legnagyobb befolyással bíró személy *Raymond* ur, ki előbb középserü ügyvéd, nem tudni hogyan, minister lón“ —

Lucien. Nem tudni hogyan?

(*Herminie* int, hogy hallgasson.)

Coquenot. „Minden veszendőben van“ — meglehet, s nem esodálnám azok után, miket róla beszélnek.

1ső fürdő s. Méltatlan ember!

2dik. Rosz polgár!

1ső. Rosz kormányzó!

3dik. Rosz fiu!

Coquetet. Ez az, a mit neki meg nem bocsát-hatok; ugy tetszik, elűzte az atyját magától. Önök elismerik, hogy ez borzasztó —

Lucien. Ó? Raymond? ismeri őt, uram?

Coquetet. Tökéletesen — hirlapom által — mert különben, soha sem láttuk egymást — a mi igen természetes — ő első minster, és én, Coquetet választó háztulajdonosa Dieppe városának, melyet soha sem hagytam el — mindig arra várva, hogy a vasut a hegyeken át idevezettetvén, azon mehessek Parisba.

Belleau. Ön soká várhat még rá, hála a minsternek! Azt mondják, hogy iszonyu sommákat kapott a párisi bérkocsisoktól, kiket a gőz tönkre pusztít. (El.)

Második jelenet.

Előbbiek. (Belleau nélkül.)

Lucien. De ez képtelen!

Herminie. Hova gondol ön, Lucien — lármát csinálni — ön, legbelsőbb barátja —

Coquetet. S mégis nem őt kell leginkább valódni — családját, hugát.

Herminie (fölkel.) Uram!

Lucien (visszatartva, halkal.) De hát meg akarja ön magát ismertetni?

Coquetet. Huga, ki, mint mondják, rátartó, cselszövő, parancsolni szerető.

Iső furdős. Ő osztogatja, s adja el a hivatalokat.

Herminie. Ez mégis igen sok!

Iső f. Példa a férje — egy tőzsér, egy ostoba, egy fontoskodó — egy nagy semmi, ki a gazdag hivalt elnyerte.

Coquetet. Valóban!

2dik f. Nagyszerű dolog!

3dik f. Egy milliónyi jótétemény!

Coquetet. S ezt a maga emberének adni — a helyett, hogy az ellenzéki párt egyik tagjának adta volna — kit ez által megnyer.

Iső f. Ez azután kormányzás?

Coquetet. Sajnálkozásra méltó —

2dik f. Minő ügyetlenség —

3dik f. Nem annyira! mert azt mondják, hogy a tőzsér osztozik minster sógorával.

Coquetet. Ugy hiszi ön?

Iső f. Lehetséges.

2dik f. Hihető.

Coquetet. Bizonyos.

Mind. Nincs benne kétség!

Cecile (ki eddig nyugton volt, Herm. és Sav-hez.)

S önök hideg vérrel hallgathatják e rágalmakat?

Savenay (lassan.) Mit tesz ön, Cecile — ön, gyámlyánya —

Herm. (lassan.) Gyermeke.

Cecile (fölkel.) Épen ezért fogom pártját! nem tartozik rám, fiatal lányra, országisztek tehetségét s elveit megítélni, (mind fölkelnek) de azt tudom, hogy gyámtyám becsületes ember, tudom, hogy az árva lány csekély vagyona gyarapodott kezei közt, s hogy neki nincs semmi. — Igen, uraim, ezen

kapzsi ember adósságot tön, hogy hugát kiházassítsa.

Herm. Cecile, Cecile, lassabban.

Cec. S miért, midőn olly hangosan támadják meg?

Herm. (féltre.) Mintha efféléket ki kellene mondani.

Coq. Bocsánatot, kisasszony — — bocsánatot, bizony nem tudtuk! — Különben őrizkedtem volna! — a mit ön beszél, olly határozottnak látszik — — én, részemről, a mit nekem beszélnek, hiven tovább beszélem, minden rossz szándék nélkül.

Herm. Mint viszhang!

Coq. Igaz — én soha egy szótagot sem találtam fel.

Herm. (Sav-hez.) Ezen ur csak ismétél.

Sav. S a gondolatok —

Herm. Az nem tartozik oda, az attól függ, a mi megelőzte —

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Belleau.

Belleau. A gőzhajó megérkezett!

(Mind kalapot vesznek.)

Coq. A brightoni hajó! — a partra szaladok — ez egyetlen napi foglalatosságunk, nekünk dieppei polgároknak. Asszonyaim! (Köszönti őket, s el.)

Negyedik jelenet.

Lucien. Cecile. Savenay assz. Herminie.

Savenay. Hova gondol ön, Cecile? így felzsolalni, s magát így kitenni idegenek — polgárok — előtt?

Cec. Hibáztam, nénikém, ha ön rosálja — s Lucien ur is önnel egy azon nézetűnek látszik, legalább hallgatása után ítélve.

Luc. Nem, kisasszony — én megfoghatom ön boszankodását, s magam is osztozám abban, midőn így hallottam rágalmazni tisztársamat, gyermekkor barátját, kinek szerencsémét köszönöm — mert ő az, kinek köszönöm házasságomat. De ezen házasságnak, mellyen ő jelen akar lenni, láрма és zaj nélkül kell vége menni — először is a marquisé asszony egészsége miatt, s azután a minster, ki csak huszonnégy órára hagyhatja Parist, ismeretlenül szeretne ide érkezni, s e kis városban, hol a kíváncsiságot, minden semmiség fölébreszti, ugy hiszem, hogy az előbbi jelenet —

Herm. Oh, főleg ön! ön mindentől fél! a legkisebb zaj megzrenzti — a legkisebb szó utjának áll — szünet nélkül leselkedve az emberek véleménye után, az által hagyja magát vezetett, s kérdi magától: „mit mondanak majd?”

Luc. Megengedem — s ön előtt, Cecile, ön előtt, kit szeretek, nyíltan megvallom e vágyat a becsültetés után, e félelmet a világ ítélletétől —

Cec. Melly becsületes emberhez illő.

Herm. S gyávához is! — mert hiszen ön ba-

rátja, bajtársa testvéremnek, úgy érez keble mélyén, mint ő — igen, uram, ön hajlandósági miniszteriek — de a közvélemény félelme gátolja önt, hogy saját véleménye legyen, s a kamarában ellenünk szavazó hírlapok, s gúnyiratoktól félelemből, melyek önt aludni sem hagyják! — Még több — noha ön olly szerelmes, és érzékeny, mint csak lehet egy követ, mégis egész évig kételkedett megvallani szerelmét, s miért? mert ezen kisasszony itt, de Mornas Cecil, unokahuga Savenay marquisoné, a nemes véru, legitimista asszony, s mert ön szünet nélkül ismélti magának: mit fog a világ mondani? mit hírlapjaim? mit a szélső baloldal? — egy szóval, hogy boldog lehessen, hogy nőül vehesse a kit szeret, engedelmet kelle kérnie —

Luc. (búszkén.) Kítől, ha úgy tetszik?

Herm. A juliusi zendüléstől — mely bele egyezik, vagy legalább behunyja szemeit, olly föltét alatt, hogy majd kettőztesse megtámadásait neje gyámátja a miniszter ellen.

Luc. Mondja ön, tanácsaimat, testvéri tanácsaimat, s ha azokat gyakran követné, ka kevésbbé szegülne ellen a közvéleménynek, melyet én tisztellek, nem lenne kitéve annyi gyalázasnak, s rágalomnak, melyek naponként elárasztják.

Herm. S melyekben nincs egy csepp józan ész —

Sav. Lehet, asszonyom, lehet!

Cec. Hogyan, nénikém, s ön hihetné —

Herm. (félre.) Átkozom a marquisonöket!

Sav. Majd meglássuk! — van egy régi példabeszéd, népszerű, s utcai, melynek hitelt adni elég polgári vagyok, s ez: hogy nincs tűz füst nélkül, s abban a mit a világ mond, bármi fonák legyen is, mindig van a fenéken egy kis igazság — mindig!

Cec. Hogyan, nénikém, ön nem hiszi, hogy rágalom —

Sav. Nem, kedvesem, rágalom nem létezik — én abban nem hiszek, s ha fél meri szavát emelni, bizonyosan tárgyat adott neki, mert magas társaságban — nem költenek — csak beszélnek.

Herm. (vonatkozva.) Vannak ott emberek, kikről sokat beszélnek.

Sav. (kevélyen.) Ismeri őket, asszonyom?

Herm. (rá tekintve.) Nagyon közelről —

Sav. Családjában, kétségkívül — s hogy megszébb ne menjek, ön befolyása bátyjára s a hivatal, melyet férje nyert, nagy részben igazolhatják a szemrehányásokat, melyek a miniszter ellen intézettek.

Herm. (gúnyosan.) Ugy hiszi ön?

Luc. Bizonyosan tudtam, mondtam neki, s kérelmeim, esedezésem dacára, engedett ön sürgetéseinek.

Herm. Soha sem iparkodtam nekik tetszeni, sőt ellenkezőn, s úgy hiszem, hogy férjem nem áll meg ott, hogy még feljebb megy.

Luc. (melegén.) Hogyan! ön még többet is bátorodnék! s az ország, a sajtó, a világ — mit nem fognak mondani?

Herm. Helyesen! — ez ön szólásmódja — így vártam.

Luc. S mit felel ön rá?

Herm. (szeszélyesen.) Hogy ön házasságára számolok, mely a figyelmet magára vonja, s a világot

elfoglalja, lesz ideje csodálkozni, s egy rakást feleségelni, annyi hevet s buzgalmat látva egy részről; (Cecilre mutatva,) annyi nyugalmat, s tartózkodást más részről, s kétségkívül érdekesnek fogja találni, hogy önt későbbén saját házában fogja azon ellenzéssel találkozni látni, melyet annyira szeret a kamarában! (Egy belépő szobalányt pillantván meg.) Bocsánatot, uram, s hölgyeim — jelentik, hogy szobáink készen vannak, s pipere-asztalomhoz sietek, hogy bátyámat, s férjemet fogadhassam. (El.)

Ötödik jelenet.

Cecile. Savenay assz. Lucien.

Savenay (Cecilehez, boszusan.) A minisztereket még csak türhetném, de feleségeik s hugaikat — nem tudom magam elhatározni! ezen kis polgárnőben egy uri hölgy parodiája van, mely engem kinez — nincs is, miért legyen impertinens, és mégis az.

Cec. (mosolygva.) Mint egy hercegné.

Sav. Ó! nem hinném! épen bizony! ő soha sem fog azon uri neveletlenséggel birni, melyet csak születés adhat, s melyet illy felkapaszkodottak meg nem szerezhetnek. Jössz é Cecile?

Luc. Bocsánatot, kisasszony, kérem, egy szót — csak engedhet azt völégénynek, s a marquisoné asszony, nagynénje előtt. — Én láttam önt mult télen Parisban, s így szóltam magamhoz: „vagy soha sem házasodom meg, vagy ő lesz nőm.“ — És Raymond, barátom s bajtársam, ki előtt nem rejtém el reményeimet s aggodalmimat, segített legyőzőm minden nehézséget. Ön gyámja levén, csak vagyona felett rendelkezett; keze magától függött, ki helyzete s születése által jogosítva volt engem, új embert, visszavetni — ő győzött ellenszegülésén, megnyeré egyezséget, s még több — az öné is — igen — nem csatlakozom — az ő hitele, az ő befolyása határozák el inkább önt, mint önérdemem, s örömemben, önérzésben, nem vizsgáltam meg a dolgot, nem láttam egyebet, mint boldogságomat, nem gondoltam az önére — de ma, s legelőször ma — félni kezdek, hogy egyedül az engedelmesség —

Cec. (mosolygva.) Értem, Guibert asszony szavai megtevék hatásukat.

Luc. Nem, higgye ön, nem! (Zavarodva.) De, ő megjegyzé — ön hidegsége, s a mint marquisoné asszony az előbb mondá, ha a világ beszédében igaz lenne — ha e szövetség önnek könyűjébe, fájdalomába kerülne — ha egy szóval — nem szerettetem úgy, mint önt szeretem —

Cec. (komolyan.) Hallom önt, s nem hiában hivatkozott őszinteségemre.

Sav. Cecile, mit akarsz mondani?

Cec. A mit gondolok, asszonyom. (Lucienhez.) Korán árva, alig ismerém atyámat, ki noha régi nemes családból származott, jobban szereté hazáját, mint nemességét — szolgálatot vállalt a császár alatt s háboruba ment —

Sav. Mint paraszt, mint közkatoná —

Cec. Tábornok lón, s benső barátja —

Sav. A bitorlónak.

Cec. Kinek jobban híve maradt, mint a szeren-

cse. A waterlooi csata után száműzve, s száműzött-ségben halva el, végrendeletében azon kevés vagyton kezelését, melyet nekem hagyott, egy fiatal emberre, egy szegény s ismeretlen ügyvédre bízta, kit felemelt, kinek egykor, a császári lyceumban, pénzsegélyt is juttatott. Ezen fiatal ember Raymond volt — ön barátja — ön tanulótlarsa.

Luc. Tudom, mivel tartozik ön az ő buzgalmának s észtehetségeinek — tudom, hogy a kármentesítési törvényen kívül, ő az, ki ön részére a jogot kivívá.

Cec. Ki azt győzelmessé tette a pörben —

Luc. Azon pörben, mely híret emelni kezdé.

Cec. S ki dús vagyonná változtatta az árva szegény örökséget. — Savenay asszony, nagynéném, megegyezett benne, hogy a nevelőintézetből, hova gyámom helyezte, kilépjek, s elhozott magával ide, Normandiába, kastélyába—hol az év nagyobb részét töltöm. A többi idő alatt Parisban voltam. S ott, mióta férjhez mehető korú levék, szeretetre méltó s ragyogó ifjaktól látam magamat környezve, kik imádóimnak mondák magokat s hódolának előttem magamnak é, vagy gazdagságomnak, nem vizsgáltam. Biztosítom önt, uram, hogy szabadságomban állván köztök választani, ezt tettem volna is, ha érdemök valamelylyiket kitünteté — de egyenlőn nem érdekelték — talán egy szólott egykor szívemhez vagy képzelődésemhez — öntudat nélkül, a példül hogy magammal számot vetettem volna, szeretni hívém, s talán szerettem is.

Luc. És ő?

Cec. Nem hitte s nem gondolt többé rám! — jól tette — minden elválasztott — nem leheték övé s nem foghatom meg, mint lehet kötelességgel ellenkező hajlandóság lehetséges. Mondom önnök, uram, ezen agyrém nem létezik többé. Ön bemutatá magát, s kezemet kérte. Gyámom így szólott: „Villefranche Lucien gyermekkori barátom, s politikai ellenem, de érdemes és becsületes ember — halálosan szeret, boldoggá teend, kérlek, légy irántam bizalommal.“ S én válaszoltam: „barátom, rendelkezék kezemmel.“ Ime, uram, így ismertem meg önt, így jegyeztem el magamat önnök, s hiven eskümhöz és kötelességemhez úgy viselendem magam, mint becsületes nő, mint biztos barátné, s méltó lesznek önre s ön becsülésére, érzem s ígérem! — És most, azon égő és szenvedélyes szerelem helyett, melyet ön irántam érzeni mondja magát, hasonló érzelmeket kíván cserében, melyeket talán roszalna, ha már is léteznének, de melyeket az idő kétségkívül majd meghoz, s míg ez így lenne, ugy teendek uram, mint ma, igazat mondok önnök, igazat mindenkor! s most, midőn mindent tud, hisz é nekem?

Luc. Oh, jobban mint magamnak! örült voltam! ki akarám erőltetni, a mit még nem birhatok, s a mit az időtől, és saját gondoskodásomtól kell várnom! Előre is, feljes és egész bizodalom, s bár mi történjék — bár mit mondanak —

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Saint André vicomte. Belleau.

St. André (Belleauhoz.) Hogyan, számomra, régi urad számára ne volna szabad? — Légy rajta! kell, hogy legyen, s pedig a jobbak közül — ha az ember elszánja magát, hogy beteg legyen, kényelemmel legyen az, vagy ne is elegyedjék belé. — Ah! hölgyek! (Köszönti őket.) nem vártam e szerencsés találkozásra!

Luc. (Cecilehez, lassan.) Ki ezen ifju ember? ki önt olly ismerősként köszönti?

Cec. Nem tudom — ismernie kell — de nem tudnám megmondani nevét.

Sa v. Én sem, s hibetöleg téved.

(Köszöntik a vicomtet, s jobbra elmennek.)

Hetedik jelenet.

St. André. Belleau.

St. André. Csinos személy! kit én bizonyosan s közelről ismerék — hol a manóban is láttam? — talán az operában — az első páholyban, lehetséges. Tudod, kik e hölgyek? ki vezeti őket?

Bel. Nem — még nem volt időm szabályanyáikkal fecsegni, hanem beirták neveiket az utazók könyvébe.

André. Ah! lássuk. (Olvas.) Savenay marquisné s de Mornas Cecile kisasszony — nem ismerem — s mégis. (Elénken.) Ah igen! ugyan ő az! azon fiatal lány, kivel hat hónap előtt találkoztam.

Bel. Ön ismeri?

André (zavarodva.) Végtelenül — azaz — látásból — emlékezetből — boszus emlékezés, melyet szerencsésen elfedtem; s ime érkezésem pillanatában, midőn az orvos rendelése megtöltá boszankodnom, vagy perelnem — nem az én hibám — pokolba a szomorú gondolatokkal. (DanoIva.) Tra la la la! mond meg csak, lehet mulatni Dieppeben?

Bel. Igen, uram — nem annyira ugyan mint Parisban, midőn önnél szolgáltam.

André. Táncolnak? van é hangverseny? van é játéksziu?

Bel. Igen, uram, esténként a teremben zene van. Mi több, vannak műkedvelőink, kik köznapokon vaudevillet, vasárnap szomorujátékokat játszanak.

André. Nagyon is sok multság! hinni fogom, hogy Parisban vagyok, s én, kinek azt rendelte az orvos, hogy pihenjem ki magam s napi rendet tartsak.

Bel. Önnök?

André. Nem lehet ott megélnem — fel kell mondanom, barátok, szeretők, hitelezők! az igen sok; könyvekben vagy vigjátékokban azt hívém, hogy az multságos — épen nem, farszató! ha az ember adós, fizetnie kell —

Bel. Akkért van?

André. Igen, barátom, s ha nem, rosz hírbe jő az ember — jóféle emberek már nem csinálnak adósságot, ez is divat, mint a többi; — különös,

de így van; ezt állítottam én is, Saint André vicomte, s igen elbusultam.

Bel. Tehát sokkal adós ön?

André. Parbleu! ha én is, mint sok mások, meg akarnám írni memoirjaimat! s ha még mulattam volna — de nem ismerek valami unalmasbat, mint azon örömeletet, melyet tizenyolc hónap óta viszek. A helyett, hogy a külügyek hivatalába jártam volna, hova nagybátyám beiktatót, naponkint a boulognei erdőcskében, a Jokkey Clubban, vagy az operaház balkonán, kényszerítve lenni ezen hölgyeket imádai, nekik hódolni, s értők vívni, valóban, lelkemre mondom, egyszer megtörtént, egy becsületes emberrel, ki füttyölt, s kinek igaza volt, mert a kis lány az este kiállhatatlan volt — de végre — hála az égnek, hűtelen lett hozzám.

Bel. S ez busítja önt!

André. Sőt éppen nem! nem vagyok többé kénytelen bravot kiabálni, visszanyerem függetlenségemet — szabad vagyok, és bukott!

(Az asztal balfelén álló karszékbe dől, s az utazók könyvét forgatja.)

Bel. Valóban?

André. Szép alkalom bölcsesé lenni, s tanúságot venni!

Bel. Ön?

André. Miért nem? megváltozom — ez ujság, s nem gondolok egyébre. Ah! Guibert asszony! — ő itt van, a tőzsér neje, s a minister huga! lám, ez olyan asszony, millyet én szeretek, elmés, csipős, szeretetre méltó, felséges, és coquette, és irigykedő, és hiuskodó s dicsvágyó — mennyi báj! tökéletes asszony, csak szenvedélyei volnának — de nincs rá jeje!

Bel. Ön ismeri?

André. Egészen — egészen — maga a bölcsesség, maga az erény! de ismerem férjét is, fontoskodó, szeles, dicsekedő, s a legunalmasb fecsegő — örökké nevet, s nincs olly szomorú dolog mint a bolondok jó kedve, ő is ben van a Jokkey Clubban, s ő az, ki mult héten elnyerte utolsó ezer forintos bankómat. Látom, nem kísérté ide feleségét, s legalább ezen hasznom van, hogy nem fogom hallani.

(Nevetés hallik kívülről.)

Ihol la! meg vagyok átkozva! egész idáig üldöz, egész Dieppeig! — Hamar, a szobámat, s fürdőt, a tengerbe kell ugranom.

(Belleau el.)

Nyolcadik jelenet.

St. André (karszékben, az utazók könyvét forgatva.)
De Guibert (nevetve.) Coquenet.

Guibert (nevetve.) Te vagy, Coquenet, te vagy, kit a kocsiról leszálltamok megpillanték! hogyan találkozik az ember! ki mondta volna nekem, hogy Dieppe partja először is Pyladest tünteti Orestes szemei elébe!

Coq. Tizenöt éve, hogy nem láttuk egymást!

Guibert. Durand uramnál, az ügyvivőnké, az iskolában, hol románokat csináltam, s Durandé asszony — emlékezel még, Durandé asszonyra? és

Didier az író, most — de hallgatok, mert azon időben már rossz nyelvűnek s gunyolódónak mondtál mint Juvenalt, te, az igaz, te mindenkor, fiú voltál — németből fordított nyílt arculat — pompás, sérteni nem tudó fermészet —

Coq. Igenis jó vagy!

Guibert (folyvást nevetve.) Mindig elhittél mindent, a mit mondtak. — Házias vagy?

Coq. Miért kérde az?

Guibert. Kérde: házias vagy? — mulatság okáért.

Coq. Engem nem felette nagyon mulattat! tekintetbe vévén, hogy Coquenet asszony négy gyermekkel kedveskedett —

Guibert. A kik hasonlítanak hozzád, nem kétfem.

Coq. A nézetek meg vannak oszolva — még ötödikhez is adott reménységet, s noha van némi kis jószágom — noha egy vagyok, hála istennek, a megye legtöbb adót fizetői közül — átlátod mégis, hogy egy szegény birtokos öt gyermekkel, soha sem gazdag — nem is gondolok egyébre, mint hogy valami jó hivatalt szerezhsek. Ime, egy kérelmem volt a követünk számára, ki nem az többé —

Guibert. Mi baja történt?

Coq. Pairet neveztetett, mi által új választásra lettünk kényszerítve.

Guibert. Nincs szükséged rá — én neked — én mindent megnyerek a mit akarok, azaz a feleségem, ki a minister huga.

Coq. (csodálkozva.) Hogyan, Guibert barátom — te a minister sógora vagy?

Guibert. Mint látod, de azért nem kevésbé pompás helyzet! mindent elérhetek, s el fogok érni. (Félhangon.) Szó van róla —

Coq. Lehetséges?

Guibert. Soha sem jutott volna eszembe, de nóm akarja, rajta van, hogy meglegyen — kénytelen leszek a napokban ministerré lenni, hogy házamban békén lehessen —

Coq. Én, én nem vágyom annyira, s ha kineveznének a dieppei vámbivatalhoz, mely a címviselő halála által megürült —

Guibert. Meglássuk.

Coq. Nem hoz többet tizenötezer franknál, de ellenben semmi dolog sincs — tisztos hely, izlésemhez s módomhoz illő; mert én dicsvágy, cselszövény, fondorkodás nélkül élek — hírlapomat olvasva, s whist vagy shakk partiémat játszva —

Guibert. Kisvárosi élet! az édes közepszerűség! aurea mediocritas!

Coq. Igen, barátom, aurea, ha azon hivatal, azon fizetés enyém lenne — de szerencsétlenségemre — vágytársaim vannak.

Guibert. Afféle mindenkor van.

Coq. Rabourdin ur, régi tisztviselő, kinek jogai vannak.

Guibert. Mit tesz az! — ha nőmnek megtetszel — bemutatlak neki — efféle ő rá tartozik, mert mi soha sem keveredünk közügyekbe s politikába, mi jokkey clubbi fashionable fiatalok, mi parisi „lion”ok.

Coq. S hát lion vagy? fiatal vagy?

Guibert. Inkább mint valaha! mert gazdag

vagyok, s Parisban, kinek pénze van, nincs kora, mindenütt tetszik — nem öregszik meg — sőt ellenben a gazdagság ifju örömök forrása. Éljen a mulatság! a botrány! a kalandok — mindnyáját elbeszéltem neked, mert mindnyáját ismerem! nem említve azokat, miknek magam valék hőse — becsületemre! lassan — nóm jó —

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Herminie (belép a jobboldali ajtók egyikén s egy percig a tükör előtt megállva.)

Coquenét. Uram, bocsáss meg! az ott a nő?

Guibert. Guibertné asszony!

Coq. A miniszter huga?

Guibert. Ő maga — be foglak mutatni.

Herm. Végre, uram, végre itt! s pedig nem fáradság nélkül! gőzhajót venni Havreig, hogy gyorsabban érkezzen —

Guibert. Ugy jöttünk mint a szél — de mit akarsz? — háromszáz ötven utazó, nyolevan helyett — minde a rendőrség parancsai iránti tekintetből — minden percben feneket értünk, mert tengeri utam száraz földön történt. — Kalandokra vagyok kintűze! — ime, kedves barátném, van szerencsém bemutatni —

(Visszamegy Coquenét-t keresni, ki elvonult, s Herminie észreveszi a vicomtet, ki felkelt; mellé megy.)

Herm. Saint André!

Guibert. A kis vicomte, itt, Dieppeben — mi ördög hozza ide? visszatörést akarja ezer forintos bankómért, a tiz ficheért, mellyet tegnapelőtt elnyertem tőle a whistasztalnál! — Ugy van, nem is kértem tovább.

André. Valóban nem! nem teszem ki magamat — ön igen szerencsés, Guibert ur, minden kedve szerint megy — azonban nem játék szerencséje az, mellyet leginkább irigylenék, főleg itt!

Herm. Tudja ön, hogy elég oka van az embernek Dieppebe jöni, ha nem egyébért, csak azért is, hogy önt láthassa — mert Parisban nem látható többé — ez méltatlan!

Guibert. Elhiszem, ki sem lép az opera függönyei közül.

Herm. Hol hihetőleg önnel is találkozik.

Guibert. Dehogy! — csak hallásból, hírből tudom.

Herm. Olyanoktól, kikkel ön igen jó ismerős. — S ön Dieppebe jő?

André. Orvosi rendeletre, asszonyom — böles elővigyázat —

Herm. Valóban?

André. A mint szerencsém vala állítani!

Guibert. Ki vele! legyen nyíltszívű — mintha nem ismernők! szándékai vannak, évenként elmegy a vidékre szerelmeskedni.

André. Én?

Guibert. Évenként új tartományt hódoltat meg. Alig van több hat hónapjánál, hogy azon dicső kaland, mellynek tanuja valék —

André. Uram!

Guibert. Kifizethetlen, hihetetlen történet — regényes drámát lehetne belőle csinálni, s ha elmondom önöknek —

André. Uram! ön nekem szavát adta, hogy soha sem beszél róla — se velem, se mással az egész világon.

Guibert. Nem is beszélek — nem mondok semmit — de nem kevésbé igaz, hogy ha akarnám —

André. Morbleau! mégis?

Guibert. De nem akarok — engem ismernek kiméletelességemről, s barátim iránti hűségemről — igaz, most jut eszembe — itt volt egy, kiről elfeledkeztem — de hol is van? (Coquenethez.) Jer előbb — ime, asszonyom, régi bajtársim egyike, kit ezenel bemutatok —

Herm. Uram!

Guibert. Coquenét ur családátya, s nevezetes birtokos Dieppe városában.

Coq. Én magam —

Guibert. Békeszerető s dicsvágytalan ember, ki tizenötezer frank jövedelmű hivatalt keres, itt Dieppeben, hogy hazájának szolgáljon, és polgártársainak hasznukra legyen.

Coq. Én magam —

Guibert. S egy szó töled, drága barátném — egy kis emeltű kérélmé alá. (Coquenethez.) Nálad a kérélem?

Coq. (zsebében keresve.) Mindenkor nálam van.

Guibert. Nóm szives lesz azt a miniszternek, sógoromnak általadni, nemde?

Herm. Nem, férjem uram!

Guibert. Hogyan? — nem?

Herm. Félnék, hogy vádolni fognak, hogy én adok el minden hivatalt.

Guibert. De kérélek —

Herm. Elég, hogy férjem mellett szólottam — ha többet mernék kívánni, rátartósna, cselszöve-nek mondhatnának —

Guibert (Coq-hez.) De kik? az ostobák és boldok, nemde?

Coq. Bizonyosan, de — mikor nem ismeri az ember a személyeket —

Guibert. Igazad van, majdha jobban megismer nóm, elhatározza magát melletted szólani.

Coq. Félek, hogy nem —

Guibert (halkal.) Magamra vállalom, — majd megteszem én — ha azt kellene is mondanom: „ugy akarom.“

Coq. Mondd azt.

Guibert. De nem a világ előtt!

Coq. Méltányos!

Guibert. Hadd nálam a kérélmeket, s jer vissza. (Elveszi az iratot.)

Herm. (ez alatt vicomtetal beszélve.) Ebéd előtt még egyet sétálunk a tengerparton — számolok önre.

(A vicomte meghajtja magát s balra el. Coq. a fenékajtón távozik.)

Tizedik jelenet.

Herminie (asztalhoz ülve, balra) de Guibert.

Guibert. Most már egyedül lévén, kérdelek, miért nem bántál jobban Coquenét barátommal?

Herm. Ön barátjával?

Guib. Kit 15 év óta nem láttam, az igaz, s pedig 15 évig félbenszakadt barátság nem szokott igen forró lenni — de ez mindegy, én közbevetém magam, s nem szeret az ember zerusnak látszani, s ha nem érette, legalább érettem és személyes tekintetémért, kérlek, vedd figyelembe e folyamodást.

Herm. (elveszi, asztalra veti, s kezével összezuzza.) Kérem önt, ne szóljon többé e dologról.

Guib. De én — akarom!

Herm. (fölkelve.) Mi volt ez?

Guib. Tudni akarom, miért?

Herm. Oka az, mert Coquenét ur nagy bolond; oka az mert ön barátja ellenségünk, ki ma reggel, nem ismerve, rágalmakat szórt ellenem, s a minster ellen.

Guib. Szintugy szórt volna dicséreteket is, mert természeténél fogva, egész világ nézetén van, soha senkivel sem ellenkezik, s ha tudnát, milly jó fiu.

Herm. Elég, sok is ennyit foglalkodni vele — mi ujság Parisban? látta ön bátyámat? eljött önnel?

Guib. Csak estére érkezik meg, ministertanács volt, ugy látszik, mint már mondá, a kabinet módosítása forog kérdésben.

Herm. Igen, változás a pénzügynél, szólott ön vele e felől?

Guib. Bátorkodtam néhány szót, de nem látszott érteni.

Herm. Ön saját hibája; nyiltan kellett volna előállania; ő azt hiszi, eleget tett, hogy önnök e hivatalt adá — azt hiszi, hogy ön el van ragadtatva —

Guib. Valóban, igen elégült is vagyok.

Herm. Nem igaz — ön nem az; s olly magas rangban, minőt ön a bankban elfoglal, több kell, mint ez — kell, mondom, nekem, ha önnök nem. — Igen, uram, én nem irigykedem senkire, de nem akarom, hogy valaki fölém emelkedjék; szerencsétlen vagyok, ha szebb hintót, ragyogóbb ékszert látok, mint az enyim. — Szóval, ha ki kell mondanom — nekem van egy gyermekkori barátném, egy benső barátném, kinek férje minster, s akarom, hogy az enyém is az legyen, vagy legalább alstastitoknok, s miért ne lenne ön azzá?

Guib. De, feleségem —

Herm. Minden más ministeriumban, nem mondom, tehetségek kellene, melyek kitűnök! de a pénzügynél elhiszik, hogy tehetséggel bír az ember, ha nem látják is a számadások, kalkulusokat, minden a számjegyek érdeme, s ön, szerencsére, oda lesz téve; zerust tesztek s megnyerem a mit ön akar — senkinek sem telik kedve számadás-vizsgálásban, s nagy embernek hiszik önt pusztá szavára.

Guib. Lehet — ismered bátyádat, vállalt vonított, semmit sem felelt, s én nem mertem folytatni.

Herm. Jól van! de én — én merni fogok — én szólandok.

Guib. Ha még követ volnék — talán tartalma tölem —

Herm. Tehát azzá kell lennie, uram, az nem ollyan nehéz.

Guib. Még képes lesz ellenszegülni — mert ha egyszer azt mondaná: Nem!

Herm. Kell hogy azt mondja: igen! ő nekem szívességem jutalmával adós. Tudja ön, miért hagyám el Parist? miért jöttem Dieppebe, valamint ön, a minster kértére?

Guib. Mulsatlásg okáért, ugy hiszem — legalább eddig ugy vetém —

Herm. Nem, férjem uram — Villefranche Lucien, bátyám barátjának s ellenségünknök bázassági szerződését aláírni, nekünk az övét, ki egy alkalmat sem mulaszt el szerencsénknek ártani, az övét, ki most utóbb is, bár sikeretlenül, megkísérté ön válalatát dugába dönteni! ő maga valotta meg nekem.

Guib. S kérem, hát miért voltunk olly jók, hogy ez utat megtevők?

Herm. Mert egy fiatal lányt vesz nőül Normandiából, kinek családja e nyáron a dieppei fürdőbe jön — egy angyalt, kit bátyám igen szeret, szóval, az ő hasonlithatlan gyámlyányát, de Mornas Cecilet.

Guib. Azon vidéki szépséget, kiről olly gyakran hallottam egybekelésünk óta beszélni, s tehát valóban?

Herm. Egyik nénjével érkezett meg, Savenay asszonygyal, ki marquisonő és kiállhatlan — már is ellenszenv van közöttünk! a mi a fiatal menyasszonyt illeti, bátyám udvariságot, gyöngédséget, megelőző szívességet ajánlott, minsteri rendelet, mellynek engedtem, s már is érdemem van belőle, mert gyűlölm őt.

Guib. S miért?

Herm. Mert bátyám mindenkor ugy irta le, mint minden erény remek példáját, s a tökély mintáját — nem szeretem a mintákat, s ha egyszer Lucien neje lesz, ezen iszonyu unalmas emberé, a mi a maga nemében szinte tökély, ő és férje, bátyámnál fognak lakni, ki őket imádja, ki semmit sem tud tőlök megtagadni — háza belsejében örökös ellenzék, melly tönkre juttatja befolyásunkat, hitelünket! s hát azért legyek minster luga, hogy semmit se nyerjek kedvezésétől — a legkisebb igazságtalanságot sem! s azután a többi boszuság, a daljátékban, az olaszoknál, a társaságokban mindenütt velem lesz, a minster páholyában —

Guib. S mit tesz az?

Herm. Azt teszi uram, hogy ő csinos, s ez igen kellemetlen.

Guib. Ah, tehát csinos?

Herm. Ugyan ugy é? nem megy ön is udvarolni hozzá? s imádni? megtiltom, hogy csak rá is nézzen —

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Coquenét (balról.) Savenay assz., Cecile, s Lucien (jobbról jönnek.)

Herminie. Ah! ime itt van! a kedves gyermek, jöjjön közelebb, szép Cecilem!

Coq. (lassan Guiberthez.) No tehát mondtad é: „ugy akarom?“

Guib. (szintugy.) Hinárba vezettél, nem mondtad, hogy ma reggel —

Coq. Hibáztam az igaz, de mit tesz, ha te vagy az ur —

Guib. Bizonyosan, s későbben majd meg is lássuk — iparkodjál addig is kegyét megnyerni —

(Folytatja fecsegését Coquenettel, a hölgyeknek hátat fordítva.)

Herm. (Savenay- és Cecilehez.) Igen, hölgyeim, ez itt férjem, ki önöket még nem ismeri, s ki ég a kivánságtól, hogy önöknek bemutatassék.

Sav. Nem azon pénztözsér, kiről ma reggel volt szó?

Luc. Ugyanaz.

(Herm. megfogja férje kezét, s bemutatja őt a két hölgynek, Guib. hozzájuk lép, s köszönti és Cecile néz.)

Guib. Ah! ha nem családóm — már volt szerencsém e hölgyeket valahol láthatni —

Cec. Vajjon hol, uram?

Guib. Nem emlékezem, de lehetséges — — ön pöre miatt —

Sav. Egy napig ott voltunk.

Guib. Ugyan az! (Lassan Herminiehez.) Hogyan, ez itt de Mornas Cecile! Lucien barátunk menyasszonya! el vagyok bájolva!

Herm. S miért tehát?

Guib. (nevetve, halkal.) Kaland, kedvesem, kaland, mellyet tudok a rovására.

Herm. Lehetséges é?!

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Belleau.

Belleau. A sarka készen van, s ha uraim, és hölgyeim indulni akarnak —

Herm. (Cecile s Lucienhez, kik indulnak.) Követni fogom önöket. — Mi az tehát?

Guib. Ah, csak — — nem szabad megmondanom.

Herm. De én tudni akarom.

Coq. (karját nyujtva.) Ha szolgálhatok —

Herm. Köszönöm, uram! férjem dolga, kivel beszédem van. (Nevet, s férjének nyujtva karját, indul.) Ah, a fiatal remekpéldány, az erények mintája! s már kalandjai voltak! pompás! gyönyörű!

(Elmennek.)

Coq. Ah! mit! kalandjai — — neki? illy fiatal korában — megfoghatatlan!

Bel. Mi történt?

Coq. Semmi! (Féltre.) Azt mondják, hogy e fiatal személynek, ki az előbb itt volt, már szeretője volt.

(Gyorsan el.)

Bel. Ah! szeretőji voltak! higgyen most már az ember a nagyvilági lányoknak? már szeretőji voltak! (Több oldalról csöngetnek.) Megyek! futok! (El.)

Második felvonás.

(Az első felvonási diszitény.)

Első jelenet.

Raymond (papirköteget tartva hóna alatt.) Lucien.

Lucien. Végre itt vagy, kedves Raymond, mi későn érkezel.

Raymond. Mit akarsz? ha az ember minister, nem maga ura többé, nem rendelkezhetik magával, s gyakran le kell mondania a családi és baráti örömekről! a tanács olly későn végződött, azt hittem már, el sem jöhetek, s midőn kocsira akartam ülni, új munkák halmoztak el egész a hágesóig! — lásd, mit hoztam magammal — egy részét az uton elolvastam, (azon asztalra leteszi, hol Coq. folyamodása maradt,) s azután az ut, a sebes repülés, a véretem megfritsítő tisztább lég, önkénytelen is más irányt adtak eszmémnek, a papir kiesett kezeimből, a jelen elűnt — ifjúkori emlékezeim közepett találm magamat — az iskolai pályán; első díjnyerésem napján ti barátim, s vetélytársaim, körülvettetek, s megtapsoltatok — mig ön atyám sirva zárt karai közé. Szegény atyám! egész uton velem volt, és te is — az atyai tűzhelynél láttam magamat — mindenkitől ápolva, szeretve — mindent elfeledék — boldog voltam — szerettetém — nem voltam minister!

Luc. S álmatat folytathatod, reménylem — itt családod, kedves gyámlyányod körében —

Raymond. Igen, ott hagytam ellenségeimet s a gyűlölséget — bucsút vettem huszonnégy órára — s hát, völegény uram, mit mond ön menyasszonyáról? —

Luc. Épen most jövünk vissza tengeri sélánkról, mellyet mindnyájan együtt tevénk, rád várakozva; oldalánál valék, s ugy tetszik, ha ugyan lehetséges volna, hogy ma még jobban szeretem! olly szép s olly szerény! s e kellem, e báj, ez illedelmes vi-selet —

Raymond. (mosolygva.) Valóban, fejedet veszted, s igazad van, igazi kincset adok benne, s mellyet mindenki irigyelhet! Ah, ha status emberének szabad lenne szeretni, ha ifjuságom hervasztva s elkopatva munkáim által, legkisebb követelést hagyott volna számomra, hogy még tetszhessem — ezen hódolatásért egy kis vita lett volna köztünk. (Nevetve.) Igen, uram, én gyámtyja, kitettem volna magamat a gúnyoknak, s ez egyszer nevetséges lettem volna, hogy boldog lehessen — mert illy nő kellene nekem, jóság, szelidség, józan ész, szilárd itélet; és ha hasonlítom szeles, gőgös hugommal! Meg vagy vele elégülve, mióta itt van?

Luc. Valóban — épen most volt igen indulatos vitalkozásunk.

Raymond. Hol?

Luc. Tengeri sétánk alatt.

Raymond. Tengeri ütközet?

Luc. Valóban! és rendszeres háboru! Cecile s

én egy részről, ótalmazánk hugod s férje ellen, kik élénken megtámadtak.

R a y m. Ez igen mulatságos, s a megtámadás oka?

L u c. Ő azt állítja, hogy semmit sem teszsz konidért —

R a y m. S hát a mit legutóbb férjének adtam —

L u c. Igen, igen — rá olly fontos hivatalt bízni, már ez is biba volt; vagy legalább gyöngöseség töled, hogy engedté —

R a y m. Igen, ha a versenyzők közt érdemes emberek lettek volna. De a kiket ajánlottak, mint biztosan tudom, nem voltak becsületes emberek, s ezen felül egyszersmind őrésfűjük is! s ugy hívém, hogy sógoromnak, minden nagy igazságtalanság nélkül átengedhetem az üresfejség, és becsületesség pálmáját.

L u c. Semmit sem tesz! minden egyéb választás jobb lett volna, mert ez ingerlé fel ellened a legutóbb zajt —

R a y m. Efféle ok neked való, kit a lárma megijeszt; de nem nekem, ki ellenkező természetű vagyok; tudod, hogy a küzdés óráiban, épen az lelkesít s bátorít —

L u c. Te nem tudod, mit mindent beszéltek s nyomtattak ellened. — Azt állítják, hogy e hivatal tömördek kincsét hoz, s hogy te osztozol abban sógoroddal.

R a y m. Valóban! azt mondják? istenemre, ezen örvendek, s nagy mulatságomra van — ez az egész? nincs egyéb jelenteni valód?

L u c. Valóban csodállak, magadat s hidegvérűségedet — illy megtámadás minden véremet felforrallná ereimben —

R a y m. Neked, elhiszem — nem ugy születél, nem ugy szoktál. Különböző utakat választánk, mellyek talán egy célra vezetnek, én a rágalmal szemközt menve s azt homlok egyenest megtámadva, te, reszkette közelgésétől s mélyen hajtvá fejedet, hogy fölötted elvonuljon — sikeretlen gond — bármi mélyen hajlik az ember, bár egész a sárba, mégis megtalálja azt, mert ott lakik, s azt jóslom neked, szegény Lucienem, nem fogod jobban lefegyverzeni, mint én magam — hiában pazarlod szép szavaidat, kézszorításaidat, hiában tartod magadnak a hirlapokat s bókolsz egész világ előtt.

L u c. (bűszkén.) Csak nem a hatalom előtt.

R a y m. Ej, istenemre, kevés bátorág kell ma annak megtámadására — nagyobb lenne talán azt védelmezni, s te ezt nem merészled.

L u c. Én azt védem, a mit a világ helyesel, s visszataszítom, a mit gyaláz — te ellenben, te azon igyekszel, hogy véleményeiben sértsd, hogy ítél-tével surlódásba jöjj! embergyűlölő s megelégtellett levén, azon rossz vélemény mértéke szerint becsülöd az embereket, mellyel felőlők a világ van — ha ellenben van valaki, kit egész világ egyértőleg dicsér — kiben minden szavazat egyesül —

R a y m. Annak én nem adom az enyimet.

L u c. S miért?

R a y m. Mert huszat tehetni egy ellen, hogy e szavazatok bitorlottak! — Ha a játékos minden dobásra nyer, jele, hogy kockái hamisak, ha minden vélemény, minden hirlap egyértőleg dicsér valakit, 1843. IV. KÖT. V. SZÁM.

jele, hogy meg vannak vásárolva, vesztegetve, mert általános helybenhagyás lehetetlen! az emberi vélemények inkább gyalázásból, mint dicsérsérből állanak, inkább hibából, mint igazságból, s kinek érdeme és tehetsége viatkozás alatt van, kinek néhány barátja, és sok ellensége, az illyet becsülöm, szeretem, pártolom, de ki egész világnak barátja, annak szerintem —

L u c. (nevetve.) Bűnösnek kell lenni.

R a y m. Igen, kétségkívül, mert hogy valaki egész világ barátja legyen, szükség, hogy a gonoszok, bolondok s cselszövöké is legyen, nem, nem — ez utóbbiakkal jobb ellenkezésben élni; gyűlölségek megbecsültetés, szidalmak dicsőség, s minthogy nálunk, nem tagadhatod, a gonoszok száma nagy, többségök roppant — következik, hogy a kinek legtöbb ellensége van —

L u c. Az a legbecsületesb ember!

R a y m. Bizonyosan! dicsekszem veled, s minden új gunyirat, minden új méltatlanság láttára, dörzsölöm kezeimet s mondom magamhoz: „bátran, előre a pályán!” sok füttyülő s harapó férgék fölött vitt eddig is utam.

L u c. S e sokszorozott harapások soha sem sebesítnek!

R a y m. Előbb, kezdetben, nem mondom, hogy elég lelki erőm volt érzéketlen maradni, de midőn láttam, mint kovácsolják s terjesztik a rágalmakat, minő forrásból erednek, s hogy egyszer szabadon bocskáva, nincs eszköz, melly azokat visszatartsa, midőn láttam, hogy a legokosb, leglelkeseb emberek is elfogadák ezen képtelenségeket, csak azért, mert forgásban voltak, s gyakran ismételtettek közülök — jobbnak tartám nem megcafolni azokat, hanem lábba taposni, s visszalökni származások mocsárába! Ha tudnád, milyen volt életem! nem beszéllek politikai pályámról, melly az egész világé, nem hívom emlékezetembe a sok gyalázást, mellyek tetéznek! — lealacsonyítom hazámat, idegenek kezébe adám azt, fel akarám osztani — azt mondták! — mintha ez lehetséges volna! — én, akirály ministere! én ki francia vagyok, ki életemet adnám hazám boldogsága s dicsőségeért! — végre még azt is mondták! — semmit sem tesz!

L u c. Csupán ez eszme lázaszt fel!

R a y m. Nem, nem — fel se veszem, esküszöm neked; de a mi fáj, a minek nem lehet nem fájni, az, hogy magány életemben, hogy legszembetűbb érzeményekben támadnak meg. — Egy bourgognei szőlőműves fia, ki vagyona nagyobb részét nevelésemre költé, szerencsés valék megfeleltetni gondjainak, méltó lehetne áldozatira! de ha, köszönet ő neki, ha fényesen haladtam, díjakat nyertem a pályán, ha később mint ügyvéd, kitiüntetem magam némi fontos ügyekben, ha a teremben tehetségem olly diesteljes elismerésére vergődtem, mint ekkorig senki más — istenem tudja, mind ezen sikert, mind ezen diszjeleket atyámnak tulajdonítam. — Végre, midőn fáradtságos küzdés, és dicső harcok után, mellyeket jogaim védelmére kitűzünk, a szabadság ügye diadalmasodott, midőn polgártársaink szavazata a kamarába ültetett, s később a király bizodalma hatalomra hívott — belépván a ministeri pompás palotába, a pörfü első gondolata édes atyjára volt. Felkerestem

öt, s magammal akartam vinni. „Nem! monda ő — már öreg vagyok! a parisi lakás ijesztő rám nézve, jobb szeretem nyugalmamat s visszavonultságomat, s ezt ohajtom, fiam!” — Ezen ohajtást tisztelnem kelle; a csöndes lakot felszépítém, mennyire lehete, körülvevém minden kényelemmel, mely tőlem kitelt, s egy reggel, egy közhirlapban azt olvasom, hogy én, a nép közlő emelkedvén ki, pirulék napjaimat pór szőlőművesnek köszönni, s hogy atyámat kiüzém palotából.

Luc. Kiüzéd?

R a y m. Ugy volt nyomtatva! s ezer hang ismétlé gyalázatoma! Magamon kívül lélekvesztve futottam atyámhoz — akarsz vagy nem, mondám neki, ez-utal jönöd kell, becsületedem kívánja, azzal vádolnak, hogy fiad hálátlan, becsstelen — jössz é? — E napon palotámban volt nagyszámu követ, méltóság, a parisi társaság színe, oda vezetétem atyámat, bemutatám nekik, s meghajolván előtte, kiáltottam: „mondj nekik, atyám, tisztel és szeret é fiad úgy, mint kell?”

Luc. Jól tetted, igen jól! erre csak nem tudtad mit szólni!

R a y m. (csipősséggel.) Ah, úgy hiszed — hiszed, hogy el lehet valaha hallgattatni a rágalmat, másnap mindnyájan azt beszéltek, hogy elismervény viseletem méltatlanságát, azon szinpadi hatásvadászat által akarám azt jóvá tenni, melyet ők neveltségessé tőnek — hiában hirdeté és bizonyítá ősz atyám, hogy őt ápolom, róla gondoskodom — ők azt mondták, hogy e késő látma általam parancsoltaték, hogy kényszerítém őt affélét bizonyítani, hogy a nyugpénz, melylyet neki adtam, illy föltétel alatt jár, hogy azt azonnal visszaveszem tőle, ha valaha igazat merne mondani, — s egy szóval, hiában beszéltem, hiában követtem el mindent, a legbecsületesb emberek is úgy vannak meggyőződve, ha rossz fiuról van szó, mindenki szeme rám fordul, vagy inkább elfordul tőlem — mit tegyek, micsoda szerephez nyuljak? fejemet összezuzam? s először erre gondolék, megvalom —

Luc. Oh ég?

R a y m. (keserűen.) De — nemhogy lefegyvereztem volna a rágalmat, egy próbával többet adtam volna kezébe. Látjátok, azt mondták volna, a bűnbánat következeit —

Luc. Ugy hiszed é?

R a y m. Igen, barátom, igen; te nem ismered őket, s későbbben, ha az öregség, ha a bú talán bevézdíni atyám napjait, azt fogják mondani, én vagyok oka, én öltem meg őt — atyagyilkosnak fognak nevezni — számolok rá. — Jól van! legyen — kettőztessétek lármátokat, dacolok s megvetem azt, egy szót, atyám csak szót! áldásodat az atyagyilkosnak! s isten ítéljen fölöttünk.

Luc. Raymond!

R a y m. A mi pedig az emberek itéletét illeti, az igazságtalanság s tévedés itéletét — nem akarok arra hivatkozni, nem becsülni meg őket annyira, hogy védjem magamat azon törvénytől, melylyet ők a közvéleményének neveznek. — Teszem, a mit tenni tartozom, jőjön, a mi jöhet; ez most jelszavam, s bátran haladok rágalmaik közepett, melylyeket lassanként megtanultam fel sem venni, s melylyek most boldogságomat teszik. (Lelkesülten.) Igen, ti rá-

galmazók, gunyirók, egy lépést sem teszek lefegyverezéstekre, ha tudnám, hogy valamely rendszabály népszerűvé tesz előttetek, azonnal visszavonám azt! becsüléstek, dicséreteitektől félek, ha általatok helyeseltetem, azt fogom mondani, mint az egykori athenaei, kinek a nép tapsolt: „talán valami ostobaságot mondtam!”

Luc. (mosolygva.) Imé, mint mindenkor! heves, szenvedélyes, túlságos —

R a y m. Nem teszek hasonló szemrehányást —

Luc. Szerencsét kívánok érte magamnak.

R a y m. Annál rosszabb.

Luc. Annál jobb. Hallgassunk, itt van gyámlyányod.

Második jelenet.

Előbbiek. Cecile.

Cecile (Raymondhoz futva.) Ah, uram, annyi türelmetlenséggel vártuk önt, s késedelme egy nyugtalanított. Semmi bajt nem történt?

R a y m. Semmi, kedves gyermekem, kivévén azon szívfájdalmat, hogy korábban nem láthattalak.

C e c. Mi kár, hogy velünk nem lehetett a tengeri sétán!

R a y m. Mindegy — nem voltam távol neked — tudom — tudom — hogy ótalmaztál.

C e c. Nem volt rá önnek szüksége.

R a y m. Valóban, ótalmazóim sokkal ritkábbak, hogy sem őket hálásan meg ne tudnám számlálni! — hogy van Savenay asszony, nénikéd?

C e c. Sokkal jobban; azon két nap óta, hogy Dieppebe érkezett. Kéreti Lucien urat, hogy ne sajnáljon szobájába menni, fontos tanácskozásra, mint mondá, mellyen nem szabad jelen lennem.

R a y m. Méltán. Az anyagi érdekek ügye a nagynénéket, s gyámokat illeti. (Fölveszi az asztalra tett papirokat.) Imhol, egy szerződés terve, mellyet veled közlenem kell. (Lucienhez.) Vizsgáld azt meg, mig eljövök, s tedd azután a szobába, mellyet számomra rendelték.

(Cecile egy papírt vesz föl, melly alul feküdvén leesejt; átadja.)

R a y m. Mi ez itt?

C e c. Itt feküdt az asztalon, önnek papírjaival.

R a y m. (olvassva.) „Minister ur! a dieppei vámhivatal megürült a tiszt halála által; batorodom föllépni —“ (Összehajtja.) Ördögbe a folyamodásokkal! — alig érkezém meg, már is megrohannak — s kérdem, mikor csuszathatták azt papirosaim közé, ha csak a kocsiról leszállásom pillanatában nem. — Lesz idő elolvasnunk, nem sietős —

(A Luciennek átadott papírok közé tevén.)

Luc. De mégis szükséges volna —

R a y m. Félre vele! valami cselszövő — kinek felelni sem fogok —

Luc. Valaki a városi lakosok közül, talán valamely nagy befolyásu, új ellenséget szerzesz magadnak —

R a y m. Mindegy!

Luc. Mindenkor elég az is, a ki van.

R a y m. Nem bánom.

Luc. Önhez folyamodom, kisasszony, mellyik okosabb — határozozzon.

Ray m. S én is — íté!j! kinek van kettőnk közül igazá?

Cec. Ej, talán egyiknek sincs. — Bocsánatot, de nekem úgy tetszik, nekem, ki a dologhoz nem értek, hogy (Lucienne mutat.) ha egyik egy kicsit kevesbet félne a világ beszédétől, s ha a másik egy kicsit többet tartana attól —

Ray m. Bravo! juste milieube esünk!

Cec. Nem, hanem talán mindketten közelebb állandának a tőkélyhez.

Ray m. E pillanatban közel állunk.

Cec. Ah, ön uram, gúnyolódik — ez nem szép!

Ray m. (Luciennehez.) Nem mondtam igazat? — s hogy minél előbb ismét közeledhess hozzá, eredj hivatalos tanácskozásodra — azonnal veled leszek.

(Lucien el jobbra.)

Harmadik jelenet.

Raymond. Cecile.

Raymond. Ugy é, kedves gyermekem, most, miután ismered, elhiszed, hogy igazat mondtam; s mellőzve véleményeit, mellyekben nincs józan értelem, nemde dicső ember?

Cec. Igen, uram.

Ray m. Hiszed, hogy szerencsés leszesz vele?

Cec. Reménylem.

Ray m. Az nem elég; akarom, hogy bizonyos légy — mert atyád, kinek mindenemet köszönöm, rám bizá gondját boldogságodnak, s ha csalatkoznám — beszélj, gyermekem, nyisd meg előttem lelkedet; előbb, midőn melletted növeltétél, nem kellett volna erre kérnem; naponkint látva, sejteni s megelőzni tudtam legkisebb vágyaidat, tizenkettedik évedtől tizennégyig lányom valál, olyannak tekintetelek; de akkor, bár kétszer korosabb valék, az illedelem s helyzetem kényszerítének eltávoztatni, s rokonod keze alá küldeni vissza, ki téged nem szerethetett úgy mint én, de ki, boldogabb nálam, folyvást veled van, s lefoglalá, nagy rövidséggel, egész bátorságotat, bizalmadat —

Cec. Soha sem —

Ray m. S most, midőn nem tudok, mint hajdan, szemeidben s szivedben olvasni — kénytelen vagyok megkérdezni: mit kívánsz Cecile, mit ohajtasz?

Cecile. Semmit, uram; választása kétségkívül biztosítja boldogságomat, s ha máskép lenne, ez nem ön hibája, hanem az enyim; én nem vonakodom, mert ön nekem atyám, s engedelmeknek kell.

Ray m. Én nem ezt várom, s féltetve Lucien iránti barátságomat, ha van valaki, kit jobban szeretsz, ha szeretettel más valakitől — én nem korhollak, kivévén azért, hogy nem akarsz igazat mondani —

Cec. Igazat mondtam uram, engem senki sem szeret.

Ray m. Szép igazság!

Cec. Esküszöm, senki, Lucien urat kivévén, s én is úgy gondolom, mint ön, hogy e választás minden tekintetben illő, és rám nézve megtisztelő.

Ray m. Szerencsére — ezt meg fogom neki mondani. Adieu, gyermekem, adieu! (Megáll s Cec-re néz.) Cecile, még valamit kívánsz tőlem?

Cec. Igaz, uram, s nem merem — azaz, önnel Raymond, mertem volna; de nekem a ministerhez van kérésem, s félek —

Ray m. S miért? ha igazságos —

Cec. Ah! egészen igazságos. A tengerészek, a halászok, kik előbb sajkánkat vezették, nagyon szerények; sok gyermekeik vannak, kiknek alig tudnak enni adni, s mind e mellett, az utolsó szélvészkor, egész éjen át veszélynek tették ki magukat, s egyik három urat hozott ki a partra, a 2ik négyet mentett meg, s mind ezért nem volt más jutalmuk, mint gyermekeik öröme, kik atyjait elvezetteknek hívek. Hibáztam é, uram, ha irántok részvételt vagyok, s ajánlom őket önnek?

Ray m. Bizonyyal nem. Gondom lesz rájuk, még ma, még délelőtt. Megmondhatod nekik.

Cec. Azonnal megyek! milly szerencse! nekik a minister saját ígérését vihetni meg — magáét a ministerét!

(Coq. belép egyik balajtón, hallja az utolsó szavakat, s látja, hogy Raymond Cecile homlokát megcsókolja.

Cecile elmege a középajtón.)

Negyedik jelenet.

Coquenet. Raymond (írótaóblát vesz ki a zsebéből s jegyezget.)

Coquenet (félre.) Maga a minister! ő az, a ki megérkezett, s minthogy huga nem akar mellettem szólani, én magam élek az alkalommal — miért is nem? s minthogy nem tudja, hogy ismerem, annál több sikere lesz. (Közelt az asztalhoz, fölvesz egy hirlapot, s üdvözli Raymondot, ki azt viszonozza.) Ön most érkezett, a mint látom.

Ray m. Igen, uram.

Co q. Talán Parisból?

Ray m. Igen, uram.

Co q. Szerencsét kívánok önnek.

Ray m. Nincs miért?

Co q. Valóban, ha tegnap a kamrában volt —

Ray m. Ott voltam.

Co q. Dicselkedhetik, hogy hallotta azon felséges beszédet, mellyet a minister tartott, s melly az egész ülést kihuzá. — Minő ember, uram! mint megforgatá őket, kivált vége felé —

Ray m. Azon hely okozta a lagnagyobb morgást.

Co q. Mit tesz az?

Ray m. Ah, önnek az semmi?

Co q. Semmi, uram; az nem gátolja, hogy a beszéd felséges ne legyen — rendkívüli, csodaszű ember! — s ha ön nem úgy gondolkodik, annál rosszabb önre nézve, ez az én véleményem —

Ray m. Mellyet én becülök. (Félre.) Főleg ritkasága miatt.

Co q. Az már igazi statusférü! egyetlenegy, a kivel dicselkedhetünk, vagy én nem értek hozzá —

Ray m. (félre.) Becsületemre, Dieppebe kell jöni, hogy az ember efféléket halljon. (Fenn) S hát beszélnek róla itt e vidéken?

Co q. Imádják.

R a y m. (félre.) Ej lám! és a telegraf mitsem ad tudtomra.

Co q. Emléket fognak neki állítani.

R a y m. (félre.) Hogy holnap fejemhez szórják dult darabjait. Mitsem tesz! (Fenn.) Ez az önök városa igen szeretetre méltó.

Co q. Igen, a levegője tiszta, népsége felvilágosult, a hivatalbeliek igen jól — tegnapelőtt veszünk el egy igen tiszteletreméltót —

R a y m. Hallottam.

Co q. (félre.) Már is! (Fenn.) Ez a vidéki ujság — helye üresen maradt, s több folyamodó van —

R a y m. Nem késtem, mert én, ki Parisból jövök, és semmit sem tehetek, már is kaptam illy tárgy folyamodást —

Co q. Lehetséges é?

R a y m. Azon percben, midőn a kocsirol leszálítottam.

Co q. Nemde illetlenség, hogy többet ne mondjak! pirulnom kell városunk helyett. (Félre.) Nem lehet más mint Rabourdin, az aligazgató, neki van csak szerencséje. — Én ismerem itt az egész világot, s ha ön megmondaná a személy nevét, ki a folyamodáson alá van írva —

R a y m. Nem olvastam, nem néztem végig a folyamodást.

Co q. Őszintén mondvá, igen jól tette ön — ugy hiszem, valami —

R a y m. (nevetve.) Cselszövő — mindjárt eleinte azt gondoltam.

Co q. S igaza volt önnek.

R a y m. Azonban ez nem fog gátolni, hogy meg ne vizsgáljam, hogy magamat ne értesítessem. S ön uram, ki e városból való —

Co q. Tizenöt éve, hogy ki nem mentem belőle.

R a y m. Ön nekem becsülést érdemlő polgárnak látszik, kinek véleményében meg lehet bízni.

Co q. Ön igenis megísztel.

R a y m. Mondja meg ön, minthogy ismerni látszik a folyamodót, van é tehetsége, alkalmas é?

Co q. (kétékedő arccal.) Eh, eh!

R a y m. Becsültetik é a városban? van é tekintete?

Co q. Eh, eh!

R a y m. Tehát minden tekintetben, a középzsérűség és semmiség maga?

Co q. Eh, eh!

R a y m. Ön annyi kiméletet, s gyöngédséget mutat, mit én méltánylok — nem akarja kimondani, hogy a választás hibás lenne?

Co q. Őszintén — többek közt is lehet válogatni, s nincs ok sietni, és nem várakozni.

R a y m. Köszönöm, uram. Nincs ugyan egyes befolyásom a dologra, de lehet, hogy tanácsot kérnek tőlem, hogy utasítom lehet, s akkor emlékezni fogok rá, a mit ön szives volt velem közleni.

(Köszönti s el.)

Ötödik jelenet.

Coquenet (egyedül.)

Coquenet. Semmit se mondtam, egy szót, egy szótágot sem! nem lehet vádolni, hogy valakit rágalmazni akartam, s felhívom a legmélyebb rossz akaratot, hogy idézze szavaimat — különben, ő vetélytárs! pályázó! szükséges és törvényes önvédelem — kiki magáért, isten s a ministerek egész világért! és aztán Rabourdin nőtelen, én családtagja — husz éve, hogy hivatalban van, hogy fizetést hűz; én soha sem! — az ördögbe, igazságot! — le az egyed-árussággal, s hivatalhalmazással!

Hatodik jelenet.

Herminie. De Guibert. Coquenet.

Herminie. Igen, uram, ön ma reggel a követségre gondolt, hogy ministerségre juthasson. E városban mint hallom, választás lesz, melyben föl kell lépni, s igyekeznie azt javára fordítani —

Guibert. Bizonyosan!

Herminie. Rajta hát, míg itt van, igyekezzék szavazatokat nyerni — a nagy befolyású embereket barátságosítani.

Guibert. Én is azt akarom. Te ijeszted el őket. (Sugva.) Ime, Coquenet barátom, birtokos, választó, legtöbb adót fizet a megyében, kit te nem akarsz gyámolítani.

Herminie. S ki mondja ezt önnek! hát figyelmeznem kell é a harag s rossz kedv egy kitörésére? hát nem változnak az eszmék huszszor is napjában?

Guibert. Hallod barátom. (Sugva.) Mondtam, hogy utoljára is mindent megtesz, a mit akarok, ki léssz nevezve — nőm fog érted szólni a miniszterrel.

Co q. Ezt már magam tettem.

Guibert. Hát láttad őt?

Co q. Beszélgettünk együtt, kölcsönös inkognitóban, s noha nem tudja ki vagyok, mégis ugy hiszem, jól hangolám magam iránt! s ha most az aszszonyság ajánlani akarja — vámszedőnek — mintha az eszme tőlem eredne, mert nekem már nem lehet előlépni, ugy hiszem, megnyerjük.

Herminie. Ugy ohajtom én is, e pillanatban van egy eszközüm, mely által mindent megnyerhetek bátyámtól — mindkét hivatalt egyszerre — egy föltét alatt!

Guibert. S mi az?

Herminie. Hogy ön részletesen elbeszélje azon kalandot, mellyről ma reggel egy szót említett — de Mornas Cecile kisasszony kalandját.

Guibert. Lehetetlen, kedvesem! lehetetlen, igen fontos titok.

Herminie. Legyen ön eszén! beszélni fog, vagy néma leszek, egy szót sem szólok bátyámmal —

Co q. Fontos tekintet — szerencsénkről van szó, s te, ki annyi könnyűséggel beszélsz kalandokról!

Guibert. Igen, de ez — megígértem, hogy magamban tartom.

Co q. S megtartod szavadat — feleséged, másik én-ed, barátod is —

Guibert. Tudom, de kellemetlen bajba kever a miniszterrel —

Co q. A miniszterrel?

Guibert. S más személyekkel is! azon heveskedők! azon kardfogatók! s én nem épen szeretek vívni — pedig az lenne belőle.

Coquet. Ha megtudnák! de mi hallgatni fogunk.

Guib. Te, megengedem — te, mint én, félni fogsz! de nőm! nem ismered őt!

Herm. S én, férjem, én ezennel kimondom, hogy kíváncsiságomat olly pontra feszíté s emelé ön, hogy én akarom, parancsolom, azonnal szóljon, vagy elvállok öntől, soha rá sem nézek —

Guib. Legyen hát! ha megígéritek, hogy mindketten titokban tartjátok — mindent elmondok, a mit lehet — halljátok hát, mult esztendőben — egy házban, egy kastélyban, hol Cecilet először látam, reggel napköltekor, szép fiatal embert láttam szobájából kijöni —

Herm. Láttá ön!

Guib. Saját szememmel láttam, s nem kétkedhetem benne — mert a titokteljes ismeretlen, kit én igen jól ismerek, maga vallá meg nekem, egyszerűs mind mély hallgatás esküjét kívánván tőlem —

Herm. Csodálatos, s ez ismeretlen, ki ő?

Guib. Ez az, a mit meg nem mondok — megígértem, hogy titokban tartom, s nem fogom magamat kockáztatni egy név felfedezése által, melly az anekdoté érdekességére semmi befolyással nincs.

Herm. Helyes! de már sejtem — már tudom, ki —

Guib. Hallgass tehát, s ne hozz zavarba —

Herm. A bátyám!

Guib. Nem!

Herm. Bizonyos vagyok! ön ijedése, nyugtalansága, s azon imádás, mellyel Raymond gyámlyánya iránt viseltetik, dicséretei, mikkel halmozza — hitele, mellyel bir előtte, a mi rovásunkra — hiában neheztel ön — ő az! férjem uram! ő az!

Coq. Tett dolog, hogy azon helyzetben találtam itt, midőn csókolá!

Herm. Hallja ön! semmit sem szólok! de el vagyok ragadtatva!

Guib. Nem igaz!

Herm. Ah! a bátyám, ki nekem örökké morált papol —

Guib. Nem igaz, mondom.

Herm. Ön tagadni meri?

Guib. Engedj meg! nem mondom, hogy a minster jelenleg jó lábbon nem áll vele — arra nekem semmi gondom — de nem ő róla akartam beszélni! mindenek előtt igazságot — senkit sem kell zavarba hozni.

Coq. Tehát más valaki —

Herm. (nevetve.) És így kettő van, — ez gyönyörű!

Guib. Asszonyom! semmi rögtönözött, vakmerő gyanut! kérem.

Herm. Tehát, férjem uram, semmi félbizodalom — ki tehát azon kimélő, félnék csábító, ki nem mer előlépni, kit nem szabad előttem megnevezni?

Coq. Én ismerem.

Herm. (hátra tekint.) Ön meg fogja nekem mondani.

Coq. (lassan.) Te magad, gonosz fickó — te vagy.

Guib. (zavarodva, félhangon.) Hallgatsz é mindjárt, a nőm előtt!

Coq. Tudtam, bizonyosan tudtam.

Herm. Lassan! a bátyám.

Coq. Szóljon vele ön — én távozom — jobb szeretek itt nem lenni — de vissza fogok jöni, mert azonnal itt lesz az idő, midőn egész világ a terembe gyülekezik. (El balra.)

Hetedik jelenet.

Herminie. De Guibert. Raymond (egy iratot olvasva lép be, fölemeli szeméit, s meglátja a jelenlévőket.)

Raymond. Jó napot, kedves Guibert! — jó napot, kis hugom!

Herminie. Jó utja volt önnek?

Raym. Pompás!

Herm. El vagyok ragadtatva, s főleg, hogy önt láthatom. Ön tudja, hogy régóta semmit sem kértem.

Raym. Elhiszem, e percben érkezem!

Herm. De van is két kérelmem önhez! kettő! ez csodálatra bírja önt?

Raym. Épen nem; parbleau! azt csodálnám, ha nem volna kérelmed!

Herm. Az első — de előre is megmondom, hogy ez számba se jő — egy barátunkat, e város lakosát, Coquetet urat illeti.

Raym. Coquetet? épen folyamodását olvasám, mellyet érkezésem pillanatában adtak át!

Herm. Vámtiszti hivatalért esedezik!

Raym. (az iratra mutat.) Jól látom.

Guib. Mellyet bizonyos Rabourdin is sürget; de Coquetet, barátunk —

Herm. Benső barátunk.

Raym. Ismered őt? bizonyos vagy benne, hogy ismered?

Herm. Nem igen nagyon! hanem férjem —

Raym. Meg fogod hát engedni, hogy bővebb értesítésre várjak — mert egy valaki e városból, kit a kérdés legkevésbé sem érdekel, igen kedvezetlenül nyilatkozott előttem felőle.

Herm. Valamelly irigy!

Raym. Nem ugy látszott! noha ismeré őt, jobban mint más akárki, a legnagyobb gyöngédséggel volt — szóval, mint mondám, tudakozódni fogok, s kitanulnom, mellyiknek van kettőtök közül igaza. — Lássuk most már fő kérelmedet.

Herm. Nem sejtén ön! azon kevés szó, mellyet férjem ejtett ön előtt, nyájas szeretetem, mellyet iránta viseltetem, s mellyet ön nagyravágyásnak nevez —

Raym. Értem, te juttattád eszébe ez uralkodási eszméket.

Herm. Igen — ám legyen! — minden örömem, minden büszkeségem csak az lenne, ha őt ön tisztársának láthatnám.

Raym. (vontatva.) Ugy é? nem, nem — már az lehetetlen!

Herm. S miért tehát? képes rá; vagy nem?

Raym. Egyik a kettő közül, az bizonyos, lásuk a dilemmát!

Herm. Ha képes, neveztesse ki ön!

Raym. Igazad van, s ha nem az?

Herm. Annál inkább! mert ön tehet mindent,

ön! s ön fog rendelkezni kormányozni nevében — minden jól megy — végre egység lesz a kormányban!

Raym. Az okoskodás igen jeles, s csak egy szót tudok rá felelni: nem!

Herm. (baraggal.) Ön nemet mer mondani?

Raym. (hídegen.) Merek, s felszólítottak egyszerűsmind, ne beszélj többet erről, s ne gondolj rá.

Herm. Folyvást arra fogok gondolni — szüntelen arról fogok beszélni — s kell, hogy engedjen ön; vagy kigyót békát kiáltok utána.

Raym. Szabad, ha tetszik, s viszhangra fogsz találni — nem lesz hiány emberekben, kik veled tartanak.

Herm. Jól teszik, kelyesen teszik, nézetükön vagyok. Illy méltatlanul bánni hugával! hugával, ki önt szereti.

Guib. Valóban, sógor ur, ön nem úgy bánik velünk.

Raym. S te is bele avatkozol? szép dolog miniszternek lenni, arról vádolnak, hogy mindent családomért áldozok, s családom panaszkodik, hogy őt feláldozom.

Herm. Ah! több hatalmam; több hitelem volna önnél, ha nem huga, ha gyámlyánya volnék —

(Guibert int, hogy hallgasson.)

Raym. Kétségkívül, mert ha Cecile volnál, csupa okos dolgokat kívánnál.

Herm. Okost vagy nem okost, bizonyosan megnyerném.

Guib. (sugva.) Asszonyom, az egekre kérem. — Imhol az egész fürdőtársaság, melly a terembe jön, hol esténként zene van.

Nyolcadik jelenet.

Herminie (balfelől.) *St. André* (az utolsó szavaknál lép be.) *De Guibert* (a színpad közepén.) *Cecile* és *Savenay assz.* (jobbra ülnek.) *Lucien* (a szeljeszékre támaszkodva.) *Raymond* (velök társalgván.) *Fürdősök.*

Belleau (frisítőköt hordoz s kínálgat.)

André. Zene lesz mint mondják, s mi nevetni fogunk.

Guib. Nőm megigérte, hogy énekelni fog.

André (Herminéhez.) Így nem nevetni, hanem bámulni fogunk, s valóban nagy szükségem van rá, már unni kezdem magam.

Guib. S a mulatságok? szerelmi kalandok?

André. Pah! egyre megy ki, s gyakran kedvem jó komoly s hasznos dolgokra adni magam mulatság okáért.

Guib. Vigyázzon, még philosophus lesz!

André (észreveszi *Raymondot*, félre.) *Raymond* ur! (Közelit s köszönti)

(*Raymond* elfogadva, míg *Herm.* az asztalhoz ül,

Guib. a színmélyén társalgván sétál.)

Raym. Nemde *Saint André* vicmete?

André. Gyakornok a külügyi osztálynál —

Raym. Kivel már néhányszor volt szerencsém találkozni. Nem ugyan a ministeriumban —

André. Igaz, ott nem igen vagyok található — de, gondolom, ezért elég rosztat is mondtak ön-

nek rólam, s önnek nem a legjobb foglalma lehet felőlem.

Raym. Ez csak ajánlá önt, s azon gondolatra birt, hogy nem épen lehetetlen, hogy ön jó tulajdonokkal bír —

André. Minister ur —

Raym. Hogy lehetne különben kimagyarázni azon keserűséget, egy fiatal forgószél ellen, ki ekkorig csak bohóságot s adósságot csinált? ön korában csak bajtársai vannak az embernek, s nincs megtisztelve ellenségek által. Bátran, ifju ur! ez jó jel, ez ígér valamit! — de magában még nem elég, ezen gyűlölséget igazolni kell.

André. Ah csak alkalmam mutatkoznék rá!

Raym. Majd meglássuk, s előre is, el kell távoznia Párisból — fogunk módot találni önt elfoglalni.

André. Kész vagyok elmenni, s rendelkezésére bízom magamat, minister ur.

Min (sugva.) *Minister!*

(Beszélnek magok közt s nézik *Raymondot*, ki leül *Cec.* és *Sav.* asszony mellé, s azokkal társalog. *Coq.* belép, *Guib.* ur és asszonyhoz közelít.)

Milencedik jelenet.

Előbbiek. Coquenét.

Coquenét. Nos hát, szép kegyasszonyom, mi újság?

Herminie. Rosz az egész világnak.

Coquenét. Jaj, jaj!

Herminie. Roszul írták le önt előtte.

Guibert. Iszonyúságokat beszéltek neki rólad.

Coquenét. S vajjon ki?

Guibert. Valaki a várostokból.

Coquenét. Tudom már ki — nem lehet más

mint *Rabourdin*, a vetélytársam —

Guibert. Lehetséges?

Coquenét. Bizonyos, az egyetlen, kinek érdekében fekszik nekem ártani, s önök megengedik, hogy ez gyalázatosság — alacsonyosság — illy eszközökhöz nyulni — mindenütt elmondom.

Guibert. Jól teszed.

Herm. Azonban nincs még minden elveszve; a minister, ki önt nem ismeri, megigérte, hogy tudakozdóni fog.

Coquenét. Csak ezt kívánom — mert nyíltan s becsületesen akarok cselekedni — de ha időközben, hasonlóval fizethetek *Rabourdin*nak, s alkalmat lehetek neki ártani —

(Ez alatt a fürdősök színpad közepére vitték a zongorát.)

Guibert. Nem volt e mondva, hogy e hölgyeknekünk zenét adandnak? (Nejéhez, ki leült.) A „dame du Lac!“ quartettjét, mellyet legutóbb tanultál be.

Herm. Igen jó kedvem van énekelni —

Guibert. *Cecile* kisasszonyával tanultad össze —

Cecile (élénken.) Ah, dehogy! (*Lassan Luc*-hez.)

Soha se merném ennyi ember előtt —

Herm. (félre.) Nincs kedvére. (Fölkel s *Cec*-hez.)

No, hát lássuk — tessék velem parancsolni — nem

elég jól éneklünk, hogy magunkat soká kéressük, s ha Cecile kisasszony megegyezik —

Cecile. Engedelmet, asszonyom, nem ismételtük a darabot, s azután két személy hibázik is a quartetthez — Lassu például —

Guibert. Az én vagyok, én Lablache minden szerepét énekelem.

Raym. (félre.) Szép ajánlás, hogy valaki miniszterré legyen.

Guibert (egy sárga keztűs fiatal emberre mutatva ki mellette áll.) S íme itt van Sivry ur, pompás tenor, ki zongorázni is fog.

(A fiatal ember meghajtja magát, s lehuzza keztűit.)

Guibert. Jerünk, kedves barátném! jerünk, kisasszony! nem szabad vonakodnia — ön nélkül semmit sem tehetünk.

Cec. Még jobban elrontom, ha elfogadom.

Lucien (sugva, kérve.) Semmit sem tesz, kisasszony. — Önre nézünk, s ez leszegzi a figyelmet.

Cec. Engedelmeskedem.

Herm. Igen helyesen. (Félre.) Egészen kigúnyoltatja magát.

Guibert. Öt perenyi békétürést kérünk a társaságtól, míg halkal átdanolvuk.

(Cecilenek nyujtván kezét, kit a pianohoz vezet. Guibert, Herm. és Cec. leülnek Sivry körül, ki zongorához ül, s énekelgetnek lassu hangon. Ez alatt Coq. whist asztalt készít, Sav. assz. segít neki.)

Coquenét. Akar ön velünk játszani?

Raym. Igen szívesen.

Lucien. Előbb láttam, a másik teremben, azon hölgyeket Cecilere suttogva nézni, s ezen Sivry uról beszélve, ki zongoráz — kicsoda ő?

(Belleau frisitöket ajánl.)

Raym. Nem tudom, de kérdezd a fürdőszolgát, ezek mindenkit ismernek.

Lucien. Mondd meg csak Belleau, ki azon fiatal ember ott, a zongoránál? (Cukros vizet vesz.)

Belleau. A fiatal lány mellett? — hm, mint néznek egymásra, s mint látszanak egymást érteni! (Finom ravaszsggal, sugva.) Talán egy a három közül —

Luc. Hogyan? egy a három közül —

Belleau. Igen, azt mondják, már három kalandja volt.

Luc. (poharát a tányérra viaszteszi.) Morbleau!

Bel. Kérem, vigyázzon ön, majd felfordította tányéromat!

Luc. Bocsánat! (Nevetést színelve.) Ej, és kitől tudod?

Bel. Senkitől — az előbb beszéltek róla a másik teremben, s mindenki megmondhatja — tudva levő dolog. (Másokat kínál.)

Luc. (félre.) Nem! lehetetlen! képtelen! nem ő róla van szó! vagy nem jól hallottam, nem vagyok eszemem —

Coquenét. Ha emelni tetszenék —

(Luc. asztalhoz megy emel, s előbbi helyre megy.)

Coq. Coeurt emelt —

Luc. Igen, uram, de egy kérdést — ön folyvást a másik teremben volt — hallotta é, hogy azon fiatal lány, ki a zongora mellett van —

Coq. (Jassan.) Hallgasson ön! nem kell effélékről beszélni — hát ön is tudja?

Luc. De — talán —

Coq. (halkal.) Azt mondják, három vagy négy szerelme volt — de nem lehet igaz — felét sem hihetni annak, a mit beszélnek.

(Luc. düh jeleit adja s menni akar.)

Savenay (balfelére akarja ültetni.) Kettősöm van — ön velem játszik; jöjön —

Luc. Igenis — asszonyom!

(Megfordul s más oldalról Raymondot és Coquenetet találja.)

Raym. } (elfogják.)

Coque. } Jerünk! üljünk le!

Guib. Végre, készen vagyunk! kezdjük!

(Sivry játszik a zongorán. Raym. Coq. és Sav. assz. a whistasztalnál ülnek, Luc. még feláll s a zongora felé néz. Az énekesek papírjaikat tartva, énekelni kezdenek. A függöny leesik.)

Harmadik felvonás.

(Az első felvonási diszitmény.)

Első jelenet.

Lucien (egyedül.)

Lucien. Egész éjjel nem aludtam. Nem tudom minő eszmében állapodjam meg s mit tegyek! — szólnom kell Raymondossal — mert hiszen még semminek sincs vége! kivéren Guibert urat és nejét senki sem tudja itt, hogy e szerződést kell ma aláírni — senki sem tudja, hogy völegénye vagyok, s ez oldalról legalább megmenekszem a gúnyoktól s nevetségétől, de ezen fürdőinas s ezen Coquenét beszédére, ki minden kistvárosi majmok remekképe, lemondani róla, kit szeretek, s e szerencsés házasságról, okok, bizonyosságok, próbák nélkül! — Igaz, hogy alig merem kérdezősködni, annyira félek, hogy Cecile iránti érdekemet sejtjen fogják. — De végre, bizonyítványt senki sem ad, az nincs, és még is, mindenki beszél, mindenki ismétli, s csak az előbb is — ott — a teremben, nem hallottam é a legkülönösebb gyanúkat Cecile, és családja és egész környezete fölött — s ha egyszer férje leszek, nem fognak kimélni, sőt azt fogják mondani, hogy jól tudtam mindent — ezen Coquenét azt fogja állítani, ő, ki maga beszélt tegnap nekem! — hogy mindent tudtam, s túl tettem magam mindenre, mert Cecile gazdag, magas születésű, a minster gyámlyánya. Azt fogják mondani, már hallom hollóvisításukat körülöm: fázom tőle, s a hideg borzogat! — Megyek, tanácsot kérek Raymondtól, csak ő adhat nekem jó tanácsot. Ó az! minő boszuság! a hugával jó.

Második jelenet.

Herminie. Raymond. Lucien.

Herminie. Hogyan, ön nem reggeliz velünk?

Raymond (kalappal, keztyűvel.) Valóban nem! Saint André vicomte, tegnap este elárulta inkognitómát, s kénytelen vagyok a tisztviselőkkel, s a város előkelőbbjeivel innen három mérföldnyire menni, egy világosító torony első követ letenni a parton! Lehetetlen magamat visszavonnom e megtiszteltetés-től, mely néhány idétlen elmésséget fog fejmemre hozni — nemde Lucien? ti azt fogjátok mondani, hogy a minister hiában alapít világító tornyokat, azért még sem lát tisztábban.

Lucien. Barátom, szólni akartam veled —

Raym. Azon tárgyról?

Luc. Nem, más dologban.

Raym. E pillanatban, lehetetlen, azon urak kocsijukon visznek, s talán már várakoznak is; de visszajövök ebédre — nagy ebéd lesz, hol a népség színét látandom, a cím ismerve van, viselnem kell a terhet is. De ma estére, kárpótlásul (nevetve üt Lucien vállára,) a szerződést aláírjuk.

Luc. Épen erre nézve akartam szólni.

Raym. Gondolom a menyekzői ajándékról, mely oly soká érkezik. Légy nyugott, elindulásom előtt mindea meg volt rendelve s izléssel megválasztva. Nem én vesztöttem vele — húgom elnökösödött.

Luc. Hogyan? asszonyosságod volt oly szíves?

Raym. Egészen el volt ragadtatva! a nők igen szeretnek menyekzői ajándékokba keveredni. — S mikorra érkezik el?

Herm. Ugy hiszem, ma; legalább ünnepélyesen megígérték — Paris első raktára!

Raym. Nincs ok sietni — sőt, szeretem hinni, annyival édesebb lesz az eredmény.

Luc. (sugva.) Igen — de mint mondtam, szólni szeretnék veled.

Herm. Szépen engedelmet kérek, uram, én ön előtt érkeztem.

Raym. Hogyan! még családkörben is pereltek az audientia felett. Szóljatok sietve, a hölgyeknek elsőségök van — jog szerint!

(Lucien leül egy karszékre.)

Herm. Két szó elég lesz. Szomoruan tapasztalom uram, hogy soha sem bánik velem igazságosan —

Raym. Valóban! — korholtatások szelességért könyelműségért, soha sem komoly hibákért! s ha naponként megtámadnak is becsületemben, legalább tisztelnék a tiédet! — Ezen örömet s vigasztalást fel kell tartanom öreg atyáknak, kinek úgy szines egyebe —

Herm. Jól, ha így van — tudja ön, mit mondtam tegnap?

Raym. Anyit mondtál —

Herm. Azon kinevezést értem — melyről mindaddig beszélni ígértem, bár mibe kerüljön —

Raym. Nem fog többé semmidbe kerülni, nem kell annyira fáradnod — új tisztársunk ki van nevezve!

Herm. Igaz volna é?

Raym. De — nem a férjed —

Herm. Ah! ez árulás!

Luc. Hogyan? hát szó volt róla?

Raym. Hallod! ime Lucien, ime barátim, kik ezen követelésnek elgondolására is vállat vonitnak — s ha azt csak egy pillanatig is pártoltam volna, ellene szegülnek.

Luc. Valóban, igen! becsületédért!

Raym. Én nem mondatom velök —

Herm. S én, uram, emlékezni fogok e szóra.

Raym. Rád került a sor — szólj!

Luc. Hugod előtt nem.

Herm. Értem — ismét új hitszegés! eselszövény ellenem!

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Belleau.

Belleau. Prefektus ur, s a tisztviselők mind oda alant várakoznak kocsival — most szállnak le, s kéretik minister urat.

Raym. Elibek sietek. (Lucienhez.) Kedves barátom, ha visszajövök, sokat fecsegetünk — a ministernek nem kell magát váratni — mert azalatt roszat beszélnek róla.

Belleau. Oh nem! minister ur! nem mernek, mert érkezétkor hallottam, hogy prefektus ur mondá: „hallgassatok, mert ő itt van!”

Raym. (nevetve Lucienhez.) Derék! már is hozzá fogtak! (Belleauhoz.) Eredj előre, mondd, hogy sietek őket megelőzni, s félbeszakasztani.

(Elmennek.)

Negyedik jelenet.

Herminie. Lucien.

Herminie. Látom, uram, hogy hiában iparkodtam ön hitelét megrázni, s kivált szép menyaszonyáét, kitől semmit sem tudnak megtagadni —

Luc. Mit akar ön mondani?

Herm. Hogy azon percben, midőn én hiában sürgetem, Cecile öt vagy hat üres hivatalt nyert ki a ministertől, itt, Dieppeben. A tengerészek, a révpártörök, a biztosok ajánlására nevezettek ki — minden hivatal kezében van, s ezentul, ha valamely kedvezést akarok nyerni, hozzá fogok folyamodni, (gumnyal) vagy inkább ahhoz, ki mindent fog tehetni általa — önhez, uram, szerencsés férjéhez.

(Gyorsan el.)

Ötödik jelenet.

Lucien (egyedül, hánykodó indulatok közt)

Lucien. Ő is — honnét e gúnyos bókolatok? mindent tud, s hogy e hírek füleibe jutottak, jele, hogy mindenfelé szárnyalnak, a mi épen olly iszonyu mintha valóban úgy volna — mert végre, ha

egész világ beszéli, egész világ nem marad hazugságban. Lehetetlen, hogy hasonló hírek ily hátra s merészen szárnyaljanak, keringjenek ok és ürügy nélkül! bizonyosan van benne valami! (Hátra fordul.) Savenay asszony, s Cecil! rajta! bár mibe kerüljön, tudnom kell az igazságot!

Hatodik jelenet.

Lucien. Savenay assz. Cecile.

Cecile. Csodálatos — hogyan, nénikém, hát nem vette észre?

Savenay. Mit?

Cec. Midőn a terembe léptünk, s azon átmentünk, egyszerre nagy hallgatás lett, s minden ember olly különös tekintettel nézett —

Sav. Hódolat tekintetével — tudják, hogy Savenay marquissnővel van dolguk, s tisztelőtök —

Cec. Igen nagy volt! mind lesüték szemeket, egy szót sem szólva hozzánk, s alig mentünk át, suttogást hallottam hátunk mögött, melly megszűnt, midőn nénike visszanézett.

Sav. Új vendégek, kivált ha feltűnő móddal bírnak, biztosan számolhatnak figyelemre, itt, e kis városban, hol nincs egyéb dolguk mint bámulni.

Cec. Elhiszem, s nem kevésbé, midőn az udvaron azon szegény halászok eljöttek megköszönni a jutalmat, mellyet számokra a ministertől kikértem.

Luc. (előre lép.) Tehát igaz!

Cec. Ah, uram, ön itt volt?

Luc. Igen, kisasszony, s micsoda jutalom volt az?

Cec. Tudja ön, a halászok, kik tegnap csónakunkat vezették, s kik már több ízben kockáztatták életüket a hajótörést szenvedtékért! — ők igen szegények, s önt akartam kérni, hogy szóljon javukra, de gyámatyám olly jó! felbátorított, előterjesztém neki kérelmüket, s méltányolja ön boldogságomat! jutalmat nyertek, s partörökké nevezettek.

Luc. Ugy van! (Zavarodva.) Azt akarom mondani — s ez az egész —

Cec. Elég, hogy ők boldogok! s míg ők, és nejeik s gyermekeik olly szives örömmel jelenték hálójukat az udvaron, hogy egészen ellágyultam, megfordulok s látom az egész terem társaságot az ablakból kinézni, s mindnyájan olly gúnyosan néztek rám, hogy le nem irhatom. Azért é, hogy könyek ültek szememben? ez gonoszság! úgy látszik, itt nagyon szeretnek gunyolódni!

Sav. Lehetséges! de jó tulajdonnal is bírnak — különösen szigorú elvek s erkölcsökkel, mit én igen helyeslek. Ma reggel, hogy fűrödtem — a szabálynyok valamely fiatal személyről beszéltek egymás közt, kit ugyancsak megviseltek.

Cec. Szegény fiatal lány!

Sav. S boszankodásuk tetszett nekem! — egy magas születésű kisasszony, alig tizenhét éves, már négy szeretőn adott túl, hogy többet ne mondjak! s hallják önök? hallottak valaha hasonló botrányt?

Cec. (mosolygva.) Talán hazugság is lehet — nekem legalább hihetetlennek látszik —

1843. IV. KÖT. V. SZÁM.

Sav. Hihetetlen, vagy nem, mindegy — megengedem, mert én mindenkor hajlandó vagyok a kíméletre — megengedem, hogy csak meggondolatlanság, szelesség volt — de azért megérdemli. Mihelyt egy asszony beszéltet magáról, jele, hogy hibás, s e részben könyörületlen vagyok. — Mondtak én rólam valaha illyesmit?

Cec. Kétségkívül soha sem.

Sav. S miért? mert semmi sem történt. A hol semmi nincs: hiában keresnek; mert örökké azt állítom, minden emberi ítélet fenekén van valami dolog. Nemde Lucien ur? de, istenem! mi baja? milly halvány, és tétovázó.

Luc. (közébe menve.) Megengedem, haragtól, és boszuságtól! mert én is — én is ismerem azon fiatal lányt, kiről ön épen beszél.

Sav. (mosolygva.) Ah! a négy szeretős kisasszonyt?

Luc. Igen, asszonyom, s hiában iparkodom magának megfejtteni, ki adott helyet azon képtelen gyánúnak.

Cec. (örömben ugrálva.) Hát nem hibás, ugy é? mint örülök rajta! (Sav-hez.) Látja ön, mindjárt előre keltelkedtem. Szóljon uram, beszélje el — tehát ismeri?

Luc. (zavarodva.) Oh igen — kétségkívül, s pedig közlőlől.

Sav. Nem kívánhatok önnek szerencsét hozzá.

Luc. Hozzá adom még, hogy ön marquissné asszony, jobban ismerheti becsét, mint én — mert meghitt társalkodónéja.

Sav. Lehetséges é?

Cec. Tehát — én is — én is ismerem? Egek! mint örülök, hogy ótalmazva látom, mert nevelőintézeti barátém közt hála istennek, egy sincs, kit illy gyanu csak meg is közelíthetne. Nevét, uram, nevé!

Luc. Igen, ön tudni fogja! igen, bár milly nagy legyen is a csapás — mindent meg kell mondanom, hogy önökkel együtt keressem fel e gyalázat szerző okát, s annak büntetése eszközeit.

Sav. De szóljon hát!

Cec. Szóljon! — Azon méltatlanul vádolt fiatal lány —

Luc. Ön maga!

Cec. (felsikoltva Sav-hoz futva.) Én! én! nagy isten!

Sav. Ó! ki az én paizsom s védelmem alatt áll! Ót merék védelmemre szorultnak mondani?

Cec. Ah, köszönöm!

Luc. Igen — én is úgy gondolom — igen — már látása is elhallgattathatná elleneit, s mégis sem ön, sem én, meg nem gátohatjuk, hogy a legvalószínűtlenebb, legmérgesebb hírek ne tényésszenek az árnyékban, s ne terjedjenek tovább.

Sav. S hogyan? és ki által?

Cec. Igen, uram, végezze el, mindent hallani tudok s akarok; azon védelmi jogot, mellyet más számára szorgalmaztam, nem fogják, reménylem, megtagadni tőlem; s hogy magamat védhessem, ismer-nem kell vádolóimat. S mindenek előtt, kik azok, kik szeretnek, sőt ön többet mondott — kiket én szerettem, kik azok?

Luc. Nem tudom! — de némelly szavak után

ítelve, miket ott a teremben hallottam, s melyeket észrevétlenül felfogtam, némelly gúnyok után, miket megérteni véltem, s miket Guibertné asszony ismételt előttem, a gonosz nyelvek azon természeti hála s barátság érzelmét vevék célul, melyekkel ön gyámtya iránt viseltetik.

Sav. Ihol ni — nem megmondám — mindig olly hévvel, olly elragadtatással beszélsz fölé! még ma reggel is, midőn egész világ megtámadá, fenhangon fogtad pártját, s ügyvédévé lettél.

Cec. Talán hibáztam — de azért —

Sav. A fiatal személyek soha sem hisznek el semmit. Nem kell több, hogy megjegyzésekre, magyarázatokra ok adassék.

Luc. Melyeket az előbbi jelenés még inkább megerősített — ezen jutalomesközlés — ezen hivatalszerzés, a szegény embereknek —

Sav. Látod? mi szükség volt ezen emberek mellett felszólalni? jól tudtad, hogy a minister engedni fog kérelmednek — s hogy ebből fecsegés támad — mert hisz ő semmit sem tud téled megtagadni.

Luc. Valóban —

Sav. Nem, mint nekem, ki a minap is hiában kértem a hivatalszolga helyét öreg eselédem számára. — De, a mit ő akar, mind az helyes, mind az igazságos! — főkép Raymond hibája, hogy illy hírek keletkeztek; mert mindenütt ugy dicséri Cecilet, annyira magasztalja, hogy én, ki most ezt mondom, gyakran azt hívem: szerelmes belé.

Luc. } Ó?
Cec. }

Sav. Jól kell érteni, becsülettel, természetesen, mert én mindig jelen voltam, s házamban és színiem előtt, semmi olyast nem lehet föltenni.

Luc. Ön is csalódik — a gyanakodás senkit sem kímél, s nem akartam, félttem önnek megmondani, hogy ön maga sem kíméltetett.

Sav. Én, Savenay marquisnő! — szeretném látni, ki merészlett.

Luc. Hallottam valakit a vidékiek közül szomszédja fülébe sugni oldalamnál, hogy ön maga is pártoló, vagy legalább eltűrő azon szerelmi viszonyt.

Sav. Ah! becsutelen, undok rágalom, melyet senki a világon nem képes igazolni.

Luc. Azt mondák, hogy ezt azon tizezer franknyi nyugpénz fejében tevő ön, melyet a ministertől nyert.

Sav. De ez rettenetesség, melynek nevet sem tudok adni!

Luc. (élénken s mohón.) Hát nem igaz, ugy é? e nyugpénz nem létező?

Sav. Létező, uram, de — először csak ötezer frank —

Luc. Ej, mit tesz a szám?

Sav. De az tesz valamit, uram, hogy e nyugpénz a restauratio alatt adatott Savenay marquis hű szolgálatiért, s a juliusi lázadás alatt önkényesen elvétetvén, utóbbi időkben igazságosan adatott vissza —

Luc. Ki által?

Sav. A minister Raymond által.

Luc. Látja hát ön, hogy még hazugságaikban is van az igazságoknak valamely színe, s mint ön maga mondá —

Sav. De meg kellene ezen egész dieppei várost fojtani! — hát kedvökért lemondjak nyugpénzembről, mely engem megillet —

Cec. Szegény nagynéni!

Sav. S ön mindennek oka, kisasszonykám — önnek széleségei, meggondolatlan tettei pattannak vissza rám, s kockáztatják jó hiremet.

Cec. Reménylem, hogy nem, asszonyom; hasonló hírek sokkal képtelenebbek, mintsem a józan ész azokat megítélni ne tudná. (Lucienhez méltósággal.) De, ha minden hihetlenségök mellett is, csak egy percig befolyást gyakoroltak ön indulatira, vagy szívére: ön szabad, visszaadom ígéreteit! — jegyváltásunk csak gyámtyám és családja előtt van tudva; egyebek nem tudják azt, s a félbeszakasztás nem okoz sem lármát sem botrányt.

Luc. Én, lemondani önről, kit most jobban szeretek, mint valaha! — s ki véretem adnám érte, ha e gyalázatosokat megcáfolhatnám!

Cec. Hadd végezzem — semmit sem tehetek rágalmaik ellen, melyeknek nem tudom okát s eredetét; nem győzhetem meg ellenkezőről, kik ki nem hallgatva s nem ismerve ítéltek fölöttem, de mondhatom önnek, uram: nem vagyok bűnös; semmit sem hányhatok magának szememre, s erre nincs egyeb bizonyyságom, mint esküm! — ha ez elég ön szemében mind ezen rágalmak ellen; ha e pillanatban, midőn mindenki vádol, ön egyedül hisz bennem — ez becsülésének olly jelensége lesz, melyet soha el nem feledtek; gyöngédségének olly bizonyítványa, mely önnek, mátol fogva, megszerzi azon szerelmet, melyet tegnap kívánt, s egész éltém célja lesz önnek ezt bebizonyítani. Most uram, ítéljen — elvárom válaszát. (El.)

Hetedik jelenet.

Előbbieik. (Cecile nélkül.)

Lucien. Ah! nem én vagyok, kit meg kell győzni! én erősen hiszek most is erényében, tisztaságában — de a világ!

Sav. Ez az én dolgom! — mert most már nekem még inkább érdekekben fekszik az igazságot napfényre hozni, s ez nem lesz nehéz.

Luc. Hízi ön?

Sav. Bizonyos vagyok! — némelly nyomorúk, árnyékban, titkon hintheték e híreket! de midőn én, Savenay marquisnő, fellepek s magamat megmutatom — nem fogják türhetni tekintetemet, s egy szavam elég lesz őket zavarba hozni. Jöjjenek, elvárom őket!

Luc. De nem fognak jöni! — s míg várunk, a hírek szárnyalnak, s mit tesz ön azok ellenébe?

Sav. Az igazságot!

Luc. S azt nem fogják hallani akarni. Van olly hazugság, mely a sokaság által ismételve, bizonyosság erejére emelkedik; forgásban levő rágalom felett senki sem vitáz; olly pénz az, melyet mindenki elfogad, kiad, mely mindenütt teljes értékkel bír, s a forgatás nem hogy elkoptatná, sőt kitünőbbé, kifejezettebbé teszi. Ön maga is, gyakran, kételkedés nélkül, készen elfogadá azt, s lehet, ön maga is

utóljára épen úgy elhagyja magát ragadtatni az ár által, mint egyebek.

Sav. Magáról beszéljen ön!

Luc. Én! soha!

Sav. Ön, uram? — de én, én ellent tudok állani, s diadalmassá teszem az igazságot; van annak olly jellege, melyet elismerni lehetetlen, főleg ha tiszteletes, és hatalmas szájtól jön — mondom, uram, ez az én dolgom — ne avatkozzék belé. Ki jó?

Luc. Egy e vidéki ur —

Sav. Ó nála kezdem.

Nyolcadik jelenet.

Előbbieck. Coquet.

Coquet. Nem Savenay marquisonőt van szerencsém tisztelni?

Sav. Én magam, uram.

Coq. Önnek unokahuga, vagy nőrokona, nincs itt? annyira szeretem őt, s talán nem is merem volna megszólítani — azért önhez folyamodom, madame.

Sav. Mi okból? mit akar?

Coq. Ön olly embert lát maga előtt, ki csak önökben bizik, egy méltatlanul rágalmazott család-
atyát — mert a gonoszág senkit se kímél.

Sav. Kiről beszél?

Coq. Tudom, asszonyom, tudom mind azt, a mit ön unokahugáról, Cecile kisasszonyról beszéltek —

Luc. S ön nem félt azt előttem ismételni tegnap este, előttem, ki e hölgyeket ismerem?

Coq. Ugy mondák nekem, esküszöm, de hibáztam — csalódtam — elismerem, s most —

Luc. Lehetséges?

Sav. Lám, látja ön, hogy nem olly nehéz ezen embereket felvilágosítani?

Luc. Legyen szives szólni — hallgatom önt!

Coq. Csak ez a mit kérek. — Hát, asszonyom, én hivatalt kértem, melyhez igényeim voltak, s melyet meg is nyertem volna, ha Rabourdin vágytársam úgy nem ir le a miniszternek, mint tehetség, és, tekintet nélküli embert; igen, uram, a vágytársam, ő maga! tudja egész város — mindenki megmondja önnek, mert én nem titkoltam, s bármi történjék, ő becsület-vesztett ember! — Én; részemről, mond-
om, én jobb szeretném a hivatalt el sem nyerni, mint illy áron nyerni el; de ihol megtámadnak, véd-
nem kell magamat — érti ön — most már becsü-
let kívánja, hogy kinevezetésemre sokat tartsak.

Luc. } (békétlenül.)

Sav. } Jól van, jól, de —

Coq. Először Guibertné asszonyhoz fordultam, a miniszter hugához, kinek hitele megsemmisült, s ime most azon szerencsés gondolatom jött, hogy ön mindenható befolyásaért eszedezem.

Sav. Nálam, uram? ki semmit sem tehet —

Coq. Azaz — ön jobban tudja, mint én, s mi mindnyájan tudjuk, hogy a kisasszony, kedves unokahuga által —

Sav. } Hogyan?

Luc. }

Coq. Ön töle mindent nyerhet, s ő ismét a mi-

nistertől — tanusítja a mai reggel, azon számos hivatal, mely Cecile kisasszony által kiosztatott ön ajánlatára.

Sav. Uram!

Coq. Bizonyítja azon 15 ezer tallérnyi nyugpénz, melyet ön kinyert magának —

Sav. Tizenötezer frank!

Luc. (mérgesen, fel s alájárva.) Most már vegye ki ön belőle ezen eszmét!

Coq. S kérem, miért vonná meg ön pártfogását egy családátyától, egy becsületes embertől; soha sem szerencsésített azzal valakit, ki hálásabb, s lekötelezettebb lett volna. S ha kellene — áldozatokra is —

Sav. (boszus felkiáltással.) Ah! megfukok! rosszul vagyok! s ha a legfőbb törvéyszékig kellene is vinnem.

Coq. (ijedve.) Istenem! mit vétettem önnek?

Luc. (halkal.) Ime asszonyom, mint mondtam, ön látja, hogy nem akarta megbántani, hogy becsületes hitben van, s mi még rosszabb, nemcsak ő maga van.

Coq. Mindnyájan azt tanácsolták, s Guibertné asszony így szólott: „Kedves védcemem, többet nem tehetek önért, de látogassa meg azon mindenható damákat, ez egyetlen mód célra jutni.” — Ha tehát balfogást tettem, bocsánatot kérek —

Sav. Ah! tehát Guibertnéétől jó mind ez?

Luc. (félhangon.) Mérsékelje magát, az istenért — férje van vele, s egy idegen.

Sav. Annál jobb, mennél több tanu lesz, annál fényesebb a meghazudtolás! s ime itt az alkalom, melyre régóta várok, hogy őket porba szórjam — legyen ön nyugott, nem soká tart —

Kilencedik jelenet.

Előbbieck. De Guibert. Herminie karját St. André vicomtenak nyujtva.

Herminie. Igen, férjem uram, itt Dieppeben pompás műveket vehetni elefántcsontból, egyik barátom ezer tallér árut vett, s én nem kevésbé akarom a művészetet ápolni! nem jó velünk?

Guibert. Én nem szeretem a művészetet! mert mindenkor én fizetem az emlékezetét!

(Balra álló karszéke dőlve.)

Herm. Jól! tehát ön nélkül megyünk.

Coquet (Guib. és neje közé menve, halkal.) Szerencsétlen csillagom, még mindig rosszul állok.

Herm. (nevetve.) Szegény Coquet!

Savenay. Örülök önt láthatni, asszonyom: épen önhez indultam —

Herm. Valami újságot kívánt velem tudatni?

Sav. Nem újságot, hanem leckét!

(Herm. megáll, Guib. felkel s nejehez közelít, a vicomte eleresztve Herminie karját, Guibert helyére ül,

Coq. az asztal másik felére ül.)

Herm. Öntől asszonyom, semmi sem sérthet meg! még azon korban vagyok, midőn leckéket elfogadhatok, s ön asszonyom, régóta abban, midőn leckét osztanak!

Guibert. Asszonyom —

Herm. Várom, a mire madame tanítani akar —
Sav. (nagy haraggal.) Meg akarom önt tanítani,
hogy ha egy illy rangu nő, mint én, méltóztatik el-
fogadni egy önfélét; ha barátságára méltatja egy
semmi ember nejét —

Guibert. Asszonyom!

Sav. Egy pénz emberéért, a mi szemeim előtt
mindegy — azért nem kell ezen embereknek elfe-
ledni, származásukat s apjokat, ki szőlőműves Bur-
gundiában. Én legalább nem ismerem egyéb címét.

Luc. (sugva.) Ah, asszonyom, az egekért!

Sav. Nem, uram! jó lesz megmutatni, hogy
helyzetünk sokkal magasabb, mintsem rágalmaik
elérhetnének —

Herm. Rágalmak, asszonyom?

Sav. Mellyeket ön hintett Cecile ellen s ellen-
nem.

Herm. Én, asszonyom — én semmit sem mondtam,
csupán hallottam, s az én hibám é, ha sokat
hallottam?

Sav. S én meg asszonyom, ugy hittem, s ugy
bizem még most is, hogy mind ezen hazug híreket
nem csak meghallgatta, hanem maga találta fel.

Herm. (boszusan.) Én! — ön feltehetné —

Sav. Semmit sem teszok fel, mit ön hallgatása
be nem bizonyít — ezen urakra hivatkozom — szól-
janak!

(Coq. és a vicomte fölkelnek, Luc. közelit Sav-hoz.)

Herm. (magán kívül.) Ah! ez igen sok! ég tan-
nám, hogy hallgatni akartam! — de minthogy nyil-
ván fölhívnak a magyarázatra, s az igazságot rá-
galomnak nevezik — el kell magamat szánnom a
bebizonyításra —

Guibert. Nőm!

Herm. Ej, uram, ne féljen! — nem fogok ne-
vezni senkit — keveset tesz a név, ha a tett dolog
áll, s elég lesz madamenak emlékezetébe hoznom,
hogy mult évben, azon kastélyban, hol fiatal roko-
nával tartózkodott, hiteles személy látta — ez ta-
gadhatlan — látta, mondom, korán reggel, hogy
egy szép ismeretlen jött ki bizonyos szobából!

Sav. Milly méltatlanság!

Herm. S e szoba öné volt talán, asszonyom?
gyanúm ennyire soha sem ment.

Sav. Hazugság! csalárdság! mellyre nem lesz
tanúja!

Herm. Ezen tanu él — jelen van!

Sav. S ki ő?

Herm. Férjem.

Guibert. Bocsanatot —

Herm. Ki előttem, s ezen ur (Coquenethez.)
előtt bizonyítá —

Coq. Igaz — lassan megvallá nekem — hogy
ő volt! ő maga! mindenk felett az igazság!

Herm. (haraggal.) Ah! ezt még nem tudtam — s
ha ez igaz lenne —

Guibert. Esküszöm, hogy nem —

Herm. Tehát, mint mondtam, Raymond volt!

Mind. Raymond!

(Luc. haraggal, Guibertet megragadva. Más oldalról
szintugy teszi Herminie.)

Luc. Tehát Raymond volt?

Herm. Te voltál?

Luc. Raymond volt?

Guibert (zavarodva.) De — uram — de — fe-
leségem!

Herm. } Feleljen!
Luc. }

Guibert. Sem egyik, sem másik!

Luc. } Ki tehát?
Sav. }

Guibert. Ki? ej no! — megmondjam tehát?
egy szép szeretetre méltó fiatal ember — hihetőleg —
első szerelme!

Luc. (félre.) Oh ég!

Guibert. Melly még Parisban kezdődött —
tisztá, plátói szerelem, kétségkívül!

Herm. Végre — férjem uram — azon ember
nevét?!

Luc. Igen — ismerni akarjuk — vagy —

Guibert. Jól! jól! önök mind tanúm, hogy
én nem vagyok oka, hogy senkit sem akartam za-
varba hozni — de ha kényszerítnek s erőtetnek —
Saint André vicomte!

St. André. Guibert ur!

Herm. Ön, uram! lehetséges é?

André. Ön megesküdt, hogy titokban tartja —
Guibert. Nem mondom, hogy nem! de a hely-
zet, mellyben valék! — életem bátorsága kívánta,
hogy igazat mondjak —

André. Ej, s hogy tudja ön — ki bizonyítja
be? —

Guibert. Az más dolog, az nem tartozik rám
többé! hogy ne ugy lett legyen, megengedem, ohaj-
tom. — De én láttam önt, s ön nem tagadhatja!

André. Uram!

Guibert. Ön maga mondta nekem! s később
mások előtt, kiket megnevezhetek, nem tagadta —

André. S ha rászedtem önt — ha dicsekedtem
— hazudtam — ha meggondolatlanság, hiúság s bármí
egyéb okból hírbe hoztam olly személyt, kit nem is
ismerék —

Guibert. Elfogadjuk é? miért ne! én nagyon
ohajtom magamra uézve is, (Lucienre tekintve,) de
egész világra nézve is.

André (félre.) S így van. — Igen, uraim, ez az
igazság, mellyet én ezennel bizonyítok s kijelentek
— s ha ön, Guibert ur, vagy bár ki más, kétségbe
merné vonni ezen ünnepélyes nyilatkozást — ez any-
nyi lenne, mint engem megbántani, s becsületemen
olly foltot ejteni, mellyért számot foguék kérni.

(El középen.)

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Fürdősök. (Saint André nélkül.)

(Több fürdővendég balra elől körbe veszik Coque-
netet, ki szippantva velök beszélget; Guib. és Herm.
hozá közel ugyanazon oldalon; jobbra Luc. felállva
Sav. mellett, ki karszékre rogyott; számos fürdőven-
dégiség a színmélyen csoportoz.)

Coquet. Bátor fiatal ember — udvaris —
teszi a mit tennie kell.

Guibert. Parbleau! nem tehetett másképen!

Herm. Hogyan? ő volt! s még a múlt évben?

Guibert (nevetve.) Ej, asszonyom! az idő nem jó tekintetbe a dolognál.

Herm. Ugy van, uram! minden időben igen rossz — igen illetlen.

(Tovább beszélget Coquenettel s férjével.)

Sav. Nem tudok magamhoz térni!

Luc. Én sem. (Félre.) Az első vonzalom, melyről tegnap maga beszélt nekünk!

Sav. El kell neki menni! eltávoznia! s a mi a házassági szerződést illeti, melyet ekkor nem tudnak —

Luc. (félre.) Hála istennek! — Egek! ő jó!

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Cecile.

(Cecile beléptekor mozgás keletkezik, s mindenki elhallgat.)

Cecile (élénken Lucienhez szaladva.) Ah! uram, mint köszönöm önnek! válasza nem késett! a legkedvesebb, legkellembes válasz! gyönyörű jegyajándék, mely e percben érkezett meg öntől.

Herm. Jegyajándék? (Félre.) Az enyém.

Cec. Látni fogja ön.

Herm. Ismerem.

Cec. Nemde pompás? s a mi legelőbbit ér, mit én még többre becsülök, azon pillanat, melyet ön átadására választott, az a méltánylásnak és bátorságnak olly jele, melyet öntől megvártam.

Luc. Kisasszony!

Cec. Ez annyit tesz, mint nyilván kimondani, hogy ön nekem igazságot szolgáltat, hogy nem fél egész világ előtt elismerni s védelmezni menyasszonyát — nejét!

Mind. Neje?

Coq. Ezen ur neje?

Guibert. Ej, igen! kétségkívül!

Coq. S én neki mindent elmondtam! — mint bánom!

Cec. Nem jó velem, s e hölgyekkel megnézni szép ajándékát?

Luc. (sugva.) Bocsánatot, kisasszony! szeretném, de nem tudom önnek kifejezni, hogy előre el nem látott okok, érzelmeimnél is erősebb akadályok kényszerítnek halasztani a dolgot, melyet e pillanatban lehetetlen végrehajtani.

(Köszönti s el. Néhányan utána.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. (Lucien nélkül.)

Cecile. Hogyan? ő eltávozik? — kikerülnek!

(A teremben levők elkerülnek, s elhagyják a termet.)

Elfordítják szemeiket! — Az néném! néném! mit jelent ez?

Sav. (fölkelve, keményen.) E pillanatban visszatartom megjegyzéseimet! másszor — későbbben szó-

lani fogok a kisasszonnyal, s megmondanom, a mit gondolok! (El; a többiek is lassanként utána.)

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. (Savenay asszony nélkül.)

Coquenét. Szegény fiatal lyányka! sajnálom!

(Cecile tántorog, s a karszékre támaszkodik.)

Coq. (félre.) De lássa az ember, mint sül ki minden. (El.)

(Mind eloszlanak, csak Herminie akar Cecilehez futni, de férje visszatartja, s vele együtt el.)

Tizennegyedik jelenet.

Cecile (egyedül.)

Cecile. Savenay asszony megvet s eltaszit! saját családom! — ah! ez a végcsapás! — mit vétettem én, istenem! s most kihez folyamodjam, kitől kérjek igazságot? s szerencsétlenségemben — mi marad még számomra?

Tizenötödik jelenet.

Raymond (jobbról jő.) Cecile.

Raymond. Én! én! gyermekem!

Cec. (karjaiba veti magát.) Ah, barátom! szabadítóm! védjen engemet! (Kirántja magát karjai közül.) Nem! nem! még ön pártfogását sem merem kérni — gyanakodni fognak — vádolni fognak —

Raym. Ej, mit tesz az? ájtöttemben a szomszéd teremén, fülemig hatott lármájok — nem értettem egyebet, mint hogy te vagy áldozatjok, s ide sietek! Ah! milly igaztalanság! milly rágalom! — de ime — ő engem ismer, ő tudja, hogy nem szoktam tőle visszajedni! — Jerünk, gyermekem, jerünk! ne reszkess, emeld fel fejedet — nézz szeme közé, s ha látására elhagy bátorságod, támaszkodjál e karra itt, mely nem fog elhagyni! (Elvezeti Cecilet.)

Negyedik felvonás.

(Az első felvonási díszítmény.)

Első jelenet.

St. André (élénken jár föl s alá.) Belleau (utána.)

Belleau. Uram, itt az idő fürdőbe menni.

St. André. Hagyj békét!

Belleau. Azután késő lesz, s ha az ember beteg —

André. Már nem vagyok.

Belleau. Már? a tengervíz teszi!

André. Nem; iszonyuan szenvedek! fejem lán-
gól; sorba jártam e dámákat, hogy magamat valljam
bűnösnek, hogy tőlök engedelmet kérjek; nem akarnak
elfogadni, s helyesen — hiában mondtam: „nem
ugy van! nem úgy van!” nem akarnak hinni, ellen-
ben találkozásomat új bizonyításnak veszik.

Belleau. De ugyan legyen ön őszinte irántok,
helyén van — de velem szemközt — csak vallja
meg —

André. S te is! — ha mondok, hogy nem —

Belleau. Ha önnek okai vannak — ám legyen.

André. Okaim, s kicsoda okaim, ha hogy ezen
igazságtalan bántalom nem az, mellyet önkénytelen,
nem akarva azon fiatal lyánynak okoztam —

Bel. Ha csak ez, ön valóban igen jószívű! —
annyit beszélnek — önt nem is számlálva —

André (baraggal.) Mégis! az ördögben!

Bel. Jól van! hát önt is számlálva — annyit
beszélnek róla, s főleg a nagynénjéről, 20 ezer frank-
nyi nyugpénzt nyert —

André. S mit tesz az?

Bel. Azt teszi, ha meg kell vallanom, hogy
mind azon urak közt, ön védelmezésmódja —

André. Nos, végezd.

Bel. Nos tehát — az ifju urak, a parisi ifjak,
kik itt vannak, azt mondják, hogy nem természetes,
hogy csodálják öntől, s hogy bizonyosan nagy okai-
nak kell lenni.

André. Nagy okok! s mit gyanítanak hát?

Bel. Nem mondom meg! de imhol Coquet ur,
ki épen az előbb velök fecsegett.

André. Ah! legalább megtudom tőle.

Második jelenet.

Előbbieik. Coquet.

Coquet (Andrének kezét nyújtva.) Bravo! ifju
ur! bravo! nemes viselet, melly önnek becsületére
válk a dámák előtt, a helybeliek már mind bolon-
dulásig szerelmesek önbbe, s mint Coquet asszony
mondja, itt még szerencsésebb lesz, mint Parisban —

André. Ismét egy, kivel nem lehet elhitetni.

Coq. Lásza ön, a vidéken semmit sem becsül-
nek annyira, mint a kiméletet! mert talán itt sokkal
ritkább az mint, egyébut.

André. De, uram —

Coq. S aztán, nem csak nemes, hanem hasznos
is, s ön nyerni fog az által — mert jó viselet által
mindenki nyér az ember, s ha ön kivallott volna
csak a legkevesebbet — el lett volna veszve!

André. Hogy értsem ezt, kérem?

Coq. A minister miatt! ki dühössé lett volna —
nem szokás olly szép szeretőt büntetlenül elvétetni
hagyni —

André. A minister szeretője?

(Belleau igent int fejével.)

Coq. Ki soha sem adta volna vágytársának azon
hivatalt, mellyet önnek ígért — holott most jutal-
mul —

André. Hogyan, uram — ön hihetné —

Coq. Nemcsak én mondom — önnek benső ba-
ráti állítják, hogy ön rendesen, nem szokta ótal-
mazni a hölgyek becsületét — sőt az ellenkező! —
de, hogy ez alkalommal, s hogy magának pályát
nyisson, egyszer történetből lemondott elveiről.

André. Valódi gyalázatosság! Én, képes le-
gyek hazudságra, alacsonyásra, hogy a minister-
nek hízkeljedem, hogy hivatalt nyerjek! s most tehát
szemeikben nyomorult, elvetemedett ember vagyok!
s ezért nem köszönt hát az előbb Derviere —

Coq. Ej, ön csalatkozik.

André. Nem, nem, s számot fogok tőle kérni.
De tudósítson ön mindenről, beszélje el a mit mon-
tak —

Coq. Csupa ártatlan s természetes dolog — azt
állítják, hogy ön jelenleg ministeri kegyenc, s há-
rom hónap alatt követségi titoknak lesz — ezen el-
tagadás jutalmául!

André. Mellyet most bánok. Igen hibáztam —
s megmondom az igazat.

Bel. Ej! ha igaz, mondja ki ön!

André. Ej, nem! morbleau! nem úgy van!

Coq. Hát ne mondja meg; egyre megy ki! mert
most már akár mondja, akár nem, egészen mindegy.

André. Ej, uram! ön engem kétségbe ejt! s
ha becsületes ember nem volna — először is az urra
mennék —

Coq. (ijedve.) Hogy-hogy?!

André. De nem! én jól tudom, hogy nem ön
hibája, hogy ártatlan az egészben — de végre, azt
sem tudom, mit mondjak — mit csináljak — nem me-
rem többé ótalmazni azon fiatal lyányt, s azonban
mégis más részről, azon félelemből, hogy ministeri
teremténynek láttatnám, el nem árulhatom lelkiis-
meretemet s az igazságot —

Coq. Lassan! imhol a minister!

Harmadik jelenet.

Előbbieik. Raymond.

André (félre.) Annál jobb! rajta leszek, hogy
megnehezteljen rám! ez igazolni fog! s ha megtudja,
mi történt —

Raymond. Ah, Saint André ur!

André. Igen, uram, én magam.

Raym. Most érkeztem, de elmenetelem előtt
foglalkodtam önnel.

Coq. (sugva.) Lásza ön! már is! hivatal! (Félre.)
Milly szerencsés. (Leül jobbra.)

Raym. Egy levelet fog lakásán találni, melly
önnek hihetőleg tetszeni fog.

André. De uram — én nem tudom — ha lehet —
ha kell —

Raym. Azután köszönje — előbb olvassa, s
majd beszéljünk róla önnel s nagybátyjával! menjen
ön! (Belleauhoz.) Mondd Lucien de Villefranche ur-
nak, hogy visszajöttem, s hogy várok rá — e te-
remben.

Bel. Igen is, excellentiád! (Baloldalra mutat.) Az
előbb volt ott az urakkal beszélgetni. (El.)

Negyedik jelenet.

Előbbieik. (Belleau nélkül.)

(Raymond leül balra s hírlapot vesz, mellyben olvas. Ez alatt St André a jobbról ülő Coquenethez közelít.)

André. Ha hivatal — el nem fogadom!

Coq. (vállát vonítva.) A hogy tetszik.

André. El nem fogadom, esküszöm.

(Gyorsan el.)

Ötödik jelenet.

Raymond. Coquenet.

Coquenet (félre.) Hogy későbbén még jobbat nyerjen — mert most már mindent elnyer, a mit akar — lja, ha az ember szép fickó s a nagy urak kedveseinek hizelkedik! Örülök, hogy megismerkedtem vele — folytonos pártfogóm lesz ellenségem ellen, s ezen Rabourdin megtámadásai ellen —

Raym. (türelmetlenül elvett a hírlapot, feltekint.) Engedelmet uram — tegnap óta nem láttam önt, tegnapi találkozásunk óta, mellynek igen örülök — mert mind azon intések, miket ön szives vala adni, pontosan megegyeznek azóta szedett értesítéseimmel.

Coq. Ugy é? (Sugva.) Rosz választás lenne!

Raym. Igen roszt! mint ön is mondá — lehetőség, tekintet nélküli ember —

Coq. Ugy van! s még több, nemtelen rágalmazó!

Raym. Lehetséges é?! van önnek bizonyosága?

Coq. Engem magamat rágalmazott, s tegnap óta — engemet, ki önnel beszél!

Raym. Elég, uram, s ha ez, mint nem is kétkem, szintolly igaz, mint a többi — esküszöm, hogy nem lesz kinevezve.

Coq. Ezt ohajtom, s most, minister ur — mert már tudom, kivel van szerencsém szólani, nekem is kéréssem volna önhez —

Hatodik jelenet.

Előbbieik. Lucien.

Raym. Parancsoljon, uram! (Meglátva Lucient.) De más időben, ha ugy tetszik — mert ime egy barátom, kivel fontos dologról kell értekeznem.

Coq. Jól tudom — én azonban elmegyek egy kis folyamodást föltenni, mellyet önhez hozandok —

Raym. Hogyan uram? ön tudja?

Coq. Igen, jól tudom miről van szó, s ön halani fogja rólam, milly erősen emeltem szavamat azon képtelen, hazug hírek ellen —

Raym. Mellyeket érdemök szerint fogunk viszszaautasítani — ígérem önnek — becsületes emberek segédelmével. Önre számolok, uram!

Coq. Ön szolgálatára! megyek folyamodásomat föltenni. (Köszönti s el.)

Hetedik jelenet.

Raymond. Lucien.

Raymond. Te velem szólani akartál ma reggel, elmenetelem előtt — nekem is beszélni valóm van veled. — Ej, istenem! milly szomorú s fenyegető arc! mi bajod?

Lucien. Mi bajom, azt kérde? mind megmondják, (jobbra és balra mutat,) s mindenütt meghallhatod, hogy játszottál velem — megcsaltál — visszaéltél barátságommal!

Raym. (nevetve.) Valóban?

Luc. Hogy mindnyájok előtt neveltségre tettél ki — lealáztál, s hogy ezért számot kell tőled kérnem s vívnom veled. Azt mondják mindnyájan.

Raym. Vivni mindenkor van idő — de nem mindenkor van okosan szólani, s most egyedül lévén, értsük meg egymást. — Mit hánytál szememre? én semmit sem tudok! senkit sem láttam ekkorig, mint Cecilet, ki maga sem tudja, milly okból, s milly tanúk után kárhoztatják; kérdezhettem, tudakozódhattam volna, ujságot könnyű vala hallanom, de csonkítva, eltermészetlenül, bővítve és szépitve! csak téged akartalak hallani, ki magad megértettnek mondod; s megígértem Cecile előtt, ki könyekben van, Savenay asszonynak, ki indulni akart, hogy még ma estére, ezen estélynél, mellyre meghívtam egész Dieppe városát, tisztán s világosan behizonyítandom, hogy Cecile ártatlan s szeplőtlen; hogy a kik őt megtámadák, becstelének, s kik ezt elhívék, esztelének — nálad kezdem. Vádold őt; kész vagyok ótalmazni.

Luc. Nem én vádolólok őt — rögtön, általános hír keletkezett ellene! — Közvélemény hangja!

Raym. Mi ezen közvélemény hangja? hol kezdődik? hol végződik? s összetételére mennyi lárma, hány egyesült bolond kívántatik? a hír még sem bizonyosság — nekem más kell — nekem tettek keltenek —

Luc. Hát azt mondják — azt állítják —

Raym. Tetteket!

Luc. Jól! szeretőket adnak neki — több, mint egyet!

Raym. Kik azok?

Luc. Először is — te!

Raym. Derék! ime ez olyan rágalom, melly nem jár csalúton, lidéréként — őszinte, egyenes rágalom, millyet én szeretek! vizsgáljuk meg! Nem akarom előhozni, hogy Cecile jöltévőm lánya, második atyám lánya, kinek mindent köszönök, ki őt halálos ágyán bizta rám! kit gyermekemként neveltem, s hogy saját gyermekét nem becstelenti meg az ember! ez talán ok volna számodra — de nem a rágalom ellen, melly örül a hálátlanságnak s vérfertőztetésnek! s melly főkép azt tartja valószínűnek, a mi iszonyú; de sokkal ténylegesb okokat hozok elő, saját számításaimat — érdekimet! mellyeknek talán csak hitelt adhatni! — Ha szerettem volna Cecilet, ha tőle szerettetem — miért nem vevém nőül? ő nem csak fiatal — szép — ő gazdag is, gazdag gondjaim s iparkodásom által, mellyekért küz-

döttem, s mellyeket számára kivívtam! ő gazdag s nekem semmim sincs! te tudod, te! neked vannak próbáid! (Büszkén.) Igen, hármít mondjanak, becsületes ember vagyok, s hála istennek semmim sincs, s mégis a helyett, hogy magamnak törvényes, és tisztas jövedőt biztosítottam volna, elvévén azt, kit szereték, s kitől szerettetem, jobbnak tartottam volna őt meggyalázni, mint magam boldoggá tenni! őt, mint mondod, ágyasommá tettem volna, s nem hitvesemmé? miért? hogy jóltevőm lányát meggyalázzam, hogy mulatságból gazember legyek —

Luc. Nem! nem!

Raym. Ime, ők ezt kiabálják! s mégis te elhiheted? s én téged le akartalak alacsonyítani, megcsalni, el akarván veled vetetni azon lánykát, kit szeretél, kit tőlem esdve kértél, kit megnyervén boldognak vallád magadat, kinek naponként számos kérői valának, s én azokat eltávolítottam, téged választottalak, mert tudtam, hogy becsületes ember vagy, s szerencséd akartam gyámlyányomnak, Cecilennek, ki engem szeret mint barátját, mint testvérét — jól megértse! — mert engem nem is lehet másképp szeretni! — De ha rágalmatokban lehetett volna is valami igazság, ha kora ráncaim, s idő előtt megöszült hajszálaim dacára is lehetséges lett volna, hogy e fiatal lány engem szeressen — hidd el, hogy nem engedtem volna őt sem nekem sem más akárciknek, mert benne fölleltem volna azon társat, kiről álmadoztam, gondjaim vizagszálóját, s egész élttem boldogságát! s nem hogy lemondtam volna ilyen kincséről, sőt elvitáztam volna azt, ha vérembe, ha épen barátságunkba került volna is! — s mégis neked adtam őt, ki gyanúval s váddal fizetsz nekem, neked, ki a helyett, hogy ótalmaznál, megtámadsz s bizalmasan vagy, neked végre, ki a helyett, hogy kihallgatnál, mindjárt előre vivni akartál velem. —

(Lucien zavarban.)

Légy nyugodt, biztosítom — mindent elmondtam, s most ha akarod, azzal végezhetjük!

Luc. Nem, nem! hamis és képtelen hír, legalább rád nézve, kinek hiszek, kit tisztetek — de a többiek!

Raym. S miért nem a többiekre nézve is? miért nem volna rájuk nézve épen úgy hazugság?

Luc. Lehetetlen — miért hát ez ingerültség? ezen szenvedélyesség? — ki viseltetnék azzal ok nélkül e fiatal lány iránt?

Raym. Ime a nagy szó!

Luc. Kinek van érdekében őt rágalmazni?

Raym. Senkinek! s mégis úgy van! a rágalom egyetlen dolog a nap alatt, mellyet ingyen, s érdek nélkül adnak, az emberi szívből valamely gonosz és ártékony ösztön lakik, melly hitünket inkább roszra, mint jóra ragadja! — Azután, némi segítség, gyámolítás, titkos és kölcsönös segédhatás, melly a hazugságok terjesztésében s elömozdításában fekszik! jó eszköz ez — a rágalom mindenütt van — a rágalmazó sehol; sehol sem találni a melodrama elárulóját, ki elég ügyes fenhangon nem bizonyítani nyilvános és tényleges gazságokat, mellyeket a törvényszék, vagy egy arculesapás megboszulna. Soha sem beszélnek az emberek olyat, a mi nincs, hanem másképp beszélnek, mint van — természetlenítő, a szándékot elcsavaró, a részleteket eltorzító módon

beszélnek el — a gonoszság szinte megteszi a magáét s végre a tudatlanság, ostobaság és saloni fecsegések oda viszik a dolgot, hogy a legtisztább kristály igazság észrevétlenül tökéletes hazugság állapotjába megy át.

Luc. Megfoghatom idegenekre nézve, de a rokonok!

Raym. Semmit sem tesz.

Luc. Például a sógorod, Guibert.

Raym. A társaság többségéhez tartozik — esztelen!

Luc. De hugod, Herminie?

Raym. A másik többség — a szelesek és hiuskodóké. — A valóban vádolást érdemlők nem a mi ellenségeink, kik megtámadnak — ez nekik természetes helyzetük, s lelkiismeret szerint teszik! — a kötelességsértők csak azon barátink, kik nem ótalmaznak, ilyen Savenay asszony, ki el akart utazni, ha vissza nem tartom — ilyen vagy te, ki visszataszított Cecilét, s kárhoztatod őt!

Luc. Én! én hallgattam!

Raym. Ah! imhol a mi barátink! hallgatnak! ebben áll egyedüli bátorságuk! hallgatnak a láрма közepett! s morbleau! akkor kell a szavat felemelni, midőn szélvész zúg! hallani fogjátok az enyimet — mert a láрма engem meg nem ijeszt, s ha barátim támadják meg, hallod é? nem riadok vissza, megállok mellettük — előtök! s ha példámat akarod követni —

Luc. Kétkedhetel?

Raym. Megmondom, mit kell tennünk!

Luc. Először, nem vivünk.

Raym. Az igaz! — Cecile becsületes hírére halálos csapás lett volna a párviadal; s végre is, legjobb mód a rágalom legyőzésére, annak forrására menni! Rajta hát! dolgozzunk! menjünk vissza mind ezen hir eredetére! kitől jutottak hozzád legelőször e mendemondák? eszmélj, emlékezzél vissza!

Luc. Mit tudom én! itt volt, itt a teremben — (Belleau theát hoz, s letéven a balasztalra, elmegy.)

Luc. Hallod, Belleau, a fürdőszolga volt, ki legelőször —

Raym. Nem csodálom — olly alacsony forrásból kelle származni! — szép! ez azon közvélemény, mellyről beszéltél — ime annak töredéke — tiszteletes töredéke —

Luc. A nyomorult!

Raym. Kit te megvetsz, ha maga van, s ki előtt meghajolsz, ha többen vannak — tovább, ki még egyéb?

Luc. Ej, az egész világ!

Raym. De, ki tehát?

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Coquenot (folyamodását kezében.)

Lucien. Eh! parbleu! Coquenot ur! — ime itt van!

Raym. Coquenot ur?

Luc. Ki nekem három négy szerelmi kalandról beszélt —

Raym. Hogyan! ez itt Coquenot ur?

Coq. (a folyamodását zsebébe dugja, zavarodva.) Igenis! kit ön nem ismert —

Raym. S kit ismerni kezdek — rágalmazni egy fiatal lánykát, kit valólni önnek semmi joga sem volt — csak gyanúba venni sem —

Coq. Ugy mondták — uram, s én elhittem — elhittem, s miért?

Raym. Mert ismeré, kétségkívül?

Coq. Mert nem ismerém — mert soha sem láttam — mert nem tudtam, hogy ön olly érdekekkel viseltetik iránta, s a mi több, a dolgot tisztelgetreméltó személy erősíté — önnek rokona!

Raym. S ki?

Coq. Nyiltan kimondom, Guibert ur!

Raym. A sógorom!

Coq. Ki nekem megvallá — vagy inkább hallatá velem, hogy ő maga —

Raym. Ó, ki tegnap látá először Cecilet?

Coq. Igaz, hogy ma (Lucienre mutatva,) ezen ur előtt, ugy vallá, hogy nem ő volt, hanem baráti közöl egyik — egy fiatal ember — ki tagadja, ki a lányt ótalmazza —

Raym. Ime, látod — a szám kevesbedik, a mint haladunk; az egész egyellen egy emberre hárul, ki tagadja, s tehát pusztá és költött föltevés után egy nőszemély becsületét, jó hírét nevét játékra tesztik! az egész Guibertől jó tehát! ez rám tartozik. Te, Lucien, menj a hölgyekhez, biztasd s vigasztald őket — én sógorommal beszélek, kit itt fogok elvárni —

Coq. Én hozzá megyek, s ide küldöm — boldognak érezve magam, hogy önnel együtt a rágalmat megszegyeníthetem, s az igazság diadalát segíthetem. (El hátul. Luc. jobbra el.)

Kilencedik jelenet.

Raymond (egyedül.)

Raymond. Ah! Guibert ur! — meg fogom önt tanítani! s azon fiatal embertől, kiről szó van, megtudom, kitanulom!

Tizedik jelenet.

Raymond. St. André.

Raymond. Ah! Saint André ur! olvasta?

St. André. Igen, minister ur! azon küldetést, mellyel megbizni méltóztatott! s azért jöttem ide, hogy önnek megmondjam, hogy a kedvezés ezen jélet, nagy sajnálkozásomra, el nem fogadhatom.

Raym. S miért, kérem?

André. Mert ezen helyzetben, mellyben vagyok, gátolna kimondhatnom az igazságot, s főleg, felpofozni azokat, kik róla kételkednek —

Raym. Megvallom, nem értem!

André. Akaratom ellen, s mégis hibám miatt azon rágalmas hírekbe elegyedtem, mellyek de Mor-nas Cecile kisasszony ellen szárnyalnak, s midőn pártját fogtam, és igazolni akartam, mind azt kezdték állítani, hogy nem igazat mondani céloom, hanem

1843. IV. KÖT. V. SZÁM.

ezáltal ön kegyeit nyerni meg, s ön tudja, mi van ebben?

Raym. Tudom, hogy mindenre képesek, s most már értem önt. De ezen hírek, mellyeket ön említett —

André. Egészen hamisak, s hiában kiabálok — egész világ, s Guibert ur előtt, ki engem vádol —

Raym. Ah, ez tehát! ön az, kiről Guibert azt állítja, hogy Ceciletől szerettetik —

André. Soha sem láttam őt.

Raym. (kezét dörzsölve.) Bravo! ugy hittem én is — mindenkor így van!

André. S mégis, nem ő a legbünösebb.

Raym. Ihol, a kihez indultunk — ide, uram, ide!

Tizennegyedik jelenet.

Előbbiek. De Guibert.

Guibert (jedve.) Mi baj? Coquenét azt mondja — hogy ön dühre lobbant ellenem.

Raym. S nem ok nélkül! — ön azt merte mondani —

André (élénken Raymondhoz.) S ön nem engedte elvégezni — minden, a mit mondott, igaztalan; igen, uram, s mégis, az én vigyázatlanságom, szélességem, szóval, hibám által jogosították föl ugy szólan, s meg kell vallanom, hogy csalódva, hogy rágalmazva is, meggyőződését mondá.

Guibert. Bizonyosan, én mindenkor meggyőződésemet mondom; ki mer róla kételkedni?

Raym. Végezze ön, uram, végezze — mint Cecile gyámatyja, jogomat tartom a magyarázathoz.

André. Tudom, uram —

Guibert. S én is, a mi engemet illet, ki sógorom előtt rágalmazva vagyok!

Raym. Elég!

André. Valóban, én is azt kívánnám, de igen nehéz önnek e magyarázatot adnom, a nélkül, hogy másokat zavarba hozzak.

Raym. Nem szükség őket neveznie! nem kérdek neveket, csak tetteket!

André. Még azokat is nehéz elbeszélni — itt, egyszerre, gondolkozás s előkészület nélkül.

Raym. Mit! — szelleműs ifju, mint ön, mindent képes elbeszélni —

Guibert. S aztán — mi félszóból is értünk —

André. Jobban szeretném e vallomást csak önére egyedül bizni —

Raym. Lehetlen! nem előttem, sógorom előtt keletkezett a rágalom — s az ő dolga azt megcáfolni —

Guibert. Igen helyes, és igazságos.

André. Jól értem — és mégis — — ám legyen hát, uraim! hat hónappal ezelőtt Ruenben, hol épen tartózkodtam a „hotel d'Angleterre”-ben egy asszony lakott —

Guibert. Férjénél?

André. Nem — özvegy!

Guibert. Semmit sem tesz, igen szeretetre méltó özvegyek találkozhatnak —

André. S ő kedves, fiatal, lelkes és kitünő volt —

Guibert. Mint mindnyájan!

André. S aztán csak egyedül volt egy szobalyánnyal, én ismertem őt Parisban — gyakran köszöntém páholyában, az olasz operában, most ismét fölleltem Ruenben! két parisi, külföldön, azaz a vidéken! ő szereté a művészetet, együtt zongoráztunk — románcokat énekeltünk!

Raym. Igen jól! igen jól!

André. Schubert melodiáit.

Guibert. Értjük.

André. S egykor — távozása napján — midőn nem fogtuk egymást többé viszontlátni, (Raymondhoz) valamint csakugyan nem is láttam, esküszöm önnek.

Guibert. Csekélység!

André. A mint tőle elmentem, a vendégház folyosóján szemközt találkozom (Guibertre mutat) ezen urral —

Guibert. Parisból érkeztem a gőzhalóval — reggeli négy óraker — a találkozás regényes volt. Ah! csintalan, mondam nevetve, honnét jön?

André. S meglepetésemben, zavaromban — nem akarván megnevezni s compromittálni az igazi személyt — történetesen egy közellevő szoba ajtajára mutattam — hallgatást ajánlván ezen urnak —

Guibert. Nro 12, mintha most is látnám.

André. Este, egy fiatal szép lányka megy által, rokonával, a vendéglői teremen, s kocsi ülén elhagyja a várost. S mint megijedtem, midőn hallám, hogy Guibert ur, ki nem ismert mást mint engemet s a vendéglőben lakó fiatal embereket, kiknek ő a történetet elbeszélé — nevetve kíván a szép lánykához szerencsét! — s itt kezdődik részemről a menthetlen hiba, melyet soha sem fogok magamnak megbocsátani. Igaz, hogy el akartam magamról a becsületet —

Guibert. Igaz, én is bizonyítom —

André. De talán nem elég erősen mint kellett volna. — Mit kívánhat ön egyebet? azon nők ismeretlenek voltak a vendéglőben — soha sem láttam őket s talán soha sem fogtam volna viszontlátni, s az önszeretet, ifjui hiuság, s egyéb okok, főképp a félelem kockáztatni oly nőnek jó hírét nevét — kinek titoktartást esküvém — ön ért engem?

Raym. Érttem uram, hogy akkor okai lehettek így tenni, de most a dolog olly pontra jött, hogy Cecile igazolása csupán azon személy megnevezése által lehet teljes —

André. Soha sem, uram, soha sem! helyzete, rangja, melyet a parisi világban elfoglal — Előbb meghalni, mint becsületét kockáztatni!

Raym. Olly tiszteltetére méltó é azon nő, hibájában, hogy neki fel kell áldozni egy tiszta s ártatlan fiatal lányka becsületét?

André. Nem — de nem is egészen ő miatta — a hozzá tartozók nemes és becsületos rokonok miatt, kiket én becsülök, tisztelek.

Raym. Mit tesz az, uram! a hibák személyhez kötvék — mindenek előtt igazságot! önnek kötelessége azt napfényre hozni.

Guibert. Igenis, ifju barátom — ön szólni fog — megmond mindent —

André (Raymondhoz.) Mindent megmondtam, a

mit lehetett — ne kívánjon ön többet! — minden egyében rendeljen, parancsoljon ön, mondja meg, mi tevő legyenek, s én engedelmeskedni fogok — de ez egyben — kérem, esedezem!

Tizenkettedik jelenet.

Coquenot (az első balajtóból.) *Herminie* (a másiktól.)
E l ő b b i e k.

Herminie. Ah! vicomte ur, szinte esedezik — Raym. Igen, hűgom!

Coquenot. Hozzák az elefántcsont műveket, melyeket ön kiválasztott (az első balajtóra mutat.) A kalmár ott várja önt.

Herminie. Azonnal megyek! (Bátyához s Saint Andréhez bemutatva.) Reménylem, ő szerencsésb lesz, mit én, s megnyeri, a mit kíván —

André (Raymondhoz.) Én is reménylem.

Herminie. Mindenek előtt! igen kedves ember! — Mult évben, midőn férjem uram egyedül hagyott Ruenben — szorgalmas mulattatóm volt — együtt zongoráztunk — Schubert melodiáit énekeltük! —

A három férfi (meglepetve fölkiáltnak.) Egek! (Guib. nejehez akar futni, Raym. visszatartóztatja.)

Raym. Csöndesen! — meg kell lenni!

Herminie. Mi baja e három urnak, itt?

Tizenharmadik jelenet.

Füüdövendégek. Előbbiek.

Guibert. Én — én — tehát, ihol az egész világ! (Féltre.) S még csak dühös sem lehetek kedvem szerint!

Raym. (halkal Andréhez.) Azonnal jövök ön után — azonnal!

(André elmegy jobbra, balról hozzák az elefántcsontmüveket szekrényben, melyeket Herm. a többi hölgyekkel nézeget.)

Tizenegyedik jelenet.

Coquenot (elől.) *De Guibert. Savenay assz. Lucien. Raymond.*

Savenay. Végre hát, mint mindig mondtam, s bizonyosan tudtam, nyomára jöttünk a rágalomnak, nemde? — Lucien ur biztosít —

Raym. Igen, asszonyom, igen — nem lehet kételkedni.

Lucien. Ah! igazad volt! jól mondtad, hogy egész világ előtt igazolni fogod!

Raym. Bizonyosan — úgy mondtam, s ismétetem — de e pillanatban, s ennyi ember előtt — nem lehet!

Lucien. Sőt inkább előtünk s még többek előtt (A vendégek felé fordul, Raymond visszatartja.) Mit akarsz? te, kit én olly bátorinak, olly merész-

nek ismerek? ime, halvány, zavarodott vagy — kétségeid vannak? akadozol?

Raym. Kétségeim? midőn egy szóval visszaadhatom becsületét — igen, jöjön a mi akar! (Félre.) S ha saját becsületem rovására is, tartozom vele! (Egy lépést tesz előre, Guib. tartóztatja.) Nem! — nem! szegény atyám! meghalna belé! (Lucienhez.) Később — magadnak! s most itt, ha az én bizonyosságom nem elegendő, (Guib. mutatva,) imhol a rágalom koholója!

Luc. Ó?!

Raym. Ó legjobban tudja, mennyire igazgaltalan volt az! (El jobbra.)

(A dámák előjönnek; a kalmár el.)

Tizenötödik jelenet.

Előbbieik. (Raymond nélkül.)

Lucien (Guiberthez.) Nos tehát, uram, ha ön az oka —

Herm. Valóban —

Luc. Szóljon! mi hallgatunk!

Sav. Igen, uram! jogom van öntől Cecile ártatlanságának bizonyítványait kívánni, elő azokkal!

Luc. Hogy kikiáltsam! nyilvánítsam!

Guib. Még csak az hibáznék! — mondom önnnek, uram, egy szó mondani valóm sincs, sem önhöz, sem senkihez —

Herm. Mert nem tud semmit!

Coquenet. Szerencsétlenségre, igen hihető —

Guib. (dühösen nevéhez.) Semmit sem tudok, asszonyom? semmit sem tudok? — mindent tudok!

Herm. Tehát szóljon! — Mi akadályozza önt?

Guib. Mi akadályoz? ön kérdi ezt?

Luc. Ej, igen uram, azt kérjük! — már az is sok volt, hogy ma reggel, előttem vádolni mert olly személyt, kit ótalmaznom kell! — de tudni, hogy ő ártatlan ön rágalmaitól, igazolhatni őt, s ezt nem tenni — olly eljárás, melyet nem lehet kimélni, — mélyért jogom van öntől számot kérni, s ezennel kívánom öntől! — szóljon!

Sav. }

Herm. } Igen! szóljon! szóljon!

Coq. }

Guib. Megfuladok! — itt, előttem, ezen hidedvél! ezen vakmerőség! nem! nem fogok szólni.

Luc. (erős hangon, kezén ragadja.) Ön szólni fog! vagy vivünk!

Guib. Ám legyen! — uram! jól van! úgy is ki kell valakire öntenem haragomat. Vini fogunk! — úgy szeretem őt! vini fogunk!

Cecile (jobbról jó.) Vini! oh egek!

(Tántorog s összerogy. Sav. és Coq. hozzá futnak, s szobájába vezetik.)

Luc. Szolgálatjára önnek!

Guib. S én az önére!

(Kirohannak, a többi mind utánuk.)

Ötödik felvonás.

(Az első felvonási diszjtnény.)

Első jelenet.

Savenay (a hátulsó ajtón.) Cecile (jobbról.)

Cecile. Mi ujság, nénikém?

Savenay. Rosz! — a párvialal megtörtént!

Cec. Miattam?!

Sav. Nem tudom a részleteket! de úgy látszik, Saint André ur közbevetette magát, s valaki megsebesült — könnyen, az igaz! de mindegy! a lárma már meg van, s illy esemény után, bár mint igyekezzem is becsületedet védelmezni, bár mint higgyek is neked —

Cec. Hogyan, asszonyom?

Sav. Hallgass, Cecile, ne szaporítsuk a szót, beszéljünk nyíltan, csak egy mód van szabadtásodra; rokonságunk, bár távoli, szeretetem, mellyel irántad viseltetem, s maga a rágalom, mellyel engem is illettek, s mellyet sietve el kell ozlatnunk — mind ez kötelességemmé tevő egy utolsó eszközt kísérteni meg javadra!

Cec. De engedje meg, hogy —

Sav. Hallgass meg előbb, azután felelj! vagy inkább, nincs is mit felelned! — Sommerville marquis, francia pair, Saint André vicomte nagybátyja, ma érkezett a diepei fürdőbe, s képzelted boszorkodását, midőn ura öcsese viseletét hallá, mert a marquis vallásos és erkölcsös! — én jó ismerős voltam vele hajdan, igen jó ismerős, s hasonrangú személyek könnyen megértik egymást, hasonló nyelvet beszélnek! — Ó átlátta, szintugy mint én, hogy férjhez meneteled kikerülhetlen, s rá fogja birni az öcsését, egyetlen örökösét!

Cec. De, asszonyom —

Sav. Gazdag feleséget keresett számára — mert a vicomte szegény, te elég gazdag vagy, a család megegyezik, én is —

Cec. És én, asszonyom, én nem egyezem!

Sav. A történtek után!

Cec. De semmi sem történt! s ha ön, mint mondja, némi érdekl, némi szeretettel méltóztatik viseltetni irántam — egy bizonyosságát kérem annak — a legnagyobbat mindenek közt — vigyen el innét, távozzunk!

Sav. S mit fognak mondani?

Cec. Mondjanak a mit akarnak; csak hogy elmenjek, távol innét!

Sav. Ezen gyors elhatározásban új titok lap-pang.

Cec. Semmit sem, asszonyom!

Sav. Ugy, kisasszony, s valamint nem tudva sem akarok hozzám méltatlan szerepet játszani, úgy megvárom, hogy ne legyen tika, s visszatartott gondolatja előttem. Sőt, ugy hiszem, hogy az által, mit értted tevők, némi jogom lett bizalmadra, szólj, s megegyezem kérésedben — azonnal elviszlek!

Cec. De mit mondjak hát? hiszen nincs mit valanom!

Sav. Hogy van a dolog Saint Andréval?

Cec. Soha sem ismertem — tegnap láttam először, soha olyanra se gondoltam!

Sav. Tehát soha sem szeretted! senkit sem szeretsz, esküdjél meg!

Cec. Ah! nénikém!

Sav. Tehát mégis igaz!

Cec. Ah! az ég bizonyságom, hogy csak most látok tisztán szívembe —

Sav. Legalább megvallod — miért nem előbb?

Cec. Mert előbb magam sem tudtam magamnak számolni érzéseimről! — azt hittem, barátság, hála, semmi egyéb, s mégis, nem hívé, magamnak legyőzni, eltávolítani igyekeztem ezen eszméket, sikerült is, megegyeztem, hogy férjhez megyek, erőkölttem szeretni azt, kit számomra rendeltek! — de midőn láttam, hogy ő is, hogy egész világ, hogy ön maga is elhagyott, eltaszított! hogy egyetlenegy ember mert ótalmazni, pártfogolni, s becsületét kockáztatni, hogy az enyimet megmentse! akkor, hogy mondjam? becsüléstől, imádástól, gyöngéd érzelmektől áthatva kezdém érteni, a mit érte érezek! s nem hogy pirultam volna e miatt, sőt úgy tetszett, tartozom ezzel neki, s büszke valék érzelmemben! — ime ez bűnöm, ha ugyan bűn, s ön egyedül, kire azt bízni merém! asszonyom! — Én szeretem őt!

Sav. Ó! Raymondot!

Cec. Az emberek legnemesbikét, legjobbikát!

Sav. Ki nem tartózkodott elcsábítani egy gondjaira, s gondjaimra bizott fiatal lyányt!

Cec. Nem, asszonyom! semmit sem tud róla, a mit megvallék.

Sav. Ej! mit beszélsz!

Cec. Nem is gyanítja — nem is fogja tudni soha! s ennek bizonyására, esdek önnél, vigyen el innét — menjünk el azonnal!

Második jelenet.

Előbbie k. Coquet (az utolsó szavakat hallván.)

Coquet. Engedelmet, de félek, hogy e pillanatban nem lenne okosan téve —

Cecile. S miért?

Coquet. Azon láрма miatt, melyet a városban e szerencsétlen párviadal okozott — annál inkább, mert már ma reggel a miniszternek is vinni kellett volna Lucien ural. Mindenki várakozott, s úgy látszik, ő nem akart —

Cecile. Az nem igaz!

Coquet. Bizonyosan nem! de ez az általános hír! azt is beszélük, hogy Saint André ur vivott a miniszter helyett — mert úgy meg van sebesítve —

Sav. Ah! tehát a vicomte van megsebesítve?

Cec. Könnyeden — mint halljuk!

Coquet. Igen veszélyesen — félttem ön előtt említeni —

Cec. Végezze ön!

Sav. Jelen volt ön?

Coquet. Nem, asszonyom — a kisasszonytól jövék, kit önnel együtt ápoltam, s mikorra oda

értem, már vége volt! de hiteles tanútól tudom, ki mindent látott, s mindenki sajnálja a szegény ifjat, mindenki dühösen haragszik a miniszterre! — Nem közvélemény ugyan, de mégis igen nagy láрма —

(Cecile nyugtalan.)

általános jajveszékélés! melyet le nem fog esillapíthatni! — talán kénytelen is lesz hivataláról lemondani. (Félre.) Csak előbb kinevezné!

Sav. S hát annyira fel vannak ellene ingerülve?

Coq. Annyira, hogy ha utcára megy, kövekkel fogják hajgálni —

Cec. Ah! istenem!

Coq. S ezért dámáim — bármi igazságtalan is — ő miatta önök ellen is —

Sav. Mit akar ön mondani?

Coq. Csoportok állanak az utcán, s ka ön hintáját észreveszik, s cimereiről megismerik —

Sav. A Savenayk cimere!

Coq. Azért mondom! ön hintaja ismerős — az enyim nem! — falusi cabriolet, mellyel szívesen szolgálók, s melly önöket az első postáig viszi.

Cec. Ah, hogy köszönjem —

Coq. Szerencsés vagyok, hogy önöknek szolgálhatok — noha ma reggel ön asszonyonéje rozslud fogadott, ön, reményem —

Cec. Hígyje el ön, hogy háladatos leszek. — (Savenayhez.) Ez az egyetlen ember, ki irántam részvéte mutatott.

Coq. Kövessenek, dámáim, az oldalajtón.

Cec. Igen! jerünk! jerünk!

Harmadik jelenet.

Előbbie k. Raymond.

Raymond. Elmenni? s miért?

Cec. Mindazért, a mi történt — ezen ijesztő hírek!

Raym. (nevetve.) Minden jól végződött! azon pillanatban értem oda Saint Andréval, midőn a viadal kezdődött! lehetetlen volt a feleket józanságra bírni, s közbek vetén magamat, ezen karchoz jutottam. (Bekötött kezét mutatván.) Egyetlen csöpp vér, melly e nevezetes ütközetben kiömlött.

Sav. Azt mondták, hogy Saint André ur van megsebesítve.

Cec. S igen veszedelmesen.

Coq. Belleau, a fürdőszolga mondá nekem, hogy szentantától hallá.

Raym. „Igy írják a historiát!“ higyjétek már most a nagy háborúk leírásait! azonban háboru után béke! s azt alá fogjuk írni. Saint André ur és én, olly tiszta, olly világos okokat hoztunk elő Luciennek, hogy kezét nyujtá ellenfelének —

Coq. Valóban?

(Leül hírlapokat olvasni, s ott marad a jelenés végéig.)

Raym. Most már, mint ígértem, a gyanú mind el van szelészte; Lucien kérti jó töfed azon kezét, melly övé, mellyért vivott, s azonnal az asztalnál, parisi és dieppei fényes társaságunk előtt, hivatalosan fogjuk kihirdetni házasságtokat —

Cec. Nem, nem, uram! — kérem önt!

Raym. Mi ez?

Cec. Szerencésnek érzem magamat, hogy Lucien ur igazságot szolgáltat, bár illy későn! de ki gyanakodhatott, vádolhatott —

Her m. Eredj! eredj! mindnyájunkban van hiba, s benne jelleménél fogva talán több mint másban! — de ne feledd el, hogy még midőn bűnösnek hitt is, folyvást szeretett, védelmezett, s éretted vivott! ez utóbbi eszköz ugyan még inkább kockázatot, de mégis, ha nem meggondolásának, legalább nyájas szerelmének biznysága.

Cec. Igen, uram, de ön még tegnap is szabad választást engedett nekem —

Ray m. Tegnap kétségkívül, egy szavadra az egészet elrontottam volna. De ma, gyermekem, nem lehet többé — a párvialal okozta láрма, az azt megelőző hírek, szükségessé, elmulhatanná tévék e házasságot, s magadra, becsületre kérlek, kényzszerítlek, Cecile, a józan ész s barátságom nevében —

Cec. Ah, uram!

Ray m. Átyád rám ruházá jogait — tudod, s ha ő itt volna, ő is azt mondaná: „Kell, hogy legyen, lányom, parancsolom.“

Cec. (sugva Sav-hez.) Hallja ön, asszonyom! — igazat mondtam é?

Sav. De mégis uram, ha akadályok volnának —

Cec. (mint előbb.) Hallgasson, az egekért! — Ha ön akarja uram, bár mibe kerüljön is, engedelmeskedem, s nem utazom el. (Coquenethez.) Köszönöm, uram, gondosságát, szivességét, melyet nem fogok elfeledni soha! — Jöjjon asszonyom!

(Elmennek.)

Negyedik jelenet.

Raymond. Coquenet.

Ray m. (csodálkozva.) Önnek köszön valamit?

Coquenet. A keveset, mit érte tettem, önkénytelen hibámat helyre hozván. Ez, reményem, kitörli ön előtt mindazon roszt, melyet ellenségeim mondtak felőlem.

Ray m. Ellenségei? Coquenet ur, magán kívül nincs ellensége. Imhol a folyamodás, melyet tegnapi érkezésemkor kaptam. (Átadja.)

Coq. (belenez.) Egy az enyimek közül! lehetséges é?

Ray m. Mellyre nézve kifejté előttem véleményét!

Coq. De ön csak nem fogja hinni! tévedés volt! hazugság volt!

Ray m. (nevetve.) Nem, uram, szerencsétlenségére nem volt hazugság! minden ön ellen, s ön által felhozott adatok tökéletesen igazak!

Coq. Történetesen tettem! nem tudva, mit tesz-
szek.

Ray m. De tudta, mit tesz, midőn egész városban rágalmas híreket terjesztgetett vágytársa ellen, midőn Raboutin urat árulással, s cselszövéssel vádolta előttem! s én nem is láttam őt! — Ah, gondolám magamban, anyji vád s rágalom van ellene, ennek becsületes embernek kell lenni. — Most tőle jövök, megnyerte a hivatalt!

Coq. Lehetséges é?

Ray m. Önnek köszöni azt, uram!

Coq. De én, esküszöm —

Ray m. Elég, hagyjon magamra!

(Balra egy asztalhoz ül.)

Coq. (félre.) Ördögi fondorság! (A papírra ütve.) Cselszövév van alatta, melyet tudni kell a világnak — mindent tudni fognak. Údvözlöm önt, uram, s magára hagyom. (Félre.) De abban nem marad, elbeszéllem a városban, s holnapután a tartományi lap által tudva lesz az igazság! (El.)

Ötödik jelenet.

Raymond (egyedül, asztal mellett ül.)

Raymond. Végre, s fáradság után minden rendben van! Lucien tudja az igazat, s most a titok övé — a miénk! — hugom jó hire neve megmarad, s becsütelensége nem rövidíti ősz atyám napjait! Guibert hallgatást ígért, neje ellenében, kivel szólni én fogok, s ha Cecile férjhez ment, a mendemondák magoktól elenyésznek.

Hatodik jelenet.

Raymond. Cecile.

Raymond. Ej! s hát mit akarsz, Cecile?

Cecile. Ön azt mondá, nekem uram, hogy Lucien urhoz mennem kötelesség, hogy becsületem, jó hírem függ e házasságtól.

Ray m. S most is azt gondolom —

Cec. (levelet ad kezébe.) Olvassa ön!

Ray m. Lucientől?

Cec. Igen, uram, ő tudja, mint ön, s ön által, hogy büntelen vagyok, biznyságai vannak, de e biznyságokat nem adhatja a világnak, mely engem vádol s bűnösnek hisz.

Ray m. Ah! a nemtelen! ő becsül téged! tisztel téged! szeret téged! s nem merészel szemközé állni az igazságtalan rágalmakkal, melyeket szeretnék s most már nem tudok elhallgattatni. Mindennek vége közöttünk, (haraggal roncsolva a levelet,) s én szaladok.

Cec. Hová?

Ray m. Számat kérni tőle becsületedről, mely rám bizatot! becsületedről, mely nekem olly kedves, mint a magamé!

Cec. S melyet ön örökre elveszteni megy!

(Raymond fölkiált s megáll.)

Ön látja most, hogy volt okom távozni akarni. S a mi e rágalmakat illeti, ugy teendek mint ön, barátom; megvetem azokat!

Ray m. Én é, gyermekem? — ezek különböző dolgok! férfinak bátorsága legyen, ő dacoljon a véleményekkel; de egy nő! — de te! — szegény fiatal lányka! lehetetlen! téged elnyom az!

Cec. Legyen! megnyugszom sorsomban! tisztán, ártatlanul fogok élni, s becsület nélkül! — becsület nélkül szemekben! de nem az önéiben is, ugy é?

Ray m. Nem — mert te nekem maga a becsület

vagy! s nem ótalmazhatom őt! (Haraggal.) S először életemben visszalépní a rágalom előtt! neki engedni a győzedelmet! — Körmeibe adni áldozatát! tépetni hagyni azt, mint bűnöst! midőn ártatlanságáról olly mélyen vagyok meggyőződve! — Lelkem fellázad e gondolatra, s ha egész világgal kellene is küzdenem — de ő igazat mondott. — Megvirnék e gyalázattal, meg mindnyájokkal — életem s vérem nem igazolná őt, sőt inkább! — De nevem! nevem talán! Cecile, akarsz é nőm lenni?

Cec. (felsikolt s lábaihoz rogyva.) Ah!

Raym. Te nem szerethetsz engemet! tudom, hogy az lehetetlen! de én, én annyira foglak szeretni, tisztelni, mint az erény szent képét, s talán majd egykor, a barátság — hála — (főlemeli,) felejl! akarsz é?

Cec. (sírva karjaiba rogy.) Ah! uram!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Savenay assz. (meglátván az ölelkezést.)

Savenay (féltre.) Milly méltatlanság. (Fenn.) Ez úttal kisasszonykám, nem fogsz megcsalni — imhol azon tiszta s platonikus szerelem, melyet olly nagy bajjal vallottál meg!

Raym. Mit mond?

Sav. Azon nyájasság, melyet titkon olly rég óta viselsz iránta kebledben, s mellyről ő mitsem tudott.

Cec. Oh! hallgasson!

Raym. Nem, nem! szóljon! — lehetséges é? ő azt mondta volna?

Sav. A mit ön jobban tud, mint én, uram! most már látom, mit kell gondolnom s hinnem! — minden igaz volt, s nem akarok föbbé köpönyegül szolgálni e vétkes viszonynak, melly tudtom nélkül már olly régóta tart.

Raym. Nem, asszonyom, ön maradni fog, s megtudni az igazat, mint a többiek!

Nyolcadik jelenet.

Füüdvendégek. Coquenct. Herminie. Belleau (háttul balra áll.) Előbbiek. Füüdcselédek (háttul.)

Raym. Uraim! tegnap óta rágalmas hírek keringtek itt, önök tudják azokat, mint én, s talán (Coq-re néz,) jobban is! — nyilatkozom önök előtt, hogy azok hamisak s méltatlanok! — Ezen meggyőződést nem önthetem önök lelkeibe, nem kényszeríthetem önöket, hogy szavaimnak higgyenek — de talán hinni fognak tetteimnek! — Azért kértem ide önöket, uraim! (Cecilet kezén fogva,) hogy bemutassam önöknek — nőmet!

Coq. } Nejét?

Bel. } Nejét?

Sav. (elégülve.) } Nőül veszi!

Herm. (haraggal.) } Nőül veszi!

Coquenct. Nem csodálom! azt mondják, igen gazdag!

Cec. Nos, asszonyom?

Sav. Kelletti tennie!

Cec. Ön mégis azt hiszi —

Sav. Szót se többet erről! — Én megegyezem!

Belleau (Coq-hez.) Elhiszem biz azt! — ez megkötözteti a 25000 franknyi nyugpénzt, melyet most hűz —

Herminie (sugva Raymondhoz.) Nem gátolhatom önt, uram, hogy a kisasszonyt sógornémmá ne tegye, de kinyilatkoztatom, hogy vele nem társalkodom s el nem fogadom —

Raym. Elfogadod s tiszteled őt! (Sugva.) S ha nem —

Herm. Ah, uram! — Ah, Cecile!

(Cec. főlemeli, s öleli.)

Coq. Szegény hűga! igy kényszeríteni! — a zsarnok!

Belleau. Kényúr!

Coq. Kiállhatatlan ember!

Vége.

IVdik kötet.

XLIXik szám.

AZ ÖRDÖG NAPLÓJA,

vígjáték 3 felvonásban, énekekkel; írták *Arago és Vermont*, franciából fordította *Egressy Benjamin*.

(Adatott először a nemzeti színházban november 7-én 1842.)

S z e m é l y e k:

<i>Robin de Bois</i>	Lendvay.	<i>Valentin</i>	Telepy.
<i>Lormias marquis</i>	Udvarhelyi.	<i>Ronquerolles marquisnő</i>	Barthandé.
<i>Rapiniere lovag</i>	Szerdahelyi.	<i>M a r i e</i>	Éder Luiza.
<i>Cerny gróf</i>	Szigligeti.	<i>Cerny grófné</i>	Erkelné.
<i>Gauthier</i>	Szentpétery.	<i>Giraud anyó</i>	Kovácsné.

(Történet hely: az első s utolsó felvonás Ronquerollesban, a pyrenaei havasok közt; a második Parisban.)

Első felvonás.

(Majorság belseje a pyrenaek között. Oldal s fenékajtóval. Háttal ablak, mellyen kilátás van a hegyekre. Jobbra a második színpalnál tüzhely, mellette durva faasztal. Két úti láda a két oldalajtó mellett, az asztalon égő mécs.)

Első jelenet.

Giraud anyó (a fenékajtón kifelé beszél.) *Valentin*.

Giraud. Hej, barátom!

Valentin. Kihez beszél, *Giraud anyó*?

Giraud. Gauthiert hívom, a kastélybeli közmivest — tudod, kit gubónak neveznek; amott áll az uton, mintha oda volna ültetve, talán valakit vár!

Valentin. Illy időben? hiszen vidékünkön illy későn csak boszorkányok szoktak bolyongani.

Giraud. Hiszen a szegény alig tud két szót egymásután kinyefegni.

Valentin. Épen ebben van a boszorkányság.

Második jelenet.

Előbbie. Gauthier.

Giraud. *Gauthier*! e ládákat a major kocsi-jára kellene fölrakni, melly Tarbesbe menend — sziveskedik nekem segíteni?

Gauthier. Igen.

Valentin. Apó! ma igen későn fog haza menni — bucsún volt talán?

Gauthier. Nem.

Valentin. Ime egész tudománya. — Kezdljük el amott. (Jobboldali ládára mutat.)

Gauthier. Igen. (Kiviszi.)

Giraud. Nem volt ez mindig illyen. Négy év előtt még ugy beszélt, mint akár mellyikünk; egyszerűen csak elakad nyelve kereke. Lássá, ez azon nap történt, a melly előtti éjet *Ronquerolles* báró a kastélyban töltötte. Azon idő óta nem szolt egyebet, mint „igen“ és „nem“ s vidékünkön gubónak neveztetik. Én mindig azon hiszemben valék, hogy ez ember valamely nagy titkot rejt keblében, s egyszer midőn a majorház kéményeit ujítgatta, kérdezősködni is akartam, de egyebet ki nem tanulhattam titkából, „igen“ — „nem.“

Valentin. Vette észre Giraud anyó, hogy Gauthier, mihelyest bárki menjen is a kastélyba, legott talpon van! (Gauthier visszajő.) Gauthier apó! azt mondják, hogy neje önnek ismét egy kisedetet adott — ugy gondolom már hetedik.

Gauthier. Igen.

Giraud. Nem nagy teher é nyakán az a sok poronty?

Gauthier. Nem.

Valentin. Milly ékesen szóló ez a kópé! — már anyó, én csak előbbi véleményem mellett maradok; ez a vén ember boszorkánymester.

Giraud. Ah, ön könnyen hívó gyanakodó. — (Valentin fölsegíti neki a másik ládát.)

Azonban meg lehet, hogy Gauthier tud valamit azon regék eredményeiről, melyeket a ronquerollesi kastélyról beszélnek, t. i. hogy ott teméntelen elásott kincs rejteznék, s hogy a kastélyi első szolga ördög cimborája lenne — de —

Valentin. Köszönjük szivességét, Gauthier apó!

Giraud. Iszik egy pohár bort?

Gauthier. Igen.

Valentin (félre.) A bor talán feloldja nyelvét. (Fenn.) Jól esik a borocska, apó?

Gauthier. Igen.

Giraud. Még egy pohárkával?

Gauthier. Nem.

(Az üres poharat fölfordítva az asztalra teszi s el.)

Valentin. Menj hát pokolba, vén tökkolop! Ezt lehet aztán igazi fajankónak nevezni.

Harmadik jelenet.

Giraud anyó. Valentin.

Valentin. No, hála istennek, a ládák már szeren volnának, csupán a lovak hiányzanak.

Giraud. A lovakat csak éjjel előtte egy negyeddal fogják elhozni.

Valentin. Már én csak jobb szeretnék napal utazni, az éj Giraud anyó a lelkek cikázásának ideje, s ha meggondolom, hogy ma szombat este van, olly reszketegség fogja el tagjaimat, mintha kocsonyából volnék.

Giraud. Valentin ur, tehát csak hiszi a szellemeket?

Valentin. Patvarban! hogy ne hinném! nem vagyok én olly ostoba. Hiszem biz én, anyó; tudom, hogy éjjel után az ördögök a boszorkányokkal vágatátót táncolnak, s ha tündöklő gyikot, fényes szemű baglyot, vagy denevért veszek észre körüllem, kétségbeesés fog el; mert azt gondolom, hogy ezek a lelkek előpostái.

Giraud. Eh, hagyjon békét!

Valentin. Hja, Giraud anyó! midőn az ember apja, nagyapja, szépapja, ősapja is itt lakott a ronquerollesi kastélyban — tartozik hinni az ördögöt, ki minden új birtokost meg szokott látogatásával tisztelni.

Giraud. Kis koromban engem is ijesztgettek efféle mesebeszédekkel, s hála istennek, már szép időt töltöttem a kastélyban, de ördög uramat még

sem láttam — jobb is neki ott a pokolban nyugton maradni, mert itt a pyrenaek között nagyon hideg van —

Valentin. Csitt! fogja be száját Giraud anyó, nem jó illy komoly dolgokkal tréfálni. Hogy az ördög rég óta nem mutatta pófáját, az azért történt, mivel a kastély utolsó birtokosa Ronquerolles tábornok, Napoleon derék hadi bajtársa, a harc után Németországban telepedett le.

Giraud. Igen, de halála előtt kevéssel 1823-ban ez előtt 4 évvel, egy éjet itt a kastélyban töltött —

Valentin. Mintha bizony azt nem tudná az ördög.

Giraud. Ugyan mint hihet efféle meséket?

Valentin. Már hogy ne! mikor a vidék minden krónikáiban nyilvánosan olvashatni. Mihelyest a kastélynak új birtokosa megérkezik — azon rejtélyes pártfogó — az ótalmzó is előáll, s én már láttam is —

Giraud. Az ördögöt?

Valentin. Nem, hanem a csengetyüt, mellynek hangjára az ördög megjelenik — a sátán képe van rányomva, fogantyuja pedig annak farkából van.

Giraud. Tehát nem kell vele csöngetni, s az ördög elmarad.

Valentin. Igen, de mindig küld a manó valakit, ki megrántsa azt az átkozott csongetyüt. Én, minthogy nem igen kedvelem ezt a boszorkányos historiát, elhagyom e vidéket, de hiszen egyébiránt is el tudnék é válni az én derék urnémtól, kit kiüznek tulajdon kastélyából, miután azt hirtelilek fölé szerte az országban, hogy ő Ronquerolles bárónak törvénytelen hitvese.

Giraud. E szerint a mi kedves Marie kisasszonyunk, rang, család és név nélkül élne a világon? Oh, Valentin! bár mit mondjanak is, mi ne higyjük el, hogy a mi erényes bárónőnk törvénytelen hitvese volna régi urunk fiának, báró Ronquerollesnak, soha se higyjünk efféle rágalmat, mint egy hü jobbágnak —

Valentin. Csitt! jő a kisasszony.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Marie.

Marie. Valentin! anyám kérdezteti, kész é minden az utazásra?

Valentin (félre.) Szegény gyermek! (Fenn.) Mi készen volnánk a kocsival, és az uti podgyászszal, hanem a lovakat csak éjjel tájban hozzák el a nagy majorból.

Marie. Még három óráig várakozni! Magamért nem bánám de szegény anyám! ki itt olly sokat szenved. Reménylem, hazámban, Némethonban, nyugalmat fog találni, s feledeni szerencsétlen állapotját.

D a l.

Édes remény dagasztja keblemet,
Hogy jóra fordul sorsunk egykoron,
S elhagyjuk ezt az ármányos hazát
S elköltözünk túl a hegyormokon.

Látni fogom anyám szülőhonát
Ott bár a nap nem olly forrón ragyog;
De ám az ég ritkábban változó.
És nyájasabbak rajt a csillagok.
Boldog vidék légy üdvöz általam
Anyám taposta szép lapályaid.
Oh berkeidben illatoznak é
Számomra balzsamos virágaid!

Giraud. Oh mint fogjuk önt sajnálni, ki olly nyájas, olly jó, és mindig vidám volt.

Marie. Sajnáljátok inkább szegény anyámat, kit talán azóta megölt volna ez igazságtalan pör miatti bánata, ha én nem vigasztaltam volna.

Giraud. De mikint lehet az kisasszony, hogy ön édes anyjának legkisebb iratai sincsenek, mellyek házassága törvényességét bizonyítanák.

Marie. Oh, jó anyó, gondolunk é valamire boldogságunkban? a szerencsétlenséget nem láthatja előre az ember. Szülőim Hanauban, Némethon egyik kis városában vevék a lelkiatya áldását, gondolhaták é azt, hogy a város, egyház, paplak elégjen, s vele együtt é házasság törvényességét bizonyító iratok is? — Mig atyám élt, tisztelet, becsület, és szeretet környezék a családot, s halála után a gyám-talan elhagyatott özvegyet pörbe idézték, elvevék tőle nevét, vagyonát, és szerencsését. Már kiüzeték parisi palotájából, s most pedig Rapiniere, egyik rokonunk eljőve, hogy Ronquerolles uradalmat is elvegye, azért menekedtünk majorkádba jó anyó, de kevés idő mulva eltávozzunk, és örökre.

Valentin. Rapiniere a kastélyban van? Oh, Ronquerolles ördöge, be jó lennél, ha ez embertől megszabadítnál bennünket!

Rapiniere (kívül.) A kocsi várjon itt rám!

Marie. Valaki jó.

Valentin. Farkast emlegetnek, kert alatt jár. Ime Rapiniere!

Marie. Oh, a rosz ember, kiméljük meg anyámat jelenlététől. (El balra.)

Ötödik jelenet.

Giraud. Rapiniere. Gauthier. Valentin.

Giraud. Rapiniere ur, illy későn?

Rapiniere. Igen, én vagyok, én vagyok — de ki ez eredeti alak, ki mióta a kastélyból kiléptem, szüntelen sarkamban van?

Giraud. Oh ne féljen ön tőle, szegény munkás, ki elveszté esztét. — Gauthier, ismered Rapiniere urat?

Gauthier. Nem.

Rapiniere. Ugy látszik azt várod, hogy megszólítsalak?

Gauthier. Igen.

Rapiniere. Ah, sejtem, kevés alamizsna — Gauthier. Nem.

Rapiniere. Ez igénytelenség tetszik nekem.

(Gauthier el.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. (Gauthier nélkül.)

Rapiniere. Giraud anyó, nem akarám a kastélyt elhagyni a nélkül, hogy majorkádba ne jöjjenek, s meg ne kóstoljam a kecskesajtot, mellyet te olly jól készítesz.

Giraud. Parancsol nagysád?

Rapiniere. Igen, igen, s egy kis jó fehér borocskát is hozzá. (Asztalhoz ül.)

Valentin (félre.) Ennek is hasa az istene, még nem láttam hogy egyebet mivel volt, mint evett, és ivott.

Rapiniere. Siess anyó, mert nem maradok a kastélyban. Tarbesbe megyek vissza, még ma 10 mérföldet kell utaznom.

Valentin. Alkalmasint lovag ur is fél, a ronquerollesi ördögtől, mint én?

Rapiniere. Ah, Valentin, szépeket hallottam felőled, te elhagyd szolgálatunkat, hogy azon kalandor nőt, és lyányát kövesd?

Valentin. Csitt, azon nők itt vannak.

Rapiniere. Itt vannak? s mit keresnek itt?

Valentin. Nem gondolták, hogy nagyságod ide jöjjön, hanem egy óra mulva el fognak utazni.

Rapiniere. Menj, s ugy intézd a dolgot, hogy ne találkozhassam velök.

(Valentin el.)

Hetedik jelenet.

Giraud. Rapiniere (falatozik.)

Rapiniere. Nagyon jó, igen izletes. Giraud anyó, (tölt, s iszik,) nem jól tevő, hogy azon nőknak helyt adott, én egész bizalommal, jó kedvvel jövök ide, s ime egész multságomnak vége. Vigyázzon — ne szegje meg kedvemet — különben igen könnyedén kibillenhet e majorból.

Giraud. Uram, engem Ronquerolles báróné mindig jótéteményeivel halmozott.

Rapiniere. Vigyázzon szavaira, ő nem Ronquerolles báróné, a törvényt megtiltá e nevet viselnie —

Giraud. Hogy kell tehát neveznem?

Rapiniere. Nevezze asszonyomnak, asszony-ságnak, nevezze a hogy akarja, csak Ronquerolles-nak ne, ez nem sajátja, a törvényt megtiltá.

Giraud. Mondjon bár mit is a törvény, de ez egész vidék csak e néven fogja őt nevezni, meg is érdemli, mert ő tiszteletre méltó, erényes nő.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Valentin.

Valentin. Uram! Ronquerolles báróné — Rapiniere. Ő többé nem Ronquerolles báróné!

Valentin. Önnek rokona —

Rapiniere. Nekem nem rokonom.

Valentin. No, tehát asszonyosság — tudja ön —

Rapiniere. Azon asszonyosság? tudom — ismerem — mit akar velem?

Valentin. Beszélni kívánna önnel.

Rapiniere. Most nem lehet. Evés után óvnom kell magamat minden indulatokodástól, nem akarok könyeket látni, siránkozást hallani — ezek tetemesen gátolják az emésztést.

Giraud. Oh, uram! ő nem sir, sokkal büszkébb, semhogy sirjon.

Rapiniere. Ördög, mennykő! tanácslom is, hogy legyen büszke — no — ha csak néhány szót akar — tehát jöjjen, kihallgatom — de semmi siralom, különben elvesztem étvágyamat.

Valentin (balra az ajtónál.) Jöjjen asszonyom, jöjjen.

Kilencedik jelenet.

Ronquerolles báróné. Marie. Előbbiek.

Báróné. Uram, bocsánat, ha néhány pillanatig föltartóztatom. Már több ízben irtam Parisba, rokonom Lormias marquishoz, de soha sem kapék választ, követeléseim igazságos, s kérem önt, legyen szószólóm erre nézve Lormias marquisnál.

Rapiniere. S micsoda követelés legyen az, asszonyom?

Báróné. Házasságunk első évében boldogult férjem Ronquerolles báró megajándékozta engem arcképével, s szerelmének e záloga annál kedvesebb volt nekem, mivel lányom születése napján kapám azt. Igen, uram, annyira becses volt nekem azon arckép, hogy lemondék minden piperéről, hogy azt fölékesítsem, s körülrakatám gyémántjaimmal, melyeket anyámtól örökségül kapék. Elutazván Parisból, a zavar, nyugtalanság, fájdalom, s körülményeim, melyekbe balszerencsém sodort, feledteték velem az arcképet, s palotámban hagytam azt, melyet Lormias marquis foglalt el. Láthatja tehát uram, hogy méltó joggal követelhetem ez egyetlen kincsemet, melly nekem kétszeresen drága, férjem arcképe, s anyám gyémántjai miatt, s bizom ön igazságszeretében, hogy ez egyetlen birtokomat visszaadja.

Rapiniere. Asszonyom! szavai igazságában legkevésbé sem kételkedem — meg lehet — meg lehet — azonban, minthogy a gyémántokra nézve semmi bizonyítvánnyal nem bír — — — A mi pedig az arcképet illeti, minthogy a törvények világosan kinyilatkoztatták, hogy unokaöcsénk, a báró, önnek nem vala törvényes férje —

Báróné. Uram!

Rapiniere. Bocsánat, asszonyom, kerülnöm kell az indulatokodást, mert az testemnek emésztő műszereire igen káros befolyással lehet — minthogy pedig önt felhevülni látom, van szerencsém magamat a lehető, legnagyobb tisztelettel emlékébe ajánlani. (Meghajolván elmegy. útközben.) Giraud anyó, sajtocskái igen izletesek, igen jók valának!

(Gyorsan el.)

Tizedik jelenet.

Valentin. Marie. Báróné. Giraud.

Báróné. Gyalázatos!

Marie. Oh, anyám, engesztelődjél, nem érdemes haragodra.

Báróné. Igazad van, gyermekem, egyedül én vagyok vétkes feledékenységem miatt. Oh, ha bátorságom volna, magam mennék Parisba, s ha szép szerével ki nem adnák, csel uton ragadnám ki körmeik közül. Hát nem elégedének meg, hogy mindeneből kifosztottak? Oh istenem, mégis nagy csapás tőled, hogy tiszta mocsoktalan életemért így sujtasz! Elvévék nevemet, el javaimat, s még az emberek becsülését is tőlem.

Marie. De meghagyták lányát, anyám, ki leförtlendi könyeit, s enyhítendi fájdalmait.

Valentin (kinéz.) Ah, a lovak megérkeztek.

(Mennydörgés, és villámlás.)

Marie. It az idő. — De nem tudom miért, azon pillanatban, midőn végkép el kell hagynom e vidéket, szívem feldobban, s egy ismeretlen érzelem támad keblemben.

Valentin. Oh istenem! milly zivatar keletkezik —

Giraud. Édes jó urném, hallgassa meg majornőja kérelmét, ne induljon ma, várja be a holnapi napot

Marie. Anyónak igaza van, várjuk be a holnapot.

Báróné. Nem, nem akarom, hogy a nap valaha a ronquerollesi uradalomban süssön arcámra. Valentin, engedelmesség, parancsolom.

Valentin. Igen, édes urném, igea, menjünk. (Mennyköcsapás. A szél kinyitja a fenékajtót, Robin és Gauthier látszanak a villám fényénél.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Robin (nagy fekete köpenyben, mellynek veres a belseje.)

Robin. Borzasztó idő! milly boldog, ki száraz hajlékot talál a duhögő vihar ellen. — Jó estét jó emberek! — Asszonyaim!

Giraud. Uram, minálunk nem szokás illy időben látogatókat elfogadni.

Robin. Azzal én keveset gondolok. Elöttem kastély, major, éjjel nappal nyitva áll.

Báróné. Ki ezen ember? olly elhatározólag beszél.

Valentin (félre.) Ez alkalmasint Ronquerolles ördöge lesz.

Marie (félhangon.) Mondja csak Giraud anyó, ugyé szép fiatal ember?

Giraud (sugva.) Ez aligha nem rabló.

Marie (sugva.) Oh, dehogy, nézze, milly vonzó — becsületes külje van.

Robin. Önök meg fognak bocsátani — köpenyem facsaró viz. (Leveti s székre teríti a tűz mellett.)

Igen nagyon elfáradtam. 4 mérföldet gyalogolni, még pedig oly átkozott tekervényes rossz utakon, s hozzátevén, hogy dörgés s villámlás voltak kalauzom. No de, ha ezen keresztül nem menünk, nem ismerjük, nem élvezhetjük a vendégszeretet becsét. Oh, milly öröm, (széket vesz s a kandallóhoz ül.) tűz mellé ülhetni, egészen ujja fogok születni — de hiszen van itt még önök számára is elég hely. Vagy talán jelenlétem félelmet gerjeszt önökben?

(Hátrább teszi a széket, s a tüzet fújja.)

Báróné. Megvallom uram, hogy e váratlan megjelenés —

Robin. Nyugodjanak meg, nem vagyok én oly borzasztó — néha az ördög is tehet valami jót, majd elmuland ijedelmük, beszélünk erről barátságosan — addig engedelmeikkel kissé föl akarok melegedni, mert nyiltan szólván, itt hidegebb van, mint nálunk.

Valentin (félre.) Elhiszem biz azt, a pokolban jó meleg van.

Robin. Majorosné, tegyen egy pár tuskót a tüzre; mert, mint látom, a kisasszony is reszket.

Marie. Oh, nem a hideg miatt.

(Giraud el.)

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. (Giraud nélkül.)

Báróné. Lelkemre, uram —

Robin (fölsz áll s háttal fordul a tűzhez.) Asszonyom — ne ütközzék meg, lovagiatlan viseletem miatt, eddigelé nem a legjobb társaságokban fordultam meg, kiki csak maga fajtájával társalkodik, hanem annyit mondhatok önöknek, hogy én jó ördög vagyok.

Valentin (félre.) Hohó!

Robin. S dicséketem vele, hogy még senki nem tesz terék roszt — önökkel pedig, ugy hiszem, sok jót tehetek.

Báróné. Ön uram?

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Giraud (bejő, rak a tüzre s fújja.)

Robin. Imént félelmet, most csodálkozást gerjeszték önökben — ez hízogó rám nézve. Önök talán azt hiszik, hogy én utas vagyok, kit meglepvrn a zivatar, szállásra jött, hogy kiszárazsza kontösét, s miután kipihente magát, s az eső elállott, tovább folytatandja utát. Nem, én nem véletlenségből vetődtem e majorba, hanem egyenesen önök érdekében jövök.

Báróné. De kicsoda tehát ön, uram?

Robin. Ha azt önnek megmondanám, legkevesebb bizalma sem lenne hozzám, én pedig, hogy önnek szolgálhassak, határtalan bizalmat kívánok.

Báróné. Mikip követelhetünk valakitől első látásra bizodalmat?

Robin. Mit kockáztat ön asszonyom, midőn többé nincs mit vesztenie? Általam pedig mindent nyerhet.

Giraud. Mindent nyerhet?

Báróné. Pörömet érti ön, uram?

Robin. Nem, asszonyom, az elveszett, nekem más eszközm van, mellyel önnek használhatok, és ez eszköz csupán sajátom.

Valentin (félre.) No most már nincs kétség, ez a kastély védördöge.

Giraud. No már ismét remeg.

Valentin. Oh, hiszen nem lehet mindenki oly bátor, mint anyó, ki merészségre nézve még Jeanne de Arcot is felülmulja.

Marie (lassan.) Anyám! nem tudom miért, de ugy hiszem e szép fiatal ember megérdemli bizalmunkat.

Báróné (lassan.) Minden jöttmentnek nem hihet az ember. — Bocsásson meg, uram, nekem utaznom kell.

Robin. Nem, asszonyom, oh nem, én messziről jövök, s épen azért sieték szélben, viharban, hogy önnek utját meggátoljam, aztán hogy is utaznék illy pokolbeli időben.

Valentin. Mindig csak hazáját emlegeti.

Robin. Az éj sötét, az utat nem lehet látni, magam is eltévedtem volna, ha egy kőmives forma ember meg nem mutatja a majort, ki minden kérdésemre sajtáságos rövid modorban felelt.

Marie. Ah, az Gauthier apó lesz, ki a ronquerollesi kastélytól mikint hü kutya követett benünket.

Robin. Hála neki, elég jókor érkeztem, most tehát jelentem, hogy a báróné s szeretetreméltó lányának, a ronquerollesi kastélyban helye.

Báróné. Hát nem tudja ön, hogy azt elvevék tőlem?

Robin. Sőt inkább, s azért jövök, hogy azt önöknek visszaadjam.

Báróné. Ön nekem Ronquerollest visszaadja?

Robin. És többi jószágait. Igen, igen asszonyom. Azért jövök éjjel nappal, dacolva a viharral, erős gátokat kell ugyan áttörnöm, de célomtól semmi sem rettent el, csodákat fogok cselekedni.

Báróné. Bár mit mondjon ön uram, nem hiszem, hogy lehetetlen dolgokat képes legyen véghez vinni.

Robin. Tudtam én ezt előre, bár égből szálljon is le egyszerre az ember, még sem hisznek szavának. Hallgassan meg legalább, asszonyom.

Báróné (félhangon lányához.) Ez valami örült lesz, ki ellillant a bolondok házából.

Marie (lassan.) Nem tesz semmit, anyám, azért hallgassuk ki, hiszen azt mondják, hogy okos bolondok is vannak.

Báróné. Uram, ha azt akarja, hogy kihallgassam, mondja meg először nevét.

Robin. Az nem tartozik a dologhoz, egyéb-iránt, ha épen akarja — legyen, nevem: Robin de Bois.

Mind. Robin de Bois?

Marie. Oh anyám, be szép név.

Robin. Nem igaz é, Marie, kisasszony?

Marie. Ön tudja nevemet?

Robin. Igen, s asszonyanyjáié pedig: d'Alberg Wilhelmine, Ronquerolles báróné, férjével Hanau-

ban esküdött meg, ez előtt 17 évvel, 1810ben január 9dikén.

Marie. Megesküdött! — igen, uram, ugye? megesküdt!

Báróné. Hogyan, uram?

Robin. Értésemre esvén, hogy ön igaztalanság áldozatja lett, mindent elhagytam, csak hogy önnek kialudt reményét újra felélesszem.

Báróné. Micsoda indító okból? a nélkül, hogy ismert volna.

Robin. Oh én ismertem önt asszonyom.

Báróné. Honnan?

Robin. A „Gazette des Tribunauxból.”

Valentin (féltre.) Hát pokolban is jártnak igazságot?

Robin. S legott irtam is Hanauba házasságuk bizonyítványa másolatáért.

Báróné. Nos, uram?

Robin. Mikint ön ügyésze nyilvánítá, a protestans egyházs paplak tüzvész áldozata lón 1823ban. Hanem más eszközt javalt reményem céloom kivételéhez. A lelkészt akartam ugyanis fölkeresni, ki önökre áldását adá, hogy szóbeli nyilvánítása által, tegye semmivé az ármányt, melly ön ellen koholtatott.

Báróné. Nagy isten!

Marie. S ezen reménye?

Robin. Semmivé lón, a lelkész halálával.

Marie. Uram, ön viselete, becsületessége, hálára kötelezett bennünket. — Már régóta elvesztők emberek iránti bizodal munkat, csak az égtől várunk igazságot.

Robin. Most az egyszer pedig a pokol fog önöknek igazságot szolgáltatni.

Mind A pokol?!?

Valentin (féltre.) Ez a sátán inkognito jött hozzánk, s ime elárulta magát.

Báróné. Uram, mint látom, ön játékot üz szerencsétlen helyzetemből. Utólszor kérдем: kicsoda ön?

Robin. Hiszen megmondám már egyszer, tehát hogy nyilvánosan szóljak, én önnek pártfogója vagyok. Ezt mondanom talán elbizottság, annyival is inkább, minthogy szolgálatomért jutalmat kívánok, szóval, alkura akarok önnel lépni.

Valentin (féltre.) No, kinyögte valahára.

Báróné. Azt akarja velem elhitetni uram, hogy ön valami tulvilági lény?

Robin. Oh, asszonyom, hát mindennapi embernek tartja ön azt, ki, hogy segítsen felebarátján, nem rettegi a veszélyt, nem borzad a munkától, fáradságtól, nem fél a leghatalmasabb ellenségtől, hogy szemébe mondhassa az igazságot, ha mindjárt a halál fenytő karát látná is maga előtt? mindennapi embernek tartja ön ezt, asszonyom?

Báróné. Nem, de meg nem foghatom.

Robin. E rejtély fátyola, egy hónap mulva fog ön szemé elől eltűnni, a ronquerollesi kastélyban.

Marie. Anyám! ez ember mind inkább megleg engemet.

Robin. Rá áll ön az alkura?

Valentin (féltre.) Vajjon nem engem kér é cserében a sátán?

Báróné. Mi legyen az, ha szabad kérdenem?

Robin. Azt csak kettőnknek szabad tudni, s

ha ön olly szives lenne, hogy a kisasszonyt eltávolítaná —

Báróné (féltre.) E rejtélyes ember mindig feljebb feszíti kandiságomat. — Hagyj magunkra, gyermekem.

Valentin (megijedve.) Ezt ugyan nem jól teszi, asszonyom.

Robin. Félt, hogy elragadom urnéját.

Báróné. Hagyjatok el.

Marie. Oh, anyám, bizzál benne, nézd mi nyájás, mi emberséges tekintete van.

(Marie balra, Valentin s Giraud jobbra el.)

Tizennegyedik jelenet.

Báróné. Robin.

Báróné. Magunk vagyunk, beszéljen ön, uram.

Robin. Elfogadja ön szolgálatomat?

Báróné. Előbb a föltételeket.

Robin. Jól. De előre bocsátom, hogy én igen követelő lény vagyok. Egy igaztalan ítélet megfosztá önt javaitól, nevétől, s a társas élet jogaitól, én kötelezem magamat, hogy ezeket egy hónap alatt mind visszaadom önnek, és ön is kötelezendí magát.

Báróné. Mire, uram?

Robin. Hogy lányát nőül nekem adja.

(Valentin a hátulsó ablaknál hallgatózva benéz.)

Báróné. Uram!

Valentin. Soha sem hittem, hogy férfi legyen az ördög.

Robin. Én jó családból vagyok — egyébiránt gondolja meg asszonyom, hogy mostani helyzete —

Báróné. Uram!

Robin. Ha visszaadom nevét, gazdagságát, becsületét, ön is tehet valamit értem.

Báróné. Kérjen aranyat, kérje a ronquerollesi uradalmat, megegyezem, de lányomat —

Robin. Nekem nem kell pénz, lyányát akarom.

Báróné. E szerint az alkuból semmi sem lesz, s haragszom emmagamra, hogy tulságos beszédeit, s viseletét eddig is elszenvedtem.

Valentin (féltre.) Lám, lám, hogy ellentáll a kisértésnek.

Robin. Tehát megtagadja ön asszonyom?

Báróné. Miuden esetre.

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. Marie.

Marie. És én megegyezem, uram.

Báróné. Mit mondasz?

Robin. Beszéljen, kisasszony.

Marie. Igen, anyám, igen uram! én nem tudom ki legyen ön, sajátságos jellemében van valami, melly lelkemmel rokon. Szívem szózata azt mondja, hogy a kötelességet, mellyet magamra vállalok, édes leend teljesítenem. Én bízom önbem, uram, hiszek ígérétének. Adja vissza anyámnak nevét, szerencsétjét, szegyenitse meg elleneinket, s bár ki legyen is ön, kezemet birni fogja.

Tizenhatodik jelenet.*Előbbiek. Giraud. Valentin.*

Valentin. Nézze anyó, kisasszonyunkat viszi el az ördög! Inkább veszne a kastély, minden, csak e jó teremtés maradna meg.

Robin. Bocssásson meg, asszonyom, delyánya méltányosabb önnél.

Marie. Édes jó anyám, te nem fogod megtagadni helybenhagyásodat.

Robin. Ha célt nem érek, a kötelezés nem áll, önök szabadok, s mehetnek tetszésük szerint Német-honba, vagy bár hova.

Báróné. De micsoda eszközökkel bir ön céljához?

Robin. Az vállalatom titka, melyet ön egy hónap mulva, férje irigy rokonai jelenlététkben fog megtudni. Valentin! a báróné engedelmével velem fogsz jöni.

Valentin (reszketve). Hová?

Robin. A hova kívánom!

Valentin. Hohó!

Robin. Asszonyom! szükségem van ez emberre; mert ő ismeri ön szivtelen rokonit, kik őnt tolvajként mindenéből kifosztották. Én őket soha sem láttam.

Valentin. Igen — de uram — én nem hagyhatom így magára urnémat, s tiszteletre méltó lányát — kiket —

Robin. Urnéd, s kisasszonyod nélkülözni fognak tégedet — itt lesz a derék Giraud anyó, kit én tisztetek, s szivemből szeretek.

Giraud. Hogyan — ön ismer engem?

Robin. Igen, s ha Ronquerollesba jövök lakni, mindennap meglátogatandlak majorkádban.

Valentin. No anyó, hisz é már szavaimnak?

Báróné. Már látom, hogy szilárd szándékában.

Marie. Igen, anyám, ő bátor, miként nemes-szívű, én bizton hiszem, nem fogunk benne csalatkozni.

Robin. Menjünk Valentin! a koci be van fogva, mintha épen számunkra volna rendelve.

Valentin. De asszonyom —

Marie. Jó Valentin, engedelmeskedjél, kérlek.

Robin. S ha nem akarna, hatalmamban áll, kényszeríteni rá.

Valentin. Oh istenem! ez a dolog borzasztón kezd rám nézve bonyolódni.

Robin. Szedd fel sátorfádat, s takarodjál. De mielőtt utra mennék, engedje meg asszonyom, hogy e tárcát önnek gondviselésébe ajánljam.

Valentin. Tárcát? vajjon nem a sátán első ministere é ez?

Robin. Olly iratokat foglal magában, melyeket nem tarthatok magamnál e veszélyes vállalatban, ha ezeket elvonnék tőlem, vagy ön elveszitené, minden el lenne veszve és örökre.

Báróné. De nem fog é bennünket e tárca valami bajba keverni?

Robin. Ne tartson ön semmitől, csupán jegyzéseimet foglalja magában. Ha fölynitandja e tárcát,

vigyázzon, hogy fel ne törje a pecsétet, mely bizonyos iratesomókat tart zárva, ha a rendelt időre vissza nem térnék, annak jele lesz, hogy meghaltam, akkor elolvashatja ön, s választhat magának szerencsésb ótalmazót nálamnál.

Marie. Tehát csakugyan veszély fenýíti önt, uram?

Robin. Oh, Marie! láttam önt, most tiz annyi erőt érek magamban célomhoz. Lehet é olly drága életem, hogy azt ne tegyem százszor is kockára, ha ön, s anyja boldogsága kívánják. Menjünk, Valentin.

Valentin. Jó urném, hogy engedheti ön?

Marie. Milly sápadt szegény.

Robin. Nem veszik önök észre, hogy engem rosz szellemnek, vagy tán magának, az ördögök apjának tart?

Mind. Hahahaha!

Valentin. Önök nevethetnek, de ha az én belsömet látnák.

Robin. Most el! asszonyom, viszontlátásig! és ön szép Marie, emlékezzék egyezésünkre.

Marie. Jó szerencsét uram — várni fogom önt.

Valentin. Már látom, nem szabadulok ki körmei közül.

(Robin és Valentin el, viharzugás között, melly ismét megújult. Giraud a mécsesrel ajtóig kíséri.)

Tizenhetedik jelenet.*Báróné. Marie. Giraud.*

Giraud. Ihol ni, a szél eloltá lámpásomat.

(A színház félig sötét marad.)

Marie. Anyám, légy nyugodt.

Báróné. Álom ez — családás? e különös idegen — lányom, ki elígerte kezét. Nem, ez nem lehet való!

Marie. Oh, én hiszem, hogy teljesíteni ígértét. Oh, ha tudnád, mit érek itt! — Mi szépen ragyog jövöm reménységára, mióta őt láttam. El a félelemmel anyám, nézd, én milly vig, milly boldog vagyok! s ha ő szerencsédet megállapítja, találhatok é méltóbb férjet nálánál?

Báróné. Ezen tárca, bizonyosan azon titok megfejtését foglalja magában, legelőbb is fel kell nyitnom.

(Giraud meggyújtja a mécses.)

Marie. Ne — ne — anyám! ő megtiltá.

Giraud. Oh, de hogy, csak azt mondá, hogy a pecsét maradjon illetelen.

Báróné. Oh, a pecsétet nem fogom feltörni, de csak egy szót, egyetlen szócskát láthatnék, melly e nyugtalanságból kiszabadítana.

Marie. Jól, tehát nyissuk fel, de a pecsétet ne bántuk.

Báróné (felbontja). Egy veres papírra valami van írva, el kell olvasnom. Giraud, hozz világot.

Giraud. Itt van, asszonyom.

Báróné. „Az ördög naplója.“

(Dörgés, villámlás. Gauthier megjelenik. Marie elejti a lámpát.)

Mind. Ah!

Második felvonás.

(Nyílt csarnok, mellyből a melléktérembe láthatni. Két oldalajtó. Jobbra diván, az első színpalnál kandalló, s falóra, balra kis asztal, mellette székek, csilárok, satb.)

Első jelenet.

Rapiniere lovag. Lormias marquis. Cerny grófné. Alarcosok.

Kar.

Üdv, becsület és dicsőség
Marquis Lormiasnak!
Bálja nagyszerű, szép!
Mint festett remek kép.
Itt a fény szemet vakít,
A hanga szívet andalít.
Szóval, feltalálok itt,
A mi embert lolodít.

(A népség szétoszlik s a termekbe megy.)

Rapiniere. Marquis! ön csoda dolgokat cselekszik, felséges ebédet adott, bálja nagyszerű, isteni.

Grófné. Majd megful az ember a termekben, félek, hogy felesleges vendégei lesznek önnek.

Marquis. S önnek annál több imádója szép cousine. Istenemre! köntöse felséges, jó ízlését tanúsítja.

Rapiniere. Hát rólam mit sem szól, ki ősapám Raoul Hilarion udvari köntösét revém magamra, harisnyám a la Rapiniere, copfom pedig IXik Károly fején volt, mert meg kell jegyezni, hogy a Rapinierek királyi vérből származtak.

Marquis. Oh, lovag ur híven meg is örzi nemes ősei hírét, s becsületét.

Rapiniere. Legyen nyílt, drága cousin, s mondja meg, hogy valamely célt akar elérni ez ünnepély által, nem szoktunk hiában pazarolni mai világban, nem szórjuk ki a pénzt csak azért, hogy másoknak mulatságot szerezzünk.

Marquis. S mit gondol lovag ur, mi célből tenném ezt?

Rapiniere. Mit tudom én, nagyravagyás é, vagy büszkeségből?

Marquis. Én büszke, nagyravagyó?

Rapiniere. Azt mondják, valamely fontos hivatal után sovárog. Imént az étteremben egy ministert levék észre.

Marquis. Ez még nem pártolja ön gyanuját. Miért ne hihetnék én bálomba ministert, épen úgy miként művészt, polgárt, vagy katonát? bizonyosság teszzen önt, hogy ő rám nézve semmivel sem nagyobb fontosságu, mint többi vendégem.

Rapiniere. Épen azért unatkozik hát ő excellentiája.

Marquis. Hogyan, unatkozik? pedig kedve

szerinte társakat rendelék mellé a whist asztalhoz, megyek, megyek, nem szabad unatkoznia.

Rapiniere. Nyugodjék meg, ő excellentiája igen is jól mulat, csupán próbára akarám önt tenni. Grófné. Lovag ur, ez konokság.

Marquis (Rapinierehez.) Ön tartoznék tudni ez ünnepély okát, drága rokon, a melly igen egyszerű. Ugyanis azon pör által, mellyet kikoptott rokonunk, volt báró Ronquerollesné ellen indítánk, s szerencsésen meg is nyertünk, sok ellenséget szereztünk a városban, és az udvarnál magunknak. Ez ünnepély által akarám tehát őket ismét megnyerni, s haragukat pezsgővel csillapítani. Meg akartam nekik mutatni, hogy méltók vagyunk ez uj vagyionra, mellyet nemesen is el tudunk pazarolni.

Rapiniere. Ugy van, nemesen is el tudunk pazarolni.

Grófné. Hát semmit sem adunk a kikoptott bárónénak, volt rokonunknak?

Rapiniere. Semmit.

Marquis. Semmit.

Grófné. Ugy hiszem, ez a legjobb mód lenne a rágalmozókat, és irigyeket megengesztelni.

Rapiniere. Sőt ellenkezőleg. Ez engedélyünket ugy tekintenek, mint árt, mellyen a lélekfurdalást akartuk megvásárolni, olly rozszak, olly gyanakodók az emberek.

Marquis. Aztán a törvény ítélte nekünk a jószágot, azt megcsorbítani annyi lenne, mint a törvényeket lábbal tapodni, nem, az exbaróné semmit sem kap.

Grófné. De azon arcképet legalább, mellyet visszakiván? Ő bár nem volt a báró hitvese, de mégis ő tőle kapá azt szerelmi jelül, az egyenesen őt illeti.

Marquis. Az arcképet, mint a többi ingóbingó jószágot örökségül kapá.

Rapiniere. Aztán körülrakatá gyémánttal, az minket illet.

Marquis. Az én véleményem is az.

Grófné. De enyim nem. Elég fájdalmas, hogy önök felsőségét el kell ismernem, s akaratjuknak engedni tartozom.

Rapiniere. Egyébiránt is, a kikoptott báróné elhagyá a ronquerollesi kastélyt, s azóta Némethon határain van.

Második jelenet.

Előbbiek. Cerny gróf.

Cerny. Valahára megtalálom önöket.

Grófné. Ime férjem.

Marquis. Honnan jösz?

Cerny. Ezer tatár! — Néhány vig cimborával asztalnál maradtam, s még egy kissé szüresölgetém jó boraidat, amugy angolosan.

Grófné. Veszem észre.

Rapiniere. De magam is.

Cerny. Egyszerre csak különös zaj úté megfüleinket, a táncteremből. Oda sietünk, hol a legdicsebb látványnak levék tanúja. Mondhatom, a táncteremben igen szép mulatság van.

Marquis. Hogy-hogy? Beszélj, csak beszélj.

Cerny. Igen, kedves marquis. Az ünnepély tökéletes, semmi sem hiányzik többé; mert az ördög is megérkezett, hogy jelenlétével diszitiesse e pompás estét.

Rapiniere. Az ördög?

Grófné. Elveszté eszt?

Cerny. Mondhatom, derék ördög, mindent tud, még a szív gondolatit is.

Marquis. Ki lehet azon álarcos?

Cerny. Az ám a bökkenő! Senki sem ismeri, bár képét csak félig földi álarc. Egyébiránt igen szép fickó, s olly jól áll rajta a sátán costumje. Mindenkiről tud valamit szólni, az igazságot csak amugy szórja a környezők közé. Megnevezé a honárulókat, a vetélytársakat, a jó férjeket, épen úgy, mint a gyöngéd szerelmeseket. Vannak dicsőséges zavarodások, van kacaj, van botrány, minden — oh ez dicső!

Marquis. Ez engem nagyon nyugtalanít, a minister megharagudnék, ha az ördög neki is szemébe dobná az igazságot.

Grófné. Megérdemli a marquis; miért hivat annyi vendéget. Hiszen boldognak, boldogtalanoknak küldé hívólevelet. Ez nagyon veszélyes, főkép álarcos bálban. Ön még azon elővigyázattal sem volt, hogy vendégeit színről színre láthassa, mielőtt a terembe lépnének.

Marquis. Ezt kiméleltől tevém, reménylven, hogy senki sem fogja áthágni az illedék határait. Aztán azt nem is tartom szükségesnek; mert hisz a meghívó levelekben meg van írva, hogy éjjel előtt senki nem hagyhatja el az ünnepélyt, a mikor egyszersmind álarcát mindenkinek le kell tennie.

Cerny. Az a pont nem fogja őt elijeszteni, ő megy a maga útján, mintha éjjel nem is ütne az óra.

Grófné. De hát mit beszél?

Cerny. Hja! sokfélét. A vastag vicomtenak azt mondá, hogy (lassan Rap-hez.)

Rapiniere. Hohó!

Cerny. Leris marquisnak pedig azt, hogy a mult évi fürdés szakában (sugva a marquisnak.)

Marquis. Oh, ez alacsonytság, megyek, és azonnal megfenyitem a szemtelent.

Cerny (föltartja.) Hagyja el a marquis! ugy sem férhet hozzá, mint erős köfállal van körülvéve, hallgatják, ostromolják, s ő egyedül harcol annyi ellen, s mondhatom, győzelmesen, midőn a termet elhagyám, egy statusférival találkozott, azt ugyan megriasztotta.

Marquis. Oh, istenem, ha a minister lett volna —

Rapiniere. Ugy ön elesett a hivattaltól.

Cerny. Micsoda hivattaltól?

Marquis. Ah, semmi, semmi, ne hallgasson rá. (Kacaj a teremben.) De micsoda láрма ez? ezer tatár, a mi emberünk —

Grófné. Az ördög?

Cerny. Igen, az egész báli népség sarkában van.

Marquis. Tegyük fel álarcainkat. Jelenlétünk megriasztaná egy kissé, látni akarom, mennyire viszi szemtelenségét.

(Felteszik álarcaikat. A marquis és a grófné dívanra ülnek le.)

1843. IV. KÖT. VI. SZÁM.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Robin (álarcosan.) Bálnép.

Kar.

Elhagyá az ördög

Sötét lakát.

Fényre jó mulatni

Közénk, magát.

Hogyha minden ördög

Illy kellemes,

S módja társalgni

Illyen nemes.

Hogyha minden ördög

Illy vig, okos

A pokolban lenni

Kivánatos!

Robin. Hagyjatok itt néhány percig nyugodnom, nem sokára ismét mulathatunk. El! el!

(A vendégek széteszlanak.)

Negyedik jelenet.

Robin. Marquis. Grófné. Cerny. Rapiniere.

Robin (félre.) Ah, itt vannak embereim! — — Marquis ur, bocsánatot kérek, hogy korábban nem tevém udvarlásomat, e pillanatig elfoglalt a néptömeg, s hátráltatott, tartozásom teljesítésében.

Marquis. Kinek gondol az ur engem?

Robin. Ön marquis Lormias, e ház ura, az ünnep fejedelme.

Marquis. Csalatkozik.

Robin. Oh nem!

Rapiniere. Milly izetlenség!

Robin. Ördögi!

Cerny (Rap-hez.) No, nem mondám?

Robin. Bár mi ektl ösztönözze önt e tettetésre, hasztalan, én nem szoktam csalatkozni.

Marquis. De már csakugyan veszem észre.

(Leveti álarcát.)

Robin. Oh, uram, én keresztül olvasok a köfalon, s mi több, tudom a gondolatokat, melyek a tettetés álarca alatt lappanganak, hogy ne látnám tehát az arcot, melyet nyomorú selyem, vagy bárszony darabocska takar. (A grófnéhoz közeledik.) És ez egyike legszebb kiváltságaimnak, s ennek köszönöm, hogy most a bájlt Cerny grófnénak gyönyörű vonásait láthatom.

Cerny. Az álarc tehát hasztalan.

(Leveszi álarcát, s felkel.)

Robin. Kár is volt e szép arcot e sovárgó szemek elől elrejtteni, hiszen talán csak nem féltékeny ön férje? Ugyé bár gróf ur, ön nem félti nejét?

Cerny (leveti álarcát.) Engem is ismer?

Rapiniere. Csupán csak engem nem.

Robin. A táncteremben panaszkodnak, ön távolléte miatt szép grófné — nem ajándékozna meg őket, égő szeme néhány pillantattival.

Rapiniere. Ön igen különös ördög.

Robin. Én csak ismétlem, a mit a többség mond, s mit az egész báli nép ohajt.

Rapiniere. Ugy hiszem, hogy a sátán kissé udvariasabb is lehetne. (Lassan Cernyhez.) Már mérgeledik, kifogok rajta.

Robin. Udvariasabb? igen, ha önnek finomságával birna.

Rapiniere (grófhhoz, lassan.) Már bizonyos — engem nem ismer.

Robin. Igen, igen, Rapiniere ur.

Rapiniere. Ah! (Leveszi álarcat.)

Marquis. Uram, mindnyájan letevének álarcaikat, reményljük ön is megmutatandja ördögi ábrázatát?

Robin. A viláért sem, még nincs éjfé.

Marquis. De ha szépen kérném.

Robin. Akkor azon törvény őtalma alá rejtezném, mellyet önmaga szabott.

Marquis. Ön áthágta az álarcos bál szabályait.

Robin. Teljességgel nem, marquis ur; én csupán olly dolgokat beszéltem, mellyeket mindenki tud, ámbár többet is tehettem volna; mert én ollyakat is tudok — mellyekről azt gondolják némeltyek, hogy csupán ők tudják — de nyugodjanak meg önök.

Grófné. Mi, uram?

Robin. Ej, asszonyom, van é olly nő, bár milly erényes legyen is, ki valamelly titkot ne zárna keblében?

Cerny. Hogyan, micsoda titokról beszél ön?

Robin (lassan Cernyhez, ki balján áll.) Mit érdeklíönt gróf ur — hiszen nem operaházi titokról szólok.

Cerny. Mi? micsoda? op-operaház?

Robin. Látja ön, a sátán mindenütt jelen van, én ott valék tegnap, midőn a dícső táncosnőnek, a kedves Delia kisasszonynak igen nagy értékű ékszer ajándékozott.

Cerny. Csitt!

Robin. Nyaklánc — karperec — drágaköves gyűrű.

Cerny. Hallgasson, a tömjén-füstre kérem.

Rapiniere. Drágaköves gyűrűt?

Robin (hozzá megy.) Vigyázzon a lovag, mert önnek is megtalálom szólni a levesét.

Rapiniere. Hohó!

Robin. Melly talán megrongálná emésztő műszereit. Pedig ön igen szeret enni, és inni.

Rapiniere. Az már való, ez nem titok, s olly igazság, mellynek hallásától nem szoktunk megijedni.

Robin. Hátha egy kis pástétomot tennék asztalára, mit mondana hozzá?

Rapiniere (kissé megütödvé.) Semmit.

Robin. Gondolkozzék csak lovag ur — (lassan a marquishoz.) A mi pedig ön titkát illeti marquis ur — legyen nyugodt, nem fogom elárulni.

Marquis. Micsoda titok?

Robin. No, a követségi hivatalra nézve.

Marquis. Ah!

Robin. Az ördög néha a ministerekkel is bizodalmas lábon szokott állani.

Marquis. Hogyan — ön tudná?

Robin. Nyugodjék meg a marquis, nem leszek

gyöngédtelen, nem fogok önnek ártani, egy föltét alatt.

Marquis. És az?

Robin. Négy szem közt fogom megmondani — majd később — egy óra mulva!

Marquis. Jól van. (Félre.) Ez a minister titoknoka —

Grófné (félre.) Ez a parancsnok barátja.

Cerny (félre.) Ez bizonyosan valamelly operaházi tag.

Rapiniere (félre.) Ez alkalmasint evőtársam, ki VERNÉL jóízűen látott falatozni.

Robin. És most, asszonyom, és uraim, miután olly kíváncsiak tudni ki vagyok, eleget tesztek vágyaiknak. (Leveszi álarcat.) Ime lássanak színről, színre.

(Szünet.)

Marquis. De kicsoda ön, hiszen itt senki sem ismeri?

Robin. Ki vagyok? Robin de Bois.

Mind. Robin de Bois.

Robin. R-o-ro-b-i-n-ben: Robin. Igy volt azon meghívó jegyre írva, mellyel marquis ur megtisztelt.

(Mutatja a levelet.)

Marquis. Az igaz.

Robin (nevetve.) Most miután mind ismernek, reménylem lesz szerencsém a grófnéhez egy négyes táncra.

Grófné. Már eligérkeztem.

Robin. Igen, az elsőre, tudom. (Lassan.) A fiatal Versak parancsnokhoz, hanem a másodikra?

Grófné. Jól, elfogadom.

(Négyes zene.)

Robin. Köszönöm, de ime harsog a zene, a parancsnok keresi önt — engedje a szerencsét, hogy elvezessem. — Bocsánat urak!

Grófné (félre.) De kicsoda ez?

(Karon elmennek.)

Ötödik jelenet.

Marquis. Cerny gróf. Rapiniere.

Cerny (a marquishoz.) Mondsa csak jó rokon, mit gondolsz nómról — ugy látszik igen barátságos az ördöggel? — Hohó! ezt nem engedem — jöjj csak, jöjj, ragadjuk ki őt a sátán körmei közül.

(Elmennek.)

Hatodik jelenet.

Rapiniere (egyedül.)

Rapiniere. Elég ügyes, elég vakmerő, ugy szólván szemtelen ez az ördög, de mégsem elég erős, hogy velem mérkőzhessék. (Divánra veti magát.) Rapiniere lovag! te boldog halandó vagy. Hat év alatt, két roppant örökséghez jutni, és e szerencse épen élet virágszakában talál, midőn viruló egészségben vagyok, s tizenhárom próbás vas gyomrom mindent megemészt.

Hetedik jelenet.

Valentin (kezében tálca, üvegekkel.) *Rapiniere*.

Valentin. Ah, *Rapiniere* ur —
(El akar illanni. *Rap.* föltartja, s elvesz egy üveget a tálcáról. *Val.* elfordítja fejét.)

Rapiniere. Éljen a punsch! az életadó — az újító ital — hanem hiányzik belőle valami, alkalmasint citrom. (Más poharat ürít.) Csakugyan citrom hiányzik belőle — úgy van, nincs benne citrom. Tanácslom, hogy máskor több citromot facsarjanak a punschba.

(El középén.)

Nyolcadik jelenet.

Valentin (egyedül.)

Valentin. Beszélj, beszélj vén szivacs. Szerencsém, hogy nem ismert meg. Egyébiránt, hogy is gyaníthatná, hiszen a *marquis* szolgái épen illy köntösben vannak. Azt mondá *Robin* ur, midőn e bér ruhát rám adta: gyakran forduljak meg a teremben, hogy parancsát teljesíteni minden percben kész legyek. Már egy órája, hogy itt csavargok e tálcával s uramat még sem láttam. — Nagyon is elfáradtam, keveset nyugodnom kell, s tagjaimat megfrisítenem. (Kiürít egy pohárt s a tálcát az asztalra teszi.) De én nem veszem észre, hogy citrom hiányzanék belőle. Van ebben elég minden. (Tszik.) Jó biz ez.

Kilencedik jelenet.

Báróné, *Marie* (dominoban.) *Valentin*.

Báróné. Itt vagyunk lyányom, most isten ótamazzon bennünket.

Marie. Anyám — nézze itt *Valentin*!

Valentin. Mintha nevémet hallottam volna?

(*Báróné* és *Marie* leveszik álarukat.)

Mit látok, nagyságtok itt?

Báróné. Hallgass az istenért!

Valentin. Önök *Parisban*? hogy lehet az?

Báróné. Alig hagyátok el a majort, jó *Valentin*, s én megbántam, hogy olly hirtelen, gondatlanul bizalmat helyezék azon ismeretlen fiatal emberbe.

Valentin. Oh, asszonyom, ne sértse őt, ha tudná, mennyit fáradozik nagysád érdekében.

Marie. Ugyé *Valentin*? — Nem mondtam, jó anyám?

Báróné. Gyermekek! szerencsétlen helyzetünkben mindent ki kell kerülnünk, mi a rágalomnak fegyvert adhatna ellenünk, s ezen fiatal ember avatkozása gyanut támaszthatna még barátainkban is, a rám bizott iratok titkát híven megőrzém de még is el kell jönnöm, hogy megakadályozzam, ha netalán nevében valamely gondatlanságot akarna véghez vinni.

Marie. Bizonyos vagyok anyám, hogy tette nem fog gyalázatunkra válni.

Valentin. De már arra én is fejemet teszem; ő nemeslelkű ember.

Báróné. Nemeslelkű lehet, megengedem; de ki áll jól nekem, hogy nem eszelős szeleburdi?

Valentin. S nem fél nagysád, hogy e bálban —

Báróné. Még más indító okom is van, melly engem *Párisba* vont, s ezen palotába, mellyet élttem boldog napjaiban enyimnek mondhaték. Férfjem arcképét akarom én jó *Valentin*, mellyet az igaztalanság elrabolt tőlem, ez arckép isten, és emberi törvények szerint enyim.

Valentin. Van reménye asszonyom, hogy viszsza nyeredi? —

Marie. Anyám, jön valaki.

Valentin. *Robin* ur maga.

Báróné. *Valentin*, jelenlétünkéről senkinek sem szabad szólanod. (Felteszik álarcájuk.)

Valentin. Hogyan, *Robin* urnak sem?

Báróné. Nem.

Valentin. Bizzék bennem, asszonyom.

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Robin.

Robin. Ah, itt vagy *Valentin*? hátha szükségem lett volna rád a galerián, a hová rendeltelek?

Valentin. Bocsánat, uram, frisitővel szolgáltam ezen dámáknak.

Robin. Helyes, helyes, a nőnem mindenek előtt, már látom lesz valami belőled.

Marie. Látja anyám, milly udvarias?

Báróné. Csit! légy okos.

Robin. Most távozzál, *Valentin*, valakit várok, a négyes tánc kezdetik, s a grófné látta, midőn ide jövék, bizonyosan utánam fog vární.

Marie (lassan). A grófné?

Báróné. Atyádnak egyik rokona.

Marie (sohajtván). Ha rokona is — de —

Báróné. Alkalmasint ügyünk végett, jöjj, hagyjuk magára.

(Elmennek.)

Tizenegyedik jelenet.

Robin (egyedül.)

Robin. Gyönyörű termetű álarcosok, kivált a kék dominós, s álarca alól égő szemeket láttam kivillogni. Félre e gondolattal *Robin*, az ifjui bolondság korszaka elmúlt rád nézve, aztán más szentebb cél miatt jövék ide. Ah, a kontratánc zenéjét hallom, mindjárt itt lesz a grófné, mondom, már jó.

Tizenkettedik Jelenet.

Robin. Grófné.

Grófné. Nos uram, megfeledekézik ön?

Robin. Én, asszonyom! oh dehogy.

Grófné. Azt hívém, hogy az udvariság szabályait meg fogja tartani, azon négyes tánc, melylyet olly hévvel sürgetett —

Robin. S melyre nagysád olly nagy kellemmel méltóztatott magát ajánlani.

Grófné. Ugy látszék, hogy örömet szerze önnök?

Robin. Soha boldogabb nem valék, mint azon pillanatban.

Grófné. Ha úgy van, tehát — nem hallja?

Robin. De igen.

Grófné. A négyes zenéjét játszik.

Robin. Tudom.

Grófné. S ön kényszerít, hogy jöjék önért?

Robin. Reménylém e kegyet nagyságotól.

Grófné. Mondhatom, szép udvariság. Hanem jöjön már, mert a négyes elkezdett.

Robin. Minthogy elkezdett, nem jobb lenne itt maradnunk?

Grófné. Hogyan?

Robin. Nagysád, úgy látom, igen szeret táncolni. A kontratánc kellemé nem a csinos testtartás, nem a szabályos lépésekben áll, nem asszonyom; hanem azért kedveljük azt, hogy táncosunkkal kissé enyeleghessünk, feesegehessünk. Ha az úgy van, lehet é alkalmasabb hely a beszélgetésre, mint e terem, melly csendesesen, távol van az ünnepély zajától. Méltassék e divánra ülni asszonyom, s megengedni, hogy mellette foglaljak helyet. Ez ülő kontratánc leend. (Székre ül mellé)

Grófné. Mondhatom szép föltétel.

Robin. Igen egyszerű, asszonyom.

Grófné. És haszontalan és cél nélküli, mert előre is tudom, mit akar mondani.

Robin. Kötve hiszem.

Grófné. Ez körömben mindennapi dolog, hanem jelentem, ön sem reménylhet kedvezőbb bánásmódot, mint a többiek.

Robin. Asszonyom.

Grófné. Elvemhez hű maradok, melly szerint szót sem szoktam felelni, az efféle világfiak szerelmi nyilatkozásaira.

Robin. Igen szép, asszonyom, hanem én nem vagyok világfi.

Grófné. Ki tehát ön?

Robin. Én? pokolfi — ördög, s bár milly meglepők legyenek is szavaim önre nézve, jelentem, nincs céloom önnök udvarolni, szerelmi nyilatkozatokat tenni.

Grófné. Jól van, pokolfi ur! tehát ki fog ön hallgattatni.

Robin. Reménylém is jóságától asszonyom, s még többet is reménylek, mert illy gyönyörű testben, mint öné, szép léleknek, nemes szívnek kell laknia.

Grófné. Nos hát feledi fogadását? illyeket mondani, s olly hangosan.

Robin. Ne féljen, asszonyom, gróf Cerny el van foglalva, ő iszik, és játszik.

Grófné. Nem csupán férjem miatt, hanem —

Robin. Igaza van, azon részről is nyugodt lehet ön. Versak parancsnok a negyedik teremben van, s tüzesen whistez.

Grófné. Versak parancsnok? mit merészel ön felölem feltenni?

Robin. Semmit, semmit. Én csak a multakról, s nem jelenről akarok önnel beszélni.

Grófné. Multakról?

Robin. Igen, asszonyom, olly érzelemről, melly úgy hiszem, még nem aludt ki egészen ön szivében.

Grófné. Magyarázatot kérek.

Robin. Nem vala é ön atyafiságos kapcsolatban, szerencsétlen rokona, Ronquerolles bárónéval? Ó róla akarok én beszélni asszonyom, s jogait védelmezni, mellyeket olly igaztalanul elraboltak tőle.

Grófné. Hogyan uram? s ezért távolita el engem a bál zajgó örömeitől — oh, ez nem szép öntől.

Robin. Ön jóvá teheti a rozslu értesített itélők hibáját, elismervén a báróné jogait; visszaadhatja neki nevét, becsületét, s azon részt, mellyet ön annak eldarabolt jószágából kapott, hiszen ön a nélkül is gazdag, igen gazdag, s határtalan urnéja birtokainak.

Grófné (fölkel.) Elég, uram, erre nézve olly kevésbé fog célhoz jutni, mintha szerelemről beszélt volna.

Robin (félre.) Én pedig úgy hiszem, igen.

Grófné. A törvény, igazság adá nekem ez örökséget, s én meg fogom tartani, ha pokolfi ur megengedi.

Robin. És én nem fogom megengedni, asszonyom.

Grófné. Hahahaha!

Robin. Soha sem szoktam tréfálni. Én azért jövék a pokolból, hogy a bárónét jogaiba visszahelyezzem, s esküszöm Luciferre, hogy jogai el fognak ismertetni.

Grófné. Jogai?

Robin. Ön igen jól tudja, asszonyom, hogy a báróné feddhetetlen nő, és gyöngéd anya volt, s ha nem lett volna is, illik é önnök olly gyöngédtelennek lennie iránta? rokona, régi barátja iránt? — Nem ismer ön a földön anyát, asszonyom, ki még szerencsétlenebb is lehet a bárónénál?

Grófné. Mit akar ön ezzel mondani?

Robin. Eh, asszonyom! midőn olly szép fiatal hölgy, udvarlóktól környezetetik, nagyon természetes, hogy szive sugallatára hallgat, s enged a gyöngéd szerelmnek. Azonban fordul a kocka, a nő kénytelen egy illedékből köttetett házasságban megéyezni, s lássa, szép grófné, ilyenkor a nő elszokta férje előtt régi szerelme titkait hallgatni; ilyen csak egy kis türelemmel, mindjárt éneklek illy titokról nagysádnak, hallgassa csak:

Románc.

Messze messze a zajos

Paris határitól,

Egy virágos völgy ölen

Kristály patakcsa foly,

A pataknak partjain
Kisded falueska van,
Melly mikint holtak hona,
Olly néma, zajtalan.

E magányban rejtették
Egy kedves kis gyerek,
Hogy ne láthassák meg őt
A kandi emberek;
S a szegény kis száműzött
Mikint élő titok,
Várja, várja, míg a sors,
Órája kongni fog.

És e gyermek, e szegény
Titkos szerelmi kincs,
Név, becsület, jog, vagy üdv,
Számára semmi sincs!
Őn hozá világra e
Szerencsétlen fiút,
S önnek férje, Cerny gróf,
Felőle mit se tud.

Grófné. Uram, uram, ki mondá ezt önnek?

Robin. Hát nem tudja ön ki vagyok?

Grófné. Nem, nem, önt megesalák.

Robin. Bizonyítványokkal bírok, asszonyom.

Grófné. Hol vannak?

Robin. Az ördög naplójában. Önnek az árva
gondviselőjéhez irt levelei, mind hatalmamban, azo-
kat az egész világban el fogom kürtöltetni, ha —

Grófné. Kegyelem, uram, kívánatát teljesíteni
fogom.

Robin. Igen jól, asszonyom, köszönöm.

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Cerny.

Grófné. Férjem.

Cerny. Nöm az ördöggel — gondoltam, e za-
var, e fölindulás, mi baja önnek asszonyom?

Robin. Semmi, semmi, egy kissé rosszul érzé
magát, a lárma, zaj, hőség.

Cerny (félre.) Alkalmasint ördög ur izasztotta
meg.

Robin. Hanem ön is átkozott fölfordult álla-
potban van, a mint látszik, mi baja drága gróf?

Cerny. Mi bajom? midőn önt nöm oldala mel-
lett találom.

Robin. Ah, ugy? a gróf féltékeny? „hahaha!”
ez igen dicső.

Cerny. Uram!

Robin. S még kedve van haragudni is?

Cerny. Uram! ön illetlenül bánik velem.

Robin. Hahaha!

Cerny. Ön feledé, kivel beszél.

Robin. Dehogy?

Cerny. Önnek nincs helye társaságunkban.

Robin. Sőt inkább, ugy látom, hogy itt az ör-
dög családja tagjai között, szóval itthon van.

Cerny. Kérem önt, illendő távolságban legyen
tőlem.

Robin. Mikint kívánja gróf uram, 10—15 lé-
pésnyire, vagy ha inkább szereti, kard hosszúsági
távolságra.

Cerny. Ah, tehát kihívás?!

Tizennegyedik jelenet.

Előbbiek. Rapiniere.

Rapiniere. Micsoda civakodás van itt?

Cerny. Ez ember itt merészkedik —

Robin. Legyen nyugodt, asszonyom. — Semmi,
uram, épen semmi, a gróf épen akkor lepett meg
bennünket, midőn bizonyos dologról értekeztünk. —
Hanem azért meg van az egyezés, a grófné kész
visszaadni Ronquerolles bárónénak azon részt, mely-
lyet annak eldarabolt jószágából kapott.

Rapiniere. Hogyan?

Cerny. Mit mond?

Grófné. Igazságot.

Cerny. Hogyan, ön megegyeznék?

Grófné. Igen, uram.

Cerny. Igen, de —

Grófné. Ne kívánjon bővebb magyarázatot,
saját vagyonomat nélkülözhetem, s átengedhetem ön
pazarlásának. De a bárónétól kapott részjószágot
majd csak magamnak fogom föntartani. (El.)

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. (Grófné nélkül.)

Rapiniere. Ej, ej, drága gróf, te szeren-
csétlenebb, vagy mint hitted.

Cerny. Alig térhetek magamhoz.

Robin. Az igen egyszerű, s ugy vélem a lo-
vag is át fogja részét engedni?

Rapiniere. Hohó! de már arra esküszöm —

Robin. Mire való a haszontalan esküvés?

Rapiniere. Elveim ismeretesek, ha száz ör-
dög jőne is körömbe.

Robin. Egy is elég, lovag ur! lássuk, meny-
nyit érhet azon rész, mellyet ön kapott? Százezer
tallér? tréfaság!

Cerny. Ön könnyen beszélhet.

Robin. Annyi mód, eszköz van a világon száz-
ezer tallért nyerhetni! Én több történetet tudok,
mellyet ön e végre hasznára fordíthatna, a többek
közt egyet.

Rapiniere. Ennek nincs elég esze. Jój Cerny,
menjünk a táncterembe, százezer tallért csak ugy
potomba kilökní, jój Cerny, jój!

Robin. A történet érdekes, hallgassa csak
egy kissé.

Rapiniere. Hasztalan pazarolja idejét, drága
barátom. (Indulnak.)

Robin (félre.) Várj, csak várj! (Fenn.) Volt
egyszer Toulouseban bizonyos Terras nevű uri
ember.

Rapiniere. Hohó! mi ez? micsoda?

Robin (félre.) Tudtam, hogy e név bizonyosan
vissza fogja hini.

Rapiniere. Terras nevű uri ember?

Robin. Önnek ismernie kellett őt, lovag ur! hiszen ön minden évben hat hónapot tölt Toulouseban.

Rapiniere. Igen, úgy hiszem, emlékezem.

Robin. Terras urnak egy barátja volt.

Cerny (a fenékszínen.) No jöjön hát a lovag!

(Egy szolgáló frisitőkkel megy a színen keresztül, Cerny elvesz egy poharat s iszik.)

Robin. Menjen, menjen, én majd más hallgatókat fogok történetemhez keresni, van a termekben elég ember.

Rapiniere. Nem megyek — ez a historia egészen fölingerlé kíváncsiságomat.

Cerny (visszajő.) Jól, tehát én is meghallgatom.

Robin. Terrasnak barátját! hm — hogy is hívták csak? bizony elfeledém, lovag ur! nem segít né ki e zavarból, emlékező tehetségemet?

Rapiniere. Bizony — nem igen jut eszembe.

Robin. Nem jut eszébe? Nem tesz semmit, elég hozzá, hogy a kérdésben levő barát, igen cudar, fősvény volt, s mi fősvénynek fogjuk nevezni. E fősvény roppant gazdag volt, s mégis csak ezer tallért költött esztendőnkint.

Rapiniere. Ezer tatár, hisz én nem voltam.

Robin. Mondám én, hogy ön volt? Terras ur is kissé —

Rapiniere. Takarékos volt.

Robin. Eltalálta.

Cerny. Tehát ismerted őt?

Robin. Ugy látszik, hogy ismerte.

Cerny. No, hisz a mi azt illeti, a fősvények mind ismerik egymást.

Robin. A két barát, t. i. Terras, és a fősvény egyenlő jószággal bírtak, s azon eszmére jöttek, hogy ketten olly végrendeletet csináljanak, melynek ereje szerint a kétjószág az életben maradtott leand.

Rapiniere. Lehet é ennél természetesebb, a jószág legalább vigasztalá a megszorodott szívű barátot.

Cerny. S annak mibe sem kerül, a melylyk meghal.

Robin. Eddigélé igen egyszerű, és természetes a dolog, hanem most jó a java. Miután a végrendelet megiratott, a fősvény, ki ásitozott a vigasztaló jószágra, eltökéllé magát, hogy takarékos barátját kiküldje az árnyékvilágból.

Cerny. Oh borzalom!

Robin. Céljához pedig nem használt mérget, nem tört, fősvényünk sokkal ármányosabb volt, sem-hogy e veszélyes eszközökkel éljen, sokkal egyszerűbb módot gondolt ki ügyessége.

Cerny. Ugyan mit?

Robin. Elvégzé magában, hogy gyomorterheléssel ölje meg barátját.

Cerny (nevetve.) Mondhatom tulvilági történet.

Robin. Hisz onnan jövk.

Rapiniere. Az lehetetlen.

Robin. Mégis úgy volt. A fősvény hozzá kezdett gyilkos munkájához. — Hirtelen tényűző lett, ünnepeleyeket adott, asztala mindig terítve állott a legdrágább — meg kell jegyezni — legnehezebben emészthető ételelekkel. A pénzt nem kímélte, vetett,

hogy arathasson. Terras, ki mindennap hivatalos volt, győzte egy darabig, később hanyatlott, s végre egy napon, miután az előtte való estén nemes szívű barátja pástétommal torkig etette, kimúlt.

Cerny. Szegény ember!

Robin. Mit mond hozzá, lovag ur?

Rapiniere. Előbbi véleményem mellett maradok, az lehetetlen, az rágalom.

Robin. Magam is azt hittem eleinte, hanem bizonyítványokkal bírok, melyek minden kétséget eloszlatnak. Hallják csak: a szegény áldozat, halála előtt kevéssel ezt írta ügyészének: „Barátom! A gyilkos — — hogy is hívják csak, ismét elfeledtem, ej, vigye ördög a nevet, tehát „az a gyilkos N.N. a mult éjjel igen nagy mennyiségű pástétomot tömött belém, mely, érzem, hogy meg fog ölni, s most látom át, miért hívatott engem naponkint asztalához, ezt azért tévé, hogy minél előbb agyon etetvén engemet, jószágaimat örökölhessen. A végrendelet kezénél van, hanem küldök önnek egy elleníratot, mely azt megsemmisíti, s természetes örökösimeit fogja javaimhoz feljogosítani.“

Cerny. Azt ugyan jól tévé.

Rapiniere. Ez ismét uj kohlomány.

Robin. Én nem szoktam tréfálni. Azon ellenírat, melyet a megvesztegetett ügyész el akart sikasztani, kezemben van.

Rapiniere. Ke — zé — ben?

Robin. Igen, Terras ur örökösei meghaltak, de él a gyilkos barát, s ez irat által kényszeríthetem őt mindenben megegyezni, a mit csak kívánok.

Cerny. Kár, hogy nem emlékezik ön ezen derék barát nevére, méltó volna őt megismernünk.

Robin. Várjon csak, úgy hiszem mindjárt eszembe jut, épen nyelvemem fogog — Ra — Ra —

Rapiniere (lassan.) Pszt! hallgasson az ur.

Robin. Visszaadja ön a Ronquerolles báróné vagyonából kapott részt?

Rapiniere. S ön által fogja adni azon iratot?

Robin. Nyolc nap mulva a ronquerollesi kastélyban.

Tizenhatodik Jelenet.

Előbbiek. Marquis.

Marquis. Ezer tatár! grófom, különös vigasgot hozok, önnek is lovag, de bizonyos vagyok, hogy ön nem fogja hinni.

Rapiniere (divánra veti magát.) Marquis, e pillanatban olly gyöngö vagyok, hogy mindent képes vagyok hinni, beszéljen, mi történt.

Marquis. Hahaha! képzeljék, hozzámjő Cerny grófné, s legkomolyabban tanácsolja, hogy mondjak le ronquerollesi örökségemről, hahaha! de nevéssen hát velem, lovag ur!

Robin. No, nevéssen ön a marquis ural.

(Rapiniere erőtetve kacag.)

Marquis. A grófné már le is mondott jogáról. Cerny. Tudjuk.

Marquis. Hiszen ez örjögés, nemde lovag ur?

Rapiniere, Oh, dehogya, sőt inkább az okoságnak jele, én magam is —

Cerny. Hogyan, te is —

Rapiniere. Gondolkodni fogok e miatt, s újra megvizsgálom a dolgot, nem szeretnék lelkiismeretlenséget elkövetni.

Marquis. Lelkiismeretlenséget? beteg ön lovag ur?

Cerny. Ugy látszik, hogy elhagyá mindennapos kedélye.

(Robin a marquishoz megy s megmutatja neki az órát.)

Marquis. Igaz, mindjárt szolgálatára leszek.

Rapiniere. Istenemre, nem legjobban érzem magam.

Cerny. Talán éhes vagy?

Rapiniere. Karodat kérem, Cerny, menjünk, szórakozzunk el egy kisére.

Cerny. Marquis! kérd meg csak azon urat, hogy beszélje el neked is azt, mit nekünk beszélt, fogadom igen jól fogsz rajta mulatni.

(Elmennek.)

Tizenhetedik jelenet.

Robin. Lormias marquis.

Robin (félre.) Marquis uram is körmeim között van. —

Marquis. Micsoda meséről szólott a gróf?

Robin. Ej, tréfaság, önnek sokkal komolyabban akarok beszélni.

Marquis. Halljuk, hanem minél lassabban, ha azon követségről akar szólni, melyet rövid időn bizonynyal meg fogok nyerni.

Robin. Meg fog nyerni? még oda az én egyezésem is kívántatik.

Marquis (nevetve.) Ön egyezése? igazság, hiszen imént valamely föltételről beszélt, halljak azon föltételt. (Leül.)

Robin. Az, melyet a grófné elébe is terjeszték, melytől önt kacajra indítá. Adja vissza ön Ronquerolles bárónának a jószágából kapott részt.

Marquis. Ah, ezen föltételt alatti? az igaz nem sok, csak százezer tallér.

Robin. Igen, marquis, de gondolja meg, hogy azon ember, ki illy nagy áldozatot kíván öntől, oly valamit ajánlhat cserében, mely alkalmasint egyenlő értékű lesz a százezer tallérral.

Marquis. S mit ajánlana, ha merem kérdeni?

Robin. Követségét.

Marquis. Hogyan, s lenne Robin urnak oly hatalma, hogy nekem követséget adhasson?

Robin. Nem; hanem arra igen, hogy ön hitelét pártfogói előtt semmivé tegyem.

Marquis. S ön megátolná kineveztetésemet?

Robin. Bizonyosan marquis ur.

Marquis. E szót igen határozottan mondá ön.

Robin. Melyet marquis ur meg fog érteni, ha egy kis türelemmel leend, s meghallgatja szavaimat. (Leül.) Marquis ur, ha az ember oly nemzet képviselője akar lenni, mint Frankhon, szükség miszerint benne nagyság, nemesség, értelem, öszpontosuljon,

hogy róla következményt lehessen huzni a hazára, melyet képvisel.

Marquis. Ugy hiszem uram, hogy az előszámlált tulajdonok birtokában vannak Lormias marquisnak. Spanyol nemes családból születtem, francia polgárságot nyerek jutalmul azon fontos szolgálatért, melyet e honnak tevék. — Van roppant birtokom, s némelyek azt állítják, hogy kevés értelmiségem is volna, becsületem pedig —

Robin. Semmivé fog tétetni ezen igazságtalan pör által — mert hisz ön tudni fogja, ki azt elkezdé, s olly dühösen folytató —

Marquis. No ha más fegyverekkel nem bír ellenem, úgy mitsem félek fenyegetéseitől. Hagyjuk e haszontalan fecsegést uram, ajánlom magamat.

Robin. Meg fog hallgatni, különben kísérni fogom önt.

Marquis. Talán épen a táncterembe?

Robin. Tovább valamivel, Lipcse faláig is, marquis ur.

Marquis (félre.) Lipcseig? mit akar ezzel mondani?

Robin. De ugy látom marquis ur, hogy megkímél azon nagy uttól. (Fölláll.) Köszönöm mindketőnk nevében. Imént olly fényes polcra helyezé magát, nagy nevet, fontos szolgálatot, erényt, jámborságot tulajdonítván magának. Ezeket egy lehellet semmivé teszi, s ön meztelenül esik képzelet fényes egéből a mélységes pokolba.

Marquis. Uram, e sérelmeket tovább nem türetem, megyek, és —

Robin (hirtelen, tüzzel.) Ön marad, s meg fog hallgatni. Ha kevélysége elvakítá önt, s feledteté a multakat, mindjárt eszébe fogom én hozni. Marquis ur, egy nemzet képviselőjétől becsületességét követelünk, s ön merészel vágyakodni e nemes hivatal után, ön, ki Frankhont elárulá?

Marquis (ingadozva.) Nagy isten!

Robin. Üljön le marquis ur, hiszen reszketnek térdei.

Marquis (székre hanyatlik.) Én? én?

Robin. Ön, ön! látja, milly nagy a lélekfurdalás hatalma.

Marquis. De uram —

Robin. De uram, ön eladá új hazáját Lipcseben 1813ban.

Marquis. Nagy isten!

Robin. Ön a francia hadseregnél szolgált akkor, s annak titkát felfedé az ellenség előtt, melyért millió tallért kapott Lucenben 16dik octoberben, s 19ben már a Saale partjain a francia hadsereg semmivé tétetett.

Marquis. Kárhozat!

Robin. Jól vagyok értesítve? ugyé, hogy azon álmódott követséghez az én egyezésem is kívántatik?

Marquis. De a bizonyítványok?

Robin. Föltaláltam azokat drága marquis.

Marquis. Hol?

Robin. Pártfogóm, az ördög naplójában. És ezen napló biztos helyen, hozzá csatolva önnek, a porosz tábornokkali alkudozása, három levélben, melynek másolata itt kezemben — nézze drága marquis.

Marquis (belé tekint.) Pszt! csendesen — hall-

gasson ön, mindenre kérem! kész vagyok kívánatát teljesíteni, kész vagyok mindenre, hanem a pillanatban, zavart helyzetem.

Robin. Jól van, marquis ur, én bízom ígéretében. Nyolc napot engedek önnek, addig reményilem meghiggad föllázadt vére, nyolc nap mulva tehát Ronquerolles kastélyban elvégzendjük izzasztó munkánkat.

Marquis. Ott leszek. (El.)

Tizennyolcadik jelenet.

Robin (egyedül.)

Robin. Győzött az igaz ügy! megadák magukat, mind a három kezemben van. — Nyolc nap mulva egy jól szerkesztett irat visszaadja a bárónénak elrablott jogait. — Sátán soha sem vitt dicsőbb dolgot véghez. (Divánra ül.)

Tizenkilencedik jelenet.

Robin. Valentin. Marie.

Marie. És anyám, ki a néptömeg közt eltévedett tőlem?

Valentin. Megyek s fölkeresem — addig maradjon uram mellett a kisasszony, jobb védelmezőt nem is találhatna. (El.)

Huszedik jelenet.

Előbbiek. (Valentin nélkül.)

Robin. Ki lehet e kék domino? ugy látszik, engem vizsgálgat.

Marie (félre.) Bátorság — ő nem fog megismerni.

Robin (félre.) Ez azon gyönyörű termetű, villogó szemű angyal lesz, ki imént bámulságra ragadtott. Ej, hiszen jó lábon áll ügyem, most kissé enyelegetünk. — Ismerlek, szép domino.

Marie. Valóban? bizonyos benne? én talán jobban ismerem önt —

Robin. Boocsáss meg, de — kétlem. Milly gyönyörű kacsócska — mint reszket — talán félsz tőlem?

Marie. Nem —

Robin. Sőt ellenkezőleg?

Marie. Azt nem mondom, hanem hagyjon el.

Robin. Isten mentsen, nem illansz el előlem.

Marie. Azt magam sem akarom, hiszen látja, hogy épen önhöz jövök.

Robin. Dicső! igen dicső — tehát tréfálni kívánsz velem? bosszantani akarsz? oh, szépem! azt én teszem másokkal, nem fogsz célt érni.

Marie. Majd meglátjuk. Meg van ön a mai estevel elégedve?

Robin. Ki ne lenne boldog, körödben, szép alak?

Marie. Félre a bókokkal, nem szerencsés ta-

lálkozásairól szólok én, hanem a bálban megjelenése valóságos céljáról.

Robin. S ezen cél az öröm!

Marie. Mellyet a nemes tett teremt lelkében.

Robin (félre.) Zavarba kezdek jöni.

Marie. Ön nem felel?

Robin. Oh, estémnek igen jó volt kezdete, csak rajta áll, hogy vége is az legyen.

Marie. Valóban, Robin ur?

Robin. Tudod nevemet? igaz, hisz épen imént fedezém fel e teremben.

Marie. Én nem valék jelen.

Robin. Tehát valóban ismernők egymást?

Marie. Talán.

Robin. Lássuk, akarod, hogy megnevezzelek?

Marie. Lehetetlen.

Robin. Oh, én mernék fogadni.

Marie. Vigyázzon, tudakossága egykor kétségbe hoz a — szemfényvesztése könnyen semmivé lehet

Robin. Várj csak, várj — igen! bájos hangod, édes emléket ébreszt lelkemben, e szép kéz, e piciny láb, e nemes termet, e villogó szemek, ismeretesek előttem; igen, e szépségeket láttam, de külön külön, s ezeket benned öszpontosítva szemlélni, mondhatom, ez egészen elbájolt —

Marie. És zavarba hozá önt.

Robin. Azt sem tagadhatom.

Marie. Még messzebb is mehetek. Én elősorozom önnek tulajdonait — elő hibáit.

Robin. Légy kegyelmes.

Marie. Ön bátor, nemes, udvarias. De mint-hogy a földön nincs tökéletes lény, az ég ugy akará, hogy — hogy ön gonosz, csalfa legyen.

Robin. Gonosz? soha. Csalfa? a mint jó. Téged, reményilem, nem esaltalak meg, szép alak.

Marie. De igen.

Robin. Hogyan? érhetett volna e szerencse? azaz, képes lehettem volna illy méltatlanságot elkövetni?

Marie. Önt állhatatosnak hívém, de megismerem tévedésemet. Oh, én sokat tudok.

Robin. Beszélj tehát, angyalom, mi tartóztat?

Marie (félre.) Angyalának nevez, holott nem ismer. (Fenn.) Mivel ön ugy akarja. (Félre.) S anyám távol van. — Emlékszik ön Emiliára?

Robin. Nem igen.

Marie. És Juliára?

Robin. Ah, Julia! — mikor volt az — régi dollog, az szép alak.

Marie. Talán épen ő adá azon gyűrűt, mellyet úján látok.

Robin. E gyűrű sem emlék, sem szerelmi zálog —

Marie. Bizonyítsa be.

Robin. Mikint?

Marie. Adja nekem.

Robin. Örömet.

Marie. Hanem ez nem gátol, hogy önnek szerelmi történeteit tovább is ne folytassam.

D a l.

Egykor így szólt ön Hortensióhoz:
Ég szülötte szende kis leány,

Ugy szeretlek, mint angyal szerethet,
 És jegyezd meg: tégedet csupán.
 És Luizt is így ön altatá el,
 Így Cecilt, Emilt, és Juliát.
 S hitlenül megcsalva rendre őket,
 Lepke módra új virágra szállt.

Robin (félre.) Ez sok! szerelmi történetem minden ágazatit pontról pontra tudja.

Marie. Azt mondá ön imént, nem fogok célt érni tréfáimmal — nos, hogy érzi magát?

Robin. Istenemre, épen azon szerepet játszod velem, mellyet imént a grófné, marquis, és lovaggal én játszottam, hiszen te boszorkány vagy.

Marie. Imént angyal, most boszorkány? jól, elfogadom a címet, hanem mint boszorkány egy jó tanácsot fogok önnek adni.

D a l.

Egy szegény hölgygyel van ön viszonyban,

És e hölgynek Marie a neve,

Hogyha egykor eskü, és papáldás

Összeláncolandják majd vele:

Oh, ne szálljon új meg új virágra

Hütlennül úgy mint mikiat szokott,

Most azon nő gyöngé és szemérmes

Szive nem bírná a bánatot.

Robin (félre.) Nem tudom, hogy vagyok, e nő egészen megzavart.

Marie. Önnek pedig lélekéberségre, bátorságra van szüksége.

Robin. Bátorságra? itt a bálban?

Marie. Félek, hogy ön ellenséget szerze magának. Csodálatos dolgokat hallék a teremben, melyek magamat is elijesztének, itt ármányt koholnak ön ellen.

Robin. Ármányt?

Marie. Igen, és ha ön kérelmemre hallgat, nem várja végét az ünnepélynek, hanem minél hamarább elillan.

Robin. Én — menni — midőn körödben lehetek? Igen, szép gyermek! én nem félek, hanem ha szükséged van ótalmazóra, hatalmasabb pártfogót itt nem is találhatnál.

Marie. S ön védelmezne engemet?

Robin. Igen, kedves, esküszöm neked! (Félre.) Angyal, vagy boszorkány légy bár, de meg foglak ismerni.

Huszonegyedik jelenet.

Előbbiek. Báróné.

Báróné (lassan.) Lyányom, lyányom!

Marie (lassan.) Minden jól megy, édes anyám.

Báróné. Ime atyád arcképe. De reszketek, hogy meglátott valaki, jöjj, hagyjuk el a palotát.

Rapiniere (kívül.) Be kell zárni az ajtókat, hogy senki se távozhassék.

Báróné. } Nagy isten!
Marie. }

Robin. Mit jelent ez? rám céloznak e parancsal?

1843. IV. KÖT. VI. SZÁM.

Huszonkettedik jelenet.

Előbbiek. Rapiniere lovag. Cerny gróf. Marquis. Álarcosok.

Kar.

Szent egek, tolvaj közöttünk!

Oh, mi szörnyü — oh, mi rút!

Rajta, üzzük el fejünkről

E gyalázatos gyanút.

Le az álarczal tehát,

Lássuk a gaz cimborát!

Marquis. Tolvaj van közöttünk, lovag ur?

Rapiniere. Igen, marquis, egy álarcos nő belopódzott a kis fülkébe, s láttam midőn Ronquerolles bárónak gyémántba foglalt arcképét elorzá.

Huszonharmadik jelenet.

Előbbiek. Grófné.

Grófné. Az igaz, lovag ur, elvívék az arcképet, de a gyémántot ott hagyák — ime!

(Rapiniere elkapja a gyémántokat, s zsebébe teszi.)

Cerny. Hm! különös. Ezt hívott vendég nem tehetted.

Marquis. És ha hivatlanok lettek volna is, nem sokára fel fogjuk fődözni — épen éjjél — álarcát mindenki tartozik letenni. (Ugy tesznek.)

(Báróné és Marie nem teszik.)

Cerny. Istenemre, dicsőséges nők!

Marquis. Nos, asszonyaim?

Marie (sugva.) Oh, anyám!

Báróné. Milly baleset!

Cerny. Ah, ezek itt dacolni akarnak?

Rapiniere. Az nem lehet, a törvényt mindenkit kötelez.

Mind. Igen, igen. Le az álarczal.

Marie. Ah, uram!

Robin. Ne féljenek asszonyaim! önök itt Lormias marquisnál vannak, ki nem fog botránnyt szenvedni palotájában.

Marquis. Uram, érdekebben fekszik, hogy a tolvajt fölfedezzem.

Robin. Marquis ur! ha jól értettem, csupán az arcképet vívék el, a gyémántot ott hagyatott. Ebből látszik, hogy ez nem tolvajság, hanem valamely érzelmbeli dolog, s olly titok, a mit fürkészni vagy kipuhatolni egy gyöngéd udvarias ember soha sem fogna, annyival inkább ennyi ember előtt.

Cerny. Hogy merészel az ur más dolgába avatkozni?

Mind. Igen, igen, hogy merészel?

Robin. Egy tappot sem uram! Én e nőket védelmezni ígérem, és esküszöm, hogy míg élek, nem érheti őket semmi bántalom.

Cerny. Majd meglátjuk.

Robin. Majd meglátjuk.

Marquis. De uram!

Robin. Marquis ur, én jót állok e nőkért.

Cerny. Szép jótállás, mondhatom. De kicsoda ön?

Robin. Ki vagyok? Kérdezze a grófnét, kérdezze a marquist, a lovagot, ezen nőket, ezen urakat. Ki vagyok? Ördög! Nyolc nap mulva a ronquerollesi kastélyban leszek. — Valentin! asszonyaim, kövessék ezen embert, én ez ajtóhoz fogok állani, esküszöm, hogy ezen urak közül egyik sem fogja követni önöket. (Jelt adván menésre.)

(Báróné, Marie, és Valentin jobbra elmennek. Robin az ajtón áll; a férfiak fenyegetve követik, a nők a színmélyére vonulnak.)

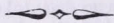
Huszonegyedik jelenet.

Előbbiek. (Báróné, Marie és Valentin nélkül.)

Cerny. Urak, büntessük meg e szemtelen pimaszt.

Robin. Hogyan, urak — huszan egy ellen?! Jól, legyen, az ördög nem fog egy könnyen megijedni. Előre tehát, kinek szíve van.

(Két pisztolyt vesz ki kebléből, s elleneire szegi. A nők félelmes sikoltást tesznek, a férfiak hátrálnak.)

Harmadik felvonás.

(Góth-terem a ronquerollesi kastélyban. Két oldalajtó, középen falba vésett címerek; hátul két ajtó.)

Jobbra góth asztal, góth butorral.)

Első jelenet.

Gauthier (hátral alszik.) Ronquerolles báróné (székre támaszkodva áll.) Marie (jobbra az asztal mellett ül.)

Báróné. Szegény jó Gauthier! szüntelen itt köröttünk, hanem a fáradság miatt nagyon el van törődve, most kissé elaludt. Bátorság, lányom, bátorság és türelem.

Marie. Már nyolc napja, hogy Parisból megérkeztünk, s mind eddig semmi ujság.

Báróné. Ma van vége a holnapnak, mellyet Robin ur egyezésünk napján említett. „Ha egy hónap alatt nem térnék vissza — mondá ő — elolvashatják az iratokat.”

Marie. „Mert akkor szerencsétlenség történt rajtam, s tovább nem lehetek önök ügyeinek védelmezője.” Oh, anyám! mikint akkor is mondtam, nem kellett volna Parist olly gyorsan elhagynunk, addig legalább semmi esetre, míg nemes szívű ótalmazónk sorsáról értesítve nem valánk. Ugyan, mi történhetett vele? az egész bál föl volt ellene lázadva.

Báróné. Féltem kedves gyermekem, hogy megismernek bennünket, mindenek fölött pedig reszkettem, hogy atyád arcképét elrabolják tőlem. Ha Robin ur

néhány nap alatt vissza nem térend, előbbi föltételünk mellett maradunk, s Némethonba költözendünk.

Marie. Elmenni a nélkül, hogy őt viszontlássam?

Báróné. Holnap tehát elolvashatjuk a híres ördög naplóját, melly félek, nem egyéb regénynél, fantastikai színekkel árnyékozva, mellyet Robin ur azért gondolt ki, hogy előtünését annál regényesebbé tegye.

Marie. De anyám, ha nem csalatkozom —

Báróné. Nos?

Marie. Valentin szava.

Báróné. Igen, ő az.

Marie (örömmel.) Robin ur kétségkívül velesz.

Második jelenet.

Előbbiek. Valentin.

Báróné. Te vagy jó Valentin?

Valentin. Igen, nagyságos asszony, úgy hiszem én vagyok.

Marie. Milly halvány, leveretett vagy, s Robin ur?

Valentin. Jaj!

Báróné. Nos?

Marie. Mondd, szerencsétlenséget hozasz? — Ég! te nem felelsz?

Báróné. Vigasztalódjál gyermekem.

Valentin. Igen, kisasszony, nyugodjék meg, talán nagy baj történt, ámbár nem tudom bizonyosan. — Mindjárt elmondom a dolgot. Tudják nagyságtok, mikint védelmező ügyöket marquis Lormias báljában, ámbár nem ismeré kegyeteket. Én nagyságtokat kocsijukba kísérvén visszamentem, ígéretem szerint nem áruulám el titkukat. Robin urat még akkor is ajtón állva találtam, mellyen kegyetek kiszabadultak.

Báróné. Nos?

Valentin. A bálnak vége szakadt; mert ki is táncolt volna olly esatépaté után! — Hanem mielőtt eloszlottak volna, legalább tíz kihívást kapot Robin ur.

Marie. Oh istenem, hiszen e miatt remegtünk mi —

Valentin. Ő valamennyit elfogadta, s nevetve mint egyébkor így szóla hozzám: Valentin! várj rám a fogadóban, ha vissza nem térnék, menj Ronquerollesba, s mond meg a bárónénak, s kisasszonyának, hogy megolvashatják az iratokat, mellyeket rájuk bízam, onnan megmágyarázhatják eltünésem titkát. — Akkor megszorítá kezemet, s eltávozott, olly vig, olly meglegedett arccal, mintha templomba ment volna, azóta nem láttam szerencsétlen jó uramat.

Marie. Oh istenem!

Báróné. Marie! gyermekem! látom, hogy szeretéd őt.

K e t t ő s d a l.

Báróné.

Lyányom, légy nyugodt,
Miert ez aggalom.
Ugy sem segíthetünk,
A vég határozaton.

Marie.

Bocsáss meg, jó anyám,
Igen nagy bánatom;
Nincs már a föld színén,
Számomra nyugalom!

(Valentin a nőket elkíséri, s visszatér. Gauthier e dal alatt fölébredt.)

Harmadik jelenet.

Gauthier. Valentin.

Valentin. Oh, én ostoba! te vagy, Gauthier? igen, te vagy a kastély hűséges örebe. Hát jól folydolgod?

Gauthier. Igen. (El balra.)

Valentin. Még mindig röviden bánik az emberrel.

Negyedik jelenet.

Valentin. Giraud anyó (szekrénykével.)

Giraud. A nagy terem alkalmasint ez lesz.

Valentin. Mit hoz ön, drága Giraud anyó?

Giraud. Szekrényt hozok, mellyet Hubert, kend utódja a ház gondviselő adott kezembe, ki még sokkal gyávább kendnél, s kért, hogy tennem ezen asztalra ni! (Leteszi.)

Valentin. S mi van azon szekrényben?

Giraud. A kastély kulcsai, és a rejtélyes csöngetyű, midőn átadá az öreg Hubert, olly sáppadt volt, mint a halál.

Valentin. Milly gyávaság!

Giraud. Azon híres krónika dacára, mellyet kend minden nap emleget, a ronquerollesi ördög nem jelenik meg illy magunk forma szegénykékeknek, őt csak a kastély ura idézheti elő.

Valentin. Igen, az első csendítésre, mint jó hűséges házi szolgáló — klin, klan, s elötünik — brrr — reszketek, ha csak rá gondolok is.

Giraud. Valentin! akarja kend, hogy nyiltan szóljak?

Valentin (félelemmel körül tekint.) Igen, igen anyó, beszéljen, hanem ha lehet, minél hangosabban.

Giraud. Már én is hinni kezdem, hogy kendnek igaza van.

Valentin. De magam is.

Giraud. Itt természet feletti dolgok mennek véghez, s a mult éjjel is aligha valami borzasztó nem történt, mert Hubertet igen zavartnak láttam.

Valentin (lassan.) Alkalmasint látott valamit.

Giraud. Meglehet biz az.

Valentin. S talán épen ezen teremben?

Giraud. Mi — micsoda — e — te-te-teremben? azt hiszi kend, félni kezdek.

Valentin. Magam is.

Giraud. Ha az átkozott csöngetyű megkondulna —

(Csöngetés a báróné szobájában.)

Valentin (megijedve térdre esnek.)

Giraud { Jaj, sz. Mária, könyörögj érettünk!
(Félénken körülnéznek. Ismét csöngetés benn; föllálanak, s egymás szemébe kacagnak, majd kívül zörej, mellyre ismét megijednek.)

Valentin. Azt hiszem, hogy asszonyom engem kíván.

Giraud. De talán engem?

Valentin. De biz engem hí.

Giraud. De biz engem.

(Mindketten a bárónéhoz szaladnak. Valentin az ajtónál hátra rántja Giraudt szoknyájánál fogva, majd ismét ez amaszt, a baloldali ajtó megnyílván, mindketten jajt kiáltva el.)

Ötödik jelenet.

Rapiniere. Gauthier (balról.)

Rapiniere. Hogy futnak, talán engem gondoltak ördögnek. Az nem valószínű, annál inkább, minthogy még elég fiatal vagyok. — Ah, te ismét itt vagy?

Gauthier. Igen.

Rapiniere. Hordd el magad.

Gauthier. Igen.

(El középen.)

Hatodik jelenet.

Rapiniere (egyedül.)

Rapiniere. Ez a vén ostoba szünetlen bosszantja az embert, „igen“ s „nem“ nyefegésével. Akár hová menjek, mérget kell nyelnem. Szerencsénkre Cerny más világra küldé azt a dacos ördögöt. Sátán visszatért pokolra, reménylen nem jön többé vissza. De bezzeg itt hagyta naplóját, ez az átkozott napló furja fejemet. E miatt szöktem el rokonimtól Tarbesből, hová a ronquerollesi uradalom elosztása végett gyülekezünk. Török, szakad, semmivé kell tennem azt a kárhozatos naplót, — hah! zörgést hallok, bujjunk el.

(A baloldali ajtó mögé búvik.)

Hetedik jelenet.

Gauthier. Grófné (jobbról.)

Grófné. Ez azon terem, hová a házgondviselő utasított, hol mint mondá bevárhatom a bárónét?

Gauthier. Igen.

Grófné. Vegye e csekélységet fáradságaért, jó barátom. (Pénzt akar adni.)

Gauthier. Nem. (El.)

Grófné. Itt a cselédek, mint látom, nem hazsonlesők, ha jönnek, nem akarnám, hogy jövetelem célja napfényre jöjjön, rejtezzünk el, s várjuk be a dolog kifejlődését. (Jobboldali szobába.)

Nyolcadik jelenet.

Marquis. Gauthier (középről.)

Marquis. Drága barátom, igaz é, hogy a báróné nem utazott Némethonba, s hogy még most is itt a kastélyban van?

Gauthier. Igen.

Marquis. Jól, tehát menjen jelentse meg, hogy egy idegen kíván vele szólni.

(Gauthier el.)

Marquis. Még most is itt. Talán azon báli ördög ír nekik, hogy várjon meg bennünket.

Kilencedik jelenet.

Rapiniere (balról.) Cerny grófné (jobbról.)

Marquis (fenékszínen.)

Hármas dal.
Megtartva híven
Adott szavam,
Im megjelentem
Nagy pontosan.
De utam célját
Titkolni kell,
A sors magától
Hogy döntse el.

Rapiniere (félre.) Most már semmi neszt sem hallok.

Grófné. Semmi zaj többé. — Ah! Rapiniere! marquis ur!

Marquis. A grófné! Rapiniere!

Rapiniere. A marquis! a grófné! mondhatom szép találkozás.

Grófné. Különös találkozás.

Marquis. Váratlan találkozás.

Rapiniere. Alázatos szolgáljuk.

Marquis) (meghajolnak.)

Grófné (Alázatos szolgálja.

Rapiniere (a grófnéhez.) Mikint jöhetett ön hír nélkül ide?

Grófné. És ön marquis ur?

Marquis. Lovag ur, és ön?

Rapiniere. Én úgy hiszem, mivel a ronquerollesi kastély miénk —

Marquis. Tehát eljövünk, hogy átvegyük jószágunkat, ez nagyon egyszerű, és világos.

Grófné. Valóban? és ez volt az indító ok?

Rapiniere. Ugy van, hát mi is lett volna egyéb?

Grófné. Legyünk őszinték, drága rokonok, s valljuk meg, hogy mindhárman azon báli fiatal ember, vagy inkább az ördög rendeletére jövünk ide Ronquerollesba.

Rapiniere. Igen, de minthogy már meghalt — Grófné. Meghalt, az igaz, de bizonyos titkokat hagyott végrendeletében, mellyek — (a lovaghoz) önnek tehát van oka félni, azon bizonyos ördög naplójától?

Rapiniere (marquishoz.) És önnek?

Marquis (a grófnéhez.) És önnek?

Rapiniere. Oh, nem épen, hanem mégis jó lenne elsikkasztani.

Grófné. De kinél van tehát jelenleg?

Marquis. Kétségg kívül a bárónénál lesz.

Rapiniere. Tudják é önök, hogy a báróné a kastélyba visszahelyezé magát?

Grófné. Igen, s én megüzentem neki, hogy egy idegen nő kíván vele szólni.

Marquis. Magam is azt tettem.

Rapiniere (félre.) Ugy látom, hogy mindenféle nagyon szorul a kapca. (Fenn.) S mit akarnak vele, drága rokonok?

Grófné. Szépen egyezésre lépni.

Marquis. Igen, azon föltét alatt, hogy a napló égettessék el, mielőtt olvastatott volna.

Grófné. Az én véleményem is az.

Rapiniere. Az magában érteik. De lépteket hallok, hihető a báróné. — Összetartás, drága rokonok!

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Báróné.

Báróné. Nagy isten!

Rapiniere. Asszonyom, bocsanat e meglepetésért! — most reményem, szerencsésb lesz találkozásunk, mint minap Giraud majorjában, akkor teljességgel nem tudtuk egymást megérteni, ön tehát ha jól emlékszem, valami arcképet kíván a rokonoktól?

Báróné. Igen, uram.

Rapiniere. Asszonyom, mai napon igen nehéz volna kívánságát teljesítenünk.

Marquis. Nem mintha nem akarnók, hanem azon arckép nincs birtokunkban.

Rapiniere. Valami tolvaj —

(Báróné mozdulatot tesz.)

Grófné. Igen, higgye el asszonyom.

Báróné. Elhiszem, hogy azon arckép nincs többé önök birtokában —

Rapiniere. Azon eseménynek egyébiránt szerencsés következménye lett — legalább ránk nézve — mert egy bizonyos Robinnak gazsága jött általa napfényre.

Báróné. Uram, azon emberre nézve nem osztom ön véleményében.

Marquis. Ön ismeri azon embert?

Báróné. Láttam őt.

Rapiniere (sugra.) Nála kell lenni a naplónak.

Grófné (félre.) Reszketek.

Marquis. Robin alkalmasint ügyésze volt a bárónénak, nemde?

Rapiniere. Hanem utoljára saját pörét veszté el, ő meghalt.

Báróné. Meghalt?

Marquis. Igen, párvialdában.

Grófné. Fájdalom! igaz asszonyom.

Rapiniere. Tudja ön mi célja volt velünk ezen fiatal iparlovagnak? gyalázatos — ármányt koholt ellenünk.

Báróné (megvetőleg végig nézi). Ármányt!

Marquis. Oh találkozunk illy cselszövök, kivált Parisban, kik zavarosban szeretnek halászni, rágalmak, mások megbecstelenítése által hasznot vadászni, satb.

Báróné. Oh uram, az ártatlanság minden efféleiben győzedelmeskedik, s bizonyossá tehetem önöket, hogy Robin soha sem volt cselszövő.

Rapiniere. Bizonyosan nála van a napló.

Marquis. Tettéknek méltó jutalmát vevé, meghalt cselszövényeivel együtt.

Báróné. Mégis hagyott valamit nálam uraim! bizonyos napló van birtokomban.

Mind. Ah!

Báróné. Megtartván Robin urnak adott szavam, még nem olvastam el.

Mind. Ah!

Báróné. De e fiatal ember halála felhatalmaz, s meg akarom nézni, nem találók é azon iratok között —

Rapiniere. Valamely fölvilágosítást, jogocs-kát, vagy bizonyítványt? Oh, higgye el, asszonyom, azon napló igen méltatlan fegyver ön kezében.

Grófné. Melly bennünket sebesít a nélkül, hogy önnek használhatna.

Marquis. Tegye semmivé azon iratot.

Rapiniere. Nem kívánjuk ingyen — mi cse-rében —

Báróné. Kárpótlást ígérnek nemde?

Rapiniere. Mi önnek megengedjük a Ron-querolles nevet viselnie.

Báróné. Hogyan? lányom viselhetendi édes atyja nevét?

Rapiniere. No, ez úgy hiszem elég nagy ár azon silány papirokért.

Báróné. Igen, igen uram, s ha azon napló nem foglal magában valamely címet, vagy jogot számomra —

Marquis. Ön tehát olly sokat vár annak olvasásától?

Báróné. Nyugodjék meg, csak egyedül fogom megvizsgálni.

Rapiniere. De már miért?

Báróné. Mivel úgy akarom.

Rapiniere. Jól, legyen. — És bizonyos há-tározott feleletet fogunk kapni?

Báróné. Igen, szobámban, egy óra mulva.(El.)

Rapiniere. Számolok rá!

Tizenegyedik jelenet.

Előbbieik. (Báróné nélkül.)

Rapiniere. Tudtam én, hogy meg fogja ma-gát adni.

Grófné. Szegény báróné!

Marquis. Miért az a leverettség, grófné? vi-gadjunk.

Grófné. Igen, de a báróné elolvassa a naplót, és meg fogja tudni —

Rapiniere. Mit fog megtudni? aztán ha meg-tudja is, elviszi magával Némethonba, örülve tisz-teletre méltó címének, mellyet tőlünk kapott.

Marquis. S mi békén maradunk örökségünk-ben. — De ez a goth épület olly különös emléket ébreszt az emberben, és nézze csak, ime azon rej-télyes csöngetyü, mellyről olly csodás dolgokat be-szélnek, s ha azon neveltség mondáknak hinni le-hetne — (Megrántja a csöngetyüt.)

Rapiniere }
Grófné. } Hahaha!

(Marquis erősen csönget, Robin megjelen.)

Mind. Oh ég!

Tizenkettedik jelenet.

Előbbieik. Robin.

N é g y e s d a l *).

Robin.

Itt vagyok, jó urak, mit kívántok?

Ördögöt hivatok, megjelent.

Hárman.

Jaj, ez ő — rebegés satb.

Robin.

Oh! milly multság ez nekem!

Rapiniere.

Itt van ő! itt van ő! itt van ő! satb.

Hárman.

Meg vagyunk semmisülve.

(Egy egy székre dőlnek.)

Robin. Látják uraim, nem várokztatám ön-keket! —

Marquis. Hát nem halt ön meg?

Robin. Ugy hiszem, nem.

Rapiniere. Hát miért nem? — hiszen Cerny megölte.

Robin. Hogyan — megölt — hát feledé már ön, ki vagyok? az ördögöt nem lehet megölni.

Grófné. Oh, uram! legyen ön bár akáki — tudjon bár mit is felőlünk; örülök, hogy azon párviald szerencsétlen következményt nem szült.

Robin. Elhiszem, asszonyom; a mi pedig a két nemes rokont illeti, ök bátorszívű férfiak, erős lelkűek, halálom hírére bizonynyal nem estek volna kétségbe! nemde, szeretetre méltó lovag? nemde, derék marquis? (Vállaikat megütögeti.)

Rapiniere. Ah, föltehetné ön rólunk, fiatal barátom? de minthogy ön tulvilági létére mindent tud, jövetelünk célját is tudhatja.

Robin. Oh, igen.

Rapiniere. Mi becsületes egységére akarunk lépni.

Robin. Semmi egység uraim. Az egész örök-séget, különben az ördög naplója nyomtatás alá kerülend, tudom van elég kiadó, ki drágán meg fogja

*) A „Zampa“ című operából.

fizetni. Azért tehát javaslom, ne alkudozzanak önök becsületök rovására.

Marquis. Igen, igen, végezzük már egyszer. Hol azon napló?

Robin. Itt van — menjenek előbb, s adják írásban a báróné jogait, s egy óra múlva önök is ki lesznek elgítve.

Rapinier e (lassan a marquihoz.) Menjünk csak a bárónéhoz, még nem tudja az ördög megjelenését, még nincs minden elveszve.

Hárman. Menjünk, menjünk!

Tizenharmadik jelenet.

Robin (egyedül.)

Robin (nevetve.) Szerették volna ez embercsék, ha Cerny ur nyársra huzott volna, akkor könnyedén bántottak volna a bárónéval. Szerencsére itt vagyok, most nem sokára célt érünk.

Tizennegyedik jelenet.

Robin. Marie.

Marie. Ah, Robin ur, hála istennek!

Robin. S kétkedett volna ön visszajöttemben?

Marie. Hallgasson meg, azon civakodás, a párviadal, s azon veszélyek, melyeknek magát kitévé anyám, s én miattam.

Robin. Egy kis seb, s az egésznek vége.

Marie. Ön meg van sebesítve?

Robin. Semmi baj többé drága Marie! Cerny, ki részeg volt, mint többi heves társai, azt hívé, meghaltam. A viadalhelyről egy házba vittek, hol három nap alatt meggyógyultam. Most rejtélyes utam végéhez kell sietnem.

Marie. Ön tehát szerencsés volt céljában?

Robin. Reményemen felül.

Marie. Bizonyos valék benne. — Most tehát érdemlett jutalmát jött követelni.

Robin. Ah, Marie!

Marie. Vagy talán mást gondolt azóta? ön olly változékony.

Robin. Én?

Marie. Parisban pedig, a dicső Parisban olly könnyű eltántorodni. Aztán Lormias marquis báljában olly szép nők valának, és ön azon bálban olly érdekes volt, olly udvarias, olly szeretetre méltó.

Robin. Honnan tudja ön ezt?

Marie. Valentin mondá, s önnek egy órai társalgása azon két dominos alakkal.

Robin. Hogyan?

Marie. Valentin mondá. Oh, más is tud titkokat nemcsak ön.

D a l.

Mert azon nő, ki önt imádja,
Gyöngé, nem birná a bánatot.

Robin. Milly gyanu! — lehetséges lenne! — (Kézét megfogja.) E gyűrű —

Marie. Ezt egy derék lovagtól kapám.

Robin. Ön lett volna az, kedves Marie?

Marie. Látja Robin ur, hogy találkoznak ön-höz hasonló ördögök, kik ugyanazon időben Parisban, és Ronquerollesban tartózkodnak.

Robin. Semmi kétség többé, igen, azon két nő, kiket pártfogásom alá vettem.

Marie. Anyám, és én valánk.

Robin. Most már értem. Az eltűnt arckép, de honnan tudja azon dolgokat, melyeket nekem a bálban mondott?

Marie. Az ördög naplójából.

Robin. Ön tehát olvasá?

Marie. Csupán két levelet, magam sem tudom, hogyan történt, összevissza forgatván a kéziratot, e két levele, mely hihetőleg gyöngén volt oda varva, kezemben maradt, ott láttam a „Robin“ nevet, s megvallom, a kivánesiség erőt vón rajtam, s elolvasám, ime vegye vissza. (Átadja.)

Robin. Most már értem az egész dolgot. Az a vén kópé a sátán semmit sem feledeit el éltém történetéből. Most kedves Marie, jelentse meg a bárónéknak visszajöttemet.

Marie. Oh, mint fog örülni.

Robin. E pillanatban lábainál térdelnek a drága rokonok.

Marie. Hogyan — ök itt?

Robin. Nyugodjék meg ön, most olly gyöngédek, és alázatosak, a millyen durvák, és hajthatatlanok valának. E csöngetyűnek egyetlen hangocskája mindenre kényszeritheti őket.

Marie. Valóban, ön különös lény, ön tetteit nem lehet felfogni. E csöngetyű tehát olly nagy hatalommal bír.

Robin. Igen, s ön kezében csendülvén meg, szerencsémét alapithatja meg.

Marie. Ezt ismét nem értem.

Robin. Hallgasson meg engemet, hadd mondjam el, mit ir többek közt a krónika e csöngetyűről.

C s ö n g e t y ű d a l.

Ha a kastély urának
Lyány magzatja van,
S tizenhat évet ért el,
Szűzen s mocsoktalan,
S e kis haranggal csöngetend
A neki szánt férj eljövend.

Marie. Bár mi történjék, ezt nem fogom elfeledni. (El.)

Tizenötödik jelenet.

Robin (egyedül.)

Robin. Ah, dicső céloom tetőpontján vagyok, most olvassuk el a két lapot, s lássuk, hogy az öreg sátán, ki arcképemet lefesté, adott é okot Marienak rosz véleményre jegyese iránt. (Olvas.) Körül nézvé a világban, egyedül Robin az, kiben bizalmam helyezém, van esze — azt nem lehet tagadni — bátorsága s kitartó állhatatossága, ő nem játékos, nem tékozló, csupán egy hibája van — hohó — a fiatalság

rendes hibája. Luiza feledteté vele Hortenziát. Julia feledteté vele Elizát. Ha megházasodik, heves vére lecsillapuland. — Ah, innen puskázott tebát a szép Marie. — Ha magam nem mehetek Ronquerollesba, a bárónéhoz, Robin részésitendem e szerencsében. — Köszönöm szépen. — Robin meglátván Gauthiert, a kőművest — ah igen, azt a néma gubót — három rejtélyes szót fog neki mondani, mellyben a tábornokkal megegyezett. — — Három rejtélyes szót? de hisz ezekről mit sem tudok, az öreg sátán meghalt a nélkül, hogy valamit fölfedezett, és megirt volna. No, mit se tesz, a rokonokat csupán e naplóval lehet megijeszteni.

Tizenhatodik jelenet.

Báróné, Marie (előfutnak.) Giraud anyó. Robin.

Báróné. Vége mindennek.

Robin. Hogyan, asszonyom, az iratok, melyeket önre hízta?

Báróné. A mint olvasni kezdém, a lovag kitépé kezemből.

Robin. Nagy isten!

Báróné. A lángok közé dobá.

Robin. Oh, gyalázatos!

(*Báróné székre dől.*)

Giraud. Bátorság, édes jó asszonyom — csak kevés bátorság.

Marie. Oh anyám, most már nincs egyéb hátra, mint utazunk —

Robin. Elutazni? még nem drága Marie, van még egyetlen vég reménysugár számomra. — *Giraud anyó!* (Lassan beszél vele.)

Giraud. Alant van, a kastély körül örködik.

Robin. Siessen, az istenért!

Giraud. Sietek, Robin ur, sietek!

(*Gyorsan el.*)

Tizenhetedik jelenet.

Előbbiek. (Giraud nélkül.)

Marie (lassan.) Vajjon mit szándékozik cselekedni?

Robin. Marie kisasszony, azon kíváncsisága, mely miatt imént szemrehányásokat tett magának, talán az ég sugallata volt jólétünkre.

Báróné. Hogy-hogy?

Robin (a lapokat vizsgálván.) Igen, igen, világos, itt valami rejtély van, melyet csupán ezen ember tud. — Mondja meg csak asszonyom, hány éve annak, hogy férje Némethont elhagyá?

Báróné. Négy éve, akkor 24 órát tölte e kastélyban, azután Parisba utazott.

Robin. Hol hirtelen meghalt, s anyyi idejese volt, hogy javairól rendelkezessék, vagy önöknek irhasson. De azon 24 óra alatt, melyet itt töltött, valami titkos célja volt, mellynek nyomára akadtam. Ezen titokba csak egyetlenegy embert avatott a báró — és az ember ime — (*Gauthier belép.*)

Tizennyolcadik jelenet.

Robin. Báróné. Marie. Giraud. Gauthier.

Marie. A gubó?

Robin. Igen. Név, becsület, s szerencse függének szavaitól, ha beszélni akarna! Hiú remény, nemde? De azért mindent meg kell kísérténünk. — *Barátom!* én hivattalak föl. Ismersz engem?

Gauthier. Nem.

Robin. Én Robin vagyok, e ház barátja, Ronquerolles báróné megbízottja, ügyvivője.

(*Gauthier a bárónéra néz, ki igent int.*)

Robin. S te Gauthier kőműves vagy, ugyé?

Gauthier. Igen.

Robin. Derék, becsületes ember?

Gauthier. Igen.

Robin. Meglehető terjedelmű család apja?

Gauthier. Igen.

Robin. Mellyet kézi munkáddal táplálsz?

Gauthier. Igen.

Robin. Nem feledéd még el megholt uradat, a derék Ronquerolles bárót?

Gauthier. Nem.

Robin. Te öt még ifjunak ismeréd, mielőtt hadsereghez ment volna, s akkor is hűséges cselédje valál?

Gauthier. Igen.

Robin. Azóta csak egyszer láttad öt ez előtt 4 évvel, itt a kastélyban, hol csupán 24 óráig mulatott.

Gauthier. Igen.

Robin. S akkor igen nagy titkot biza rád?

(*Szünet.*)

Gauthier. Igen.

Robin. Ugy hiszem pénz, kincs vagy iratok voltak? (Félre.) Nem felet? — Vagy valamely bizomány valakihez.

Gauthier. Nem.

Robin (félre.) Kőműves? — — Vagy tán szekérenyke, mellyet el kelle rejtened?

Gauthier. Igen.

Robin. Befalaznod?

Gauthier. Igen.

Robin. Valamely pincébe?

Gauthier. Nem.

Robin. Vagy erdőben, valamely sziklafalba?

Gauthier. Nem.

Robin. No, lássuk, így szóla hozzád atábornok: Gauthier! vedd kalapácsodat, s többi műszereidet, kövess engemet, akkor elvezetett, hová, a kastély mellyik részébe? ez az, mire nem igen emlékezem, juttasd eszembe jó öreg.

Gauthier. Nem.

Robin. A tábornok azt parancsolá, hogy azon titkot csupán annak fedezd fel, ki neked három szót mondand, mellyben a tábornokkal megegyeztetek?

Gauthier. Igen.

Robin. Tudtam e három szót, de már elfeledém, a tábornok mondá nekem, de ő megholt.

Gauthier. Igen.

Robin. S minden jószágá özvegyére s lányára marad?

Gauthier. Igen.

Robin. A rejtett kincs is? igen, azt fel kell fedezned, — nézd, mint kérnek tégedet.

Báróné. } Igen, igen, jó Gauthier.

Marie. }
Gauthier. Nem. (Elfordul és sír.)

Robin (gondolkodva fel s alá jár.) De miután senki sem találkozik, ki azon három szót kimondja, a szekrényke örökre rejtve marad?

(Gauthier igent int.)

Robin. Tehát elbocsátod jó asszonyodat, szegényül, szomorúan, lealázva, midőn hatalmadban áll visszaadni rangjukat s boldogságukat?

Gauthier. Igen.

Robin. De tudod é, hogy különös viseleted gyánura szolgáltat okot? azért nem feded fel a kincs rejtekhelyét, hogy azt magadnak eltulajdonítsd.

Gauthier. Nem.

Robin. Hiában tagadod, mi erőszakhoz fogunk nyulni, s a törvények kényszeríteni fognak —

Gauthier. Nem.

Robin. Tehát semmi sem rettent meg?

Gauthier. Nem.

Robin. Semmi sem indít meg?

Gauthier. Nem. (El.)

Robin. Asszonyom, most már mondhatjuk, hogy minden el van veszve. (Székre dől.)

Tizenkilencedik jelenet.

Előbbieik. Grófné.

Grófné. Báróné! Robin ur! ne tekintsenek úgy, mint vétkes társait azon gyalázatos árulásban, melynek önök áldozati levének. Annak jeléül fogadják el lemondásomat, azon örökség nekem jutott részéről.

Huszadik jelenet.

Előbbieik. Lormias marquis. Rapiniere.

Rapiniere. Itt vagyunk! — végezni jöttünk, az idő sürgetős.

Marquis. Asszonyom! azon férfi rokoni, kit ön férjének nevezett, nem akarák, hogy ön inség martaléka legyen, azért fogadja ez iratot, melyben önnek évi jövedelméül 6000 livres rendeltek.

Báróné. Marquis ur! én megvetem önök nagylelkűségét, a törvények semmivé tehettek; de önöknek nincs joguk, hogy Ronquerolles bárónót alimizsnájukkal lealázzák.

Rapiniere. Ön soha sem volt Ronquerolles bárónó.

Robin. Nyomorult! ön jól tudja, hogy igen.

Rapiniere. Mi tetszik? — Ah! Robin ur? még most is itt van?

Robin. Jelenlétem nemde nyugtalanítja lovag uramat?

Rapiniere. Engem? hogy is ne, no! csupán azoa bámulok, hogy még mindig olly föntartja orrát, midőn már fenyegetéseit csak kinevetjük. Oh, kedves barátom, a dolgok más fordulatot vőnek; a híres

ördög naplója visszatért a pokolra, kár hogy most már semmi hatalma rajtunk.

Robin. Jól van, most már a törvényház ajtaján fogunk kopogtatni.

Rapiniere. Hogyan?

Robin. Mindent el fogok követni. E vidék lakosi, kik e családot annyira szerették, tisztelték, bizonyosan kezét fognak velem. Végre bemutatom a csodás naplónak e kiszakasztott két lapját. — Oh, ne reszkessenek még uraim, hiszen e két lap semmit sem mond önök ellen, csupán azon naplónak hiteltességét fogja behibonyítani, akkor majd el fogják hinni annak tartalmát, mely önök élele történetét, s vétkéik bizonyosságát foglalja magában. És ezen bizonyítványokat egy öreg szedé össze, ki ura volt önök titkainak, s ki ezen titkokat egyenesen azért tartogatá naplójában, hogy annak idejében fegyverül használhassa önök ellen azon gyalázatos rablás miatt, melyet a szegény Ronquerolles bárónén elkövettek. És el fogják hinni, mert azon öreg önök ügyésze — (tüzzel) Marsillac becsületes ember!

Huszonegyedik jelenet.

Előbbieik. Gauthier (az utolsó szavakat hallván.)

Gauthier. Igen, igen, ez az, ön kimondá a három szót.

Mind. Nagy isten!

Robin. Oh, Gauthier! engedje, hadd ejtsem ki még egyszer azon három szót, melyet ki kelle mondanom: Marsillac becsületes ember.

Gauthier. Igen, igen, ez az! Most látom, hogy a tábornok küldé önt, már beszélhetek, mert megengedé uram, onnan a magashól. (Térdre esik.)

Robin. A kincs tehát, a rád bizott szekrényke?

Gauthier. Öné Robin ur! ön mondá a három szót. Giraud anyó, kalapácsot! (Giraud el.) Oh, mi kínos volt az nekem, midőn láttam jó asszonyomat, a bárónét s kocsasszonyát úgy meggyalázva, semmivé téve; de bocsánat, nem tehettem másként, eskü kötelezett. Félttem, hogy meglopják titkomat, feltevém magamban, hogy csak 'igen' és 'nem' et fogok mondani, engem gubónak és ostobának neveztek, igen, de én becsületes ember valek, s a titok keblemben maradt. — De hol a vénasszony? (Giraud megjelen.) Ah! ide! ide! segítsenek.

Rapiniere. Hm! mit jelent ez?

Robin. Mindjárt meglátja lovag uram.

(Gauthier a címerhez megy s kezdi bontani.)

Rapiniere. Hogyan, kastélyunkat akarja rombolni? azt nem engedjük.

Robin. Hagyja csak békével ezen embert.

Gauthier (kalapácsát Rapiniere emeli.) Tapodtat se, különben —

(Ujra bontja a falat, a címer leesik, s egy üregben a szekrényke látszik, melyet Gauthier kivesz, rugóját megnyomja, az felpattan, s iratok látszanak benne.)

Rapiniere. Hohó! kincs, bankjegyek, ez az örökösöket illeti, ez a miénk.

(Hozzá kap. Gauthier kalapácsával kezére koppint, de amaz elkapja, s a szekrényt találja.)

Gauthier. Ez azt illeti, ki a három szót ki-
mondá; én csak azt ismerem. (Robinnak adja.) Most
véghez vittem kötelességemet, megyek az enyimek-
hez, nőmhez, kicsinyeimhez, kikkel 4 év óta nem
beszéltem — oh öröm — oh istenem!

(Tántorog, Marie és anyja ápolják.)

Robin. Uraim! ez nem tartozik az örökséghez,
mellyet a törvény tévedésből önöknek ítélt; ez nem
kincs, nem arany, ez sokkal több.

Marquis. Mi tehát?

Robin. A tábornok, és báróné házassági szer-
ződésük.

Báróné. Lehetséges é?

Robin. Báróné, vegye e drága címet, melly
önnek visszaadja vagyonát, s becsületét. — Remény-
lem lovag ur, hogy ezt, mint az ördög naplója má-
sodik példányát, nem fogja lángok közé dobni. **Gau-
thier** majd gondoskodni fog róla.

Gauthier. Igen. (Rap. mellé megy.)

Robin. És most uraim, megmondhatom önök-
nek: ki vagyok. Ha ördögnek gondoltak, igazuk
volt; mert csakugyan szegény ördög vagyok. Sze-
gény ügyész-segéd.

Rapiniere. Marsillac tanítványa?

Robin. Ön mondá. És ezen Marsillac jámbor-
ságáért becsületet mellék nevet kapot, és ez a Mar-
sillae vette ön haldokló barátjától a levelet, kit ön
pástétommal tömött agyon.

Rapiniere. Hah! vén gonosztevő!

Robin. S ezen Marsillac volt az, kit ön elég
oktalan vala megbizni a porosz tábornokkali alkudo-
zás titkában — ki 1816ban meghalt.

Marquis. Hah, balsors!

Robin. S ezen Marsillac volt az, asszonyom!

Grófné. Kegyelem, uram kegyelem!

Robin. Nyugodjék meg asszonyom.

Rapiniere. Most tehát először jól ebédelvén,
utnak indulunk Toulouse felé.

Marquis. Én pedig Parisba, itt úgy sincs többé
mit keresnünk.

Robin. Én is megyek önökkel. Küldöttségem
elvégezém, és ha tettemnek valami csekély érdeme
volna, nem akarom azt jutalomelfogadással bemoc-
sítani —

Marie. Mit mond ön?

Robin. Vegye vissza adott szavát, asszonyom,
s bocsásson meg, hogy olly szerencse után vágyakod-
tam, mellyet megnyerni érdemtelennek érzem maga-
mat. — Önt rang, vagyon, méltóság környezi, én
szegény, polgárszületésű vagyok.

Marie. Hogyan, ön nem akarja hálánkat elfo-
gadni?

Robin. Emléke tábláján egy kis helyecske ne-
vemnek, s én drágán meg vagyok jutalmazva — is-
ten önökkel!

Marie (megfogja a csöngetyüt, s csönget.)

Csöngetyűdal.

S e kis haranggal csöngetend

A neki szánt férj eljövend.

Robin (térdre esik a báróné előtt.) Oh — asszo-
nyom! anyám!

Báróné. Igen, büszke vagyok téged fiannak
nevezhetni!

V é g e.

IVdik kötet.

Lik szám.

FIESKO,

szomorujáték 5 felvonásban; Schiller Friderik után fordította Nagy Ignác.

S z e m é l y e k:

Doria András, genuai doge.
Doria Gianettino, előbbinek unokaöcscse.
Fiesko, Lavagna gróf, összeesküttek feje.
Verrina, összeeskütt republikanus.
Bourgognino, összeeskütt.
Kalkagno, összeeskütt.
Sakko, összeeskütt.
Lomellino, Gianettino meghittje.
Romano, képiró.
Muley Hassan, szerencsen.

Zenturione, }
Zibo, } elégületlenek.
Asserato, }
Német a herceg testőrségéből.
Három zendülő polgár.
Leonora, Fiesko neje.
Julia, özvegy Imperiali grófné, Doria húga.
Berta, Verrina lánya.
Róza, }
Arabella, } Leonora komornái.

Nemesek. Polgárok. Németek. Katonák. Szolgák. Tolvajok. (Történet hely: Genua. Idő: 1547.)

Első felvonás.

(Tereim Fiesko palotájában. Távolban táncmuzsika s vialom zaja hallatszik.)

Első jelenet.

Leonora (álarcosan.) *Róza*, *Arabella* (sietve s zavartan lépnek fel.)

Leonora (derántja álarcáját, s székre veti magát.) Semmit többé! szót sem többé! — Minden világos. Ez lesujt.

Arabella. Nagyságos asszony —

Leonora (fölkelve.) Szemeim előtt! egy városzerte ismert kacér! Genua egész nemessége előtt! *Róza*! *Bella*! s tulajdon síró szemeim előtt!

Róza. Tekintse nagyságod az egész történetet annak, mi valóban volt — mitsem jelentő udvariság —

Leonora. Udvariság? — s szemeik gyors já-

téka? minden lépteinek szorgos kémlése? födetlen karjára nyomott hosszú esőkje, mely fogainak nyomát lángveres jegyben hátra hagyá? — hah! s azon meredt mély kábulás, melybe föstett elragadtatáshoz hasonlítva elmerülten ült, mintha körülötte az egész világ elfüva s ő egyedül lett volna ezen *Júliával* az örökös ürességben? — mitsem jelentő udvariság? — jó gyermek! ki még nem szerettél soha, ne versengj velem udvariság s szerelem fölött!

Róza. Annál jobb, madonna! — Egy férjet elveszteni annyi, mit 10 cicisbeot nyerni.

Leonora. Elveszíteni? — az érzelemnek egy csekély nyugró perce s *Fiesko* elveszítve? — Menj, mérges csevegő — ne jőj többé soha szemeim elébe! csak ártatlan pajzánkodás — talán udvarias negédség? nem ugy, érzékeny gyermekem, *Bella*?

Arabella. Oh igen, minden bizonynyal ugyan!

Leonora (gondolatokba merülve.) Hogy ezen asszony azért szívében tudná magát? hogy minden gondolatának végén *Júlia* neve rejteznék? — őt követné a természet minden nyomain? — mi ez? hova

ragad tüzes elmém? — hogy e szép főséges világ nem volna előtte semmi, csak azon gyönyörű gyémánt, melyre képe — képe s neve — csak az ő képe s neve edzvék? hogy őt szeretné? — Júliát! karodat ide — oh, tarts meg, Bella!

(Szünet. A muzsika újra zengni kezd.)

Leonora. Hallga! (Föliindulva.) Nem Fiesko szava volt ez, mely a zajból kihangzék? nevethet ő, midőn Leonorája magányban sir? mégis nem, gyermekem! Doria Gianettino otromba szava volt ez.

Arab. Az volt, signora; de jöjön más szobába.

Leon. Színed változik! Bella! te hazudsz. — Szemeitekben — a genuaiak arcain — egy valamit olvasok — egy valamit (elfödi arcát.) Oh bizonyosan! ezen genuaiak többet tudnak, mi nem nő füleibe való.

Róza. Oh, a mindent nagyító féltékenység!

Leon. (búsán ábrándozva.) Midőn még Fiesko volt — s a narancsligetbe lépett, hol mi lyánykák sétálva mulatánk; a virító Apollo férfias szépségű Antinousba olvadva. Büszkén, s méltósággal járdalt közöttünk, nem egyébkint, hanem mintha főséges Genua regett volna vállain; szemünk lopózva suramlának utána, s visszapattantanak, miként templomrabláson elfogottak, ha villámokot szóró tekintetébe ütközének. Oh Bella! mikép nyeltek el pillantásait! mily pártossággal számlálá azokat a rebegő irigység a szerencsés barátnénak! úgy hulltanak közénk, miként a civódás arany almája; szerelmes szemek madabb lángban égtek, szelíd keblek zajosabban dobogtanak, féltékenység tépte el egyetértésünket.

Arab. Emlékezem. Egész Genua asszonyi világa lázadásba jött e szép hódítás miatt.

Leon. (lelkessülve.) S most enyimnek nevezni őt! Vakmerő, szörnyű szerencse! enyimnek, Genua legnagyobb férfját, ki tökéletesen fölkészülve jött a kiapadhatlan nagy természet kezeiből, nemének minden nagyságait leggyönyörűbb alakban egyesítve magában. Halljátok, leányok! már többé nem titkolhatom! halljátok, lyányok! valaminek megbíznak titeket, egy gondolatomat fogjátok megtudni — midőn oltár előtt állék Fieskoval — keze kezemben nyugván — egy gondolat villant elmémbe, millyent asszonyinak gondolni tilos: ezen Fiesko, kinek keze most kezében nyugszik — a te Fieskod — de csöndesen, hogy férfi ne hallja, milly igen dicsekszünk nagyságátóli elpártolásával — ezen Fieskod — jaj nektek, ha érzelmek fölebb nem emel! — ez szabadtandja meg Genuát zsarnokátóli!

Arab. S illy képzeleti lehetének egy hölgynek menyeközje napján?

Leon. Bámulj, Róza, a menyasszonynak, menyeközje napjának kéjzónében! — Asszony vagyok — de érzem vérem nemességét; nem türhetem, hogy e Doria nemzetség őseink fölött akar ragyogni. A jámbor indulatu András — őt szeretni kél — ám neveztesék Genua hercegének — de Gianettino unokacsese — örököse — s Gianettino keblében nagyragyó buja sziv uralkodik, Genua reszket tőle, s Fiesko — Fiesko — sirassatok — szereti hűgát!

Arab. Szegény, szerencsétlen asszony!

Leon. Menjétek most, s lássátok a genuaiak e félistenét, miként ül dorbézolók s kéjhölgyek szemtelen körében, regékkel elátkozott hercegnékről mu-

latva őket — — Ez Fiesko! oh lyányok! nem egyedül Genua veszte el hősét — én is férjemet!

Róza. Halkabban szóljón, nagyságod. A karzaton jövököt hallok.

Leon. (sajden.) Fiesko jó. Fussatok! fussatok! tekintetem kedvetlen pillanatot okozhatna neki.

(Elmennek.)

Második jelenet.

Doria Gianettino (álarcosan, zöld köpenyben.)
Szerencsen (beszélgetve jönek.)

Gianettino. Értettettél?

Szerencsen. Igenis.

Gianet. A fehér álarcos.

Szer. Jól van.

Gianet. Mondom — a fehér álarcos!

Szer. Helyes! helyes! helyes!

Gianet. Halld? (mellére mutat,) csak itt hibázhatod el őt.

Szer. Legyen nyugodt.

Gianet. S derék döfést —

Szer. Meg leend elégedve.

Gianet. (gúnynyal.) Hogy a szegény gróf soká ne szenvedjen.

Szer. Bocsánat — mennyit nyomna feje, csak úgy hozzátévőleg?

Gianet. Száz aranyat.

Szer. (újai közé fúva.) Puh! pehelynyi könnyű.

Gianet. Mit dünyögél?

Szer. Könnyű dolog — mondám.

Gianet. Az a te gondod. Azon ember mágnes. Minden nyugtalan fejek sarka felé röpülnek. Halld, gazfi! — Mondom, jól céiba vedd.

Szer. De uram — a tett után tüstént Velencébe kell sietnem.

Gianet. Vedd tehát jutalmad előre. (Váltót vet.)

Legfölebb három nap mulva meg kell hidegülnie. (El.)

Szer. (fölv teszi a váltót.) Ezt nevezem hitelnek! Ezen ur gazszavamban kézírás nélkül bizik. (El.)

Harmadik jelenet.

Kalkagno. Sakko. (Mindkettő fekete köpenyben.)

Kalkagno. Mint veszem észre, te minden lépéteimt kékled.

Sakko. Én pedig szemlélem, hogy rejtéd előlem azokat. Halld, Kalkagno, nehány hét óta valam munkál arcodon, mi nem egyenesen csak a hont illeti — ugy vélném, barátom, mi ketten már cserélhetnénk titkot titokért, s végre egyikünk sem veszene e csempüzsénel — akarsz nyiltszívű lenni?

Kalk. Annaira, hogy, ha füleldnek nincsen kedvük mellembe szállni, szivem féluton kész nyelvenem elődbe jöni. — Szeretem — Fiesko grófnét.

Sakko. (esodálkozva hátra lép.) Ezt legalább minden lehetségek fölött szemlélt tartván sem találtam volna ki soha. — Választásod kinpadra feszíti elmenéségemet, de el van veszve, ha szerencsés leendsz.

Kalk. Mondják, hogy a legszilárdabb erénynek példaképe.

Sakko. Hazudnak. Egész könyv ő ezen ízetlen tárgyról. Kettőből egyről, Kalkagno! mesterségedről, vagy szivedről mondj le.

Kalk. A gróf hűtelen. Legravasabb kerítő a féltékenység. Egy vállalatnak a Doriák ellen el kell a grótot foglalni, s nekem palotájában foglalatosságot adni. Mig tehát ő a farkast az akolból kiriasztja, addig rontson tyúkóljába a nyest.

Sakko. Javíthatlanul, barátom! Köszönet bizalmadért. Engem is hirtelen megmentettél a pirulástól. Mit gondolni szégyenlénk, most már hangosan kimondhatom előtted. Koldus vagyok, ha a mostani alkotvány halomra nem dől.

Kalk. Olly nagyok adósságid?

Sakko. Olly iszonyuak, hogy életem fonala nyolcszorosan vére sem érne első tizedükig. A kormány változása, reményem megkönnyítend. Ha nem segíthet is fizethetéshez, legalább hitelezőimnek tiltsa meg a követelést.

Kalk. Értelek, s végre ha ez alkalommal Genua szabad lesz, hon atyjának keresztelteti magát Sakko. Melengesse csak föl nekem valaki rég elkongott regjét a becsületről, midőn egy semmirekellő bukása s kéjencnek buja lánjja határozzák el egy ország boldogságát. — Istenemre, Sakko! csodálom mindkettőnkben az ég finom számolását, s a testnek szívét tagjai undok sebeivel gyógyítani akarót. — Tudja Verrina tervedet?

Sakko. Mennyire a buzgó honfival tudatható. Genua azon orsó, magad is tudod, mely körül minden gondolati vas hűséggel forognak. Fieskón függ most súlyoszeme. Téged is megnyerhetni reményl egy elszánt merénylethez.

Kalk. Igen jó orra van; jer, keressük fel őt, s szabadsági érzelmeit izgassuk lángra saját tüzünkkel. (Elmennek.)

Negyedik jelenet.

Julia (fölhevülve.) Fiesko (fehér köpenyben, sietve utána jó.)

Julia. Kengyelfutók! Szolgák!

Fiesko. Hova grófné? mit határoz ön?

Julia. Semmit, épen semmit. (Szolgák jönnek.) Kocsim álljon elő.

Fiesko. Engedjen ön — a koci maradjon. Itt megbántás, sértés történt.

Julia. Pahl az épen nem — el tőlem, hisz darabokra tépi öltözetemet. Megbántás, sértés? ki van itt, ki sérthetne? el tőlem már, el, távozzék!

Fiesko (letérdel.) Nem előbb, mig meg nem nevezni ön azon vakmerőt —

Julia (keresztbe tett karokkal.) Ah szép! szép! látni méltó! bár csak meghiná valaki Lavagna grófnét e keces látványra! — hogyan, gróf? hol marad a férj? e helyzet kitünőleg neje alvóteremébe illő, midőn szerelme bizonyítványinak naplóját forgatja, s hijányt lel a számadásban. Ugyan keljen föl. Menjen olly asszonyokhoz, hol olesőbban szokott

nyerni. Ugyan keljen föl már. Vagy udvariságával akar bünhödni neje gorombaságáért?

Fiesko (fölugrik.) Gorombaságokat önnek?

Julia. Fölkelni — székét visszataszítani — az asztalnak hátat fordítani — azon asztalnak, gróf, mellynél én ülök.

Fiesko. Ez nem menthető.

Julia. S egyéb semmi? — Hah, a gyáva féreg! — s az én vétkem é, hogy vannak a grófnak szemei?

Fiesko. Ön szépségének vétke, madonna, hogy szemeim nem lehetnek mindenütt.

Julia. Semmi hízlgést, gróf, hol a sértett becsület parancsol. Elégtételt kívánok. Önnél fogom megtalálni, vagy a herceg menykövei mögött?

Fiesko. A szerelem karjai közt, mely bocsánatot kér a féltékenység botlásáért.

Julia. Féltékenység? féltékenység? ugyan mit akar azon fejecske? (Tükör előtt mimelve.) Vajjon várhat é izlése jobb szószólót, mintha én magamnak hirdetem? Doria Fieskoért? — Ugyan nem kell é Lavagna grófnának kevélykedni, ha választását a hg huga irigylendőnek találja? (Kézét esőkra nyujtva.) Például, gróf, ha annak találánám?

Fiesko. Legkegyetlenebb! s engem mégis gyötörni! — Tudom, isteni Julia, hogy csak mély tisztetelt kellene ön iránt éreznem. Elmém jobbgyei térdeimet meghajtani parancsolja Doria vére előtt; de szívem a szép Juliát imádjá. Szerelmem vétkes de hős láng egyszersmind, mely elég bátor a magas születés körülán keresztül törni s a fölség emésztő napja felé röplüni.

Julia. Grófi nagy hazugság, mely gamókon sántikál felém. — Nyelve engem istenit, szive másnak árnyrajza alatt szökell.

Fiesko. Vagy inkább, kedvetlenül háborg el-lene s el akarja űzni. (Leonora kék szalagon függő árnyrajzát leveszi nyakáról s Juliának adja.) Állítsa ön tulajdon képét ez oltárra s megsemmisítendi e bálványt.

Julia. Becsületemre, ez nagy áldozat, mely hálámra érdemes. (Arnyrajzát nyakába akasztja.) Így, rabszolga! viseld urad színet. (El.)

Ötödik jelenet.

Fiesko. Aztán Szolgák.

Fiesko. Julia szeret! Julia! — Istenek meny-nyét sem irigylem. — Ez éj az istenek farsangja legyen, remekét készítse ma az öröm. Holla! holla! (Sok szolgáló jó.)

Termeim padlata cyprusi nektártól ázzék, muzsika riassza föl önszendergéséből az éjfél, ezer égő lámpa gúnyolja el a hajnali napfényt. — Közös legyen a kéj; vad tánc tapossa dörgő romhalomra a halál országát!

(Sietve el. Zajos muzsika, a közép függöny fölvonatik, s nagy világított terem látható, melyben sok álarcos táncol. A színpalán mellett csemege- s játszósasztalok, körülöttük vendégek.)

Hatodik jelenet.

Gianettino (félrészegen.) *Lomellino*. *Zenturione*. *Zibo*. *Verrina*. *Sakko*. *Kalkagno*. (Mind álarcosan.)
Több hölgyek s nemesek.

Gianettino (lármasan.) Helyesen! helyesen! ezek a borok dicsően sikamlanak, táncosnéink csodálatosan ugrálnak. Menjen közöletek valaki, s hirdelje ki Genuában, hogy kedvem derült, s minden ember elégült lehet. — Születésemre esküszöm! vörössel jegyzendik meg e napot, s alá fogják írni: ma Doria hercege vig vala.

Vendégek. A köztársaság!

(Poharaikat összeütvén. Dob és trombita.)

Gianet. (poharát földhez csapja.) Itt hevernek darbjai!

(Három fekete álarcos fölugrik s a hg körül összeáll.)

Lomellino (előre vezeti a herceget.) Nagyságos uram, ön minap egy hölgyet említe, kivel Lorenzo templomában találkozték?

Gianet. Említék ám fiu, s meg akarok vele ismerkedni.

Lomel. Én megszerezhetem nagyságodnak.

Gianet. Meg? valóban meg? te minap prokurator rangért jelentéd magad, *Lomellino*, kívánatodat megnyerended.

Lomel. Kegyelmes herceg! e hivatal második az országban; több mint hatvan nemes keresi azt, és mindegyik gazdagabb s hatalmasabb, mint nagyságod legalázatosabb szolgája.

Gianet. Mennykő és Doria! prokurator leszes!

(A három álarcos közelebb jó.)

Nemesség Genuában? dobják bár mindnyájan őseiket cimerestül a mérleg serpenyőjébe, s mi kell több mint egy hajszál nagybátyám fehér szakállából, hogy Genua egész nemessége légbe röpüljön? akarom, hogy prokurator légy; ez annyi, mint az egész tánc minden szavai.

Lomel. (lassan.) A lány bizonyos *Verrinának* egyetlen gyermeke.

Gianet. A lány szép s minden ördögök dacára használnom kell őt.

Lomel. A legmakacsabb republikánusnak egyetlen gyermeke ez, nagyságos uram!

Gianet. Pokolba republikánusoddal! egy jobbágy haragja s az én szenvedélyem! — Ez annyi, mint: a fénytörőnek el kell dőlnie, mert gyermekek csigákkal dobálják. Azért szerzéd sebeit *Ándrás*

(A három álarcos nagy megindulással közelebb lép.)

hercege ezen rongy republikánusok csatáikban, hogy unokaöcsé koldulni kénytelenség gyermekeik s menyasszonyaik kedvezéseért? mennykő és Doria! e vágyukat le kell nyelniök, vagy nagybátyám csontjai fölött akasztófát emeltetek, mellyen halálra vonagland genuai szabadságuk.

(A három álarcos visszalép.)

Lomel. A lány most egyedül van. Atyja itt mulat s egyik e három álarcos közül.

Gianet. Főlséges, *Lomellino!* tüstént vezess hozzá.

Lomel. De ön kéjhölgyhez vél menni, s érzélgő szűzre találand.

Gianet. Erőszak legjobb ékesszólás. Vezess tüstént hozzá; akarom látni azon republikánus kutyát, ki a medve Doriára bátorkodik ugrani. — Hol a grófné?

Hetedik jelenet.

Előbbiek. *Fiesko*.

Fiesko. Kocsijába emelém. — Herceg, most kétszeresen bilincseiben vagyok. *Gianettino* fejem s Genua fölött uralkodik, szívemen pedig szeretetre méltó húga.

Gianet. *Fiesko* egészen érzélgő lett. A nagy világ sokat veszített önnel.

Fiesko. De *Fiesko* semmit a nagy világon. Élni annyit tesz, mint álmodni; böles lenni pedig: kedvesen álmodni. Jobban tehető é az a trón dörgő mennykővei alatt, hol a kormánygépely kerekei örökké ropognak a zugó fülekbe, mint egy epedő hölgy tüzes keblén? — Doria *Gianettino* uralkodjék Genua fölött, *Fiesko* szeretni fog.

Gianet. Indulj, *Lomellino!* éjjél lesz, az idő közelg. Lavagna, köszönjük vendéglésedet. Elégült valék.

Fiesko. Ez minden, mit kívánhatok, herceg!

Gianet. Tehát jó éjszakát. Holnap játék leend Doria palotájában, s *Fiesko* hivatalos. — Jer, prokurator!

Fiesko. Muzsika! gyertyákat!

Gianet. (a három álarcoshoz.) Helyet a herceg nevének!

Egy álarcos. Pokolban! Genuában soha!

Vendégek. A herceg indul. Jó éjszakát, Lavagna!

(Elmennek.)

Nyolcadik jelenet.

Fiesko. Három álarcos.

Fiesko. Vendégeket látok itt, kik ünnepem örömeiben nem osztoznak?

Álarcosok. Egyikünk sem!

Fiesko. Elégületlenül hagyjon jó akaratom egy genuait? — Szaporán szolgák, a multság ujuljon s a nagy serlegek töltsenek meg. Nem szeretném, ha itt valaki unatkoznék. Szabad önök szemeit tűzjátékkal gyönyörködtetnem? Akarják bohócom mesterségeit hallani? talán hölgyeimnél találnak multságot? vagy faraóhoz ülünk, s játékkal ámitsuk az időt?

Egy álarcos. Mi tettekkel szoktuk fizetni!

Fiesko. Férfias felelet, s ez — *Verrina!*

Verrina (veszti álarcoját.) *Fiesko* gyorsabban föltalálja barátjait álarcukban, mint ezek őt az övében.

Fiesko. Ezt nem értem. De mit jelent karodon e gyászfátyol? eltemetett *Verrina* valakit *Fiesko* tudta nélkül?

Verrina. Gyász hír nem illik Fiesko vig ünnepeizhez.

Fiesko. Mégis, ha barátja szólítja fel őt. — Lelkem barátja! ki halt meg mindkettőnknek?

Verrina. Mindkettőnknek! mindkettőnknek! Oh, nagyon is igaz! de nem minden fiak gyászolnak anyjokért!

Fiesko. Anyád már rég elhamvadt.

Verrina. Emlékezem, hogy Fiesko bátyjának nevezett, mivel hónapok óta valék.

Fiesko. Ah! így vagyunk? tehát tréfára célozt az egész dolog? gyászoltózat Genuaért! s igaz, hazánk valóban végső vonaglásban fekszik. E gondolat fölséges, s egészen új. Bátyánk elménc kezd lenni.

Kalkagno. Verrina valódiilag szólott, Fiesko; nem tréfált!

Fiesko. Igen, igen, s ez épen a szép. Olly siránkozva, s szárazon. A tréfa megszűnik az lenni, ha indítója maga is nevet. Valódi torra hívó arccal szólott. Ki gondolta volna, hogy a komor Verrina öreg napjaiban még illy vig cimborra leend!

Sakko. Jer, Verrina! nem mienk már.

Fiesko. De vigadjunk, földi. Legyünk ollyanok, mint a tavasz örökösök, kik jajgatva mennek a koporsó után, s annál hangosabban kacagnak zsebkendőikbe. S ha kemény mostoha anyát kapnánk is, mit árt, hagyjuk dűnyögni, s mulassunk, vigadjunk.

Verrina. Ég, és föld! s nem teszünk semmit? hova jutottál, Fiesko? hol keressem a nagy zsarnokgyűlölőt? tudok időt, midőn a koronának csak látására is göresöket kaptál volna. — Elveszett fia a köztársaságnak! rád száll a felelőség, hogy egy fillért sem adok halhatatlanságomért, ha az idő szellemeket is elhasználhat.

Fiesko. Csak a régi ábrándozó maradsz te mindig. Dugja Doria bár zsebébe Genuát, s adja el egy tunisi kalóznak, mit tartozik az ránk? mi cyprusit iszunk, s szép lánykakat csókolunk.

Verrina. Valódi komoly véleményed ez?

Fiesko. Miért nem, barátom? mi kéj a köztársaságnak, ezen sok lábú tunya állatnak talpa lehetni? köszönet annak, ki szárnyakat ad neki, s lábait nyugalomra bocsátja. Doria Gianettino herceg fog lenni. Kormánydolgok nem ösztendik hajunkat.

Verrina. Fiesko — valódi komoly véleményed ez?

Fiesko. András fiának s jószágai örökösének fogja hirdetni unokaöccsét; ki akar olly eszelős lenni, s örökét hatalmától kicsikarni?

Verrina. Tehát jertek, genuaiak!

(Elmennek.)

Fiesko. Verrina! — Verrina! — Ezen republikánus kemény, mint acél!

Kilencedik jelenet.

Fiesko. Egy álarcos.

Álarcos. Van önnek egy perenyi ideje, Lavagna?

Fiesko (udvariasan). Ön számára egész óra.

Álarcos. Tehát legyen olly kegyes velem egy menetet tenni a város elébe.

Fiesko. Ötven perc éjjélre már.

Álarcos. Legyen olly kegyes, gróf!

Fiesko. Tehát befogatok.

Álarcos. Nem szükséges. Egy lovat már előre küldék. Ez elég, mert reményem, csak egy jövendő közölünk vissza.

Fiesko (meglepetve). És?

Álarcos. Bizonyos könyekért véres feleletet követelendnek öntől.

Fiesko. E könyek?

Álarcos. Bizonyos Lavagna grófné szemeiből hullottak. Én igen jól ismerem ezen asszonszást s akarom tudni; mivel érdemlé egy örült kacér asszonszónak áldozatjává tétetni?

Fiesko. Most értem önt. Szabad e különös kihívó nevet tudnom?

Álarcos. Ez ugyan az, ki hajdan Zibo kisaszszonyt imádá, s a vőlegény Fiesko előtt visszalépett.

Fiesko. Scipio Bourgognino!

Bourgognino (leveszi álarcáját). S ki most itt van becsületét beváltani, melly olly vágytárs előtt hátrált, ki elég aljasan gondolkozik a szelidséget gyötörni.

Fiesko (tüzesen megüveli). Nemes ifju férfi! köszönet nóm szenvedésének, mellyek e becses ismeretséget szerzék. Érzem ön neheztelésének szépségét, de nem verekedem.

Bourg. Lavagna gróf elég gyáva volna kardom első csapásait rettegni?

Fiesko. Bourgognino! — egész Franciaország erejével szembe szállok, de önnel nem. Tisztelem é kedves tüzet kedvesebb tárgyért. Borostyánt érdemlé az akarat, de a tett gyermekes lenne.

Bourg. Gyermekes, gróf? sértések fölött az asszony csak sirhat; de miért van a férfi?

Fiesko. Igen helyesen szól ön, de én nem verekedem.

Bourg. Megvetem önt.

Fiesko. Istenemre, ifju! azt nem teended soha, ha az erény becsé elveszne is. Érzett ön valaha irántam valamit, a mit — mikép mondjam? — a mit tiszteletnek neveznek?

Bourg. Visszaléptem é volna olly férfi előtt, kit nem tarték az emberek legtökéletesbjének?

Fiesko. Tehát, barátom! olly férfit, ki egykor tiszteletemet érdemlé, kissé — lassan tanulnám megvetni. Ugy vélem, a mester szövényének bonyolottabbnak kell lenni, semhogy az ifju kezdőnek is azonnal szemeibe tűnjék. Menjen haza, Bourgognino, s vegyen magának időt annak meggondolására: miért cselekszik Fiesko így, s nem máskép.

(Bourgognino el.)

Fiesko. Menj, nemes ifju! ha e lángok a honba csapódnak, akkor a Doriák erősen álljanak.

Tizedik jelenet.

Szerecsen (félénken lép be, s minden felé szorgosan tekintget.) *Fiesko* (erősen szemügyre veszi.)

Fiesko. Mit akarsz, s ki vagy?

Szerecsen. A köztársaság rabszolgája.

Fiesko. Rabszolgaság, nyomoru állapot. Mit keresesz?

Szer. Uram, én becsületes ember vagyok.

Fiesko. E címet bizvást arcod elébe függesztetted, higgyed, nem lesz fölösleges; — de mit keresesz?

Szer. Uram, én nem vagyok gazember.

(Mindig közelebb jő, *Fiesko* kikerüli.)

Fiesko. Jól, hogy azt mondd, s még is nem jó, ha jobban meggondolom. — De mit keresesz?

Szer. Ön Lavagna gróf?

Fiesko. A vakok ismerik Genuában lépteimet, mi bajod a gróffal?

Szer. Vigyázzon ön, Lavagna!

Fiesko. Az valóban szükséges.

Szer. Nincsenek ön iránt jó szándékkal, Lavagna!

Fiesko. Látom.

Szer. Órizkedjék ön Doriatól.

Fiesko. Barátom! talán mégis igazságtalan valék irántad? e névtől valóban rettegek.

Szer. Tehát kerülje azon férfit. — Tud ön olvasni?

Fiesko. Furesa kérdés! kevés uraság körül fordultál meg. Irás van nálad?

Szer. Az ön neve szegény bünösoknél.

(Levelet nyújt neki, s közel lép hozzá. *Fiesko* tükör előtt áll, s a levélen keresztül beletekint. A szerecsen ólálkodya sompolyg körülötte, végre tört ránt, s döfni akar. *Fiesko* hírtelen megfordul, s kikapja kezéből a tört.)

Fiesko. Lassan, gazember!

Szer. Ördög! — Engedelmet kérek.

(El akar subanni. *Fiesko* megragadja torkánál.)

Fiesko. *Steffano!* *Drullo!* *Antonio!* — Maradj, jó barátom! — Pokolbeli gázság! — Maradj s felelj! rosz munkát vívél véghez, kin kell napibéredet követelned?

(Szolgák jönnek.)

Szer. Csak akasztófára függeszthetnek, magasabbra nem.

Fiesko. Nem, vigasztalódjál! nem a hold szarvaira, de mégis olly magosra, hogy az akasztófát fogvájónak fogod látni. Választásod sokkal okosabb volt semhogy agyadból származottnak hihetném. Szólj tehát, kitől béreltetél?

Szer. Uram, gazembernek szidalmazhat ön, de ostobának nem mondatom magamat.

Fiesko. Kevély a szörnyeteg? (A szolgáknak távozni int.) Szólj, gazember, kitől béreltetél?

Szer. Hm! akkor legalább nem magam lennék bolond. Kitől béreltetém? — Pedig csak száz sovány arany volt a jutalom. Kitől béreltetém? *Gianettino* hercegtől.

Fiesko (elkeseredve fel s alájár.) Száz arany, s

nem több *Fiesko* fejeért?! Szégyeld magad Genua koronaörököse! — Itt fiu, ezer arany, s mondd uradnak, hogy fukar gyilkos.

(*Szer*. főtől talpig vizsgálja *Fieskot*.)

Fiesko. Gondolkozol?

(*Szer*. fölveszi a pénzt s leteszi, ismét fölveszi, s mindig növekedő bámulással nézi.)

Fiesko. Fiu, mit mivelsz?

Szer. (elhatározottan asztalra veti a pénzt.) Uram, e pénzt nem érdemlém meg.

Fiesko. *Otomba* gazfi! akasztófát érdemlettél. A haragra gyult elefánt embereket tapos el, nem férgeket. Fölakasztatnálak, ha csak két szömnál kerülne föbbe.

Szer. (vidor meghajtással.) Nagyságod igen jó s kegyes.

Fiesko. Isten őrizz! irántad nem. Csak épen tetszésemre van most, hogy szeszélyem olly gazembert, mint te vagy, valamivé vagy semmivé tehet, s ezért bocsállak szabadon Jól megérts. Ügyetlenségedet ég zálogának tekintem, hogy valami nagyra vagyok szánya, s ezért vagyok irántad kegyes, ezért leszesz szabad.

Szer. Kezet, Lavagna! — Egyik becsület másakra érdemes. Ha valakinek torka e félszigeten önnek számfölötti, parancsoljon, s én elmetszem díj nélkül.

Fiesko. *Udvarias* gazember, idegen torkokkal akarja háláját kifejezni.

Szer. Mi nem hagyunk magunknak semmit ajándekoztatni; uram, becsültre mi sokat tartunk.

Fiesko. Torokmetszők becsülete?

Szer. Jobban kiállja a tűzpróbát, mint az ugynevezett becsületes embereké; ezek a jó istennek tett esküiket megszegik; mi a mienket pontosan megtartjuk az ördögnek.

Fiesko. *Furesa* lator vagy.

Szer. Örvendek, hogy megnyerém ön tetszését. Tegyen csak próbára s meglátandja ön, hogy olly férfit tanult ismerni, ki tanulmányinak minden ágai-ban dicseretesen haladt. Minden gaz céhből mutathatok bizonyítványokat, a legalsótól a legfelsőig.

Fiesko. Mit kell hallanom? (Leül.) Tehát gazemberek is ismernek törvényeket, s rangrendet? — Szólj a legalsóról.

Szer. Ahhoz tartozik a hosszú újasok megvetést érdemlő serege. Nyomoru mesterség, melly nem szül nagy embert soha, csak korbács, és fenytőházza dolgozik, s legfőlebb akasztófára viszen.

Fiesko. Keeses kinézés, szép cél! kíváncsi vagyok a többi jobbra.

Szer. Második osztályunkba tartoznak a kémek s gépelyek. Tehetős urak, kiket a nagyok meghallgatnak, kiktől mindentudóságukat vásárolják, kik, mint nádályok, lelkebe harappják magukat, a szivekből mérget szinak, s az illető helyekre viszik.

Fiesko. Ismerem ezt, tovább!

Szer. Most a lázitókra, méregkeverőkre jó a sor s mind azokra, kik emberüket soká kerülgetik s rejtekből hátulról támadják meg. Gyáva ebek sokszor, de mégis olly fickók, kik szegény lelkükkel fizetik meg az ördögnek a tanítás díját. Itt az igazság már kissé többet teszen, a tagokat kerékre fonja s a ravasz agyakat nyársra tüzeti. Ez a 3dik céh.

Fiesko. De ugyan szólj, mikor jő már a tied?
Szer. Villám, nagyságos uram! ez épen a ne-
tovább. Én mindnyájan keresztül menék. Lángelmém
korán átfuta minden korlátot. Tegnap este remekel-
tem a harmadik céhben, egy óra előtt kontár levék
a negyedikben.

Fiesko. Ebben vannak az igazi férfiak, ugyé?
Szer. Ebben uram, férfiak, kik embereiket tu-
lajdon négyfalaik közt keresik föl, a veszélyen ke-
resztül ösvényt törnek, áldozataikra rohannak, s az
első köszöntéssel örökre megmentik a másodiktól.
Köztünk maradjon, ezek közönségesen az ördög
gyorspostájának nevezetnek. Ha Mephistofeles int,
nem kell soká várakoznia, s melegen megkapja a
sültet.

Fiesko. Keményre főtt hűnös vagy. Illyent már
rég ohajté. Adj kezet, magamnál tartalak.

Szer. Tréfa vagy valóság?

Fiesko. Meghatározott akaratom, s díjad éven-
kint ezer arany leand.

Szer. Topp, Lavagna! öné vagyok, böhér vi-
gye a magányos életet. Használjon ön mire akar
Leszek kopója, vizslája, rókája, kigyója, kerítője
s hóhéra. Uram, mindenre használhat ön, csak be-
csületes tette nem, mert azokban faragatlan vagyok
mint a tuskó.

Fiesko. Légy gond nélkül. Ha bárányt akarok
ajándékozni, nem küldöm farkas által. Járd be tehát
holnap mindjárt Genuát, s kémeled ki a vélemények
hévfokát. Jól figyelj, mit suttognak a Doria házról
s mikép elmélkednek polgártársim mostani életmó-
domról, s regénye véleményemről. Áraszt el agyukat
borral, míg sziveik véleménye keresztül nem hágja
partjait. Itt pénz, osszál ki belőle a selyemárusok
között.

Szer. Uram —

Fiesko. Ne aggódjál, nincs semmi becsületes
dolog rád bízva. Menj! szólítsd fel segédül cimboráidat.
Holnap hallani akarom újságidat. (El.)

Szer. Bizzék csak bennem. Most reggeli négy
óra, holnap nyole órára annyi újságot hozok, mennyi
kétszer hetven fülbé fér.

(Gyorsan el.)

V á l t o z á s .

(Szoba Verrinánál.)

Tizenegyedik jelenet.

Berta (nyugágyon fekszik, fejét kezébe hajtva.)
Verrina (komoran lép be.)

Berta (jédve fölgrük.) Egek! itt van!
Verrina. Lyányom megijed atyjától?
Berta. Fusson ön! — Egedjen engemet futni!
Atyám, ön rettenetes!
Verrina. Egyetlen gyermekemnek?
Berta. Nem, önnek még egy lyányának kell
lenni!
Verrina. Olly sulyosan nyom szerelmem?
Berta. Földhez, atyám!

Verrina. Hogyan? minő elfogadás ez, lyá-
nyom? máskor, midőn házamba térek gondhegyekkel
szivemen, Bertám élembe szökelt s elmosolygá azo-
kat. Jer, ölelj meg, lyányom! — E lángoló keblen
melegüljön fel ismét szivem, mely a hon halálos
ágyán fagyba merevült. Oh gyermekem! számot veték
ma a természet minden örömeivel, s csak te maradtál
számomra.

Berta. Szerencsétlen atya!

Verrina (elfogulva megöleli.) Berta! egyetlen
gyermekem, Berta! — Végső reményem — Genua
szabadsága — Fiesko oda van! — Légy te kéjhölgy!

Berta. Szent isten! ön tudja?

Verrina. Mit?

Berta. Becsületem —

Verrina. Mit?

Berta. Ezen éjjel —

Verrina (magán kívül.) Mit?

Berta. Erőszak! (Nyugágyra dől. Szünet.)

Verrina. Csak egy lélekzetet még, lyányom!
az utolsót! — Ki?

Berta. Jaj nekem! ne e halálos haragot! —
Istenem, segíts! atyám rebeg, s reszket!

Verrina. Épen nem gondolnám. — Lyányom,
ki —?

Berta. Csöndesen, csöndesen. Drága, legjobb
atyám!

Verrina. Az istenért, ki?

Berta. Egy álarcos.

Verrina. Nem, ez lehetetlen! e gondolatot nem
isten küldé — Hahaha! vén ember, mintha minden
méregnek egy békától kellene eredni! — Termete,
mint enyim, vagy kisebb?

Berta. Nagyobb —

Verrina. Haja feketé? göndör?

Berta. Koromfekete, s göndör.

Verrina. Isten! — fejem! — fejem! — sza-
vának hangja?

Berta. Durva, és mély —

Verrina. Milly színe? nem, nem! nem aka-
rok többet hallani! — Köpenyegének színe?

Berta. Ugy vélem, zöld.

Verrina (elfüdi arcát, s reszketve nyugágyra dől.)
Légy nyugodt, lyányom! csak kis szédülés.

Berta. Könnyörülő ég, ez nem atyám már!

Verrina (szünet után, keserű kacajjal.) Ugy kell,
ugy kell, gyáva Verrina! — hogy a gazfi a törvé-
nyek szentségéhez nyult — e kihívást gyöngének kellett
nyúlai. (Fölgrük.) Hamar, Nikola jöjön — ónt, s
lőport — vagy megállj! megállj! mást határozék,
jobbát. — — Hozzad kardomat — imádkozzál egy
miatyánkat. (Homlokára tartja kezét.) De mit akarok?

Berta. Atyám, én igen rettegek!

Verrina. Jer, ülj mellém. — Berta, beszélj
el nekem, Berta, mit tön azon római ősz, midőn
lyányát — mikép fejezzenek ki magamat? midőn lyá-
nyát szinte olly kecesnek találták? Hallod, Berta,
mit szólott Virginius, megcsokitott lyányához?

Berta. Nem tudom, mit szólott.

Verrina. Ezelős gyermek! nem szólott sem-
mit. Harckés után nyult.

(Hirtelen kardjához kap. Berta ijedten karjaiba dől.)

Berta. Nagy isten! mit akar ön cselekedni?
Verrina (elveti kardját.) Nem! még van igazság Genuában.

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Sakko. Kalkagno.

Kalkagno. Hamar, Verrina! készülj, ma kezdődik a köztársaság választó hete. Korán menjünk az új tanácsosokat választani. Az utcák néptől pezsgenek, az egész nemesség a tanácsház felé hullámszik, csak előjz velünk — szabadságunk diadalát bámulni?

Sakko. A terem padlatán kard hver. — Verrina vad tekinteteket lövel. — Berta szemei vörösek.

Kalk. Istenemre! most veszem én is észre — Sakko, itt szerencsétlenség történt.

Verrina (két széklet hoz.) Üljenek le önök.

Sakko. Barátom, megijesztesz.

Kalk. Barátom, így még nem látalak soha. Ha Berta nem sirna, így kérdeznélék: elsiüyed Genua?

Verrina. El! — Üljenek le! (Leülnek.)

Kalk. Férfi! kényszerítlek!

Verrina. Hallják!

Kalk. Mit gyanítok, Sakko?

Verrina. Genuaiak, önök mindketten ismerik nevem régiségét, önök ősei az enyimeknek szolgáltak, atyáim küzdtek a hon harcait, anyáim példaképpül szolgáltanak Genua hölgyeinek; becsület volt egyetlen tőkének, s atyáról fira örökölt — vagy ki tudja másképp?

Sakko. Senki.

Kalk. Milly igazán isten él, senki.

Verrina. Én családom utolsó ivadéka vagyok. Nóm el van temetve, egyetlen hagyománya e lány. Genuaiak! önök tanúim, miképp nevelém őt. Lépend föl valaki, panaszt emelő, hogy Bertámát gondosan nem óvám mindenkor?

Kalk. Lyányod remek a honban.

Verrina. Barátim! én öreg ember vagyok, ha ezt elveszitem, mást már nem reménylhetek, emlékezetem kihal velem. — Már elveszítém őt, nemzetségem gyalázatos!

Sakko } (fölszólva.)

Kalk. } Isten ne engedje.

(Berta jajgatva zokog.)

Verrina. Nem, kétségbe ne essél, lányom! e férfiak vitézek s jók, ha ezek siratnak téged, úgy valahol vér folyand. Ne nézzetek olly zavarodva, férfiak! (Lassan.) Ki Genuát járomba igazza, az csak meggyőzhet egy lánykát?

Sakko } (fölszólva, s széköket visszaszitva.)

Kalk. } Doria Gianettino?

Berta. Falak, omoljatok rám! Scipióm!

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Bourgognino.

Bourgognino (hevülve.) Szókelj magosra, lányka! örömhirt hozok. — Nemes Verrina, meny-

nyemet ön nyelvére tenni jövök. Rég szeretém már lányát, s nem bátorkodhatám kezéért esengni soha, mert egész vagyonom csalfa deszkákon úszott. Épen most röpült kikötőnkbe Fortunám, kincsekkel rakodtan, mint hallám. Most gazdag ember vagyok, adja ön nekem Bertát, szerencsésé teendem őt.

(Berta elfödi arcát. Szünet.)

Verrina. Ijju férfi, van önnek kedve, szivét pocsolyába vetni?

Bourg. (kardjához kap de hirtelen elhagyja.) Ezt az atya mondá.

Verrina. Ezt minden gazember mondja Olaszországban. — Megelégszik ön mások vendégségének maradékával?

Bourg. Ősz fő, örüllté ne tégy!

Kalk. Bourgognino, az ősz fő valót szól!

Bourg. Valót szól? tehát engem egy lány boldóddá tett?

Kalk. Nem úgy, Bourgognino: a lány tiszta mint angyal.

Bourg. Milly igaz, hogy boldogulni akarok, ez különös! — Megbecstelenítve, és tisztal értelmem ezt föl nem fogja; egymásra néznek, s némák. Valamely szörnyű tett réme vonaglik remegő nyelvükön; kényszeritem önöket, ne zavarják szerete helytelen tréfával elmémet — tiszta volna ő? ki mondá, hogy tiszta?

Verrina. Gyermekek nem vétkes.

Bourg. Tehát éroszak? (Fölszezi földről a kardot.) Genuaiak, minden vétkekre a hold alatt! hol — hol találok fel a rablót?

Verrina. Épen ott, hol Genua tolvaját leled. (Gondolkodva jár föl s alá, végre megáll. Bourg. elmevél.) Ha intéseid értem örök gondviselés, tehát Bertám által akard Genuát megszabadítani! (Lyányához lép, míg karjáról a gyászfátyolt lebontja, ünnepélyesen szól.) Mig egy Doria szivvére e rút mosokot becsületedről le nem mossa, addig ezen arcokat napfény ne érje! (Rá veti a fátyolt.) Vakulj meg tehát!

(Szünet. Mindnyájan némán s csodálkozva néznek rá.)

Verrina (ünnepélyesen, kezét Berta fejére teszi.) Átkozott legyen a levegő, melly körüléd hüvösítő leng! átkozott az álom, melly neked enyhet nyujt! átkozott minden emberi nyom, melly inségedet enyhitené! Menj házam legmélyebb földalatti üregébe, siránkozzál, jajgass, bénítsd az időt bánatoddal. — Életed a haladokló féreg görösös vonaglása legyen — makacs szétzúzó harc létel, s enyészet között! Ezen átok addig feküdjék rajtad, míg Gianettino ki nem hörögte utolsó leheletét. Ha nem, úgy hurcold magad után az örökkévalóságba s viseld mind addig, míg annak körben futó két vége föl nem találattik.

Bourg. Embertelen apa! mit cselekvél? e rémitő, iszonyú átkot szegény ártatlan lányodnak?

Verrina. Nemde, az rettenetes, szerető völegényem? — Ki álland fel most önök közül, s csevegend még mindig hideg vérről, s halasztásról? — Genua sorsa Bertáméval egyesült, s atyai szivem polgári kötelességemnek van átadva. Ki közölünk elég gyáva most Genua szabadtítását késleltetni, midőn tudja, hogy e büntelen bárány mérhetlen bánattal adózik nyelvészivüségéért? — Istenemre! ez nem bolondnak fecsegése volt, megesküvém, s nem könnyörülednek gyermekemen, mig egy Doria földön nem

fetreng, ha mindjárt bakóként éjjel nappal új kinóról kellene is gondolkoznom, s ha bár szét kellene is kánibalfi kinnadon marcangolnom ezen ártatlan gyermekeket. — Önök reszketnek, s mint lelkek, halálhalovány arccal szédelgnek körülöttem? — Még egyszer, Scipio! zsarnokgyilkolásod kezességéül zárom el őt, e becses köteléken tartom mindnyájunk köteleességét. Genua zsarnokának veszni kell, vagy e lányka kétségbe esik; szavamát vissza nem húzom!

Bourgog. (Berta lábaihoz borul.) Veszni fog ő, veszni Genuaért, mint áldozatra szánt vad bika — mily igazán e kardot Doria szívében meg fogom forgatni, oly igazán s bizonyosan nyomandom ajkaira a völégényi csókot. (Fölkel.)

Verrina. Az első pár, melyet furiák szentelnek föl, adjatok egymásnak kezét. Doria szívében forgatandod meg kardodat? vedd lányomat, ő tiéd.

Kalk. (tetérdel.) Itt térdel még egy genuai, s rettenetes acélát az ártatlanság lába elébe teszi, úgy találja föl Kalkagno a mennybe vezető utat, valamint e kardja azon ösvényt, mely Doria életéhez vezet. (Fölkel.)

Sakko (tetérdel.) Utolsó, de azért nem kevesbé elhatározottan térdel: Sakko Rafael, ha e fényes vasam föl nem nyitandja Berta börtönét, egy a megváltó füle csukódjék be végső imádságom előtt.

Verrina. Bennem Genua mondja nektek köszönését, barátim! — Menj most, lányom! s örvendj honod nagy áldozatja lehetni.

Bourg. (megöleli Bertát.) Menj, bizzáll istenben s Bourgogninoban. Berta, s Genua egy napon szabadulandnak meg.

(Berta el.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. (Berta nélkül.)

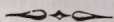
Kalkagno. Mielőtt tovább mennénk, még egy szót, genuaiak.

Verrina. Gyanítom!

Kalk. Négy hazafi elég erős leend é a zsarnoki rettentő hydrát porba dönteni? nem fogjuk föllázítani a népet? nem kellene pártunkhoz csatolni a nemesseget?

Verrina. Értem. Hallják önök tebát; — rég zsoldomban tartok már egy képirót, ki minden művészségét Appius Claudius megbuktatásának füstésére pazarolja. Fiesco imádója a művészetnek, s szeret fölhevülni nagyszerű látványokon. A füstvényt palotájába viendjük, s jelen leszünk, midőn megtekinti, talán ismét fölébreszti nemtőjét annak látása. Talán —

Bourg. El vele. A veszélyt kétszerezd, szól a hős, ne a segédek, már rég érzék valamit keblemben, mi nem akará magát kielégítettetni semmivel. — Mi volt az, most hirtelen megtudám. — Zsarnokom van!

Második felvonás.

(Szoba Fiesco palotájában.)

Első jelenet.

Leonora. Arabella.

Arabella. Nem, mondom, nem. Ön nem jól látott, féltékenység kölcsönzé nagyságodnak e rút szemeket.

Leonora. Mondom, Julia volt. Szüntesd el lenvetésidet, árnyrajzam égszín szalagon függött, ez lángszinű s habos volt, sorsom el van határozva.

Második jelenet.

Előbbiek. Julia.

Julia. A gróf palotáját ajánlá, hogy ablakiból nézzem a tanácsházba vonuló menetet. Unatkozni fogok, míg a chokolade elkészül, addig asszonyom, mulattasson engemet.

(Arabella távozik, de ismét visszajő.)

Leon. Parancsolja ön, hogy társaságot híjak?

Julia. Minő izetlen ajánlat, mintha itt kellene azt keresnem; ön fog engem mulattatni, asszonyom! (Kacérkodva föl s alá jár.) Ha teheti ön, asszonyom! mert nincs mit mulasztanom.

Arab. (gonoszul.) Annál többet mulaszt e drága öltözet, signora; mily kegyetlenség, gondolja meg csak, az ifju piperócök szemüvegeit e szép zsákmánytól megfosztani! Oh! és e gyöngyök villogó játéka, mely csaknem sebet éget szemeimben, az élő nagy istenre! nagyságod az egész tengert kirablá!

Julia (tükör előtt.) S ez nekem nemde nagy ritkaság, lány? — de halld, lány, nyelvedet is bérbe adad uraságodnak? — valóban helyes, asszonyom, vendégeinek cselétei által mondatni hízlegéseket.

Leon. Szerencsétlen vagyok, signora, hogy kedélyem ön jelenlétének örömeit csonkítja.

Julia. Rút szokás az, mely ügyetlenné s balgává teszi önt. Élénk, gyors s elmés! e szavakban varázserő rejtezik, de ön utja nem olyan, hogy férjét magához bilincselhetné.

Leon. Én csak egy utat tudok, grófné, s meg fog engedni, ha az az önétől távol esik.

Julia (rá figyelni sem akarva.) S mikép öltözik ön, asszonyom! ugyan szégyelje magát! testére is több gondot fordítson, folyamodjék művészethez, hol a természet mostoha anyává lett önön; mázt ezen arcokra, melyeken a szintelen szenvedély nyavalg; szegény teremtmény! így nem fog arcocskája soha vevőre találni.

Leon. (derülten, Arabellához.) Örvendj szerencsém, lányka, lehetlen, hogy elveszítém Fieskot, vagy nem veszíték rajta semmit.

(Chokoládét hoznak. Arabella tölt.)

Julia. Elveszítésről mormol ön valamit? — De istenem! miként is jöhete ön azon szomorú ötletre,

Fiesko nejévé lenni? — Miért e magosságra, gyermekem, hol szükségkép láttatnia kell magát s összehasonlításra adatik alkalom? becsületesemre, kincesem, bangó vagy ostoba volt az, ki önt Fieskonak megkeríté. — Jó állatocska, azon férfi, ki a jó izlés köreiben megszenvedtetik, nem lehetett soha hozzád illő. (Csészét vesz kezébe.)

Leon. (Arabellára mosolygva.) Vagy nem akarna a jó izlés ezen köreiben megszenvedtetni?

Julia. A gróf szép, ismeri a világot, s jó izlése van. A gróf szerencsés volt magas ismeretségeket szerezni, a grófnak válalkata heves, most tüzesen távozik egy finom körből, lakába tér, a nő mindennapi kedveskedéssel fogadja, lángját egy nedves fagyos csókkal oltja s szerelme jutalmát olly sovány adagokban nyújtja neki, mint valamely étbérlőnek. Szegény férj! ott virító élet nevet elébe, itt nyavalgó érzélgés undorítja el. Signora, az isten kedvéért nem vesztendi é el esztét a gróf, vagy mit fog választani?

Leon. (csészét nyújt Juliának.) Önt grófné, — ha esztét elveszti.

Julia. Helyes; e csipés tulajdon szívedet érje. Reszkess e gúnyért; de mielőtt reszkelnél, pirulj!

Leon. S ismeri ön a pirulást? De miért nem, hisz ez is a kacérság egyik eszköze.

Julia. Nézze csak az ember, boszantani kell a férgesekét, ha egy szikra elméneséget akarunk belőle sajtolni. — Elég most, csak tréfa volt, aszszonyom; nyujtsa kezét békülésre.

Leon. (sokat jelentő tekintettel kezét nyújt.) Imperiali! — haragom nem nyugtalanítandja önt.

Julia. Grófné, ön valóban nagytelkü; de nem lehetnék é én is az? (Lassan s kémlődve.) Ha egy személy árnyát magamnál hordom, nem következik é, hogy eredetije becses előttem? — Vagy mit vél ön?

Leon. (zavarodtan.) Mit szól ön? Reményilem ezen következtetés igen valótlan.

Julia. Magam is úgy vélem, a szív nem hija soha segédül az érzéseket, érzélem nem keresend ékszer mögött menedéket.

Leon. Nagy isten! mikép jó ön ezen igazsághoz?

Julia. Irgalom, csupán irgalom! mert lássa ön, állításom így megfordítva is igaz, — s Fiesko még öné.

(Átnyújtja az árnyrajzat, s álnokul kacag.)

Leon. Árnyrajzam? önnék? — Oh, az istentelen férfi! (Fájdalmasan székre veti magát.)

Julia (örvendve.) Megtorlám magamat? meg? Hogyan, asszonyom, s egy tőszurással sem bír már? — Kocsimat! — tervem sikerült. (Leonorához.) Vigasztalójék, gyermekem, örvöngésében nyerém árnyrajzat a gróftól. (El.)

Harmadik jelenet.

Kalkagno. Leonora.

Kalkagno. Imperiali grófné olly hevülésben távozik, s ön felindulva, madonna?

Leon. Nem, ez hallatlan!

Kalk. Ég s föld! talán csak nem könyez ön?

Leon. Azon embertelennek egyik barátja — el szemeim elől!

Kalk. Ki azon embertelen? ön megijeszt.

Leon. Férjem, Fiesko!

Kalk. Mit kell hallanom?

Leon. Csak olly gaztettet, melly férfiak közt mindennapi.

Kalk. (hevesen megragadja kezét.) Nagyságos asszony! szívem a könyező érényért dohog.

Leon. Ön férfi, szíve nem nekem való.

Kalk. Egészen önnek való — telve van önnel — oh! ha tudná nagyságod, milly igen — milly igen rendkívüli —

Leon. Férfi, hazug vagy! előbb igérsz semmint cselekszel.

Kalk. Esküszöm!

Leon. Hamisan. Szünjél — Elfárasztjátok az istent hamis esküitek följegyzésével. Férfiak! férfiak! ha esküitek ugyan annyi ördögökké válnának, ostromra rohanhatnának a menny ellen, s a világosság angyalait mint foglyokat hurcolhatnák sötét országukba.

Kalk. Ön ábrándozik, grófné! — Elkeseredettsége igazságtalanná teszi. Az egész nem bűnhődjék egynek hibájáért?

Leon. Ember! egyben imádám az egész nemet, ne legyen szabad azt abban gyűlölnöm?

Kalk. Tegyen próbát, grófné — ön rosz helyre ajándékozá szívet először — — tudnék egy helyet, hol igen jó állapotban lenne.

Leon. Ti a teremőt is kihajdújátok világából — nem akarok hallani semmit.

Kalk. E kárhözható itéletet még ma kellene önnek karjaim közt visszavonni.

Leon. Végezd beszédet. — Karjaid közt?

Kalk. Karjaim közt, mellyek egy elhagyatott fölvtételére nyitvak, öt elveszett szerelemért vigasztaladók.

Leon. Szerelem?

Kalk. (letérdel, tüzesen.) Igen, kimondám. Szerelem, madonna! — Élet s halál fekszik ön nyelvén. Ha szenvedélyem vétek, ugy az érény s bűn végei folyjanak egybe, s ég, és pokol egy kárhözható olvadjon.

Leon. Ide céloz tehát részvéted, képmutató? egy térdhajlásban előrúlad a szerelmet, és barátságot? — El örökre szemeim elől — undok nem! eddig hívem, hogy csak asszonyokat csalsz s nem tudám, hogy önmagadon is árulóvá leszesz.

Kalk. (zavarodva föláll.) Nagyságos asszony —

Leon. Nem elég, hogy a bizalom, s meghittség szent zárát feltöré, hanem még az érény tisztá tükrére is halált lehel ezen alaacsony hízélgő, s ártatlanságomat eskütörésre akarja oktatni.

Kalk. Az eskütörés nem ön részéről történik, madonna.

Leon. Értem, s érzékenységem vesztegesse meg számodra érzelmimet? — Te nem tudád, hogy maga azon főséges szerencsétlenség is, Fieskoért megrepedhetni, nemességre emeli az asszonyi szívet — menj — Fiesko gyalázata nem emelhet hozzád egy Kalkagnot, de az emberiséget elsüllyeszti. (El.)

Kalk. (bámulva utána néz, végre öklével homlokára ütén, távozik.) Otromba! (El.)

Negyedik jelenet.

Fiesko. Szerecsen.

Fiesko. Ki távozik innen?

Szer. Kalkagno.

Fiesko. A nyugágyon e kendő maradt, nóm itt vala?

Szer. Épen most nagy hevülésben ment el mellettem.

Fiesko. E kendő nedves! (Elrejt.) Kalkagno itt? Leonora erős hevülésben? — — Estére töled fogom kérdezni, mi ment itt véghez.

Szer. Bella szereti hallani, hogy szöke — felelni fogok.

Fiesko. S most már harminc óra elmúlt, teljesítéd parancsomat?

Szer. Betüröl betüre, uram!

Fiesko (leül.) Tehát szólj, mit füttyölnek Doriáról, s mostani kormányunkról?

Szer. Oh gyalázat! igen undok nótákat, csak a pusztá szó is: Doria, megrázza őket, miként lázborzongás. Gianettino halálig gyűlöletes. A franciák, így szól a nép, Genua patkányi valának, kandur Doria megevé őket, s most már egerek után is szívesen kap.

Fiesko. Ez igaz lehetne; de nem tudtak kutyát találni a kandurnak?

Szer. A város annyit mormolt, hogy vége hosza nem volt, egy bizonyos — holla! tehát csakugyan feledém nevét!

Fiesko. Otromba! azon nevet olly könnyű megjegyezni, milly nehéz vala szerezni; van Genuának több azon egyetennél?

Szer. Olly kevésbé, mint két Lavagna gróf.

Fiesko. Ez már valami, s mit sutognak vig életemről?

Szer. Hallja, Lavagna gróf! Genua magosan gondolkodik önről, nem emészthetik meg, hogy egy első rangu ur — tele észszel, s tudományokkal — tüzzel, s befolyással — négy millio fontnak ura — ereiben hercegi vérrel, egy ur mint Fiesko, kihez első intésre minden szívek örömmel röpülnének —

Fiesko. Egy gazembertől ezt hallgatni —

Szer. Hogy Genua nagy félfia Genua romlását elalussza, sokan sajnálják, némelylek gunyolják, legtöbben kárhóztatják őnt. Mindnyájan sajnálják a hont, melly őnt elveszté — egy jesuita szagolni akará, hogy róka lappang a hátóöltöny alatt.

Fiesko. Egyik róka megérzi a másikat. Mit szólnak regényemhez Imperiali grófnéval?

Szer. Minek ismétlésétől igen szépen őrizkedni fogok.

Fiesko. Ki vele szabadon, mennél szemtele-nebbül, annál kívánatosabb — tehát mit mormolnak?

Szer. Nem mormolnak semmit — minden kávéházakban, teketábláknál, vendéglőkben, sétányokon, vásárban, csarnokban feuhangon kiáltják —

Fiesko. Mit? parancsolom, szólj!

Szer. Hogy ön bolond.

Fiesko. Helyes, itt egy arany e hirért, már most föltevém a csörgősapkát, hogy legyen a genu-

aiaknak tárgyak tanakodásra, nem sokára kopaszra nyirom majd fejemet, hogy rólam játszak a bohócot. Mikép mutatkoznak a selyemárusok ajándékim vételekor?

Szer. Bolond! mint a szegény bünösök —

Fiesko. Bolond? megőrültél, fiu?

Szer. Bocsánat, kedvem volna még több aranyokhoz.

Fiesko (nevet, s egy aranyat ad neki.) Tovább, mint a szegény bünösök?

Szer. Midőn bárd alá hajtják fejüket, s kegyelem harsog fölöttük, testestől lelkestől önhöz állanak.

Fiesko. Azon örvendek; ök határozzák a genuai pór nép akaraját.

Szer. Minő jelenet volt az! — — Ördögé legyek, kevés hibázott, s még kedvemet leltem volna a nagylelkűségben. Örjögve tolongtak nyakamra, a lyányok pedig szerelmeseknek látszóttak apám színebe, olly tüzesen rohantak holdfogyatkozásra — mégis mindenható az arany, gondolám, még a szerecseneket is megfehériti.

Fiesko. Gondolatod jobb volt, mint azon melegágy, mellyben tenyészett, a szavak, mellyeket hozál, jók; lehet belőlük tettekre számolni?

Szer. Valamint az ég köhécseléséből kitörő viharra. Az emberek összedugják fejüket, csoportozatokban sutognak s vigyázva elnémulnak, ha idegent látnak körülöttük olázkodni. Egész Genua fölött redkedt hőség uralkodik, ezen elégtelenség mint terhes fürgeteg függ a köztársaság láthatarán; csak egy szellőcskét, s villámok közt hulland a jégeső.

Fiesko. Csöndesen! hallga! mi zavart zaj ez?

Szer. (ablakhoz fut.) Sok emberek kiáltása, kik a tanács házból jönnek.

Fiesko. Ma prokurátorválasztás van, rendeld elé kocsimat. Lehetlen, hogy már vége legyen az ülésnek, föl akarok menni, jogszerint még nem lehet az ülésnek vége. — Kardot, s köpenyegemet ide, hol rendelkeztem?

Szer. Uram, elpám s zálogba tevém.

Fiesko. Azon örvendek.

Szer. Hát mi lesz? soká várjak még az ajándékra?

Fiesko. Mivel nem lopád el köpenyegemet is?

Szer. Mivel a tolvajt megnevezém.

Fiesko. A zaj erre vonul — hallga! ezek nem tetszés kiáltásai. Hamar, tárd ki udvarom kapuit — valamit sejték, Doria vakmerő, a kormány töhégyben billeg. Fogadni mernék, láрма volt a tanács házban.

Szer. (az ablaknál kiált.) Mi ez? Balbi után le felé — sok ezer ember — bárdak — kardok — holla! Tanácsosok erre sietnek.

Fiesko. Zendülés van! siess közjök, kiáltsd nevedet, s iparkodjál, hogy ide vonuljanak.

(Szerecsen elsiét.)

Fiesko. Mit a hangyaész fáradsággal halomra gyűjt, azt fél pillanat alatt kergeti össze a véletlenség szele.

Ötödik jelenet.

Zenturione. Zibo. Asserato. (Zajosan berohannak.
Fiesko.

Zibo. Gróf, bocsássa meg haragunknak, hogy jelentés nélkül lépünk be.

Zenturione. Meggyaláztattam, halálosan meggyaláztattam a herceg unokaöccsétől az egész tanács színe előtt!

Asserato. Doria bepiszkolá az arany könyvet, melynek minden genuai nemes egy lapja.

Zent. Azért vagyunk itt, az egész nemesség megsérteték bennem, az egész nemességnek osztolni kell boszumban. Becsületem megboszulására nehezen volna segédekre szükségem.

Zibo. Az egész nemesség fölingerelteték benne. Az egész nemességnek haraglágra kell lobbanni.

Asser. A nemzet szent jogai darabokra törtetek, a köztársasági szabadság halálosan megsebesítették.

Fiesko. Magosra feszítik önök várakozásomat.

Zibo. Ó volt 29dik a választó urak között, arany golyót huzott a prokurátorválasztáshoz, 28 szavazat volt már összegyűjtve, 14 volt enyim, ugyan annyi Lomellinoé; Doria s Zenturione még nem szavaztak —

Zent. Én Ziboért szavazék. Doria — képzelje ön beszütem sebét — Doria —

Asser. Ollyasmit nem ért még senki, mióta a tenger Genua körül hullámszik —

Zent. Doria kardot rántott, melyet skarlátja alatt rejtve tartott, szavazatomat hegyére szúrta, s így kiálta a gyülekezetbe:

Zibo. „Tanácsosok, ennek nincsen ereje, keresztül van luggatva, Lomellino prokurator!”

Zent. „Lomellino prokurator!” s asztalra veté kardját —

Asser. S kiálta: „Nincsen ereje!” s asztalra veté kardját.

Fiesko. Mit határoznak önök?

Zent. A köztársaság szíve megsebesítették. Mit határozunk?

Fiesko. Zenturione, lehelettől csak nád hajlik. Vihart akarnak a tölgyek; kérdem, mit határoznak önök?

Zibo. Ugy vélem, kérdezni kellene: mit határoz Genua?

Fiesko. Genua? Genua? el azzal, porhanyó az s török, hol érinti ön. A nemesekben bizik ön? talán, mivel savanyu arcokat csinálnak, s vállat vonítanak, midőn kormány dolgairól van szó? el velük. Hósi tüzők keleti portékák kötegeibe szorult, s lelkeik rettegve röpdésnek indiai gályáik körül.

Zent. Tanulja ön jobban ismerni nemesinket, alig ment véghez Doria vakmerő tette, midőn több száz tanácsos szaggatott öltözetben a vásártérre futott, az egész tanácsház üres lett.

Fiesko. Mint galambház, midőn héja száll bele.

Zent. Nem — mint löportorony, midőn tüzes kanóc röpül bele.

Zibo. A nép is dühöng, s mit nem tehet egy sebzett vadkan?

Fiesko. Hahaha! A vak tehetetlen óriási tömeg, mely durva csontokkal elébb dörömböz s zajong; magosat s alacsony, távol s közel fekvő minden tárgyat, tátogató szájával el akar nyelni, s végre minden cérnaszálaban megbotlik? Genuaiak, híjában minden, a tengeri uralkodóknak korszaka elmúlt. Genua tulajdon neve alatt omlott össze. Genua azon ponton áll most, mellyen hajdan a győzhetlen Róma, midőn mint tollgömb egy gyöngéd gyermeknek, Octavianusnak, kezébe ugrott. Genua nem lehet többé szabad. Genuának uralkodó által kell megilletetni, Genuának korlátlan uralkodóra van szüksége, tehát hódoljanak önök a lenge fejű Gianettinonak.

Zent. Majd, midőn az ellenséges elemek kibékülnek, s az éjszaki égsark a déli után ugrik — — menjünk, bajtársak.

Fiesko. Maradjanak önök, maradjanak! mit forralnak önök, Zibo?

Zibo. Semmit, vagy olly bohózatot, mellynek neve: földrengés.

Fiesko (egy szoborhoz vezeti őket.) Nézzék e szobort!

Zent. A florenzi Venus; minek ez most nekünk?

Fiesko. De tetszik önöknek?

Zibo. Rosz olaszok volnánk, ha nem tetszenék. De mikép jut ön most ezen kérdéshez?

Fiesko. Utazzák be önök a világ minden részeit, s keressék ki a legszerencsésebb élő asszonyi mintát, mellyben ezen álmódott Venus minden kecséit ölelhetik.

Zibo. S fáradozásink díja leend?

Fiesko. Az, hogy hazugsággal vádolhatandják a képzelet szüleményit —

Zent. De mit nyerünk ez által?

Fiesko. Azon pert nyerendik meg, melly már évek óta foly a természet, s művészek közt.

Zent. S azután?

Fiesko. Azután? azután? (Nevetni kezd.) Azután elleledek önök látni, hogy Genua szabadsága darabokra törtetik.

(Zibo, Zenturione s Asserato indulatosan távoznak.)

Hatodik jelenet.

Fiesko (egyedül. Zaj a palota körül.)

Fiesko. Szerencsésen! szerencsésen! a köztársaság szalmája lángol, a tűz már sok ház s toronyba akadt. — Rajta! rajta! közös legyen a gyuladás, s káron örvendő szélvész füttyöljön a pusztításba!

Hetedik jelenet.

Szerencsen (sietve.) Fiesko.

Szerencsen. Csoportok csoportokra!

Fiesko. Messze tárd föl a kapuk szárnyait! omlójék be minden, kinek lába van.

Szer. Republikanusok! republikanusok! járom-

ban huzzák szabadságukat; fuldokolnak, mint igás barmok, aristokratái dicsőségük alatt.

Fiesko. Bolondok, kik vélik, hogy Fiesko Lavagna folytatandja azt, mit nem kezdett. A zendülés épen jókor jő, de az összeesküvés tőlem eredjen. Már a lépcsőken zajognak.

Szer. (kimegy.) Holla! holla! legnagyobb udvarissággal ajtón hozandják be a házat.

(A nép beomlik az ajtó darabokra török.)

Nyolcadik jelenet.

Fiesko. Tizenkét kézmives.

Mind. Boszut Dorián! boszut Gianettinon!

Fiesko. Csak szép csöndesen, honfiak! hogy mindnyájan így jöttök udvarlásomra, jó szíveteknek bizonyítványa, de füleim kissé érzékenyek.

Mind. Porba Doriával! porba az öreggel! porba unokaöccsével!

Fiesko (mosolygva számlálja őket.) Tizenkettő! hatalmas tábor!

Néhányan. Ezen Doriáknak pusztulni kell! a kormány más alakot öltön!

Iső polgár. Békebiráinkat a lépcsőkről levetni, a lépcsőkről! — a békebirákat!

2dik. Gondolja csak, Lavagna, a lépcsőkről le, midőn a választásnál ellene szegültek.

Mind. Nem kell tűrni! nem szabad tűrni!

3dik. Kardot vinni a tanácsba —

Iső. Kardot! háboru jelét, béke teremébe!

2dik. Biborban jelenni meg a tanácsban, nem feketében, mint a többi tanácsosok!

Iső. Nyolc csődörrel kocsizni fővárosunkban.

Mind. Zsarnok ő! — A hon s kormány árulója! 2dik. Kétszáz német testőrt vásárolni a császártól!

Iső. Külföldieket a hon gyermekei ellen! németeket olaszok ellen! katonákat törvények mellé!

Mind. Fölségsértés! — árulás! — Genua romlása!

Iső. A köztársaság címerét kocsija ajtajára fésztetni!

2dik. András szobrát a tanácsház udvarának közepére állítani!

Mind. Darabokra Andrást! ezer darabokra a kö Andrást, s az elevent!

Fiesko. Genuaiak! miért nekem mind ezeket?

Iső. Ne tűrje ön! nyomja szemére hüvelykét!

2dik. Ön böles férfi s ne szenvedje ezeket; cselekedjék s gondolkozzék érettünk!

Iső. S ön jobb nemes mint azok, s büntesse meg őket, s ne tűrje e gyalázatot!

Fiesko. Önök bizalma igen hizelgő, megérdemelhetem tettek által?

Mind. Üssed! rontsad! szabadíts!

Fiesko. De egy jó szót csak elfogadtok még?

Néhányan. Szóljon, Lavagna!

Fiesko (leül.) Genuaiak! az állatok országa egykor vizslayos forrongásba jött; pártok pártok ellen harcolának, s egy szelindek ült trónra. Ez meglevén szokva a vágó marhát bárd alá riasztani, kutyául uralkodók országában, ugatott, harapott s

népe csontjain rágódott. A nemzet zúgott, a legbátrabbak összeálltanak, s megfojták a királyi szelindeket. Most országgyűlés tartaték azon nagy kérdést elhatározandó: mely kormányrendszer tehet legboldogabbá? — a vélemények háromfelé szakadtak. Genuaiak, mellyik véleményt pártoltátok volna? Iső. A népet! mindenkor a népet!

Fiesko. A nép győzött, a kormány népuralkodási lón, minden polgár szavazott, többség határozott, néhány hét elmulván, az ember háborut üzent az ujonan született szabad országnak. — Az ország összegyűlt, ló, oroszlan, tigris, medve, elefánt s szarvorrú fölkeltenek hangosan ordítva: fegyverre! — Most a többire jött a sor, bárány, nyul, szarvas, szamár, madarak, halak s bogarak országai léptek fel, s jajgatva suttogák: béke! — Látjátok, genuaiak! több gyáva volt mint bátor, több ostoba mint okos — a többség győzött. Az állatok országa elveté fegyvereit, s az ember sarcolá telkeit. Ezen kormányrendszer tehát félrevetették. Genuaiak, mihez tetteket volna most hajlandók?

Iső. Választottsághoz! természetesen választottsághoz!

Fiesko. E vélemény tetszék. A kormány több kamarákra osztatott. Farkasok gondoskodának a jövedelemtől, rókkák levének titoknokaik, galambok igazgaták a verítéket székelt, tigrisek valának a békebirák, kecskebakok házassági pörök fölött ítéltenek, nyulak katonák lettek, oroszlanok s elefántok hátul a pogyász mellett maradtak; szamarak nevezettek ki követeknek, s a vakondok felügyelésére bízottak a hivatalok vitelének bírálása. Genuaiak! mit reményltek e böles felosztástól? kit a farkas össze nem téptt, megcsalta a róka; ki ettől megmenekvék, azt a szamár fölrugta. Tigrisek az ártatlanságot gyilkolák, rablóknak s gyilkosoknak kegyelmet osztott a galamb; s végre, ha valaki hivatalát letevé, a vakondok annak vitelét mindenkor helyeslé. — Az állatok föllázadtak: válasszunk teljes hatalmu uralkodót! kiáltának egy hanggal, ki körmökkel, észszel s csak egy gyomorral bír, s egy főnek hódoltanak mindnyájan — egynek, genuaiak — de (méltósággal közéjük lép.) ez az oroszlan volt!

Mind (tapsolnak, s fölvetik kalapjaikat.) Helyesen, helyesen! ezt ravaszul cselekvék.

Iső. S Genua is így cselekedjék, s Genuának meg van már embere!

Fiesko. Nem akarom őt tudni; menjetek házaikba, s gondoljatok az oroszlanra!

(A kézmivések zajongva elmennek.)

Kilencedik jelenet.

Fiesko (egyedül.)

Fiesko. Minden kívánságom szerint megy. — Nép s tanács Doria ellen — nép s tanács Fiesko mellett. — Hasszan! Hasszan! — Erősítenem kell ezen gyűlölséget, s az édeket megújítani! — Ki Hasszan! pokolnak korcsfia, Hasszan! Hasszan!

Tizedik jelenet.*Fiesko. Szerencsen.*

Szerencsen. Talpaim égnek még, mi dolgom ismét?

Fiesko. Mit parancsolok.

Szer. Hora fussak először, hova utoljára?

Fiesko. Futástól ezuttal fölmentlek, hurcoltatni fogsz — készülj, orgyilkolásodat ezennel ki-kürtölöm, s kötözve a verítélőszék hatalmába adlak.

Szer. Uram! ez egyezésünk ellen van.

Fiesko. Légy egészen nyugodt, csak tréfa, s bohózat az egész dolog. E pillanatban minden attól függ, hogy Gianettinonak életem elleni törekvése nyilvános legyen, keményen kérdőre fogsz vonatni.

Szer. Vallok azután, vagy tagadok?

Fiesko. Tagadsz. Kínpadra fogsz feszíttetni, az első fokot kiállod, e kis büntetést elszenvedheted szándéklott orgyilkolásodért. A második fok alatt vallani fogsz.

Szer. (aggóva fejét csóválja.) Uram, gazfi az ördög! azon urak megtartanak ebédre, s végre csupa tréfából kerébbe töretnek.

Fiesko. Élve szabadulsz meg, grófi becsületesemet zálogul. Elégtételül büntetésedet fogom kikérni, s azután az egész köztársaság színe előtt megkegyelmezlek.

Szer. Megegyezem mindenben — nem árt, ha csuklóimat kissé megnyújtják, legalább majd gyorsabb leszek.

Fiesko. Tehát karcold meg hamar törőddel karamot, hogy vérezzék — úgy teendek, mintha épen most fogtalak volna meg a tetten. — — Jól van. (Szörnyű kiáltással.) Gyilkosok! gyilkosok! gyilkosok! álljátok el az utakat! zárjátok be a kapukat!

(Torkánál kihurcolja a szerencsent.)

Tizenegyedik jelenet.*Leonora. Róza (ijedten.)*

Leonora. Gyilkosság! kiáltának, gyilkosság! E helyről jött a zaj.

Róza. Bizonyosan csak vak láрма, milyen Genuában mindennap történik.

Leon. Gyilkosságot kiáltának, s a nép érthetőleg zúgá Fiesko nevét. Nyomoru csaltság! szemeimet kimélni akarják, de szívemet meg nem csalhatják — szaporán, siess utánuk, nézz s figyelj jól mindenre; azután pedig add tudtomra, hova hurcolták őt?

Róza. Legyen nyugodt, nagyságod, Bella közel van hozzá.

Leon. Bella fogandja föl haldokló pillantását. Szerencsés Bella! — Jaj nekem, én vagyok gyilkosa! — Engem szerethetvén, nem rohant volna Fiesko soha a világ zajába, nem az irigység gyilkosaiba. Bella jó! el! ne szólj semmit! Bella!

Tizenkettedik jelenet.*Előbbiek. Arabella.*

Arabella. A gróf él s ép. Látám őt a városon végig lovagolui, soha még olly szépnek nem látám nagyságos urunkat, a fekete mén büszkén pompázott alatta, s patkóival kevélyen távol tartá fejtelmi uratól a tolongó népet. Engem megpillantott a nagyságos gróf, midőn erre vágatott, s ide intvén, kegyesen mosolygva három csókot vetett vissza. — Mit tegyek azokkal, signora?

Leon. (elragadtatva.) Könnyelmű csevegő, vidd neki ismét vissza.

Róza. Láss, nagyságod, már ismét egészen bitorban fürdik area.

Leon. Szívét kacér hölgyek után veti, s én egy tekintet után sovárgok. Oh, asszonyok! asszonyok!

(Elmennek.)

V á l t o z á s.

(Teren András palotájában.)

Tizenharmadik jelenet.*Doria Gianettino. Lomellino (sietve jö.)*

Gianettino. Hagyjuk őket szabadságukért kiáltani, mint kölykeikért oroszlánok. Én a mellett maradok.

Lomellino. Mégis, nagyságos ur —

Gianet. Pokolba kételkedéssel, három óras prokurator! hajszályit sem engedek, bár Genua tornyai rázzák fejeiket, vagy a dörgő tenger zúgjon nemet; én nem rettegek azon porrákástól.

Lomel. Igaz ugyan, hogy a pornép csak égő fa; de a nemesség adja hozzá szelét. Az egész köztársaság forrong — nép és nemesek.

Gianet. Én tehát mint Nero állok a hegyen, s nézem a mulatságos égést.

Lomel. Mig az egész tömeg egy hatalmas pártfő karjába veti magát, kinek elég bátorsága leend a zavarban aratni.

Gianet. Tréfa, tréfa! én csak egyet ismerek, ki rettentő lehetne, s arról már gondoskodám.

Lomel. Ó fönsege!

Tizenegyedik jelenet.*Előbbiek. András.*

András. Signor Lomellino! hugom ki akar kicsizni.

Lomel. Szerencsém lesz őt kísérni. (El.)

András. Hallod, öcsém! nem vagyok veled megelegedve.

Gianet. Kihallgatást kérek, fönseges bátyám!

András. Azt meg adom Genuában a legrongyosabb koldusnak, ha megérdemli; gazáknak soka, habár unokaöcsém volna is. Elég kegyelem, hogy csak nagybátyád szól hozzád; megérdemlenéd a herceget, s tanácsát hallani!

Gianet. Csak egy szót, kegyelmes uram!

András. Halld, mit cselekvél, s azután mentsd magadat. Te egy épületet szaggattál össze, melyet fél század alatt tömérdek gondnal szerkezték. Nagybátyádnak mausoleumát, egyetlen emléket — — a genuaiak szeretetét; e könnyelműséget megbocsátja András.

Gianet. Nagybátyám s hercegem —

András. Ne szakaszd félbe szavaimat, te az országlás legszebb remekét sértéd meg, melyet magam hozék mennyből a genuaiaknak, mely anyyi éjembe, veszélybe, s vérembe került. Egész Genua előtt bepiszkolád hercegi becsületemet, nem tisztelvéni intézetemet. Ki előtt leend az szent, ha tulajdon vérem által megvettetik? ezen ostobaságotat megbocsátja nagybátyád.

Gianet. (megsértve.) Kegyelmes uram! Genua hercegeének neveltetm ön által —

András. Hallgass! Az ország árulója vagy, s megsebesítéd élete szívet — engedelmesség ennek neve; jegyezd meg ezt magadnak, fiu! — Mivel a pástor napszáma estején visszalépett, elhagyottak vélted a nyáját? mivel András hószin haját visel, tehát mint utcaölcön tomboltál a törvényeken?

Gianet. (dacosan.) Lassan, herceg! az én eremben is András vére buzog; azon Andrásé, ki előtt Franciaország reszketett.

András. Hallgass, parancsolom! — Megszoktam, hogy a tenger is figyeljen, midőn beszélek. — Templomának közepette undokítád nyáladdal az igazságot. Tudod, mikép szokták ezt büntetni, zendülő? — Most szólj!

(Gianettino szóltanul földre szegzi szeméit.)

András. Szerencsétlen András! tulajdon szivedben tenyésztéd érdemeid férgét! — Házat építék a genuaiaknak, melynek a mulandósággal dacolva kellett volna szembe szállani, s magam röpitém bele az első égő üszköt; ezt itt! — Ezen ősz főnek köszönd, meggondolatlan, mely rokon kezeiktől akar sirba szállítani, köszönd istentelen szeretetemnek, hogy vérpadról nem vetem a lázadó fejét a megsértett ország élébe!

(Gyorsan el.)

Tizenötödik jelenet.

Gianettino (pirulva s szóltanul néz a herceg után.)

Lomellino (futva s ijedten.)

Lomellino. Mit láték? mit kelle hallanom? Most! most! fusson, herceg! most minden elveszett.

Gianettino. Mit veszitheték?

Lomel. Genuát, herceg. A vásártérről jövök; a nép egy szerencsen körül tolong, ki kötözve hurcoltatott oda; Lavagna gróf, s utána háromszáz nemesnél több, a tanácsházba siettek, hol a gonosztevők kinoztatnak. A szerencsen orgyilkosságon ka-

patott, melyet Lavagna grófon kellett volna véghez vinnie.

Gianet. (lábával dobbant.) Mit? minden ördögök elszabadultak ma?

Lomel. Erősen vallatták; de a szerencsen nem mondá meg, kitől béreltetett. A kintpad első fokára feszítettet, s nem vallott semmit; a második fok munkálni kezdett, s ő kivallá — ő kivallá — nagyságos ur, hova gondolt ön, midőn becsületét illy semmirekellőre bizta?

Gianet. (durván rákiált.) Ne kérdezz tőlem semmit!

Lomel. Hallja ön tovább. Alig mondatott ki e szó Doria — inkább szerettem volna saját nevemet az ördög jegyző tábláján látni, mint az önéit itt hallani — s Fiesko mutatkozni kezdett a nép között. — Ismeri ön őt, azon férfit, ki könyörgve parancsol s a sokaság szíveivel uszoráskodik. Az egész gyülekezet meredező csoportozatokban hajlott lélekzet nélkül élébe, ő keveset szóla; de véres karját föltakará s a nép verekedett a hulló csöppekért, mikint szent ereklyékért. — A szerencsen sorsa kényére engedtet, s Fiesko — halálos döfés ez nekünk — Fiesko megkegyelmezett neki. Most ordító hangokban dühöngött a nép, hatalmasan félben szakasztva eddigi csöndét; minden lehetet egy Doriát semmisített meg, s ezer torokból ömlő éljen között vitetek lakába Fiesko.

Gianet. (tompá kacajjal.) Dagadjon bár torkomig a zendülés! — Károly császár! ezen két szót dörögöm csak a nép fülébe, s egy harang sem kondul meg többé Genuában.

Lomel. Csehország innen távol van, ha Károly siet, úgy még jókor jöhet nagyságod halotti torára.

Gianet. (egy nagy pecsétü levéllel vesz elő.) Szerencse tehát, hogy már itt van — csodálkozik Lomellino? olly örültnék vélt engem, hogy dühös republikanusokat ingerelhetnék, elébb semmint elárulnám, s eladnám őket?

Lomel. Nem tudom, mit gondolok.

Gianet. Én valamit gondolok, mit te nem tudsz. El vagyok határozva, holnapután tizenkét tanácsos elesik — Doria uralkodó lesz, s Károly császár védni fogja őt — visszalépsz?

Lomel. Tizenkét tanácsos? — Szívem nem elég tág tizenkét gyilkosság befogadására.

Gianet. Bohó, a trónon lerázzuk azokat. — Látod, én Károly ministereivel fontolóra vevém, hogy Frankhonnak Genuában még nagy pártja van, mely másodsor is kezeibe játszhatná e köztársaságot, ha gyökerestől ki nem irtatnék. Ez az öreg Károlyt bszantá — ő aláírta tervemet, s te most ird, mit mondani fogok.

Lomel. Még nem tudom —

Gianet. Ül le, s írd!

Lomel. De mit írjak? (Leül.)

Gianet. A tizenkét jelöltnek nevé. — Zenturione Ferenc.

Lomel. (ir.) Köszönetül szavazatáért ő vezeti a halotti menetet.

Gianet. Kalva Kornél —

Lomel. Kornél.

Gianet. Zibo Mihály —

Lomel. Kis frisités a prokuratorság után.

Gianet. Asserato Tamás, három testvérével. (Lomellino nem ír; erősebb hangon.) 3 testvérével.

Lomel. Tovább. (Ir.)

Gianet. Lavagna Fiesko.

Lomel. Vigyázzon, vigyázzon! ezen feketékönben még nyakát töri.

Gianet. Bourgognino Scipio.

Lomel. Ez máshol tartsa menyekzőjét.

Gianet. Hol én vagyok vőfély. Sakko Rafael.

Lomel. Ennek kegyelmet kellene kérnem, míg ötezer skudimat visszafizeti. — A halál minden adóságot kiegyenlít.

Gianet. Kalkagno Vince.

Lomel. Vince — a tizenkettediket saját fejemből is ide merem írni, vagy legáltalánosabb ellenségünk el van feledve.

Gianet. Ha vége jó — minden jó — Verrina József.

Lomel. Ez volt a féreg feje. — A halál holnapután vendéglést tart, 12 genuai herceg hivatalos.

Gianet. (asztalhoz lép s alírja.) Meg van. Két nap mulva dogeválás lesz. Midőn a tanács egybe gyűl, kendőm intésére a tizenkét tanácsos egy lövéssel földre terítetik, s német testőröm a terem rohanással elfoglalják — ennek vége levén, belépet Doria Gianettino, s elfogadja a hódolást. (Csöngtet.)

Lomel. S András?

Gianet. Öreg már. (Szolga jó.) Ha a herceg kérdez, misén vagyok. (Szolga el.) Az ördög, ki bennem rejtezik, csak szent álarc alatt maradhat ismeretlen.

Lomel. De e papírt, herceg?

Gianet. Boocsásd körre párthiveink között. — Ezen levél gyors postával Levanteba. Spinolának adja ez tudtára, hogy holnap nyolc órakor itt legyen a fővárosban.

Lomel. Herceg, hordóknak lukas! Fiesko nem jár a tanácsházba.

Gianet. Talán csak találunk még Genuában egy gyilkost — gondom lesz rá.

(Elmennek.)

V á l t o z á s.

(Előterem Fiesko palotájában.)

Tizenhatodik jelenet.

Fiesko (levelekkel, s váltókkal.) *Szerencsen.*

Fiesko. Tehát négy gálya érkezék?

Szer. Szerencsésen horgonyoznak a Darsenáiban —

Fiesko. Jókora jövének — e levelek honnan?

Szer. Romából, Frankhon, s Piacenzából.

Fiesko (felhöri, s átfutja a leveleket.) Köszöntlek, köszöntlek benneteket Genuában. A hírnökök hercegileg vendégtellessenek meg.

Szer. Jól van!

Fiesko. Megállj! megállj! sok dolog várakozik rád.

Szer. Mi lehet nagyságod szolgálatára, a kémlő orra, vagy a scordio fulánkja?

Fiesko. Most a hívó madár éneke. Holnap reggel kétezer ember sompolygand álrühában a városba — nálam szolgálatot veendő. Oszd föl segédidet a kapuk körül, hogy szemmel tartsák a bejövő utasokat. Néhányan mint Lorettoba igyezköz zarándokok jelenendnek meg, mások mint szerzetesek, komédiások, vagy savoyiak, mások ismét mint szatócsook, s hangászok; de legtöbben mint elbocsátott katonák, kik genuai kényeret akarnak enni. Minden idegentől kérdezni kell: hova fog szállani? ha feleli: az arany kigyóhoz, akkor nyájasan kell köszönteni, s lakomba utasítani. Hallod, gazfi; de okosságodban bízom.

Szer. Valamint gonoszságomban, uram! Töltse ön szemémet szélpuskába, s lőjön velük verebeket, ha csak egy hajszálat veszítek is.

Fiesko. Megállj! még egy dolog. A gályák figyelemre gerjesztendik a nemzetet — vigyázz jól, mit fognak rólok szólani, ha valakitől kérdeztetnél irántuk, ugy távolról hallottál valamit mormolni, hogy urad a törökök ellen akar velük cirkálni — érted?

Szer. Értem. Felül herélték szakálla látható. Mi van a kosárban? az ördög tudja (Távozni akar.)

Fiesko. Megállj! még egy óvatot. Gianettino új okokat nyert gyűlölésemre, s törbe keritésemre. Menj, tartsd szemmel cimboráidat s figyelj, nem készül-e valahol orgyilkos ellenem. — Doria bizonyos gyanus házakba szokott járni. Csatlakozzál az öröm lyányihoz, a kormány titkai szeretnek asszonyruhák redőibe rejtezni, igérj nekik aranyot szőró ismeretéseket, igérd uradat. Ne legyen előttd semmi olly tiszteleire méltó, hogy e posványba ne vetnéd, míg szilárd fenékre nem jut lábad.

Szer. Meg van, holla! bemenetelem van bizonyos Bononi Diana házánál, s mintegy öt évnegyedig valék kerítője. Tegnapelőtt Lomellino prokuratort látam házából kijöni.

Fiesko. Fölséges — épen ezen Lomellino a főkulcsa Doria minden eszelösködésinek. Mindjárt holnap reggel oda kell menned. Talán ez éjben Emdymionja a szűz holdnak.

Szer. Még egyet, nagyságos uram. Ha most kérdezni fogják tőlem a genuaiak — pedig ördög legyek, ha nem kérdeznek — tehát, ha kérdezni fogják: mit gondol Fiesko Genuáról? — még tovább is akarja ön viselni álarcáját, vagy mit feleljek?

Fiesko. Felelni? megállj. A gyümölcs érett. Feleld: fájdalmak jelentik a szülést — Genua vérpadon fekszik, s urának neve Fiesko Lajos János.

Szer. S én ezt ugy tudandom használni, a mint csak kell; gazszavamra, uram, meg lesz ön velem elégedve. — De már most föl vigan, barátom Haszsan! borházba először! lábaimnak minden kezei dologgal telvék. — Előbb gyomromnak kell a levét csapnom, hogy lábaimnál szöszölöm legyen. — Valamit majd elfeledék, mi történt Kalkagno, s a nagyságos asszony közt? nemde ezt akará ön tudni? megmondhatom, Kalkagno kosarat kapott, s ez volt minden. (Elfut.)

Tizenhetedik jelenet.

Fiesko (egyedül.)

Fiesko. Sajnálom, Kalkagno! véli ön, talán, hogy házassági nyoszolyám érzékeny cikkét védtelenül hagynám, ha nőm erényéről, s tulajdon érdeméről elegendőleg meg nem volnék győződve. Azonban, szerencse hozta e sógorságot. Kalkagno jó katona, ez megkerítendő számomra karját Doria halálára. (Nagy léptekkel föl s alá jár.) Most Doria, ki velem a küzdő térre; a nagy merénylet minden mozgonyai munkálatra készek, a borzasztó hangversenyre minden hangszerek fölhangozták, nem hibázik semmi, csak le kell az álcárat rántani, s Genua buzgó polgárainak Fieskot megmutatni. (Jövők zaja hallatszik.) Látogatás? ki háborgat most?

Tizennyolcadik jelenet.

Verrina. Romano (egy képpel.) Sakko. Bourgognino. Kalkagno. (Mind meghajják magokat.) Fiesko (derülten elébük megy.)

Fiesko. Hozta isten önöket, érdemes barátim! Melly érdekes tárgya hozza önöket oly teljes számban hozzám? — Te is itt, drága bátya, Verrina? nem is ismernélek már, ha gondolatim gyakrabban nem volnának körüléd mint szemeim — nem az utolsó mulatság óta nélkülözöm Verrinát?

Verrina. Ne emlékeztess arra barátodat, súlyos terhek nyomák azóta ősz fejét. De elég erről.

Fiesko. Nem elég a tudnivágyó szeretetnek, többet kell mondanod, ha egyedül leendünk. (Bourgogninohoz.) Szívesen látom, ifju hős! — Ismeretségünk még zöld, de barátságom érett — megjavítá már rólam véleményét, ifju barátom?

Bourgognino. Kezdem.

Fiesko. Verrina, hallom, hogy ezen ifjut vödde akarod tenni. Vedd egész tetszésemet/válaszadásodhoz — csak egyszer szólék vele, de büszke lennék, ha magamévá tehetném.

Verrina. Ezen ítélet lányomnak hizelgő.

Fiesko. Sakko? Kalkagno? Ritka tünemények teremében. Csak nem szégyelném szolgálati készségemet, ha Genua legemesebb diszeitől mellőztetnék. S itt egy ötidik vendéget üdvözlök, előttem ismerlent ugyan, de eléggé ajánlottat ezen érdemes kör által.

Romano. S ez képiró, nagyságos uram! neve Romano. Abból él, mit a természettől oroz, esetén kívül más címere nincsen, s most itt megjelent, (mely meghajtással.) hogy egy Brutus fejhez a fő vonalt megtalálja.

Fiesko. Kezét, Romano. Az ön mesternéje házának rokona, testvéreleg szeretem őt, művészség a természetnek jobb keze, ez csak teremtményeket, amaz embereket alkotott. De mit füst ön, Romano?

Romano. Jeleneteket az erőteljes előkorból. Florenzben áll haldokló Herkulesem, Kleopatrám

Velencében, s a bösz Ajax Romában, hol az elővilág hősei a Vatikánban ismét föltámadnak.

Fiesko. S jelenleg mivel foglalatatoskodik önnek ecsete?

Romano. Elhajítám azt, nagyságos uram! — A lángész világa kevesebb olajt kapott, mint az élet világa. Bizonyos ponton túl csak a papirkorona ég — itt utolsó munkám.

Fiesko (derülten.) Nem jöhetett volna alkalmas időben, ma különösen vidám vagyok; egész valóm valamely hős nyugalmat ünnepel, egészen nyíltan a szép természetnek. Állítsa föl ön a képet. Kellems ünneplést szerzendek magamnak vele, álljatok körül, barátim, egészen a művésznek fogjuk magunkat átengedni — állítsa föl ön a képet.

Verrina. Most figyeljetelek, genuaiak!

Romano (fölkállítja a képet.) A világnak oldalról kell jöni, huzza ön föl azon függönyt, ezt eresztse le — jól van. (Félre lép.) Virginia, s Appius Claudius története.

(Hosszu jelentő szünet, melly alatt mindnyájan a képre tekintenek.)

Verrina (telkesüléssel.) Rajta, ősz apa! Vonaglasz, zsarnok? milly haloványon álltok tuskók, rómaiak — utána rómaiak! a harcés villog — utánam tuskók, genuaiak! — le Doriával! le! le!

(Öklét a képre emeli.)

Fiesko (mosolygva a képiróhoz.) Több tetszést követel ön? ezen öreg embert szakálltalan álmadozóvá tevő ön művésztével.

Verrina (bágyadtan.) Hol vagyok? hova levének ők? eltűnt minden, mikép játszi buborék? te itt Fiesko? a zsarnok még él, Fiesko?

Fiesko. Látsz? a sok látás miatt elfeledéd szemeidet. Ezen római főt csodálandónak találod? el vele — itt e lánykára tekintis, ezen kifejezés, milly lány! milly asszonyi! mennyi kellem a fonnyadó ajkából is! milly kék az aléló szemben! utánozhatlan! Romano! isteni! s még a fehér tündöklő mell, a lehelet utolsó hullámitól emelve! — Még több illy nymfákat, Romano! s térdelni fogok képzeményi előtt, való levélt irván a természetnek.

Bourg. Verrina, ez remélett nagyszerű hatásod?

Verrina. Bátorodjál, fiam! eltaszítá az isten Fiesko karját, a mienkre kell számolnia.

Fiesko. Igen, ez utolsó munkája, Romano — vejeje kifogyott önnek, ne nyuljon több ecsethez, de a művészt csodálván, feledém a művet szemeimmel elnyelni; itt állhatnék bámulva, s földrengés sem háboríthatná figyelmemet. — Vigye képét, ha e Virginia főt meg akarnám önnek fizetni, Genuát kellené elzalogosítanom. Vigye képét!

Romano. Becsülettel fizeti magát a művész — én önnek ajándékosom. (Menni akar.)

Fiesko. Kis békétüréssel, Romano! (Főnséges léptekkel jár a szobában s valami nagyról látszik gondolkozni. Néha röpülő kemény tekintetet vet a többire, végre kezénél fogja a képirót, s a kép elébe vezeti.) Lépj ide, képiró! (Büszkén, s méltósággal.) Oly dacosan állasz itt, mirel holt leplekre életet szinlesz s nagy tetteket kis fáradsággal örökítsz. Költészi hévséggel dicsekszel, a képzemény színvélküli ve-

lőtlen bábjátékával, tetteket melegítő erő nélkül; zsarnokokat ölkölsz vásznon; — magad nyomor rabzolgá vagy; köztársaságokat egy ecsetvonással szabadítás meg; tulajdon bilincseidet nem tudod megförtöni! (Parancsolva.) Menj, munkád szemfényvesztés! a szín hátráljon a tett előtt. (Főnéssel, midőn a képet feldönti.) Én cselekvém, mit te csak füstél.

(Mindnyájan megindulnak. Romano zavarodtan távozik képével.)

Tizenkilencedik jelenet.

Előbbiek. (Romano nélkül.)

Fiesko. Véltek önök, hogy alszik az oroszán, mivel nem ordított? elég elbizottak valának magukkal elhitetni, hogy csak egyedül érzik Genua láncait? s hogy csak önök azok, kik elszakasztani ohajtják? Mielőtt csak távolról is hallották volna önök csörgeni, Fiesko már összetörte azokat. (Kinyit egy szekrénykét s irásokat vesz ki belőle.) Itt katonák Parmából — itt francia pénz — itt négy gálya a pápától. — Mi hibázik még, hogy a zsarnokot fészkeből kizűszthassuk? mire emlékeztethetnek még önök? — Republikánusok! önök ügyesebbek a zsarnokokat elátkozni, mint légbre rápíteni.

(Mindnyájan, Verrinát kivéve, szóltanul lábaihoz borulnak.)

Verrina. Fiesko, szellemem meghajlik a tied előtt — térdem ahhoz nem ért. Te nagy ember vagy. De keljetek föl genuaiak!

Fiesko. Egész Genuát botránkoztatja a gyáva pulya Fiesko magaviselete. Egész Genua átkozza a buja gaz Fieskot. Genuaiak! genuaiak! bujalkodásom elámitá az álnok zsarnokot: örvöngésem elrejté kíváncsiságtok előtt veszélyes bölcseségemet. Pazar fény lepleibe burkolva hevert az összeesküvés bámulandó műve — elég — Genua ismer engem önökben, legiszonyubb kívánatom ki van elégitve.

Bourg. (kedvetlenül székre veti magát.) S én már nem vagyok semmi!

Fiesko. De gondolatokról tettekre siessünk — minden gépelyek elrendelvék, szárazról s vízről ostromolhatom a várost. Róma, Frankon s Parma védni fogják ügyünket, a nemesség fölingerült, a nép szívei enyimek, a zsarnokokat álomba éneklém, a köztársaság már megérett új alakításához, a szerencsével készek vagyunk, nem hibázik semmi — de Verrina gondolkozó?

Bourg. Türelem! van egy szócskám, melly gyorsabban riasztandja fel őt, mint a végső ítélet napjának tárogatója. (Verrinahoz.) Apa, ébredj! Bertád kétségbe esik!

Verrina. Ki mondá ezt? — Dologhoz, genuaiak!

Fiesko. Gondolkozzanak önök a végrehajtás tervéről, a komoly beszéd közt ránk ütött az éj — Genua alszik, a zsarnok a nap bűneitől fáradtan összerogyik. Legyünk ébren mindkettőjükért.

Bourg. Mielőtt távoznánk, egy öleléssel szenteljük meg e hősi kötést. (Összekapcsolt karokkal kört képeznek.) Genuának öt legnagyobb szíve egyesül itt

— Genua legnagyobb sorsát elhatározandó. (Hevesen szorítva egymást.) Ha a világ épülete összeomlik, ha az ítélet szava a vér s szerelem kötelékeit elmetszi is, ezen ötszörös hőslevegű együtt marad!

(Széttépnek.)

Verrina. Mikor gyűlünk össze ismét?

Fiesko. Holnap délben mondják meg önök véleményüket.

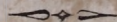
Verrina. Holnap délben tehát. Jó éjszakát, Fiesko! Bourgognino, jer! valami csodálatosat fogsz tőlem hallani. (El mindketten.)

Fiesko (a többihez.) Önök a hátulsó kapuknál menjenek ki, hogy Doria kémei ne gyanithassanak semmit. (Mind el.)

Husodik jelenet.

Fiesko (egyedül; gondolkozva föl s alá jár.)

Fiesko. Milly vihar dúlja mellemet! milly titkos szökése a gondolatoknak. — Miként gyanus cimborák, kik fekete tette törekvők lábhegyen oládkodnak, lángyörös arcukat félenként földhez szegve, egy lopóznak el lelkem előtt buja képzemények rémei. Megálljatok! megálljatok! engedjétek arcotokba világitanom — a jó gondolat acélozza a férfi szívét, s hősileg mutatkozik a napnak. — Hah! nem vagytok előttem ismeretlenek. — Ez az örökké hazugnak címeröltönye — tűnjétek el! (Szünet, azután élénkebben.) Republikánus Fiesko? Herceg Fiesko? Lassan — itt azon merede örvény, hol az erény zárfa áll, hol ég, s pokol elválnak. — Épen itt sikamlott ki már sok hős, s elsüllyedt, s a világ átokkal terheli nevét. — Épen itt kételkedének hősök, s hősök megállapodának és félistenekké levének. — Hogy enyimek Genua szívei? hogy kezeim által ide s oda vezetetti magát a félelmes Genua? — Oh! kárhozat az álnok bünye, melly minden ördög elébe angyal állít — szerencsétlen nagyravágyás! — őskoru bujaság! — Angyalok a mennyet elesókolák nyakadon s a halál ugrék ki szülő öledből. (Borzadástól rázkodva.) Angyalokat végtelen sireni dalokkal altatsz el — embereket arany, asszonyok s koronákkal csábítás horogra. (Gondolközó szünet után, elhatározottan.) Koronát kiküzdni fölséges — elvetni azt, isteni. — (Ünnepélyesen.) Vessz el, zsarnok! — légy szabad, Genua, s én (gyöngéd ömledézzel,) legboldogabb polgárod!

Harmadik felvonás.

(Rettenő vadon.)

Első jelenet.

Verrina. Bourgognino (sötétben jönnek.)

Bourgognino. De hova vezetsz, atyám? — Mély fájdalommal, mellyel elhivál, még mindig lelken-

deзве zajong mély lélekzetedben. Szakaszd félben e megható rémitő hallgatást. Beszélj — tovább nem követlek.

Verrina. Ez a keresett hely.

Bourg. A legiszonyubb, mellyet találhattál. Atyám! ha az, mit mondani akarsz, e helyhez hasonlít, ugy hajszálaim éghez fognak meredezni.

Verrina. S mégis viritó az lelkeim éjeléhez képest. Kövess engem oda, hol a végső pusztulás holttesteken rágódik, s a halál borzasztó vendégséget ünnepel, oda, hol az elkárhozott lelkek jajgatása ördögöket mulattat, s a nyomornak hátátlan könyei az örökkévalóság likgatott szitáján kifolynak, oda, fiam, hol a világ vegváltoztatja jelszavát s az istenség mindenekfölötti jóságának cimerét megtöri. Ott göresös vonalások által fogok hozzád szólani, s te fogcsikorgva fogod szavaimat hallgatni.

Bourg. Szavaidat hallgatni? — Kényszeritlek, szólj!

Verrina. Ifju! félek — ifju, véred rózsaszínü — husod gyöngéd; ilyen természetűek emberileg lágyan éreznek; ezen érző lánagnál elolvad kegyetlen bölcseségem. Ha agg kor hideg, vagy ön bú bilincselne szellemedet s vidor szökellejét, ha fekete sűrű vér zárná el a szenvedő természetet a szivedhez vezető ösvénytől, akkor alkalmas volnál bánatom szavát megérteni s határozatomon bámolni.

Bourg. Hallani fogom s magamévá teendem.

Verrina. Nem azért, fiam! — Verrina megkímélendi azzal szívedet. Oh, Scipio! súlyos terhek nyomják e kebelt, egy gondolat, rémitő mint a világot kerülő éj — elég iszonyu e férfimellnek szét-hasítására. — Látod? egyedül akarom véghez vinni, elviselni egyedül nem tudom. — Ha kevés volnék, Scipio, mondhatnám, hogy gyötrelmem az egyetlen nagy férfi lenni. — Nagyság terhére esék a terem-tőnek, s a szellemeket biztosivá tevő. — Halld, Scipio!

Bourg. Lelkem elnyeli lelkeket.

Verrina. Halld; de ne viszonozz semmit. — Semmit, ifju ember! hallod? — Egy szót se felelj — Fieskonak meg kell halni!

Bourg. (Gjedten.) Meghalni? Fieskonak!

Verrina. Meghalni! — Isten, köszönöm! már kimondám — Fieskonak meg kell halni, fiam, és pedig általam! — Most menj, vannak tettek, mellyek emberi ítélet alá nem vetik magokat s csak az istent ismerik bírájuknak; ez egy azok közül. Menj! nem akarom sem ellenvetésidet, sem tetszésedet hallani. Tudom, mibe kerül nekem e tett, s ez elég. De halld, mert még örültté tehetne a gyöttrő nemtudás, halld, nem látád, milly tetszőleg legelletté tegnap szemeit zavarodásunkon? Azon férfi, kinek mosolya Olasz-hont elámitá, vajjon eltűrend é Genuában magához hasonlót? — Menj! a zsarnokot megbuktatja Fiesko, az bizonyos! Fiesko Genuának legveszélyesebb zsarnoka lesz, ez bizonyosabb!

(Hirtelen távozik. Bourgognino bámulva néz utána, végre lassan követi.)

Változás.

(Terem Fiesko palotájában. A fenékszin közepén nagy üvegajtó, mellyen keresztül a tenger s Genua látható. Hajnallik.)

Második jelenet.

Fiesko (az ablak előtt áll.)

Fiesko. Mi ez? — A hold leszállt — a hajnal tüzesen kel ki a tengerből — vad képzemények háboríták álmomat, s egész valomat egy érzelemhez láncolák. — Szabadba kell mennem. (Kinyitja az üvegajtót. Város és tenger hajnalfényben ragyog, Fiesko nagy lépésekkel jár föl s alá.) Hogy én vagyok Genua legnagyobb férfia! s a kisebb lelkek ne gyűljenek a legnyal alá? — De megsértem az erényt! (Megáll.) Erény? — A magos főnek más kísérteit vannak mint a pórnak — megossza tehát vele az erényt? — A páncél, melly a törpének parányi testét fűdi, illik é az óriás teteire? (A nap feljő.) Ezen fűlséges város! (nyitl karokkal,) enyim! s fölötté lángholni, mint a királyi nappal — uralkodni rajta határtalan hatalommal — s mind ezen forrongó kívánatokat feneketlen tengerbe temetni? — Bizonyosan! habár nem nemesíti is a csalfának elméssége a csalfaságot, de nemesíti a csalfát a jutalom. Gyalázat egy tele erszényt kiűriteni; szemtelenség egy milliót elidegeníteni; de egy koronát lopni, kimondhatlan dicsőség! s az egyen kisebbül a vétek nagyobbultával. (Szünet után, élénken.) Engedelmeskedni! — Uralkodni! — Szörnyű szédelő mélység. — Tegyetek mindent bele, mi ember előtt becses — nyert harcaitokat, hűdítők; halhatlan munkáitokat, művészek; édeleteiteket, kéljelgők; tengereiteket s szigeteit, világ körül vitorlázók! — Engedelmeskedni s uralkodni! — Lenni s nem lenni! — Ki azon szédelő árkot az utolsó Seráftól egészen magáig a végtelen valóságig átugorja, az mérheti csak meg ezen ugrást. — Állhatni azon szörnyű fűnséges magosban — lémosolyghatni az emberiség ragadó örvényébe, hol a vak csalfa hölgynek kereké alnokul forgatja a végzést — az öröm poharat első izlelhetni — mélyen alant a törvényt, e páncélos óriást, gyöngé szalagon vezethetni — láthatni visszatorlatlan sebek ejtését, midőn rövid karu dühe a fűlség sorompóján zörget, de célt nem érhet — a nép korlátozhatlan szenvedélyit, miként meg annyi tomboló lovakat a fék lágy játékával legyőzhetni — az alattvalóknak ébredező büszkeségét egy — csak egy lehetettel porba teveheteni, ha a teremtő királyi pálca a királyi láz álmait is életbe röpti. — Hah! milly képzlet! melly a bámoló szellemet határain tul ragadja. Egy pillanatif uralkodó lehetni! éz fölér egész lételünk örömeivel. Nem az élet színhelye, hanem tartalma határozza becsét. — Aprítsd föl a dörgő mennykövet s gyermekeket szenderithetsz vele álomba; olvaszd az apró részeket egy rögtöni hangba s a királyi dörgés az örök eget megindítja. El vagyok határozva. (Föl s alá jár.)

Harmadik jelenet.

Fiesko, Leonora (látszó félelemmel jő.)

Leonora. Bocsnát, gróf. Félek, hogy háborítom reggeli nyugalmát.

Fiesko (igen zavarodtan, hátrál.) Valóban, nagyságos asszony, ön különösen meglepett.

Leon. Az csak szeretőkön nem szokott soha megtörténni.

Fiesko. Szép grófné, ön elárulja szépségét az ellenséges hajnali leheletnek.

Leon. Nem is tudom, miért kellene csekély maradványit a bűnnek megkimélni.

Fiesko. Bű, édes szerelmem! eddig véltem, hogy kormányokat fölforgatni nem akarni lelki nyugalomnak nevezetik?

Leon. Meglehet — de érzem, hogy nőkeblem ezen lelki nyugalom alatt megszakad. Jövök, uram, önt egy mítsen jelentő kéréssel terhelni, ha akarna érettem néhány percet elvetni. Hétfő hónap óta van azon különös álom, hogy Lavagna grófné vagyok. Most ezen álom már elröpült, fejem fáj tőle; ártatlan gyermekkorom egész éledeletét vissza kell hinned, ha lelkemet ezen élénke képzeménytől meg akarom menteni; azért, engedje meg ön, hogy jó anyám karjai közé visszatérhessek.

Fiesko (igen zavarodtan.) Grófné!

Leon. Szívem elkényeztetett s gyöngé, mellyen önnek könnyörülni kell. Azon álomnak legesekeélyebb emlékei is árthatnának beteg képzelgésimnek, viszszaadom tehát ismét jogszerinti birtokosoknak utolsó fenmaradt zálogait. (Néhány ékszert asztalra tesz.) E tört is, melly szívemet átjárta! (Szerelmes levelet.) Ezt is (midőn hangosan sírva ki akar rohanni,) s csak a sebet tartom meg.

Fiesko (meghatva utána siet s föltartja.) Leonora — milly jelenet! istenért!

Leon. (bágyadtan karjába esik.) Nem érdeklém, hogy ön hitvese legyen! de önnek neje becsülést érdemelt volna. Mikép suttognak most a rágalmazó nyelvek! miként hunyorgnak rám Genua asszonyai s hölgyei! — „Nézzétek, mikint herved a büszke, ki Fiesko neje lett!” — Kegyeflen boszulása asszonyi nagyravágyásomnak! — Egész nememet megvetém, midőn Fiesko oltár elébe vezetett.

Fiesko. Nem, valóban, Madonna! ezen jelenet igen különös.

Leon. (félre.) Ah, milly kedvező! halvány s piros lesz. Most hátor vagyok.

Fiesko. Csak két napot engedjen, grófné, s azután ítéljen.

Leon. Föláldoztattam. Ne engedd előtted kimondanom, szűz vilárosság! föláldoztattam egy kéjhölgynek! — Nem, — nézzen rám, férjem! — Valóban ezen szemek, mellyek egész Genuát szolgálilag megreszkettetik, most kénytelenek egy asszonyi könyei elől elbujni.

Fiesko (igen zavarodtan.) Ne többet, signora! ne tovább!

Leon. (fájdalommal, s kissé keserűn.) Egy gyöngé asszonyi szívet szétéptni! oh, ez olly méltó az

erős nemhez! — Ezen férfi karjai közé omlám. Kéjelve simultanak ezen erőshez minden asszonyi gyöngeségim. Egész mennyemet neki adám — a nagylelkű férfi elajándékozta azt egy —

Fiesko (szenvedélyesen szavába vág.) Leonorám. nem!

Leon. Leonorám? Ég, vedd köszönetemet! ez ismét a szerelemnek valódi arany hangja volt. Gyülnöm kellene tégedet? így mondám, Fiesko? Oh ne higyed! halni tanit eskütörésem, de nem gyülnöm. Szívem megcsalattaték. (A szerencsen hallatszik.)

Fiesko. Leonora, teljesítse egy kis gyermekes kérésemet.

Leon. Mindent, Fiesko! csak hidegséget nem.

Fiesko. A mit akar ön s mikép akarja. — Ne kérdezzen ön, s ne kárhoztasson, míg Genua két nappal idősb nem lesz!

(Illedelmesen más szobába vezeti.)

Negyedik jelenet.

Szerencsen (lihegve.) Fiesko.

Fiesko. Honnan olly lélekszakadva?

Szer. Hamar, nagyságos ur —

Fiesko. Hálóbá került valami?

Szer. Olvassa e levét. Itt vagyok é valóban?

Ugy hiszem, Genua tizenkét utcával rövidebb lett, vagy lábaim annyival megnöttek. Haloványul ön? ök bizony fejekért fognak kártézni s az öné tarok. — Mint tetszik a levél?

Fiesko (megrendülve asztalra veti a levét.) Gőndőnfő s tiz ördög! mint jövel e levélhez?

Szer. Olly formán, mint — nagyságod a köztársasághoz. Egy gyors postának Levanteba kellett volna röpülni vele. Én, gyanítván a sültet, egy mély utban meglesem a legényt, puff! itt fekszik az öly, mienk a csirke.

Fiesko. Vére rád! a levél aranyánál is becsebb.

Szer. Én még az ezüstöt is köszönöm. — Lavagna gróf! minap az ön feje után vágytam, Most ugy vélem nem tartozik a gazfi semmivel a nagyságos urnak. A továbbiért jó barátjának mondhat ön köszönetet. (Más levét nyújt neki.) Itt a második cikkely!

Fiesko. Megörültél?

Szer. Második cikkely. (Dacosan mellé áll, s ökleit véknýára tűzi.) Mégis csak nem olly ostobán cselekvé az oroslán, hogy az egérnek megkegyelmezett. — Ugy é ravaszul cselekvé, mert ki is rága volna ki a hálóból? hogyan? mikép tetszik önnek ez?

Fiesko. Gazfi, hány ördögöt fizetsz?

Szer. Szolgálatjára — csak egyet, s az gróf konyhán él.

Fiesko. Doria tulajdon aláírása! honnan hozod ezen írást?

Szer. Melegen Bononim kezéből. Tegnap éjjel ott valék, s önnek szép szavait s még szebb aranyait hangoztatám. Ez utóbbiak keresztül törtek; reggeli hat óraker kellett ismét jelenenem, a gróf valóban ott volt, mint ön mondá, s feketével fizeté meg csempezett mennyhez az uti pénzt.

Fiesko. Nyomorult asszonyszolgák. Köztársaságokat akarnak megsemmisíteni s egy kéjhölgy előtt nem tudnak hallgatni; ezen iratokból látom, hogy Doria s követői összeesküdtek kivülem még tizenegy tanácsos meggyilkolására, féktelenül uralkodó hercegnek akarván tenni Gianettinót!

Szer. Nem különben, s pedig már a dogeválasztás reggelén, a hónap harmadikán.

Fiesko. Gyors éjünk anyja méhében fojtsa meg azon reggelt. Szaporán, Haszszan! terveim érettek. Idézd hozzám a többieket. — Egy kis véres előugrást teendünk nekik, siess, Haszszan!

Szer. Még újságokat kell írtnem tarisznyámból. Két ezer embert szerencsésen becsempeztem. A csuklyás szerzeteseknél rejtem el őket, ott kiváncsi napsugár sem kémlend ki tartózkodásukat, kíváncsiságtól égnek urokat látni, s derék fickók.

Fiesko. Minden fejből egy skudi virágzik számra. Mit sottog gályáimról Genua?

Szer. Az fölséges tréfa, nagyságos uram! több mint négyszáz kalandor, kit a Spanyol- s Frankhon közli béke főrenyre vetett, embereimhez csatlakozék s önél alkalmazandó jó közbenjáró szóért eszedzett, hogy a hitetlenek ellen harcolhasson. Ma estére mindnyáját önzér rendelém a palota udvarába.

Fiesko (örömmel.) Szinte nyakadba kellene esnem, gazfi! remek tettet vívél véghez, négyszázan, mondád? Genua nem szabadulhat meg már. Négyszáz skudi tied.

Szer. Ugy é, Fiesko? mi ketten egy összehányjuk Genuát, hogy seprővel kell összetakarítani a törvényeket; még azt nem mondám önnek soha, hogy az itteni őrseregben is vannak madaraim, kikre ugy számolhatok, mint pokolba menetelemre. Most elintéztém, hogy minden kapunál legalább hat emberünk őrködjék a többi között, kik elegendők leendnek ezeket beszéddel vagy horral elszédíteni. Ha tehát kedve van önnek ezen éjjel egy elszánt merénylethez: részegülten lendeli az öröket.

Fiesko. Ne szólj többet, eddig egyedül hengerítém az óriási követ minden emberi segéd nélkül, s közel a célhoz a legalavalóbb gazember szégyenitsem meg? kezedet, fiu! mivel a gróf adósod marad, megfizetendi a herceg.

Szer. Ezenkívül még egy levélke Imperiali grófnétól. Utcáról inte föl magához; igen kegyes volt s gúnyolva kérdé: nem esett é Lavagna grófné sárgaságba? Nagyságos grófom, felelém, csak egy jóllét felől aggódik —

Fiesko (elolvastván a levélt, elveti.) Igen jól szólottál, s mit felelt ő?

Szer. Hogy mégis sajnálja a szegény özvegy sorsát, s kész elégtételt adni neki, nagyságod hízégsinek jövendőre eltöltása által.

Fiesko. Mellyek talán világ romlása előtt elmalhatnának; ez az egész, Haszszan?

Szer. (gonoszul.) Nagyságos uram, asszony érdekek közvetlenül követik a politikaiakat.

Fiesko. Igaz; ezek pedig különös mértékben. De mit akarsz e papirkával?

Szer. Egy ördögi tettet másikkal kivakarni — ezen porokat signorától kapám, hogy ön nejének belölük mindennap egyet a chokoládéba keverjek.

Fiesko (halványan hátrál.) Ezen porokat?

Szer. Adta donna Julia, Imperiali grófné.

Fiesko (elkapja tőle, hevesen.) Gazember, ha hazudsz, elevenen vasaltalak Lorenzo tornya szélvitorlájához, hol minden percben kilencszer fordít meg a szél, — a porokat?

Szer. (tűrhetlenkedve.) Ön nejének chokoládéban adjam be, rendelé donna Imperiali Julia.

Fiesko (magánkiül.) Szörnyeteg! szörnyeteg! ezen anyagi teremtményt? annyi pokolnak van helye egy asszony lelkében? De, elfeledém megköszönni, mennyei gondviselés, hogy semmivé tevéd az ördögi szándékot, hogy semmivé tevéd még gonoszabb ördög által. Utaid csodálatosak! — Engedelmisséget igérsz s hallgatsz.

Szer. Igen jól van. Ez utóbbit megtehetem, készpénzzel fizetett a signora.

Fiesko. E levélke hozzá idéz. El fogok jöni madonna! rá beszélem önt, hogy ide jöjjen. Jól van! te most sietsz, mennyire csak lehet, s összehívod az egész összeesküvést.

Szer. Ezen parancsot előre gyanítám, s azért tulajdon eszemből mindnyáját tíz órára ide rendelém.

Fiesko. Lépéseket hallok, ők azok. Gazfi, te különös akasztófát érdemelsz, mellyen még egy Ádám fia sem nyújtózott. Menj az előterembe, míg harangozok. —

Szer. (mentében.) A szerecsen elvégzé munkáját, a szerecsen elmehet. (El.)

Ötödik jelenet.

Valamennyi összeesküdtek. Fiesko (elébök megy.)

Fiesko. A fürgeteg közelít, a föllegek összetolognak. Lassan, csöndesen lépjenek önök. Ereszszék le mind a két zárt.

Verrina. Nyolc szobát zárék be utánunk; száz férfi lépénsnyire nem furhatja be magát a gyanu. Bourgognino. Itt nincsen áruló, ha tulajdon félelkségünk nem lesz azá.

Fiesko. Félelem nem léphet át küszöbömen. Üdvözlét azoknak, kik ma is ugy gondolkoznak mint tegnap. Foglalják el helyeiket. (Leülnek.)

Bourg. (föl s alájár.) Nem örömost ülök, midőn rombolásról gondolkozom.

Fiesko. Genuaiak, ez nevezetes óra.

Verrina. Felszólítál bennünket, hogy tervről, zsarnokgyilkolás iránt gondolkozzunk. Kérdezz, felelni jövénk.

Fiesko. Először tehát egy kérdést, melly olly későn jő, hogy méltán különösnek tetszhetik. — Ki essék el?

(Mindnyáján hallgatnak.)

Bourg. (Fiesko székén keresztül hajolva, jelentőleg.) A zsarnokok!

Fiesko. Helyesen mondva, a zsarnokok. Kérem önöket, szorosán figyeljenek e szó egész súlyára. Ki a szabadság fölforgatására szándékot mutat, vagy ki arra hatalommal bír; ez kérdésem értelme. Szóljanak tehát, kettő közül mellyik inkább zsarnok?

Verrina. Az elsőt gyűlölöm, a másodiktól rettegek. Doria András haljon meg!

Kalkagno. András, az elélt agg András, ki

talán holnapután már elvégezendí számadását a természettel?

Sakko. András, a szelíd öreg?

Fiesko. Félelmes ezen öreg ember szelidsége, jó Sakko! Gianettino örjögő daca csak neveléses. Doria András haljon meg! — Ezt bölcseséged mondá, Verrina!

Bourg. Acél vagy selyem lán, mindegy, mégis csak lán, s Doria András haljon meg!

Fiesko (asztalhoz menvén.) A vessző tehát eltörtek András és Gianettio fölött. Irják alá.

(Mindnyájan aláírják.)

Fiesko. Hogy ki? már elhatározatott; most tehát a hasonló fontosságu mikép? következik. — Szóljon ön először, barátom, Kalkagno.

Kalk. Vagy mint katonák, vagy mint lázadók viszzük véghez. Az első veszélyes, mert sok megbizottat kénytet szerezni; de vakmerő is, mert a nemzet szívei még nem nyertek meg egészen; a második ellenben öt jó gyiloknak könnyű dolog. Három nap mulva nagy mise lesz Lorenzo templomában. A két Doria ott tartandja imádságát, a legszentségebb közelében a zsarnoki rettegés is elalszik. Én mindent megmondék.

Fiesko. Kalkagno, az ön bölcs véleménye igen undok. Sakko Rafael?

Sakko. Kalkagno okait helyeslem, de választása iszonyító, jobb lesz, ha Fiesko, András s Gianettinot lakomára híja, hol azután a köztársaság haragja közé szorulva, szabad választásuk szerint, vagy főreink, vagy cyprusink által szállhatnak halálra. E mód legalább kényelmes.

Fiesko (iszonyodva.) Sakko, ha azon csep bor, melyet haldokló nyelvük izlel, forró szurokká válik a pokol előzléseül? hogyan akkor, Sakko? El e tanácsosal. Szólj te, Verrina.

Verrina. Nyílt szív nyílt homlokot mutat. Orgyilkosság minden banditának cimborájává tesz, kard a kézben; ez hőshez illő. Véleményem következő: adjunk nyilván jelt a zendülésre s rohanya szólítsuk föl boszura Genua fiait. (Székről felugrik. Mindnyájan követik. Bourg. nyakába borul.)

Bourg. S fegyveres kézzel kényszerítjük kedvezésre a szerencsét. Ez a becsület szava s enyim is.

Fiesko. És enyim. — Szégyen, genuaiak! — (Kalkagno s Sakkohoz.) A szerencse már igen is sokat cselekvék érettünk, magunknak is kell tehát dolgot adnunk. — Tehát zendülés, s pedig még ezen éjjel, genuaiak!

(Verrina, Bourg. álmélkodnak, a többi megjéjed.)

Kalk. Mit? még ezen éjjel? igen erősek még a zsarnokok, pártunk pedig vékony.

Sakko. Még ezen éjjel? s még nem történt semmi, pedig a nap már éjre száll.

Fiesko. Ezen kétkedések igen helyesek s alaposak; de olvassák önök ezen leveleket. (Átadja nekik Gianettino leveleit, s míg olvasnak, ravaszul föl s alájár.) Most szerencsés utat, szép csillag, Doria! büszkén s bizakodva állottál itt, mintha haszonbérben bírnád Genua láthatárát; pedig láttad, hogy a nap is elhagyja az eget, s a világ királyi palcáját a holddal megosztja. Szerencse veled, szép csillag, Doria! — Patroklus is megholt; pedig több volt mint te.

Bourg. (miután a leveleket elolvasták.) Ez szörnyűség!

Kalk. Tizenkettőt egy lövéssel!

Verrina. Holnap a tanácsházban!

Bourg. Nekem e leveleket, ezenél így tartva azokat végig nyargalok Genua utcáin s a kutyák is halálordításra fognak fakadni, a kövek pedig magosra szökelve, elhagyandják régi helyüket.

Mind. Boszút! boszút! boszút! még ezen éjjel!

Fiesko. Most vannak önök ott, hol látni ohajtam. Mihelyt esteledik, mulatságra fogom hini a legelőkelőbb légületleneket, mind azokat tudniillik, kik Gianettino gyilkos jegyzékén állanak; hivatalosak lesznek ezenkívül még: Sauli, Gentili, Vivaldi s Vesodimari családok, a Doria ház halálos ellenei, kiket elfeledett rettegni az orgyilkos. Mind ezek nyílt karokkal fogadandják merényletemet, abban épen nem is kétkedem.

Bourg. Én sem.

Fiesko. Mindenek előtt a tengert kell hatalmunkba keritenünk, hajónépem s gályáim vannak, a Doriák husz hajója készületlen hever s könnyen elfoglalható. A Darsena torkolatját, s ezzel minden menekvés reményt, elzárattjuk. Ha hatalmunkban lesz a rév, láncokban fekszik Genua.

Verrina. Ez tagadhatlan.

Fiesko. Azután a város erősített helyei fognak elfoglaltatni s katonákkal megrakatni. Legfontosabb a Tamás kapu, mely a révbe vezet s tengeri erőnket a szárazfölddel egyesíti. A két Doria meglepetik palotájában s meggyilkoltatik, minden utcában láma üttetik; a haragok félre veretnek; a polgárság föl szólítottatik, hogy részünkre álljon s segítse kivíni Genua szabadságát. Ha szerencsénk kedvez, ugy a többi a tanácsházban fogják önök hallani.

Verrina. A terv jó. Lássuk, mikép oszlandjuk föl a szerepeket.

Fiesko. Genuaiak! önök engem önkényt tevének az összeesküvés fejevé. Engedelmek leendnek é önök további parancsim iránt?

Verrina. Milly bizonyosan legjobbak azok.

Fiesko. Verrina, ismered e szócskát: zászló alatt? — Genuaiak, mondják meg önök neki, hogy az vak s föltétlen engedelmességet jelent. Ha én e fóket nem forghatom épen ugy, miként akarom — értsenek egészen! ha nem vagyok az összeesküvés korlátlan ura, ugy az egy tagját is elvesziti.

Verrina. A jövendő szabad élet megér egy pár szolgái órát. Engedelmesküdnk.

Fiesko. Tehát távozzanak most. Egy önök közül a várost vizsgálandja meg, s jelentendi nálam az erősített helyek gyöngye vagy erős állapotját. Egy másik a jelszót igyekezzék megtudni, míg a harmadik gályáimat fölfigyverkezetti; a negyedik pedig kétezer emberemet fogja palotám udvarába vezérteni. Én magam estig mindent elintézek, s még azon felül, ha kedvez a szerencse, mester leszek a Pharao mellett. Pontban kilenc óraker mindenki palotában leendő utolsó parancsimat veendő. (Csöngtet.)

Verrina. Én a révet vállalom magamra. (El.)

Bourg. Én a katonákat. (El.)

Kalk. A jelszót én hozom meg. (El.)

Sakko. Én pedig megkerülöm Genuát. (El.)

Hatodik jelenet.

Fiesko (asztalnál ül s ir.) Aztán Szerecsen.

Fiesko. Nem pattantak vissza ezen szótól: vak engedelmesség, mint tőtül a hernyó? De késő már, republikánusok!

Szer. Nagyságos uram —

Fiesko (fölkel s egy iratot ad neki.) Mind azokat, kiknek neveik e lapon olvashatók, meg fogod híni ma estére hozzám komédiára.

Szer. Alkalmasint, hogy ők is játszanak. A bemenet dija gégekbe kerülend.

Fiesko (idegenkedve s megvetőleg.) Ha ezt elvégzed, tovább nem tartoztatlak Genuában. — Ez legyen utolsó munkát. (Egy erszényt ejt, s távozik.)

Hetedik jelenet.

Szerecsen (fölvessi az erszényt s meghökkenve néz Fiesko után.)

Szerecsen. Így állunk egymással? „Tovább nem tartóztatlak Genuában?” — Ez a keresztyénséghől pogányságomra fordítva annyit tesz: ha herceg vagyok, genuai akasztófára fogom függesztetni jó barátomat. Jól van! ő attól tart, hogy eselutait tudván, becsületét keresztül ugratom számon, ha majd herceg leend. Lassan, gróf ur! — ez utóbbit még fontolóra lehetne venni. Most öreg Doria hatalmában van börtöd, oda vagy, ha meg nem intlek; ha most hozzá megyek, s az összeesküvést fölfedezem, Genua hercegeinek nem csekélyebbet mentek meg, mint életét s egy hercegséget, s nem csekélyebb, mint e kalap színig arannyal leend jutalmam. (El akar menni, de hirtelen megáll.) De lassan, barátom, Haszsan! talán épen egy ostoba tett felé utazol? Ha az egész agyonverésből nem lenne semmi s talán még valami jó tett válnék belőle? Szégyen! gyalázat! milly ördögileg meg akart játszani fősvénységem! — Mi okoz több szerencsétlenséget? — Ha ezen Fiesko kiviszi tervét, még szerencsés lehet Genua. El ezzel! ennek nem szabad megtörténni. Ha Doria megmenekszik, minden a régi állapotban s Genua békeességben marad. — Ez még rútabb lenne! — De azon vig látvány, ha a zendülők fejei hóhér konyhájába röpülnek? (Másik oldalra.) De a mulatságos mézárás ma éjjel, ha ő magasságuk egy füttyére megfojthatnak? Nem! ezen zürzavarból keresztyén szabadítsa ki magát, a pogánynak igen hegyes e talány. — — Tudóshoz megyek, fejtse meg az. (El.)

Változás.

(Tereim Imperiali grófnénál.)

Nyolcadik jelenet.

Julia (pongyolába.) Doria Gianettino (zavarodtan lép be.)

Gianettino. Jó estét, hugom!

Julia. Rendkívüli eset lehet az, melly a koronaherceget hugához vezeti.

Gianet. Hisz körülted mindig lepkék rajongnak hugom; engem pedig darazsak környeznek. Ki menekhetik tőlük — üljünk le.

Julia. Kiváncsivá teszsz.

Gianet. Hugom, mikor látogatott meg utólszor Fiesko?

Julia. Különös; mintha agyamban olly semmiségek tanyáznának.

Gianet. Egyáltalában tudnom kell.

Julia. Tehát — tegnap volt itt.

Gianet. S nyílnak mutatkozék?

Julia. Mint közönségesen.

Gianet. S még mindig a régi eszelős.

Julia (megsértve.) Bátyám!

Gianet. (erős hangon.) Halld! még mindig a régi eszelős?

Julia (boszankodva fölkel.) Minek tart ön engem?

Gianet. (ülve marad, álnokul.) Nagy, igen nagy régi nemes levélbe takart — darab asszonyhusnak. Köztünk legyen mondva, hugom, minthogy ugy sem leselkedik senki —

Julia. Köztünk legyen mondva, ön egy vakmerő örült majom, ki — mint gyermek boton — nagybátyja hitelén lovagol — minthogy ugysem leselkedik senki.

Gianet. Hugocskám! hugocskám! ne neheztelj. — Csak jó kedvem van, mivel Fiesko még mindig a régi eszelős. Ezt akarám tudni — magamat ajánlom!

Kilencedik jelenet.

Lomellino (sietve jó.) Előbbiek.

Lomellino (Julia kezét csokolja.) Bocsnát vakmerőségemért, nagyságos asszony! (Gianettinohoz.) Bizonyos dolgok, mellyeket nem lehet holnapra haslasztani.

(Julia haragosan zongorához ül, s egy Allegrot játszik.)

Gianet. (félre vezeti.) El van minden holnapra rendelve?

Lomel. Minden, hercegem! de a hirnök, ki ma reggel Levanteba sietett, nem tért vissza. Spinola sem jött még el. Ha elfogatott volna! — legnagyobb zavarodásban vagyok.

Gianet. Ne tarts semmitől. Csak kezdnél van még a névjegyzék?

Lomel. (zavarodtan.) Nagyságos ur — a névjegyzék — nem tudom — alkalmasint tegnapi öltönyöm zsebében van.

Gianet. Ugy is jó — csak Spinola itt volna. Fiesko holnap reggel halva fog ágyában találtatni, rendelést tevék.

Lomel. De rettentő hatást szüend az Genuában —

Gianet. Az épen biztosításunk, fiu! — Mindennapi közönséges vétkes hevülésbe hozzák a megbántottnak vétérét s mindent tehet az ember. Rendkívüli gonoszítottak rettegés által megfagyaltják a vért s az ember nem tehet semmit. Ismered a regét Medusa fejről? látása kövé változtat, mit lehet addig mindent elkövetni, fiu, míg a kövek fölhevülnek?

Lomel. Adott ön a nagyságos asszonynak némi intést?

Gianet. Félre, Lomellino! vele Fiesko miatt kímélve kell bánni, de csak izelje meg előbb a gyümölcsöket, könnyen elfeledendi azután a költséget, mellyen vásárlottuk. Jer, ezen este még katonákat várok Majlandból, rendelést kell a kapuknál tennem. — S kipöngetéd é már haragodat, hugoskám?

Julia. Menjen — ön vad vendég.

(Gianet. ki akar menni s Fieskora bukkan.)

T i z e d i k j e l e n e t.

Fiesko. Előbbiek.

Gianettino. Hah!

Fiesko (megelőző lekötelezéssel.) Herceg, egy látogatástól ment föl ön, mellyet épen tenni szándokozám.

Gianet. Gróf, nekem sem jöhetett volna semmi kellemesebb, mint önnek társasága.

Fiesko (Juliához lép, s tisztelettel kezét csókol.) Már megszoktuk önnél, signora, várakozásinkat mindenkor fölülmulva látni.

Julia. Menjen, gróf, ez más helyen kétértelműen hangzanék. De megijeszt pongyolám — bocsánat, gróf. (Szobájába akar sietni.)

Fiesko. Oh maradjon, szép nagyságos asszony, a hölgyek legszebbek háló köntösükben, (mosolygva) az mesterségük öltözeté. — Ezen fölkényszerített hajak — engedje ön, hogy egészen összeszórjam s zavarjam.

Julia. Hogy ti férfiak olly igen szerettek zavart csinálni!

Fiesko. Haj s köztársaságok! nemde, nekünk mindegy? — S e szalag is rozslu van tűzve — üljön le szép grófné, szemeket megcsalni tud Laurája, de sziveket nem. — Engedje, hogy komornája legyen.

(Julia leül. Fiesko igazgatja öltözetét.)

Gianet. (megrántja Lomellino.) Szegény, gondatlan bohó!

Fiesko (Julia melle körül foglalatoskodva.) Látja ön, ezt készakarva elrejttem. Az érzékek mindig csak vak hírnökök legyének, s ne tudják, mi végezőjük van a képzemény s természetnek.

Julia. Ez könnyelműség.

Fiesko. Épen nem; mert lássa ön, a legjobb ujság is veszít, mihelyt városrege lesz belőle, érzeink csak alaplevele belső köztársaságunknak, a nemesség tőlük él; de egyszerű romlott izlésükön felül emelkedik. (Juliát tükör elébe vezeti.) Becsületemre! ezen öltözetnek holnap divatba kell jöni Ge-

nuában. — Szabad önt így a városon végig kísérnem? —

Julia. Ravasz fő! milly mesterségesen akart behazudni akaratjába! de főfájdalmat érzek s honn fogok maradni.

Fiesko. Bocsánat, grófné! azt teheti, mi helyest akarja; de nem akarja. Ma délben Florenzből egy színész társaság érkezék ide, s palotámban játszani ajánkozott. — Én már most nem ellenzhetém, hogy a városi nemes asszonyok nagyobb része a nézők közt ne legyen, mi igen nagy zavarba ejt, nem tudván, mikép töltssem be az első rangu páholyt, hogy legérzékenyebb vendégimet meg ne sértsem — még csak egy menekvésem van. (Mély bókolattal.) Akar olly kegyes lenni, signora?

Julia. Laura! (Elpirul s gyorsan szobájába siet.)

Gianet. (Fieskóhoz lép.) Gróf, ön emlékezik egy kellemetlen történetről, melly minap közöttünk esett —

Fiesko. Ohajtanám, herceg, hogy mindketten fednének el — mi emberek úgy cselekszünk egymás ellen, miként egymást ismerjük; s ki vétke, mint enyim, hogy Doria barátomtól nem egészen ismeretém?

Gianet. Legalább nem fogok soha rágondolni, a nélkül, hogy szívemből meg ne követném önt —

Fiesko. S én soha, hogy szívemből meg ne bocsátnék.

(Julia kissé változott eltőnyben visszajő.)

Gianet. Épen most emlékezem, gróf, hisz ön a törökök ellen cirkáltat?

Fiesko. Ma este szedetnek föl a horgonyok — épen azért némi aggodalmat érzek, mellyből Doria barátom szívessege megszabadíthatna.

Gianet. (igen udvariasan.) Egész örömmel. Parancsoljon ön egész befolyással!

Fiesko. Gályáim indulása este felé némi tolongásra, s csoportozatokra nyújthatna alkalmat a rév s palotám körül, mi a herceget, ön nagybátyját balvé eményekre hozhatná —

Gianet. (nyíltszívűleg.) Engedjen az iránt engem gondoskodni, csak folytassa kezdett munkáját s én sok szerencsét kívánok vállalatához.

Fiesko. Igen le vagyok önnek kötelezve.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Egy német testőr.

Gianet. Mi baj?

Testőr. Mídon a Tamás-kapu előtt menék, nagy számú fegyverzett katonákat láték a Darsena felé sietni, s Lavagna gróf gályáit indulásra készíteni.

Gianet. Semmi fontosabbat? Ez nem fog tovább jelenteni.

Testőr. Igen jól van. A kapucinusok kolostoraiból is gyanus nép özönlik, s a vásártér felé sompolyg; járásuk s tekintetük mutatja, hogy katonák.

Gianet. (mérgesen.) Otromba szolgálati készség. (Lomellinohoz erős hiedelemmel.) Ezek majlandi katonám.

Testőr. Parancsolja nagyságod, hogy becsukattassanak?

Gianet. Nézzen ön a dolog után, Lomellino. (Vadul a testőrhöz.) El most, jól van már. (Lom-hoz.) Adja ön e német ölkörnek tudtára, hogy fogja be száját.

(Lomellino el a testőrrel.)

Fiesko (ki eddig Juliával enyelgett s lopva figyelt az eddig történetekre.) Barátunk kedvetlen, szabad okát tudom?

Gianet. Nem csoda — ezen örökös tudakozás s jelentgetés! (El.)

Tizenkettedik jelenet.

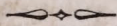
Fiesko. Julia.

Fiesko. Ránk is várakozik a színjáték — szabad karomat ajánlanom, nagyságos asszony?

Julia. Türelem! föl kell előbb palástomat öltötenem. De csak nem lesz szomorujáték, gróf? Azt álmaimban is látok.

Fiesko (gonoszul.) Oh, grófné! halálra nevetető lesz.

(Elmennek.)

Negyedik felvonás.

(Éj. Fiesko udvara. Lámpák gyújtatnak. Fegyverek hordatnak be. A kastély egyik szárnya ki van világítva.)

Első jelenet.

Bourgognino (katonákat vezet be.)

Bourgognino. Megállj! — A nagy kapuhoz négy ór — kettő a kastély minden ajtajához. Minden, ki akar, beeresztetik; ki senki. Ki erőszakot használ, ledöfetik. (A többivel el a kastélyba.)

Második jelenet.

Örök. Zenturione.

Örök (az udvar kapujánál.) Ki az?

Zenturione. Lavagna barátja!

(Az udvaron keresztül a kastély ajtajához megy jobbra.)

Örök. Vissza!

(Zent. figyelmes lesz, s a másik ajtóhoz megy balra.)

Örök. Vissza!

Zent. (zavarodtan megáll. Szünet után.) Barátom, merre kell a komédiába menni?

Ör. Nem tudom.

Zent. (föl s alájár, azután jobbra egyik űrhez megy.) Barátom, mikor kezdődik a komédia?

Ör. Nem tudom.

1843. IV. KÖT. VII. SZÁM.

Zent. (föl s alá jár, meglátja a fegyvereket, ijedten.) Barátom, mit jelent ez?

Ör. Nem tudom.

Zent. (rettegve körpönyegébe burkolózik.) Különös!

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Zibo.

Örök. Ki az?

Zibo. Lavagna barátja.

Zent. Zibo, hol vagyunk?

Zibo. Mit?

Zent. Tekints körül, Zibo.

Zibo. Hol? — Mit?

Zent. Minden ajtók elállvák.

Zibo. Itt fegyverek hevernek.

Zent. Senki nem ad fölvilágosítást.

Zibo. Ez különös.

Zent. Mennyi az idő?

Zibo. Nyolc óra elmúlt.

Zent. Puh! igen hideg van.

Zibo. Nyolc óra a rendelt idő.

Zent. (fejét rázva.) Itt nincs rendén a dolog.

Zibo. Fiesko meg akar tréfálni.

Zent. Holnap Döge-választás lesz — Zibo, itt nincs rendén a dolog.

Zibo. Hallga! hallga! hallga!

Zent. A kastély jobb szárnya fényesen ki van világítva.

Zibo. Nem hallasz semmit? — Nem hallasz semmit?

Zent. Tompa morajt belőlről, s közben —

Zibo. Csörgést, mintha páncélok surlódnának egymáshoz.

Zent. Borzasztó! borzasztó!

Zibo. Egy kocs! — a kapu előtt megáll.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Négy Asserato.

Örök. Ki az?

Asserato. Fiesko barátja.

Zibo. A négy Asserato.

Zent. Jó estét, földi!

Asserato. Mi komédiába megyünk.

Zibo. Szerencsés utat!

Asser. Önök nem jönnek komédiába?

Zent. Csak méltóztassék előre sétálni, mi előbb friss levegőt akarunk színi.

Asser. Kezdődni fog nem sokára. Jertek!

(Tovább mennek.)

Örök. Vissza!

Asser. Hová vezet ez?

Zent. (nevet.) Ki a kastélyból.

Asser. Itt tévedés van.

Zibo. Kézzel fogható.

(A jobb szárnyon muzsika.)

Asser. Hallják önök a muzsikát? a vigjáték kezdődni fog.

Zent. Ugy vélem, már elkezdődött, s mi a bolondokat játszuk benne.

Zibo. Főlöszlegesen melegen nincsen. Én megyek.

Asser. Fegyverek itt?

Zibo. Pah! komédiás portékák.

Zent. Ácsorgjunk itt, mint bolondok Acheron-nál? Menjünk kávéházba.

(Mind a hatan a nagy kapu felé mennek.)

Örök (erősen kiáltanak.) Vissza!

Zent. Halál s gyilkosság! fogva vagyunk.

Zibo. Kardom mondja: nem sokáig.

Asser. Hüvelybe vele, hüvelybe! a gróf becsületes ember.

Zibo. Eladatunk! elárultattunk! — A komédia szalonna volt, s az egér után becsukott az ajtó.

Asser. Isten ne adja. Borzadok! — Mikép fog ez kifejlteni.

Ötödik jelenet.

Sakko. Verrina. Utánuk hét nemes. Előbbiek.

Örök. Ki az?

Verrina. Házi barátok.

Zibo. Meghittjei! most minden világosságra jő.

Sakko (beszédhen Verrinával.) A mint mondtam.

A Tamáskapu örje Laszkaro, Doria legjobb tisztje s urának vakon engedelmes.

Verrina. Azon örvendek.

Zibo. Ohajtva jő ön, Verrina, mindnyájunkat álunkból kisegíteni.

Verrina. Hogyhogy?

Zent. Mi komédiába vagyunk hivatalosak.

Verrina. Ugy egy utunk van.

Zent. (tűrhetlenül.) Minden hus utja, a halál, azt tudom. Hisz ön látja, hogy az ajtók örökkel meg-rakvák, miért örökkel rakottak az ajtók?

Zibo. Minek a fegyverek!

Zent. Mint akasztófa alatt állunk itt.

Verrina. A gróf maga jő el.

Zent. Siethet. Türelmem elszakasztja főkét.

(A nemesek a fenékszinben föl s alá járnak.)

Hatodik jelenet.

Bourgognino (a kastélyból jő.) Előbbiek.

Bourgognino. Mint állnak dolgaink a révben, Verrina?

Verrina. Szerencsésen fődözetten van minden.

Bourg. A kastély is tömre van katonákkal.

Verrina. Erősen kilencre jár az óra.

Bourg. A gróf soká késik.

Verrina. Reményének még mindig fölötté gyors. Bourgognino, jéggé leszek, ha valamire gondolok.

Bourg. Atyám, ne hirtelenkedjél.

Verrina. Nem lehet ott hirtelenkedni, hol késni nem szabad. Ha nem követem el a második gyilkosságot, ugy nem felelhetek meg soha az elsőért. —

Bourg. De mikor kell Fieskonak meghalni? Verrina. Midőn Genua szabad, Fiesko meghal!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Fiesko.

Örök. Ki az?

Fiesko. Jó barát!

(Mind meghajlanak. Örök tisztelkednek.)

Fiesko. Üdvözlem önöket, igen becses vendégim. Zúgolódtak önök, hogy a háziatya oly soká várakoztatott magára? Bocsássanak meg. (Lassan.) Kész?

Verrina (fülébe.) Kivánság szerint.

Fiesko (lassan Bourg-hoz.) És?

Bourg. Rendben van.

Fiesko (Sakkához.) És?

Sakko. Minden jól van.

Fiesko. S Kalkagno?

Bourg. Még hibázik.

Fiesko (hangosan az örökhez.) A kupu zárassék be. (Leveszi kalapját s méltósággal lép a gyülekezethez.) Uraim! Bátor valek önöket színjátékra meghivatni; de nem mulatságért, hanem, hogy szerepeket osszak ki belőle önöknek. — Barátim, elég régen túrjük már Doria Gianettino dacát s András követelésit — barátim, ha meg akarjuk Genuát szabadítani, nincs már elveszítni való időnk. Mit gondolnak önök, mi végre szánt e husz gálya, mely révünket, honunk révét, ostromolja? Mi végre ezen szövetségek, melyeket a Doriák kötének? Mi végre az idegen fegyverek, melyeket Genua szívébe hozának? Most már nem elég csak zúgni s átkokat szórni. Mindennek megmentéseért mindent kockáztatni kell, kétségbe esett rosz vakmerő gyógyszerzt kíván; lehetne valaki ezen gyülekezetben, ki annyit egykedvűséggel bír, hogy oly urat ismerjen meg, ki hozzá hasonló? — (Zúgás.) Itt egy sincsen, kinek ősei Genua bölcsője körül nem állottak — mit, mineure, mi szent, mit, mit tulajdonit magának e két polgár, hogy szemtelen röptét fejjük fölött veszi? (Vad zúgás.) Mindenik önök közül ünnepélyesen fölszólítatik Genua ügyét zsarnokai ellen védni; hajszálnyit sem engedhetnek jogaikból önök a nélkül, hogy egyszersmind az egész hon lelkét el ne árulják. (A hallgatók korlátlan ingerltése félben szakasztja szavait. Azután így folytatja.) Önök éreznek — most minden meg van nyerve. — Már járhatóvá tevém önök előtt a dicsőséghez vezető utat; akarnak követni? én kész vagyok önöket vezérteni. Ezen készülétek, melyeket ezelőtt néhány perccel iszonynyal szemléltetek, most szükségképen új hősi bátorságot öntenek szívükbe. A félelem ezen borzadályi dicső tüze lobbanjanak, ezen honfiakkal s velem egyesüljenek s gyökerestől segítsék kiirtani a zsarnokokat. A kimenet kedvezend a merényletnek, mert intézményim jók, vállalatunk igazságos, mert Genua szenved, a gondolat által halhatlanítattunk, mert veszélyes, és iszonyu.

Zent. (zajos fölhevüléssel.) Elég! Genua szabad lesz! — Pokol ellen ezen harckialtással.

Zibo. S kit ez nem riaszt föl szunyadásából,

az örökké evező mellett izzadjon, míg a végítélet tárogatója föl nem szabadítja.

Fiesko. Ezek férfi szavai valának, most érdemek önök azon veszélyt tudni, melly fejeik s Genua fölött függött. (A szercesen leveleit átadja nekik.) Katonák, világítsatok!

(A nemesek a fáklyát körül állják s olvasnak.)

Fiesko. Barátom, minden úgy ment, miként kívántam.

Verrina. Ne beszélj még olly hangosan, ott a bal szárnyon arcokat haloványulni, s térdeket ingani láték.

Zent. (dühösen.) Tizenkét tanácsos! ördögi gonoszság! — Ragadják föl a kardokat.

(Kettőt kivévén, mind a fegyverekre rohannak.)

Zibo. A te neved is ott áll, Bourgognino.

Bourg. S még ma, ha isten úgy akarja, Doria torkán.

Zent. Két kard még itt hever.

Zibo. Mit? Micsoda?

Zent. Kettő nem ragadott kardot.

Asser. Testvérim nem láthatnak vért. Kimérljék őket.

Zent. Mit? Micsoda? Zsarnokvért nem láthatnak? Tépjük darabokra a gyávákat, vessük ki a köztársaságból e koresokat.

(Néhányan dühösen a kettőre rohannak.)

Fiesko (elválasztja őket.) Szünjenek, szünjenek. Rabszolgáknak köszönjem Genua szabadságát? Aranyunk e rozsz érc által veszítse hangját? — Önök, uraim, szívesek lesznek kastélyomban egy szobát elfogadni addig, míg dolgainkat el nem határozzuk. (Az öröz.) Két fogoly! jót álltok éretük, két erős örcsapatot küszöbükre! (Elvezettetnek.)

(Kopogás a kapunál.)

Örök. Ki az kívül?

Kalkagno. Nyissátok ki! — Egy jó barát!

— Az istenért, nyissátok ki!

Bourg. Ez Kalkagno. Mit jelent ezen, az istenért?

Fiesko. Katonák, nyissátok föl.

Nyolcadik jelenet.

Kalkagno (ijedten, lélekzet nélkül.) *Előbbiek.*

Kalkagno. Vége! vége! fusson, ki futhat! mindennek vége!

Bourg. Minek van vége? érc húsok van s kardjaink kákából készítették?

Fiesko. Vigyázza, Kalkagno! balértelem itt már megbocsáthatatlan volna.

Kalk. Elárultattunk. Pokolbeli igazság! az ön szercesene, Lavagna — a gazember. A tanácsház palotájából jövök — a szercesen a hercegnél van.

(A nemesek elsápadnak, Fiesko is változtatja színét.)

Verrina (a kapu örzejéhez.) Katonák! nyujtsátok elembe fegyvereket. Nem akarok hóhér kezei által meghalni.

(A nemesek zavarodva összerohannak.)

Fiesko. Horá? Mit mivelnek önök? — Pokolba menj, Kalkagno, vak ijedelem volt, urak — ba-

nya! azt ezen gyermekek előtt mondani — te is, Verrina? — Bourgognino, te is? hová indulsz?

Bourg. Haza, Bertámát meggyilkolni; azután ismét visszatérek.

Fiesko (nevet.) Maradjanak! megálljanak. Ez a zsarnokgyilkoló bátorsága? — Mesterileg játszád szerepedet, Kalkagno. — Nem sejtitek önök, hogy rendeléséből származék ezen hír? — Kalkagno, szóljon ön, nem az én parancsomra tévé próbára ezen rómaiakat?

Verrina. Ha te nevetni tudsz, ám hiszem, vagy többé embernek nem tartalak.

Fiesko. Gyalázat önökre, férfiak! e gyermeki vizsgálatban megbukni, vegyék ismét fegyvereiket — mint medvék fognak viaskodni, hogy ezen esorbát kiegyenlítsék (Lassan Kalk-hoz.) Ön maga volt ott?

Kalk. Kapott parancsom következtében a testőrök közé vegyültem, a hercegtől megtudni a jelszót. Épen midőn visszaléptem, hozták a szercesent.

Fiesko. Tehát ágyba szállott már az öreg? — Majd feldöböljük pelyhei közül. (Lassan.) Sokáig beszélt a herceggel?

Kalk. Első ijedtségem s az önök közelgő veszélye, alig engedének két percig ott maradnom.

Fiesko. Nézze csak, mikép reszketnek még most is honfitársaink.

Kalk. Nem is kellett volna önnek olly hamar kipattanni. (Lassan.) De isten kedvéért, gróf! mit fog ezen ámitó hazugság használni?

Fiesko. Időt nyerünk általa, barátom, s most már az első ijedelem el is mult. — Holla! bor hoztassék. (Lassan.) S látá ön a herceget elsápadni? (Fenn.) Vigan, barátim; egyet iszunk még ezen éj táncá előtt! (Lassan.) S látá ön a herceget elsápadni?

Kalk. A szercesen első szava bizonyosan „szszeesküvés” volt, mert az öreg hófelhären hátrált.

Fiesko (zavarodtan.) Hm! hm! az ördög ravasz, Kalkagno! nem árult el addig semmit, míg a kés torkunkat nem érinté. Most természetesen agyaluk lett. A szercesen ravasz.

(Egy serleget s bort hoznak neki; Fiesko a gyülekezet felé tartja, s iszik.)

Fiesko. Jó szerencsénkért, bajtársak!

(Kopogás.)

Örök. Ki van kívül?

Szózat. A herceg küldöttje!

(A nemesek kétségbeesetten szerte rohannak az udvaron.)

Fiesko (közükbe ugrik.) Nem, gyermekek, ne ijedjete meg! ne féljete! köztetek vagyok! Gyorsan el a fegyverekkel. Kérem önöket, legyenek férfiak. E látogatás remélteti velem, hogy András még kételkedik — távozzanak a kastélyba — batorodjanak önök. — Katonák, nyissátok föl a kaput.

(Elmennek.)

Kilencedik jelenet.

Fiesko (mintha a kastélyból jönne.) *Három német testőr. Szercesen (kötözve.)*

Fiesko. Ki hivata udvaromba?

Testőr. Vezessen ön miakét a grófhoz.

Fiesko. A gróf itt áll, ki kívánja jelenléte-
met?

Testőr (tisztelkedik.) Jó estét a hercegtől — ezen szerecsen kötözve szolgáltatja nagyságod hatalmába. Mondá, hogy gyalázatosan fecsegett — a többről e levél adand tudósítást.

Fiesko (egykedvűleg elveszi.) S nem ma jövődölém csak, hogy gályára jutsz? (A testőrhoz.) Jól van, barátom, tiszteletemet a hercegnek.

Szerecsen. Részemről is, s mondd meg neki — a hercegnek — hogy, ha nem szamarakat küld, tehát megtudandja, hogy a kastélyban kétezer katonára rejtezik.

(A német testőrök elmennek.)

Tizedik jelenet.

Fiesko. Összeeskütek. Szerecsen (dacosan középben.)

Összeeskütek (látván a szerecsent.) Hah! mi ez?

Fiesko (elolvastván a levélt; fojtott haraggal.) Genuaiak! a veszély elmúlt, de az összeesküvés is.

Verrina. Mit? Meghaltak a Doriák?

Fiesko. Istenemre! a köztársaság egész hadi erejére — de erre nem valék elkészülve. Az öreg gyöngélkedő férfi négy sorral harmadfélezer embert meggyőz. — Doria meggyőzi Fieskot!

Bourg. De szóljon ön! kővé meredezünk.

Fiesko (olvas.) „Lavagna, önnek úgy vélem egy sorsa van velem. Jótéteményit hálátlansággal jutalmazták — ezen szerecsen összeesküvésről szólott velem, én ime kötözve küldöm őt vissza, s ma éjjel testőrség nélkül fogok aludni.“ (Elejti a levélt.)

(Mind egymásra néznek.)

Verrina. Nos Fiesko?

Fiesko. Egy Doria győzzön meg engem nyelkűsséggel? egy erény hibázzék a Fieskok családjában? Nem! — mily igazán élek, nem! oszlojanak el önök. Én Andrásához megyek s kivallok mindent.

(Ki akar rohanni, Verrina föltartóztatja.)

Verrina. Örült vagy, ember? — Gaztett volt é, mellyet elkövetni akaránk? megállj! vagy nem a hon ügye volt az? megállj! vagy csak András akarád megsemmisíteni, s nem a zsarnokot? megállj mondom, én elfoglalk mint országárulót.

Mind. Kötözzék meg! esapjátok földhez!

Fiesko (kirántja egynek kardját s utat nyit.) Csak lassan; ki az első, ki féket akar a tigris nyakába vetni? — Lássák, urak — szabad vagyok, mehetnek, merre kedvem tartaná — most maradok, mert másra határozám magamat.

Bourg. Kötelességére.

Fiesko. Hah, gyermek! tanulja meg előbb ki-
vülről önmagát, mellyel irántam tartozik, s nekem ezt ne többé! — Csöndesen, urak! minden ugyan marad mint volt. (A szerecsennek kötelekeit elmettszi.) Nagy tette szolgáltatái alkalmat, ez érdemedért fuss!

Kalkagno. Mit? Micsoda? Életben maradjon e pogány, ki mindnyájunkat elárult, életben maradjon?

Fiesko. Igenis, ez, ki mindnyájukat meg-
ijesztett, életben marad. El, fiu! legyen gondod rá,

hogy Genuát nem sokára hátad mögött lássad, mert könnyen meg akarhatná valaki bátorságát rajtad menteni.

Szer. Azaz, egy gazfit sem enged az ördög elveszni. Engedelmes szolgálja az uraknak — sejdítem már, hogy Olaszthonban nem terem számomra kötél. Máshol kell keresnem. (Nevetve el.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. (Szerecsen nélkül.) Szolga.

Szolga. Imperiali grófné már háromszor kérézősködék nagyságod után.

Fiesko. Ezer villám! hisz a komédiának kezdődni kellene — ezennel ott leszek, mondd meg neki — maradj — nőmet kérd meg, hogy lépjen a hangversenyterembe s várakozzék rám a szőnyegek mögött.

(Szolga el.)

Itt önöknek szerepeiket papírra tevém, ha kiki a magát teljesíti, ugy nincs több semmi, mit mondhatnék. Verrina előbb a révbé mened s egy ágyúval jelt fog adni a kitörésre, lia a hajók el lesznek foglalva. Én megyek; nagy foglalatosság vár még rám. Egy esengetyűt fognak önök hallani, s mindnyájan egyszerre hangverseny-terembe lépni — addig menjenek be s izleljék cyprusimat.

(Elmennek.)

V á l t o z á s.

(Hangverseny-terem Fiesko palotájában.)

Tizenkettedik jelenet.

Leonora. Arabella. Róza. (Mindnyájan ijedten.)

Leonora. A hangverseny-terembe ígérkezék Fiesko jöni s még nincs itt — tizenegy óra elmúlt, fegyverek s emberekől dörg a palota s Fiesko nem jö.

Róza. A szőnyegek mögé rejtezzék ön. — Ugyan mit akarhat azzal a nagyságos ur?

Leonora. Ó akarja; Róza, eleget tudok tehát, hogy engedelmeskedjem; eleget, Bella, hogy egészen félelem nélkül legyek — s mégis — ugy reszketek mégis, Bella, s szívem olly szörnyű rettegéssel dobog. Lyányok, az istenért! ne távozzatok oldalamtól.

Arabella. Ne féljen nagyságod semmitől. Félelmünk örzi kíváncsiságunkat.

Leonora. Hová szemem tekint, mindenütt idegen arcokkal találkozom, rémekéhez hasonlókkal. Minden, kire kiáltok, reszket, miként elfogatott bűnös s a legvastagabb éjbe fut, a rozsl lelkiismeretnek ezen iszonyu tanyájába. A mit felelnek, az félig titkolózó hang, melly még remegő nyelven is rettegve kételkedik, hogy szabad é bátran elosonnia? Fiesko? Nem tudom mi borzasztó tettek készülnek itt. — Csak Fieskomat (kezzeit fölemelve) leungjétek körül égi hatalmak!

Róza. Istenem! mi zajg a karzaton?

Arabella. A katoná, ki ott járkál.
Őr (kívül.) Ki az?!

(Valaki felel.)

Leonora. Emberek jönnek! a szőnyeg mögé,
hamar! (El.)

Tizenharmadik jelenet.

Julia (igen zavarodtan.) Fiesko (beszédben.)

Julia. Szünjék, gróf! hízései már nem vi-
gázatlan fülekbe, hanem forró vérbe esnek — Hol
vagyok? — Itt nincsen senki, csak a csábító éj kör-
nyez, hová csevegé ön örízetlen szívemet?

Fiesko. Oda, hol a bátoriatlan szenvedély vak-
merőbb lesz, s hevülések szabadabban beszélnek he-
vülésekkel.

Julia. Szünjél, Fiesko, mindenre mi szent, ne
tovább! ha az éj olly sötét nem volna, látnád láng-
veres arcomat s könyörűlnél rajtam.

Fiesko. Igen hibázzsz, Julia! épen akkor sejt-
dítén érzeményem a tiednek lángzástólját s annál
bátrabban hagyná el korlátjait.

(Hevesen megcsókolja kezét.)

Julia. Ember, arcod láztizes mint beszéded!
jaj! érzem, enyimből is vétkes vad tűz lobog. Kér-
lek, keressük a világosságot. Föllázadt érzekeink
megsejthetnek a sötétség veszélyes intését. Menj!
ezen zajgó lázadók istentelen mesterségüket üzhet-
nek a szemérmes napvilág mögött. Menj emberek kö-
zé, kényszerítlek.

Fiesko. Ok nélkül aggódol, kedvesem! félnél
é valaha rabszolgájától az ur?

Julia. Oh férfiak s örökös ellenmondás! mint-
ha nem épen akkor volnátok a legveszélyesebb gyö-
zők, midőn önszeretetűnk fogságába adjátok maga-
tokat. Mindent megvalljak neked, Fiesko? — Hogy
csak vétkem őrzé érényemet? Csak kevélységem ne-
vété mesterségidet? Csak eddig álltanak szilárdul
elveim? — Te cseleldeben nem bíztál már, s most Ju-
lia véréhez folyamodol. Itt elhagynak elveim.

Fiesko. S mit veszítél rajtuk?

Julia (fölindulva s tüzesen.) Ha asszonyi szent-
ségem kulcsát birtokodba adom, mellyel mikor aka-
rod, szégyenpirba boríthatod arcomat? Mi kevesebb
elvezítendőm van, miat mindenem? Többet akarsz
tudni, gúnyoló? Azon vallomást akarod még hallani,
hogy neműnknek egész titkos bölcsesége csak nyo-
moru elővigyázatból áll, mellyel halálos oldalunkat
ostrom alól menteni akarjuk, s melly mégis utoljára
egyedül csak esküitek által ostromoltatik, melly —
pirulva vallom meg — olly igen szeretne elfoglaltatni
s olly gyakran az érény első félretékintésekor ár-
ulólág befogadni az ellenséget? — Hogy minden asz-
szonyi mesterségink egyedül azon védtelen céllapért
küzdnek, miként Schakk-játékban minden tisztiek a
védtelen királyt fődik? Ha a királyt megleped, gyöz-
tél — matt! s bizvást az egész táblát fölforgathatod.
(Szünet után komolyan.) Itt dicsekrő szegénységünk
képe. — Légy nagylelkű!

Fiesko. S mégis, Julia. — Hová inkább, mint
végtelen szenvedélyembe, rejtheted e kinsedet?

Julia. Jobb helyre bizonyosan nem, de rossz-
abbra sem. — Halld, Fiesko, meddig tartand ézen
végtelenség? Oh! sokkal szerencsétlenebbül játszám
már, semhogy utolsómat is kockára ne tennem. Té-
ged megfogni, Fiesko; ezen erőt bátran tulajdonít-
tam kecsémnek; de, hogy megtartsanak, e minden-
hatóságukban kétkedem. De szégyen, gyalázat! mit
beszélék? (Arcát kezeivel elföd.)

Fiesko. Két bűn egyszerre. Kétkedés izlésem-
ben, vagy fölségsértés imádató kecséid ellen? —
Kettő közül mellyiket lehet nehezebben megbocsá-
tani?

Julia. Hazugságok csak pokol fegyverei —
ezekre nincs Fieskonak szüksége már Juliája meg-
győzésére. (Pamlagra dől. Szünet után, ünnepélyesen.)
Halld, csak egy szócskát mondok még, Fiesko —
midőn biztosságban tudjuk érényünket, hősnék va-
gyunk, s gyermekek, midőn védjük, (meredten s va-
dul szeméibe tekintve.) fiúriák, midőn megboszuljuk.
Hallod, Fiesko? — ha hidegen megfojtanal?

Fiesko. Hidegen? Hidegen? Istenemre ez kül-
lönös! mit követel az asszonynak telhetlen hiusága,
midőn csúzni látja maga előtt a férfit s mégis két-
kedik? Hah! érzem, a férfi ismét ébredéz. (Hidegen.)
Még jókor nyílnak föl szemeim — mi volt az, miért
koldulni akarék? a férfinak legcekeleyebb leeresz-
kedése is lealacsonyító az asszony legfőbb kedvezé-
seért! (Fagyos főhajtással.) Bátorodjék ön, asszonyom,
most már nincs mitől félnie.

Julia (zavarodva.) Gróf, minő változás?

Fiesko. Nem, asszonyom, önnek tökéletes
igaza van, most már mindkettőnk becsülete egyszerre
kockán áll. (Udvarias kézesökkel.) Van szerencsem ön-
nek a társaságnál tiszteletemet kijelenteni. (El akar.)

Julia (visszarántja.) Maradj! örjögysz? maradj!
kimondjam tehát — kimondjam tehát — kimondjam,
mit az egész férfinépnek térdelve — könyek között
— kinpardon ki nem kellene sajtolhatni büszkeségem-
től? jaj! e tömött sötétség is sokkal világosabb,
semhogy ezen tűzözött rejthetné, mellyet e vallo-
más ajkimra lehel. — Fiesko — oh! egész nemem
szívét döföm keresztül, egész nememtől örökké gyü-
löltetni fogok. — Imádlak, Fiesko!

(Térde esik előtte.)

Fiesko (hátralepve, diadalmasan kacag.) Sajná-
lom, signora! (Meghuzza a csöngetyűt, a szőnyeget föl-
emeli s Leonorát elővezeti.) Itt nőm — isteni hölgy!
(Leonora karjába borul.)

Julia (kiáltva fölugrik.) Hah! — hallatlan esa-
lárdtság!

Tizennegyedik jelenet.

Összeesküettek (egyszerre belépnek.) Hölgyek (másik
oldalról.) Fiesko. Leonora. Julia.

Leonora. Férjem, ez igen szigoruan volt.

Fiesko. Rosz szíve nem érdemelt kevesebbet.
Könyeidnek tartozám ezen elégtétellel. — Nem,
uraim s asszonyaim, nem szokásom minden alkalom-
kor gyermeki lángra gyúlni, sokáig mutatnak engem
az emberek eszelősködési, mielőtt ingerelnének —

ezen asszony egész haragomat megérdemli; mert e port keveré ezen angyalnak.

(A port mutatja a gyülekezetnek, melly udorodva áll.)

Julia. Jól van, jól! igen jól van, uram!

(Távozni akar. Fiesko karjánál visszatartja.)

Fiesko. Túrelemmel leend ön, asszonyom! még nem vagyunk készek. Ezen társaság igen igen szeretné tudni, miért tagadhatám meg eszemet annyira, hogy ezen örült regényt játszám Genua legbolondabb hölgyével.

Julia. Kiállhatlan! de reszkess! (Fenyegetre.) Doria mennydörög Genuában, s én huga vagyok!

Fiesko. Elég baj, ha ez önnek utolsó epéje. Sajnos ugyan; de mégis azon hírt kell önnek hoznom, hogy Lavagna Fiesko az ön legfőnségesebb bátyjának lopott koronájából kötelel sort, mellyen a köztársaság tolvaját ezen éjjel fölakasztani szándékozik. (Kajánul nevet.) Gyalázat! ez váratlanul jött — nemde? s lássa ön, ezért lelem szükségesnek az ön családja hivatlan pillantatinak valamely foglalatosságot adni; ezért aggatám magamra (rá mutat) ezen arlekin szenvedélyt; ezért ejtém el (Leon-ra mutat,) e drágakövet, s vadam szerencsésen fényes családságomba rohant. — Köszönöm az ön szivességét, signora, s leteszem szinpadí ékeimet.

(Arnyroajzát föhajítással átadja.)

Leon. Lajosom, ő sir. Szabad Leonorának remegve kéri önt?

Julia. Hallgass, te utált!

Fiesko (egy szolgálhoz.) Légy udvarias, barátom, ajánld karodat ezen asszonyságnak; kelve van országos fogházamat látni. Jót állasz, hogy madonna senki által ne háborgattassék, künn csipős a levegő — a vihar, melly ma éjjel a Doria törzsöt megrepesztí, könnyen elronthatná hajékét.

Julia (zokogva.) Dögvész rád fekete, alattomos képmutató. (Dühösen Leonorához.) Diadalodnak ne örvendj, téged is megrontand s magát is, és — kétségbe fog esni. (Kirohand.)

Fiesko. Önök tanuim. — Mentsék meg becsületemet Genuában. (Az összesekütekhez.) Önök érettem fognak jöni, midőn az ágyu dördülend.

(Mind elmennek.)

Tizenötödik jelenet.

Leonora (rettegve közelít.) Fiesko.

Leonora. Fiesko! Fiesko! csak félig értem önt, de reszketni kezdek.

Fiesko. Leonora, én egykor látam önt egy genuai hölgy baloldalon menni, látam önt a nemesek multságiban a vitézeknek második kézesókjával megelégedni. Leonora, szemeimnek ez fájt, elhatározám, hogy többé ugy ne legyen — nem törtérendik meg többé. Hallja ön kastélyomban a harc-zajt? az, mitől ön retteg, igaz. Menjen ágyba, grófné, holnap a hercegnét fogom felköltöni.

Leon. Isten! — Sejtésem! elvesztem!

(Karját összecsapja s székre dől.)

Fiesko. Engedje beszéletem végetzni, kedvesem! — Két ösöm viselé a háromszoros koronát, a

Fieskok vére csak bibor alatt csörgedez épen. Csak öröklött fényt löveljen az ön férje? Mit? Minden nagyságát a szemfényvesztő sorsnak köszönje, melly türhető szeszélyében hamvadó érdemekből egy Fiesko Lajos Jánost összefoltozott? — Nem, Leonora! sokkal büszkébb vagyok, semhogy ollyast ajándékoztassak magamnak, mit önerómmal is meg tudok még szerezni. Ma éjjel visszavetem őseim sirjukba a kölcsönzött diszt. Lavagna grófok kihaltak, fejdelmek kezdődnek.

Leon. Mély halálos sebekkel terheltén látom férjemet földre rognyi — látom a néma vírvóktól férjem szétszaggatott holt testét élembe hozatni. — Az első (tjedten fölugorva,) egyetlen golyó Fiesko lelkén röpül keresztül.

Fiesko (nyájasan kezét fogja.) Csöndesen, gyermekem! azt nem teendí azon egyellen golyó.

Leon. Olly bizakodólag hija ki Fiesko az eget? s ha csak az ezerszer ezredik eset volna is lehetséges, tehát az ezerszer ezredik eset megtörténhet s férjem elveszhetne. Gondold, ha a mennyei játszánál, Fiesko! ha egyetlen hibáért billiónyi nyeremény esnék is, lenne e elég vakmerőség, a kockákat megrázni s az istennel megkötni a szemtelen fogadást? Nem, férjem! midőn minden a táblán fekszik, minden dobás istenkjáromlás.

Fiesko. Ne agóljál. A szerencse s én jobb lábón állunk egymással.

Leon. Te mondd azt, s azon lelket fintorító játéknál állottál — ti időtöltésnek nevezitek — látad a csalfa szerencsét, miként édesgeté apró szerencse kártyákkal kegyencét, míg föl nem hevült, föállott s a bankot fölkéré, ekkor pedig a kétségbeesés dobásában töle távozik? — Oh, férjem! ne menj magalat a genuaiaknak mutatni s imádatni általuk. Republikánusokat álumból fölriasztani, a lovat patkójára emlékeztetni, nem sétálás, Fiesko. Ne bízzál ezen lázadóknak, az okosak, kiktől felingereltettél, rettegnek tőled; az ostobák, kik istenitének, kevés hasznodra lennek, s hová csak néznék, mindenütt el van veszre Fiesko.

Fiesko. Kislelkűség legnagyobb veszély. Áldozatot is kíván a nagyság.

Leon. Nagyság, Fiesko? hogy elméd olly rossz akarója szívemnek! — Lássad! én bízom szerencsédben s elhiszem, hogy győzni fogsz. — Jaj akkor nekem, nemem legszerencsétlenebbjének! szerencsétlen, ha nem sikerül! ha sikerül, szerencsétlenebb! — Itt nincsen választás, szerelmesem! ha herceg nem leszed, Fiesko elveszett, s férjem oda van, ha herceget ölelek.

Fiesko. Ezt nem értem.

Leon. Mégis, Fieskóm! — A trónnak ezen viharos égaljában elhervad a szerelem gyöngye csemetéje. Az embernek szíve, habár Fiesko volna is azon ember, szük két mindenható istennek befogadására, Isteneknek, kik annyira ellenkeznek egymással; a szerelemnek könyei vannak s érteni tudja a könyeket; uralkodási vágy ércszemekkel bir, mellyekben nem gyöngyöz soha gyöngéd érzemény, szerelemnek csak egy java van s lemond az egész egyéb temetről; uralkodási vágy az egész természet kirablása után éhezik; uralkodási vágy szétrombolja s csörgő láncházzá változtatja az egész világot; — szerelem

minden siratag pusztaban édent álmodik magának — ha most keblemen akar nál pihenni, makaes jobbágy kopogna országon — ha most karjaid közé akar nek omolni, kényuri rettegésed gyilkost hallana a szőnyegek mögött elősuhanni s futva üzne szobából szobába. Igen, a nagyszemű gyanu végre a házi békét is megzavarná; ha most Leonorád enyhítő itallal lépne hozzád, vonaglások közt taszítád el a kelyhet s méregkeverőnek szidalmazná a szives szerelmet.

Fiesko. Leonora, szünjél! ez undok ábrázolás —

Leon. Pedig még nem kész a kép. Mondanám, áldozd föl nagyságnak a szerelmet — áldozd föl a csöndes békét — csak még Fiesko megmaradjon — isten, ez kerékszűz! — Ritkán lépnek föl trónra angyalok, le soha, kinek nem kell embertől félni, fog é az más emberen könyörölni? ki minden kívánatára mennykövet függeszthet, szükségesnek tartandja é egy gyöngéd szöcskával kísérni azt? — (Fieskóhoz lép s megfogja kezét; finomabb keserűséggel.) Fejdelmek, Fiesko! — az akaró de nem tudó természetnek ezen nem sikerült tervei — olly igen szeretnek az emberiség s istenség közt leülni; gonosz teremtmények! gonoszabb teremtők!

Fiesko. Leonora, szünjél! a híd fölhzatott mögöttem.

Leon. S miért, férjem? Csak tettek kiirthatlanok — hallottalak egykor esküdni, hogy szépségem minden terveidet semmivé tevő — hamisan esküvével, szineskedő, vagy hamar elvirágoztak kecaseim. Kérdezd szivedet, ki a vétkes? — Térj vissza! bátorodjál! mondj le! kárpótlást nyerendsz a szerelemtől. Nem képes szívem iszonyu vágyitát kielégíteni? — Oh Fiesko! a korona még szegényebb lesz. — Jer, minden kívánatodat kívülről megtanulom, a természet minden háját egy egy szerelmi csökbá olvasztom, hogy a fönséges szökevényt örökké megtarthassam ezen mennyei bilincsekben. Szived végtelen, a szerelem is az, Fiesko. (Ömlengve.) Egy szegény teremtményt szerencsésé tenni, egy teremtményt, melly egész mennyt kebleden éli — hagyhatna ez lézagot szivedben?

Fiesko. Leonora, mit cselekvél! Egy genuai szeme élébe sem lépek többé. (Nyakába borul.)

Leon. (Élénk örömmel.) Fussunk, Fiesko. Vessük porba mind ezen kérdőd semmiségeket s regényes virányokon egészen szerelmünknek éljünk! — (Kebléhez szorítja.) Lelkeink, tiszták levén mint fölöttünk az ég tiszta kékje, nem veendik akkor fel többé a fekete bánat lehelletét. — Életünk a leggyönyörűbb őszhangban folyand akkor, miként fuvolózó forrás, teremtőjéhez.

(Egy ágyulóvés. Fiesko felugrik.)

Tizenhatodik jelenet.

Valamennyi összeesküdtek. Előbbiek.

Összeesküdtek. Itt az idő!

Fiesko. Élj boldogul! örökre — vagy holnap lábaidnál fekszik Genua. (El akar rohanni.)
(Leonora elájul.)

Bourgognino. A grófné elájul!

(Mind oda ugranak, Fiesko leborul előtte.)

Fiesko. Leonora! Segitsenek! Istenért, segítsenek!

(Róza, Bella jönnek s Leonora körül foglalatoskodnak.)

Fiesko. Fölnyitja szemeit! (Elhatározottan fölugrik.) Most jöjenek s nyomjuk be Doria szemeit.

(Összeesküdtek kirohannak.)

Ötödik felvonás.

(Éjfél után. Tág utca Genuában. Itt ott néhány házban lámpák világítanak, mellyek lassanként kialusznak. A senékszínen a még zárt Tamáskapu látható. Meszse távolban a tenger. Néhány ember kézi lámpákkal keresztül megy a színen; azután kerülők s őrsapatok. Minden csöndességben van. Csak a tenger zajong kissé zordonul.)

Első jelenet.

Fiesko (fegyverzetten jő s Doria András palotája előtt megáll.)

Fiesko. Az öreg megtartá szarát. A palotában minden világok eloltvák. Az örök nincsenek itt — csöngetui fogok. (Csönget.) Hé! holla! ébredj, Doria! — Elárult, megcsalatott Doria, ébredj! holla! holla! ébredj!

Második jelenet.

András (az erkélyen megjelenik.) Fiesko.

András. Ki húzá a haragot?

Fiesko (elváltoztatott hangon.) Ne kérdezd. Kövess. Csillagod leszáll, herceg! Genua fölkel ellened; hóhérid közel vannak, s te aludni tudsz András? András. Emlékezem, mikép vitázott Bellonám-mal egykor a haragos tenger, hogy a hajógerinc ropogott s a felső árboc összetört — s Doria András édesen szunyadt. — Ki küldi a hóhérokat?

Fiesko. Egy férfi; rettenetesb mint haragvó tengered, Fiesko Lajos János.

András. Hahaha! Jó kedved van, barátom! hozd nappal tréfáidat. Éjfél szokatlan idő.

Fiesko. Gúnyolod intődet?

András. Köszönetet mondok neki s aludni megyek. Fiesko álmosá tobzódtá magát s nem maradt ideje Doriával bibelődni.

Fiesko. Szerencsétlen öreg ember, ne higj a kigyónak, hét szín gyűrűzik tükröző hátán — közelítesz — s rögtön összeszorít a halálos örvény — egy áruló intését kikacagad — egy jó barátod tanácsát ne neved ki. Nyergelt ló áll udvarodon, fuss idejében. A jó barátot ne kacagd ki.

András. Fiesko nemesen gondolkozik. Én nem sértém meg őt soha s Fiesko nem árul el engemet.

Fiesko. Nemesen gondolkozik, elárul téged s e kettőnek próbáit is vedd már föle.

András. Még sem rettegek, mert olly testőség áll itt, mellyet egy Fiesko sem győzend meg, ha csak cherubimek nem szolgálnak alatta.

Fiesko. Kivánnék veled beszélni s általa levelet küldeni az öröklébe.

András. Szegény gonyolódó! nem hallád soha, hogy Doria András nyolevan éves, s Genua boldog? (Elhagyja az erkélyt.)

Fiesko. E férfit kellett előbb megbuktatnom, semmint tudtam volna, hogy nehezebb hozzá hasonlítani. (Néhány lépést tesz.) Nem! fonségét fonséggel egyenlitém ki, készek vagyunk, András! s most haladj utadon, pusztulás! (El a leghátulsó utcába.)

(Mindenfelől dobok pörgnek. Kemény csata a Tamás-kapunál. A kapu kifeszítetik s kilátást nyit a révbe, hol hajók, fáklyákkal világítottak láthatók.)

Harmadik jelenet.

Doria Gianettino (skarlát köpönyegben.) *Lomellino*.
Szolgák (előre, fáklyákkal. Mind sietve.)

Gianettino. Ki parancsolt lármát ülni?

Lomellino. A gályákon dördült egy ágyu.

Gianet. A gályarabok akarják láncokat eltépni.

(Lövészek a Tamás-kapunál.)

Lomel. Ott tűz —

Gianet. Kapu nyitva! örök föllázadva! — Gyorsan, gazemberek! a rév felé világítsatok!

(A kapu felé sietnek.)

Negyedik jelenet.

Előbbiek. *Bourgognino*. *Zenturione*. *Összeesküttekkel*,
(kik a Tamás-kaputól jönnek.)

Bourgognino. Laskaro Sebestyén derék katonára —

Zenturione. Miként medve védelmezé magát, míg csak el nem esett.

Gianet. (zavarodtan hátrál.) Mit hallok itt? — Megálljatok!

Bourg. Ki ott a szövétnekkal?

Lomel. Ellenségek, herceg! lopózzék el balra fonséged.

Bourg. Ki ott a szövétnekkal?

Zent. Megálljatok! jelszavatok?

Gianet. (kardot ránt.) Engedelmesség és Doria!

Bourg. A köztársaság s menyasszonyom rablója! (Gianet-ra rohanván, a többiekhez.) Egy nemet — egészségére váljék! — Bajtársak! ördögei maguk adják kezembe őt.

Gianet. (ordítva elesik.) Gyilkosság! gyilkosság! boszulj meg, *Lomellino*!

Lomel. Szolgák (futva.) Segítség! gyilkosok! gyilkosok!

Zent. (erős hangon kiált.) Találva van. Tartóztassák föl a grófort!

Lomel. (térde esik.) Kiméljék életemet, önökhez állok.

Bourg. Mégis él ezen szörny? — E gyáva elme! (Lomellino elsuhan.)

Zent. A Tamás-kapu mienk! *Gianettino* hideg! — Fussatok, mikép csak lehet, s adjátok tudtára *Fieskonak*!

Gianettino (görcösen fölgoszkodik.) Dögvész — *Fiesko*! (Meghal.)

Bourg. (kirántja kardját a holttestből.) Genua szabad, s vele *Bertám*! — Kardodat, *Zenturione*! e véreset menyasszonyomnak viszed. Börtöne föl van törve, követni foglak ajkira nyomni a völégényi csókot. (Külön utcákba sietnek.)

Ötödik jelenet.

Doria András. Több német testőr.

Testőr. A fürgeteg arra vonult, vesse ön magát lóra, herceg!

András. Engedjétek még egyszer *Genua* tornyait látnom s az eget. Nem, ez nem álom, s *András* elárullatott.

Testőr. Körül belől ellenségek! el! fusson túl a határokon!

András (a holttestre borul.) Itt legyen végem. Ne szóljon senki futásról, itt fekszik öregségem ereje, pályámnak vége.

(Kalk, távolról katonákkal; dobok zúgnak.)

Testőr. Gyilkosok ott! gyilkosok! fusson, agg fejdelem!

András. Halljátok, külföldiek? — ezek azon genuaiak, kiknek jármukat szétörém. A ti honotokban is így hálálják ezt?

Testőr. El! el! míg német csontjaink csorbákat ejtnek kardjaikban.

András. Szabadítsatok meg magatokat! hagyjatok engemet — ijesszétek a nemzeteket azon iszonyu hirrel, hogy a genuaiak megölték atyjokat.

Testőr. El! még a megölésre van idő. Bajtársak, álljatok! vegyétek középbbe a herceget. Korbácsoljatok tiszteletet egy ősz fej iránt ezen olasz ebekbe.

Kalkagno. Ki itt?! Mi van itt?!

Németek (bevágnak.) Német ütlegek!

(Viaskodva el. *Gianettino* holtteste elvitetik.)

Hatodik jelenet.

Leonora (férfiöltözetben.) *Arabella* (utána ijedten.)

Arabella. Jöjön, nagyságos asszony, jöjön kérem.

Leonora. Erre kifelé dühöng a zendülés — csítt! nem haldoklónak nyögése vala ez? Jaj! körül veszik őt — *Fiesko* szívére mutatnak tatógó oszójeik — enyimre, *Bella* — elsütik. Megálljatok! megálljatok! férjem az!

Arab. Az istenért!

Leon. Fiesko! Fiesko! Fiesko! Hívei elhagyják — lázadó k hűsége ingatag. (Megijedve.) Lázadókat vezérel férjem? Bella! egek! mint lázadó harcok Fieskom?

Arab. Nem, nem, signora! hanem mint Genua elitélője!

Leon. Ez valami volna — s Leonora reszketett? a legelső republikanust a leggyávabb republikanusnő ölelte? — Menj, Arabella — midőn férfiak országokért mérköznek, akkor az asszonyok is érezhetik becsöket. (Ismét dobolni kezdenek.) A csatázók közé rohanok.

Arab. Könyörülő ég!

Leon. Lassan! mibe botlik lábam? Egy kalap s köpönyeg itt, mellette kard. (Méregeti.) Súlyos kard, Bellám! de forgathatom mégis, s a kard nem válandik gyalázatára vívjének.

(A haragok félrevertnek.)

Arab. Hallja ön? hallja? ezen nyöszörgés a Dominikánusok tornyáról jő. Isten irgalmazz! mily borzasztó!

Leon. Mondd: milly elragadtató! — Ezen rangkongásban Fiesko szól Genuához. (Dobolnak.) Hurrah! hurrah, fuvolák még soha nem hangzának illy édesen. E dobokat is Fieskom eleveníti. Miképp dobog hevülő szívem! — Egész Genua ébred, zsoldosok szökelnék neve után s neje gyáva legyen? —

(Három más tornyon is félreverik a haragokat.)

Nem! hősnőt öleljen hősom — Brutusom romai hőlgyet öleljen. (Kalapot fölteszi s a skarlátot magára veti.) Portia vagyok!

Arab. Nagyságos asszony! ön nem tudja, milly iszonyuan ábrándozik! nem, azt ön nem tudja.

(Harangzúgás s dobolás.)

Leon. Nyomorult, ki ezt mind hallván nem ábrándozol — ezen kövek sirnának, hogy lábaik nem levén, Fieskomhoz nem siethetnek — ezen paloták haraguzsznak mesterökre, ki olly keményen földhez ragasztá őket, hogy Fieskomat nem segíthetik. — A partok, ha tehetnék, elhagynák kötelességöket, Genuát a tenger kényének engednék, s Fieskom dobja után táncolnának. Mi a halált is fölrázza lepleiből, nem képes az bátorságodat ébreszteni? — Menj! — megtalálom én utamat.

Arab. Nagy isten! csak nem fogja ön e szélyt valósítani?

Leon. De igen is, te döre! — Hol legvadabbul dühöng a zaj, hol Fieskom személyesen küzd — ez Lavagna? — hallom őket kérdezni, kit nem tud senki meggyözni, ki Genuaért vas kockákat forgat — ez Lavagna? — Ó az, genuaiak, fogom mondani, s ezen férfi férjem, s nekem is van sebem.

Sakko (kívül.) Ki itt?! Doria vagy Fiesko?

Leon. Fiesko s szabadság! (Elrohlan.)

(Tolángás. Bella elszorítatik.)

Hetedik jelenet.

Sakko (egy csoporttal.) Kalkagno (másikkal találkozik vele.)

Kalkagno. Doria András megszökött.

Sakko. Legroszabb ajánlásod Fieskonál.

Kalk. Medvék a németek, mint sziklák állottak az öreg előtt. Nem is láthatám őt. Mienk közül kilencen készek. Magam is könnyű sebet kapék bal fülelmen, ha idegen zsarnoknak így szolgálnak, ördög s pokol, miként kell tulajdon fejdemeiket őrizniök! —

Sakko. Pártunk már nagy s minden kapu mienk.

Kalk. A várakban, hallom, keményen csatáznak. —

Sakko. Bourgognino köztük van. Mit mivel Verrina?

Kalk. Genua s a tenger közt fekszik, mint a pokolbeli lánceb, hogy egy ladik is alig suhanhat keresztül.

Sakko. Én a külvárosban ostromoltatok.

Kalk. Én Sarzana térére sietek. Indulj, dobos. (Dobszó alatt elmennek.)

Nyolcadik jelenet.

Szerecsen. Egy tolvajcsapat (kanócokkal.)

Szerecsen. Aztán tudjátok meg, gazemberek! én vagyok azon férfi, ki e levest berántotta, nekem nem adnak kanalat, jól van — e tréfa épen kedvemre jő. Mi kissé gyujtani s rabolni fogunk, azok ott heregségért küzdenek, mi — befűjük a templomot, hogy a didergő apostolok meglegedjenek.

(A körül fekvő házakba oszlanak.)

Kilencedik jelenet.

Bourgognino. Berta (álöltözetben.)

Bourgognino. Itt pihenj, kedves fiu! bátorságban vagy. Vérzel?

Berta (szavát elváltoztatva.) Sehöl.

Bourg. Ugy hát szégyeld magadat s kelj föl. Oda foglak vezetni, hol Genuaért sebeket nyerne. Szépeket, látod, mint ez. (Karjáról felgyűri a ruhát.)

Berta. Oh egek!

Bourg. Megijedsz? csinos fiu, igen hirtelen siettél férfi alakba. Milly idős vagy?

Berta. Tizenöt éves.

Bourg. Rosz, ezen éjre öt évvel gyöngédebb, mint kellene. — Atyád?

Berta. Genua legjobb polgára.

Bourg. Lassan, fiu; az csak egy van, s annak lyánya eljegyzett menyasszonyom. Tudod Verrina házat?

Berta. Velném.

Bourg. S ismered isteni lyányát?

Berta. Lyányának neve — Berta.

Bourg. Tüstént menj, s add neki e gyűrűt — annyi mint jegygyűrű, mondd neki, s hogy a két bokréta vitézül tartja magát — most légy boldog! nekem oda kell mennem. A veszély még nem mult el.
(Néhány ház ég.)

Berta (légy hangon utána kiált.) Scipio!

Bourg. (visszafordul.) Kardomra, e hangot ismerem.

Berta. Szivemre, én itt igen ismeretes vagyok.
(Nyakába borul.)

Bourg. Berta!

(A külvárosban félre veretnek a harangok. Csődülés.
(Mindketten ölelkezve eltűnnek.)

Tizedik jelenet.

Fiesko. Zibo. Kisérők.

Fiesko (hevülve.) Ki gerjeszte tüzet?

Zibo. A várlak elfogtaltatott.

Fiesko. Ki gerjeszte tüzet?

Zibo. Öröket a gonosztevők után.

(Néhányan távoznak.)

Fiesko. Gyujtogatóvá akarnak engem tenni? Tüstént siessetek oltani a tüzet. (Kisérlet el.) De Gianettino csak mégis megöletett?

Zibo. Ugy mondják.

Fiesko (vadul.) Mondják csak? — Ki mondja azt csak? Zibo, becsületére kényszeritem, szóljon, kiszabadult Gianettino?

Zibo. Ha szemeimet egy nemes ember szava ellen állíthatom, ugy Gianettino él.

Fiesko. Nyakát beszéli le ön, Zibo.

Zibo. Még egyszer mondom — nyolc pere előtt élve látam őt járkalni, sárga bokkrétával skarlátban.

Fiesko. Ég s pokol! — Zibo! Bourgogniut egy fejjel megkurtítatom. Fusson, Zibo — zárassanak be Genua minden kapui — minden ladikot el kell sülyeszteni — ugy vizen el nem illanhat. — E gyémánt, Zibo, drágábbat nem mutathat Genua, Lucca, Velence s Pisa, ki nekem azon hirt hozza: Gianettino meghalt — azé legyen-e gyémánt. Fusson ön, Zibo!

Tizenegyedik jelenet.

Fiesko. Sakko. Szerecsen. Katonák.

Sakko. E szerecsen tetten fogtuk, épen midőn a jesuiták templomába égő kanócot vetett.

Fiesko. Árulásod büntetlenül maradt, mert engem illetett — gyujtogatásnak díja kötél. Tüstént vezessétek el s akasszátok a templom kapujára.

Szer. Ej gyalázat! ez nekem épen alkalmatlannul jó. Nem lehet belőle semmit elfecsegni?

Fiesko. Nem.

Szer. Küldjön ön próbául gályára.

Fiesko. Akasztófára!

Szer. Tehát keresztyén akarok lenni.

Fiesko. A templom megköszöni a pogányság himlőit.

Szer. Küldjön legalább részegen az öröklétbe. Fiesko. Józanul.

Szer. De legalább keresztyén templomra ne akasszának.

Fiesko. A lovag megtartja szavát. — Különös akasztófát ígérék neked.

Sakko. Ne vesztegess sok szót, pogány! több dolgunk is van még.

Szer. De ha mégis történehből a kötél elszakadna?

Fiesko. Kétszeresen vétessék.

Szer. Legyen tehát, s az ördög készülhet ezen különös esetre. (El a katonákkal.)

Tizenkettedik jelenet.

Fiesko. Leonora (hátral megjelenik, Gianettino skarlát köpönyegében.)

Fiesko (meglátja őt, előre megy, ismét hátrál.) Nem ismerem ezen bokkrétát s köpönyegét? (Közelít.) Igen is ismerem a bokkrétát s köpönyegét! Ha három élted van, ugy kelj föl ismét s járj!

(Dühösen ráohanván, keresztyül döf. Leon. tompa sikoltással elesik.)

Tizenharmadik jelenet.

Fiesko. Kalkagno. Sakko. Zenturione. Zibo. Katonák (muzsikával s zászlókkal.)

Fiesko (diadalmasan elébök megy.) Genuaiak! a kocka jól esett. Itt fekszik lelkeim férge — iszonyu gyűlölségem táplája. Emeljék magosra kardjaikat! — Gianettino!

Kalk. S én jövök önnek tudtára adni, hogy Genuának két harmada pártjához szegődék s Fiesko zászlóhoz esküszik —

Zibo. S általam küldi Verrina az admirál hajóról a tenger s rév fölötti uralkodást —

Zent. S általam a város kormányzója parancsnok pálcáját s a kulcsokat —

Sakko. Bennem pedig (letérdel) tértre hull ura előtt a köztársaság nagy s kis tanácsa, kegyelem s kímélésért esengve.

Kalk. Én legyek első, ki a nagy győzöt falai közt üdvözlí — üdv önnek! — Hajtsák meg mélyen a zászlókat, Genua hercege!

Mind (leveszik kalapjokat.) Üdv! üdv! Genua hercegének! (Zászlómenet.)

(Fiesko az egész idő alatt lehajtott fővel állott, mélyen gondolkozva.)

Kalk. Nép s tanács várakozva áll, kegyelmes fejdelmét hercegi díszben üdvözlendő, engedje fontos hercegünk, hogy diadali pompában a tanács házba vezessük.

Fiesko. Engedjenek előbb szivemmel végezmem — bizonyos drága személyt félelmes sejtésekkel küzdve hagyék honn, egy személyt, ki ezen éj dicsőségét velem megosztandja. — Legyenek önök olly szivesek s kövessenek szeretetre méltó hercegnejök-
hez. (Indulni akar.)

Kalk. Itt feküdjék ezen orgyilkos gazfi, s gyalázatát e zugban rejtse el?

Zent. Alabárdra tüzzetek fejt!

Zibo. Közvetünket söpörjétek szaggatott testével. (A holt testre világítanak.)

Kalk. Nézzetek ide, genuaiak! — Istenemre, ez nem Gianettino, arc!

(Mind meredten néznek a holt testre.)

Fiesko (kémő pillanatot vet rá.) Nem, ördög! — Nem, ez nem Gianettino arc, ravasz ördög! — Genua enyim, mondják önök! enyim? (Iszonyu kiáltással dühöngve.) Pokolbeli szemfényvesztés! ez nőm! (Megrázkódva félrehanyatlik. Szünet. Fiesko bágyadtan fölegyenesedvén. Összeesküttek némán állnak.)

Némét gyilkolám meg, genuaiak? mindenre kényszerítlek benneteket, ne nézzetek olly halálhalovánnyan a természetnek ezen játékára. — Hála istennek! vannak a sorsnak olly helyzetei, melyektől nem retteghet az ember, mert csak ember. Kitől isteni kéj megtagadtatik, az nem részesülhet pokoli kínokban — e tévedés pedig több volna. — Genuaiak! hála istennek, ez lehetlen!

Tizennegyedik jelenet.

Előbbieik. Arabella.

Arabella. Öljenek meg bár, hisz nincs már mit vesztenem. Könnyörüljétek rajtam, férfiak! — Itt hagyám el nagyságos asszonyomat, s nem találok sehohol.

Fiesko. Nagyságos asszonyodnak neve, Leonora?

Arab. Oh, csak hogy ön itt van, kedves jó nagyságos ur! Ne haragudjék ránk, mi nem valánk képesek öt visszatartani.

Fiesko. Te gyüöltél mitől?

Arab. Hogy ne fusson —

Fiesko. Hallgass! — Hová?

Arab. A tolongásba.

Fiesko. Hogy krokodillá válnék nyelved. — Ruhái?

Arab. Skarlát köpönyeg —

Fiesko. A pokol kilencedik körébe menj! — A köpönyeg?

Arab. Itt a kövezeten hevert —

Néhányan. Gianettino itt gyilkoltáték meg.

Fiesko. Asszonyod megtalálattok.

(Arab. rettegve megy. Fiesko meredező tekintettel néz szerte az egész körben, azután halkabban, terjedő hangon, mely lépesónként egész dühösségig emelkedik.)

Fiesko. Igaz! igaz, s én vagyok a végtelen gaz tett céllapja. — Lépjétek vissza, emberi arcok. Hah! csak fogaim közt volna világalkotmányod. — Kedvem van az egész természetet vigyorgó rémszörnyé karcolni, míg olly alakot nem ölt, mint fájdalom. — Ember! mikép áll itt most ez a nyomoru nem, áldva s dicsőítve magát, hogy nem ollyan mint én! — Nem ollyan mint én! — Csak enyim a csapás — miért csak engemet? miért nem ezeket is velem? miért ne tompítsa magát fájdalom, embertársam fájdalomán?

Kalk. Drága hercegem!

Fiesko. Hah, szerencse hozott! itt, hála istennek! itt van egy, kit szinte zúz e mennykő! — Bátya! szétzúzatott! egészségedre váljék a kárhozat! — Ó meghalt! — te is szeretted őt! — essél kétségbe! ő meghalt! — Hah! báresak a kárhozat kapuinál állhatnék, bár lenézni szabad lenne szememnek az elmés pokol különmemű kincsavarjaira s beszíhatná fülem a szétzúzott bünösök jajveszékelseit. Ha ezeket láthatnám, ki tudja, talán elviselhetném gyötrelmeimet. — Itt fekszik nőm, meggyilkoltatva! nem, ez keveset jelentő. Én, a gazfi, nőmet meggyilkolám — oh gyalázat! illyes a poklot is alig csiklandozhatja. Előbb mesterségesen az örömeink utolsó sima szédelő födelére ragad, egész a menny küszöbére cseveg föl, azután letaszit — azután — oh, bár leheletem dögvézt fúhatna a lelkek közé — azután — azután — nőmet meggyilkolom. — Nem, elmésségök még finomabb — azután két szem hirtelenkedik, és én nőmet meggyilkolom. — Ez remek tett! (Szünet után körültekint, csöndesebben.) Zokog itt valaki? Istenemre igaz! azok, kik fejedelmet gyilkolának, sírnak. — Szóljanak! a halálnak ezen fölségbántását siratják önök, vagy szellemem gyáva hanyatlását? Hol szírtkemény gyilkosok forró könyekre olvadnak, ott Fiesko kétségbeesése átkozódik? (Sirva Leon-ra borul.) Leonora, bocsanat! — Bánatot nem dacolhatni az égtől. (Lágyan, fájdalommal.) Évekkel ezelőtt, Leonora, ünneplém azon óra éldeletét, melyben a genuaiaknak meghoznám hercegnőjüket. Minő kedves látám már arcaid elpirulni, milly fejedelmi szépen dagadni kebledet az ezüst fátyol alatt, milly edesen elnémulni öröm s kéljézetűl báj hangodát! Hah! illy részegítőleg csapósá már fülemet a büszke fölkiáltás, mikép tükrözé magát szerelmem diadala a sülyedő irigységben! — Leonora, az idő eljött — Fieskod Genua hercege, s Genua legutolsó koldusa is gondolkozik, hogy megvetett sorsát fölcserelje e fájdalom s hiboromért. — Nő osztozik bánatában, kivel oszthatom én meg dicsőségemet? (A holt testre rejtj arcát.)

(Megindulás minden arcon.)

Kalk. Jeles hölgy volt.

Zibo. E gyász esetet még titkolni kell a nép előtt. Ez elvennie a mieink bátorságát s az ellenségnek adná.

Fiesko (elhatározottan föláll.) Halljátok, genuaiak! — A gondviselés — ha intését értem — csak azért ejté rajtam e sebet, hogy szívemet a közelgő nagyságra megvizsgálja. — A legmerészebb próba volt ez. Most már nem félek sem gyötrelemtől, sem elragadtatástól. Jertek! Genua várakozik rám, mondottátok? Olly fejedelmet akarok Genuának ajándékozni, millyet Europa még nem látott. — Jertek, ezen szerencsétlen hercegnőnek olly halotti ünneplést tartandok, hogy az élet el fogja veszíteni imádott s a rothadó enyészet mint mennyasszony tündöklendik. — Most kövessétek hercegeteket.

(Zászlómenet alatt távoznak.)

Tizenötödik jelenet.*Doria András. Lomellino.*

András. Ott ujongnak el!

Lomellino. Szerencsésök lerészegíté őket — a kapuk nyitvák, minden a tanácsház felé vonul.

András. Csak unokaöcsémet rettegé a nép. — Ő meghalt. Lomellino, hallja ön?

Lomel. Mit? mégis, mégis reményl ön, herceg?

András (komolyan.) Reszkess éltedért, mivel hercegnek gunyolsz, midőn reménylnem sem szabad.

Lomel. Főnséges ur — egy zajgó nemzet fekszik Fiesko mérlegében — mi az önében?

András. Az ég!

Lomel. Mióta a lópor használtatik, nem viaskodnak többé agyalok.

András. Élhetetlen majom, ki egy kétségbeeső ősz főnek még istenét is elveszed! (Komolyan s parancsolva.) Menj! tedd nyilvánossá, hogy András még él. — András — mondjad — kéri gyermekeit, hogy nyolcvanadik évében ne kergessék külföldiek közé, kik Andrásnak nem bocsátanak meg soha házája virágzását. Mondd meg nekik ezt, s hogy András kéreti gyermekeit annyi földért hónapban, mennyi csonjtjai fölvetélére elég.

Lomel. Engedelmeskedem; de kétségbe esem.

András. Megállj, s vigyed magaddal ezen ősz hajfűrtöt. Utolsó volt ez — mondjad — fejemen, s január harmadik éjelen vált el, midőn szivemtől Genua elszakadt, s nyolcvan évig tartott erősen, s a nyolcvanadik évben hagyá el e kopasz főt; a hajfűrt porhanyó, de elég erős a karesu ifjura kapcsolni a bibort. (Födött arccal el. Lom. a szemközti utcába el.)

(Zajgó örömiradások hallatszanak, trombita s dobszó.)

Tizenhatodik jelenet.*Verrina (a révből.) Bourzognino. Berta.*

Verrina. Ujongnak. Kit illet az?

Bourg. Alkalmasint Fieskot kiáltják ki hercegnek.

Berta (rettegve.) Scipio, atyám rettenetes.

Verrina. Hagyjatok egyedül, gyermekek! — Oh Genua! Genua!

Bourg. A pórnép isteníti őt s nyerítve kívánja a bibort. A nemesség iszonyodva nézé, de nem volt szabad nemet mondania.

Verrina. Fiam, én minden vagyonomat pénzzé tevém s hajódra vitetém. Vedd nődet s haladék nélkül szállj sik tengerre. — Talán — követni foglak. Talán nem, soha. Ti Marseilleba vitozláztok, és (kínos érzettől viharzó kebellet megöleli őket,) isten legyen vezéretek! (El.)

Berta. Istenért! mit forral magában atyám?

Bourg. Értéd atyádát?

Berta. Futni, oh isten! futni a menyasszonyi éjszakában!

Bourg. Ugy mondá ő, s mi engedelmeskedünk.

(El mindketten a révbé.)

Tizenhetedik jelenet.*Verrina. Fiesko (hercegi díszben.)*

Fiesko. Verrina! épen jókor. Téged keresni indulék.

Verrina. Én is azért jövök.

Fiesko. Nem tapasztal Verrina semmi változást barátján?

Verrina. Egyet sem ohajtok.

Fiesko. De nem is látsz rajta semmit?

Verrina (a nélkül, hogy rá nézne.) Reménylem, nem.

Fiesko. Kérdezlek, nem találsz semmi változást?

Verrina (rövid pillanat után.) Nem találok.

Fiesko. Látod, tehát mégis igaznak kell annak lenni, hogy nem hatalom csinálja a zsarnokokat — mióta egymástól elváltunk, Genua hercege lettem s Verrina (melléhez szoritja) most is olly tüzesnek találja ölelésemet, mint egyébkor.

Verrina. Annál rosszabb, hogy fagyosan kell viszonzoznom; a fölség tekintete mint metsző kés esik közém s a herceg közé! Fiesko Lajos János tartományokat birt szivemben; de most meghódítá Genuát s én visszaveszem tulajdonomat.

Fiesko. Azt isten ne akarja! egy hercegségért ezen ár igen zsidós volna.

Verrina. Hm! talán alább szállott a szabadság bece, hogy akár ki után gyalázattjéért köztársaságokat szórnak.

Fiesko. Ezt csak Fieskonak mondj.

Verrina. Oh természetesen! kitünő főnek kell annak mindig lenni, kitől arconcsapás nélkül szabadul meg az igazság. De kár, a ravasz játékos csak egy kártyában hibázott. Az irigység egész játékát kiszámítja; de a kitanult elménc mégis szerencsétlenségére feledé a honfiakat. — Habár visszatartott is egy eselt a római erény vonalmira, a szabadság elnyomója; az élő istenre esküszöm, hogy mielőtt az utóvilág egy hercegség sirkertjéből ásná ki csonjtajimat, inkább a keréken szedje össze azokat.

Fiesko (nyájas gyöngédséggel kezénél fogja.) Akkor sem, ha a herceg testvéred? ha hercegségét csak jöltevősége kincstárává teszi, melly eddig gazdálkodó szegénysége mellett koldulni járt? Verrina, akkor sem?

Verrina. Akkor sem, s a rablott kincs elajándékozása még egy tolvajt sem mentett meg akasztófától. Egyébiránt e nagylelkűség Verrinánál célt veszítene. Polgártársamnak megengedhetem, hogy velem jöt tegyen, polgártársamnak reménylem azt viszonzozhatni. — A fejtelem ajándéka kegyelem — s nekem csak isten kegyelme.

Fiesko. Inkább tudnám elszakasztani Olaszországot az atlanti tengertől, mint képzelgésitől ezen makacs főt.

Verrina. Pedig egyébiránt az elszakasztás nem utolsó mesterséged, arról regélhet a bárány köztársaság, mellyet farkas Doria szájából kiszakasztottál, hogy magad nyelhessed el. — De elég, csak mellesleg legyen mondva, herceg, mondj meg nekem, mit

vétett azon szegény ördög, kit a jesuiták templomára akasztottatok?

Fiesko. A gazember fölgyújtá Genuát.

Verrina. A törvényeket azonban mégis épségen hagyá azon gazember?

Fiesko. Verrina visszaél barátságommal.

Verrina. El a barátsággal! — hisz mondom, hogy nem szeretlek már többé; esküszöm, hogy gyűlöllek — gyűlöllek, miként a paradicsom férgét, mely az első hamis dobást tevő a teremtésbe, s mely alatt már az ötödik évezred vérzik. — Halld, Fiesko — nem jobbágy urához, nem jó barát barátjához, ember emberhez szólok veled. (Élesen s hevülve.) Gyálázatot követél el a valóságos isten fölségén, hogy gaztettednél kezeidet az erény által vezetted s Genua buzgó honfiait Genuával paráználkodni engedéd. Fiesko, ha én is olly becsületes ostoba lettem volna, mint a többiek, kik nem vevék észre a csalfa rókát, Fiesko! az öröklét minden borzalmira esküszöm, tulajdon bélemből tekernék kötelek s megfojtánám magamat, hogy röpülő lelkeim vonagló habbuborékokban ömlenek rád. A fejedelmi gaztett szétföri ugyan az emberi vétkek mérlegét; de te a mennyet ingerled, s e pört a világ bírálata viendi.

(Fiesko álmélkodva s szótlanul nagy szemekkel méri.)

Verrina. Ne gondolkozzál feleletről. Most készek vagyunk. (Rövid föl s alájárás után.) Genua hercege! a tegnapi zsarnok hajóin, a szegény teremények egy nemét tanulám ismerni, mely elavult bűnein minden evezőcsapással kérözik s tengerbe sírja könyeit, melyeket az, mint gazdag főrangú ember, számlálni érdemesnek nem tart. — A jó fejdelem irlgalommal kezdi uralkodását. Elhatározhatnád magadat a gályarabok fölszabadítására?

Fiesko. Zsarnokságom első szülöttjei legyennek. — Menj, s jelentsd nekik szabadságukat.

Verrina. Csak félig viszed véghez cselekvésedet, ha örömuiket elveszited. A nagy urak igen ritkán vannak helyen, midőn rosztat eszközölnek, hát a jót is csak lopva tegyék? Ugy vélem, a herceg nagysága egy koldus érdeményinek sem olly fölötte magos, hogy hozzá férnök tilos lehetne.

Fiesko. Ember, te rettenetes vagy; de én — nem tudom miért — mégis kénytelenittem lépteidet követni.

Verrina. De — még egyszer ölelj meg, Fiesko! hisz itt nincsen senki, ki Verrinát sirni, s egy fejedelmet érezni láthatná. — Bizonyára, két nagyobb szív még nem dobogott soha együtt, hisz mi olly testvéri hévvel szerettük egymást. (Sír Fiesko nyakán.) Fiesko! Fiesko! te egy helyet irtesz ki szivemben, melyet az emberi nem háromszorosan véve sem tölthet be többé.

Fiesko (megindulva.) Légy enyim — barátom!

Verrina. Dobb el e rút bibort, s az vagyok! Az első fejdelem gyilkos volt s divatba hozá a bibort, hogy tettének mocskait e vérszínben elrejttesse. — Halld, Fiesko — én katona vagyok, nem igen értek nedves arcokhoz, Fiesko! ezek első könyeim, vedd el e bibort.

Fiesko. Hallgass!

Verrina. Fiesko! — Tedd ide jutalmul földtekénk minden koronáit — oda, rémvázul minden kintpadjait, hogy egy halandó előtt térdeljek — én nem fogok térdelni. — Fiesko, (térdre esik) ez első térdhajtásom — vedd el e bibort.

Fiesko. Kelj föl, s ne ingerelj többé!

Verrina (elhatározottan.) Fülkelek, nem ingerlek többé. — (Egy gályára vezető deszkán mennek.) Fejdelemé az elsőség.

Fiesko. Miért rángatod biboromat? Leesik!

Verrina. Ha már a bibor leesik, ugy utána kell menni a hercegnek is. (Tengerbe taszítja.)

Fiesko. Segítség, Genua! — segítség! — segítség hercegednek! (Elmerül.)

Tizennyolcadik jelenet.

Verrina. Kalkagno. Sakkó. Zibo. Zenturione.
Összeesküttek. Nép.

Kalkagno. Fiesko! Fiesko! András visszajött, fél Genua Andrásához áll! Hol Fiesko?

Verrina. Vízbe fúlt!

Zent. Pokol felel, vagy örültek háza?

Verrina. Fúlasztatott, ha ez szebben hangzik. — Én Andrásához megyek.

(Mindnyájan meredt csoportzatokban állnak.)

IVdik kötet.

LIIk szám.

V I O L A ,

vigjáték öt felvonásban, *Shakspeare és Deinhardstein után Fekete Soma.*

S z e m é l y e k :

Orsino, herceg.
 Sebastiano, fiatal nemes.
 Antonio, } hajóskapitányok.
 Bernardo, }
 Lucio, a hercegi kíséret tagja.
 Tóbiás urfi, Olivia nagybátyja.
 Sáppadi Andor, urfi.
 Malvolio, Olivia udvarmestere.

Bohóc, Olivia szolgálatában.
 Rendőr.
 Olivia inasa.
 Olivia grófnő.
 Viola.
 Maria, Olivia komornája.
 Hercegi kíséret.
 Rendőrök.

(A színekely főlválva Orsino és Olivia kastélyában.)

Első felvonás.

(Kert, a háttérben Orsino palotája.)

Első jelenet.

Orsino. Lucio (jönnek.)

Lucio. Viduljon, hercegem, ne engedje eltelni lelkét komor gondolatokkal. Jelen a szenvedés vigasztalója, a zene, szórakozására. Kövessen hercegem.

Orsino. Zene, igazad van, a zene szerelmem éltetője, fájdalmam enyhítője. Hallgatni akarom, mi módon festi érzeményimet, mint lebbenni meg fülemet nyugotí fuvalom gyanánt, melly lágy és édes illatot lengedez violaágyakon, és elhal. (Távolról zene hallik.) Oh, szerelem lelke, milly nyugtalan és játszi vagy te, bár területed mindent magába vesz, mint a tenger; belé nem jó semmi nehéz, semmi súlyos, mi csökkenve becsben azonnal alá ne szállana. Olly képzelemteljes a szerelem, hogy csak ő képzelgős.

Lucio. Nem akarna é vadászni, kegyelmes uram?

1843. IV. KÖT. VIII. SZÁM.

Orsino. Vágyaimtól üzetve, magam vagyok a vad. — Luciom! mond csak még egyszer, mit szölt Olivia ajánlatomra?

Lucio. Hét év elröppenése előtt az ég sem fogja látni arcát leplezetlenül, szemeit más nedv nem fogja áztatni, csak holt bátyja utáni könnyek, kit folyvást gyászemlékezetben fog tartani, bár sirbolt fedje őt.

Orsino. Oh, ő e finom képzetű szízzel, melly nagybátyjának olly szeretettel áldozik mint fog ő majd akkor szeretni, ha az arany nyíl a hajlandóságok egész seregét, mellyek benne élnek, felkölti, ha a magas trónokat, szívét és fejét, emez égi jelességeket, egy ur fogja betölteni, s bennök lakást veend. Kövess, Lucio, zenehangok enyhítsék fájdalmamat, mellyet meg nem gyógyíthatnak.

(El mindketten a palotába. A zene megszűnik.)

Második jelenet.

Viola (férfi-öltözetben.) Bernardo.

Bernardo. Célnál vagyunk. E kert a herceg birtoka; de töle, ki örömet osztozik vagyonában,

közmulatságra szabadon átadatva. (A háttéri épülethez mutatván.) Ez itt laka.

Viola. Vegye bálám figyelméért és fáradságáért, s higgye, megjutalmazom ha csak tehetem.

Bernardo. Drága kisasszony, én oly jó indulattal vagyok ön iránt, hogy jutalomra számot nem tartok. Önnek szolgálni oly adózás, mellyel kedvessége s finomságának tartozom — tehát itt akar maradni?

Viola. Igen, Bernardo, itt a kitűzött cél. A hercegnél szolgálatot veszek, mellyet hálaajánlatim szereznél fognak.

Bernardo. Lyány, és szolgálatot keres a hercegnél?

Viola. Önnek ígérete kezecskémnek, hogy nevem és nemem a herceg, mint mindenki más előtt, ismeretlenek maradnak.

Bernardo. Arra szavam adtam.

Viola. Igy hát mitsem kockáztatok e vállolatban, s még akkor is ha kockáztatnék, így kellene lenni, s nem volna megváltozható. Higgye, mi csak szolgálai vagyunk sorsunknak, csak kövek, önkényű kezétől rendezettek. Szegény bátyám tengerben nyugszik eltemetve, az én lábam száraz földet tapos; én élek, ő halott. Kettőnk közül ki volna boldogabb, alig tudom; ő a gyászforrás, mely engem haláломig sorvaszt miatta.

Bernardo. Hagyja a bűt ön, lehet, hogy él. Midőn hajónk törést szenvedett, s kétségbeesve hanyódtunk a hullámok között, látám, hogy bátyja meggondoltan, veszlét és habok között egy erős árbocfába kapaszkodott: hová leve, azt nem láthatám, de azt mit mondék jól tudom.

Viola. Hiú remény; engem nem ámit el ön; igenis tudom, hogy ő nincs többé! Azonban legyen boldog ön, s mielőtt távoznék: még egyszer ajánlom önnek titkomat. Tudja, azért akarom használni e férfi-öltönyöket, hogy szabad és független lehessenek, mint a nő ritkán. Talán még más okaim is vannak, mellyeket megtudand, ha viszontlátjuk egymást.

Bernardo. Szavam legyen kezecském hallgatásomért. Ha férfiasan vigyáz női nyelvére, biztos lesz ön. Most éljen boldogul!

Viola. Éljen boldogul!

Bernard. Szükség esetében a fogadóban talál. (Elmegy.)

Harmadik jelenet.

Viola (egyedül.)

Viola. Látandó őt, hozzá közel leszek; maradj nyugodtan szív! Ha képét oly hosszú idő alatt szivedben hordozod, maradjon az továbbra is titok. Látandó őt, hozzá közel leszek; ha ezt eléred, kívánsz é több boldogságot? Nemes, szellemdús férfisága, mély érzete, melly őt disziti, virágillat gyanánt kéj és gyönyört fognak rád ársztani. Kívánsz é többet? — E férnlőtzet elrejté nememet, mi sem gátolja szolgálatomat; mégis lázban pezseg vérem, ha ama házba gondolom magam. A két alakot, mellyben vagyok, kétszeresen akarom használni; szolgálatban, érzelemben lyány leszek, férfi

hallgatásban, hűségben lyány, tettekben férfi; férfi bátorságban, lyány megint vigyázatosságban. Így meg kell nyernem kedvezését. Ha mint lyány nem lehetek kedves előtte, mint férfi mégis az leszek: s rozabb esetben őt mégis láthatom, hozzá közel leszek. (El a palotába.)

Negyedik jelenet.

Tóbiás. Mária.

Tóbiás. Azt csak bizd rám, Mária, majd meggyógyítom én őt. Mi jutott eszébe, szünetlenül bányát siratni? Halál ellen nincs orvos; a megholtakal semmi bajunk, hanem az élőkkel sok; s a bú sorvasztja az életet.

Mária. Csak attól tartok, hogy ön nem lesz képes más véleményre bírni a kisasszonyt; ön némileg szerfelett vidor, dombérozó; dözsölése, játék-vágya, késő hazabotorkázása — félek, ön nem lesz arra való ember.

Tóbiás. Már miféle beszéd ez? Én férfi vagyok, s mivel a férfi ember, tehát arra való ember is vagyok, mert a férfi mindennek embere, ha t. i. valóban férfi.

Mária. Igen, de a kisasszony sem akarja azt átlátni, panaszkodik magaviselete ellen.

Tóbiás. Hadd panaszzoljon, majd megunja, s akkor elhallgat.

Mária. Minap egészen magánkívül volt ön miatt, midőn ama bárgyu éretlen fickót férjül tukmálta rá.

Tóbiás. Sáppadi urfit véled, Mária?

Mária. Gondolom.

Tóbiás. Mit gondolom? Sáppadit véled?

Mária. No igen, őt vélem.

Tóbiás. S őt bárgyunak nevezed? Oly férfi, kiben semmi kivétel, s ki esztendő át hater az aranyra felviszi jövedelmét.

Mária. Ha ugy folytatja, mint kezdé, valamennyi aranyait nem viszi tovább esztendőnél. Ő épen oly tékozló, mint bolond.

Tóbiás. Bolond? Sáppadi, sokféle tulajdonságaival?

Mária. Sokféle? én mindig csak együgyűnek látom őt. Cívódó, s a mellett gyáva! Valóban szép tulajdonságok.

Tóbiás. Gyáva? meg ne kísértse bátorságát, ne hogy ellenkezőt tapasztaljon. Épen itt jó.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Andor.

Andor. Jó napot, Tóbiás urfi!

Tóbiás. Jó napot.

Andor. Mint látom, jó társaságban van.

Tóbiás. Legalább szépben.

Andor. No az is megjárja.

Mária. Andor urfi, ha illedéke nincs, mije van még?

Andor (átölelni akarván.) Birásod, szép gyermek —!

Mária (magát tőle elszakasztván.) Ön úgy bir szép tulajdonokkal, mint engem. (Más oldalra fut.)

Tóbiás. Utána Andor, ne boesásd! Gyávának nevezett, ótalmazd magad.

Andor. Gyávának? engem? Azért lakolni fog. (Utána indul. Mária hátrál.)

Tóbiás. Utána, ne tágits!

Mária. Közel ne jőjön hozzám, azt megmondom. (Állásba helyzi magát.)

Andor (hátrál.) Atkozott lyány! semmire sem mehetni vele.

Tóbiás. Rajta, mondom!

Andor (habozva.) Igen, de — (neki akar menni.)

Mária. Békét hagyjon azt mondom, különben úgy megrakom, hogy ítélet napján sem fogják ismerni.

Andor. Ördög szánkázta.

Mária. Isten velünk nemes ur! (Elfut.)

Hatodik jelenet.

Tóbiás. Andor.

Tóbiás. Ugyan derék vitéz ön, Andor urfi. mondhatom. Ha illy gyáván viseli magát, nem sokra megyen hugommal.

Andor. Bizza csak rám. Akartam volna csak — de komornákkal nem örömet kelek ki; nem illik.

Tóbiás. Ha nem illik, tehát illetlen, s igazad van, hogy abban hagyta.

Andor. Nemde?

Tóbiás. De mégis javasolom, hogy hugomnál néha illetlen légy, különben soha sem érsz nála célt. A nők nem szeretik, ha az ember folytonosan okos.

Andor. Kész vagyok tanácsodat követni, de meglátod, semmi sem fog használni. Olivia nem akar, a herceg utána jár. Pedig a rang előbb való mindennél az asszonyok előtt.

Tóbiás. Vagy nem! Neki nem kell a herceg, mert képmutató: egy — mit tudom én — szóval: nem szereti őt; téged szeret — téged, azt nekem legjobban kell tudnom, mert bátyja vagyok.

Andor. Nem bánom, vesztéden megkísértem.

Tóbiás. Az ördögbe! ha én olyan fiatal, simaképi fickó volnék, mint te —

Andor. Természeti adomány; nem vagyok rút.

Tóbiás. Olly táncos mint te — én helyedben mindig pirouetben mennék az utcán, és entrechaton térnék haza.

Andor. Ez még mind nem elég, kedves Tóbiás. Én meglehetősen vivok. A lovaglásban senki sem teszen túl rajtam

Tóbiás. Tehát miért elrejtetni e művészeteknek? miért fedi lepel ezen tőkélyeket? Talán attól tartasz, hogy por lepné meg őket? Mi bajod? Mi féle világtapintat, ez, az erényeket föld alá temetni?

Andor. Igazad van, Tóbiás; némileg nagyon szerény vagyok, nem tagadhatom.

Tóbiás. Birnék csak lábaidal, az egész világ asszonyaival kiállanék.

Andor (tetszőleg mosolyogva.) Kicsinyek ugyan,

de a mellett teljesekek, s egy tiszta saruban meglehetősen néznek ki.

Tóbiás. Nos, hát mit akarsz egyebet? Előre mondom, fürgeteg hordja el a szerénységet.

Andor (sobjajtván.) Isten hírével.

(Mindketten el.)

Hetedik jelenet.

Orsino. Viola (a palotából jönnek.)

Orsino. Barátom dicsérettel ajánlja önt; de jobban maga magát. Bentivoglio herceg, nemes származatúnak mondja önt, jelesnek és hűségesnek; azt mondja, mintha vele tenném, mit önnel határozniék tenni, s így szolgálatomban legyen ön hasonló barátomhoz, mert pártfogójának sok hálával tartozom. De ismétlem, ön becses nekem maga által.

Viola. Nagyon jó, nemes herceg; önnek tetzeni legmagasabb kívánatom, önt híven szolgálni legkedvesebb kötelességem.

Orsino. Egy boldog álmodt idéz elő nekem. Hét hóval ez előtt, Paduában egy szép lyánykát láték, alakban önnek szinte mássa, ki ha nem látam később Oliviát, éltem csillaga volt volna,

Viola. S ollykor ollykor még eszébe jut?

Orsino. Mint midőn az ember egy szép álmra visszaemlékezik. Szemeim előtt ellebegett, de képét sokáig hordozám keblemben, s még most is hordozom.

Viola (félre.) Szivem, légy szilárd!

Orsino. Mondod, tudtadra van, hogy Oliviát szeretem; tudtadra van az is, hogy ő engem szerelmért begyességgel jutalmaz?

Viola. Az is.

Orsino. Menj hát hozzá Cesario, s vidd neki e levelet. (Átadja neki.) E levél — reményem — szeledebb gondolkozásra bírja őt, s nekem nyugalmat ad. Ha mégis hideg marad, édes hízogó szavakkal fejtegesd szerelmem és hűségem hatalmát. Ő nem állhat ellent kérelmeidnek s hajlandóbb lesz figyelni ifjuságra, mint egy komoly tekintetű követre.

Viola. Azt nem hiszem, uram.

Orsino. Hidd el, kedves ifju, mert megsérti vidám éveidet, 'kit meg nem hatnak ajkad kérelmei. Diana ajkai soha sem égnek gyöngébb biborszínben; hangod szende, mint a lyánka hangja, tiszta és édes zengzetű, s egész valód, lényed nőiszerű. Tudom, homlokod e küldetésre nekem kedvező. Menj Cesario! ez szerelmemnek és bizalmamnak teljes tanúsítása. (Légyan.) Menj!

Viola. Megteszem, s bizalmát mint kell megjutalmazom. Meg fog elégedni velem, én hercegem.

(Meglajtja magát s el. Orsino a palotába el.)

Változás.

(Szoba Olivia házában.)

Nyolcadik jelenet.

Olivia (gyászruhában.) *Malvolio*. Utánok *Bohóc*.

Olivia. Kérem *Malvolio*, parancsolja el ama bohóc arcot.

Bohóc. Nem hallja *Malvolio*, parancsolja el a kisasszonyt.

Malvolio. Az igaz, hogy vakmerő fickó vagy.

Bohóc. Dicséretére meg kell mondanom, ön egyik sem kettő közül.

Malvolio. Reménylen!

Bohóc. Természetesen. Minthogy ön semmi, tehát sem vakmerő, sem fickó.

Olivia. Menj utadra, száraz bolond!

Bohóc. Két hiba, melyeket ön kisasszony kijavíthat. Adjon többet innom, megszűnöm száraz lenni, s adjon jobb tanácsot mint szokott, megszűnöm bolond lenni.

Olivia. Rád haszontalan minden fáradság, nem vagy javítható.

Bohóc. Ha ön ezt tudja, s mégis megkísérli, ismét ön a bolond, és nem én. Ha értelmemet teljesen vissza nem helyezteté, foltozza meg legalább bölcseségével; úgy is minden csak foltozott munka a világon. Erény, mely hibás, bűnnel foltozott bűn, mely megjavul, erénynyel foltozott.

Olivia. S a te eszed döreséggel.

Bohóc. Mégis sokkal jobb az, mintha ármány-nyal volna foltozva. Könnyítse meg szolgáltatomat, kisasszony, különben tönkre jutok.

Malvolio. Szolgáltatodat? hiszen különben is semmit nem tevésédért fizetettel.

Bohóc. Milly kemény ön, hogy foglalkodásimat még önével akarja többesíteni! Tudja, kisasszony, nekem kötelességem fölvidámitni önt; kényeremet nem akarom ingyen emészteni, ne tegye lehetetlenné azt. —

Olivia. Miként szüntesse gyászomat fecsegésével?

Bohóc. Igerje meg, hogy megszűnik gyászolni, ha megmutatom, hogy bűja nem beteg szívből, hanem beteg értelemből keletkezik.

Olivia. Igérem azt.

Bohóc. Tehát: miért gyászol ön, s kiért? csak kereken felelni kell, szavát adá rá.

Olivia. Nos bolond, bátyámért.

Bohóc. Mit gondol ön, vajjon bátyját holta után jó vagy rossz sors érte?

Olivia. Lelkemre, jó.

Bohóc. Megfogtam önt. Csak bolond szomorkodhatik azon, hogy barátja jó sorsot ért.

Olivia. Mit mondasz ehez *Malvolio*?

Malvolio. Eszem megáll!

Bohóc. Tehát használni akarom a kedvező pillanatot, s elillanok, mert ha esze újra futásra kel, mindent földhöz üt, mit utjában talál. (El akar.)

Malvolio. Fickó, te mégis okosabb vagy mint látszik.

Bohóc. Uram, ne hozzon rökülésbe ítéltevel.

Malvolio. Elillansz a mint átlátod, hogy meggyőzettel, s az átlátáshoz ész kívántatik.

Bohóc. Nem mindig, uram, nem mindig. Lássá, ön előbb az asztalnál becsületére esküvék, hogy a lepények jók, s a mustár mitsem ér: azonban a mustár jó volt, s a lepények alig éldelhetők; s még sem esküvék hamisan. Mint látja át ezt ön minden észével? —

Malvolio (zavarodva). Igen — az — már —

Bohóc (Oliviához). Esküdjék kardjára, hogy én bolond vagyok.

Olivia. Esküdném, ha kardom volna.

Bohóc. Ha arra esküszik mi nincs, nem esküdt hamisan; épen olly kevéssé mint *Malvolio*, ki becsületére esküvék: régen elesküdté azt, mielőtt lepényeket, s mustárt látott volna.

Malvolio. Hallod é fickó, már jól laktam. — Szerencséd, hogy magam féle nem vagy.

Bohóc. Igaza van, az szerencsém.

Malvolio. Különben megjátszanálak, hogy mig élsz megemlegetnél.

Bohóc. Hallja tehát: én megengedem önnek, hogy képzelje, mintha ön magam féle volna. Valamit érdemelhetne magának, s én tudom nem lesz kellemtelen önnek, mert a pénzszeretet gyöngéji közé tartozik. Fogadjunk a legközelebbi két hétre: ha ön engem valamiben kijátszik, és rászed, 50 aranyat fizetek, ha pedig amaz idő alatt én játszom ki önt, tizet fizet. Nos áll a fogadás? — Lám önnek nincs bátorsága.

Malvolio (habozva). Fogadni — veled?

Bohóc. Ötven arany, ide nézzem — épen ötven. (Erszényt vesz elő s csörgeti.)

Malvolio (füle tövét vakarva, az erszényre sóvárgva hunyorog.) Megérdemlenéd, hogy megbüntesselek.

Bohóc. Törje ketté a pálcát.

Malvolio (egy pillantással a kisasszonyra.) Bár csak — de nem illik.

Olivia. Tegye bátran, ez engem mulattat.

Malvolio. Nagyságod akarja? (Hirtelen a bohóchoz.) Fogadok.

Bohóc (kezet oda tartva.) Kezet rá!

Malvolio (némi késlet után ismétli pillantással Olivaiára, megteszi, kezét gyorsan visszarántja.) Oh, te mindenben olly goromba vagy!

Bohóc (a kezét nézve). Hiszen semmit sem törtém össze. Valóban fájlalnám, hisz épen ez az a kéz, mely a tiz aranyat fogja nekem fizetni. (Az erszényt neki oda tartva.) Ime, vegyen bucsút. Ezzel úgy jár mint bölcsességével; egyikből sem látand soha légykevesebbet is. Isten velünk! (El.)

Kilencedik jelenet.

Olivia. *Malvolio*.

Malvolio. Csodálom, hogy e savatlan gazfickó gyönyörködteti nagyságát, hiszen senki sincs a világon, kivéven a bohócot, ki tölem az észet megtagadta volna. De azon ember nekem teljességgel nem tetszik, s jól tudja a kisasszony, ha okos emberek semmi tetszést nem találnak valamely dologban, ott rossz lábon áll az ügy.

Olivia. Inkább mondanám, rosszul áll ön ügye, ha semmi tetszést nem talál benne: nem tudom, mi

épebb, az én bohócom szeszélye é vagy szive? Szenved húbánatom miatt, s még iparkodik szórakozásba hozni engem. Ó elménc zúzott szívvel, hogy gyászom erősebb mint az ő ellenszere, nem az ő hibája.

Malvolio. Édes istenem! miért nem tével inkább bohóccá, a helyett, hogy illy szerföltti észszel áldottál meg. Már oda jutánk, hogy csak a boldond mondhatja el: „szerencés vagyok“ — mig az okos ember mellőztetik.

Olivia. Nagyon komolyan veszi ön a dolgot, Malvolio! Én mindkettőjökhez jó vagyok, csak mindenikhez más más modorban.

Malvolio. Mi féle beszéd ez?

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Mária.

Mária. Kisasszony, az ajtó előtt egy fiatal ember áll, ki nagyon vágyik beszélni nagysáddal: a hercegtől jó.

Olivia. Utasítsd el, mondd, hogy beteg vagy honn nem vagyok, vagy akármit, de utasítsd el.

Mária. Teljességgel nem hagyja elutasíttatni magát. Mondá: kész örködni ön ajtaja előtt, mig csak nem szólott ön vele.

Olivia. Különös ember! mikép néz ki?

Mária. Férfinak még nem elég koros, s gyermeknek nem elég fiatal; zsenge ifjone; mintegy hátárán a férfi, s gyermekkornak. Különben igen jól néz ki, és soha sem láttam olly férfi s gyermek keverékét.

Olivia (Malvoliához.) Bocsássa be ön!

Malvolio. Azonnal kisasszony! (Marad.)

Olivia. Nos, miért nem megy?

Malvolio (rövid ideig Olivaiára néz, azután mélyen fölsohajt.) Már megyek! (El.)

Tizenegyedik jelenet.

Olivia. Mária.

Olivia. Ez alkalommal végét szakasztom a herceg örök fáradozásainak; — örökre nyugalmat akarok.

Mária. Különös gyötrelmei vannak a kisasszonynak; nagyon szeretetik; az mégis jobb mintha kevésbé szeretetnék.

Olivia. Ne hidd, Mária, a szerelem, mellyet viszonzni nem lehet, nem kevésbé gyötör, mint az, melly nem viszonzoztatik.

Mária. Helyzetében meglehet, én azzal legkevésbé sem törődném.

Tizenkettedik jelenet.

Viola. Előbbiek.

Mária. Ime ezen ifju ember, ki szólni kíván nagysáddal.

Olivia. Fátyolomat!

(Mária elhossa. Olivia befátyolozza magát.)

Viola. Hol e ház tisztelőre méltó asszonya?

Olivia (félre.) Hah! mi ez? hihetek é szemeimnek? Ő itt? (Fenn.) Felelek képében. Mit kíván tőle?

Viola. Okvetetlenül a ház asszonyával kell szólanom, mert beszédemet, mellyet mesterileg fogalmaztam, nem örömet hagyám el. Egy nyállal, mellyet magammal hoztam, közvetlenül szívét akar-nám találni; azért látja ön, senki mást nem használhatok. Ön legfőlebb szöcsöül szolgálhatna nekem, s arra nincs szükségem. (Félre.) Érzésimet tréfa bilincseibe verem, és így saját orvosomat fogom játszani.

Olivia. Ám intézkedjék, mint kénye tartja, ifju ember, de meg kell velem elégednie.

Viola. Tehát ön a ház asszonya?

Olivia. Ha sokat nem követelek személyem fölött, ugy én vagyok.

Viola. Talán ugy van, s ha joga van is kezeskedni, nincs talán joga szabadkozni.

Olivia. Dologra.

Viola. Követ gyanánt jövök ide.

Olivia. S mit üzen a hatalmasság, békét vagy háborút?

Viola. Békét, semmi mást mint békét. Látja (a levélre mutat) kezemben az olajágot?

Olivia. Adja kezembe.

Viola (egy pillantással Mátira.) Csak négy szem között.

Olivia. Rettenest kell magában foglalnia, hogy illy ceremoniát kíván ön.

Viola. Én csak meghagyásom szerint cselekszem. A mit akarok, ön fulére nézve csak szó, és kérelem; másra nézve szentelentítés.

Olivia (Márihoz.) Hagyj magunkra.

Mária (menet.) Ez esetben nekem is kedvesebb volna a szolgál, mint az ur. Szeretetre méltó fiatal ember! (El.)

Tizenharmadik jelenet.

Olivia. Viola.

Olivia. Magunk vagyunk. Adja elő utasítását, de mondom önnek, hogy már el van döntve, még mielőtt megnevezte azt.

Viola. Kisasszony! engedjen előbb egy kérelmet —

Olivia. Mint látszik önnek jó kedve van a kérelemre.

Viola. Mondhatnám é önről ezt, kérelmemre nézve?

Olivia (rövid ideig vizsgálva nézi őt.) Mi az, mit ön kíván?

Viola. Fátyolozza le magát.

Olivia. Arcomat illető utasítása is van urától?

Viola. Magam részéről kérem azt. Könnyebb lesz a beszéd, ha szemébe nézek.

Olivia. Hogy ne panaszkodjék, levonom a képről a függönyt. (Lefátyolozza magát.)

Viola (tekintetében merülve.) Az égre! ön szép!

Olivia (zavarodva.) S ön igen udvarias! de ki tudja, valódi é mind az, mit ön rajtam talál?

Viola. Tiszta szépség, mellynek pirosságát, és fehérét a természet gyöngéd ravasz kezekkel olvasztá össze. Kisasszony, ön legkegyetlenebb minden élők közt, ha e bajakat sirba veszi, s képmását nem hagyja a világnak.

Olivia (mosolyogva.) Gondom lesz rá; mielőtt meghalok, s minden, a ki becses nekem, birjon egy részt belőle örök emlékül.

Viola. Csak egy részt? Minek széttörni illy ritka szépségű gyémántot? Birja azt egy valaki teljesen.

Olivia. Ha urát gondolja, nemmel válaszlok.

Viola. Minek ott büszkeség, hol az alázat erény? Az én uram s mesterem szereti önt; szerelme naphoz hasonló, melly áldást hoz, hová tiszta sugára boldogítja lővel. Olvassa meg e levelet s fogadja kedvesen. (Átadja.)

(Olivia elveszi s olvassa.)

Viola (félre.) Szeretnie kell őt, mert e nő az ő boldogsága, s legyen ő boldog. Büszkeségét majd legyőzi férfiasága. (Fenn.) Mit mond ön?

Olivia. Mit már előbb mondek: nem szeretem őt. Ő tudja, hogy nem szerettem, de tiszteltre méltónak tartom őt. Nemes származásu, nagy javakkal gazdag ifju, mocsoktalan, férfikorban virágzó, elhírült, tanult, adakozó, vitéz alakban és természeti tulajdonokban finom férfiú; — de őt még sem szerettem. Miért? ön fiatal azt megérteni.

Viola. Oh, ha én önt uram hevével, olly gyötrellemmel, halálhoz hasonló étellel szeretném, szabadkozását nem foghatnám meg. Ezt higgye el, meg fognám érteni.

Olivia. Gondolja? mit tenne vonzalmam megnyerésére?

Viola. Kisdéd kunyhót építenék árva füzekből ajtaja előtt; szelid dalokat írnék a megvetett szerelemről, s fönnen énekelném a csöndes éjen át; nevét a domboknál hangoztatnám, hogy a lég bizalmas csacsogója Oliviát kiáltana. Nem éldelne nyugalmat ég és föld között előbb, mint sem könyörült.

Olivia (zavarodva.) Ej — valóban — ön ismeri, mint látszik, a szerelem titkait, s tartalmát — önnek neve?

Viola. Cesario.

Olivia. Cesario; nemes fi ön?

Viola. Régi család ivadéka. Egyetlen tulajdonom, miben önhez hasonlítok.

Olivia. Tehát Cesario mondja meg urának: én őt nem szeretem — ne küldjön senkit is hozzám; azon fölül, hogy ön viszont hozzám jövend megjeleníteni, mikép fogadja válaszom. Éljen boldogul! köszönet fáradozásáért.

Viola. Ne fárasssa magát köszönettel; uramban engem is megsértett. — Kővé keményítse annak szívét a szerelem, kit valaha szeretni fog, s hő szerelme mint uramé, csak hideg fagnak legyen áldozva. Most éljen boldogul kegyetlen szépség!

(Gyorsan el.)

Tizennegyedik jelenet.

Olivia (egyedül.)

Olivia. Ritka ifjunc, tettben és alakban. Hogy nemes vagy, arra esküszöm. Tekinteted, arevonásid, mozdulatid, alakod és bátorságod ötszörös címerek neked! Igen, volna csak Orsino hasonló hozzád — mint érzem magam? Ugy tetszik, ez ifju tulajdonait láthatatlan csöndes rohammal érzem szívembe lopolni. — Ki ő? mikép jött a herceghez? — Még egyszer látnom s szólnom kell vele. — Mint egy kedves álmod hordozám lelkemben őt. — Ugy rémlik mintha egykor láttam volna őt, de hol s mikor? — Emlékeket idéz előmbé vissza, mellyek régen szenderegtek. — Hej, Malvolio!

Tizenötödik jelenet.

Olivia. Malvolio.

Malvolio. Parancsára vagyok kisasszony.

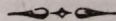
Olivia. Legyen olly szives, és fusson a herceg makacs küldöttje után; e gyűrűt itt hagyá, bár mit tevék. Mondja neki, ő nem kell nekem. Urának ne hizelegjen, sem reményekkel ne ámítsa őt, övé soha sem leszek. Ha tán azon ifju itt holnap beszélni kíván, megtudja az okot; a hercegé nem leszek soha — érti é?

Malvolio (elragadtatva szemléli őt.) E fölött eszemet tudnám veszteni. (Félre.) „Légy olly szives” mondá; ez elég nekem. (Mélyen bókolva el.)

Tizenhatodik jelenet.

Olivia (egyedül.)

Olivia. Nem tudom, mit teszek, ha csak szemem kedélyemet nem csalja szerfölött. Ujra látom őt, s azonnal ébred bennem az alig lecsöndesült sovárgó gyötrelme: sors! vezérelj hát, magának senki sem sajátja; ha lenni kell annak, mi lenni fog, majd megmutatkozik. (El.)

Második felvonás.

(Kert, mint az első felvonásban.)

Első jelenet.

Sebastiano *). Antonio (föllépnek.)

Antonio. Tehát nem akarja, hogy kövessem őnt?

*) A színészno mint Sebastiano egészen más színű köpenyt s barétot visel, mint Viola mindkét öltönydarabjainak színe.

Sebastiano. Engedelmevel, nem. Csillagzatim homályosan ragyognak le felém. Irigy sorsom könnyen megronthatná önét; azért bocsánatát kérem, hogy szenvedésemet magam viselhessem. Rosz jutalmazás volna szeretőért arval legkevésebb is terhelné önt. —

Antonio. Engedje tudnom legalább, merre veendi útját?

Sebast. Magam is alig tudom. Mi előttem van, az csak egy botor ötlet tervezése. Látom, hogy sorsomat tudni kívánja, nem kíváncsiságból, hanem részvétből, s azt szeretem. Hallja tehát a mennyit önnök mondhatok. Névem Sebastiano, sarjadéka vagyok az ős Metelin háznak, mellyről bizonyosan hallott valaha. Atyám engem s hugomat hagyta hátra, alakban és szeretetben csaknem hasonlók. Vajha egy órában haltam volna meg vele; de azt megelőző én, mert testvér hugom, ki más hajón volt, ugyan az napon, mielőtt ön hajótörésből kiszabadított engem, talán egy pillanattal előbb elmerült.

Antonio. Én nem szavakkal sajnálom önt, de tudja, szívem részt vesz bánatában.

Sebast. Hugom, bár monák, hogy hozzám tévesztőleg hasonló, sokától szépek tartaték, de bár olly tulságos csodálattal ebben nem értek is egyet, bátran állithatom, kedélye olly jó volt, hogy az irigység is szépnek volt kénytelen őt vallani. Ő már a mély tengerben nyugszik, de képe és emléke örökké fog élni bennem.

Antonio. Bár csak tehetnék valamit önért. Nem hiszi mint szeretem önt.

Sebast. Arról eléggé meggyőződött, de tegye meg még ez egyet, hagyjon el. A gyász nem örömet tűr tanukát, s hogy gyászolok, elhiheti. Még Orsinohoz közel tétem is csodálatosan hat rám. Hugom szívében hordozá képét, ámbár csak egyszer láttad őt, de ollyakról beszélék, mikről nem kellene. Éljen boldogul Antonio! hálám öné, ha többé nem találkoznánk is ez életben.

Antonio. Mentsen isten! én reménylém, hogy még gyakran s vidámban fogunk találkozni mint most. Az idő, melly mindent megorvosol, ön sebeire is balszam lesz. Engem csak gyötör, hogy foglalkozásai épen e városban tartoztatják önt.

Sebast. Mi nehézsége van e város ellen?

Antonio. Meg kell vallanom, csak veszélylyel járok utcáiban. Egy tengeri ütközetben a herceg gályái ellen szolgáltam, és olly gonoszul, hogy roszul járnék, ha itt megkaparitanának.

Sebast. A herceg tán sok embert vesztett ön által?

Antonio. Vétkem nem olly nagy, noha alkalmom volt rá. Nem térítém vissza az elfoglalt vagyont, mit mások kereskedés miatt tévének; én nem tévém, mert nem tehettem, de azt semmibe sem veendik, ha kézre keritenek.

Sebast. Rejtézzék el tehát.

Antonio. Azt teszem is. De még egyet; önnök itt nyilván pénzre van szüksége. Olly barátnak, mint ön, szolgálhatok. Legyen szives, s fogadja el ez erszényt. Ne vonakodjék, önnél mindenestre biztosabb helyen van, mint nálam. (Erszényt ad neki.)

Sebast. Hol találkozunk ismét?

Antonio. A déli városban az elefántnál, hol

egy pár szobát s ételmezt rendelék számunkra, míg ön foglalatosságai után járand. Éljen boldogul.

(Kézet szorítanak, s ellenkező oldalt el. Rövid szünet után Antonio visszajő, azon szinfal közé kiált, mellyen Sebastiano elment.)

Hé! holla! hé ifju ur! Sebastiano! Ő eltávozott — elfedtem egy cédulát kivenni az erszényből, mellyre szükségem van. Mit tegyek? ha fölytitandja az erszényt — s azt nem sokára tenni fogja, megtalálja a cédulát, s kezembe adja. Megyek azonnal a fogadóba, s ott várom be őt. (El.)

Második jelenet.

Orsino. Viola (azon oldalról, hol Antonio távozott, de más szinfal közül.)

Orsino. Tehát valóban azt gondolod, hogy rangja, a birtokok, mellyeket szerencse adott neki, kötnek engem Olivíához? Szerelmem nem kérdezősködik poros tartományok terjedelme után. Az adományok, mellyekben szerencse részesítette őt, hidd el, keveset nyomnak előttem, mint maga a szerencse. A kincs ő maga, s a báj, mellyet a természet kölcsönze neki, az, mi hozzá vonz.

Viola. De uram, ha ő nem szeretheti önt.

Orsino. E választ el nem fogadom.

Viola. El kell fogadnia. Képzlje ön, ha volna egy lyány millyen tán van is — ki épen illy szívgyötrelmeket érezne önért, mint ön Olivia miatt; s ön nem szereti őt, ön ezt megmondja neki, nem kell é elfogadnia a választ?

Orsino. Nem kell: mert egy nő kebel sem érzi a szerelem dulását úgy, mint az a férfi meliben dobog; egy női szív sem foglal magában annyit, ökö állhatatlanok. Az én szerelmem olly éhes, mint a tenger, ezer hullámmal habzik föl, s egy mélységbe nyel mindent. Oh, ne hasonlítsd a nő szerelmét férfi szerelmehez.

Viola. S mégis tudom, uram —

Orsino. Mi a szerelem? Hogy ismered a szerelmet, bár milly ifju vagy, fogadni mernék rá, szeremeid már epédtek szerelemért, nemde?

Viola. Meglehet.

Orsino. S millyen lyányka az?

Viola. Olly kora mint ön.

Orsino. Valóban igen kora! Vajha korosabb választana a nő. Csak úgy ragaszkodik hozzá, csak úgy uralkodik folyvást férje keblében. — Nem! válassz fiatalabb szeretőt magadnak, különben szerelmed nem lesz állandó, mert a lyánykák rózsaszállok, mellyek alig fejlenek, már bájos viráguk hervadni kezd.

Viola. Azok valóban, és ah! sorsuk, halni épen legdicsőbb virágzásukban. — De hogy szeretni tudnak higye azt, s jobban mint mi; értem, mint mi férfiak, tudniillik. — Atyámnak egy lyánya volt, ki szeretett mint én talán, ha a nő volnék hercegem, önt szeretném.

Orsino. Jó, hü lélek! — Mi volt pályafutása?

Viola. Iratlan lak, hercegem! Szerelmét soha sem vallá meg, s titkolódás mint bimbó a fereg,

rágta bibor arcait. Busongva és halványan, hervasztó vágyban ült, mint a türödelem egy sirdombon, búját mosolygva. Mondja meg ön, nem volt é az szerelem? Mi férfiak könnyen többet fecsegetünk, esküdhetünk, de az igérettel nem jár az akarat: esükben erősek, szerelemben gyöngék vagyunk.

Orsino (Violát szemlélve.) Különös! így még soha sem éreztem — szívemet szorítja, s minden szava belsőleg megindít. (Violához.) Te jó ügyvéde vagy a lányoknak. Ez legalább tanusítja, hogy szeretsz, mert az ember örömet látja valósulva kívánatát. — Most körültekintek a kertben, egy óra mulva keress föl, s akkor beszélj nekem többet szerelmedről.

(Távozik.)

Harmadik jelenet.

Viola (egyedül.)

Viola. Ah! ő nem ért engem — s mégis — úgy látszik, szemei kémlelőbben nyugodtak rajtam, mint tegnapi. Hátha ő? lehetetlen! Ah! szívének idegen maradok, szemével soha sem fogom magam megismertetni. (Távozni akar.)

Malvolio (kívül.) Hallgasson meg! Hallgasson meg hát!

Negyedik jelenet.

Viola. Malvolio.

Viola (körültekintve.) Engem szólít, uram?
Malvolio. Tudni való hogy önt; már félóra óta keresem.

Viola. Mit kíván tőlem?

Malvolio. Én Olivia szolgálatában vagyok; e gyűrűt kell önnek visszaadnom, s megmondanom, hogy megkímélhette volna magát a fáradságtól, melyet uráért tőn. Az ön ura nem kell neki. — Érti? Nem kell neki! Más férfi az, kit Olivia választott. Gazdság és rang nem vakíthaták meg őt: csak a férfit, (magát tetszőleg tekintve,) s tulajdonit választá! — Még egyet! Többé ne vakmerőködjék urának ügyében jöni, kivéven ha tudósítani akarja Olivíát, mint fogadta ön ura a választ. Így hangzik szórul szóra a parancs. — S most itt a gyűrű.

Viola. Vissza nem veszem, nem — nem az ön kezéből.

Malvolio. Majd meglássuk uracskám! Fogja!
(Rá akarja tolni a gyűrűt.)

Viola. Mondám, hogy nem veszem el.

Malvolio. Tehát ide teszem. (A földre teszi.) Kezemből kisasszonyom többé soha se vegye el: ezen gyűrűt valóban nem. Vegye, vagy hagyja itt, azzal nem törődöm. Bizományom teljesítettem, vegye fel a legelső; ki megtalálja itt! (El.)

Ötödik jelenet.

Viola (egyedül.)

Viola. Én gyűrűt nála nem hagytam. Vajjon hová céloz? — Hah! lehetséges é? — Ugy van, meglehet! Valóban úgy szemügyre vett, mint csak a legnagyobb tetszéssel lehet: zavartan beszélt; lehetetlen, ő szeret engem — igen. Az meg is fogható! (Magát szemlélve.) Nem rosszul nézek ki. Vonalmának ravaszsága ezen követ által hívat. Uram gyűrűje? — Gyűrűt ő nem küldte neki; az említett férfi én vagyok. — Ugy jobbat tenne szegény, ha álomképet szeretne. Átöltözés, úgy látom, te maga a pajkoság vagy, mellyel a gonosz ellenség olly szerfölött hatalmas. Milly könnyű a szép álarcosoknak képöket női lágy szivekbe vésní. Mi nem vagyunk az ok, ah! csak gyöngeségünk az, hiszen mint teremtetünk, olyanoknak kell lennünk. Mint fognak mind e szerelmi szövödékek feloldódni? Orsino Olivíát szereti, én Orsint, Olivia engem szeret — mi lesz ebből? legsúlyosabban engem fog találni. Minek szabad lennem, célhoz nem vezet; ha férfi vagyok, kétségbe kell esnem uram szerelme iránt, s ha nő vagyok, oh ég! milly hasztalan kellend sohajtozni Olivíának. Csak idő és szerencse fejtik ezt meg, nem én. Nagyon összekészült esomé ez nekem. (El.)

Változás.

(Kert, Olivia házánál.)

Hatodik jelenet.

Andor. Tóbiás.

Andor. Tóbiás, mondom, ne békétlenkedjék.
Tóbiás (mámorosán.) Szót se. *Malvolio* gézen-guz pedans. Azt gondolja, minthogy ő viziváshól él, nincs bor és sült konc? Mit udvarmesterkedik velem?

Andor. Mondom, jöjön magához! tegnap óta nem aludta ki magát; az alvás jól fog esni önnek.

Tóbiás. Miféle beszéd ez? nem aludtam ki magamat? én még korábban föl voltam mint ön. Éjfélt után ágyban nem lenni annyi, mint korán föl lenni; azt csak el nem pörli tőlem?

Andor. Nem akarok én semmit elpörölni öntől.
Tóbiás. No lássa. Ha tehát éjfélt után föl lenni, annyi mint korán föl lenni, akkor éjfélt után lefeküdni annyit teszen mint korán lefeküdni. — Nincs igazam?

Andor. Vaj igen.

Tóbiás. Tehát legyen békén s gondoljon huzgomra. Holnap közfogása napja van, s kevéssé látom önt fölkészültnek arra.

Andor. Csak bizza azt rám. Öröme lesz bennem.
Tóbiás. Majd meglátjuk. — Ostoba! nem — nem ön! *Malvoliot* értem, erkölcsi oktatásaival!

Andor. Hagyja el: nem méltó, hogy rá boszankodjék.

Tóbiás. Igaza van, azt nem is teszem. Menjünk! (Néhány lépést tesz, azután megáll.) Vagy nem, ne menjünk! Mégis boszut kell rajta állanom, azt folttettem magamban.

Andor (félre.) Oh istenem, csak a házba tudnám csalni.

Tóbiás. Mit mond ön?

Andor. Semmit! kedves Tóbiás, én is ugy vélekedem, mint ön.

Tóbiás. Azt reménylem.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Mária.

Mária. Kérem, uraim, ha kedves önöknek egy tréfa, hagyjanak egyedül.

Tóbiás. Míkép képzelhetsz affélet, kincsem; épen azért, mivel tréfa kedves, nem hagyunk egyedül —

Andor. Tóbiásnak igaza van; míkép kívánhatsz affélet?

Tóbiás. Fogadd el Andor, ha férfi vagy. Rajta akarom meghútni boszumat, míg majd Malvolio körmeim közé kerül.

(Andor meg akarja őt ölelni.)

Mária (visszalép.) Épen Malvolioval lesz a tréfa. Ó azonnal itt lesz.

Tóbiás. Bocsásd el Andor. Jobb vadat kapunk. Szólj, mit akarsz Malvolioval?

Mária. Képzeld ön, ez az ember azt gondolja, hogy a kisasszony szerelmes belé.

Tóbiás. Az én hugom szerelmes belé? Ördög bujt abba a fickóba?

Mária. Azt nem tudom, csak hogy képzei, mintha a kisasszony bele szeretett volna. Azért egy eszközt gondoltam ki ingerlésére, s még pedig ugy, hogy példabeszéd s közkacaj tárgyává legyen. Ha nem sikerül, egy csókot adok Andor urának.

Tóbiás. Kacaj? — példabeszéd? — Hallod é, ha sikerül, ismerd, — nem vagyok zsurori — száz arany úti markodat. Tudod, mit vétett ellenem a pimasz? Én praesentabilis ember vagyok, azt tudja a világ; s ha nem tudja, nem az én hibám. Köröttem elevenek, s vidámnak kell lenni mindennek; de én magam is akarok élni és vigadni — a gazember előmbé jó, engem kérdőre von, prédikációt tart, mint egy tiszteletes, s mielőtt föltápaszkodhatám, hogy torkon ragadjam, elillant. De én megesküttem, s ha pártomat fogod — százat — többet nem mondhatok, ismerd — száz aranyat adok. Piperézett számár, ki szép beszédmodokat megtanul, s nagy falatokban adja ki magából. Annyira gyönyörködik magában, s annyira ki van bélelve tókélyekkel, hogy bizonyosnak tartja, ki őt megtekinti, belé kell szeretnie. Azonban e bűn olaj lesz boszum tüzére. Mária! Mária! ha a gézen-gűzt ugy fölingerled, megjátszod, hogy az utcagyermek utána fussanak, még egy férjet is kapsz, a legujabb minta szerint.

Mária. Bizza csak rám.

Tóbiás. De míkép fogsz a dologhoz?

Mária. Már régen észrevettem, hogy a kisass-

zonyt szerelmesnek képzeli magába; de mátol fogva még inkább hiszi, mint valaha. Én Olivia irását vonásról vonásra tudom utánzani, tehát szerelmes levelet irtam neki Olivia nevében, s azt vele megtaláltatom. A levél jó nagy, s Malvolio elég kandi, hogy azt fölvegye. (Földre dobja a levelet.) Így; itt feküdjél.

Andor. Ez merész tett.

Tóbiás. Fogd be szádat. Dicső, dicső! Hanem még egyet kell megigérned, nekem is látnom kell a tréfát, azt megmondom.

Mária. Menjenek csak a bokorba, s csöndesen legyenek, magam is hátravonulok. — Csak halkal, halkal! épen itt jó.

Tóbiás. Andor, azt mondom, ha csak motszani mersz, halál fia vagy.

Andor. Hagyjon békét káromlásaival; ön mellett az embernek élete sincs bátorságban.

(A bokor mögé vonulnak.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Malvolio.

Malvolio. Csak szerencse, mindenütt szerencse! Mária megvallá már egyszer, hogy Olivia vonzódik hozzám, s magam is olyan formát hallottam tőle: ha valakibe szerelmes tudna lenni, annak olyan természetnek kellene lennie, mint enyém. A hang, a pillantás, mellyel a gyűrűt nyújtá nekem — a szavak: „övé soha sem leszek“ — és „legyen olly szíves“ — olly szíves! Ez mind igen is világos.

Tóbiás (a bokor mögött.) Te elbizott ribanc!

Mária (visszatartja.) Hallgasson hát!

Malvolio. Hogy szolgálatában vagyok, az keveset jelent; ez nem első példa volna, hogy az urnő szolgáját szerette.

Andor. Átok rád, gazember!

Mária. Hallgasson, mondom! Lám, lám, a tanakodás milly pujkakakast csinál belőle. Dicső, mint pöffeszkedik berzengő tollai közt.

Malvolio. Ha férje vagyok, a karszékbem egy lógázhatom magam, mint egy gróf — uri szeszélylyel birhatok, pillantásaimmal körül csaponghatok, cselédeimet szólíthatom, s ha megjelente, órámat főlhuzhatom, vagy gyűrűmmel játszhatom. Már látom, mint tisztelkedik Tóbiás urfi ügyetlen lábrángásaival.

Tóbiás. Volna csak kezemnél szélpuskám, tudom nem mennél e helyről elevenen.

Andor. Ugyan ne gyermekeskedjék, még mindent elront.

Malvolio. Akkor utána terjesztem kezeimet, midőn bizodalmas mosolyomat a rosztalás szigorú tekintetével mérséklem.

Tóbiás (félre.) Aztán ne adjak egy pofot szájjára?

(Malvolio észreveszi a levelet és meghökken.)

Mária. Csitt! már a horognál van; mindjárt bele harap.

Malvolio (a levelet fölvevén.) Lelkemre! Olivia saját keze írása! ezek az ő g-i, az ő u-i, az ő t-i, semmi kétség, az ő keze.

Tóbiás. Már fickándozik.

Malvolio. A pecsét is az övé. (Olvas.) „Az ismeretlen kedvesnek.“ Megálljunk! ez az a hely, hol örömet mulat — tudja, hogy ez ut mellett kell elmennem, úgy van, nem szenved kétséget, azért vesztette el e levelet, hogy megtaláljam. Kerüljön bár életembe, tisztába kell jönnöm. (Fölnyitja a levelet és olvas.) „Én parancsolhatok ott, hol szeretek, de a hallgatás átveri szívemet, mint Lucretia töre; M. O. A. I. az én szívem választotta.“

(A levelet elejti s maga előtt merengve néz.)

Tóbiás (Márihoz.) Kedves gyermek! szeretnélek megcsókolni.

Malvolio. „Én parancsolhatok ott, hol szeretek“, no, igen, velem parancsolhat: hiszen Olivia urnóm, azt minden parányi józan emberi ész átlátja: abban semmi nehézség. Hanem a befejezés? Mit jelent e betűk alkalmazása? „M. O. A. I. szívem választotta.“ (Elmélkedik.)

Tóbiás. A kutya csahol, mintha rókát érzene.

Malvolio. M. Malvolio, igen, nevem evvel kezdődik.

Tóbiás. Milly szaglása van az átkozottnak!

Malvolio. Most O következik, pedig A-nak kellene következnie. Nevem nem Molvolio, hanem Malvolio, az o utána tétetik.

Tóbiás. O-val fog végződni, bizzál benne.

Malvolio. Aztán I következik! semmi összefüggés a következőben. E célzás nem olly világos, mint az előbbi. Azonban jól meg kell gondolni, mind ezen betű nevemben foltalátatik. Bizonyosan nem akart világosan szólni, éles - elműségemet akarta megkísérteni. (A levelet szemlélgetve.) Mit látok? Még a másik lapon is van írva valami. (Olvas.) „Ha e levél kezembe kerül, fontold meg: csillagzatom fölül emel ugyan rajtad, de ne aggódjál a magasságon. Némellyek magas származásuak, másoknak oda vetetik a magasság. Ragaszkodjál sorsodhoz testtel, lélekkel, vedd el magadtól alázatos lepledet, s jelenj meg átváltozottan. Mutasd meg rokonimnak, hogy te ur vagy, mutasd meg a világnak. Emlékezzél meg, ki magasztalta sárga harisnyáidat, s ki kívánt téged mindig keresztbe kötött térdövekkel látni, emlékezzél meg. Szerencséd meg van alapítva, ha bátorságod van utána nyulni; ha nincs, szerencsétlen maradsz, és az is, ki neked e levelet írta. Mindenek előtt, ha szerelmemet viszonzod, mutasd azt mosolygásodon, az neked nagyon illik; azért mosolyogj mindig jelenlétemben. Erre kérlek nagyon.“ — A napfény nem világosabb! A dolog nyilvános! Meg fog elégedni velem. (Föl s alájárván.) Megszalasztom! megjártsom Tóbiás urfít, megtisztítom magam aljas ismeretségtől, büszke leszek egész világ iránt; hajszálig derék férfiú leszek Olivíára. Minden szerelmeit nyilvánítja irántam. Minap sárga harisnyáimat magasztalá, térdöveimet dicséré, s most finom fordulattal késztet ezen izlése szerinti öltözet használatára. — Meg lesz elégedve velem. Istenek! vegyétek hálámat! s mi a mosolyt illeti, abban nem lesz hiány, és nem öltözet, s viseletben. Mindent, mindent, kívánsága szerint teszek! (El.)

Kilencedik jelenet.

Tóbiás. Márit (ráncigálva a lugasból.) Andor.

Tóbiás. Lyány, akarsz é lábaddal nyakam csigáján gázolni?

Andor. Vagy az enyimen?

Mária. Köszönöm.

Tóbiás. Vagy szakálomra, vagy pofámra van vágyad? Csak mondd meg, szolgálatra állnak.

Mária. Köszönöm! mondtam, tartsák meg magoknak.

Tóbiás. A gaz fickót annyira bolondságba bonyolítád, hogy meg kell bolondulnia, ha kibonyolódik is belőle.

Mária. A tréfa csak most kezdődik még. Figyeljenek — a kisasszony előtt sárga harisnyákban fog megjelenni, s a kisasszony e szint épen gyűlöli, a térdövek keresztbe kötve olly divat, melyet ő nem szenvedhet, szerelmesen mosolyogni fog rá, mi mostani kedélyhangulatával épen nem egyezik. Olivia szót sem tud semmiről; s így a batorságba mindinkább beszövi magát.

Tóbiás. Ördögös lyány! bár csak valamivel megjutalmazhatnának. — No megállj gézengúz! Majd kiüzöm én belőled a vakmerőséget, tudom, megemlegetsz! Nyujtsd karodat Mári!

(Karöltve begyeesen elmennek. Andor követi őket.)

Harmadik felvonás.

(Olivia kertje.)

Első jelenet.

Bohóc. ² Mária.

Bohóc (egy kis dobbal.) Hálóban van, mondod? de igaz é?

Mária. Mindkét fülestül.

Bohóc. No annak borzasztó tágas hálónak kell lenni.

Mária. Jókora; én kötöttem.

Bohóc. Isten örizen meg a vonzalmadtól.

Mária. Szépen köszönöm! Most rajtad a sor.

Bohóc. Rám számolhatsz, s tudod, megtartom szavamat.

Mária. Honnan tudnám?

Bohóc. Legalább tudnod kellene, s ha nem tudod, nem az én hibám. Mondd csak, mi szándékod van, miben segíhetek?

Mária. Majd megtudod annak idejében; csak készen tartsd magadat intésemre.

Bohóc. De miért nem mondod most meg?

Mária. Te mindig olly sok tréfát üzsz, hogy az ember soha sem tudja, hányadán van veled.

Bohóc. Azt nem is kell tudnod, kincsem; azért vagy te lány, én férfi, s lányoknak soha sem kell tudniok, hányadán vannak a férfakkal. Lásd, te igen fiatal vagy, s igen szép, hangod, mint a fuvoláé, s valami sajátyszerű egész viseleteden, hogy az egész világ szeret; — én az egész világhoz tartozom — (gyöngéden) és —

Mária (ravaszul). És?

Bohóc. S még sem tudod, hányadán vagy velem?

Mária (ütleteket ad neki). Te goromba vagy. (Elfut.)

Második jelenet.

Bohóc (egyedül.)

Bohóc. Káromolj, mint akarsz kincsem, azért szívbem jó vagy hozzám, s ha kevésbé volnék okos, én is jó volnék hozzád. Csak hogy a képzelgő bolond Malvolion boszumat állhatom. Gyülölöm őt, mint bor a vizet. Ne volna csak a kisasszony maga a szívjóság, hogy az ember egy órában tiszser fölaldozná életét érte, rég megengedte volna nekem e gazembernek hörét lehuzni, s azt dobomra peckelni. (Egy szoborhoz támaszkodik.)

Harmadik jelenet.

Viola. Bohóc.

Viola. Isten áldjon barátom, téged és zenédet! Jól állasz mesterségeddel?

Bohóc. Nem uram, én a szobornál állok jól.

Viola. Nálad mindig kész a felelet.

Bohóc. Tudni való! mert jól értek a kanyarításához. A szőlásmód csak hör keztyű az elménc fejnek, egy pillanat alatt kifordíthatni fonák oldalát.

Viola. Nem Olivia kisasszony bohóca vagy?

Bohóc. Koránsem, uram! Olivia kisasszony nem tart bohócot, míg férjhez nem ment.

Viola. Hát a férfiak bohócok?

Bohóc. A férfiek, igen! a bolondok úgy hasonlítanak a férfiekhez, mint szardellák heringekhez, a férj legnagyobb mindkettő között.

Viola. Ugy tetszik, mintha minap Orsino hercegnél láttalak volna.

Bohóc. A boldonság körüljárja a egész világot, mindenütt jelen van.

Viola. Felelj okosan, ha tudsz.

Bohóc. Akar egy kívánatot?

Viola. Ha jó, elfogadom.

Bohóc. Ha Jupiter szörben még nem szükölködik, adjon önnek minél előbb szakállt.

Viola. A szakállnak nem vagyok éppen ellene, bár nem akarám, hogy államon nőne. De szólj, otthon van é asszonyod?

Bohóc. Mikép tudhassam én azt, ki otthon nem vagyok?

Viola. Tehát tudd meg, kérlek. Mondd neki, hogy itt vagyok, a herceg küldöttje valamit vissza akar szolgáltatni neki, mit tegnap kapott.

Bohóc. Visszaszolgáltatóni akartok valamit, mit egy szép kisasszonytól kaphatok? Ugyan mikép juthat illy gondolat ön eszébe? Az nem lehet! — én soha semmit nem adtam vissza, mit nőtől birtam — mint szívét. Efélet igen bajos megtartani, de más dolgok szekrényben igen jól élnak téve. Látom, ön nem olyan mint más férfiak, azért is utasítást adok önnek. Kisasszonyom itthon van, s megmondom neki, honnan jő, ki és mit akar ön? igaz, hogy mind ezt magam sem tudom, de hiszen ez szükségtelen annak megmondásához, hogy ön itt van. (El.)

Negyedik jelenet.

Viola (egyedül.)

Viola. E fickó elég okos bolondot játszani, a mit ügyesen vinni sok elmét kíván. Szeszélyeit azoknak, kikből tréfát üz, a kort, személyeket kell ismernie, és sólyomként rácsapni minden tollásra, melly élébe jő. Ez mesterség, s annyi munkával jár, mint a böles művészete. A botorság bölesen alkalmazva, elménység: de mire hasznos a böles botorsága? Ha most eljő, akkor azt kell hinnem, szeret. Tekintete, szava, a gyűrű kezekednek. Okosan kivizsgálom, s ha úgy van, használok azt. Eszét, ha megháboríthatom, és (magát tetszőleg szemlélvén) ha ráveszem fejem, az sikerülni fog; akkor ki nem kerül a megszegyenülést; s ha őt a herceg így látánda, meggyógyul szerelmi sérveiből, és akkor — akkor — ne örülj igen korán, oh szív!

Ötödik jelenet.

Olivia. Viola.

Olivia (félre.) Ő az! (Fenn.) Mondák, ön szólni kíván velem.

Viola. Kértem e kegyet, s köszönöm, hogy azt ön megadá.

Olivia. És mit kíván?

Viola. Uram szolgája képeben jövök; s mivel a hűség nemcsak kötelességem, hanem szenvedélyem is, tehetségem szerint iparkodom szolgálni őt. Ő szereti önt, szereti teljes lelkéből, s kérdezem: olly szigorú é még ön gondolkodása?

Olivia. Tudja, miként nyilatkozáim tegnap, s annál maradok. Róla nem emlékezem. Volna az ő emlékezete is inkább üres lap, mint velem betöltve.

Viola. Mi sokat változtat egy éj: az enyhíthette volna talán szigorú határzatát is.

Olivia. Bocsásson meg, mondtám: nem akarom, hogy többé szóljon fölére, de ha önnek volna kérelme hozzám, nem gátolom.

Viola. Megbocsát kisasszony, ha még egyszer ügyvédül lépek föl uram mellett; nem figyelve tiltó parancsára. Ön maga oka, mert e gyűrűt nekem küldé azon ürügy alatt, hogy fölém kapja azt vissza, de én nem ismerem, és szabad volt hinnem, a kegyesség sugára megszállta ön szívét.

Olivia. Igaza van; azt tevém, mit nem kelle. E gyűrűt küldém önnek, nem tagadhatom, de hogy

miért, azt nem tagadhatom szeszélynek ha akarja; mélyen érzem, hogy szemrehányásának kitéve vagyok, mivel illetlen csellel toltam önt, mi, mint tudja, nem volt ön tulajdona. Mit gondolhatott ön?

Viola. Ha gondolék valamit, az olly boldogító, de egyszersmind olly merész, hogy nyelvem soha meg nem mondá.

Olivia. Talán csak nem gondolá? — Nemde? azt nem?

Viola. Mit, kisasszony?

Olivia. Nem — becsületemet nem tűzte ki célul magának, s azt olly gyalázatos gyanuba nem hozá, mit csak zsarnok szív gondolhatna ki? ki felfogása gyors mint öné, annak mondék.

Viola. S még sem eleget, kisasszony, bizonyos szerencsére, balszerencsére ellenben szerfölttsokat.

Olivia. Ha a jó indulat pillanat gyümölese, ne csodálkozzék, hogy azt éreztetem önnel, kit csak egyszer láték, s mégis minél tovább szemlélem önt, ugy látszik, mintha már egyszer láttam volna önt; ugy van! — Paduában nem volt ön soha?

Viola. Taval.

Olivia. Egy bálban Broglio hercegnél?

Viola. Igen, kisasszony.

Olivia. S ön egy oszlophoz támaszkodva engem — mint látszék — inkább szemlégete, mint másokat.

Viola. Ugy volt.

Olivia. Másnap elutazám, többé nem láttam önt.

Viola. Fájdalom, soha! (Félre.) Üdv neked tévedés! téged használni foglak.

Olivia. Tehát már régóta ismerjük egymást.

Viola. Ah! ki feledhetné el, ki egyszer látta önt —

Olivia. Ön igen kegyes. (Félre.) Milly bátor-talan a kis dévaj.

Viola (félre.) Ő szeret engem, az bizonyos! — (Fenn.) Mi választ vigyek uramnak?

Olivia. Tudja már. Szót se többet róla. Ha ön még szólni kíván, szóljon nyiltan és szabadon; ön mondám, de ő nem, s ne mellette. (Óraütés.)

Viola. Bocsánat, az óra idővesztéssel vádol; én — kénytetem — ah kisasszony! vajha soha ne láttam volna önt!

Olivia. Ugy látszik, ön megzavarodott. Talán szeret? vallja meg nekem.

Viola. Egy szív s hűség csak birtokom, de azokat nem birja nősemély, s kivülem egyik sem fog uralkodni soha. Most éljen boldogul! Uram sohajait nem panaszlom fülebe többé! (Meghajítja magát, azután magában.) Mi szerencsés vagyok szerelmeit gerjeszthetni, vajha más helyen találhatnék ezt! (El.)

Hatodik jelenet.

Olivia (egyedül.)

Olivia. Mennyi kellem! Még a gúny és megvetés is szépen áll ez ajkakon. Az elpirult szerelem gyorsan elárulja magát, mert éjszakája is napfény világú. Cesario, a tavasz rózsakorára, a szüzi erkölcsre, hűségre, és erényre! esküszöm, szeretlek

téged, szeretlek téged, szeretlek büszkeségem dacára, szeretlek annyira, hogy nem bírok szívemmel. És te — te is szeretsz — és azt megis fogod vállalni, mihelyt megtudod, hogy szabad szeretned. (El.)

Hetedik jelenet.

Tóbiás. Andor.

Andor. Bocsáss mondom! sok a mi sok! egy percig sem maradok tovább ez átkozott házban.

Tóbiás. Ugyan jój magadhoz.

Andor. Nem akarok magamhoz jőni. Hát nem saját szemekkel láttad é, mint enyelgett ama fickóval? Nem saját szemekkel láttad é mint enyelgett ama fickóval? Nem saját füleiddel hallottad, milly szavakat pazarolt rá?

Tóbiás. Hiszen ez csak ön iránti szerelmének bizonyítványa volt.

Andor. Irántam? bolonddá akar tenni?

Tóbiás. Isten őriz! sőt észre akarom hozni. Hogy hugom szereti önt, annyit bizonyosan tudok, és az elég. — Ha tehát azon fickóval enyelgett, azt azon eéiből tevő, hogy önt féltékenynyé tegye, s aztán Andor urfi, lát ha észrevette volna önt? pedig ha jól láttak szemeim, ugyan észre is vette önt!

Andor. Hiszen a bokorba bujtunk el, ott észre nem veheték.

Tóbiás. Bokor, bokor! a nőszemek sürűbb tárgyakon is keresztül látnak, mint a bokor. Én jól láttam, hogy oda pislogott, s miért pislogott volna oda, he? Mert vajjon ön és azon pihe szakállu síheder között lehet é választás?

Andor. Ha épen ez oldalról veszi ön a dolgot, akkor teljes igaza van; nekem több szakállam van mint neki.

Tóbiás. Hát mely oldalról vegyem? Csak azért enyele ama tacsóval, hogy önt felingerelje, hogy marcona-vitézségét fölébressze, és szívét tüzzel és kénnel megtöltse. Ekkor meg kellett volna szólítania őt, s a gyerkőcöt elhallgattatni, ön pedig a drága alkalom aranyzatát leengedte az idétől mosatni.

Andor. Ez jól van mondva! De hát mit tegyek most?

Tóbiás. A mit elmulasztott, iparkodjék helyre ütni, vagy egy vitéz csin, vagy politika által.

Andor. Vitézség, Tóbiás, vitézség! ez az én jelszavam! politikához nem értek. De hát mit tegyek?

Tóbiás. Mindjárt megmondom. Hívja ki a fiút szál-kardra, s ejtsen több sebeket rajta. Hugom észre fogja venni azt, a tejes száju tacsó is. Vitézség nagy hatású a nőknél, azt elhiheted.

Andor. Rá állók. Elintézed a kihívást?

Tóbiás. Örömet. Irj neki martialis kézzel, merészen és röviden; rakd le jól a mint csak, tehetőségben áll; igazán, vagy hamisan, irj annyi gombaságot, mennyi csak papirotra fér. Most menjünk, mivel épen forrásban vagy. Átadom én a levelet!

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Mária.

Mária. Malvolio nyomomban jó, lábain sárga harisnyák és térdővei keresztbe kötve. Arcát több vonalban fintorgatja, mint a mennyi a két India földképén látható. Meg vagyok győződve, ha a kisasszony fricskát ad neki, ő arra mosolygni fog rá, s nagy kegynek fogja venni azt. Figyeljen hát Andor urfi!

Andor. Hordjon el a fürgeteg bohóságaiddal, fontosabb dolgokkal van bajom. (El.)

Mária. Mi baja az urfnak?

Tóbiás. Majd meglátjuk. Azt gondolod, magad vagy a világon, ki magadnak tréfákat csinálhatsz? Tréfájának mindenki maga ura. Te juhodat a kisasszony ellen ingerled, én pedig enyimet. Andor urfi vini készül, s ha annyi vér van ereiben, mennyit egy légy szárnya elvihet, fölfalom az egész fickót.

(Elmennek.)

Kilencedik jelenet.

Olivia. Utána *Malvolio* (sárga harisnyákban, és keresztbe kötött térdővekkel.)

Olivia. Miért kullog folyvást sarkamban? mit kíván tőlem?

Malvolio (képzeltgőn mosolyogva.) Magamat szeme elébe állíthatni, és — mosolyogni.

Olivia (gondolatokba merülve, mint az egész jelenet alatt.) Ugy?

Malvolio. Ön mit sem vesz észre rajtam? pedig minden rendben van.

Olivia (félhangon.) Ő bátoratlan, tapasztalatlan, és szeret — kimélettel kell lennem iránta.

Malvolio (bátoratlanul és mosolyogva.) Némi vérszorulást okoz ugyan e térdővek kötése, de mit tesz az, csak az egyetlen szemének tessék: akkor úgy veszem, mint a vers mondja: „Ha tetszem egynek, tetszem mindeneknek.”

(*Olivia* gyűpágyra ül és sohajt.)

Malvolio. Miért sohajtozik szép kisasszony? én nem vagyok fekete kedélyű, bár sárgák lábszáraim; neki kezébe jutottak, s a parancsoknak teljesedve kell lenniök. Gondolom ismerjük a szép romai írást.

Olivia. Mi baja? mi leli önt? olly fölhevült — nem akar lefeküdni?

Malvolio (félre.) Lefeküdni? erre nem tudom mit feleljek?

Olivia. Jó házból való —

Malvolio (félre.) Meghiszem, mert atyám hercegi tiszttségben volt.

Olivia. Lelkéből ki nem vonhatom. Ha nem szól, elvesztünk mindketten. Az első lépést meg kell tennem, bár mibe kerüljön is. Így Orsino fáradozásai egyszerre megszakadnak, s én nyugott és boldog vagyok. Igen, ugy legyen!

Malvolio. Istenem! ki állhatja ezt ki! ajánl-

kozni akar nekem — azt meg nem engedhetem. — (Hirtelen elébe lép, mosolyogva.) Kisasszony!

Olivia (hirtelen előszökken.) Mit akar?

Malvolio. M. O. A. I. az én szívem választotta. Ne szégyenítsen meg!

Olivia (félre.) Félni kezdek. Ez ember megőrült.

Malvolio. Ne aggodjál a magasságon — némmeltyek magas szármásuak — másoknak oda vetetik a magasság. Emlékezzél meg, ki magasztalta sárga harisnyáidat.

Olivia. Harisnyáidat? (Félre.) Valóban megőrült.

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Inas.

Inas. Azon fiatal uracs Orsino hercegtől megint itt van, s várja nagyságod parancsát.

Olivia. Megyek tüstént! (Félre.) Rajta hát, még ez órában legyen eldöntve. (Inashoz.) Hívd Tóbiás urfi; gondoskodjék (*Malvoliora* mutatva) ez emberről, nem kívánám, hogy szerencsétlenség érje. (Elmennek.)

Tizenegyedik jelenet.

Malvolio (egyedül.)

Malvolio. Hahaha! Hadd fontoljam csak meg közelebről. Tehát végre céloznál volnék? — Nem alábbvaló személyre, mint Tóbiás urfira bizza ápolásomat. Ez hajszálig megegyez a levél tartalmával. Kész akarva küldi őt, hogy urilag mutakozzam iránta, „mutasd meg rokonimnak, hogy ur vagy” — ebből szükségképen komoly arculat következik, feszes magatartás, lassu beszéd, s a többi — hálomban van, igaz, hogy istenek kegyelméből, de hiában, ugy van. S midőn eltávozik: „gondoskodjék ez emberről” — ember, nem *Malvolio*, nem szokott cimem, csak — ember! többé nem szolgál. Minden összeüt, hogy egy szemnyi kétkedés sincs, semmi akadály, semmi valószínűtlen, vagy kétes körülmény nem marad, nincs semmi, mi közötttem, és reményeim között gátolólag föltűnhetnék. De megismerem — az istenek, nem én, hajták ezt végre, és (ajátatosan összetett kezekkel) őket illeti a hála! (El.)

Tizenkettedik jelenet.

Andor. Tóbiás.

Andor (kezében levél.) Olvassa csak a kihívást, *Tóbiás*, olvassa csak; kezeskedem, hogy sava, borsá meg van adva.

Tóbiás. Tehát csipös?

Andor. Majd meglátja, olvassa csak.

Tóbiás (a levelet vevén, olvassa.) „Fiatal ember! bár ki légy, gazember vagy!”

Andor. Ugyé?

Tóbiás. „A gazember” sóhoz vagy borshoz tartozik.

Andor. Mindkettőhöz. — De olvassa csak tovább, a java hátra van.

Tóbiás. „Ne csodálkozzál, hogy így nevezlek, mert arra semmi okot sem akarok fölhozni.“ Jó záradék, mely a bevádolás ellen biztosítja őnt. — (Olvas.) „Kardra hivlak ki. Jaj neked, ha engemet megölsz.“ — A lövésen kívül tartja magát őn. — „Időt s helyet kénye szerint határozhat őn: reménylem, ez utolsó határozása e földön. Sáppadi Andor.“

Andor. Nos mit mond őn ehhez?

Tóbiás. Ha e levél le nem sujtja őt, akkor ő élve is halott.

Andor. Nemde?

Tóbiás. S mit tegyek most evvel?

Andor. Szolgáltassa kezébe a levelet. Épen most látám a kisasszonyhoz menni. Lesse itt, és ha erre jó, tartóztassa föl, s adja kezébe ezt. A mit hozzá akar tenni, őn dolga. Ismer engem s olvasta leveletem, kevéssé félrevonulok s bevárom a szóváltást, hogy annak idejében e helyen toppanjak, abban bízhatik, mert hiszen olvasta a levelet! (El.)

Tizenharmadik jelenet.

Tóbiás (egyedül.)

Tóbiás. Ez gyönyörű multság lesz, ama síheder viselete mutatja, hogy értelmes és jól nevelt, hogy a herceg rábizza a követséget hűgomhoz, ez is tanúsítja azt. Ha átadatom neki a levelet, azonnal átlátja, kivel van dolga, a tréfának vége, s nincs mit nevetnem. — A kihívást tehát szóval adom elő, s magasztalni fogom előtte Sáppadi bátorságát; talán rábírhatom őt beszédemmel, hogy Andor hevességét elhiendi. Így végre egyik a másiktól remegni fog. Csitt! itt jó! (Visszalép.)

Tizennegyedik jelenet.

Viola. Azután *Tóbiás.*

Viola. Végre célomnál vagyok. Szerelmét nekem ajánlotta — nekem — nőnek. Gyorsan Orsinohoz. Tudjon meg mindent. Olivíát ki fogja nevetni: legnagyobb folt, mely a kedvenc tárgyon eshetik — és ő — legalább kigyógyul szerelméből, mely nem viszonzva elsorvasztaná. Ő boldog, mert megszádbíttatik — és ha ő boldog, akkor én is az vagyok!

(El akar.)

Tóbiás (előlép.) Isten áldja őnt, ifju uram!

Viola (csodálva szemléli őt.) Hasonlóképen!

Tóbiás. Egy férfi nevében jövök, kit őn megbántott, s ki elégtételt kíván.

Viola. Kit bánték meg s mi által?

Tóbiás. Azt nem tudom, csak azt tudom, hogy őn ellensége felbőszült mint az oroszlán; ügyes mint a tigris, s erős mint a medve, s hogy mind e tulajdonaival a kertsóvény mellett várja őnt.

Viola (megrettenve.) Isten őrizt! őn tévedésben van uram! bizonyos vagyok benne, hogy tévedésben van; én senkit sem bánték meg, senkivel össze nem pöröltem; őn téved, esküszöm!

Tóbiás. Nem csatlakozom abban, t. i. hogy őn ellensége felbőszült őn ellen, hogy megbántott-nak hiszi magát, s nem nyugszik addig, míg e megbántást önnök vérvél le nem mossa.

Viola. Annak iszonyu embernek kell lennie.

Tóbiás. Magam is úgy hiszem. Ördögös fickó, kivált bajrivásban, kegyelem nélküli, engesztelhetlen. Lelkets testet együtt ellenségesen meg nem szenved; egy, kettő, három! s őn életének mécsé már eloltatott.

Viola* (mindig aggalmasban.) Az isten szerelméért, én nem — én akarnám. (Félre.) Rettenetes helyzet! (Fenn.) Én nem vagyok verekedő, nem akarok lenni az, semmi közöm e dolgokhoz. Hagyjon békét nekem! (Félre.) Csak most az egyszer menekedhetném.

Tóbiás. Verekedő é őn vagy nem, azzal nem törődik. Csak előre, nincs menekvés. Huzzon kardot, miért viseli azt a tollseprőt oldalán? talán kedvezni fog a szerencse; meg kell vinnie, annyi bizonyos.

Viola. De én nem akarok vinni, én soha sem kerestem a pörpatvart, és semmi gondom rá, bátor-nak tartatom é vagy nem? (Távozni akar.)

Tóbiás. Megállj! hová akarsz?

Viola. E házba, a kisasszonyhoz.

Tóbiás. Az nem szabad! Itt marad; én kezeskedem önért. Épen itt jön ő!

Viola (halkkal.) Kérdezze csak előbb, mivel bántám meg őt? hiszen az embert csak nem lehet imígy amúgy megölni.

Tóbiás. Azt megtehetem. Az alatt vonuljon félre — de azt megmondom, el ne illanjon! szemmel fogom tartani őnt. Menjen amoda, (jobbra mutat.) de ha kilép a fasorból, azonnal elveszett!

Viola (mentében.) Isten őtalmazz ezen emberektől! (El.)

Tizenötödik jelenet.

Andor (balról.) *Tóbiás.*

Andor. Nos, minőnek találja őn?

Tóbiás. Ördögös fickó! soha sem láttam oly nagy bátorságu fiút; mintha acélból, s vasból volna öntve. Gyilkosság és agyonütés minden harmadik szava — mozgalmából ítélve, valaha vivőmesternek kellett lennie.

Andor. Hordja el hát a hóhér, ugy nem vivok vele!

Tóbiás. Ugyan nyomoru ember őn Andor urfi! mint megszeppent! Nem érdemli meg szerencsésjét. Egy tejes száju tacsókó, kinek kevesebb bátorsága van mint önnök, ki reszketésében görcsöt kapott, midőn önnök vitézségét elbeszéltem neki.

Andor. És hol van most?

Tóbiás. Amott a fasorban. Örömet elillant volna, de nagyon rá ijeszték. Azt kívánja, hogy őnt megengeszteljem.

Andor. Megengesztelni? épen emberére talált (kardot húz,) ki kard! azonnal megismeri a vitézt!

(Jobbra elszalad.)

Tóbiás. Ez nagyon szép lesz! (Kifelé nézve.) Egyik jobban reszket mint a másik! Most összecsapnak, mintha két nyúl ütődött volna össze! — Hah! a dévaj fickó eszmélni kezd, kivel van dolga.

Tizenhatodik jelenet.

Tóbiás. Andor és Viola (nevetséges félelmi mozgalmakban víva jelennek meg.)

Andor. Ne döngesse szüntelenül kardjával hátam gerincét; az nem illik.

Viola (vagdalkozva.) Az nekem mindegy!

Tóbiás. Rajta, rajta, szembe, szembe egymással! bátorság, csak bátorság! Andor, ne hadd magad, mutasd meg vitézséged!

Tizenhetedik jelenet.

Előbbieik. Antonio (a vívók közé lépve.)

Antonio. Megálljatok! Mi ez? menjetek mondom! (Andorhoz.) Le a karddal! — Ha e fiatal ember megbántotta önt, magamra vállalom, ha ön bántja őt, helyette önt szólítom föl! (Kardot ránt.)

Andor (hirtelen kardját lebocsátja.) Bocsásson; önnel semmi dolgom.

Tóbiás. Kicsoda ön? s mit akar? miért avatkozik idegen bajába?

Antonio. Engedelmevel, ezen ifju nem idegen nekem. (Violára mutatva.)

Viola (félre.) Rólam beszél?

Tizennyolcadik jelenet.

Előbbieik. Rendőr.

Rendőr. Ön hajóskapitány? neve Antonio?

Antonio. Az vagyok; s ki ön?

Rendőr. A herceg szolgája, nevében foglyommá teszem.

Antonio. Engedelmeskednem kell. Miért is jöttem (Violához) ön kedvéért ez országba, de már nem tehetek róla. Adja vissza erszényemet — bocsásson meg, szükség kényszerít, különben nem tenném. — Legyen meggyőződve, hogy jobban fájlalom, mi önt itt fenyegeti, mint saját balszerencsémét. — Megzavarodott? reményljen, barátom. Kérem erszényemet!

Viola (bámulva, mint előbbi beszédénél.) Micsoda erszényet?

Antonio. Mellyet önnek adék: csak nem fogja tagadni? készpénzemnek legnagyobb része van benne.

Viola. Semmit sem adott nekem, én önt nem ismerem, s először látom életemben.

Antonio. Ez már sok! nem ismer engem ön? engem ön? gondolja talán, hogy hangját változtatja, bolondot tehet belőlem? Tüstént erszényemet.

Viola. Ez rettenetes! Eszevesztettek hónapja jöttem é én ide? Egyik azt mondja, hogy megbántotta — másik, hogy pénztét kezembe adá, s egyiket sem ismerem. (Rendőrhöz.) Kedves ur, szabadítson meg ezen eszelősöktől. (El akar.)

Antonio. Megálljon! ön marad. — Egy lépést se, mondom!

Rendőr. Bocsássa szabadon! Ha követelése van rajta, adja fel a törvénszéknek; itt annak nincs helye. (Violához.) Iparkodjék ellillanni.

Viola. Azt mindjárt teszem. (Elszalad.)

Antonio. Utána kell mennem!

Rendőr. Ön marad.

Antonio. Hiszen pénzem nála van.

Rendőr. Az majd kiszül. Most menjünk!

Antonio. Am legyen! Engedek az erőszaknak, de higgye el, a gaz fiu bosszumat nem kerüli el.

(El a rendőrrel.)

Andor. Ezer szerencséje, hogy innen ellillant, mert bennem minden ér dühöngve ver. Vajha vért láthatnék! vért, csak vért!

(Elmennek.)

Negyedik felvonás.

(Szoba Olivia házánál.)

Első jelenet.

Bohóc. Sebastiano (föllépnek.)

Sebastiano. Követtelek, bár meggyőződésem ellen. Ezt azért mondom, hogy aztán batorságomból hátam mögött tréfát ne üzhess, mert oly furfangosnak mint te vagy, nem akarnék elméncsége tárgyaul lenni.

Bohóc. Becsületemre! azt jól gigondolta, csak azt kell még előttem bebizonyítania, hogy én önt még soha sem láttam, hogy ön a kisasszonynyal soha sem beszélt, hogy a kisasszony engem nem küldött önhöz, azon kérelemmel, hogy jőne hozzá, s hogy ez nem az én orrom — akkor ön nagyobb bolondot csinált belőlem, mint a millyet a kisasszony megfizethet; igen, én sajátképen megfizethetlen vagyok!

Sebast. Hozzám küldve? általa? kit leltem minden erejével keresek, ki csillagként világított nekem vizen és szárazon, igen, ki után bujdosom, mint fecske nyár után; ő küldött volna hozzám? Bátorságodat belém lehelte fickó!

Bohóc. Bátorságomat bele leheltem? Eszó nem ön agyából származik, ön ezt valami nagy embertől hallotta, s alkalmitag ugy adja ki, mint lopott pénzt. Bátorságom bele leheltem! dicső!

Sebast. Kérlek, hadd el elménckedéseidet — nem vagyok azon hangulatban, hogy kedvemet leljem bennök. A palota, mellyben vagyunk, Oliviaé; te szolgálatában vagy, tudom, csodák lehetők; így hát utánam is küldhetett, noha nehezen tudta, vagy tudható, hogy e tartományban vagyok. Már ugy is belé vetém magam a csodák özönébe, s kíváncsi vagyok tudni, hová ragadtak hajbai. Menj hát, s mond a kisasszonynak, hogy itt vagyok. — Fogd fáradságodért! (Néhány pénzdarabot ad neki.)

Bohóc (a pénzt kezében mérlegelve.) Megjárja!

kár érted! bölcsen viseled magad; a nagy világban nagyra nem mégy! — Azonban bejelentlek!

(El balra.)

Második jelenet.

Sebastiano (egyedül.)

Sebast. Tündérvilágban élek é itt? Ez valóságos palota é, s ez szemem é? Mondhatlan szépsége emlékének bájaitól eltöltve, mellyek amaz este, hol Paduában láttam őt, sugáraitak szívem mélyébe lövelték örök időkre. Ő jövék viszontlátni csak, más kíváncsát nincs; s ő követet küld utánam — engem magához hivat — engem? — Megfoghatom é e szerencsét? el fogom é viselhetni, ha igaz? — És ha nem az? — nem él é szívemben? — Ugy van, szerencse az, de mint csak álmódóé, csakhogy az álom, a csöndes éj magzata, mellynek halni kell, mihelyt a nap üdvözlí; azonban az én szerencsém a nap gyermeke, melly nekem a valóság éjszakáját osztatja el.

Harmadik jelenet.

Sebastiano. Tóbiás. Andor (középjáton balról.)

Andor (visszadöbben, mikor Sebastionot meglátja.) Ezer ördög! azon fickó megint it van! (El akar.)

Tóbiás. Épen jókor! Megállj, mondom, egy lépést se, (Andort visszatartóztatva,) jelen az óra, hogy becsületedet tisztára mosd.

Andor. Bocsáss! semmit sem akarok tudni az egész vitáról; rosszul érzem magam. Hiszen különben is zsebemben van: bevádlok őt mint verekedőt!

Tóbiás. Itt maradsz! Nem látod mint reszketnek lábaid? (Sebastianohoz. Ifju uram!

Sebast. Engem szólít?

Tóbiás. Alkalmasint, minthogy kívülünk csak ön van a teremben.

Sebast. Mivel szolgálhatok?

Tóbiás. Még kérdezheti? barátom, a fölötti örömetől akarom megkímélni, hogy tegnap olly könnyű szerrel menekült meg.

Sebast. Én tegnap?

Tóbiás. Ne tette-se magát, mind hiában. (Andorhoz.) Mit mondék előbb? Ne meghunyászkodik.

Andor (kardot húzva) Ne tétovázszunk! Ki a karddal, látja az enyém már készen van.

Sebast. De hát mi baja velem? (Felre.) Eszelősök hónapja jutottam é?

Andor. Ki a karddal, mondom! különben az enyém fültövének röpül.

Tóbiás. Ki vele, ki! A megbánás későn jőne most, vagy pedig térdre borulva kérjen bocsánatot.

Andor. Avval igenis megelégszem, s azt megmondom önnek, hogy ha batorodik még egyszer kardjával hátam gerincét vagdosni — rosszul jár. — Látszik, hogy még keveset forgatott kardot — ön — nyúlvtéz!

Sebast. Ha csakugyan akarja, ám legyen! Eszelőségökből örökre kigyógyitom önöket, arra szavam adom. (Kardot ránt.)

Tóbiás. Eszelőségökből önöket? Az engem is illet.

Sebast. Vegye a mint tetszik.

Tóbiás. De már csak mégis megcsapodom egy kevéssé a kotnyeles vérté.

(Szinte kardot húz és vinak.)

Andor. Mi ez? a gézengúz egyszerre olly erős, mint az oroszlán.

Tóbiás. Abból majd kifogy.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Olivia (balról.)

Olivia (a vivók közé lépve.) Tóbiás, megállj! életedre mondom, megállj!

Sebast. (kardját hirtelen leeresztve, s Olivaiára mereszkedve.) Ó az, ó maga! mi mennyei tünemény!

(Tóbiás, Andor kardjaikat leeresztik.)

Olivia. Kettő egy ellen! megörültek önök? Ez hát a lovagi szokás, mellyel dicsekszenek?

Tóbiás. Eh mit! minket keményen megbántott.

Andor. Igen, borzasztó keményen; engem még jól is meghusángolt.

Olivia. Helyesen!

Andor. Mi ez? helyesen? mondja ön?

Olivia. Jelesen viselte magát ifju barátom, s az én dolgom lesz, mennyire tölem telhetik elégtelt adni. Kedves bátyám! többször mondám önnek, hogy azon botor csineket, korával s amaz állással, mellyet itt vennie kellene, össze nem férhetőket, nem fogom tűrni; és mondom ujlag és utoljára! — Ön pedig, gyönyörű urfi, hagyja el tüstént örökre házamat.

(Andor szólni akar.)

Olivia. Szót se többet, el szemeim elől.

(Andor hirtelen s féltéken hátra vonul.)

Olivia (Sebastianohoz.) A bölcseségtől ne a haragtól végy tanácsot — e nyugodalmadat háborgató durva, méltatlan megtámadásnál. Jőj kastélyomba, s halljad ott, mi bohó csineket vitt végbe már e nyugtalankodó, (Tóbiásra mutatva,) hogy aztán e mostanít is kinevethesd. Velem kell jónöd! (Lágyan.) Ne vonakodjál! — Haragom rá, mert keserit téged, és bened — engem is. (Kezet nyujt neki.)

Sebast. (mintegy álmadozva.) Látok, hallok, de meg nem foghatom! Örület ez, vagy álom? Oh képzélet, merítsd érzékemet Lethébe — ha így álmodom, nem kívánok felébredni soha!

Olivia (lágyan.) Jőj kérlek! kövesd mindenben tanácsomat.

Sebast. Igen, kisasszony, örömmel.

Olivia. A szó hát tettbe menjen át.

(Balra el mindketten.)

Ötödik jelenet.

Tóbiás. Andor.

Tóbiás. Valóban dicső teremtés ez az én hugom! nem élhetnek nélküle.

Andor. Dicsőnek mondja ön, hogy megsértett

minket? hogy arval a tacsóval föl s alá csatangol, s engem elutasít?

Tóbiás. Épen az benne a dicső. Ha én lyány volnék, épen úgy cselekedném.

Andor. Mikép lehet oly vakmerő, hogy ezt szemembe mondja?

Tóbiás. Hiszen látja mikép lehetek.

Andor. Tóbiás urfi!

Tóbiás. Ah, talán a kardjátékok akarja folytatni, melyet hugom félhenszakasztott? az gyönyörű volna.

Andor. Isten őrizz!

Tóbiás. Oly jó kedvem van, annyira örvendek, hogy hugom elutasított bennünket; örömben csaknem kiugrom bőrömből. Még csak a bamba Malvolio van hátra, s aztán tisztában leszünk.

Andor. Épen itt jó Mária! talán hirt hoz róla. (Félre.) Ha csak becsülettel tudnám elhagyni ez átkozott házat! (Balra középen el.)

Tóbiás. Hej! hová sietsz? Tőlem ugyan nem illansz el. (Utána fut.)

Hatodik jelenet.

Mária. Bohóc (orvosnak öltözve; mindketten jobbról a középpajton, melly nyitva áll.)

Mária (az oldalajtó felé sietve, jobbra.) Jöszte csak! ide van bezárva, kihozom. Elámitjuk, mintha orvos volnál, kit a kisasszony küldött gyógyítására — csak jól izzaszd meg aztán!

Bohóc. Bíz csak rám! Kevesebb a veszély, ha a bolond jó orvos képében, mintha orvos jőne bolond képében. Mint orvos, ugy megkinozom, hogy magát a bolond hatalmába kell adnia.

Mária (a jobb oldali ajtót kinyitván kulesával.) Jöjön ki, Malvolio ur! Sir Topás orvos van itt, kit a nagyságos kisasszony küldé, ön veszélyes állapotját megvizsgálni.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Malvolio.

Malvolio. Semmi szükségem nincs orvosra, s én nem vagyok veszélyes állapotban.

Bohóc (változtatott hangon.) Aha! így vagyunk? Ezen ember nekem nagyon veszedelmesnek látszik. Távozzék kedves gyermekem, a midolgunk egymással lesz, nem szenved tanukat. Mondja a kisasszonynak tiszteletemet, és hogy rajtam semmi nem fog mulni. Ha még lehet segíteni ez ur baján, segitendünk.

Mária. Kérem orvos urat kisasszonyom nevében, mert ő nagyon jól indulattal van iránta.

(Balra el.)

Bohóc. Semmitől se tartson.

Nyolcadik jelenet.

Malvolio. Bohóc.

Malvolio. Ismétlem, hogy békét hagyjon; én nem vagyok beteg, oly egészséges vagyok, mint ön.

Bohóc. Látja barátom, ön saját szavaival cáfolja meg magát. Azt mondja, oly egészséges mint én; igen, de én beteg vagyok; tehát megvallotta, hogy ön is beteg.

Malvolio. Mi gondom nekem rá, egészséges é ön vagy beteg? Hagyjon békét nekem.

Bohóc. Azt nem lehetem, kötelességem ellen volna; én a kisasszonytól küldtettem ön gyógyítására, s ha jó szó nem használ, erőszakhoz kell nyulnom. Négy ember áll kívül, s közölök mindenik kétszerte erősebb, mint mi ketten; egy intésemre megragadják, hogy tetszésem szerint rendelkezhetem önnel.

Malvolio (megrettenve.) Az istenért, mit akar ön velem?

Bohóc. Először is által kell látnia, hogy beteg, mert ha még ezen elismerés is hibázik önnél, mindjárt kezdetben erőszakos eszközökhöz kénytelen nyulni.

Malvolio. Ugy van, ugy, önnek igaza van, én beteg vagyok.

Bohóc. Ugy! tehát a kezdet meg volna!

Malvolio. De mondja meg kedves orvos ur, mi bajom tulajdonképen? Hiszen étel-ital vágyam, álmam még van, s érzem magamban —

Bohóc (rá rivalkodva.) Mikép érzi magát?

Malvolio (hirtelen.) Betegnek, betegnek! Csak hogy bizonyosan nem tudom, mi bajom?

Bohóc. Azt azonnal megtudjuk, adja csak kezét. (Malvolio kezét nyújt, úterét tapintja.) Ön betegsége lelki betegség! Ön megőrült!

Malvolio. Mindenható isten!

Bohóc. Megőrült, mondom, tán valamely nőszemély zavarta meg fejét?

Malvolio. Az meglehet! Valóban, különös szerelmi kalandba vagyok bonyolódva.

Bohóc. Halljuk.

Malvolio. Nem tehetem.

Bohóc. Az orvosnak mindent kell tudni. Ki vele!

Malvolio. Ám tudja meg hát; de kérem mindenekre, ne fordítsa hasznára titkomat; mert nem csak engem illet. A kisasszony szerelmes belém.

Bohóc. Mellyik kisasszony?

Malvolio. A mi kisasszonyunk, Olivia.

Bohóc. Ime itt van az örütség már a legfelső fokon! Hogyan képzelhet ön ilyet? hiszen ön szolgál, de ez még keveset jelent, ön még ostoba és unalmas ember is, de még az sem elég — ön ocsmány külsejű, inkább arra való, hogy egy nőszemély elszaladjon öntől, mint szerelmemre gerjedjen, ez a fő dolog. Mikép hiheti ön, hogy a szép kisasszony — ön urnője — szerelmes legyen önbe?

Malvolio. De én azt mondom, hogy bizonyítványaim is vannak, hogy a kisasszony szerelmes belém — írott bizonyítványaim. Mit mond erre?

Bohóc. Hogy önt elbolondították. Az nem igaz,

mert nem lehet. Átlátja az okot? Ha át nem látja, ugy eret kell vágnom önön.

Malvolio. Igen, igen, átlátom.

Bohóc. Ismét egy lépés a gyógyulásra! Látja ön? könnyebben megy, mint gondolám.

Malvolio. Még is jó volna talán, ha a háziaktól is tudakoznédnek egészségem felől.

Bohóc. Azt már megtevéem. Azok mindnyájan azt mondják, hogy ön megbolondult, a bohócot kivéve, ki csak egyedül maga mondá, hogy az nem igaz, s hogy ön épen olly okos, mint ő.

Malvolio. A bohóc? azon szemtelen kölyök; hiszen ő soha sem volt nekem barátom.

Bohóc. Uj veszedelem! ön nem ismeri barátait. A bohóc egész lélekkel csügg önön, s megkért, hogy egy pillanatra bocsássam önhez, mivel fontos dolgot akar mondani önnek: de azt nem tehetem, néhány hétig bezárva kell önnek lennie.

Malvolio (megrezzelve.) Néhány hétig? No hiszen ha már épen meg kell lenni, ám legyen! Hanem hallja csak, olly szívességet még is tehetne, hogy a bohócot hozzám bocsátaná. — Most kezdem átlátni, hogy egy nagy megbántásért bocsánatot kell tőle kérnem, s az illyet soha sem lehet eléggé siettetni.

Bohóc. Nem bánom, ám legyen! de azt mondom, meg ne kísértse az ellillanást, mert kezeskedtem önért.

Malvolio. Szavam rá!

Bohóc. Tehát bebocsátom önhez a bohócot! — De kivüle egy emberi lélek sem beszélhet önnel, most éljen boldogul! (Hirtelen.) No, kezét hamar!

Malvolio (kezét sebesen adja neki.) Itt van, jó orvos ur!

Bohóc. Látja, az ütéer sokkal nyugodtabban ver, mint előbb. Tehát éljen boldogul.

(Középen jobbra el, ajtó zárását hallani.)

Kilencedik jelenet.

Malvolio (egyedül.)

Malvolio. Milly rettenetes kezekbe jutottam! Engem örültnek tartanak, engem, legokosabbat az egész háznál. Annak nem más, mint az az átkozott Tóbiás az oka, mivel terveit ellenzem. Bár csak ellillanhatnék. — A bohóc mégis böcsületes embernek látszik, szive is jó — ő megszabadít engem. Ime az irigység következesei. Én nem parancsoltam a kisasszonynak, hogy belém szeressen, s elrutítani sem tudom magam, ellenségim kedvéért. Csakhogy az a vérszopó orvos eltávozott! — Ez legkinosabb napja életemnek! (Az ajtó kinyitattik.)

Tizedik jelenet.

Bohóc (fejét az ajtón bedugván.) Malvolio.

Bohóc. Egyedül van?

Malvolio. Egyes egyedül.

Bohóc. Bemenjek önhez?

Malvolio. Nagyon kérek.

Bohóc. De aztán nem lesz egyedül.

Malvolio. Nem is nagyon sovárgok a magány után. Jöjj csak!

Bohóc (belép.) Minthogy úgy akarja, hát itt vagyok.

Malvolio. Kedves, kedves barátom! egy nagy, egy iszonyu kérésem van hozzád.

Bohóc. Hozzám? Bizonyosan tréfát akar üzni velem? Kérése önnek? kit parancs illet?

Malvolio. Csak kérelmem és semmi más. Tudom méltatlanul bántam veled, égbe kiáltólag méltatlanul. Tudom, csak te vagy egyedüli barátom e háznál (sohajtvá) ő kivüle!

Bohóc. Örvendek, hogy mégis valahára átlátta.

Malvolio. S képzeld csak; engem itt örültnek tartanak. Bezártak s nyakamra egy orvost küldtek, egy ördögös fickót, ki az embert pusztá tekintetével megölhetné.

Bohóc. Önt tartják örültnek? Lám, lám, mivé lesz a világ?

Malvolio. Nemde, kedves barátom? nemde? Most hát kérek, ha némi jó indulattal vagy irántam, bocsáss ki innen, én nem akarok semmit, csak a kisasszonynyal szólni, s neki az egész eseményt elbeszélni. Kérlek!

Bohóc. Istenemre! a világ megváltozott! ön, ki engem minden alkalommal korholt, ki hivatalomat, öltözetemet gunyolá; ön kér engem? Teljesgéggel nem bihetem.

Malvolio. Higyjed, higgyed bátran, és bocsáss tova.

Bohóc. Én tudnék ugyan egy eszközt — de nem — az nem megy!

Malvolio Csak javasolj, mégis lehető talán.

Bohóc. Nem, nem bátorkodom javasolni. Illy tudós ur!

Malvolio. Mindent kész vagyok inkább, hogy sem egészséges testemet bonckéssel kinoztatnám.

Bohóc. Ám legyen! — De csak azért javaslom, minthogy kívánja tőlem. Ha bohóc köpönyemet és sikkámat föltenné, s barétját és köpönyegét nekem hagyná, talán észrevétlenül ellillanhatna.

Malvolio (megöleli.) Igen, barátom! ezt meg nem jutalmazhatom, ha ezer esztendeig élek is. Add ide. (Ruhát cserélnek.)

Bohóc. Most utánozza az ajtónál némelly bohóc mozdulatimat is, s a háziak tökéletesen bolondnak fogják tartani önt.

Malvolio. Örömmel megteszem. Éljen boldogul! s még egyszer vedd köszönetemet. — Jól van így?

(A bohóc mozdulatait próbálja utánozni.)

Bohóc. Helyesen! igen ügyes színész válnék önből.

Malvolio. Meglehet, jóllehet soha sem próbáltam azt. (El.)

Tizenegyedik jelenet.

Bohóc (egyedül.)

Bohóc. Ha ezen öltözetben a kisasszony elébe lép, a tréfa megtermi rózsáit. A hitvány bolondot, ki merészkedék engem lenézni, nem boszulhatám meg jobban. Szolgálatának e háznál vége már; fogadása-

mat megnyertem, s mindnyájan nyugalomban leszünk tőle. Most föl kell keresnem Tóbiást s mindenfelől értesíteni. (Malvolio köpenyegébe takarja magát.) Istenem! mi kényelmetlen köpönyeg! Szűkebb, hogy sem urának minden ostobaságát eltakarná.

(Gyorsan el.)

Tizenkettedik jelenet.

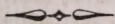
Sebastiano (baloldali ajtóból, kezében gyűrű.)

Sebastiano. Ez a lég, ez a fényes nap! — (A gyűrűt szemlélve.) E drága kincset adta; tapintom, látom azt, s bár varázslat környez, ez még sem örület! Vajjon hol van Antonio? Az elefántnál nem találhatám, pedig ott volt. Azt mondák, hogy a városon keresztül láták menni, hogy fölkeressen engemet. Most tanácsa arany becsű volna nekem, mert bár eszmélek s elismerem, hogy ez csak tévedés lehet, és nem örület, de e boldogság árja meghalad minden példát s fogalmat. — Kedvem volna gyanuba hozni s zemeim világát, s korholni az észet, mely mást akar elhíttetni velem, mint — hogy bolond vagyok. Megvallotta szerelmét nekem, szent esküvessel ígéré enyim lenni, azt tudom — érzem; azt megértém, mint látható jelül adá ezen gyűrűt:

Ám botor legyek bár észben, érzelemben:

Kin az ész, szerencsém áll az örületben!

(El középen.)

Ötödik felvonás.

(Olivia kertje.)

Első jelenet.

Orsino. Viola. Kiséret. Bohóc (másik oldalról.)

Orsino. Olivia embere ön, jó barátom?

Bohóc. Igen, uram, házi butorzatának egy részét teszem.

Viola. Ismerem őt, uram, derék fu.

Bohóc. Ismer engem, mondja ön? óvakodni fogok önről hasonlót mondani.

Viola. Miért?

Bohóc. Mivel oly ismeretség, mint öné, kevés becsületekre válnék.

Orsino. Mi bajod fu? Ily módon kevés barátot szerzesz magadnak.

Bohóc. Azt akarom.

Orsino. Akarod? miért?

Bohóc. Minél több ellenség, annál jobb: minél több barát, annál rosszabb.

Orsino. Hogyan?

Bohóc. Az könnyen érthető. Barátim magasztalnak engem, s az által szamarat csinálnak belő-

lem, ellenim kereken kimondják ha számár vagyok: így ellenségim által önismeretem, s barátim által hiuságom növekszik. Most már mi jobb, önismeret vagy hiuság, he?

Orsino. Te tréfás fickó vagy. (Pénzt ad neki.) Jelents kisasszonyodnak, Orsino herceg vagyok.

Bohóc (a pénz szemlélve.) Ön ajándéka ellenkezésben van szavaival. Ön hercegnek mondja magát, de ez nem herceghez illő ajándék; herceg többet ad, vagy semmit. Kinek higgyek most? ajándékának vagy szavainak?

Orsino (ismét pénzt ad neki.) Fogd; higgy mindkettőnek.

Bohóc. Már most megteszem. Azonnal visszatérek, el ne hagyja aludni bőkezűségét; illy szép tulajdonokat mindig ébren kell tartani. (El.)

Második jelenet.

Előbbiek. (Bohóc nélkül.)

Orsino. Ne légy olly bús, Cesariom; fejedet lehajtod, mint virág a zivatarban; a te virágzó életed olly vidám, olly ifju, hogy zavarodását meg nem magyarázhatom, mert házamban nem fenyeget vihar.

Viola. Ha jóllétem kedves neked hercegem — hagyj úgy mint vagyok; mert csak ez állapotban lehetek boldog. Téged látlak, látok mindent mi téged diszesít, láthatlak naponként, mit kívánjak még? mit kívánhat a virág — melyhez hasonlítál — napjától, mint annak világát?

Orsino (magában, szemlélgetésébe merülve.) Mi különösen hat rám e gyermek hangja; tekintete olly sajtószzerű, hogy keblemet vágyakkal tölti el, melyeket meg nem fejthetek.

Viola. Tehát valóban le akarsz mondani róla, kit olly igen szeretnél?

Orsino. Igen; azért jövek ide, s te légy tanúm. Mi nem vagyunk egymáshoz valók.

Viola (mindig növekedő hévvel.) Istenemre! inkább összevalók tűz a vízzel, márvány a szénnel, dac a vágygyal, mint te ő vele. — Ó olly jéghideg, s te olly heres — ő anyyi begyességgel, mint te szerelemmel teljes, csak annyiban, hogy mindkettőtök szerfölötti szépség varázsfényétől van körül sugárolva, vagytok hasonlók, hogy őt női kecs ragyogva disziti, mint téged férfui erő — egyébként semmi-ben. (Főleszmélve.) Megengedj uram, hogy olly csevegő valék, s olyyakat mondtam, mi szolgálhoz nem illik.

Orsino (félre.) Hah! mi ez? istenemre, ez nem iffonc beszéle! (Mereven szemébe néz.)

(Viola lesüti szemeit. Szünet.)

Orsino (félre.) Elpirul! Nem csalódom! oh égi boldogság! most már minden világos! Ó nőszemély! (Fenn.) Azt monád, hogy ő szeretett téged? Különös! előttem csak nem hihetetlen.

Viola (némileg bántódva.) Hihetlennek látszik ön előtt, hogy szerettessem?

Orsino. Hogy ő téged szeret, az látszik hihetlennek előttem, Cesariom! s ha úgy van, érzeménye magában találja büntetését, s én megboszultatám.

Viola. Meg, uram! De mondja meg csak kérem önt, miért hiszi lehetetlennek, szeretni engem?

Orsino (félre.) Ő nő, dicső érzékeny nő! — (Violához.) Lehetetlennek nem látszik előttem, hogy szeretettel, de hogy Oliviatól szeretettel, nem látom hihetőnek. Szeretlél é te már magad Cesario?

Viola. Ha szerettem volna, még szeretnék most is, mert nekem úgy látszik, a szerelem csak az élettel hal meg, vagy talán még azzal sem.

Orsino (félre.) Mennyei lény! (Fenn.) Nem érezéd viszonzva szerelmedet?

Viola (sohajtván.) Nem viszonzotatik!

Orsino. S mégis szeretsz?

Viola. Nem illatoz é a virág, nem énekel é a madár, bár a dalra, illatra nem ügyel senki is.

Orsino (kezét élénken nyujtván neki.) Gyermekek, csalatkozol! te szeretettel, hévvel, mondhatatlanul. (Viola meredten néz rá.)

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Antonio. Két rendőr.

Antonio (meglátrán Violát.) Itt van megint! — (Rendőrhöz.) Egy pillanatra, kérem, maradjanak.

Orsino. Mi baj ez emberrel? ezen arcára jól emlékezem! de, midőn utólszor látám, fekete volt az ütközet párolgásától, és szennyes mint Vulkán magga. — Ön kapitánya volt egy kis hajónak, a melyről legerősebb árboct hajónkkal olly rejtentőleg összekapott, hogy maga az irigység s a veszteség érzete is dicséretet és becsületet kiáltta önére. — Mi baj?

Rendőr. Kegyelmes herceg, e férfiú Antonio, ki hercegséged Phoenix hajóját és annak terhét elfoglalta, ki a Tigrist csáklával megragadá, hol hercegséged ifju unokaöccse karját vesztette. Mint szemtelent és vakmerőt utcai verekedésben csíptük el.

Viola. Ő szolgálatot tett nekem, uram! Megszabadíta egy bolond megtámadásától; hanem végre észlelő csodálatos beszédekert tartá hozzám. Én nem tudom, mik voltak azok, ha örültség nem!

Antonio (Violához.) Hallgass, nyomorú!

Orsino. Hallgass temagad, kalóz! Mi balga merészség juttatott kezdőbe azoknak, kiket véres tusában elleneddé tevél?

Antonio. Nemes herceg, engedje e nevet elhárítani magamról. — Antonio soha sem volt kalóz, noha megismérem, helyes oknál fogva, Orsino ellenége. — Barátság hozott engem ide! (Violára mutat.) Ama fiút, a leghálátlanabbat, kiragadám a felzúdult tenger dühös boszujából; ő halálnak martaléka volt, életét én adám vissza, azon kívül szeretettel viseltettem iránta, hiven, színlés nélkül. Irántai vonzalmamból, egyedül miatta, megvetém e város veszélyeit, megvitam érette, midőn megtámadák. — Midőn elfogattam, ravaszsága megtanítá, szentől szememben tagadni ismeretségünket, mert nem akart velem osztozni a veszélyben. Hálátlanul eltagadja pénzes erszényemet is, melyet használatul nem rég neki adék.

Viola. Örületből beszél, hercegem! hidd el azt nekem; nem ismerem őt, sem erszényét.

Antonio. Ez mégis sok! (Violának indul.)

(Rendőrök visszatartják.)

Antonio. Felelőségre vonom őt, ha nem gyáva gyerkőc!

Orsino. Ő nem az, szavam rá! de felelősöd még sem lesz. Tévedés van a dologban, annyi bizonyos. (A szinfal közé tekintve.) Amott közleg a grófnő. (A rendőrökhez.) Vezessétek félre őt! (Antoniohoz.) Pénze megkapása iránt biztosítom önt.

(Antonio elvezettetik.)

Negyedik jelenet.

Orsino. Viola. Olivia. Kiséret.

Olivia. Mit kíván hercegem? csak azt ne, mit megtagadtam; miben lehet szolgálatára Olivia?

Orsino. Csak egyet kívánok; azért jövék ide, hogy megkérdjem, még mindig olly kegyetlen, mint volt előbb?

Olivia. Mi kemény szóval jeleli meg ön érzeményem, s annak kifejezését, hercegem! Mindig hü valék az igazsághoz s mint legnagyobb jót, becsültem azt. Ön akarata büntetni nem fog ott bizonynyal, hol dicséretet érdemlek.

Orsino. Büntetéshez ön nálamnál inkább szokva van, kinek örökre áldatlan oltárinál szívem leg-hivebb áldozatait lehelte ki. Mondja meg ön maga, mit tegyek jelenleg?

Olivia. Nyugodjék meg sorsában, és ott, hol szerelmet nem talált — fogadjon barátságot.

Orsino. Ön akarja, tehát legyen! Mivel szerelmemet teljességgel nem méltányolja ön; tehát éljen boldogul, és pedig örökre; de tudja meg, ismerem az eszközt, mely kegyéből kizárja helyemet. Ön nem érzéketlen; csak irántam hideg; de ott a hol ön szeret, ott én ur vagyok. Ez ifju itt nekem jogot adott, törvényenylet erősített jogot, tetszésem szerint rendelkeznem személyével. — Szavam bizonyítsa ő maga.

Viola. Én őt követem, kinek egészen átadám magam, ki több nekem szemem világánál, életemnél; több mindennél, mi többnek mondatik, több mind azon nőnél, kiért szívem gyuladt, s ha nem mondok igazat, ti égi hatalmak, életemen boszujátok meg a szerelem jogait. (Távozni akar.)

Olivia. Megállj, Cesario! végezd a tréfát, s ne hadd megbánnom, mit tevék. Jőj közelembe.

Viola (Orsinora mutatva.) Itt az én helyem.

Olivia. Cesario! épek é érzékid? — Mit jelent ez?

Orsino. Azt, hogy lemond ön szerelmi szolgálatáról, s mint látom, nagy hasznára önnek; mert higgye el szavamra szép begyessedő ön, mint én ismerem őt, nem választaná férjül magának.

Olivia. Itt nincs szó jövő választásról; meg kell tartani, mit nekem fogadott, mert benne férjemet kell tekintenem.

Viola. Hogyan? Férjét?

Orsino (elnyomott nevetéssel.) Ez itt ön férje?

Olivia. Ön mondotta azt, legalább ha az eskük érvényesek. El volt határozva közöttünk — nem tagadhatja, az örök szerelmi szövetség jóvá hagyva

kézfogással, megerősítve gyűrűnk felváltásával, s az egyezés teljes ünnepélyességével. Nem tagadhatom, hogy szeretem őt, s nem pirulok most sem érzeményeimért. Születésre hasonló hozzám, s mint hívém, érzeményre és hűségére is, szívem őt választá, s mint megvallá, legjobb szerencsését azzal koronáztam meg.

Orsino. Ha úgy van, ám vegye, nem tartóztatom őt, s legyen olly boldog ön, mint érdemli. — Éljen boldogul, s vigye őt magával, de olly uton járjon, hol egymással soha ne találkozzunk.

Viola. Ne higgye, fenséges ur, én miről sem tudok: semmit sem ígérék neki, semmit, higgye el, nem ígérhetek semmit neki.

Olivia. Lehetséges é? Illy szemtelenül, illy eszelősen banni! illy fiatal korban, ez arcvonásokkal, mellyek olly elfogulatlanul szólnak a szívhez igazat.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Andor (bekötött fővel.)

Andor. Az isten irgalmáért! már megint itt van! Szárnyai vannak ez embernek?

Viola. Uram, ez azon verekedő ember, kit említék fenségednek; ki engem ok nélkül megtamadott.

Andor. Én támadtam meg őt? vagy tán ön engem, he? hagyjon békét nekem — mi baja velem? nem elégtel meg, hogy fejemen egy lyukat ütött?

Viola. Ki? én? önnök?

Andor. Még kérdezi? Mit mond erre, tagadhata ezt? (Fejét mutatván.)

Viola. Én ütöttem volna fején lyukat, mikor?

Andor. Mikor? néhány pere előtt, midőn bősziútként megrohant, s kiáltá: „Gazembernek nevezél, mint Tóbiás urfi mondá nekem: ime itt válaszom” — pedig nem is igaz, hogy őt gazembernek neveztem.

Viola. Ez mégis szemtelenség! már több mint fél órája, hogy itt vagyok — azt uram is tanusíthatja.

Orsino. Szavamra! Cesario nem távozott oldalamtól.

Andor. Nem! a mi sok csak sok! én rettegek e házban; itt nem folynak a dolgok természetesen, bárcsak már távol volnék. — Szép kisasszony, én kezét jöttem megkérni, de minden, mit hallok, látok itt, meg kell vallanom, elcsüggeszté bátorságomat. Válasszon kit akar, legyen szabad tőlem örökre — éljen boldogul. Sebemet kell bekötöztetnem. (El.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Bohóc (Malvolio öltözetében.) Malvolio (bohócban.) Utánok Tóbiás.

Olivia. Mi ez? tán hushagyó kedd van ma — Malvolio mint bolond, s a bolond mint Malvolio?

Malvolio (térde esik.) Csak nagyságod kedvéért földi fejem e méltatlan cula! Szabadítson meg Olivia.

Olivia. Mitől szabadítsam meg őnt? Szóljon, mi történt?

Malvolio. Irigylük tőlem nagysád irántami szerelmét, s börtönbe zártak.

Olivia. Mit jelent ez?

Bohóc. Képzelve csak urnöm, azt véli, hogy ön bele szeretett!

(Malvolio. Nagysád nem tagadhatja! — Ez itt levelét mutatván,) saját kézírata nagysádnak, s itt világoosan áll.

Olivia (a levelet vévén, olvassa.) Ez nem kézíratom. Keljen, Malvolio! — Bár meg kell vallanom, jól utánoztatott, de kétség kívül Mária írása, s most eszmélek! Szóljon, Tóbiás, mit tud a dolgról, kétség kívül részt vett a játékbán.

Tóbiás. Találtad hugom. Lásd, azt szeretem, hogy ismersz engem. Mi gondoltuk ki azt, Mária, és én — tulajdonképen ő előbb; nem akarom magamat itegen tollakkal piperézni. Büntetésül volt ez a fícnak dacoskodása és faragatlanságaért.

Malvolio (Oliviához mintegy dühödten.) Kérem, álljon boszut érettem! ez hallatlan!

Olivia. Legyen nyugton, igazságot szolgál-tatok.

Tóbiás. Megkapta ő már az igazságot, mert gúnyosan kikacagtatik.

Bohóc (Malv. háta megett, orvos hangján.) Hall! itt van ön? mindjárt megkopolyóztetem.

Malvolio (megrettenve Oliviához fut.) Az isten szerelméért! Az is itt van! (Hátra néz.) Hogyan? te vagy?

Bohóc. Igen, kedves uram! én az orvos, ki örülltségéből szerencsésen kigyógyította őnt.

Malvolio (mindig dühösebben.) Én — megállj — ezért lakolni fogsz. (El akar. Mind nevetnek.)

Bohóc (föltartóztatja.) Megálljon! meg. E helyről nem mozdul.

Malvolio. Bocssás fickó, mit akarsz velem?

Bohóc. Fogadásomat, uram, fogadásomat; sze-gény tiz aranyomat, ezekhez akarom tenni őket.

(Csörtéti erszényét.)

Malvolio. Nem! ez sok, igen sok! Vigyen el az ördög mindnyájatokat! (Elfut. Bohóc utána.)

Tóbiás. Megálljatok, én is megyek! üldözni fogom a gézengűzt, mint vadász a vadat. Meg van se-bezve, utána! (Elszalad.)

Hetedik jelenet.

Orsino. Olivia Viola. Mária. Aztán Bohóc.

Mária (elkendezve jó jobbról; rövid ideig Viola-ra bámul, azután hozzá megy és karjánál fogja.) Boc-sánatot, valóban ön az?

Viola. Ki?

Mária. Igen, ki? épen ez az, mi olly zavarba hoz engem. — Szinte érzékimen kívül vagyok, ifju uram, mert ne tapasztaltam volna azt enmagam, minek tanuja valék, apámnak sem hinném. Istenemre! borzadok még arra gondolni is.

Olivia. Térj magadhoz! mi történt hát veled?

Mária. Alig hogy bucsút vévék előbb ezen ur-tól, (Violára mutatva,) ki — jól megjegygezzék —

jobb oldalán ment el, balról csaknem azon pillanatban, más öltönyökben ismét előmbé jő. Ugyanazon arculat. Orr, száj és szemek ugyanazok! testtartás egy, és mégis kettő. Bátorságot vevék s megszólítám azon csodát, s ugyanazon hangon, mint az öné, kapok feleletet.

Orsino. Most már minden világos.

Mária. Mondám neki: „Kedves ur, bocsásson meg, de kérdezniem kell öntől, s pedig nem kandságból — nem — majd meglátja: van é önnek fítestvére, vagy volt é valaha?”

Viola. És mit felelt? Az ég szerelméért szólj, mit felelt?

Mária. „Nem volt soha, szép gyermekem!” — Látja, udvarias is volt, mint épen ön, „egy nőtestvérem volt, de őt a tenger vad hullámai nyelték el.” Akkor önnek hasonlatáról szólék vele, de azt mondá: „Ha ama férfi nőszemély volna, arcára könyűket hullatnék, s ezt kiáltanám: Viola, légy üdvözölve általam!”

Viola. Viola? és nem nevezte meg magát?

Mária. Metelin családból; atyja Sebastiano volt!

Viola (magánkívül.) Ő az én nagybátyám! az én szeretett bátyám! Ő él, ő él! oh égi boldogság! ő él, s minden szenvedésem gyönyörre válik általa! Bocsánat hercegem és kisasszony, de szívem csak fájdalomhoz — örömhöz nem szokott. — Hol van ő? szólj, hol hagyád bátyámat?

Mária. A kertben andalog még bizonyosan — midőn még egyszer visszapillanték rá, a tónál állott, s mintegy álmadozva nézett a habokra.

Viola. Sietek látni őt, mert nem bírok szívem dobbanásával, mellyek ragadva karjaiba kényszerítettek. (El jobbra Máriával.)

Bohóc. Én balfelől megyek; így ki nem sikamlik. Illy kettős ember változást hoz a mindennapi élet gyötrelmeibe. (Balra el.)

Nyolcadik jelenet.

Orsino. Olivia. Kiséret.

Orsino. A rejtvények megfejtettek.

Olivia (bámulva.) Megfejtettek, és miké? Mit előttem látok, még miud csak álom!

Orsino. A hasonlat világos; ők testvérek!
Olivia. Testvérek, mondja ön? hiszen ama két alaku azt nyilvánítá, nincs fítestvére.

Orsino. S igazat mondott — karjába gyöngéd nőt fog szoritani.

Olivia (álmélkodva.) Cesario hát nőszemély?

Orsino. Mint mondom önnek. Én megismerém őt. Először Paduában láttam őt, s mint ragyogó csillag jelent meg sokszor elborult boldogságom egén. Ekkor önben a nap fénye tűnt föl nekem, s mint napvilágnál a csillag elhalványodik, elhalványult nekem Viola csillaga ön által; míg ön férfitestvér iránti szenvedélytől hugával akart házasságra lépni, mivel Viola bátyjához hasonlított.

Olivia. Orsino!

Orsino. Vegye ezt kegyetlensége büntetéséül.

Olivia (rövid szünet után.) Hercegem! ha tetszenék, úgy mint most áll ügyünk, nője helyett bennem hugát tekinteni — így egy nap két vidám párt fog megkoronázni.

Orsino. Mi kedvesen tudja megengesztelni a sziveket.

Bohóc (kivül.) Ide! ide!

Kilencedik jelenet.

Előbbieik. Viola. Mária (jobbról.) Bohóc (balról.)
Utána Sebastiano.

Bohóc (visszafelé mutatva.) Itt jő a két alaku! (Viola, Sebastiano rövid merengés után egymás karjába futnak.)

Viola. Bátyám! te vagy valóban? — Igen, te vagy — te vagy — te vagy. — Oh, nyugtasd kedves fejed szívemen, melly olly sokáig nélkülözött!

(Erősen kebléhez szoritja őt. Orsino, Olivia részvéttel járulnak oda.)

Mária (a bohóchoz.) Nos fickó, mit mondasz e bohó tréfához?

Bohóc. Hogy nekem ez tetszik. Kiki célját érte. Felvidít benneteket a forró nap futása; mivel szerelem és esemény szerencsésen átküzdék magokat. — Vigan oldja föl a szerelem, mit az esemény komolyan összebonyolított.

Vége.

IVdik kötet.

LIIik szám.

GRISELDIS,

drámai költemény öt felvonásban, **Halm Fridrik** után fordította **Fáncsy Lajos**.

(Adatott először a nemzeti színházban augst. 24én 1837.)

S z e m é l y e k :

Artus, király.	Fáncsy.	Cedrik, szénégető.	Megyeri.
Skót Kennet,	Szentpétery.	Egy fiucska.	Telepy Máli.
Lancelot, a tengeri,	a kerek asz- László.	Ginevra, Artus király neje.	Laborfalvi R.
Tristan, a bölcs,	Udvarhelyi M.	Oriane,	Hubenayné.
Gawin,	tal lovagjai, Szigligeti.	Mercia,	udvari hölgyek.
Walesi Percival,	Lendvay.	Ellinor, Kenneth neje.	Egressyné.
A király főudvarmestere.	Szilágyi.	Griseldis, Cedrik lánya, Percival neje.	Bartháné.

Lovagok. Dámák. Percival hűbéresei, és szolgálói. Griseldis szolgálóji. Apródok. Fegyveresek.

Első felvonás.

(Királyi lak Korduelben. Gazdagon ékesített, s fényesen világított terem, mellynek mélyében, karzaton, ósrégi melodiáu zene. A szín fényes királyi ünnepélyt ábrázol. A szín elején trón, mennyezettel.)

Első jelenet.

Gazdagöltözötü nemes ifjak. Apródok és szolgálk, (arany edényekkel és serlegekkel sietnek keresztül a színen.) Fényes öltözötü lovagok és hölgyek (járnak föl s alá.) Artus. Főudvarmester. Tristan. Percival.

Artus (előlép a főudvarmesterrel.) Derék főudvarmesterem! igen meg vagyok elégedve, te az ég csillagainak fényét rablád el, hogy általa az ünnep fényét neveld.

Főudvarmester. Kevesebb fényt és ragyogást illetlennek tartottam volna a királyi gazdához, mint szinte nemes vendégeihez is, kikben e királyság legjelesbjeit látjuk egybegyűlve; mert lám lovagjaid egyike sem hiányzik, maga Percival is, Wales gaz-

dag fia, hívásodra elhagyta a sötét erdők csöndes ölet, s hozontos medvebőr palástjával vállán, miként döllyfösködik.

Artus. Mit tesz az öltözet? őt sebforradásai legszebben ékítik, s tisztán mint az ég csillagi, ragyognak harci dicsőségének fény sugarai. Három évig távol volt udvaromtól, de azért medvebőrben is szívesen látom őt. Azonban menjünk vendégeinkhez, s csak a jövő hajnal vessen véget vigalmainknak.

Főudvarmester. Bizonynyal uram! csak a jövő koránnyal költözzék ki a vigalom e termekből. (Mindketten a színmélyébe vonulnak.)

Percival (Tristannal előlép.) Ismeri ön azon hölgyet, ki Kenneth karjába fűzve, ruhája szegélyével a padlatot sepri, s büszke kőcsagos fejékszerével a terem aranypárkányzatát verdesi?

Tristan. Ellinor asszony, Kenneth neje. Fingál ósrégi királyivér sarjadéka, s mint mondják olly korlátlan királynéja Kenneth házának, mint egykor őse Fingál, Erinnek volt.

Percival. S ő, a szegény nyomoru, békén szenved? Inkább illenek neki is uszály, mellénye helyett. És ki az ott a varázs vesszővel, és övvel?

Tristan. Morgane, a király huga. Bűvös tu-

dományairól, és mély ismereteiről világszerte híres. Mint mondatik, a sötét hatalmak mesterségét űzi.

Percival. Jobb volna, ha szakácsságot űzne — mert a bölcsesség és erő a férfi saját öröke, s az asszonyi kézben játékszerré aljasul.

Tristan. Játékszerré?

Percival. Nincs különben Tristan! Ha ön az asszonyt, mint az a férfi ényhére teremtett, látni akarja — képzelje őt: a rokka mellett, szeméit ájtatosan égre függesztve — domboru keblére helyezzen még egy gyermekesét; mi ezen felől van, mind felesleges. — Menüire járhat már az idő?

Tristan. Nem sokára éjjél.

Percival. Meguntam már e vigalmat, bár csak vége volna.

Tristan. Hogyan, Percival? e termék ragyogása, és a vidor vendégek mulató serege, nem gyönyörkédtetni önt?

Percival. Uram! Pendennysben, saját lakomban is vannak fénylő termék, melyekben szintugy mint itt, egész vendégsereg jelen meg — ha tetszik, hívásomra; s tömérdék kincsemet bámulva, körültem udvarolnak. — Miért bókolkak és görbedezzek én itt — ha honn király vagyok saját lakomban?

Tristan. Látom Percival, ön hü nejehez s kedves gyermekéhez vágyik.

Percival. Hogyan? mit mond?

Tristan. Hogy inkább szeretne otthon neje-nél s gyermekénél ülni.

Percival. Mit? hát nem vagyok é én Percival — ki Chatmürt, Swent, és a dánokat megveré? nem hangzik é nevem magamnak, s nem a nő engem? melynek minden lakosa, engem magasztalva óriásoknak nevez.

Tristan. Valóban ugy van.

Percival. S ön Tristan azt hiszi, hogy nőszolgává levék, ki a bölcső fölül legyeket hajhász, vagy gyermekének bohócul szolgát? szent Dávidra uram! nót én vettem magamnak, s nem a nő engem.

Tristan. Mi hát az, mi mind a mellett is önnek homlokára redőket szánt?

Percival. Szent Dávidra, uram, magam sem tudom igazán. Elégültségem boszant, s napjaim változatlan édessége, buszuság után ingerli vágyamat, s mint az elkényeztet iny fűszer után — ugy én egyéb gyönyör után ohajtozom, mely elűzze tempultságomat.

Tristan. Ej Percival, ön nem tudja mit ohajt.

Percival. Mind egy, én még is ohajtom. Walesben van egy folyam, neve Trent: fenn a bérczek között erednek habjai, melyek zúgó morajjal futják meg a hon téreit. No lássa: míg vizének csillogó tükre, a bérczek szikláin megtörik, s élénk zugással győzi le a gátak töltéseit, vize folyvást tiszta, mint folyó kristály, arany, gyöngy csillog fenekén, s a tarka pisztráng vigan szökell a csermely hűs vizében. De mihelyt az erdők anyai öléből a téres mezőre ömlik, s hajjai széles tengerre terülnek: alig hömpölyög vize, mocsáros útjában, hid-igát visel, békén túri az evezőt, szolgakint hajtja a malmok kerekét, s kigyó, béka tanházik posványos keblében. —

Tristan. Tehát így azt hiszi —

Percival. Hogy rokonságban vagyok Trent

vizével, s esküme mondom! nem arra születtem, hogy a házi posvány lomha kerekét hajtjam, ha bár nőm még hübb s erényesebb volna is — pedig higyye a lovag — derék hü asszony ő: de ha vállain arany-szárnyakat viselne is, egy asszony, s egy gyermek, e keblét nem tölti be! — De menjünk Tristan! én a buesü pohár után haza indulok.

Tristan. De olly korán —

Percival. Nem épen tüstént, de hajnal előtt bizonynyal. (Mindketten el.)

(Benn zajos zene.)

Második jelenet.

Királyné (a tánctól hevülten; utána nyomban) Lancelot. Oriane. Mercia. Gawin. Urak s asszonyok.

Lancelot. Ginevra, ne kiozz! te örültté tesszesz! s mint a verőfény a zold virányt leégeti, ugy gyujtják szemeid sugári agyvelőmet, s a képzelet dús virágít, az örültség dühös tűzével elhamvasztják. — Oh, ki is állja ki állhatatlanságodat! Kedélyed bájosolyja csal, mint szemed kristály könnyüi; haragod kegy, s kegyelmed gyűlölség, s így ki fogja fel változékony szeszélyed? oh, ha tudnád a szerelem mennyi kincsét rejti keblem!

Királyné. Csenedesebben beszéljen, Lancelot. Gawin (Merciával beszélgetve.) Csillogó szemekre, szóljon Mercia! nem gyűlöl engem?

Mercia. Oh nem!

Gawin. Tehát szeret?

Mercia. Oh nem.

Gawin. Nincs hát számomra, önnek gyöngédebb szava? soha sem gerjedt é keble mélyében egy édes vágy, egy titkos ohajtás?

Mercia. Oh igen!

Gawin. Oh mondja hát ki vágyát: szóljon, fedezze fel lelkét előttem.

Mercia. Férjhez szeretnék menni, uram!

Gawin. Oh jó ég! mi szerfelett őszinték a lányok.

Királyné (ki az alatt titkosan, de lévvel beszélt Lancelottal.) Valóban, nem csalódom ön beszédein? bájképeket idéz előnkbe mulékony álmunk, de melynek tündér alakjai a korány szellőin ellengnek előlünk. A gyűlölségben van igazság, nem a szerelemben.

Lancelot. Oh, te szemfödélt vetsz az élet felé s elhervasztod a szív fejlődő virágít, midőn érzéketlen a szerelem hatalmával dacolsz.

(Csöndesen tovább beszél vele.)

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Ellinor. Kenneth.

Ellinor. Ne higyye Kenneth ur, hogy engem elámit: vallja meg, mit beszélt Morgane asszonynyal, midőn előbb a néptolongásból, az ablak-bölt alá vonultak?

Kenneth. Én, Ellinor?

Ellinor. Igen, ön; tán tagadja?

Kenneth. Én tagadnám? nem, bizonyára nem tagadom. Különléfélt eseveget varázsművekről, csilagiárás s planéták folyásáról, míg nekem türelmem, neki tárgya elfogyott. Bár inkább is valamelyik csilagán nyargalóznék.

Ellinor. Méltatlan! e gyermek mesét, s ostoba hazugságot higgyem é? — Majd meglakol érte, csak honn legyünk.

Gawin. Mi baja önnek Kenneth? tán beteg? szóljon! vagy reszket, mintha lázban volna.

Kenneth. Oh semmi! kis fülzugás, uram!

Királyné. Ne tovább Lancelot! szavai mézébe halálvészés méreg van vegyítve, nem akarok többet hallani — kifáradtam, s nyugalmat kívánok.

Lancelot. Parancsolódném! Itt egy illón díszített trónülés vár a szépség királynéjára.

(A trónra vezeti, mellyet az összes vendégsereg csoportozva környez.)

Királyné. Maradjon! ön lovagom; üljön lábaimhoz. — És most nemes asszonyságok s uraságok, e szünidőt fűszerezzük vidám beszélgetéssel. — Elsőben is mondják meg nekem, ki ismeri ama nap barnította, s fekete hajfürtös lovagot, ki ott a boros asztalhoz telepedett.

Oriane. Ő Percival, királyi asszonyom; kit az egész haza óriásölőnek nevez.

Gawin. Nem ismeri királyném a híres bajnokot?

Királyné. Neve nem — de arca előttem ismeretlen.

Oriane. Előttem is: de hogy is ismernők őt — három éve mióta kerül ki királyi udvarát, s az erdők sötét magányát lakja, mióta nejét haza vitte.

Kenneth. Hogyan? megházasodott?

Lancelot. Percival megházasodott? ő, ki hatalmánál és hírénél büszkébb, egy magához méltó hölgyet sem lett Artus király udvarában?

Oriane. Épen az a Percival.

Ellinor. Ki még a királyi vért is igen vizesnek tartá arra, hogy saját vérével vegyítse.

Oriane. Az, épen az a Percival.

Királyné. És mi törzsök esetéje hát a választott?

Oriane. Az erdők szelei, még nem süvölték ki nevét, sem származását.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Percival. Tristan.

Királyné. Im közelg, vajjon megkérdjem é?

Percival. Égre mondom a bor feltűzést, arcom lángol, utereim duzzadnak. Mit keressek már én itt e lévnyalók közt? kik fényköntöseikben pöffeszkedve versengnek, s mézes szavakkal ámitják a lelket. Gondolnám indulnánk.

Tristan. Ej Percival, vastag sötétség lepi meg a völgyeket, hajnal előtt el ne induljon.

Királyné. Percival ur!

Percival. Ki szólit?

Tristan. Ginevra, a királyné inti önt.

Királyné. Percival lovag! nem ismertetné

meg velünk azon diadalmast, ki önt, a győzhetetlen, meggyőzte?

Percival. Hogy érti ezt, királyné?

Királyné. Ön már házas.

Percival. Ki mondja?

Királyné. Vagy nem?

Percival. De igen, királyné; tán azt hiszi szégyenlem? nem, soha sem! Nőmet, a kedves Griseldist tagadnám meg? a föld soha szebb asszonyt nem hordozott, és mégis szépsége legcsekélyebbéke. Ő jámbor, alázatos mint a völgy ibolyája — türelmes mint a bárány, kegyes és hű, egyszerű és tiszta lelkű. Sok asszonyt láttam, de jobbat soha sem, s mit tesz az, ha őt szénegető nemzé, vagy nemesi vér buzogna ereiben.

Királyné (félíg hallhatólag a körhöz.) Lehetséges é?

Oriane. Hallatlan!

Gawin. Szénegető gyermeke?

Ellinor. Eszem kábul! mi szörnyű bűn! ősrégi nemes vért így megfertőztetni. Hallatlan!

Percival. Mondja meg, mi titkost sugdosnak ott azok? Szent Dávidra! az engem illet.

Tristan. Ej Percival! tán ismeri a nőnemet, s tudni fogja, miként az asszony mindig talál valamit, mi felett titkolódzék.

Királyné. Percival ur! fájdalunk felette nagy, hogy ön bennünket, a nőnem tükrétől — Griseldis látásától — megfosztott.

Percival. Nem az én parancsom, saját kívánata tartá őt honn, gyermekénél.

Királyné. Oh gyöngéd anyai érzelem, melly erényei tökélyeit még inkább dicsőíti. — De minthogy személyéhez szerencsénk nem lehet, mondja: mi jó szerenese vezette a ritka kincset birtokába?

Percival. Királyi asszonyom, ha ön tudni kívánja, én nem szégyenlem előadni — de miért is — hisz szabad férfi vagyok.

Királyné. Halljuk, Percival ur!

Percival. Három éve most, midőn bajnoktársaim, hűbéreseim, és váram összes személyzete ostromolva rohant rám, kérve, hogy házasodjam, nehogy apám örökjét, utánam más ur bitangolja, mint nemzetségem tiszta származéka. Én a király udvarában lévén, néhány pillantattal kémleltem az asszonysziveket, de ravasz, család ármányosoknak leltem őket, makacsoknak és berzenkedőknek tapasztaltam: de minden erő és hit nélkül. Láttam mint gunyolják ki álnokul a férfi bizodalmat, s korlátlan bujálkodásaiknak áldozzák. És így hozzám mind méltatlanoknak találva, házassági kedvem elvesztém, és valóban nem bántam meg, hogy akkor úgy történt.

Oriane. A dölyfös!

Királyné. Meglakol érte. — Csak tovább, tovább!

Percival. Egy nyári délesten vadászva az erdő zöld sűrűjében, emagammal kocóvda, s eléggülten kebellem lépdeltem, s midőn így gondtalan lépteim egy csermely ezüst vizénél, melly az erdő lakóit itatja, felakadtak, feltekinték és — oh királyné! — egy lányt láttam, egy lányt, földfeletti szépet, ki mégis szépségéről semmit sem tudott, egy lányt, királyné, kinek vidám homlokán, csillag betűkkel írva fénylett, hogy az isten, midőn őt teremté, elé-

gülden mosolyoga rá az égből, s gyönyörrel mondá: „te tökéletes vagy.“ Azon lányka, királyné, most nóm — derült vidámsággal állott a patak szélén.

Királyné (a körhöz.) Bizonynyal megfordított, hogy atya szeneék kormát lemossa testéről.

Percival. Mi hunyorogva kancsalgnak ránk. Szent Dávidral Tristan, ök engem gunyolnak.

Tristan. Hadd gyönyörködjenek izetlen tréfaikban.

Királyné. Nos Percival — tovább, tovább!

Percival. Mit is akartam? igen! ott állt a víz szélén s hőszin nyakán lebegtek le barna hajának gyűrűs fűrtjei, s egy galamb ült vállán, oly szelid, hogy szárnyát is alig lebbenté. Most lehajol — a lányt értem — a patakhoz, picinyke lábait a víz kristály folyamába nyújtja, s mit belőle a víz be nem fedett, azt nyakendőjével takarta be, és én egy bokor éjibe burkolva, dicsértem magamban a szende szeméret. A mint ott ült, s a víz tükrébe nézett, melly lábai havával egybe olvadt, nem kacér hiúság tört ki kebléből, mint szokás az asszonyoknál, ha a víz visszatükrözi képüket, és ök magukba szeretve, hajékszer készítenek a vizükre felelt. Nem ugy ő — mint gyermek felfujta pófácskáját, s kacagott, ha a víz a torzképet visszatükröze — és én magamban mondam — ő nem is hű.

Kenneth. A kedves gyermek!

Ellinor. Mi gondja önnek rá? reményem, csak nem ismeri?

Percival. Messze a völgy öléből, hangzék ekkor egy kápolna tornyából az esti harang, és ő komollyá lesz; sietve simitja el felborzolt haját arcáról, az alkony piros fellegei felé emeli angyali tekintetét, míg ajkai, mint a Zephir ingatta rózsalevelek, susogva mozogni kezdenek. „Ő jámbor“ e gyönyör érzet járta meg lelkemet! Ő pedig keresztet vetve homlokára — az alkonytól pirosló szent buzgalomtól lelkesült arccal fohászkodék, és szemében ragyogó kristály gyöngyharmata csillog, midőn egy hang a bokorból kiáltja: Griseldis, jer! és ő alig hallá a hívó szót, felugrik, s alig törölve gyöngye lábait, a harmatos pázsiton elszökell, s felette repüle galambja. Szemeim kísérték, míg a bokrok éjiben el nem tűnt előlem utána lebegő köntösének széle. „Ő engedelmes is“ mondam magamban, s gondolatokba merülten indultam haza.

Királyné. Az égre mondom, ön csodásan beszél! oly forrón, s oly híven, hogy a hallgató élébe varázsolja beszédje személyeit. — Valóban én szinte látom a kedves gyermeket, miként a parton ülve, torzképeit alakítja, mellyek — kormos léte mellett is — elég kedvesek.

Percival. Oh, hogy tekintetemmel megmérgezhetném! az epe elfutott, s a boszuság emészt.

Tristan. Percival ur, győzze meg magát, hadd fecsegen, s ön ne kövesse vére hevülését.

Királyné. Nos jó Percival, hadd halljuk, mi történt tovább, s miként lön a kedveske mátkájává?

Percival (félre.) Mindennek van ideje, s az enyém is eljövend. (Fenn.) Királyné asszonyom! a következő nap minden hübéreseimet, s fegyvernökeimet váramba gyűjtém, s lobogó zászlóval, fényes kísérettel indultunk ki a várból; kürt szóval üdvözlöttük a sötét erdőt, Griseldis bájainak zöld bölcsőjét.

Seregem kunyhója előtt megállt, s én beléptem a szegény hajlékba. Ő vidám tekintettel ült szülői közepett, vak atyja állát cirógatá, s agg anyja hajfürteivel játszott. Láttam, hogy szülőinek mindene volt. Sebes határozattal élé léptem, s „Griseldis“ kérdém — szerethetsz é engem? Ő vizsgálva megnézvén, s erősen elpirulva fejével igent int, s én ismét kérdém: Griseldis! elhagynád é szülőidet, hogy enyém légy? s ő, igent' mond; akarsz hozzám hű és engedelmes lenni mint uradhoz? és ő ismét, igent' mondott. Ekkor egy csókot nyomtam ajkára; a vén szülők megáldák gyermeköket, — s én erős karjaimba ragadva, kivittem rám váró híveimhez: „lássátok asszonyotokat“ kiálték hozzájuk. Erre a kürtök harsogtak, a völgyek sokszorozva riadták vissza örömszajunkat, s haza vittem őt, hol frigyünk a papi áldás szentesíté, s így lön Griseldis nóm!

Királyné. Vegye Percival ur szíves szerencse kívánásomat, hogy szerelmök tartósan lángoljon, mint a szén!

Ellinor. Szabad tudni hány mérő szent hozott neje menyasszonyi ajándékul házához? valóban jól teendi a lovag, ha válaszába örök emlékére, egy piszkafát festet cimerébe.

Királyné. Ugyan mondja meg lovag ur, felfujja é még néha neje pófácskáját, és csinál é torzképeket? — Igen jól állhat neki! No de elég a tréfa. Éljen boldogul Percival ur, s ha haza megy, vigye meg a szénégető lányának Ginevra üdvözlését!

(El akar menni.)

Percival (dühének legkorlátlanabb kitörésével.) Előbb gyilkot, tört, mérget és dőghalált, mint vednek csak hangját is.

Tristan. Ön magán kívül van!

Lancelot. Ez vért kíván!

Percival. Vézrehetel, ha tetszik!

(Kardot rántanak. Királyné Oriánéra támaszkodik. A lovagok Percival és Lancelot közébe lépnek.)

Tristan. Válasszátok el — le a fegyverrel. Percival. Vissza.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Főudvarmester. Utána Artus.

Főudvarmester. Békén legyenek uraim! ez a király laka. Vissza!

Percival (az öt tartóztató lovagokat magától eltasztva.) Féltre vén bolond, fehér botoddal! — Jöjön Lancelot uram!

Artus. Megálljanak, én parancsolom!

(A zene elhallgat, mind előre tódulnak.)

Artus. Mi baj Lancelot? Szóljon Percival, mi történt?

Percival. Kérdezze ott Ginevrát.

Királyné. Uram, királyom! vakmerő dölyffel rombolta le e falak szent jogát, megsértett engem — engem, királyi nődet.

Artus. Igaz ez? szóljon, Percival!

Percival. Ugy van — durva szóval illettem őt, de felingerve általa, s gúnya tövise által ösztönözve, mert nóm származását kicsufolá, gyerme-

kem anyját kigunyolta, s keblem szent érzelmét silány szeszélye játékvá tette, az engem felboszantott, és azért törtem ki, s ismételt esetben, ismét azt teendem.

Artus. Te váram terméit beszenyvezed! nőmben engemet gyaláztál meg — királyodat, uradat; a korona fényét sötétítetted mérges lehelletteddel.

Percival. Szent Dávidra, uram! hát miért becsmérlé nőmet? ki ha bár szegény szénégető gyermeke, s az erdőből származott, de hü, igaz és szerelemteljes, s minden asszonyi bájban, s érényben kétszerte gazdagabb minden asszonynál! Egyik sem mérközhetik közöletek nagyságos asszonyim a szénégető lánynyal, esküszöm, egyik sem.

Oriane. Vakmerő, a királynét gyalázza.

Percival (a királynéhez, ki erőlködve nyomja el haragját). Miért boszankodol királyné? Én nem rettegek zsarnok tekintetét villámitól! oh nem! és szabadon szemedbe mondom — ha igazság volna e földön — ő — kit meggyaláztál — királyné volna, és te — porban térdelnél a szénégető lány előtt.

Királyné (Artushoz). S illy gyaláztatot hallgatva tűr a király? s én ezt elszenvedjem?

Artus. Hallgasson Ginevra! — Egy szót se többet Percival! — Koronámra, mindketten egyformán bünsök, s egyik sem maradt adós a másiknak, csak a megsértett királyi méltóság, és a vár megsértett jogai kívánnak engesztelést; és azért Percival, bűnhődnie kell. — De kegyes legyen ítélete — mi mindent elfeledünk s megbocsátunk, csak szavát vonja vissza.

Percival. Visszavonni? nem én!

Artus. Eskükre mondom, visszavonol.

Percival. Esküszöm! előbb az ég boltja rám szakad!

Királyné (ki eddig gondolkozva állott). Engedjen szólni, királyi uram! a csomót fejtse meg, ki azt köté. Percival ur, ne vonja vissza szavát, és én térdelni fogok a szénégető gyermek előtt.

Artus. Ginevra, tréfál?

Királyné. Hadd végezzem. Lovag ur! én térdelni fogok a szénégető lány előtt, ha ön bebizonyítja, hogy neje olly erényes, s férje javát annyira szíven hordozó, miszerint, ha a földön igazság s érdem tekintetnek, az ő fején diszlenék Angolhon koronája.

Percival. S akarná ön?

Királyné. Én ohajtom.

Artus. Hogyan, Percival — kétes küzdésre bízna az ügy végzetét, mellyet a megbánás egy szava könnyen felold.

Percival. S milly tanuságot kíván a királyné?

Királyné. Először kívánom, hogy nejétől kérje el gyermekét, mint általadandót királyi urának, ki önnek választását, s szerelme gyümölcsét megveti, s ellenkező esetben önt száműzésbe küldi honából.

Percival. Ő egész lelkéből szereti gyermekét, de engem jobban szeret, s értem oda adja őt — tovább királyné!

Királyné. Továbbá kívánom, hogy a lovag magától nejét eltaszítva, nyílt teremben összegyűlt népe előtt, segély nélkül szegényen és pongyolán elűzze.

Percival. S tovább királyné!

Királyné. Griseldis azonban, bár mi keserűn sértendi is a lovag az ő lelkét, szerelmében csüggedellen maradjon — hő érzeménye gyűlölséggé ne változzék, sem szenvedők türelme el ne keseredjék, a szenvedésben edződjék szerelme, s erősebb legyen mint valaha volt, tiszta szerelmi érzeménye.

Percival. S azután?

Királyné. S ha mind ez így leend — Ginevra térdelni fog Griseldis előtt; de ha nem, s Griseldis a tűzpróbát — mint a tiszta arany — nem állja ki, akkor a lovag dacáért bűnhődve, térdelve borul lábaimhoz kegyelmet esdekeln.

Percival. Előbb csokolkják egymást a föld sarkai.

Artus. Percival ur, mondjon le büszkeségiről! Szavát visszavonni nem gyalázatos, vagy tán fájdalmasabb, azt hiszi, mint illy küzdés szörnyü kínja!

Királyné. Mi tétováz lovag? Határozza el magát Percival ur!

Percival. Ön tán azt hiszi, félek a kívánt kísértőtől? Griseldis a nehéz harcot kiállandja, olly bizonyosan tudom, mintha már megtörtént volna. Tulajdon atyját, a szegény szénégetőt, az elaggott vakot, dühös haraggal üttem el lakomból, mert hajthatlan makacs volt, s hatalmammal dacolva, megtagadta tőlem a tartozó tiszteletet. Griseldis sirt, királyné! sirt — de hallgatott. Többet kíván? Egy éve lehet, hogy súlyos sebekkel terhelten, halálhoz közel, kórágyon feküdtem, épen az időben betegvék meg Griseldis anyja is, s meletott szemét behunyná, megáldani kívánta lányát; de ő, ha bár vigasztalatlan, telve aggodalommal, egy lépést sem távozik ágyamtól, míg fel nem gyógyultam. Az öreg az alatt meghalt, és gyermekét nem látta többé — és én kétkedjem? nem királyné, én fogadhatok — én neki mindene vagyok, s a diadal enyém leend.

Tristan. Hagyjon fel, Percival ur!

Percival. Kínos keservek fogják ugyan ostromolni, s vad fájdalom dulanja jó szívét, ha majd a kísértet tövises pályájára lépnd — de ám üdvömért tegye, mutassa meg, mit tehet szerelme. Királyné asszonyom, ön e kedélyharcot kívánta, ám legyen.

Királyné. Jól van! két lovagot adand a király önnek kísértetül, kik tanuk leendnek, hogy Griseldis intés nélkül ovandja meg erénye nagyságát, s előbb ne muljék el e próbáltatás, s e rejtély éje ne világosodjék, míg én magam fel nem fedem a titok fátyolát. Ezt fogadja fel.

Percival. Ugy leend királyné!

Artus. Legyen hát akaratja szerint Percival! Gawin és Tristan legyenek társai. — Ginevra, jöjön; végezzünk ez örömmünnepet, mellyet a viszátkodás ürömmé változtatott. Reggel induljanak önök Pendennysbe, hogy e sötét alakoskodás minél előbb véget érjen. Magam is azon völgyekben fogok vadászni, s ohajtom, hogy engesztelődve leljem a visszátkodó feleket. A kevélység vétkiért ne bűnhődjék az ártatlan szerelme.

Királyné (trére). A porban, lábam előtt térdeljen.

Artus. Békével járjanak.

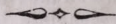
(Mind elmennék.)

Hatodik jelenet.

Percival. Tristan. Gawin.

Percival. Élj boldogul, uram! — A hajnal derül, s mire a csillagok ismét az égbolton ragyognak, minket Pendennys vendégszerető termei fogadnak! —

(Elmennek.)

Második felvonás.

(Éjszaka. Egy mécs csak alig világítja meg a színt; boltozatos és faragványokkal ékített szoba, középi és jobb oldalajtóval.)

Első jelenet.

Griseldis (jö az oldalajtón.)

Griseldis. Hol késhetik? az éj szürkül, s ködfátyol alá rejti a halvány hold bágyat arcát, mely a Trent hullámaiból száll fel. Vajjon hol késhetik? Oh, csak valamely baleset ne gátolná. — Oh Percivalom! nem fény és csillogás köté szerelmem s sorsomat hozzát: szerelmed tiszta aranyáért, s kincseért nyerted lelkemet; szemed gyöngy harmatjáért, s nem hatalmad, gazdagságodért, szerelmednek áldozám fel haldokló anyám áldását. Büszkeségem a szerelem, és szerelem szerencsém. — Anyám meghalt, s nem látta gyermekét! Oh üdvözült! ki az égi dicsőségből nézed a föld völgyeit, megbocsáthatod é, hogy hunyó szemedet nem szerető gyermeki kéz nyomta be, s hogy véglegelleted, nem szeretve ápoló karjaiból szállt el? Oh, igen! te megbocsádt, hogy női tartozás s szerelem elfogtak halotti ágyadtól; megbocsádt, ha bár az ohajtás keservei nehezíték is távozásodat, s gyermeked hálátlansággal vádolák. Avvagy szerethetem é őt eléggé mind azon égi kejekért, melyeket szerelme által éldelek, s adhatok é neki ezért kevesebbet, mint egész magamat, szívemet, éltemet, szóval, egész önségemet? vagy nem esküvel fogadtam é örökké hűn szeretni? nem tartozásom, és legfőbb boldogságom é? van é nagyobb szerencse a földön, mint viszont szeretve szeretni, és szeretve boldogítani? — Oh, légy erős szívem, szerelmedben! őrizd meg vidám kedvedet; viseld csüggedetlen a vétek külszínét, s törd atyád haragját, mellynek keserü ürömet szerelmed esőndés boldogsága eléggé édesíti. (Gondolkodva az ablakhoz megy.) Sötét boru száll a völgyekre! én lefekszem. Drága Percivalom! eszmélsz é rám a királyi fénytermek dús csillogási közt? Oh, bizonynyal, mert miként a te képed lelkem előtt áll, ugy lebeg körül téged is szellemem! Jó éjszakát, jó éjszakát, szeretett Percivalom! — Most megnézem gyermekem, s azután ágyba fekszem. (El akar.)

Második jelenet.

Percival. Gawin. Tristan. Griseldis.

Percival. Griseldis!

Griseldis (karjaiba rohan.) Percival, megjöttél? ismét látlak! oh, kedves Percivalom!

Percival. Üdvözöllek Griseldis!

Griseldis. Percival! ismét nálam vagy? bírlak ismét? — Gondolál é rám? — Olly soká, három egész nap távol valál tőlem. Gondoltál é rám? oh, nemde urhölgyeknek udvaroltál — vagy nem — te nem tetted azt? no ugy ismét mindig elmehetsz tőlem. — Ej, csókolj meg már! — Miként barnítá meg a nap ajkadat.

Percival. Kedves Griseldisem!

Griseldis. Mi sokat mulasztál el itthon. — Gondold, a kisted Athelstan, a vár minden termeit gyermek-jártató nélkül befutja, még csak nem is tántorog; az öreg Allán csaknem sirt örömeiben; és gondold, a galambfiak is kirepültek — és én olly szomorú, halálra szomorú voltam — mert te távol valál tőlünk. De lássuk, vajjon emlékeztél é nődre s gyermekedre? hoztál esemegét nekik a királyi lakomából? Nem! te megfeledezél — te rossz atyácska.

Percival. Griseldis! fogadd vendégeimet, a lovag urakat szívesen.

Griseldis (szégyentől megpirulva.) Megbocsásanak érdemes urak, hogy csak őt láttam meg!

Tristan. S mi kérjük őnt, jelenlétünk ne zavarja a viziontlátás örömeit, s annak gyönyörédeletét, ne háborítsa társaságunk.

Percival. Ej Tristan! hagyja a szép szavakat. Ném azok nélkül is szívesen látja a lovag urakat, nemde, Griseldisem?

Griseldis. Bizonynyal, jó urak; ha bár késsön is üdvözlém önöket. Ha tetszik, kövessenek emeg a diszterembe.

Percival. Minek? mi itt maradunk.

Griseldis. De a gyermeket fel ne költseték; itt a szomszéd teremben alszik, nem csókolná é meg?

Percival. Arra még holnap is rá érek. — De most gondolkozzál számunkra, étel, italról. Sebesen lovaglánc, s künn olly vihar dúl, mintha az égbolt csillagit akarná a fürgeteg elseperni. Siess hát Griseldis, menj!

Griseldis. Tüstént uraim! mindennel, mi házunktól telik, szíves örömmel szolgálók; csak kérlek, gyermekem ne költseték fel! (El.)

Harmadik jelenet.

Percival (karszékbe veti magát.) Tristan. Gawin.

Percival. Nos, hogy tetszék a szénégető lány? uraim szóljanak!

Gawin. Soha szebb vonások nem tükrözék a lélek tisztaságát; s ha bár a külszin néha csalni is szokott, az ő szemének tiszta kék ege, mint belső

kincsének valódi jelképe, kezeskedik lelke érdeméről.

Tristan. Igénytelen szerénység bélyegzi valóját, gyermeki szenteség ül nyájas homlokán.

Percival. No lássák uraim, hogy nem vagyok százas kérkedő, s hogy Percival nem a jó szerenese kedvezésire építé erős hitét, s a gyöngy, melyet hálászott, igaz, s nem is gondatlan állta ki a versenypályára, mert szava igaz volt, és győzelme kétségtelen.

Gawin. De Griseldis szereti gyermekét, s nem fogja engedni.

Percival (felszökik.) Álmodik ön? nem fogja engedni? jobb karom vágja le uram, ha én nem győzöndek. A verseny előtt bizonyos voltam diadalmamról, mielőtt szavamat adtam. Érttem elhagyta atyját, anyját, s a legkínzóbb fájdalom sem tudta tőlem elszakasztani. A diadal enyim, s a királyné térdelni fog! —

Tristan. S e keserv s inség edzette erős, s gyermektisztaságu hű asszonyt még tovább — a halálig akarja zsarolni? szívét, mellynek minden dobbanása szerelmet lövel a lovag felé, tovább is a kémlelés gyilkos törével marcangolni, s vérkönyűit sajtolni, szemének tiszta kék egéből, mellyből a hű szerelem legtisztább sugára fénylik? Oh, hagyjon fel macaks föltételével.

Percival. Szent Dávidra, uram! föltétemben mindig szilárd voltam, s most is az leszek, midőn e fogadás mind inkább ingerli vágyamat, véretem gyulasztja, s a gyávaságot — mint az őszi szél a kődfelleget — számuzi keblemből. Istenemre! még ez éjben küzdje ki győzelmemet, hogy a királyné előtte térdeljen.

Tristan. Csak még ma ne tegye lovag ur! engedje őt ez éjben nyugodni, ne keserítse meg a viszontlátás édes kéjét, mert ugy keserve kétszeres lesz. —

Percival. A diadal ingerel, s az égre mondom, még ma, most mindjárt kiküzdöm azt. Itt fogok ülni, homlokom egyberáncolom, s arcokra olly felleget gyűjtök, hogy az égi vihar ne legyen zordonabb, mint tekintetem borúja, és busolni fogok, hogy sohajom förgeteggel versenyt süvöltsön. Ugy! jó hogy épen eszembe jut, Gawin ur, a vár alatt egy kicsiny kunyhóban lakik néhai dajkám, egy szegény asszony, ahhoz vigye a gyermeket, ha Griseldis által adja. De hallga! ő jó!

Tristan. Még egy szót, Percival!

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Griseldis. Két szolgálka (kancsókkal, serlegekkel, mellyeket leraknak és eltávoznak.)

Griseldis. A vacsora mindjárt készen lesz, addig is jó urak enyhítsétek magatokat a szőlő izes nedvével! Ha szivesen veszitek, én is veletek tartok.

Gawin. Köszönjük, asszonyom! egészségiért.

Tristan. Kevés fájdalom, és utána tartós gyönyöre legyen földi pályáján.

Griseldis. Alig kerülök el a förgeteg dühét,

melly most borzasztón dulog a hegyekben, s haragos morajjal szórja villáma nyilait.

Gawin. Viraszt az angyal, ki megóvja éltüket! —

(Percival gondolatokba merülve ül.)

Griseldis. Uram, ön nagyon kegyes. — Hogyan — Percival nem iszik? megveti az enyhítő nedvet, mellyre csak előbb szomjazott, sőtét komolyság ül arcain, és szeme haragos tüzzel lángol? mi baja uramnak?

Percival. Fáradtság, nem egyéb!

Griseldis. Nem! ne ámits engem! Soha homlokodon kedvetlenebb komorság nem fészkelt. Hagyd okát tudnom.

Percival. Ma nem, holnap megtudod.

Griseldis. Oh, hagyd ma tudnom, mit tudnom kell, ne várd, hogy az éj csöndes magányát szorongó félelemmel viraszam keresztül.

Percival. Kivánod? halld tehát: a király haragszik, hogy családod királyi tölgy-törzsökébe füzágat olték, s hogy hatalmas uri nemzetségem sarjadékit egy szénégető lány ölében kivánom föltenyészteni, miért keményen megparancsolá, hogy neki átadjam gyermekünk, vagy magam a honból száműzetem.

Griseldis (rövid szünet után mosolyogva.) Te tréfálsz Percival! ámitani akarsz, csak ingerelni kívánsz. Miért nem mersz hát szemembe nézni? próbáld, ha tudsz! nem — kerülöd tekintetem, ajkad mozog, te tréfálsz, mosolygysz — gondolj más időtöltést — ezzel nem ijesztesz.

Percival. Csalódot, Griseldis! én valót mondtam. Itt (a két lovagra mutat,) a királyi parancsnak végrehajtói.

Griseldis. Hát a lovag urak akarják gyermekem elrabolni? ugyan miért nem oltítotték vázruhát, hogy legalább féltém volna tőlök. Ruprecht, a szolgálkánk lánc-esöreggessel ijeszt — a farkas ordít a gyermekre éhezik! ej, drága jó urak, ne játszanak rémeket lovagruhában, s pengő sarkantyúval.

Percival. Te nem hiszesz szavamnak, s gyermekként enyelegsz a szörnyeteggel. Ám szóljanak, urak, s mint királyom küldöttjei, bizonyítsák szavam —

Tristan. Percival igazat szólott.

Gawin. Tiszta igazat. — Mi ön gyermekét elvinni jöttünk.

Griseldis. Hát nem tréfa — a király gyermekem kívánja? kedves gyermekem szerető keblemtől elszakasztani akarja? miért? minek? miért bűnhődjék a gyermek anya alacsony származásáért?

Percival. A király parancsa nem számol senkinek, s hatalma ellenzést nem tűr. Szánd el magad s add a gyermeket.

Griseldis. Te elszántad magad, Percival? megegyezel? s gondolhatod, hogy megválhatol tőle, s nem vágyol többé ártatlan mosolygását, nem vídám tekintetét, gyermeki bizalmát, mellyel rajtad függ, látni? nem gyöngéd szavának tiszta csengését hallani? mellyel téged hízelve atyjának nevez. Megtagadná gyermeked? emlékezzél a napra, mellyen született, midőn te atyai kebledre szoríva kitort hévvel kiáltád: „Ó fiu, hála, ó fiu!” emlékezzél akkori örömmámorodra! s most oda adnád? nem, én

nem hiszem! ki is merné az oroszlán gyermekét elrabolni? nem! Percival nem adja kis fiát!

Percival. Adnom kell, mert bár hol keressek — nem lelek menedéket, nincs ösvény, mellyen szabaduljak; a szükség kényszerít ezen haladnom. A király akarja, s én oda adom a gyermeket.

Griseldis. Te Chatmurt és Swent megölted, ki királyokat ölt, az haragjokkal könnyebben dacol. Nem, Percival, te nem adod a gyermeket. Gondolj ki minden áldozatot, mi a királyt megengesztelhetné — vért, életet adj neki, de gyermeked oda adnod nem szabad, nem lehet.

Percival. Asszony, mondom — én kénytelen vagyok, s akarom gyermekemet oda adni.

Griseldis. Az én gyermekem ő, épen úgy, mint a tied, s ha te oda adod, én nem engedem. Ő az én vérem, s méhemben hordozám, felneveltem, s csöndes örömmel néztem serdülését; jövődöm reménye az ő fején nyugszik. Egy idegen szeszélye, vagy önkénye nem rabolhatja el gyermekem, s az anyai szeretet örökösét senki sem játszhatja ki. (Megállapodik, s ismét nyughatatlankodva, hevesen beszélni kezd.) A királynak nincs joga gyermekemhez! — mondjátok meg, urak, mit akar ő velem?

Tristan. Ne aggódjék ön, a király igazságos és kegyes.

Gawin. Az ur parancsa teljesülni fog, de hogy mi szándéka veled, azt tudnunk nem lehet.

Griseldis (legnagyobb aggodással). Nem csalanak meg engem, homlokukon világos betűkkel írva áll: „a király meg akarja gyilkolni!” Előbb szemem világot oltsa ki! — Jertek, vérengző gyilkosok, ragadjátok fel édes álmából, de előbb engem hóhéroljatok! Öntsétek ki véréte, de előbb enyémet lássátok patakzani! — Oh, szegény gyermekem, ha atyád nem véd, én egy asszony, de anya, mególtalmazlak.

Gawin (Tristanhoz.) Igaza volt önnek, nem adja gyermekét.

Percival. Most, vagy soha! (Griseldishez.) Ám legyen, Griseldis! tartsd meg gyermekedet; hű gondal őrizd, óvjad még a levegőtől is; örökjél felette, mint legnagyobb kincs, mint egy korona felett; mert valóban drága áron tartod meg! a fiu atyjának életébe kerül.

Griseldis (felkiált.) A te életedbe, Percival?

Percival. Miért reszketsz? Te megtartod kedves gyermeked, mi gondod rá, ha engem a király haragja honomból számkivet, s boszúja, mint a vadat, helyről helyre, hegyekből völgyekbe üldöz; ha a gyűlölség elárulja tanyám, az erőszak megrohan, s kárt örvendő hurcol a bakó a kín- vagy vérpadra. Oh, ne tétovázj Griseldis! férjed hagyj sirban porthadni, csak kedves gyermeked megmaradjon.

Griseldis (kulcsolt kezeit görcsös vonaglással szívéhez nyomja, meredten néz, s bágyadtan mondja.) Számkivetve leszesz? s a király haragja halállal fenýít?

Percival. Ugy van, Griseldis!

Griseldis (siket tompasággal.) Ám vidd a gyermeket!

Percival. S te oda adod?

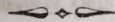
Griseldis. Kénytelen vagyok. A szerelem adta, s az adja most oda.

Percival. A diadal enyém! Gawin ur vigye a gyermeket!

Griseldis (Gawin után rohan.) Megállj — vigye — hadd — én nem bírok — isten az égben!

Percival. Griseldis! ide, hozzám!

(Griseldis megfordul, Percival lábaihoz omlik, s térdeit átkulesolva némán felnéz rá. Gawin az oldal-szobába megy.)

Harmadik felvonás.

(Gazdag fényterem Pendennysben. Előli felemelt ülés lépcsőkön, s hátul a szin mélyében függöny.)

Első jelenet.

Percival (egyedül.)

Percival. Jó é, vagy rossz, mit cselekszem? ez a fejtendő csomó. Jogommal élni nem lehet helytelen; s mit tennem szabad, azt vígan tehetem. De én nem vagyok vig, s miért nem? (Fel s alájárván.) Valóban a gonosz lélek dúlja lelkemet. — Paripám is meg szoktam próbálni, mielőtt rá biznám magamat, meg paizsom boritékját, meg kardom vasát, mi előtt velök a harcviharba rontanék, s miért ne kémleném ki nőmet? gyáva aggodalom gátoljon é, hogy benézzek lelke mélyébe? ha vajjon mindene vagyok é e földön? mert a szerelemnek nincs mértéke, sem határa; az nem lehet kisebb vagy nagyobb, s ha csak egy mákszem, vagy ködcepp hibázik belőle, már nem szerelem többé! s én a híhetőség nyomoru hiedelmén nyavalyogjak? midőn a próba valóról biztosít?

Második jelenet.

Percival. Gawin.

Percival. Nos, Gawin, szóljon, hol hagyta a fucsát?

Gawin. Jó őrizet alatt, Percival ur! Elég baja van az idegen dajkának velem, mert megvetve taszítja el magától a gyermek, sir s fenyegetőzik, hogy panaszt teend atyjának, hogy anyja kebléről elszakasztott.

Percival. Magamnak vádol be énmagamat. — Esküszöm, nem rosszul teendi, s lesz idő, midőn bűnbánattal engesztelendem őt. — De szóljon, Gawin ur, berendelte a várba népemet?

Gawin. Mindenfelé kihirdetém, és sietve tódulnak ki völgyeikből.

Percival. Köszönöm!

Harmadik jelenet.

Előbbiek. *Tristan.*

Percival. Mi jót hoz, Tristan ur? látta Griseldist?

Tristan. Láttam.

Percival. Nemde busulva, s könyezve?

Tristan. A mint hozzá indulék, hogy a lovag parancsát tudára adjam, a terméken keresztül egész az erkélyszoba ajtajáig jutottam, mely nyitva lévén, szabad utat engedett a szemnek, mint a fülnek. — Az ajtóból láttam Griseldist, szétlengő hajakkal, minden ékesség nélkül, halvány fejét lecsüggesztve meredten ülni; szemét a gyermek bölcsőjére függeszté. Ekkor nehéz fájdalommal tör ki egy bus sohaj, kinzott kebléből, s olly keservvel kiált fel, hogy ég, s föld sirva viszhangz: „Gyermekek, édes gyermekek!” s egy húr szakadt meg szívében, mert e kiáltás után élet nélkül összerogyott.

Percival. Elég, elég!

Tristan. Ápoló asszonyai karjában ereje lassan visszatért, ő felüdült, szemét meredten a fájdalom szüzanya képére függeszté, ki keservvel néz le haldokló fijára. Reszkette omlik a kép elé, kezét ájtatosan kulcsolá, ajkai göresös fájdalommal mozogni látszának, s fejét mélyen meghajtja. E pillanatban szétoszlik a fellegható, mely künn a hegyeket sötét borúval födé; — egy kitört napsugár csókolja a hölgy arcát, mellynek vonásit most a dicsőülős fényköre övedzi. Ő mosolyg! Oh, uram! e mosoly tisztán mondá: „a bimbó lehullt, hamar utána hervad a virág is.” — Ezt látva, uram, fájdalommal közös lón velem, s tekintetét nem tűrhetve, könyes szemekkel adtam asszonyainak tudára parancsodat, s magam visszatértem.

Percival (gondolatokba merülve áll, szünet, azután hamar feligazul.) Te borzaszt, Percival? Erős föltételek a könygek elolvastjáték? — A pohár megtelt, ki kell ürítenem, ki kell, ki akarom — már ugy síncs menedék!

Tristan. Nincs menedék, uram? Olly könnyen mentheted. Egy szó elég Griseldis fájdalmát enyhíteni, egy szóval elűződ a komor felleget, melly Griseldis fénytelen égét borítja. — Fejtsd meg neki e borzasztó játék rejtélyét, s a kedves gyermeket add vissza hű ölébe.

Percival. S becsületesem, s zálogos szavam?

Tristan. Kiválthatod a királynétól.

Percival. Hogy én térdeljek előtte? soha sem! Az egész világ kincseért sem! nem egy életért! — Az asszony könye záporhoz hasonlít, melly ha kiömlött, a nap szebben ragyog, s élénkebben virulnak a pázsitok. Mutassa meg, mit bír szerelme. És ha dicsőn megáll — a főrgeteg után örök szívárványt derítek egére, melly ezer színben tükrözze vissza boldogsága kéjeit, s élte egy végetlen üdv legyen! — Igaz, sokat kívánok tőle, s a lovag ur méltán válthat, de férfi is vagyok, ki neki mind ezért még elég gyönyört adhat.

Gawin. Zászlók lengnek elő a völgyekből, bizonynyal a lovag népe érkezik.

1843. IV. KÖT. IX. SZÁM.

Percival. Megyek az érkezőket üdvözleni. — Az urak addig készítsék kegyes szavakkal Griseldis szelid szívét, az új keservre. — Ugye megteendik?

Tristan. Bizonynyal, kívánatod szerint.

Percival. Isten veletek! nem sokára vége a játéknak, s én előre örvendek a diadalnak! (El.)

Negyedik jelenet.

Tristan. Gawin.

Tristan. Te győzenedsz, de örangyalod, ki élted tetteit jegyzi, e diadalt károdra rója a jövő élet könyvébe.

Gawin. Ott közelg Griseldis, a csarnokon — erre felé tart.

Tristan. Oh, inség képe! mint a kiszáradt dús kalász földfelé konyult feje!

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Griseldis. Kisérő asszonyok.

Griseldis. Vegyétek legforróbb hálámat ápolástokért; de tovább segédkarra nem szorulnak lábaim; a gyöngesség elmúlt!

(Az asszonyok hátra vonulnak.)

Tristan. Olly jámboran tűri ön keserveit?

Griseldis. Igen, alázatosan, és jámborul — hát nem valék é eddig elbizott, s a kevélység ködétől elkábult? nem ugy tekintém é sorsomat, mint jogos birtokot? s Percival kezét, s szerelmét nem tekintém é mint tartozást? nem dőlőfösködtem é, hogy nője valék, s gyermekemmel nem kérkedtem é? — azért intett meg az ur gyermekemben, ki most vétketlen szenvedni anyabüne sulyát.

Tristan. Oh, maradjon erős! most szüksége van rá, mert nagyobb áldozatot is kíván még a király hatalma.

Griseldis. Nagyobb áldozatot? szóljon, mit kíván még? boszuja tán Percivalt fenít?

Gawin. Percivalt ne féltse, csak ön fejére hull a királynak haragja.

Griseldis. Hadd halljam parancsát, bár mit kívánjon.

Gawin. Ám hallja: ő azt kívánja, hogy Percival széttepje a házasság köteleit, melly őnt hozzá csatolja, s magához illő nőt válasszon, ki méltó legyen, hogy nemzetségét unokáiban örökítse.

Griseldis. Oh, álmaim sötét rémképei! illy hamar valósultok? így rabolja el egy nap, földi örömmöm egész füzérét homlokomról, s a remény utolsó virágát is letépi. — Férjem — gyermekek? — Egyedül maradok, elhagyatva, s keblemben egy inségtenger hullámszik. — S mit mond Percival?

Tristan. Nehéz szívvel ugyan, de enged a királyi parancsnak, hogy nemzetsége fája ki ne halljon, s hogy híret nevét végetlen időkre örökítse.

Griseldis (sétlhangon, maga elébe.) Előre gyanítám. A sötét éj ürében láttam jövendöm képeit. Oh, én felette boldog valék é földhöz képest. Üdvem csak álom lehetett. Ennek így kellett lenni, valóban így,

magam megismerem. — Hát ne érezze ő az atyai két gyönyörét? s fényét, hatalmát idegenre hagyja? — Nem! kárhoztatni nem lehet — ő helyesen cselekszik. —

Gawin. Tristan, megfoghatja őt? még menteti geti férjét.

Griseldis. Siess hát vissza erdőid sötét árnyába, szolgaság szegény szülőltje! E lakban nem volt jogos helyed, kerüld hát a fényes termeket, elég neked ha képét, s üdves álmaid magaddal elvized. Ő szeretett téged, karján sok gyönyört édelél, s most szíve osztozik keserveiden, mint te egykor vele az égi kéjeken. Menj vigasztalódva, ő rád megemlékezik. Légy erős, kerüld, ne sajtoldj könyet szánó szeméből. — Uraim! most már had halljam, még ma kiüz sorsom e lakból? már többé nem is láthatom őt?

Gawin. Percival ur maga, még ma mondandja ki ön ítéletét, s összegyűlt nemes haretársi, s nepe előtt szakasztja szét a láncot, mely sorsukat egybecsatolá, s önt még ma visszaadja az erdők sötét honának.

Hatodik jelenet.

*Előbbieik. Percival (feláll emeletre az ülés mellé.)
Lovagok. Hűbéreseik.*

Percival. Üdvözlek bajnok társak, s híveim, kik illő számmal jelentetek meg hívásomra, uri váramban. Ti tutjátok, miként kérétek által ösztönözve, Griseldist nőmmé választám, ki bár szép, bájló, erényes, és hű vala; de szegény, az erdők szende gyermeke. Tudjátok, hogy ő nekem egy fiacskát szült, kit ti mint nevem s hatalmam örökösét köszöntétek! de Artus, királyi uram, megveté választásom, s annak gyümölcsöt, s a gyermeket kezébe adni parancsolá, nehogy hatalmas őseim sasfészkéből veréb fia keljen szárnyra.

(Griseldis fájdalommal arccal, egész testében remeg.)

Percival. Én a gyermeket, a király követének kiadtam. — De tovább így szól a király parancsa: hogy lugát, Morganet vegyem nőül, kinek öléből keljenek ki családom nemes sarjadéki, Griseldist pedig összegyűlt népem előtt, kik tanui voltak egybekelésünknek, üzzem ki uri lakomból. Ime tehát híven engedve uram parancsának, e csarnokba hitalak benneteket, hogy a királyi rendelést előttek végre hajtsam. Griseldis, lépj elő!

Griseldis. Nagyságos ur!

Percival. Hallá; a lánc, mely minket áldva egybecsatolt, elszakada, s ez órától feltulva a szövetség. Te még ma kiköltözöl a várból, s mit szerelmem ruha, kincs, ékszerben neked ajándékol adott, mind itt hagyod, mert a király azt akarja, hogy segély nélkül, szegényen távozzál tőlem — mint magamhoz vettelek. És én a király parancsa végrehajtói előtt, így eresztlek el magamtól. — Menj! —

Griseldis. Nagyságos ur! midőn te engem szegény kunyhóknál büszke váradba hozál, hogy szegénységgel dúshatalmat, s alacsonyossággal fényt s dicsőséget egyesíts, és a szénégető lányt szerel-

meddel olly dúsan megajándékozád, hogy szerencsém olly hamar, mint a tavasz virága az éjben, kivirult, már akkor intve szólt egy érzés szívemben: „nem tart tovább üdved, mint szerencséd hirtelen nyílt hájvirága, mely ha lehervad, éj borul fényes napodra is.“ — Mit tőled nyertem, veid vissza — a nemesség büszke érzetét, neved méltóságát, az uri fényt, és gazdag csillogást, mellyekkel tékozolva halmoztál. De fájdalommal adom vissza legbecesebb adományodat, e gyűrűt — mely mint szerelmünk záloga, bennünket egyesített, s egyesítve boldogított! Ez volt mindenem — de vedd! — És most segéd nélkül szegényen s pongyolán hagylak el téged — mint felvevél.

Percival. Mit te házamba hoztál, elvihedd! sem többet, sem kevesebbet!

Griseldis. Te jól tudod, uram, midőn atyám lakából elhoztál, egy ócska daróc szoknya, és kötényke volt minden hozományom.

Percival. Vidd magaddal.

Griseldis. Mi egyéb sajátom volt, midőn a kunyhót az uri várral fölcséréltem, u. m. az ifju vídamság, s az ártatlanság virága; azért lakodban sok édes örömet, s az emlékezés gyönyörét édelém. — Csak egyben maradsz adósom, mert szerelmem itt nálad marad.

Percival (félre.). Minden szava hegyes tör, s minden tekintete sebző nyíl, szívemben. (Fenn.) Griseldis! időd elmúlt, távozzál!

Griseldis. Még egy szó, uram, lebeg ajkamon, mely után erdeim anyai ölébe visszaindulok. — Élj boldogul, uram! e szerelemteljes szív, soha sem feleli el az üdvet, mellyet neked köszön! emlékezni fog rád még akkor is, midőn emlékem kebledből a feledés tengerébe hal, mert a multak emléke olyan, mint a hervadt növény levél, mellyet az idők percének ellebbenése magával ragad. De te élj boldogul, nemes sarjadék zöldeljen ősi fádön, egy forrón szeretett hölgy töltse be helyem; ki folyvást boldogiton — mert ki jobban szeressen, ollyat e világ egyet, egyet sem terem.

Percival (alig rejtethi érzékenyültségét.) Távozzál, Griseldis, már itt az ideje — távozzál!

Griseldis. El kell válnunk, ám legyen, hamar. Élj boldogul, Percivalom! e szóval viszem a szenvedés kelyhét ajkamhoz, s kiürítem, mert e keserves szó, minden kint magában foglal. — Élj boldogul, Percival! élj boldogul!

Percival. Élj örökre boldogul! menj, Griseldis!

Griseldis (szemét az égre függeszti.). Az ur parancsa; legyen meg szent akaratja! (Indul, mélyen megindulva, arcát elfedi, az asszonyok sírva hozzá tödülnek.) Éljetek mind boldogul! egy vigasztalásom mégis maradt, sorsom súlyos csapási közt — mert bár sírva — de meg is siratva költözöm! (El.)

Hetedik jelenet.

Előbbieik. (Griseldis nélkül.)

Percival (lerohan s megfogja Tristan kezét.) Tristan! nagyon durva voltam; az égre, mondom, rosszul tevém.

Tristan. Vakon követted büszkeséged szózatát; viseld tetteidnek súlyát!

Percival. Nagyon kemény voltam, kint adtam szerelem helyett! Kúrtzó hallik. Mi öröm rivall a bú tanyája körül?

Gawin (az ablakhoz megy.) Szolgák csoportja lép el a várudvarát, s Anglia színével diszló lovag sereg tódul be a kapun; utánok a királyné jó asszonyaival.

Percival. Hogy a fürgeteg hordaná vissza, honnét jött!

Tristan. Valóban, a királyné! most emeli le Lancelot kólyájából, kinek karján közelg a csarnokhoz, melyből épen most lép elébe Griseldis, a szánó csoporttól kísérvé.

Percival. Griseldis, mondá?

Tristan. Igen, Griseldis! most föltekint, s meglátja a királynét, a falhoz támaszkodva letérdel, de Ginevra dacos dolyffel megy el mellette.

Nyolcadik jelenet.

Királyné. Lancelot. Urak s asszonyok. Előbbiek.

Királyné. Tartunk, hogy tán kedvetlen vendégek leszünk lakában, nemes Percival, minthogy harcunk még végzetlen. Bizunk azonban, hogy becsülni fogja a vendégi jogot, és szívesen adand szálást hajlékában, mivel a király érkezését jelentjük.

Percival. Saját laka nem fogadhatja őt szívesebben, mint Pendennys termei.

Királyné. Köszönjük szíves fogadását. — De most engedje tudnom, miért pezsg úgy a nép e várbán? s ki volt az asszony, ki a csarnokból, néptől kísérvé, elönkbe lépett?

Percival. Griseldis, nőm volt, királyi asszonyom! kinek kebléről letéptem gyermekét, s magát gyalázva üttem ki váramból.

Királyné. Griseldis?

Oriane. Hogyan? s oda adta gyermekét?

Tristan. Ön szántából adá, Percivalért.

Lancelot. Oda adta gyermekét, s elhagyta Pendennyst, s mind ezt ellenkezés nélkül?

Tristan. Sirva és siratva költözék a grófi várból, az erdő renetegébe! egy haragos szó sem jött ki ajkain, s áldás volt búcsuszava!

Gawin. Valóban úgy van, mint Tristan mondja! jót állok érte, bár ha meg nem foghatom.

Percival. Ugy van, királyné! Ha valaha az isten anygala a földön láthatón megjelent, s szerelmért gyűlölséget, áldásért átkot nyert, úgy az e szénégető lány, Griseldis volt. — Vétkes szavam betöltém, s most elég legyen, Ginevra. — Ne háborítsa tovább az ördögi játék szelid lelkének borutlan égét, s szívét ne dulja fájdalom. — Ismerjük érdemét, becsüljük dicső lelkét!

Lancelot. Igen, királyné, szünjék meg a harag, s gyűlölség; legyen vége a vészes viszálynak! Jó szó hozza helyre, mit a gonosz szó vétkezett.

Királyné (ironiával.) Lancelot ur! ha tanács híjával leszünk, felfogjuk önt kérni. — De ön Percival, egészen elbámít. Hát ez a férfi, ki büszkén, kérkedve emelte a szenes lányt fölünkbe, s példa-

képül állítva, erényeivel dicsekvék? két diadalfüzér diszlik homlokán, s a harmadiktól visszaretten? ugyan mondja, mi örültség szállta meg, hogy biztos győzelméről önként kíván lemondani.

Percival. Hát nem elég könye terheli é lelket? s nem elég kinnal halmozám é ártatlan szent fejét? de most elég legyen! megbántam mit tevék, s pályámon tovább nem megyek.

Királyné. Föltéve volt, s ön elfogadta, hogy Griseldis, bár mi keserűn sértendi is a lovag, jámbor lelkét, szerelmében csüggedetlen maradjon, hő érzeménye gyűlölséggé ne változzék; sem szenvedő türelme el ne keserüljék; a szenvedésben edződjék szerelme, s erősebb legyen, mint valaha volt, tiszta szerelmi érzeménye! — Még egy harc van kiküzdendő, én nem kényszerítem, hogy kiállja — de ha megbánta tettét, s a könyörület erőt vett büszkeségén, bünhődjék dacáért, s térdre hulljon lábaim elébe. Ha nem: lépjen Griseldis elébe, mint honából származott, s kérje ótalmát, s ha a megvetett hölgy, az erővel dacolva, fejét, életét önért elszánja, akkor a lovag győzött, s Anglia királynéja porba hull a szenes lány előtt! — Válasszon, Percival, miért vonakodik?

Percival (szünet után, sötét tekintettel.) Én a leghűbb szívet marcangolva, véreztem! úsztam keserve árájában, de ha elkezdtem, el is kell végeznem. — Legyen, a mérték teljék meg! Készen vagyok az új harcra, s még ma — most minljárt kiküzdöm a végszátát.

Királyné. Csak előre, Percival ur! mi követni fogjuk. — Urak! kísérjenek, lássuk, kinek mérőszelencéje ül le, vagy repül fel?

(Mind elmennek.)

Kilencedik jelenet.

Tristan (egyedül.)

Tristan. Távozzatok! — Szerencsétlen! téged a szerelem legkinosabb csapása ért; az ajak, mely istenített, meg is gyalázott, s a kar, mely kéjes csókra ölelt, gyilkos tört is vert szivedbe. (El.)

Negyedik felvonás.

(Erdős hegység; hátul a patak partján bokroktól környezve egy szénégető kunyhó.)

Első jelenet.

Cedrik egy fucska által vezetve.

Cedrik. Hihetem é? igazán jól hallottad fu? gyermekét átadta a királynak?

Fiu. Igazán mondom.

Cedrik. S esküje szent kötelét felbontá a király parancsára?

Fiu. Igen, vak Cedrik, igen.

Cedrik. S öt magától eltaszítá a lovagok jelenlétiben?

Fiu. A mint mondtam. Körül belől minden nyelv vádolja Percivalt, s Artus királyt.

Cedrik. Szavak, üres hangok! a walesi gróf, s egy szénégető! úr és szolga! és mégis mindketten, a gróf, mint a szénégető, porból származott, mindketten az égben lakó isten gyermeki. — Mit hallottál még?

Fiu. Mindenfelé Griseldis dicséretét, s bizonyítványt a felől, mi méltatlan kint szenved, érdemlett áldás helyett!

Cedrik. Az emberek az álfény külszine után ítélnek, de az isten szeme belát lelkünk mélyébe. A kéz kegyesen alamizsnát osztogathat, mezitlent ruházhat, nyomorút ápolhat — de hol kevésység lap-pang a szívben, s a jámborság színe alatt, felleng-zés rejtezik, oda az ég haragja méltán sujt.

Fiu. Hogyan, te tulajdon véred ellen szólasz?

Cedrik. Halálát eltünném — egyedül volnék, de nem elhagyatva; szeretetlenül, de nem megtagadva gyermekemtől, s ha e világi inség minden terhét vállamon viselném is; a legrosszabbtól — mit gyermekemtől szenvedek — hálátlanságtól mentve volnék. Ki jó? hallga!

Fiu. Egy asszony tántorog erre felé!

Második jelenet.

Griseldis (háttul megjelen.) Előbbiek.

Cedrik. Ismered őt? szólj fiu, ne tétovázz!

Fiu. Itt van, szólítsd meg magad.

Cedrik. Ki vagy? szólj!

Griseldis (lábaihoz borul.) Gyermeked, atyám — árva gyermeked.

Cedrik. Gyermekem? van nekem gyermekem? mondd csak fiu, van nekem gyermekem? szívem nem tud semmit gyermekekről, s eszméletem gyermeke-
lennek vall!

Fiu. Tulajdon gyermeked, Griseldis szól hozzád! —

Cedrik (megtapintja ruháját.) Ön Griseldis, Percival neje? — Oh, szép asszonyság, engedje kezét csókolnom! — Ön daróc köntöst, kötényt, s nem suhogó selyem, vagy bársony öltönyt visel? — hol vannak a szolgálk? szaporán szönyeget ide, hogy a reggeli harmat meg ne áztassa az urné lábát!

Griseldis, Előzve, üldözötten borulok lába-idhoz — kilökte férjem házából, s ágyából. Megfosztva gyermekem, szerelmem zálogától; oh, ne öntsd a gúny keserű mérgét sebeimbe, atyám, uram! szívemet ne szaggasd szét.

Cedrik. Igen, édes szavak ömlenek ajkaidról, de hajthatlan kemény acéllá változott, s érckemény volt, ravasz, csalárd, hálátlan szived!

Griseldis. Az örök istenre, mondom, olly vétekekkel vádolsz, melly lelkemet nem terheli.

Cedrik. Semmit sem tudsz vétkekről; esősepp-ként rázod le magadról a szemrehányást? — Adj

tehátsz számot, szereteted, engedelmességed s hűségdről — mellyel irántam viseltetél. — Mit tevél te kedves jámbor, szerető gyermek, midőn Percival engem várából kiűzött? — minthogy kérelmeimmel ostromlám, ne lenne szarnok ártatlanok iránt. Mit tevél te akkor vak atyádégt?

Griseldis. Sirtam, uram!

Cedrik. Drága gyöngyök é könyűid, mellyeket többre becsültél a szavaknál, mellyeket atyádégt adni köteles voltál?

Griseldis. Oh, ne rakd a férjem vétkét szegény fejemre! Ó volt az ur, nekem engednem kellett.

Cedrik. Engedni? engedni igen, de hallgatni nem! Te Percivalt nem mint férjedet becsülted, mint uradat, gyermeked atyját, bálványként imádtad. Te nem nője, kéjhölgye voltál, s azért üzött el cseléd-ként magától.

Griseldis. Égnek angyali! lássátok szörnyű kinomat, mellyet ártatlan szenvedtek. — Miért másnak öröm, kéj s égi üdv? nekem csak inség, s kin jutottak?

Cedrik. Kérded, miért? halld, megmondom neked. Három nap küzdött anyád kórágján a halállal, s meghalni nem tudott, mert a látvány lyánya után, lelkét ajkán fogva tartá. — Véglehellete is áldásteli vágy volt, mellyet neked szánt — de te nem jövélt — ott volt a sátán, s kékült ajkáról az áldás szavát ellopva, átkos kezében villámmá változtatá, s mint hálátlanságot, s kevélységed vészese mennykövével sujtá elbizott lelkeket.

Griseldis. Az örök isten legyen tanúm, hálátlanság büne soha sem fertőzteté szívemet. Ó tudja mit szenvedtem, midőn anyám és Percival a kórágyon feküdt, s midőn haldokló anyámhoz vágytam, férjem halálos ágya fogva tartott. Esküvel fogadtam őt el nem hagyni, s esküm meg kellett tartanom. Ápolnom kellett az atyát gyermekem számára, s azután tart-haték számot, anyám áldására.

Cedrik. Unokámról szólasz, gyermekedről? Mondd, ápolád őt, mint hű anyához illik? szeretted, mint anyád egykor tégedet? ótalmazád é véred s életteddel? — Nem! te nyugodtan oda adtad, eladtad gyermekedet, kiadtad a király poroszloínak. A vad állat harcol kölykiért, s a róka is előbb a tyukot fojtja meg, hogy a csirkét elvihesse — de te — te oda adtad, és egy hajszálad sem görbült meg bánatodban, mert nyugodtan, mosolygva engedted őt által.

Griseldis. A szerelem adta, s a szerelem áldozta fel! A férj, atya élete volt kockán — lehetett é ellenállanom?

Cedrik. Elég, elég a pusztá szó! Percival, s neve fényéért feláldozád az anya szerelmét, s gyermekedhez tartozó kötelességedet; megtagadtad, megvetted vak atyádat — de az isten igaz, s azt, kit isten ítél, vétkednek ostorul rendelte.

Griseldis, Atyám, hallgass meg!

Cedrik. Semmit sem akarok hallani! Jer, fiu, vezess a kunyhóba. És te halld szavam: ófalmat s biztos enyhelyet soha sem tagadtam meg az üldözöt-től, s azt neked is adok. Lépj a küszöbön keresztül, lakom ajtaja tárva, de nem többé karám. Étellet s itallal jól tartom vendégemet, de karod már nem ve-zérlendí léptemet, s feléd dobogni nem hallod többé

szivemet. — Te vendégem vagy — gyermekem csak voltál!

Griseldis. Atyám, hallgass meg!
Cedrik. Nem akarlak hallgatni! szavad ne ámitsa lelkemet. (A gyermekre támaszkodva elmegy.)

Harmadik jelenet.

Griseldis (egyedül.)

Griseldis. Oh, hallgassatok meg ti égnek fellegi, s te örök nap fénylő aransugára! te kegyes atya, ki fenn az örök világ honában lakozol, nézz rám kegyes szemeddel! te ismered szivemet, előtted lelkem tárva áll! te tudod, mi kín marcanglá lelkemet, midőn haldokló anyám árnya tünt fel képzetemben. Nem vétkes kevélység undokítá lelkemet, nem fény, s csillogás csábítá szivemet. Tudasd velem borzasztó bűnömet, mellyért pokol kint szenvedek. Mert az, mivel az emberek vádolnak, nem véték — az szerelem, legszentebb szerelem. Korán röpült el éltém tavaszora, s szerencsém bájos vidám napja lehunyt. De ha sötét éj borult is árva fejemre, tisztán ragyog szerelmem csillaga, s ha kezem kezétől elszakaszthaták is, szivem szívéből ki nem féphetik. Fel tehát csüggedő lélek, hátorodjál, ne légy a bánat martaléka; nem vagy nyomoru mig szeretettel. Mélyen eltemetve nyugodjék bánatod, s ha duló kínjaid szét rongva fekéit, panasszal törnének ajkaidra, gondoldj rá, hogy szeretsz s viszontszeretettel, s hála-lásan függezd szemed az égre!

(Lankadva rogy a hantpadra. Szünet.)

Negyedik jelenet.

Percival. Gawin (a szin mélyében.) Griseldis.

Percival. Helyen vagyunk! követ a királyné?
Gawin. Tova a sűrűben várja intésünket.

Percival. Már többet vissza nem léphetek — meg kell lenni. Oh, hogy szavam olly erősen kötve tart! oh, hogy hiu kevélységemnek, s a vágynak, szerelme tengerében úszni — áldozám fel szerencsését, s övével enyimet is!

Gawin. Nem Griseldis nyugszik ott az árnyékban?

Percival. Ó az! el innét, rejtőzzék a bokorba, s legyen tanuja, mint tartom szavam.

(Gawin elmegy.)

Ötödik jelenet.

Griseldis. Percival.

Griseldis (mélyen elmerülten, magában.)

Rózsácska — mond a lovag
Ne hervadj erdő éjében,
Jer, kalapomon virulj,
Biborod díszben!

Sziveden vágynám virulni,

És nem kalapodon!

(Meglátja Percivalt, felszökik.) Ah, Percival!

Percival. Én vagyok! kerülsz engem?

Griseldis. Te vagy, valóban te vagy? Alakod világos fényben áll előttem. Nem az emlékezet halvány árnyaként tűnsz fel álmaimban, nem! te magad vagy! hallok szavad ajkadról zengeni, s látom kebledet feszülni — látom szemed fénylő sugárát, s arcod virító bitorát. — E karokkal öllelek téged, s rémként nem tűnik el imádottn képed.

Percival. Griseldis!

Griseldis. Percival! Oh, most már ismét minden jól van! a feledés hullámzó tengerébe sülyedtek kínaim! Te enyém vagy! oh érzem hű szivem mint hevül, mert uram s férjem ismét karomba dül.

Percival. Oh, bár még urad, és férjed volnék!

Griseldis. Mit mondasz, mit? oh, örülség, milly rémes valót vegyitesz pusztá álmaimba. Szegény tévedett, téj magadba!

Percival (felre.) Acélozódjál szivem!

Griseldis. Te megbocsátasz, hogy lelkem áránya elragadt! most világos előttem sorsom, s hála-lásan ismerem önt, uram! Te vigasztalni jövé, s kegyes szavakkal irt csöpögtetni szivem sebeire: vedd érte hálám!

Percival. Hallj engem, Griseldis! nem könyörület vezérlett hozzád! Feltűnt a viszonzás díjzó reggele. Sorsom hasonló a tiédhez. A király felségsértéssel vádol, miéрт is száműzött! Jóságaim elvesztve — üldözve — a száműzetés helyegével homlokomon, tévelygek a világban, nyomomban üldözöm, s a halált hozó bárd fejem fölött lebeg.

Griseldis. Száműzve, üldözött? s veszély lebeg fejed, drága fejed fölött? — oh, hát ezt kellett megérnem! s te még itt mulatozol? midőn élted, szabadságod forog veszélyben? siess, fuss, repülj!

Percival. Hasztalan! minden ösvény elállva, már nincs menekvés.

Griseldis. Oh, hát segíts te, kegyelem istene! mert meg kell őt mentenem; segíts világ ura!

Percival. Te meg akarnál menteni, te engem, ki gyermeked a királynak adtam, s letépve élted minden ékeit, magamtól elüztelek?

Griseldis. Hát a te akaratod volt é, szivemet kinezni, s van é időm sorsomra eszmélni, midőn a tiéd a veszély örvénye fölött kereng? — Jer! ha bár hadsereggel rontsanak rám, meg kell mentenem, s istenemre meg is mentelek.

Percival. Hagyj fel, hagyj fel! Sorsom téged is veszélybe ránt, s a merény, életed, s véredbe kerülhet.

Griseldis. Oh, valót szólasz? oda adhatnám éltém étedért? s szabad volna meghalnom jóllétedért? az egybeesatlő lánc közöttünk elszakadt — de szivem még tiéd maradt. Szivem, mellynek tiédn dobogni, s kebleden égi kéjt éldelni nem, — de értte megszakadni — igen, megszakadni uram, szabad!

Percival. Hagyj fel, sorsom szólit, követem borzasztó hívását; amott a sűrűben fegyverek csillognak.

Griseldis. Ők azok? el, repülj! oh, könyörülj halálos aggodalmamon — rejtődzél el! Te is-

mered az erdő sötét ölében a gúzsfedett szikla barlangot, gyermekkorom játszóhelyét, melyet csak szeretett férjemnek fedtem fel! Menj, uram, rejtezzél annak bérc odvába, ha nem akarsz, hogy előttem meghaljak bánatomban! Menj, Percival ott bátorságbán leszel!

Percival (hévvel karjaiba ragadja.) Griseldis! szabadító angyal!

Griseldis. Repülj, repülj!

(Percival elsiet. Griseldis utána néz, míg a sűrűben el nem tűnik, aztán letérdel, s kezét felemelve.)

Griseldis. Szabadítsd meg őt urám! s végy helyette engem áldozatul.

Hatodik jelenet.

*Királyné. Lancelot. Gawin. Lovagok és hölgyek.
Griseldis (felszökik.)*

Királyné. Erre jött, nyomába menjetek. Kussátok ki a sűrűt, s a patak mentiben mindent fűrkésztek ki! Gawin ur, keresse ki ama kunyhót! fel kell őt találunk. Sietve utána!

(Gawin fegyveresekkel el.)

Királyné (Griseldishez.) És te, szólj, feléd jött, mondd, merre ment? hova rejtezett?

Griseldis. Kit keresz királyné?

Királyné. Nem ámitasz el szinlett együgyűséggel! mint te engem, úgy ismerlek én is tégedet. Te Griseldis vagy, Percival neje. — Őt keressük, az áruló szökevényt, s most mondd, hova rejtezett?

Griseldis. Én, királyné?

Királyné. Erre jött, s te tudod hova szökött.

Griseldis. S ha tudnám — én Percival neje, Griseldis vagyok.

Királyné. Áruló, te védéd vétkes férjedet? Ne tagadd, saját szememmel láttam őt!

Griseldis. Az isten is látta, kinek fellegei borítják az üldözöttet, kinek angyali ótalmazzák, s kőd borítja az üldözők szemét.

Királyné. Griseldis, ne dacolj a nagyobb erővel; ne merészkedjél királyokkal mérközni! — Nézz körül, mindenfelé megvetve hálónk! hallgatásod őt meg nem menti. Őrizkedjél saját fejedet, érte a véráldozatra vinni, mert tudd meg, ha a határperc előtt kezünkbe nem juthat, élted lesz helyette áldozat.

Griseldis. Oh vedd, vedd életemet.

Királyné (halkkal a körhöz.) Az örök istenre, ez asszony — ki mint az ur szolgálója annak intésire — elhagyá házát, s gyermekét oda adta.

Lancelot. Hasztalan fáradsz; hagyj fel Ginevra! a szerelmes szív nem ismeri a halálos aggodalmat.

Királyné. Ez asszonyban nagy lélek lakik, s reményem ábrány képei tünedeznek. — Griseldis! hallj meg engem. — Nem adta é Percival gyermeked a király kezébe? s téged nem üzött é el magától, hogy nemesebb származású hölgyet fektessen nászágyadba. — Nem kergetett é ki szégyenre, árván s pongyolán?

Griseldis. Igen, úgy történt, mint mondod.

Királyné. Am szerelemért áldozhatsz minde-

neddel! szerelemért kiállhatod a halál kínait, de hát szerelem volt é, mit irántad Percival bizonyított? — Most kezeden van; ő mindened elvette, miért nem veszed te életét?

Griseldis. Oh, ne mérd a szerelmet olly párányilag. — Mi volna a szerelem, ha többet nem adna mint nyert? ha többet nem tűrne, mint érte tűrték? ha erősen nem állana, mint a dühös szélvihar vitta bérc? ha szilárd, hü nem maradna vészben? becsületének fénye sugárzott egykor fejem körül, s most insége éjében elhagyjam őt?

Lancelot. Oh, lelke a tiszta kék éghez hasonlít, mellynek fénykörében örök fény körözte angyalként lakoznak dicső eszméi.

Királyné. Fel! láncokat kezére. — Imádkozzál! élted vége közelg!

Griseldis. Itt vagyok! — Atyám, vedd szégyen életem! fogadd fel magadhoz lelkemet az örök világ honába, honnét származott. Engedd, hogy földi porából kikelve, föllengjen dicső lakodba. — Ha földi gyarlóság szennyei undokíták is, te tudod, hogy kívánsága mindig alázatos volt. — Mint jó atya, fogadd vissza gyermeked, kinek vétke csak az, hogy szerfelett szeretett.

Lancelot. Hasztalan törekszik az ármány beszöni valóját! szívet őrangyala védi!

Királyné. Szavaiban olly bájjhang zengedez, melly lelkem megrázva, gyöngíti! (Orianehoz.) Percival gyözni fog, mert e nő szívet soha meg nem ingathatom.

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Gawin. Fegyveresek. Cedrik.

Gawin. Királyné! betöltve van parancsod. A házban csak e vak öreget találtuk! kérdezd ki őt magad, királyi asszonyom!

Griseldis. Atyám, szent isten! az atyám!

Királyné. Atyja? még nincs semmi elveszve. Lépi ide, lásd atyád, ki most sorsodban osztozik s meghal, ha a valót tovább is titkolod.

Griseldis (letérdel.) Oh királyné, hagyd ezüst hajának rövid perceit sértetlenül! míg elérkezend az isten angyala, ki szemehályogát levéve, az örök világ isten honába, isten elébe viszi.

Lancelot. Ne kinezd tovább, hagyj fel Ginevra!

Griseldis (görcsös vonaglással.) Oh, légy könyörülő! s ne dulj e hervatag életen! vigy engem halálra — csak hagyd atyám életét bántatlan.

Királyné. Szólj valót, mert hallgatásod megöli őt!

Griseldis (a legindulatosh küzdés után felkiált.) Hát haljon meg atyám, mert hallgatnom kell.

(Ajátlan lerogyik.)

Gawin. Ő összerogyik!

Lancelot. Segítsétek!

Cedrik. Mi történt? zavart hangok érik fülemet! oh, hogy szemem hályoga lehullna.

Királyné. Vigyétek el! — Oriane, mi vesztettünk! mert ha bár pirulva, de meg kell vallanom, hogy Anglia leghűbb asszonyát láttam. — Vigyétek

el! amaz öreget is vigyétek Pendennysbe! — Oh, arcom lángol szégyenemben. A szénégető lány előtt térdelni kénytetem. — Ok, homály fedezz el, s örök éj boríts el engemet.

(Elmennek.)

Cedrik (midőn vezetetik.) Oh, mikor fog a hatalommal, szelid kegy párosulni!

Ötödik felvonás.

(Csarnok. Jobb oldalon trón lépcsőkön.)

Első jelenet.

Percival. Tristan. Gawin (jönnek.)

Percival. Hát lehull az álszínűség sulya vállaimról, s a szívemet fékező bilincs elszakad! Az engesztelés órája elérkezett, mely a kiszenvedettet dicsőítendi. Kéjtenger övezze létét ezentul, s köny ne hulljon többé szeméből; csak lehullt rózsáért, melyeket a kiállott fürgeteg hervasztott el. A kinok legsanyarubb fájdalmait a gyönyör végetlen éledeletébe fulasztja!

Tristan. Szerencsés lesz Percival, ha a röpülő napok szárnyain enyhítő szellő leng neje fájdalomra. — De kétkedem, mert nagyobbak voltak kínai, minthogy már egészen behegedtek volna sebei.

Percival. Engedje reményem a szerelem varázs hatalmára építem, s dicső szívében biznom, mely inghatlan függött szerelmemen.

Majd ha gyermekét ölben ringatja,
Ha karom lángolva őt karolja,
Az élet színe visszatér arcára
És megjő keblének enyhítő nyugalma!

Minden ajk dicséretét fogja csak zengeni
Melly a hir szárnyain sokáig fog lengeni:
Örökre uj kéz övezze valóját —

Ó szeret — s férjének megbocsát! —

Gawin ur, meddig késik a királyné, s adott szavának mikor felel meg?

Gawin. Mint arcán a rózsaszín, s halaványság, változik az indulat alázott lelkében! majd erőt veszen magán, s kétségbeesetten egy szalmaszálhoz is kapdok — majd süggedve merül a méla gond feneketlen örvényébe!

Percival. Ó szavát adá, s most késik megtartani?

Gawin. Ő akarja örömmel! Griseldis győzelmé megrendíté őt. Midőn előbb elváltam tőle, ugy látszott, mintha sorsának nyugodtan akarná magát alávetni. — De lám, amott jönnek.

Percival. Ő az! népemet egybehitták?

Gawin. Kivánsága szerint.

Percival. S fiamat, Tristan ur, visszahozták é lakomba?

Tristan. Romuald karjaira bízam.

Percival. Éltem legjobb órája most közelg!

(Kürtszó hallik kívülől.)

Második jelenet.

Előbbiek. Artus. Királyné. Oriane. Lovagok s hölgyek. Nép.

Artus. Percival ur! vendégszeretve fogadtak Pendennys termei bennünket keblökbe, de tartózkodás nélkül valjuk meg, hogy nem annyira barátságos látogatás lépteté által velünk e lak küszöbét, mint azon vágy, hogy véget vessünk azon küzdesnek, mely a fenséget s érdemet, gyűlölségesen válsztja egymástól, és hogy megóttalmazzuk a csöndes érdemet a kínos kémllettétéstől, s a szerelmet hatalma bitorlásától megóvjuk. Fájdalommal halljuk azonban, hogy már minden áldozat megtétetett, mit a kény zsarolhatott, s a vétkes büszkeség dacos szélséye adhatott.

Percival. Mint mondtad, ugy van, királyi uram, minden áldozat megtétetett, s szavam nem gondolatlan adtam. A nőnem gyöngyét szemelten ki magamnak:

A nehéz diadal zöldellő füzéere,
Szálljon a győzelmes Griseldis fejére!
S előtte hulljon térdre a királyné.

Artus. Itt áll, beszélj vele.

Királyné. Királyi uram és férjem! ő királyi szavam vette zálogul, azért királyilag váltja ki Ginevra!

Artus. Mit késünk fehá? a győzelmes vegye jutalmát! — Cedrik, és Griseldis jöjenek! Ginevra, ha ma koronám fényét alázódás homályosítandja, méltán történik — nem azért minthogy a tettét helyeslettük volna, hanem, miért nem akadályoztuk meg lehetett. (Nejével a trónra lép.)

(Percival hűbérései közé vonul.)

Harmadik jelenet.

Griseldis Cedriket (vezeti, daróc köntösben, s könténnyel.) Asszonyai. Szolgái (követik.) Előbbiek.

Cedrik. Szólj Griseldis, halálra vezetsz?

Artus. Ne félj öreg! lépj közelebb — urad s királyod szól veled. — Griseldis, ne bámulj, hogy e vár falai, melyeknek — nem rég kiüze — hátat fordítál, ünnepileg ékesítve fogadnak — visszajöttöd ünnepeét jelenti diszök — mellyen — ohajtjuk — szivből örvendj!

Griseldis. Mit szólsz uram? igaz valót hirdet szavad? Percival nincs már száműze? megszűnt a gyűlölség, mely kebledből tenyészett fel? s e falak ékei engem köszöntenek?

Artus. Anglia koronájára, igaz valót hirdetek neked!

Griseldis. A béke szava zeng ajkaidról, nem a harag villámló mennyköve, s azon felséges hölgy alak szeméből szelid mosolygás sugárzik, nem tüzes villám lövell? — Oh, ha igaz mit szád hirdetett, ugy láss engem lábaidnál, s kérelminnek nyiss kegyes fület.

Cedrik. Nem, ne esengj! nem értik ők a kértő szavát.

Artus. Ne térdelve szólj velem, kelj fel Griseldis! Bár mit kiránj, megadom, s tőled óltalmam soha meg nem vonom.

Griseldis. Nem magamért kérek királyi uram. Percival sorsáért esengek előtted, az ő kezébe add vissza a hatalmat, s uraságot — az övébe, ne az enyémbé! Én igen jól ismerem érdemem, s tudom, hogy a büszke grófi lakban soha sem volt méltó helyem.

Cedrik. Balgatag, s azért is taszított ki belőle.

Artus. Örömmel hallgatnók el szégyenünk miatt, Griseldis, mit javadra fel kell fedeznünk. Tudd hát, pusztá szin csalt meg téged! mi gyermeked nem téptük ki karodból, s akaratumk nem dulta fel szövetségeket, semmi veszély nem fenyté Percivalt — félelmed csak rémképektől rettegett, melyek nincsenek, s nem voltak, s árnyék alak volt, mi megszesztetett!

Griseldis. Mit mond felséged? üres rémkép s káprázolat mit szenvedtem? a fájdalom, melyet életem erejével tápláltam, csak pusztá képzelet? — Gyujtsatok világot agyam borongós éjében, mert világ, fényes tiszta világ után sorvárog kétkedő lelkelem.

Cedrik. Mit? hát üres csalódás ámita benünket?

Oriane. Egy szó, Griseldis felfeji a rejtélyt! Csak tettetés s kémelelés volt mit szenvedtél, Percival kedélyének vad játéka. Hisz egyébiránt csak érdemed győzelmére volt intézve, hogy kitessék, miként a szénégető lyány nem undokítja meg családja tiszta ősi vérét.

Cedrik. Azért — azért? oh, szemtelen elbizottság! melly a sziveket a kínok könnytengerében vizsgálja.

Percival (előre lép s Griseldis lábait elébe hull.) Griseldis! neheztelsz rám? (Esengve.) Oh! bocsáss meg, s engedj szelid szemedből, az engesztelődés enyhe sugarát rám derülni, s szerelmed kimeríthetlen tengerébe sülyeszdz vétkem kínos emlékét.

Griseldis (visszalép, egy másod percig, semeit jelentőleg Percivalra függeszti, s azután mintegy álomból üdülve szól.) Csak játék volt, szólj! hadd halljam! Csak kísérlet, játék volt, mit szenvedtem?

Percival. Te mondd — kísérlet volt — de már elmúlt! gyermeked ismét tiéd, s atyád szabadaddal — egész szerencséd visszanyerted. — Bocsáss meg, s feledd el a kínos játékot, melly érdemed kémelelé — már elmúlt; feledd el s bocsásd vétkemet.

Griseldis. Játék? — És én — (Kezét hűvvel szivére nyomja, azután hűvvel mindkét kezével szemét szoritja, hallgatva megáll, félig elfordultan mondja.)

Ez kemény, könnyteli játék volt!

Percival. Te sírsz? — Oh, töröld le könyeid, választásomat gunyolták, hogy téged a sötét erdők szülőltjét, verélek nőül. Akkor fényes nevének tiszta érzetét állítam ellenébe. — Kínos pályára vezettem sorsodat — de te győztél, s Ginevra térdelni fog előtted, és Anglia fenn hirdetendi dicső neved! Haragszol rám, hogy így örökítém híredet?

(A királyi pár lelép a trónról.)

Királyné. Griseldis! ő valót beszél. Mi nem tagadjuk, hogy vétkének sulya nyomja vállunkat is — mi gondoltuk ki, mit ő végre hajtott — miért mi bánatot, te győzelmet nyertél. Szabadon ismerjük meg, Anglia lovagjai előtt, hogy ha a világon igazság s érdem uralkodnék, Anglia koronája fejedem ragyogna — miért is itt előtéd terdedek a porban, bocsásd meg, mit kevélységem ellened véteztet.

Percival (büszke örömmel.) Ó térdel! hangozátok szélék mindenfél! a királyné térdel a szénégető lyány előtt!

Griseldis. Keljen fel, oh királyné! hallja kérelmemet. Ne térdeljen a szénégető lyány előtt, a diadal enyém — engedje megvetnem jutalmát, melylyet vérkönyűk által érdemeltem. De mégis mind az, mit szenvedtem, kevésbé volt kínos, mint a mit most szenvedek. A hit kísérté léptemet, midőn gyapjuszoknyámban kiléptem e lakból; most a csalódás eltűnt, de vele hitem is.

Percival. Hogyan? s nincs már szemedben a szerelemnek egy tekintete, s ajkadnak egy mosolya is, Percival számára? — Mit a kevélység véteztet, a szerelem kipótolandja! Bizd a szelekre kiállt gondodat — az éj eltűnt, s helyette piros korány derült egdre. — Ha kinpharal nyujtottam eddig, most az öröm édes italával kinállak; életed egy virág fűzér legyen! Megvalósítandom szived legtitkosabb vágyait, kilesem édes álmaidat, hogy üdülve karjaiból, vágyaid tündérvilágára ébredeszél.

Griseldis (halkan, szakadozott hangon.) Mit igérsz, meg nem adhatod. Öröm nem heviti többé keblemet, s gyönyör nem ragyog többé szememből. — Hatalom és fény többé nem ékesíti éltemet, nem nagyság, csillogás! csak szerelmed adhatá üdvömet. Oh, Percival! te szerencsém fogadására tetted, s játékdodul szolgált hű szivem. A kintpadra láncolál, hogy kéjlegve dúlja a fájdalom valómat. Nem aggdóttál, hogy könnyen eshetném, csak győzedelmed volt szived irányja, s csak annak kétsége aggdóttatott. — Isten bocsássá meg vétkedet, mint én megbocsátom! — És most szólj, atyám! leróttam é vétkem bündiját, melylyét vádolál? — Csalódtól szivem keserves könyei lemosszák é szennyemet? ölelhet é már karom hön szeretve? omolhatom é atyai szivemre — melylyől nem hiü csillogás vágya, hanem szerelmem — nem vétkes kívánat — hanem lelkelem ösztöne vont el?

Cedrik. Jer szegény gyermekem, pihenj ki szivemen. Igyál enyhítő malasztot a szeretet gazdag forrásából, melly az atyai szivből tisztán csergedez.

Griseldis. Oh, vezess ki engem erdeinkbe, magányos kunyhód békes ölébe; hagyj pihentetem ki a természet hű keblén, é halálra sebzett szivemet.

Cedrik. Jer, jer! hadd mondják pirulva — fájdalomtól ürte, gúnyt túrni nem tudott.

Percival. Vérem megfagy ereimben — szavad megrázza lelkelemet, s megtorlani akarod vétkemet, mit rajtat elkövettem? — Oh, ne tedd! békülj meg. Győzedelmed fénye dicsőbben sugárdanz fejedről, Ha kegy s szerelem kél, boszu helyett, szivedből!

Griseldis. Oh Percival! könyes szemekkel tekintlek, s reszkető ajakkal szólok, é szólnom kell! mert világot kell derítenem. Világosságban lakik a béke. — Szivem tiéd volt, de te nem értetted, kezdedben megszakadt, mert játszóttál szent tüzével,

s hűségével, elszánt áldozattal dicsekvel. Te engem soha sem szerettél! — Életem vidám ábránya elenyészett, s összeomlott édenem bús romjain, kietlen pusztaság fogad. Én nem vándorolhatok veled karöltve, mert szétszakadt szívünk rokon érzete.

Percival. Mit gondolsz asszony? mit akarsz?

Griseldis. Ha bár homályban születtem, szívem hő érzete nem érdemelte, hogy az önkény játéka, a szeszély labdája legyek, mellyet játszi kedvvel kockára teszünk. Engem soha sem szerettél, s méltó váltam é valaha nő lehetni, ha viszont szerelmed nélkül az maradnék? Percival, te tudod, hogy rajtad, egyedül rajtad függött életem. A szegénység lakába, mellyből kikeltem, erdőm árnyába térek vissza, s miként suhogása bölcsődalom volt gyermekkoromban — úgy sirdalom legyen ezentul zugása.

Percival. Elhagyni? kerülni akarsz engem? Enyém vagy te, enyém! Ki választ el tőlem? ki szakaszt el, ha átkarollak? ki oldja fel szerelmed, s hű szíved esküjét?

Griseldis. Te magad! — Eltépted szerelmünk láncát, s azért elváltunk, el kell válnunk Percival! — Hagyd meg nekem gyermekemet, mig rövid nap-

jaim száma kitelik; mert érzem, végülöm közelg, s mint a költöző fecske délfelé száll — ugy honába vágyik kiszenvedett lelkem. — Azután vedd vissza őt, mint drága hagyományt. És ha még a boldog szerelem kéjeit ohajtd valaha éldelni, ne engedd sötét hatalmak által lelked kábitni, hogy ismét szívet kémleld hivednek; mert hidd: a szerelem csak szerelemért áldozza fel magát. (Cedrikkel lassan elmegy.)

Percival (utjába akar állni.) Griseldis! engem elhagynál? Nem, soha! nem szabad! maradj Griseldis!

Artus (vissza igazítja.) Megállj! vissza Percival ur! ezentul én ótalmazom. Te jogod kockáztatád, mellyel felette birtál. — Sértetlen térjen lakába — minden harcot kiáll a szerelem szerelemért, de szolgálja ne legyen a vadkénynek, melly könnyelműen játszik a diós erénnyel. — Házad puszta marad, a szerencse kiköltözött belőle, s hiúságod diadalive összeomlott. Most lakjad egyedül kietlen termeit — légy elég magadnak, s virulj el magadban.

(Percival mintegy mennykő sujtottan áll. A király a többivel elmegy.)

Vége.

IVdik kötet.

LIIIik szám.

Agg színész és lyánya,

vigjáték öt felvonásban, *Bayard s Théaulon után Both szerint fordítá Nagy Ignác.*

S z e m é l y e k :

Füzfa, volt kóbor színész.
Afanázia, lyánya.
Fényházi Gyula, gróf.
Gyöngy Adél, színésznő.
Pókosi, színházi költő.
Szolgája.

Doromb, gazdasszonya.
Színházigazgató.
Rendező.
Szaladj, színházszolga.
Fanyardi, szerkesztő.
Egy inagány-táncosnő.

Több táncosnő.
Színészek.
Színésznők.
Hangászok.
Erőművészek.
Városhajdu. Szolgák.

(Történik Pesten, ebben az esztendőben.)

Első felvonás.

(Szegényül butorzott kis szoba. Jobbra, balra s fenékszínen ajtók. Asztal s székek. Fenékszínen egy szekrény.)

Első jelenet.

Fényházi Gyula gróf (a közép ajtón.)

Gyula. Itt sem látok senkit — különös; egyébiránt nem igen szokás minden ajtót nyitva hagyni — itt azonban alkalmasint veszély nélkül történhetnek meg, mert nem igen látok olyt, a mit el lehetne vinni. De azért bezzeg annál szebb lány lakik ám itt; kinek atyja azonban fájdalom erőszakosan színpadra akarja őt hozni.

Füzfa (a jobboldali szobában.) Afanázia!

Gyula. Aha! épen most hija őt.

Füzfa. Afanázikám!

Afanázia (a baloldali szobából.) Atyuskám!

Gyula. Az ő szava.

Füzfa. Fölébredtél már?

Gyula. Kérdi, hogy ébren van é már!

Afanázia. Igenis, atyuskám.

1843. IV. KÖT. X. SZÁM.

Gyula (nevetve.) Nem rossz volna, ha valaki ilyl kérdésre egykor nemmel válaszolna.

Füzfa. Nem tudod, hová szuszkolám tegnap este parókámát?

Afanázia. A kályhaesőben láttam, atyuskám.

Gyula. Míg az apa fejdíszét motozza, talán meglátogathatnám lánykáját. Igen, az legjobb lesz. Kell valamit mernem, hol annyit lehet nyernem.

(A baloldali ajtóhoz közelít.)

Füzfa. Afanázikám!

Második jelenet.

Előbbi. Afanázia (gyorsan kilép a szobából.)

Afanázia. Igen, atyuskám! jövök már — (Gyula kiterjesztett karjai közé fut s megcsókolja őt.) Jó reggelt atyus, mikép aludtál?

Gyula (hangját elváltoztatva.) Igen jól! — S te, kedves lányom?

Afanázia (tévedését észrevevén, kifejtőzik karjaiból.) Istenem!

Gyula. Minő dicső véletlen eset.

Afanázia (fölkéborodtan.) Uram! illik így meglepni fiatal lányokat?

Gyula. Nem, szép gyermek; de miért találék minden ajtót nyitva?

Afanázia. Bizonyosan cselédünk hagyá azokat tárva. De ha nem esalatkozom, tehát Fényházi Gyula gróf ural van szerencsém szólni? Többször látam önt Gyöngy Adél kisasszonynál, kitől azt is megtudám, hogy ön udvarol neki.

Gyula. Épen nem, szép Afanázia, nem neki, hanem csupán önnek udvarlok én.

Afan. Hogyan, nekem?

Gyula. Adélt végkép elhagyám. Oh, mi derekasan összezördülénk.

Afan. Annak oka bizonyára egyedül ön volt, mert Adél oly jó volt ön iránt, oly jó —

Gyula. Oly jó, hogy egy lapszerkesztőt választott helyettem, azon utált Fanyardit, ki nyomoru elméncedésével az egész várost boszantja. De ám bírja őt. Boszuból már most azért is önnek csapom a levét. Három nap mulva jószágimba utazom, s magammal viszem önt.

Afan. Engem? s nem is kérdez ön, hogy megegyezem é?

Gyula. Épen azért vagyok most itt.

Afan. Tudja meg tehát ön, hogy én nem akarok Gyöngy Adélhez hasonlítani. Rövid idő mulva először lépédek szinpadra.

Gyula. Itt van, ni. Ön is színésznő akar lenni? ez már egészen divattá kezd válni. Mióta Pest megye buzgalma központi színházat létesíte, minden ifju lány s férfi színészetre akarja magát szentelni, ha csak valamennyire egyenes növést, türehető arcot s meglehető hangot nyert ajándékol a természetől.

Afan. Oh, de csakugyan valami isteni ám a színészet! midőn tapsot nyer az ember —

Gyula. Igen akkor; de bezzeg, ha nem nyer az ember tapsot?

Afan. Igen, de én bizonyosan nyerni fogok tapsot. Aztán, minő szép az, midőn nevet szerez magának az ember.

Gyula. Kivált lyányra nézve, mert ha nagy ügygyel bajjal nevet szerez magának, nőül veszi őt valami vizeszü golyóhó, s a magáét adja neki.

Afan. De ha hivatást érez magában az ember.

Gyula. Ez szokott a közönséges beszédmód lenni mindeniknek szájában. Ha ön szinpadra lép, én irgalmatlanul kifütyölöm. Erre bizonyosan számolhat ön.

Afan. Ön valóban igen szeretetre méltó; ezt illy szárazon kimondani előttem!

Füzfá. Afanázia!

Afan. Az atyám jó! Istenem, ha itt találná önt! Kérem, gróf ur, távozzék tőlem.

Gyula. Miért? én nem félek önnek atyjától.

Afan. De ő derekasan meg fog engem pirongatni, hogy —

Harmadik jelenet.

Füzfá (háló öltönyben.) Előbbiek.

Füzfá (szavalva lép föl, s a szinpadon keresztül egyenesen lyánya szobája felé megy.)

Legyen tehát úgy, mint vezér öltem meg —

De ő nekem kedves volt, őt káromra Vesztém el: ő valóban nekem kedves Volt, — azt mutatja fájdalom.

(Lyánya ajtaja előtt.) Jó reggelt, Názikám, mindjárt, még ma reggel, elmegyek Gyöngy Adélhez, ő megígéré, hogy teend éretted valamit, és —

Afan. (az előszínen, jobbról.) Igen, atyus —

Füzfá (megfordul.) Ah, már kijövé! szobádból?

Afan. (lassan Gyulához.) Kérem, hagyjon ön magunkra bennünket.

Gyula. Világrt sem.

Füzfá. Idegen itt? uram?

Gyula. Szolgája, drága Füzfá ur.

Füzfá. Örvendek, uram. (Lassan lyányához.) Kicsoda ez az izé, minek jött és mit akar?

Afan. (zavarodtan.) Ez egy fiatal férfi — ki — egy fiatal férfi — ki —

Gyula. Én művész vagyok, drága Füzfá ur.

Füzfá. Ah! minő szerepeket játszik ön, ha szabad kérdezniem?

Gyula. Én nem szerepeket, hanem bögöt játszom. Hangművész vagyok.

Füzfá. Vagy úgy! Tehát alól, a hangászkarban — értem; bögő, gordonka, értem, na, az is megjárja.

Afan. (félre.) Minek e hazugság?

Füzfá. Mi által juték e szerencséhez? de legyen szabad önt előbb elfogadnom. Művészek közt azonban fölösleges az udvarlás. Nem akar ön velünk reggelizni?

Afan. (lassan.) Az istenért, atyám, hiszen nincsen semmink.

Füzfá (lassan.) Annál jobb, talán majd ez a bögs hozat valamit.

Gyula. Köszönöm, épen most jövök a reggelitől. Csak azon obajtás vezérle ide, hogy megismerjem önt. Azonkívül pedig szerződésre is tudnám juttatni önnek szeretete méltó lányját.

Füzfá. Ah! — Fogadja ön, drága bugós uram, előre is legérzékenyebb hálámat. Jer, gyermekem; jer karjaim közé, oh Afanázia! igenis, jól tudám én, hogy te halhatatlanná teend a Füzfá nevet. Benced e név: Füzfá zöldelni s virágozni fog, mig — mig — mig — kiszárad.

Afan. Igen, édes atyám.

Gyula. Igen kedvező szerződésre segíthetem, valóban.

Füzfá. S hol? — Itt a pesti szinpadon?

Gyula. Nem.

Füzfá. Tehát kis városban?

Gyula. Igen is. Miskolcon.

Füzfá. Isten mentsen! Azon gyöngyöt és gyémántot, az én lányomat Miskolcra? nem, azt nem engedem. A főváros elveszítse őt? őt, egyetlen reményét e daljátékos világ miatt hanyatló nemzeti színészetünknek? ezért oktattam volna én lányomat? ezért plántáltam oly mélyen kis szivecskéjébe a komoly drámát, kellemes vigjátékot, s kacagató bohózatot? el e gondolattal. Itt Pesten kell föllépnie. Csak a fővárost taszítsa élvezetengerbe lányom első föllépte. Ismerem én ezen kisvárosi színházakat, mert 37 esztendeig tévelygtem egyik helyről másikra. (Szaporán.) Soroksáron, Szegeden, Pécsen, Karánsebesben, Lugoson, Komáromban, Irsán, Kun sz

Miklóson és Cinkotán, mely utóbbi hely utolsó fölépítem volt szerencsés látni. Mit használna különben azon iszonyu és rémitő süker, mit az első szerelmeseik s cselszövők szerepeiben araték? eddig csak adósság volt a haszon, még pedig anyyi, a mennyi hajszál van a fejemen. (Akaratlanul lerántja parókáját, mely alatt egészen kopasz.) De nem, ez rossz hasonlítás volt. Még sokkal több az adósságom. Pedig ha igazság szerint menne a dolog, úgy most Megyeri vagy Szentpétery helyén kellene állanom a pesti színpadon. De hiában, a színésznél is csak pártfogás és részrehajlás által haladhatni előre, s mind ezért már most boszút álland éretem Názikám, az én gyöngyöm, az én gyémántom.

Afan. Igen, ha már fölléphetnék valahára. — Alig várhatom azon pillanatot.

Fűzfa. Ugy van, mert a művészet szent tüzét táplálad kebledben. Te lányom vagy s atyáddhoz hasonlítasz. Szóval, te Fűzfa kisasszony vagy.

Gyula (félre.) Vén oktodi!

Afan. S próbám bizonyosan sikerülni fog. Oh, ha nyugalmas öregséget szerethetnék jó atyámnak.

Fűzfa. Lányzó, te megrendítet szívetem, te megpuhított és különben kő keménységű szívet. Egy könycessepp kezdetét vélem érezni, mely legalább öt felvonásnyi hosszú lehet egy zokogó elő s utójátékkal; Názikám, hozzád zsebkendőmet. (Afanázia a zsekrényhez megy.) Képzeli é ön, mikép fogja lányom a hercegnőket játszani?

Gyula. Hercegnőket?

Fűzfa. Bizonyosan! a kinek atyja husz évig csupán királyokat játszott, az bizonyosan játszhatik hercegnőket. Kétségkívül ragadt valami rá anyjáról, az pedig úgy játszá Maeszkásy Juliannát, hogy az állás deszkái is recsegték és ropogtak; ha pedig engem neki bocsátott az igazgató, oh, akkor úgy lemennydörgém Bank bánt és Hamzsabéget, hogy a függönykötelek mindig összezakadoztak, kivált anno — anno —

Gyula. De ha nem fog tetszeni Afanázia, s a közönség kifütyöli?

Afanázia (a fenékszínen.) Hiszen az borzasztó lenne.

Fűzfa. Nos hát aztán, mi több? vagy gondolja ön talán, hogy engem soha nem fütyöltek ki? — vagy igen, kifütyöltek százszor is, még pedig amugy derekasan, a mint csak lehet.

Gyula. S ön eltűrheté azt?

Fűzfa. Gyermekség, miudent megszokik az ember! a szokás pedig második természeté válik. Az én jel- s közmondásom: a ki mer az nyer. Ha kifütyölnek, én bizony már nem is hallom s föl sem veszem. Csak egyet nem tudnék tökéletesen megszokni, tudniillik az almákat s körtéket, mellyekkel néha ledobáltak, s mellyek már közönségesen kissé elérték, vagy elrothadtak, mint tulajdonkép a rossz világ mondani szokta. (Elveszi Afanáziaától a zsebkendőjét.) Köszönöm Názikám. De te gyermekem, olyasmivel soha nem fogsz megismerkedni. Téged szeretni s imádni fognak. Négy ezer forint lesz fizetésed, ostobaságig sok szabadságot kapsz művészi utazásra, s egészen a gyalázatosságig iszonyu külön bevétel.

(Kinyitja igen rongyos kendőjét. Gyula kacag.)

Fűzfa. Bocsánat, ön zsebkendőmet bírálja sze-

meivel? gyönyörű szövet, még négy illyennel bírok s két rozsszal. Lányom maga szegé be, s mondhatom, műkedvelők közt már többször tanúsítá használhatóságát.

Gyula. E zsebkendő?

Fűzfa. Dehogy, mit gondol ön? a lányom; tegnap is szerencsét csinált egy műkedvelők által játszott új darabban. Pedig olly háznál ám, hol fölvonások közt mindig fagyaltat kapnak a színészek, s ami több — ingyen.

Afan. Oh, be dicső volt!

Gyula. Az új darab?

Fűzfa. Az új darab? dehogy; a fagyaltat. De meg kell vallani, hogy lányom emlékező tehetsége még a hihetőségen is túl terjed. Gondolja csak ön, többi közt mindennap meglátogatja Gyöngy Adélt. Nála mindig ki kelle hallgatni a szerepét a mai új darabban, s most az egész farszto szerepet kívülről tudja csupán hallásból és által.

Gyula. Gyöngy Adél szerepét?

Fűzfa. Ismeri ön azon művésznőt?

Afan. (mosolygva.) Oh, ezen ur bizonyosan ismeri őt!

Fűzfa. A jó Gyöngy Adél — hiszen most magunkra vagyunk, tehát csak kimondhatom — bir ugyan némi szép tehetséggel, de lányomhoz hasonlítva! jó istenem! csak sajnálatra méltó.

Afan. Jó atyám! Én nagyobb művészno vagyok ugyan, az igaz; de ő barátném!

Fűzfa. Hiszen nem is szólok én róla háta mögött; isten mentsen, ahöz én nem értek. De a mi igaz, az csakugyan igaz marad. Én bücsülöm szép tehetségit, mert ő bizonyosan fog valamit érettünk tenni, s engem is jó szerződésre segít a pesti színháznál.

Gyula. Hogyan? — még ön is ujra komédiás akar lenni?

Fűzfa. Hogy akarok é? meghiszem bizony, még pedig mikép! kérdezze ön csak azon közönséget, mely tegnap az említett műkedvelők előadásán jelen volt, midőn lányom kedvéért egy kis segéd-szerepet játszék. Csodadolgotat fog ön hallani.

Gyula. Tehát ön is játszék ott?

Fűzfa. Játszottam bizony, s ni, most egy ropant tréfa jut eszembe, mely tegnap rajtam magamon történt. Tekints csak e nadrágra, Afanázia —

(Zsinóros hajdnadrágra mutat, mely hosszu is bő is.) Mit szólasz?

Afan. Hiszen ez nem a tiéd, atyus.

Fűzfa. Igen talpra esett megjegyzés. — E nadrág más férfi tulajdona, egy valódi óriásé, magosága öt láb tízengy hüvelyk három vonal, s a bajsza valóban iszonyatos, sőt borzasztó, kivált kis gyermekek előtt. De a nadrágom úgy áll, mintha belőle nőtem volna ki.

Afan. Dehogy, hiszen rendkívül hosszu.

Fűzfa. Gondolod? — Hm — pedig egy arasznyit vágtam már le belőle ma reggel. De halld csak, mikép történt tulajdonkép az egész tréfa. Első felvonásban az öreg katonát kelle játszanom; fontos szerep az, mely ugyancsak játszatja magát, hiszen tudod, ezt kelle mondanom — hogy is van csak? — na akármit mondék, hagyjuk el; elég, hogy tegnap sugó nélkül is el tudtam volna mondani. Jól van te-

hát — de mikor öltözéshez fogtam, nem találhatám sehol a szükségest. Én mindent fölforgaték, de hiában; na hiszen tudja ön, minő rendetlenség szokott közönségesen uralkodni mi den nem rendes, vagyis műkedvelő társaságnál. Végre találók egy rossz formaruhát, jól van; egy csákót, még jobban van; de (nadrágjára üt) ezt nem, pedig saját vörösesikós vászon nadrágomban csak nem játszhatám el az öreg magyar katona szerepét. Már kezdeni akarék az előadást, s én legnagyobb zavarba jövök. A darab szerencséje vállaimon feküdt s egy nyomoru nadrágtól függött. Végre megpillanték egy város hajdut, kit a rendőség elmés gondossága az ajtó mögé állita a támadható tolongás elszéllyesztése végett. Isteni eszmé villant keresztül agyamon. Hozzá sompolygék — mintegy illy formán — s burnótot kínálók neki s szólék vala hozzá: (torkát köszörül) bajtárs, tobákol ön? Ez hizele neki s igen illő alkalmul szolgált bővebb értekezésre. Most valódi ügyes fordulattal közelebb járulék célomhoz. Bajtárs, szólék ismét, látván tartásából, hogy valamikor katona volt emberem, s tudván, hogy a katonák szeretik e megszólítást hallani; tehát: bajtárs, ön nagy szolgálatot tehetne nekem, valóságos barátságot. (Változtatott hangon.) Mit akar tölem uraságod? kérdé a hajdu. Szeretném, felelék, ha ön kissé ide kölcsönöznéd hekem nadrágát. A hajdu nem akarta kívánatomat teljesíteni s goromba készült lenni, mit én egészen természetesenek talalék. Előadám neki azon iszonyu zavart, melyben valék, s a nemeslelkü emberbarát mosolyga! — Most könnyen kezdem magamat érezni, mert midőn a hajdu mosolyg, már félig rendesen meg van győzve. Én ostromra rohanok. Ő enged — csak egy óra negyedre, bajtárs — végre győzők; ő megadá nekem a mit kívánék s főlhuzott vörös csikოსomat köpönyegével gondosan elrejtvé, nyugodtan várá a darab végét.

G y u l a. Hahaha! S tovább?

F ü z f a. Én föllépek — jól van — kivivom a szokott sükert, s lelépek, elhalmozva —

G y u l a. Rothadt almával.

F ü z f a. Mindegy; elég hogy leléptem.

A f a n. De mikép történt, hogy —

F ü z f a. Türelem, Názikám. Midőn a szinfalak mögé léptem, egy régi jó barátomat pillantám meg; hiszen te is emlékezel bizonyosan rá, egyszer olly nagy tapssal játszá Saidár és Rurik szerepét egyszerre Irsán. Na, jól van, mi örvendünk az örvendetes viszontlátáson. Én hirtelen elvetem a csákót s formaruhát, s együtt egyenesen a vörös ökörbe siettünk, hol addig idogáltunk, hogy végre az éjszél riaszta széllyel bennünket, s akkor verém csak észre, hogy a hajdu nadrága rajtam maradt.

G y u l a. S a hajdu?

F ü z f a. Feledés rá!

A f a n. Szegény ember; bizonyosan legnagyobb zavarba jött. (Az ajtó felé hallgatózik.) Valaki jó hozzánk, atyám.

G y u l a. Hihetőleg a város hajdu.

F ü z f a. Nem, én Gyöngy Adél szavát hallom.

G y u l a. Adél? — Ha itt találna!

F ü z f a. Barátánk, védangyalunk? sietek őt érdemei szerint elfogadni. (El.)

Negyedik jelenet.

Afanázia. Gyula gróf.

G y u l a. Ha Adél engem önnél talál, kikaparja szemeimet, s aztán ön sem számolhat pártfogására.

A f a n. Tehát távozzék, gróf ur.

G y u l a. De hová? — ah, oda —

A f a n. Az istenért, ne, az az én szobám.

G y u l a. Annál jobb.

A f a n. Hogyan? de hiszen mindegy. Szobámból egy ajtón a folyosóra juthatni.

G y u l a. Mindegy, én a szobában maradok, akár estig is, ha meg kell lenni. (El.)

A f a n. Csak az kellene még. Gróf ur, azt igen komolyan megtiltom.

Ötödik jelenet.

Afanázia. Gyöngy Adél. Füzfa.

F ü z f a (énekelve vezeti be Adélt.)

A dicsőség fényugára

Lengjen Adél homlokára!

A d é l. Ej, ej, minő udvarias tud lenni, édes Füzfa ur.

F ü z f a. Van szerencsém önnek egy fiatal börgöst, brügöst, gordonkást — (körül tekint,) hová lett azon fiatal ember?

A f a n. Már elment, édes atyám. (Adélhez.) Valóban szép, hogy meglátogatott ön bennünket.

A d é l. Jó napot édes Afanáziam; hiszen megígértem már többször. Tehát ez lakástok? nem mondhatni ugyan, hogy rendkívül fényes, de türhetően tiszta.

A f a n. Jó isten! nem lehet a mi lakásunkban minden olly tündöklő, mint önnél.

A d é l. Kedves gyermek, ne irigyeld. Gazdagság egyedül nem tesz boldoggá.

F ü z f a. Valóban nem; főkép ha a szív bizonyos ürességet érez — bizonyos ürességet, mondom.

(Zsebeit tapintja.)

A d é l. Ugy van — atyád ismeri az ürességet, kedvesem. Oh ha tudnád! egy férfi szörnyeteg, kinek mindent föláldozék, kit szereték — kik még most is szeretek —

F ü z f a. Hogyan? ön most is szereti még őt? — Azon szörnyeteket?

A d é l. Ó hülsen lett, s elhagyott; hiszen te ismered őt — a gróf —

F ü z f a. Oh, a grókok veszélyesek szoktak lenni. Ha megélném, hogy gróf udvarolna lányomnak; hah — haragudni fognék.

A f a n. (félre.) Jó isten, ha tudná! (Fenn.) S ön mégis szereti őt?

A d é l. Parancsolhatni a szívnek? ő jelképül s példányul szolgálhat minden fiatal divaturacsnak, mert ő szép, lovagi szellemű, s rémitően gazdag!

A f a n. Talán kissé féltékeny, mivel Fanyardi ur is udvarol önnek némellykor.

A d é l. Istenem, hiszen nem mutathatok ajtót

azon embernek. Ő szokta rólam mindig a bírálatot írni. Valóban utálok.

Fűzfa. Bírálatait?

Adél. Dehog; látogatásait, s illy lelki állapotban menjek most próbára, s lépjek föl még ma este uj szerepben! Oh, igen boszus valék ma, s gondolám, meglátogatom már azon embereket, talán használ az elszorakodás. (Leül.)

Afan. (félre.) Azon emberek? nézze meg csak az ember!

Fűzfa (félre.) Pih, de magos lovon ülünk! De elhiszem, három ezer forint fizetés, szabadság, jutalomjáték. Rágj, rágj, mérges fereg; de hallgass!

Adél. Mégis utána kell már mennünk, mit tehetnénk értetek.

Fűzfa. Drágalátos jóltevő lény! ön helyet ígért lányomnak a színháznál, nagy s megfoghatatlan művész.

Adél. S megis tartom szavamat. A karnál szerzek neki helyet.

Afan. A karnál?

Fűzfa. Ka-ka-karnál?

Adél. Önt pedig, édes Fűzfa, reménylem jegyzedővé tehetni.

Fűzfa (sértve.) Egy művészt, ki emberszerepeket játszott, jegyzedővé?

Adél. Az épen nem megvetendő hivataloska. A gyöngéd atyák s pattogó zsörtölődő öregek többnyire azzal végzik pályafutásukat.

Fűzfa. Lehetséges, de egyszersmind lealázó. s én még nem akarom bevégezni pályafutásomat. A futással föl hagyjak, holott még nem is kocogtam, sőt csak épen lépést is alig haladék? ohó, megfoghatatlan művész, oly mélyre még nem süllyedtünk. Én művész vagyok, s ember és hősi szerepeket játszottam s mint művész akarok meghalni; igen, én deszkákon akarok meghalni és nem máshol. — Oh, szólni fogunk még egymással, csak játsza el lányom előbb első szerepét!

Adél. Első szerepét? s hol?

Afan. Itt; ugyanazon színpadon, mellyen ön játszik.

Adél (föláll.) Mit hallok? már ez ugyancsak bátorság!

Afan. Ugyan miért? vagy nem játszott ön soha először? s nem tetszett azonnal a közönségnek?

Adél. Én! az egészen más. Nekem tehetségeim vannak —

Fűzfa. Igenis, tehetségei és nagy mértékű szerénysége! de ki mondá önnek, nemzetes Gyöngy Adél kisasszonyom, hogy az én lányom nem bir tehetségekkel?

Afan. Édes atyám!

Adél. Látja ön, Fűzfa ur, Afanázia okosabb önnél, s ha tanácsomra akar hallgatni, menjen inkább férjhez, mint színpadra, mert az biztosabb, habár valamennyire mindennapiabb is.

Fűzfa. Semmit mindennapiasságról. Lányom játszani fog.

Adél. Ám legyen; ha épen úgy kívánja ön, tehát menjen vele valamely kisebb városba, vagy még inkább faluba, talán a fülöpszállási társasághoz.

Fűzfa. Ott már voltam. Szót sem Fülöpszállás-

ról, mert szállás és állás igen közel állnak egymáshoz.

Adél. Tehát a hol akarja ön. Várjon, míg lányom kis ügyességet szerez magának, mig jobban kinövi magát —

Afan. (félre.) Megpukkadok.

Fűzfa (alig tartóztatva magát.) Mégis csak gondolnám, nemzetes Gyöngy Adél kisasszony, miszerint — hogy — azon színpadon is, hol ön —

Adél. Megörült ön? s talán épen az én osztályomban?

Fűzfa. S miért nem?

Adél. Ez már mégis sok!

Fűzfa. Művész, mérsékelje ön magát kifejezésiben!

Adél. Tegyük föl, hogy sükerülne hozzánk jutnia. Ha nem tetszik, ugy minden elveszett, ha pedig tetszik, ugy körömbé vág, s azt én nem türhetem, s háboru támadna köztünk életre halálra.

Fűzfa. Én nemtelenek tartom e nézetet.

Afan. Rám nézve legnagyobb mértékben sértőnek.

Adél. Isten velünk. (Félre.) Föllépni az én osztályomban! Ugyan ki hallott valaha illyest? (El.)

Hatodik jelenet.

Afanázia. Fűzfa.

Fűzfa. Oszolj, goromba első szerelmesné. Boszuságom kövesse nyomdokidat! soha életemben illy durva kevelységet még nem tapasztalék.

Afan. Hiszen édes atyám, te magad is számtalanszor mondád, hogy a valódi lángész mindig szükségkép büszke.

Fűzfa. Oh, ha megélhetném, hogy még legjobb szerepeit elkaparitnád orra elől.

Afan. Hiszen csupán tőlem függ, hogy szerelmét elkaparitsam.

Fűzfa. Mit?

Afan. Igen, igen! Gyula grófot, ő szeret engem, saját szájából hallám, hogy csupán miattam hagyá el Adélt.

Fűzfa (megöleli.) Oh drága gyermek! oh gyermeke szerelmemnek! ne menj a rozsz gazfiak után, ha még olly édesen hivatgatnak is. Maradj vén apádnál, derítsd föl öreg napjait lehetőségig nagy gázzal!

Afan. Légy nyugodt, atyus; a gróf egészen közönös előttem, s teljességgel nem vagyok oka, hogy épen most itt volt.

Fűzfa. Kicsoda? hol? mikor? talán azon fiatal bögös a szerződési ajánlattal? oh vállalkozó bátor hangművészi muzsikus!

Afan. Gyula gróf volt az; de én elküldém őt.

Fűzfa. Elküldéd? szép; de hová, hiszen én a lépcsőkön valék?

Afan. (szobájára mutat.) Oda!

Fűzfa. Szobádba? hallod, Názi, ha te az ilyesmit elküldésnek nevezed, ugy égfelé meredeznek hajszálaim. Lássuk csak. (A szobába siet.)

Afan. Édes atyám, édes atyám! Ha még ott lelné őt!

Fűzfa (visszajő, kezében papírdarabbal.) Elment, a folyosó ajtó nyitva! gyalázat — de szerencséje, hogy elinált, mert én megsemmisítettem volna őt. Egy iv papírt találék, s arra ő bizonyosan irt valamit.

Afan. Hiszen e papír egészen levélhez hasonlít.

Fűzfa. Valóban, csalótásig levélhez hasonlít. De cim nincsen rajta — kinek szől? — mindegy — arra tulajdonkép nincsen is szükség. Tekintvén a helyzetet s egyéb körülményeket, a levél hozzád van intézve.

Afan. Talán el akarod olvasni, atyám?

Fűzfa. Minden esetre, hiszen így legrövidebb uton fogjuk megtudni, mit akar tulajdonkép azon grófi bögös. Mégis kíváncsi vagyok. (Olvas.) „Szerelmemet nem nyomhatom el. Szenvedélyem erősebb, szemrehányásidnál.“ Ugy? már tégez? — tovább: „Mondj le a színészeztől s szívem örökre tiéd.“ Kérem, csak tessék megtartani. „És kezem is.“ Ah, ez már valami. „Ma este várj rám, eljövök válaszódt. Fényházi Gyula gróf.“

Afan. Már ez hallatlan vakmerőség!

Fűzfa. De még azt is lehetne mondani, hogy soha nem is létezett szemtelenség! Mivel az az izé gróf, mivel ennek az izének sok pénze van, s mivel ez az izé szép, tehát mindent szabad kénye szerint vél cselekedhetni.

Afan. Atyuskám, én nem vádolhatom magamat.

Fűzfa. Nyugtasd meg magadat, hiszen ismerem szivedet s erényedet — de ő elég észrevehetőleg házassággal integet. Ez mégis méltányt érdemel. Hallod, Názikám, mondd meg őszintén: érzed é valóban azon bizonyos ellenállhatlan hivatást a színművészetéhez?

Afan. Bizonyosan. — Semmi árért nem tudnék más jóvendőt választani.

Fűzfa. Már ez tehát más. (El akarja a levelet tépni.) De megállj! mit akarék tenni? — hogyan? de nem — de igen — miért nem, hiszen nincsen címe?

Afan. Mit mondál, atyus?

Fűzfa. A merény borzasztóan vakmerő ugyan; de miért sérte meg s aláza le bennünket? (Az asztalhoz megy s címet ír a levélre.) Papírt, borítékot, s aztán a címet.

Afan. Minő címet?

Fűzfa. Csöndesen, Názika — az oroszlán fölébred, hogy fiát, vagyis inkább lyányát védje. Te, Afanázia, karéneklöné, s én jegyszédő? ohó, így nem fogadtunk. Add kabátomat, de a legjobbakat.

Afan. Hiszen csak egy van.

Fűzfa. Tehát azt add ide. Te pedig tedd föl kalapodat, vedd nagy kendődet, s menjünk. Most a világ zajgó örvényébe fogunk rohanni.

Afan. (fölteszi kalapját.) Mit tervet forralsz, atyám?

Fűzfa. Te föllépsz!

Afan. Mikor?

Fűzfa. Ma este.

Afan. Hol?

Fűzfa. Adél mellett.

Afan. Minő szerepben?

Fűzfa. Mint Vérváriné. De előre; bátorság, vakmerőség, tolakodás, szemtelenség s atyai sze-

retet vezérlendik lépteimet. Én érzem, hogy borzasztó vagyok föltétimben, de mégis véghez viszem — mert jelszóm: a ki mer az nyer.

Csatára tehát Fűzfa és sarjadéka,
S babértól lesz ma homlokodnak árnyéka!

(Elmennek.)

Második felvonás.

(Félig világított színpad, mint próbán szokás. A disztimények rendtelenségben.)

Első jelenet.

Színészek s színésznők (ülnek, vagy föl s alá járnak.)
Rendező.

Rendező. Tizenegy óra elmúlt! s még sem kezdetjük a próbát. Na, ha e darab ma este jól megy, úgy valóban csak isten akaratjának köszönhetni! (Kitárja a nagyjátékszíni cédulát.) „A magyarok a holdban, vagy: gyilkosság, őrfjongság, szerelem és vérontás. Nagy regényes, hősi, tüneményes érzékeny, szomorujáték egy felvonásban.“ Gyönyörű és kövételésre méltó cím! olly cím, hogy minden betűjéből tele ház kandikál ki. Ah, az igazgató ur.

Igazgató (a színpad mögé.) Jól van, jól. Ma nincsen időm; épen most kell kezdeni a főpróbát.

Második jelenet.

Előbbiek. Igazgató.

Igazgató. Ah, jó reggelt urak s tekintetes asszonyok. (A színészek s színésznők tisztelnek.) Egy zártszék s páholy jegyünk sem maradt. Fulalásig tömve lesz a ház, félek, hogy a nagy gőz majd eloltja a légszuszvilágot. Itt van már Bókosi?

Rendező. Tekintetes Gyöngy Adél kisasszonyhoz ment, alázatosan megkérni őt, hogy méltóztatásék próbára jöni.

Igazgató. Annál jobb. (Sokat tobákol.) Rendben é már a színpad? — állíttassa fel ön a disztiményeket.

Rendező (a fenékszinbe menvén.) Hannes, Mathiesl, Sepl, Ferkó; gyorsan, eresszék le a hátulsó függönyt s állítsátok föl a szükségesekeket. — Helyet a színpadon, helyet. Urak s asszonyságok, nem méltóztatnának kissé a gyűlésszobába visszavonulni, mig itt minden készen lesz?

(A színházi dolgozók megjelennek mindennapi öltönyökben, s valamely szép vidéket állítanak föl. A színészek s színésznők a színpad mögé vonulnak.)

Harmadik jelenet.

Igazgató. Rendező.

Igazgató. Megöli az embert a sok dolog, midőn illy új darabot kell színpadra hozni. Igy! a színpad rendben van. Jelen vannak é már az urak a hangászkarban?

Rendező. A dobos még nincsen itt, a mint látja igazgató ur, pedig annak a színpadi hangászok közt is meg kellene jelenni.

Igaz. Jegyezze ön fel őt büntetésre. (A hangászkarhoz.) Kérem uraim, ne játszanak önök ismét olly igen hangosan, mint minap a Peleskei notáriusban a vasas németek dalát, hiszen alig hallható a közönség Megyeri ur szavát; különösen pedig kérem, hogy a kürtök ne rekedjenek el ismét.

Rend. (lassan.) A mai darabnál alkalmasint megköszönné a közönség, ha nem kellene minden szót hallania.

Igaz. (lassan.) Igaza van önnek; a költő még nincsen itt, tehát bátran szólhatunk.

(A színpalak között kacaj hallatszik.)

Igaz. Mi az? ki merészel kacagni, midőn én beszélek?

Rend. (oda tekintvén.) Ah, tudom már. Azon furcsa történetet beszélnek, melly tegnap este egy város hajdu nadrágát éré a műkedvelők játékszíni előadásán —

Igaz. Ugy, ugy; hallék a dologról. Egy öreg volt színész elcsalta a szegény hajdu jó nadrágát. Hahaha! De most nincsen időnk kacagásra. Még sem érkezett meg Gyöngy Adél? s hol a sugó?

Rend. Épen most búvik palotájába.

Igaz. Miért olly későn, Gillyén ur? komolyan tiltom az illy rendetlen hanyagságot. Vigyázzon ön különösen az első cselszövőnkre, mert az bizonyosan ismét egy szót sem tud szerepéből. — Még sincsen itt az első hős?

Rend. Fájdalom, nincsen.

Igaz. Meg kell büntetni.

Rend. Rekedty asszonyosság sincsen még itt.

Igaz. Azt is meg kell büntetni.

Rend. És Gyöngy Adél —

Igaz. Azt is meg kell — vagy — azaz — azt nem kell megbüntetni, mert ugyan megjárónk. Első szerep! s azon kívül nyakamra uszitaná Fanyardit, azon ördögös fickót, ki halálig bele bolondult. — (Zaj a színpalak mögött.)

Ah, bizonyosan most jó.

Rend. Nem; egy ur, ki szólni akar önnel.

Igaz. Pillanatnyi nyugalma sem lehet az embernek.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Füzfa. Afanázia.

Füzfa. Azon megbecsülhetlen becsületet ohajtom, hogy szerencsém lehessen az igazgató urral beszélni.

Igaz. (hirlapot huz ki zsebéből s olvas.) Az igazgató nincsen itt. Lakásán megtalálhatja ön talán őt.

Füzfa. Szerencsétlenségemre épen ide jövék, s hallám, hogy a főpróbán van az igazgató ur.

Igaz. Hazudtak önnek — mondom, hogy nincsen itt.

Rend. (félre.) Ez ám a határozottság.

Afan. (lassan atyjához.) Hiszen ez itt maga az igazgató.

Füzfa (lassan.) Csöndesen, mindjárt mienk lesz. (Fenn.) Bocsánat, igazgató ur!

Igaz. De mikor mondom önnek —

Füzfa. Vannak férfiak, kik sokkal hiresebbekké tévék magukat, hogysem ismeretlenül maradhatnának. Olly férfi, mint ön! a legügyeseb színházi vállalkozó egész Magyarországon s minden hozzá kapcsolt tartományban.

Igaz. Uram!

Füzfa. Legyünk őszinték, igazgató ur. Jer, gyermekem, hajtás meg fejedet s csodáld századunk egyik legnagyobb kormányzó elméjét.

Afan. Igen örömet, édes atyám. A hír már olly sokat tudatott velem az igazgató urról.

Igaz. Ön igen udvarias — de igen sürgetős dolog vár rám, és —

Füzfa (félre.) Ne gondold, hogy olly könnyen szabadulhatsz tőlem. (Fenn.) Igen, a hír, s azon kívül még unokaöcsém is, a lapszerkesztő —

Igaz. (félre.) Micsoda? szerkesztő?

Afan. (lassan.) Micsoda unokaöcséd?

Füzfa. Hallgass, Názika!

Igaz. Mivel szolgálhatok önnek tulajdonkép, uram?

Füzfa (félre.) Aha, munkál már a szerkesztő. (Fenn.) Hallám, hogy ön ma főpróbát akar tartani az új darabból, s mivel én művész vagyok, lányom pedig művésznő, s mi mindnyájan művészek vagyunk, tehát gondolom — hogy —

Igaz. (tűrhetetlenkedve.) Vagy egy! igen örömet, a földszínen még mindkettőjük számára lesz hely — Szaladj, vezesd le ez urat s lyányát —

Füzfa. Kérem alázatosan, épen nem sürgetős a dolog. Nem földszint, hanem itt a színpadon van az én lányom helye.

Igaz. Mikép értsem ezt? ő nem földszint, hanem itt a színpadon akar helyet foglalni?

Füzfa. Unokaöcsém, a szerkesztő, legalább úgy vélekedik. Ő azt hiszi, hogy gyermekem rendkívül nagy tehetséggel bír, pedig ő ugyancsak ért ám hozzá. De hiszen ön is műismerő, igazgató ur — tekintsen csak e szende szemérmes hölgyre — hajtás meg magadat, Názikám. Lányom neve: Füzfa Afanázia. Igazgató ur!

(Afanázia bókot csinál.)

Füzfa. Ezen hölgy az én lányom, igazgató ur, én hízleghetni vélek magamnak, hogy ő az én lányom. Én kizárólag színpadra nevelém s képezém ki őt; ő csinos mondom, mert kitünőbb nevezettel nem akarok élni, s iszonyu elmével bír, miként ön tapasztalni fogja, mihelyt szerződésre lép vele.

Igaz. Mikép érti ön ezt?

Füzfa. Nemde, gyermekem, szeretnél az igazgató urral szerződésre lépni?

Afan. Oh igen, édes atyám!

Fűzfa (az igazgatóhoz.) Épen így szól unokaöcsém is, a szerkesztő.

Igaz. Valóban? (Udvarilag.) Rendkívül örvendek ily szeretetre méltó fiatal művésznővel megismerkedhetni; de sajnálva kell mondanom, hogy már minden szereposztályra van emberem.

Fűzfa. Nem tesz semmit — mégis jó lenne, ha majd egyszer valaki megbetegszik —

Igaz. Nálam nem betegszik meg senki.

Fűzfa. Már az sok; de hiszen mégis megtörténhetnek —

Afan. (lassan.) Mint látszik, ma már csakugyan nehezen jutok föllépéshez.

Fűzfa. S ne lett volna hatása azon levélnek? — Az én lányom, Afanázia, mindent játszik, igazgató ur, mondom, mindent —

Igaz. Mit jelent e szó?

Fűzfa. Mindent!

Afan. (jélenken.) Én igen sok szerepet tanulék be már, s táncolok és éneklek, azonkívül pedig legjobb szándékkal bírok, s a közönség bizonyára kegyességgel fog irántam viselkedni.

Fűzfa. Hallja ez, igazgató ur? ő táncol, énekel, játszik, s mind ezt legillőbben meghatározott árért, csupán nyomoru nyolcszáz forintért.

Igaz. Mind hiában; mondom, hogy nem találhatok helyet számára. Valóban sajnálom, de már ugy is szükség fölött sok fiatal hölgy van színházamnál, annyi, hogy néhány csupán mint tiszteletbeli tagja szolgál intézetemnek.

Fűzfa. Talán olyanok is vannak, kik igazgató urnak adnak valamit, csak hogy fölléphessenek?

Igaz. Uram!

Fűzfa. Oh művészet, művészet, hová süllyedél! midőn mondom: nyolcszáz forint, akkor azt értem, hogy csupán azért, mivel önnel van dolgom. Lányom csupán önhez kívánczik. Nemde, gyermekem?

Afan. Oh igen, édes atyám!

Fűzfa. Épen így vélekedik unokaöcsém is, a szerkesztő.

Igaz. Ez mind igen jó; de hányszor ismételjem még?

Fűzfa. S a szerkesztőnek igaza van. Igen, ön atya valamennyi költőnek s színésznek. Mondom, atya — igenis uram, atya. — Mit kell mindent köszönniök buzgalmadnak, nagy férfi, s szinpadra alkalmazásodnak és szabad belépti jegyeidnek! Nagy s rendkívüli férfi! (Erőteljesen.) Nagy s rendkívüli férfi. (Változtatott hangon.) Mit gondol ön, ha hatszáz forintért itt maradna lányom?

Afan. Ha atyám azzal megelégszik, igazgató ur, én —

Fűzfa. Igen, én ezzel is megelégszem, csak hogy e kitűnő férfi bölcs oktatása alatt láthassalak művésznővé érni. Tehétségeid, ismereteid és hihetetlen erényid mellett —

Igaz. A mint mondám, igen sajnálom — de —

Fűzfa. Szép, szép! már értim, s minthogy nem szeretem a sok szószaporitást, tehát mit gondolt igazgató ur, ha ötszáz forintért maradna lányom? Mit? —

Igaz. (nyugtalanul.) Mondom, nem lehet, ez utolsó szó. (Féle.) Kiállhatatlan vén ember!

Rend. Ah, itt jönnek már!

Igaz. Ki jó?

Rend. Gyöngy Adél kisasszony, és a költő.

Fűzfa (féle.) Ördög az ördög! a képzelt hatás nem sikerült, alkalmasint nem kapá meg a levelet.

Igaz. Kezdjük a próbát — helyet!

Fűzfa. Jer, jer, drága gyermekem, s vigasztald magadat, hiszen atyád mégis megmarad, s unokaöcsém is, a szerkesztő. (Menni akar.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Szaladj.

Szaladj. Igazgató ur, a dobos még nincsen itt —

Igaz. Mondám már, hogy büntetés alá kell vetni.

Rend. De azért még sem lesz itt, pedig szükség van rá a nagy diadalmenetnél.

Igaz. Mégis hihetlen, minő szörnyű rendetlenséggel megy nálunk minden!

Fűzfa. Önöknek dobusra van szükségök, uraim? Itt a dobos.

Igaz. Tudja ön verni a nagy dobot?

Fűzfa. Maga Jupiter sem tudná különben. Az orleansi szüzbem mint la Hire mindig én vertem a nagy dobot, melyet a kisbírótól szoktunk kölcsönözni.

Igaz. S ön kész most nekünk azon szivességet tenni?

Fűzfa. Magos és állandó örömmel. De lányom mellettem fog maradni a szinfalak közt, mert a jó erkölcs mindenek fölött becses előttem. Jer, gyermekem, ide a lámpa mögé állj, s ne akadályoztass senkit, érted?

Afan. Oh, atyuskám, látod, ismét hiában örvendék!

Fűzfa. Lassan gyermek, naplemente után kell csak dicsérni a napot s végén csattan az ostor. — Még egyet, igazgató ur, ön iránti szivességből 300 forintért is megmarad gyermekem.

Igaz. (eltávozván tőle.) Helyet, helyet. A nagy diadalmenet az első jelenetben.

Rend. Uraim, figyeljenek. A katonák egyenlő lépést tartsanak, s ne terjesszék szét lábaikat, mint a tót a hegyen. A foglyok szomorú ábrázatot mutatssanak — nyolc taktusnyi muzsika után általános indulás.

(Muzsika. A szinfalak között diadalmenet jő, elől: zászlóvivő, azután hangászkar, Fűzfa a két dobot veri, melyeket egy szerezsen visz előtte. Rendetlenség támad, melyet helyre állítani törekszik a rendező. Fűzfa rendkívül nagyon veri a dobokat. Több katonai kifejlés, mely alatt lábaira hágnak a statisták Fűzfának, ki aztán jobbra balra ütleteket osztogat a dobvesszővel. A menet a színház két oldalán rendbe áll. A muzsika megszűnik.)

Igaz. Ugyan méltóztassék már jöni, Gyöngy kisasszony; a menet már megállapodék, s ön még sem lép föl!

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Gyöngy Adél. Pókosi.

Adél. Talán dicséretes szokása szerint ismét büntetést akar ön rám szabni?

Pókosi (lassan az igazgatóhoz.) Vigyázó legyen ön, mert ma ismét borzasztó szeszélyben van Adélunk. Hallám, hogy grófi imádójával meghasonlott.

Adél. Bár csak tudhatnám, hogy minek tulajdonkép ma e próba? hiszen oly jól megy a darab, hogy kívánni sem lehetne jobban. Már 14 nap óta gyötörjük magunkat e darabbal, s annak csak a költő ur az oka, mert mindig talál még valami gáncsolandót.

Füzfá (elől a hangászok közt.) Ismerlek, krokodilus!

Pókosi. Jaj nekem, most neheztelni kezd rám szép Adélunk.

Igaz. Oh épen nem; de már most kezdjük a próbához.

Adél. Előre mondom, hogy minden megható s fárasztó helyet a próbán kihagyni szándékozom.

Igaz. De mikép menend össze aztán a darab ma este?

Adél. Akarná ön talán, hogy minden erőmet a próbára vesztegessem s estére ne maradjon semmi?

Pókosi. Hiszen az tulajdonkép nem is szükség. Még sincsen itt Dudás ur?

Rendező. } Dudás ur! Dudás ur! Ah, itt jó Szaladj. } valahára.

(Egy színész nyakig bundába s kendőbbe burkolva jelenik meg s a színpad szélén megáll.)

Pókosi. Drága Dudás ur, csak azon egyet tegye meg ön kedvéért, hogy csak nagy szerepe elmondása után közhögjön.

Igaz. Vagy inkább a föllépés előtt.

Afan (atyja oldalán, félig elfőde a statistiká által.) Mi lesz már most belőlünk, édes atyus?

Füzfá. Ne kérdezz, megpukkadok mérgemben.

Adél (előlép s szerepét próbálja.)

Milly dicsőn hangzik a véres győzelmi dal,

De dicsőn is vittünk a hold lakosival.

Szaladj (levéllel jó a színpalak mögött.) Egy levél Gyöngy Adél kisasszony számára.

Adél. Levél? nekem? (Elveszi.)

Igaz. (főlgrik.) Szaladj, mit merészelt kend cselekedni? mikép bátorkodik kend levelet hozni Adél kisasszonynak, midőn épen szerepét próbálja?

Szaladj. Citissime van rá írva.

Igaz. (a rendezőhez.) Irja ön fel őt. Szaladj büntetést fizet.

Füzfá (lyányához.) Aha, ez bizonyosan a gróf levele.

Adél (főlnyitja a levelet.) Mit látok? Gyulától!

Rend. Tovább, kérem, csak tovább!

Adél. Különös, hogy már egy levelet sem olvashat békével az ember.

Igaz. Lakásán ezret is olvashat ön, de itt most szolgáltaiban vagyunk.

Pókosi. Tovább, tovább!

Adél (félre.) Még mindig szeret engem! ismét visszatér hozzám!

1843. IV. KÖT. X. SZÁM.

Füzfá. Aha, most jó a vihar.

Afan. Gondolod, atyus?

Adél (szerepét folytatva.)

S e győzelemre a serget én gyöngé szűz

Vezérlém, kinek keblében nincs földi tűz.

(Félre.) Ó ma este várakozni fog rám, s nekem játszanom kell ezen unalmas darabban!

Szerelmet csak a szép hold iránt érezek,

(Félre.) Bár csak segíthetnék valamikép a dolgon.

Pókosi. Itt van ni; már ismét megakadt ön.

Adél. Mit gondol, költő ur; én s megakadni!

Mitőn sugáriba bámulva nézdelek —

Pókosi. Kérem alázatosan, ne méltóztassék stylizálni; ámulva, tessék mondani, nem pedig bámulva.

Adél. Szerepemben bámulva fordul elő.

Pókosi. Az a leiró hibája, mert ámulva kell lenni; bámulva igen mindennapias, és a borju is bámul az új kapura.

Adél. Én pedig megmaradok a bámulva mellett, mert úgy úgy tanulám be, s kétszer nem fogok tanulni.

Füzfá (örömmel.) Hah, ez dicső, igen dicső!

Pókosi. Ez mind igen jó s helyes lehet; mindazáltal csakugyan mégis minden esetre kérnem kell, hogy méltóztassék mondani: ámulva.

Adél. Nem fogom úgy mondani. S egyáltalában kérnem kell önt, költő ur, hagyjon engem nyugalomban örökös javitgatásával, mert ezt már többé kiállani nem fogom.

Füzfá (félre.) Dicsőnél is dicsőbb! most költő csak egyet tégy kedvéért, légy goromba, légy pokrócilig goromba s én elértem céloimat.

Pókosi. Önt ismét a szeszélyesség bántja — Gyöngy Adél kisasszony; jól ismerem én az illyest.

Adél. Hogyan? szeszélyesség? oh, meghalok! Hah, e szörnyű göres! szemeim homályosulni kezdenek — széket —

Afan. Nézzed csak atyám, valóban beteg lett.

Füzfá. Semmi baja, hidd el, csak a levél fúrja fejét.

Adél. Miért boszant ön olly bámulatos haszontalansággal, mint e nyomoru szó, ámulva? széket, mondom, alig birnak már lábaim.

Igaz. De kérem alázatosan legdrágább barátném, méltóztassék az új darabra gondolni.

Adél. Ne szóljon ön azon darabról semmit; halálomat fogja az okozni. (Leül.)

Igaz. Nincsen itt költő valahol orvos? kinél van néhány esőpp kölni víz?

Rend. Vagy törkölypálinka?

Füzfá (félre.) Derék, ez törkölypálinkát akar neki adni, mintha hasrágás gyötrené.

Igaz. Ah, itt a kisasszony kötő kaskája; talán abban lesz valami szagos szesz.

(Átadja Adélnek a kaskát, mely a földön hevert, s Adél a kapott levelet bele rejti.)

Füzfá. Aha, most a kaskába rejti a levelet.

Adél (hirtelen főlgrik.) Én nem játszom ma este. Mind. Ah!

Igaz. De legkedvesebb barátném!

Adél. Forduljon ön ezen bámulva s ámulva itt álló költő urhoz; játszó helyettem ő, ha mindent jobban akar tudni, mint én.

Igaz. De kérem alázatosan, a közönség!

Adél. Mit nekem a közönség. Adasson ön más darabot, s azzal vége minden bajnak. En ma egytájjában nem játszom.

(Gyorsan el.)

Hetedik jelenet.

Előbbiek. (Adél nélkül.)

Pókos. Ki merne asszonyokkal vitatkozásba bocsátkozni. De várható a kisasszony, míg én ismét szerepet irok számára. — Tegyen ön a mit akar, igazgató ur, én visszaveszem darabomat. Adja ide sugó ur. (Elveszi a sugótól a kéziratot s elmegy.)

Nyolcadik jelenet.

Igazgató. Rendező. Füzfa. Afanázia. Színészek. Színésznők. Katonák.

Igazgató. Itt van ni! ugyan ki gondolhatta volna ezt? ismét változtatni! annyi fáradság s költőség után — valóban tönkre kell jutnom.

Füzfa. Nem! nagy férfi, te nem jutsz tönkre; mondom, még nem!

Igaz. Micsoda? ki szól itt?

Füzfa (a dobokra ütve.) Én, rendkívüli lelkes nagy férfi!

Igaz. Mit szóla ön?

Füzfa. Csak azt mondom, hogy lyányom az egész szerepet kívülről tudja. — Gyöngy Adél nem akar? jól van, az én Afanáziám akar. — Jer drága gyermek, te fogod ma játszani Adél szerepét.

Igaz. Uram, eszén van ön?

Füzfa. Rendkívül, sőt mondhatom, kitünőleg eszemen vagyok. Mondom önnek, lyányom kívülről tudja az egész szerepet, s még ma este eljátszhatja. Próbával, vagy próba nélkül, mindegy; ő eljátsza. Én jót állok érte. Hiszen akarsz Názikám, nemde?

Afan. Oh, fölötte örömet.

Igaz. Valóban vakmerő vállalat. De jól van, megmutatom ezen Adélnek, hogy rabszolgája csakugyan nem vagyok. Ön játszani fog, s gondom lesz rá, hogy szerencsés legyen a siker. (A jelenlevőkhez.) E kisasszony ma fel fog lépni Adél szerepében; kikérem magamnak, hogy mindenki kettőzött iparral működjék. (Füzfához.) De a költőnek is meg kell előbb egyezni. Látható ön, hogy kéziratát elvívé.

Füzfa. S csak ezen akad ön fel? azt meg fogjuk nyerni. Ezennel hozzá sietek, szívét meglágyítom, s visszahozom őt ide a dicsőség s hirtelen betegségek mezejére.

Igaz. De előre mondom önnek, a költővel nem könnyen boldogulhatni.

Füzfa. Kábáság! egészen más embereket is meg tudék én már lágyítani, nemde, Názikám, meglágyítjuk őt, mint a vesepecsenyét.

Afan. Én örömet elkövetek mindent.

Igaz. Tehát csak gyorsan; vegyenek önök bérkoesit.

Füzfa. Jer, lyányom, jer, ön pedig, igazgató

ur ragasztasson nagy cédulákat a falra, melyeken óriási vörös betűkkel legyen hirdetve, hogy Füzfa Afanázia kisasszony ma életében először színpadra fog lépni. Nyomassa ön azt is a jelentésre, hogy lyányom még csak lőtfélf estendő; lehet ugyan, hogy valamivel talán többecske, de az nem árt.

Afan. Most azonban remegni kezdek, midőn ohajtásom teljesülése közelit.

Füzfa. Ne búsulj, gyermekem, madj fog az igazgató ur embereket küldeni a karzatra, kik minden szavadat megtapsolják. (A közönséghez.) Önök pedig, uraim s asszonyaim, legyenek kegyesek kedves egyetlen gyermekem s végső reményem iránt. Ezenel minden családapa, családaya s családi pletykaüző szíves ótalmba ajánlom remegő lyányomat — tapsoljanak önök isten nevében, egy vén apa könnyörög, tapsoljanak!

Igaz. Ugyan siessen ön már valahára.

Mind. Várakozni fogunk öre.

Füzfa. Dicső; a darab meg van mentve. Tehát csakugyan igaz, hogy a ki mer az nyer, mert már valóban enyim a győzelem. (A hangászokhoz.) Uraim, játszanak addig valami szépet, hogy az urak s asszonyosságok ne unatkozzanak; tüstént ismét itt leszek.

(Elmennek.)

Harmadik felvonás.

(Szoba Pókosinál. Könyves szekrény, íróasztal satb.)

Első jelenet.

Fényházi Gyula. Doromb.

Gyula. A tekintetes ur nincsen honn?

Doromb. Nincsen, gróf ur; most új darabja próbáján van.

Gyula. Az nem fog örökké tartani, s én tehát bevárom őt. (Az ablokhoz ül.)

Doromb. Méltóztassék csak helyet foglalni — istenem, ma egész házunk fenekestül föl van forgatva. Valahányszor új darabot csinál a tekintetes ur, mindig annyit kell futkosnom, hogy lélekzetem is elmarad. Ma reggeli hetefél óra óta mindig ingyenjegyeket osztogattam a városban; de ugyancsak tömvejs lesz ám nézőkkel a színház. Meg kell vallani, hogy a közönség szereti uramat, darabjait és ingyenjegyeit. — De ime, itt jó már a tekintetes ur.

Második jelenet.

Előbbiek. Pókos. (kedvetlenül lép be.)

Pókos. Jól van, jól. — Vigyen el mindnyájukat az ördög! — Nem akarok hallani semmit, s nem akarok szólni senkivel. Minden emberi arc kiállhatatlan előttem. (Dorombhoz.) Hol néném?

Doromb. A tekintetes ur csizmadiájának, kinek legényei koszorukat szoktak dobálni a karzatról, hét ingenyjegyet vitt a mai előadásra.

Pókosi. Ez hiányzott még. Háló öltönyömet!

Gyula. Az istenért, barátom, ön borzasztóan jó kedvű. Mi baja történt?

Pókosi. Ah, mit látok? ön itt, gróf ur? bizony észre sem vevém önt. Bocsánat; kérdi ön mi történt velem? oh, a játékszin, a játékszin! Valóságos pokol az földünkön. — Mire vár az asszony még?

Doromb. Csak akarom még a tekintetes urnak mondani, hogy itt volt az ispánunk, s elhozá a pénzt a minap eladott buzáért.

Gyula. Ej, ej, költő barátom, mint látszik, jó hasznót hajt ezen pokol. Ispán — eladott gabona — valóban —

Pókosi. Az ősi örökség, édes gróf ur, a színházban eddig még csak dicsőséget lehet aratni, de kenyérnek valót nem.

Gyula. Jó különböztetés.

Pókosi (Dorombhoz.) Senki számára nem vagyok honn. De mégis, ha a városkapitány küld valakit, azt azonnal be kell bocsátani. — Folyamodást nyujték be hozzá tegnapi, s választ várok rá.

(Doromb el.)

Harmadik jelenet.

Pókosi. Gyula.

Gyula. Minő folyamodást?

Pókosi. Egy szegény költő lakik házamban, ki igen rendetlenül fizeti a lakbért, s minap Priorszky kávéházában kifütyölésre méltónak mondá legujabb darabomat, melyet előtte azelőtt néhány nappal fölolvasték; most tehát ki akarom dobálni, mert önkényt nem akar távozni, a negyednek pedig már vége. De kérem, minek köszönhetem tulajdonkép azon szerencsét, hogy önt házamnál tisztelhetem?

Gyula. Legszívesb hálával visszahozom önnek azon első emeleti páholyjegyet, melyet a mai estére számomra küldeni sziveskedék. Helyettem pedig cseledeimet küldeni nem merém önnek külön engedelme nélkül, s magam nem mehetek, mert légyott, mondom édes légyott vár rám, s ki mulaszthatná azt el?

Pókosi. Csak mindig szerencsés ön. Minő boldog az, kinek agyát csupán szerelmi édes kalandok tartják elfoglalva.

Gyula. Igen sajnálom, hogy önnek újabb diadalán ma nem lehetek jelen.

Pókosi. Gyönyörű diadal! igen, ha szeszélyek s önféjű néberek nem léteznének.

Gyula. Mikép értsem ezt?

Pókosi. Darabomat ma este nem fogják adni.

Gyula. S miért nem?

Pókosi. Mert a szeszély gonosz szelleme erőt vett egy makrancos színésznből; az igazgató pedig hálátlan golyhó, s én magam bolond vagyok; hogy pusztá dicsőségért illy zsarnokságot engedek magamon gyakoroltatni. Gyalázat! — A mai előadásból végre pénzt reménylhetek, s már gondolám, hogy majd sörtésolat csináltak rajta jószágoeszkámon, s

ime füstbe ment reményem, csupán azért, mivel a büszke s makacs Gyöngy Adél ma nem akar föllépní. **Gyula.** Adél? tehát ismét szeszély háborgatja őt?

Pókosi. Hiszen ön udvarol neki?

Gyula. Isten mentsen; egészen elváltunk már.

Pókosi. Béküljön ki ön vele, s beszélje rá, hogy ma este lépjen föl.

Gyula. Az én kedvemért már nem tesz semmit. **Doromb** (kivülről.) De mondom, hogy nincsen honn a tekintetes ur —

Füzfa (kiáltva.) Mondja ön csak, hogy a színházi rendező van itt.

Pókosi. A rendező?

Gyula (félre.) Hiszen ez Füzfa; ugyan mit akarnak itt a vén golyhó?

(Megfordul, mintha a falon függő képeket nézné.)

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Füzfa. Afanázia.

Füzfa. Csakhogy a szobába juthatánk.

Pókosi. Hiszen ez nem a rendező, hanem —

Füzfa. Füzfa, Füzfa Jeremiás, tekintetes ur szolgálatjára, egy a művészet körében érdemeket szerzett öreg színész, ki mindig ember-szerepeket játszott.

Pókosi. De uram —

Gyula (a nélkül hogy arcát mutatná.) Ugyan mi lesz ebből?

Füzfa. Kényszeritem önt, halhatlan költő, legyen ön kegyes és kimélő elnézéssel azon tiszteletteljes félnétség vagy félnék iránt, mely óriási erővel ragadja meg lelkemet a művészetek e legdicsőbb templomában. Jer, lyányom, jer, Afanáziam, hajtsd meg térdedet korunk legnagyobb dráma-költője előtt. Nézze ön, mikép reszket a kedves gyermek!

Afan. (félénken.) Oh igen, édes atyám, olly hires férfi előtt remeg ifjuságom.

Füzfa. Jól mondod; megfoghatatlan s kimondhatatlan ifjuságod retteg, hiszen még csak tizenhat s egy negyed esztendő számítás, szegény félnék galambka.

Gyula (félre.) Ugyan hová céloz a ravasz vén róka?

Füzfa (lassan lányához.) Na, süssd ki most a nagy töltést.

Afan. (félénken.) Ezen elfogultság olly természetes midőn először áll az ember olly férfi előtt, kinek híre — kinek érdemeit híre — nem, kinek rendeltetése —

Füzfa (félre.) Hiában, már elakad; minő szörnyű kár!

Pókosi. Mi hozá önöket hozzám?

Füzfa. Bizonyos kérés — bizonyos segély —

Pókosi (boszusan félre.) Mindjárt gondolám, hogy koldulás.

Füzfa. Bizonyos kérés, mellynek teljesítése esetén nagy szolgálatot teendek önnek, a művészetnek, s a nemzeti színháznak.

Gyula (félre.) Már valóban kíváncsi kezdek lenni.

Pókosí (figyelmes lesz.) Mikép gondolja ön ezt?

Fűzfa. Én tulajdonkép nem gondolok semmit, de annál többet gondol lányom; ő, igenis, ő maga fogja önnel közleni gondolatát. Jer, gyermekem, jer, kedves Názikám. Csillapítsd azon rettegést, melyet e híres férfi tekintete kebledben támaszta. — Ő még nem igen látott híres embert, mert mindig csak körülöttem tartózkodik. — Szólj félelem nélkül ezen ural. — Bizzál benne. — Ő engedni fog, már szeméből is olvasom megegyeztet, s azon lélekemes-ségből, melly olly szépen ivezett szemöldein üt föl trónját, s végre azon jóságból is, melly szende s gyöngéd világát e selyempillák alól kiragyogni engedí —

Gyula (félre.) Ugyancsak ért a dologhoz.

Pókosí (hosszut szippantva.) Nem rosszul fejezi ki magát.

Afanázia (lassan.) Hiszen mákszemnyi szépséget sem látok rajta, édes atyus.

Fűzfa. Csitt, minél nagyobb a lángész, annál kisebb a szépség. De tovább. (Fenn.) Folytasd szavaidat lányom, vagy igaz, hiszen még nem is szóltál. Szép, tehát kezd el folytatni azt, a mit eddig mondanod kellett volna.

Afanázia. Atyám egyike, az ön legbuzgóbb tisztelőinek.

Fűzfa. Nem egyike, hanem én vagyok a legbuzgóbb, legszenvédélyesb, legdühösebb, legörültebb tisztelője —

Afanázia. Egyedül az ő oktatásának köszönhetem, hogy önnek költeményeit értem —

Fűzfa (sugva.) Lelkületét bámulom.

Afanázia. Lelkületét bámulom —

Fűzfa. Igy ni. — Már most láthatja tekintetes uraságod, hogy gyermekem saját lelkesüléséből szól. Én nem sugtam neki.

Pókosí. Ön igen nyájas, édes gyermekem; de nem fogja végre megmondani, hogy tulajdonkép —

Fűzfa. Hogy tulajdonkép mi vezérle bennünket ide? nemde, ezt akarja ön kérdezni? látja ön, hogy én is tudom elmémmel követni a nagy férfiak eszmé-
röptét. Jól van tehát; az ön darabját nem lehet ma este játszani, mivel egy színészno beteg lett — ily beszélik legalább az emberek, s lányom elhatározá magát, hogy a beteg színészno szerepében föl fog lépni.

Pókosí. Önnek lánya?

Gyula. Ez már minden hihetőség határin túl halad.

Afanázia. Ah!

Fűzfa. Mi az? mit „ah”zol?

Afanázia (lassan.) Atyám, hiszen ő azon gróf, ki ma reggel nálunk volt.

Fűzfa. Semmi, csak hallgass, most csupán első föllépésed legyen eszünkben.

Pókosí. Ismeri ön e fiatal lánykát?

Gyula. Igen jól ismerem őt.

Fűzfa. S miért ne ismerhetné lányomat egy becsületes bögös?

Pókosí. Micsoda? bögös?

Gyula. Csitt! (Lassan Afanáziahoz.) Tehát nem olvasá ön levelemet?

Fűzfa (elválasztja őket.) Levelet? micsoda levelet? ne háboríttasd magadat bögösök által, gyermekem, csak folytasd beszédedet.

Afan. Adél kisasszony többször felmondá nekem szerepét, s én hallásból egészen megtanulám azt.

Fűzfa. Méltóztassék csak gondolni, tekintetes ur, minő kitünő, iszonyu és rettenetes benyomást tett az ön gyönyörű költeménye lányomra, s romlatlan kedélyére! Pusztá hallásból megtanulá a remek költeményt!

Pókosí. Valóban, a kedves gyermek érdekes kezd előttem lenni; de az illy nagy szerep ugyan csak remekjátékokat kíván ám.

Gyula. Főleg, miután a közönség Gyöngy Adél várja abban látni.

Afan. Hiszen ő beteg, s mivel én azon költeményt —

Fűzfa (sugva.) Az istenért, mondd: halhatlan költeményt.

Afan. Halhatlan költeményt olly magosra bőcsülöm, tehát nem akarom, hogy a közönség e munka —

Fűzfa. Remek munka.

Afan. Remek munka élvezésétől megfosztassék, s azért föllépni szándékozom a főszerepben.

Pókosí. Ez valóban sok.

Fűzfa. Sok? megengedem — lehetetlen? ezt nem ismerem; eddig lányom szóla, s már most én fogok beszélni. Mint régi tapasztalt csupán ember-szerepeket játszó színész azt mondhatom önnek, hogy lányom kisujjában is több elme lakik, mint az egész Gyöngy Adélben, s azon kívül azon határtalan kedvező körülmény szól mellette, hogy tíz, vagy — kissé goromba leszek — tizenegy évvel is fiatalabb azon Gyöngy Adél kisasszonynál. E mellett lányom egész testén ártatlanság s szende asszonyiság ömlik el, s én ezt nem azért mondom, mivel lányom; oh, arra én nem is gondolok. De a mi igaz, az csakugyan mindig igaz marad. — Vele szerelemről még egy férfi sem szóla.

(E beszéd alatt Gyula titkon szólott Afanáziával. Fűzfa hirtelen elválasztja lányától a gróftól.)

Fűzfa. Hát mindig melléje vezet az ördög ezen brugóst? távozz, bögös sátni! (Pókosíhoz.) S ha ön megegyezik nagy s rendkívüli férfi — rendkívüli férfi, ily neki s önmagának is olly diadalt készítend, mi-
nőt még soha nem látott a világ. (Halkal lányához.)
Sírj, hamar. — Ne ellenkezzék ön kérelminkkel — az ő könyüi — nézze ön, mikép sir s zokog a kedves gyermek.

Gyula. Csak nem fogja ön engedni, hogy így föláldoztassék legszebb műve?

Fűzfa. Bögös, ne ingerelj!

Afan. Nem, soha nem hittem volna, hogy így üldözzön engem ön, mivel a színházhoz ellenállhatatlan vonzalommal —

Fűzfa. Mivel a színházi költökhöz ellenállhatatlan vonzalommal viseltetem, így akart lányom szóla-
ni. Igen, de a brugósok iránt épen nem viseltetik azzal, és a gróf ur iránt sem, ki üldözi lányomat, s mindig szerelemről fecseg előtte, csakhogy a művészet templomából elcsábhithassa. — Igenis, ugyan, tudja meg a tekintetes ur, hogy távol akarja szép gróf uram tartani lányomat a színháztól, és pedig

esupán azért, hogy ezen rendkívüli férfi új darabjának árthasson. Ugy van, habár vonogatja is ön vállait. Ismerik önt!

Gyula. Én ártani akarnék azon új darabnak?

Fűzfa. Talán csak még soha nem üzött gúnyt ezen rendkívüli férfiből? mit?

Gyula. Én?

Fűzfa. Igen, igen. Vagy midőn nem rég', az orgyilkosok vérlakomája éjfélkor a borzasztó sirveremben "című szomorujátékot adák, nem ön volt az, ki folyást kacagott s mondá, hogy a darabtól álmos lett s ásitott, így ni (ásít.)

Pókosi. Ásitott? pedig hiszen én akkor is ingyen küldék önnek páholyjegyet.

Gyula. De kérem, eszembe sem jutott —

Fűzfa. Csöndesen, álbrügös; ön akadályoztatni akarja lányom fölléptét? ő fel fog lépni; ő igen nagyon és rendkívül fel fog lépni. E nagy férfi maga próbálandja meg lányomat, s meg fog győződni szavaim igazságáról. Anázia, szavalj egy jelenetet szerepedből.

Gyula. Mit használ az; az igazgató soha nem fogja engedni —

Fűzfa. Soha? de kérem, ő már mindent megengedett, s próbára vár bennünket.

Pókosi. Az igazgató tehát megegyezett?

Fűzfa. Csak megegyezett? — Ő magánkívül van örömeiben. De mit gondolok én egy igazgató elragadtatásával, csak a költő egyezték meg — az igazgató! jó isten! mit ér az? mit jelent az? de gyorsan Názikám, gyermekem, egy jelenetet.

Gyula. Egy jelenetből, véleményem szerint, nem igen ítélhetni.

Pókosi. Való ugyan; de mégis halljuk az utolsó megható bucsuzó jelenetet.

Fűzfa. Jól van, hiszen azon nagy költemény mindenütt valóban nagyszerű. (Gyulához.) Ismétlem: nagyszerű, ha örökké vonogatja is vállait a grófi bögös.

Gyula. De már ez mégis sok. (Félre.) S költő barátom e sok hízlegést tiszta igazságnak tekinti!

Fűzfa. Méltóztatik rám bízni e kéziratot, e drága megbecsülhetlen kéziratot? (Kiveszi Pókosi kalapjából a kéziratot, melyet bejöttékor tett oda a költő.) Oh, minő boldogító érzet, illy mennyei remekművet tapinthatni, s megfoghatni! Rajta, Názika, tüntesd ki magadat, s különösen mutasd meg, minő jól tudsz elajulni.

Gyula (félre.) Mégis kíváncsi vagyok látni, bír-e valóban némi ügyességgel? (Leül.)

Pókosi (leül.) Valóban örvendnék, ha jól menne —

Fűzfa. Jól ment már, jól megy, s jól fog menni. Elméjében van még önnek az egész helyzet?

Pókosi. Minő kérdés? mint szerző —

Fűzfa. Vagy úgy! bocsanát. Rajta tehát, én hátor leszek a hős szerepe végszavait mondani, hogy lányom meg ne akadjon.

Nem kedves; lábaim futásra nem készítsem,

Én gyáván el nem futok, hanem itt késem.

Más közönséges ember azt mondta volna: itt maradok, de a halhatlan költő így szól: itt késem, s hah, mi dicsőn hangzik ez ahhoz képest.

Afan. (telkesült tüzzel.)

Hogyan kedvesem, te nem akarsz szaladni,

Hanem önkénytes halálra itt maradni?

(Pókosi csóválja fejét s szíppant.)

Fűzfa (észrevevén ezt) E szót — maradni — jobban nyomd meg gyermekem.

Afan. (folytatja.)

Kerüld ki a véres halált s távozz hamar,

S megment a szerelem istene, ha akar.

Fűzfa. Kezedet föl, midőn mondod, ha akar; így! (Mutatja.)

Afan. (utánozza de nem tulzással.)

Hah!

Fűzfa (erősen sohajt.) Hah!

Afan. (utánozza.)

Hah! vad tigrisek szomjuhozzák véredet,

Ki menti meg e hideg holdban életedet?!

Fűzfa. Aha! ez ám a kinyomás. Jaj nektek szinfalak!

Gyula (lassan Pókosihoz.) Igen gyöngye, valóban rendkívül gyöngye.

Fűzfa. (a szerepből.)

Mióta láttalak, rettegni nem tudok,

S az egész pokol dacára itt maradok.

Más közönséges költő itt ezt mondta volna: itt késem; de a mi dicső koszorúsunk gyönyörűen így szól: itt maradok.

Afan.

Hogyan? te maradsz, s én meghaljak féltemben?

Fűzfa (nagyot toppant lábával.) Bum!

Gyula. Hahaha! hát ez mit jelent?

Fűzfa. A holdvilági őr meglátta a hőst s elsü-té puskáját.

Gyula. Vagy úgy!

Fűzfa (ismét toppant.)

Tehát bum!

Afan.

Hallád e szörnyű hangot? Fuss, fuss kegyetlen, Vagy veled együtt rohanok a halálba.

Pókosi. Már ez jól megy!

Fűzfa (mély hangon.)

Ragadjátok meg őt!

Afan.

Követem sirjába! (Ájultan egy székre dől.)

Pókosi. De már ez nem megy így; az ájulás rossz volt.

Gyula. Igen hideg s igen közönös.

Fűzfa. Ezen urak, mint látszik, nincsenek ájulással megeléguelve, Názikám!

Pókosi. Az ön lánya érzetméllyel s élettel bír ugyan, de az ájulás rossz volt.

Gyula. Igen rossz!

Fűzfa (félre.) Gyalázatos bögös! megvetésem rád. (Fenn.) Ájúlj el még egyszer; meg nem foghatom, mi bajad ma, épen nincsen kedved becsületesen elajulni. — Lakásomon dicsően elajult már néhányszor, de öntőlí félelme, rendkívüli férfi! — Még egyszer. (Mély hangon.)

Ragadjátok meg őt!

Afan.

Követem sirjába! (Ismét a székre dől.)

Pókosi. Valamivel jobban ment ugyan, de koránsem úgy, mikép kellene.

Gyula. Ezt bizonyosan ki fogják nevetni.

Fűzfa (félre.) Ocsmány fickó ezen gróf. — Még egyszer; de becületesen ájuljám el most. (Lassan.) Megállj csak, majd rászedlek. (Mély hangon.)

Ragadjátok meg őt!

Afan. Követem sirjába!

(Fűzfa megcsípi karját s elrántja alóla a széket. Afanázia fájdalommal felsikolt s földre zuhan.)

Pókosi (fölkel.) Helyes, helyes, már ez igen jól ment.

Fűzfa. Tudtam én azt. Csak módját kell kitanulni az ájulásnak.

Pókosi. Jőjön gyermekem, elkisérem önt a próbára.

Gyula. Próbára? s hátha visszaköveteli szerepét Gyöngy Adél?

Fűzfa. Adél beteg, s megmenthetlenül elveszett a művészetre nézve.

Gyula. S aztán Fanyardi szerkesztő! Ő imádója Adélnek, mint ön jól tudja, s benne hatalmas ellensége támadand.

Pókosi. Még pedig igen veszélyes ellenség! már ezt csakugyan jól meg kell fontolni.

Gyula. Ő megsemmíteni képes önt boszúból — holnapi lapjában.

Fűzfa. Megsemmíteni? ő? őt? soha! majd körrökre fonjuk a szerkesztő urat; én tüstént hozzá sietek lányommal.

Pókosi. Ez jó ötlet. Menjünk, én elkisérem önöket.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Doromb.

Pókosi. Hamar, hamar, kocsit!

Gyula (félre.) Én pedig gyorsan Adélhez sietek, s majd meglátjuk, mi fog történni.

Doromb. Épen most érkezék meg a válasz a városkapitánytól. Egy városhajdu hozá.

Pókosi. Jőjön be hamar; szólnom kellene vele, mielőtt távoznám.

(Doromb el.)

Fűzfa (félre.) Alkalmassint elővigyázati rendszabály azon esetre, ha ma este talán fűtölnének a színházban. Értem!

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Városhajdu.

Pókosi. Eljött ön valahára!

Hajdu. Parancsom van, valakit akarhatja ellen kiszállítani e házból.

Pókosi. Gazdasszonyom megadandja önnek a szükséges utasítást. Ne sokat tréfáljon ön azon fiatal emberrel. (Lassan beszél vele.)

Gyula. Csak nem fogja ön azon Fanyardihoz vezetni lányját?

Fűzfa. Azért is oda vezetem, gróf ur, ha bár csak azon okból is, hogy önt boszanthassam.

Hajdu (ezalatt figyelmesen vizsgálván Fűzfát.) Hiszen ez azon tegnapesti gazfi.

Pókosi (karját nyújtván Afanázianak.) Karját, kedves gyermekem!

Afan. Oh, e tisztelet.

(Mindketten el.)

Hetedik jelenet.

Fényházi Gyula gróf. Fűzfa. Városhajdu.

Hajdu (feltartóztatja a futni akaró Fűzfát.) Megálljunk, uram, s maradjunk itt.

Fűzfa. Minő vakmerőség? (Megismeri a hajdut.) Ezer sugólyuk, ez az én tegnapi hajdum!

Gyula. Hahaha! a nadrágtalan!

Fűzfa. Igen.

Hajdu. Adja ön vissza nadrágomat.

Fűzfa. Majd máskor, vitéz hajdu ur. Majd holnap; most lyányom után kell sietnem.

Hajdu. Ahoz semmi közöm; csak tüstént ide nadrágomat. (Megragadja.)

Fűzfa. Bocssás el, piszkos zsarnokszolga. Itt tévedés uralkodik a személyre nézve; én nem vagyok az, a ki tegnap voltam.

Hajdu. Jól van, ha ön nadrágomat nem adja vissza, én kalapját fogom megtartani.

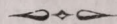
(Elveszi kalapját s elbocsátja Fűzfát.)

Fűzfa (lekapja csákóját.) Hajdúi lélek, isten ve-lünk; a ki mer, az nyer.

(Fölteszi a csákót s elszalad.)

Hajdu (utána iramlik.) Uram! az ördög van az ural? csákómat! csákómat!

Gyula. Hahaha! dicső tréfa! (El.)

Negyedik felvonás.

(Szoba Fanyardinál. Gazdag díszes butorzat. Papi-
rokkal s hírlapokkal halmozott asztal.)

Első jelenet.

Egy szolga több táncosnőt (bevezetvén, a mellék szobába siet.)

Első táncosnő. Ej, ej, minő kényelmesen s pompásan lakik Fanyardi ur; ki hitte volna ezt! S mind ez csupán rágalmnak gyümölese. Valóban csodálatos! egyikünk sem szenvedheti őt, s mégis tetetnünk kell magunkat, mintha még olly szeretetre méltónak találónk őt. Csak tolla ne volna olly piszkos és mérges!

Mind. S hazug és rágalmazó!

Iső. Csitt! illyesmit nem szabad hallania, pedig már itt jó.

Második jelenet.

Előbbiek. Fanyardi (a jobboldali szobából.)

Fanyardi. Ah, szép hölgyek! Honnan e szerencse, hogy Terpsichore igéző bayaderek társaságában szerencsésit látogatásával? alkalmasint a művészet érdekének köszönhetem e szerencsét.

Iső táncosnő. S nem gyanít ön semmit, szellemdús gonosztevő! nem születésnapját ünnepli ön ma? —

Fany. Valóban? ez csakugyan újság előttem! Ma születésem napja?

Iső táncosnő (lassan a többihez.) Mikép tudja magát tettetni. — Csak épen most tudtuk meg a próbán, s azonnal el valánk határozva, s gondoltuk, hogy szükségkép meg kell tisztelnünk barátunkat, nagy befolyásu bírónkat s kegyes atyánkat néhány virágfüzérrel s őszinte szerencsekívánatinkkal.

(A táncosnők átadják neki a hozott virágokat.)

Fany. Köszönöm, köszönöm, ezerszer köszönöm, gyönyörű sylphidek. Minő szép virágok, s ily évszakban! engedje ön, hogy a művészet érdekében.

(Megöleli őt.)

Iső táncosnő. Fogunk számolhatni önnek kiméletlen azon nagy új táncjáték iránt, melyet most tanulunk be?

Fany. Bizonyosan, szeretetre méltó pajzán anygalkák. De egy föltétem van — ne kacsintgassanak oly sokat a földszinti padok mellett álló jurátusokra. Nem szabad ezt eltűrnöm a művészet érdekében.

Iső táncosnő. Hová gondol ön? mi és ifjakra kacsintgatni! mi csupán lábainkra szoktunk nézni. — De most sietnünk kell. Nem fosztjuk meg a két magyar hazát azon drága percekől, melyek mindegyike egy humoristikai ötletet szülhetne. Ajánljuk magunkat.

Fany. Isten velünk, szép hölgyek! szives köszönet még egyszer a gyöngéd megemlékezésért, mellyel engem a művészet érdekében megtisztelének. Viszontlátásra.

(A táncosnők eltávoznak.)

Harmadik jelenet.

Fanyardi. Szolga.

Fanyardi. Vedd e virágokat, József, s legyen rá gondod, hogy a szinpadra dobattassanak, midőn Gyöngy Adél ki fog hivatni.

(Szolga el a virágokkal.)

Negyedik jelenet.

Fanyardi (egyedül.)

Fanyardi (a nyugágyra ül, s átnézi a leveleket.) Ah, panaszok az írótól! uram isten! miért okosabbak nálamnál, s miért irnak jobban mint én? hiszen így kénytelen vagyok őket gyalázni. Istenem, ugyan

miért nem adtál nekem több ész! (Egy más levelet bont föl.) Ah, Gyöngy Adéltól! isteni lyányka, s mikép szeret engem. De ugyan mit írhat? (Olvas.) „A próbán rögtön beteg lettem“, bizonyosan újabb makrancoskodás — „ma esté tehát nem léphetek fel“ — tehát ismét változtatás; de ez már mégis csakugyan sok — „a játékszini orvos bizonyítványt adott s tanácslá, hogy menjek falura, hol a tiszta lég nagy hasznomra fog válni“ — már ez mégis komolyabbnak látszik, mint gondolám — „jelentse ön betegséget a közönségnek, s ne feledje Adéljét.“ Egy hét mulva egész Magyarország tudni fogja azon gyász-hírt, hogy Gyöngy Adél rosszul érzi magát. Bizonyosan meg leend velem elégülve az anygal!

Szolga (jö.) Tekintetes Pókosi ur —

Fany. Szívesen látom. — Ugyan mit akar az? talán kérdésre akar vonni utolsó rágalmozó bírálatomért? nem bánom, hiszen itt inasom, s a házmester is közel van.

Ötödik jelenet.

Előbbi. Afanázia. Pókosi.

Pókosi. Jöjön csak gyermekem, s ne féljen, ő bizonyára nyájasan fogadandja önt.

Fany. Tekintetes Pókosi színházköltő urhoz van szerencsém?

Pókosi. Az vagyok, s közbirtokos és tábla-bíró —

Fany. S e fiatal hölgy?

Afan. Oh uram — én rendkívül örvendek — e szerencse — (Félre.) Istenem, nincsen bátorságom, ha atyámat nem látom.

Pókosi. Engedje ön, gyorsan elérni célunkat. Jóváhagyását s tanácsát kívánjuk önnek. E fiatal művésznő —

Fany. Ah, a kisasszony művésznő?

Afan. Igenis, uram!

Pókosi. A darabomban föllépendett Gyöngy Adél rögtön rosszul lett —

Fany. Nem rosszul lett, uram, mondja ön: veszélyesen megbetegült.

Pókosi. Tehát veszélyesen megbetegült. De az igazgató még betegebb. Ó jó bevételt vesz el, ha ma nem adhatja darabomat.

Fany. De mikép segíthetnék én itt?

Pókosi. Mi azt gondoltuk — azaz, ha ön jóvá hagyja, ha nem ellenkezik, mert tanácsa nélkül a világért sem tennénk oly lépést.

Fany. Valóban mindig kíváncsiabb leszek halalani —

Pókosi. E fiatal hölgy eljátszására ajánlkozék ma este Adél kisasszony szerepének.

Fany. Mit hallok?

Afan. (bókkal.) Igenis, én eljátszom Adél szerepét, ha megengedi ön.

Fany. Mit jut önnek eszébe? — olly művésznő szerepét, minő a mi Adélunk! Meg kell vullanom, ez nagy bátorság s rendkívüli önbizalom.

Pókosi. Bizonyíthatom —

Afan. (félre.) Itt ugyan megjártuk.

Fany. Cselekedjék ön tetszése szerint; 'isten

nevében, játszék ön — de előre megmondom, hogy nyilvánosan fogom pártolni azon művésznőt, ki éppen nem érdeklí, hogy könnyű betegség miatt azonnal ki akarják tűrni. Egy olly művésznőt, kinél tökélyesebbet még soha nem láttunk.

Pókosí. De ha beteg e nagy tökélyesség? s a belépti jegyeket már elkaposá a közönség?

Fany. Az nekem mindegy. Én soha nem egyezem meg; a művészet érdeke határozottan kívánja tőlem —

Füzfa (kivül.) Afanázia! Názikám!

Afan. Hála istennek, itt van már!

Fany. Kicsoda?

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Füzfa (a fején csákó.)

Afan. Kedves jó atyám!

Füzfa. Kedves gyermekem, itt vagyok, s ímé megmutatám, hogy a ki mer az nyer.

Pókosí. A lyány atyja; igen derék s használható ember.

Füzfa. Ne vegyék rossz néven, uraim, hogy olly durván rohanék be. Gyanítom, hogy a híres és teljes joggal ünneplett nagy író s szerkesztő Fanyardi ur előtt van szerencsém állani?

Pókosí. Ugy van.

Füzfa (leveszi csákóját.) Ah, bocsánat, nagy, rendkívüli — (Féltre.) Nem, ez nem megy, ezt már a másíknak mondtam. — Bocsánat, bámulatra méltó férfi! hajtad meg magadat Afanázia, ezen bámulatos férfi előtt, kinek egész Magyarország, Erdély satb. mély —

Pókosí. Szóljon ön már most maga Fanyardi urral; ő határozottan ellene nyilatkozott.

Füzfa. Ne hitesse azt el magával, tekintetes ur —

Afan. Ugy van, édes atyám, Fanyardi ur ellenkezik ohajtásunkkal.

Füzfa. Ellenkezik? oh jobban ismerem én őt! olly szelleműs férfi, mint Fanyardi ur, olly nagy bámulatos lélek —

Fany. Igenis, uram! kötelességem a művészet érdekében illy tettet gátolni. Kezdő lyányka, s a kiképzett Gyöngy Adél! e gondolat egyedül is képes fölháborítani lélekismeretemet a művészet érdekében.

(Leül a székre.)

Füzfa (féltre.) Lélekismeret? sajnállak! megállj csak, majd megszalasztom én lélekismeretedet.

Pókosí. Sajnálom, édes gyermekem, de illy körülmények közt —

Füzfa. Ezt már valóban átláthatod, szegény Názikám. Kár ugyan — az egész világ megegyezett már; a költő, az igazgató, Adél —

Mind. Hogyan?

Füzfa. Bizonyosan. A kitünő művésznőt tudnillik nagy mértékben érdeklí lányom, mivel némileg tanítványa a kedves gyermek; ő maga személyesen jött volna el önnök ajánlani gyermekemet; de nem volt ideje, mert éppen akkor szállott hintóba, mint hallám, falura utazandó.

Fany. Tudom, tudom; ő igen beteg, s az or-

vos falusi léget javaslott. De mikép jöhet e azon gondolatra, hogy szerepét az ön lyányának adja?

Afan. (Féltre.) Itt van ni, nem hiszi.

Füzfa. Ugy van; a tiszta mennyei falusi léget. Azt azonnal gondolám, midőn látám, minő bádgyadt epedéssel támaszkodék azon ifju karjára, ki a kocsi-ba hágott vele.

Fany. (Fölogrik.) Egy ifju?

Füzfa. Valódi gyöngye az ifjaknak. Évenkint harmincezer forint jövedelme van, szolgálai pedig arany paszomántos ruhában járnak, legalább barátom, a kapus, így mondá.

Fany. Bizonyosan a gróf —

Füzfa. Micsoda gróf?

Afan. Fényházi gróf, kit többször láték nála.

Füzfa. Ugy van, így nevezé őt barátom, a kapus, bizonyosan nem haragszik egymásra a fiatal két utas, mert — mert így néztek egymásra — na — de én nem szólok; hallgass nyelvem, nem fáj fejem.

Pókosí. Hallgasson ön. (Lassan.) Szerencsétlenséget okozhatnának az illy szavak.

Fany. Hiszen ez ocsmányság.

Füzfa. S még most is hallom mikép szóla hozám szokott sajtyszerű kellemével: kedves Füzfa ur, sok szerencsét kívánok Afanázianak a mai estére; az ifju pedig egész sajtyszerű kellemével mondá a kocsisnak — még most is fülemben csengnek szavai — falura, kocsis, hajts! Örvendez, szép Adél, hogy nem kell önnök ma azon silány darabban föllépni. — (Oldalvált Pókosira tekint.) Bocsánat nagy rendkívüli férfi; de az ő szavai valának, a miket mondék. Kigyót tápláltál kebledben, nagy rendkívüli férfi!

Fany. (Élénkül föl s alájár.) Oh asszonyok, asszonyok! olly közléstérű színész, kinek mindenkor hódolék a művészet érdekében —

Füzfa (nagy léptekkel utána jár.) Hogyan szel-lemdűs író s szerkesztő, ön ismeri Gyöngy Adélt?

Pókosí (lassan Füzfához.) Itt ugyan roz fát tett ön a tűzre.

Füzfa (lassan.) Hja! a fűzfa mindig rozsl szokott égni; de uram semmi az: a ki mer, s az nyer. — Oh, ha tudtam volna, hogy ön részvétell —

Fany. Sőt éppen ellenkezőleg; én hálával tartozom önnök. Ön nekem nagy szolgálatot tett.

Füzfa. Böcsületemre mondom, hogy minden mel-lék cél nélkül történt.

Fany. S annak bebizonyításaul, hogy hálás tudok lenni, többé nem ellenzem az ön lyánya föllépését ma este.

Pókosí. Ön tehát megegyezik?

Füzfa (féltre.) Nem mondám, hogy a ki mer az nyer?

Afan. Oh atyám, minő öröm!

Fany. S holnap olly cikket bocsátok ki az ön lyányáról, mellyben a két magyar haza legjobb színészőjének nyilvánítandom őt, s pedig csupán a művészet —

Füzfa. Érdekében; hiszen az természetes. — (Féltre.) Látod gyalázatos szerkesztő, minő hazug s rágalmozó bíráló vagy. Lélekismeret! oh, hazugság! oh szerkesztő!

Pókosí. De már most csakugyan ideje ám —

Füzfa. El, el! a művészet templomának csarnokába.

Hetedik jelenet.*Előbbiek. Szolga.*

Szolga. Fényházi gróf!
 Füzfa (félre.) Ezer sugólyuk! Most ugyan meg-
 járom, most jó a fekete leves!
 Fany. Csak ide vele, csak ide.
 Pókosi (félre.) Na, most kezdődik majd még
 igazán a komédia.

Nyolcadik jelenet.*Előbbiek. Gyula gróf.*

Gyula (félre.) Mindjárt gondolám, hogy itt ta-
 lálom lányostól a vén cselszövót. — Ez már mégis
 példátlan makaesség.

Afan. (félre.) Reszketek!
 Gyula. Jó napot, Fanyardi! Épen Adélunktól
 jövök, kit már nem találhaték lakásán, mivel tudom,
 hogy ön részvételt viseltek azon szeretetre méltó
 művésznő iránt, tehát ide jövék megmondani ön-
 nek —

Fany. Már mindent tudok, gróf ur!
 Füzfa. Ugy van; ezen szellemid és bámulatos
 író, és szerkesztő már mindent tud — mindent!
 Gyula. Mit jelent ezen „mindent“?
 Fany. Azt, hogy ön kiállhatlan előttem.
 Gyula. Ez gorombaság!
 Pókosi. Uraim, uraim, kérem!
 Gyula. Ön bolond, költő ur!
 Pókosi. Megengedjen ön, én közbirtokos és
 táblabíró vagyok.

Afan. Istenem, istenem! még összeverekednek,
 s párviadalra kerül a dolog.

Fany. Ne gondolja ön, hogy azt amugy szeli-
 den elnézem.

Gyula. Azt reménylem, s ön felvilágítást adand
 nekem —

Füzfa (közükbe lépén.) Isten mentsen! minek
 a fölvilágítás? az csak rosszabbá tenné a dolgot. —
 Majd máskor — holnap — holnapután — két hét
 múlva — vagy majd az utolsó pesti vásárkor; iste-
 nem, hiszen nem sietős ez, várjanak önök legalább
 holnapig — vagy világítsanak föl mindent ma este,
 lyánym első fellépése után.

Gyula. Nem, én tüstént nyilatkozást kívánok.
 Fany. Meg fogjuk egymást találni, gróf ur, de
 előbb tapsolni fogok e fiatal művésznőnek.

Füzfa. Igenis, azt fogjuk cselekedni. (Félre.)
 Csakugyan ismét teljesült, hogy a ki mer, az nyer.
 (Mind távozni akarnak.)

Kilencedik jelenet.*Előbbiek. Szolga*

Szolga. Gyöngy Adél kisasszony!

Füzfa (félre.) Ezer sugólyuk! Tehát nem nyer,
 a ki mer?

Mind. Hogyan? Adél?

1843. IV. KÖT. X. SZÁM.

Tizedik jelenet.*Előbbiek. Gyöngy Adél.*

Fanyardi. Mit látok? Adél! ön itt? tehát nem
 utazott ön falura?

Gyula. Gyanítani kezdem már az egészszet. An-
 nál jobb, most legalább minden fel fog világosulni.
 Fany. S én tehát el valék ámitva? — de nem,
 nem. — A kisasszony alkalmasint tudja a gróf ur itt-
 létét?

Adél (félre.) Gyula itt? mit gondoljak erről?

Füzfa (félre.) Rosz lábon áll ügyünk. Elveszt-
 tünk, megbuktunk s lezuhantunk mélyen, egészen
 a legmélyebb machineriába.

Adél. Mit akarnak itt ezen emberek? s ön is
 itt, Pókosi ur? tehát csakugyan való, a mit hallék?
 ön el akarja tőlem venni szerepemet?

Pókosi. Hiszen ön beteg.

Adél. Ön képmutató, cselszövő —

Füzfa (félre.) Sóbálványnyá változom, vagy el-
 ajulok!

Afan. (félre.) Pedig már minden olly jól ment!
 Gyula. Itt cselszövény lappang, s olly bo-
 nyolult hazugság-szövedék —

Fany. (Adéla célzólag.) Hogy itt cselszövény
 űzi ármányit, azt épen nem tagadom.

Adél. De nem fog sikerülni szándékuk; magam
 jövök, tudtára adni önnek, édes barátom, hogy már
 sokkal jobban érzem magamat, s ma este minden
 esetre játszani fogok.

Fany. Olly hirtelen? s nem szeretne ön inkább
 négy szem közt mulatni a gróf urral?

Adél (félre.) Ugyan ki mondhatá meg neki?

Gyula. Uram, ön csalatkozik. Adél kisasszony
 már rég megvoná tőlem kegyét.

Adél (félre.) Mikép irtsem ezt?

Gyula. S valóban meg nem foghatom —

Pókosi. Én még kevésbé.

Füzfa (félre.) Dicső! ők meg nem foghatják a
 dolgot! oh, bár csak még jobban összebonnyolíthat-
 nám! — Meg van — talán még kaskájában a levél?

Fany. Legyen ez bár mint, ön elégtételt fog ad-
 ni, gróf ur!

Afan. Párviadal! atyám, atyám, párviadal!

Füzfa (lassan.) Érezd rosszul magadat, ájulj el.

Afan. (lassan.) Mindjárt, édes atyám!

Gyula. Uram, én minden pillanatban készen
 állok önnek szolgálatjára.

Pókosi. De uraim, gondolják meg —

Afan. Istenem — párviadal — rettegek — atyám
 — elájulok! (Pókosi karjába rogy.)

Füzfa. Kedves Názikám! istenek! gyermekem
 elájult!

Pókosi. Kisasszony, kisasszony, talán csak
 nem —

Fany. Ez hiányzott még — szegény gyermek!
 Adél. Nem lesz ez veszélyes, tudom én ezt ma-
 gamról.

Füzfa. Gyermekem! egyetlen vagyonom e föld-
 dön! nincsen senkinél pézsma, törköly pálinka, vagy
 más valami szagos szesz? oh, legdrágább kisasz-

szony, talán az ön kötő kaskájában! (Elkapja tőle a kaskát, mellyből egy szagos üvegcese, zsebkendő, s levélke esik ki.)

Adél. Hagyja ön, hagyja, nincsen nálam semmi. — Ugyan mit csinál ön, mindent földre szór!

Fany. Engelje ön, hogy mindent fölshedhessek. Ah, egy levél is? (Fölveszi s olvas.)

Füzfá (félre.) Itt a levél, itt. Hah! él még isten, ki az erényt ótalmazza. (Afanáziához.) Jój magadhoz gyermekem, de lassan s illedékkel.

Pókosi. Hála istennek! ismét magához tér?

Füzfá. Nemde jól tud lányom elájulni?

Fany. Mit kelle olvasnom?

Adél. Mit mond ön?

Fany. Olvassa, hűtelen! (Visszaadja a levelet.)

Adél. Ah, az ön levele, gróf ur!

Gyula (csodálkozva.) Az én levelem? én nem tudok róla semmit.

Fany. Minő gyavaság! tulajdon levelét megtagadni! ismét látjuk egymást, gróf ur! Adél, mi többé nem fogunk egymással találkozni. Semmi fölvilágítást — én nem akarok többé semmit hallani.

Gyula. De én mindig nem foghatom meg —

Füzfá (közökbé lép.) Igen helyes azon állítás, hogy fölvilágítás nem szükséges; arra most már nincsen időnk. Ezen szelleműs és bámulatos író s szerkesztő nem bibelődhetik ily dibdabságokkal. Ő százanak tulajdona, s a művészet érdekének,

Afan.

Pókosi. } Menjünk! menjünk!

Füzfá. }

Adél. De hallgassanak meg —

Fany. Egy szót sem!

Füzfá. El, harcra s győzelemre.

(Afan, Füzfá, Pókosi, Fanyardi el.)

Tizenegyedik jelenet.

Gyula. Adél. Aztán Füzfá.

Adél. Most valahára kezdem már átlátni az egész cselszövényt. De nem sikerülend szándékuk, s én még ma este játszani fogok.

Gyula. Én pedig elmondom Fanyardinak, mi-kép szolgált vak eszközül a vén Füzfának.

Afan. Látott é ön valaha olly toladó, kiállhatlan vén gonosztevőt, mint ezen Füzfá?

Füzfá (bedugja fejét s az utolsó szavakat hallván.) Nehezen! gonosztevő? megengedem! kiállhatlan? lehetséges! toladó? nem tagadom! de jegyszédő nem lesz; értettük? s már most boszankodjál művésznő, míg az orrod is fölfelé áll. S én mégis csak megmutatám, hogy a ki mer, az nyer.

(Gyorsan távozik.)

(Gyula s Adél csodálkozva s boszankodva néznek utána.)

Ötödik felvonás.

(A színpad a színpalak mögötti helyet képezi.)

Első jelenet.

Füzfá (holdvilági lovag öltözetében.) Szaladj. Erőművészek. Színészek s színésznők. Statisták sab.

(A függőny felgördültekor a díszletek föllállításával foglalatosak az erőművészek. A színpalakon meggyújtják a lámpákat. A statisták, kardalosok, színészek magyar s holdvilági kalandos lovagöltözetben a téren járnak föl s alá.)

Füzfá. Hála istennek! ennyire tehát már csak meg vagyunk — ennyire szerencsésen keresztül vívém tervemet, s most már a számolás fog következni, (Homlokát törli.) Majd meggyűlok, pedig igazság szerint fáznom kellene ezen széllle bélelt trikót nadrágban, mint valami heves szabónak. De az atyai szeretet hevít — ez már csakugyan erőszakos föllépés, de lányom neve a cédulán van, a ház pedig, fuladásig tömve nézőkkel. Épen most néztem keresztül a függönyön; egy almát sem lehetne letenni — isteni élvezet! főleg, ha meggondoljuk, hogy az emberek önkényt tömik meg pénzzel az igazgató zsebeit. — Egy szóra, Szaladj, egy szóra, édes Szaladjkám! Hol az igazgató?

Szaladj. A színházköltővel s egy másik ural az igazgatói szobába zárkozik.

Füzfá. Drága Szaladjocska, értelmes színházzolga, bizhatom é benned bizonyos igen gyöngéd ügyben?

Szal. Miért nem? pénzért s jó szóért mindent megteszek.

Füzfá. Jó szóért? azt zsákszámrá kaphatod tőlem, drága Szaladjocskám. Siess, siess, a közelvirágcsinálónéhoz s hozz tőle két iszonyu nagyságu virágfüzért s dobd lányomra, Afanáziámra, így nieszup, zsup — érted?

Szal. Az öt forintba kerül.

Füzfá. Nem értettem,

Szal. Az öt forintba kerül.

Füzfá. Vagy úgy; öt forintba? tudom, tudom, csak siess szaporán.

Szal. De a virágcsinálóné —

Füzfá. Nem hitelez? oh, a jámbor lélek! valóban sajnálom; de én soha nem szoktam olly emberek től vásárolni, kik nem hiteleznek — s ő csakugyan nem hitelez?

Szal. Soha!

Füzfá. Tehát siess máshoz, drága emberem; majd számolok veled, mihelyt lányom havi díjja megindul.

Második jelenet.

Előbbiek. Afanázia.

(A második színpal közől. Már játékszerűen öltözködve, mint holdvilági hercegi hölgy.)

Afanázia. Itt vagyok, itt vagyok, édes atyám!

Füzfá. Látom; olympi istenek! minő szép a kedves gyermek!

Afan. Valóban, édes atyám?

Füzfá. Gyönyörű vagy. Bámulatos, hogy az illy rendkívüli öltözet oly jól áll egy rendes lány-nak! de nem jól füstéd ki magadat; jobb arcod minden esetre igen halovány. (Zsebkendővel fűsti lányát.) Borzasztón megtölt a színház, még pedig rettentően művelt közönséggel. Álladat igen fehérré füstéd — (nyullábat huz ki s letérli.) na bátran — megerősítéd é jól hajadat?

Afan. A mennyire csak lehetett atyuskám.

Füzfá. (megfogja kezét.) Hiszen reszketsz — ne félj gyermekem, tapsot fogsz aratni, s kihívást — mindenről gondoskodtam.

Afan. Mégis csak megzavarja az embert az első föllépés.

Füzfá. Bátorodjál, gyermekem, te mindenesetre tetszeni fogsz, s neked tetszened kell, mert testem s vérem egy része vagy. Bátorság, bátorság, s ne kíméljed tudódet.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Rendező.

(Az első színpal mögül jó s a színpadra megy; ke-zében csöngetyű van.)

Rendező. Helyet, helyet, csöngetni fogok. Rendben áll a díszmenet? kikérem magamnak, hogy mindenki vigyázzon — föl van az egész csapat öltözve? — hol Afanázia kisasszony? (Előre jó.)

Füzfá. Itt áll készen.

Afan. Itt vagyok.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Gyula. Adél (jobbról az első színpal mögül.)

Adél (Afanáziához hasonló öltözetben.) Itt va-gyok!

Gyula. Igenis, itt vagyunk!

Mind. Hogyan?

Füzfá. Az eszem megáll.

(Rendező csönget a színpadon.)

Gyula. Hallja ön, már csöndítnék, ideje volt, hogy megjelentünk.

Adél. Csak mégis kár, hogy hiában öltözködék föl a lányasszony.

Füzfá. Talán csak nem képzeled ön, hogy ma fel fog lépni?

Gyula. Bizonyosan fel fog lépni.

Adél. S minden tehetségemet használni fogom.

Füzfá. Nem kértlem; de ismétlem, ön nem fog fellépni, érti?

Afan. Én fogok fellépni, mert az én nevem áll a cédulán.

Adél. Majd elválík; minden világosságra jött. Tudjuk már, mit kell önről tartanunk, vén gonosz-tevő!

Gyula. Ön vakmerő volt engem kijátszani, s

levelemet Adél kezeibe juttatá? de azért még sem fog diadalmaskodni. Megboszulom magamat.

Füzfá. Hiszen ez gyalázatos, ocsmány és iszonyu borzasztóság. (Magán kívül.) Ennyi fáradság, s ennyi lótás futás után, s midőn már egészen föl van lányom öltözve! oh, oh, uraim s asszonyaim, nem megy ez úgy, mint önök gondolják, mert már cé-dulán van lányom neve,

Adél. A rendező tudósítani fogja fölléptemről a közönséget.

Gyula. Igen, igen, hol a rendező? rendező ur! (Mindketten hátravonulnak.)

Füzfá. Isteni eszme! ha első felléptét meggá-folthatnám! Szaladj, édes Szaladjkám, nincsen itt köz-el sülyeszték?

Szaladj (félre mutat.) Itt van egy.

Füzfá. Jól van. (Lassan beszél vele.)

Gyula. Ah, itt jó az igazgató a többi urakkal.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Igazgató. Pókosi. Fanyardi.

(Az oldalajtóból.)

Afanázia. Ah, igazgató ur! igazgató ur!

Igazgató. Hogyan, kisasszony, ön még most is itt?

Füzfá. Itt bizony, és itt is maradunk!

Afan. Én játszom, mert az én nevem áll a cé-dulán.

Igazgató. Kisasszony, ön valóban sajnálom, de a közönség érdekében nem szabad megengednem.

Füzfá. Hiszen Pókosi ur meg volt elégtülve gyermekemmel.

Pókosi. Igen, de darabom érdekében nem sza-bad —

Füzfá. Ön pedig, Fanyardi ur, megigéré —

Fanyardi. Sajnálom, de a művészet érdeké-ben —

Füzfá. Gyalázat! hallatlan! szörnyűség!

Adél. Jó öreg, már most látja, hogy eszelszö-vénye nem sikerült,

Füzfá. Ez halálom, s gyermekemnek is életé-be kerülend. Gyilkosok, e fiatal ártatlan baránykát akarjátok kora sirba taszítani?

Igaz. Dologhoz kell látnunk. Rendező ur, kez-desse ön el az ouverturret; nem várakoztathatjuk már tovább a közönséget, mert nyugtalanokodni kezd — jelentse ön, rendező ur, hogy Adél kisasszony már jobban érzi magát, játszani fog s kíméletért eszedezik.

Füzfá. Az istenért ne, kegyetlen kannibálok, térdeimen kényszerítem önöket!

Adél. Még sem akarja ön átlátni, hogy itt nem akarnak lányáról semmit tudni.

Rendező. Helyet a színpadon!

Igazgató. Menjén ön hamar a dobokhoz — mindjárt fölhúzzák a függönyt.

Füzfá (dühösen.) Én doboljak most? szétszag-gatott atyai szívvél számbórt verjek? eszemben sincsen, hogy doboljak — doboltassatok magatok-nak akár kívül. (A színpadon elkezdődik a második fel-vonásban próbált menet.) Hah! már megkezdék! — de így nem fogadtunk, uraim! — lányom játszani

fog, mondom játszani fog — s hozassatok hajdukát, s dobassatok ki, mert én önkényt nem távozom a bősület s dicsőség mezejéről. — Beszédet mondok a közönséghez — a nagylelkű nemes közönséghez — s megmondom ezen közönségnek — igenis megmondom — nem tudom ugyan még, hogy mit fogok mondani — de szólni akarok. — Jer, üldözött, elnyomott Afanázia, te fel fogsz lépni!

Gyula. E makactság hitelt haladó.

Adél. Ó nem lép föl.

Füzfa. Azért is.

Afan. Én játszom.

Igaz. Ön nem fog játszani. Rendező ur, mihelyt a menetnek vége van, jelenteni fogja ön azt, a mit előbb mondék.

Füzfa (föltartja a rendezőt). Azt ön nem fogja tenni.

Rendező. Bocsásson ön, már vége a muzsikának.

Füzfa (egész erejével tartóztatván őt kabátjánál). Maradj, gyilkos! zsvány! emberevő!

Mind. Ez már sok!

Füzfa (míg a rendezőt tartja, másik kezével kitolja lyányát a színpadra). Még ez nem elég, uraim; hamar Názika, ki, ki, kezd el gyorsan szerepedet.

Afan. (föllép.)

Milly dicsón hangzik a véres győzelmi dal.

(Jobbra fordulván eltűnik s szavait többé nem hallhatni.)

Füzfa. Nem mondám, hogy a ki mer az nyer. — Na, művésznő, most játszál, ha kedved van — (Tapsolás hallatszik.) Hallod, mikép fogadják őt? Ez fáj, ez bosszant, ugy é?

Adél (fölszólva). Én is föllépek, s majd meglátjuk —

Gyula. Jól van, ebből aztán legalább hallatlan gyalázat fog támadni.

Pókosi (visszatartja őt). Legdrágább barátném! tönkre akarja ön tenni darabomat?

Igaz. (az előadást hallgatja.) Csöndesség — már most nem változtathatni meg a dolgot.

Adél. Magamon kívül vagyok! az én szerepemet más játssa!

Fanyardi. Most már megesett a baj. Én páholyomba megyek. (Az első színpal közt el.)

Adél (az igazgatóhoz). S ön nem segít rajtam?

Gyula. Ez azon hála, mellyel ön illy művésznőnek tartozik?

Igaz. Mit tehetek én róla? miért betegült meg. (Ismét a darabra figyel.)

Füzfa. Csöndesség a színpalak mögött! (Figyel.) Hah! lyányom játszik! — Jól megy! jól van jól — minő tűz! a közönség közt mély csönd —

Adél. Boszut kell állanom, vagy megpukkadok! (Az igazgatóhoz.) Ne képzelje ön, hogy valaha többé színpadjáról lépjek — eltávozom — örökre búcsút veszek a színpadtól. Nem akarok többé bajskodni illy igazgatókkal.

(Leszörja magáról a virágokat s szalagokat.)

Füzfa (félkapsodja; félre.) A virágokat majd a kőtélpadlásról fogom lyányomra dobni.

Pókosi (ki szinte hallgatózik.) Istenem, nem szól — megakadt!

Füzfa (a színpalhoz fut.) Dehogy! ez csak művészi pauza volt — előre tanultatám be vele.

Adél. Gróf ur, ön esküvel fogadá, hogy ezen személy nem fog föllépni; talán ön is el akar engem hagyni?

Gyula. Mit tegyek? parancsoljon ön velem.

Adél. Hiszen ön ki akará őt füttyölni.

Gyula. Azt meg is cselekszem, ha örömet szerezhetek önnek vele.

Füzfa (köszölvén.) Micsoda összeesküvést forralnak önök itt?

Adél. Siessen ön tehát, s mutassa meg, hogy méltó tisztelőm, vagy soha nem látjuk többé egymást. (El balra.)

Gyula. Sietek; meg lesz ön velem elégülve.

(Jobbra akar távozni. Füzfa elállja útját.)

Füzfa. Hová, szerencsém gyilkosa?

Gyula. Páholyomba.

Füzfa. Bizonyára dühösen tapsolni?

Gyula. Nem; egész örömből füttyölni.

Füzfa megragadja őt. Gyermekeket, Názimat kifüttyölni? azt nem fogod!

Gyula. De igenis fogom.

Füzfa (a sülyezték felé vonja.) Mondom, 'nem cselekszed.

Gyula. S ki gátolhatná azt?

Füzfa. Én!

Gyula. Nevetséges!

Füzfa. Majd meglátjuk. (Lábával dobant.)

Gyula (elsülyed.) Mi ez? ezer ördög! hiszen lesülyedek. Vén ember, megörültél?

Füzfa. Magamat ajánlom! jó mulatást kívánok! Már most füttyöld ki magadat a lyukból, ha tudod.

Igaz. Csöndesség a színpalak mögött.

Füzfa. Ezer örömmel. (Hozzá siet.) Mikép megy a darab? hah; dicsően! Vége a jelenetnek.

Afan. (megjelenik a színpalak előtt s vissza szól.) Élj boldogul, tiéd maradok örökre! (Taps.)

Hatodik jelenet.

Igazgató. Füzfa. Afanázia. Szaladj.

Füzfa. Dicső, dicső! te nagyszerű vagy gyermekem!

Afan. Hallottad, atyuskám, mikép tapsoltak? de ugyancsak kifáradtam. Torkom olly száraz —

Füzfa (üveget hoz ki zsebéből.) Hja, Názikám, ugy szokott az lenni. Ismerem én e bajokat, igyál, itt egy kevés ráciürmös; nedvesítsd meg tehetségeidet, s léleszd föl művészi tüzedet.

(Afanázia iszik.)

Igaz. Igen jól van, művészileg játszik ön — meg kell vallanom, hogy játéka igen jó, ha ifjuságát tekintjük.

Füzfa. Tizenhat s három negyed esztendő.

Igaz. Ha igy iparkodik ön, ugy rövid idő múlva minden színésznek diszere fog válni. Gazdálkodjék ön erejével, s az utolsó jelenetben tüntesse ki.

Füzfa. Jól tudja ő ezt, vagy gondolja ön, hogy hiában van olly atyja, ki harminché esztendeig — le ne töröld arcádrol a füstéket, midőn majd meg kell hősüdet ölelned.

A fan. Most fel kell bontani hajamat, mert a következő jelenetben lengő hajjal kell föllépnem.

Fűzfa. Megállj, megállj! (Földolja haját.) Nézz csak igazgató ur, ez mind tulajdon haja.

Afan. (lassan.) Vigyázz atyus, mert kihullnak a hamis fürtök, ha nagyon húzod.

Fűzfa. Ne félj semmit.

Rendező. Kisasszony, jelszava!

Afan. (gyorsan a szinpadra lép.)

Láthatlak tehát ismét kedvesem, s végre —

(Ismét eltűnik.)

Fűzfa. Helyes! ugyancsak derekasan megy! — (Szaladjhoz kinek átadja a virágokat.) Itt van, kedves Szaladjkám; a többit tudod, hiszen minden csak a színház javára történik. El, el.

(Suttog[vele, s végre kitolja.]

Hetedik jelenet.

Igazgató. Fűzfa. Pókosi.

Igazgató (hallgatózva.) Mi volt ez? nem halottak önök semmit? mintha fűtöttek volna?

Fűzfa. Isten mentsen! de mégis — valóban fűtölnék; de az a darabot illeti, mert a költő elhalványult.

Pókosi. Hallották önök? úgy vélem, hogy —

Igaz. Fűtöttek. Ugy van, ön nem csalatkozik.

Pókosi. Bizonyosan stylizáltak a színészek, vagy megcsontíták darabomat.

(Hosszas taps.)

Fűzfa. Hallják önök, mikép dühöngnek, mikép tapsolnak, mikép orditoznak — most ájult el lányom, azért tombol ugy a közönség. (Pókosihoz.) Látja ön, hogy remekül tud elájulni lányom, ha nem csipik is meg karját. Oh atyai szív, meg ne repedj óriási örömben!

Pókosi. Valóban, legvakmerőbb várakozásimat is túl haladja. (A szinfalhoz támaszkodik.)

Igaz. Most egy szót önnel, nagyraböcsült Fűzfa uram. Olly játékszini isméretekkel bíró férfival, mint ön, hamar fogok végezhetni — Én felfogodom az ön lányát.

Fűzfa. Azt igen természetesnek találom. Látja ön, minő gyöngyöt termelt a fűzfa? ez valóban óriási süker!

Igaz. Ma reggel kétszáz forintot kívánt ön —

Fűzfa. Nem, drága jó uram; nyolcszáz forint-ról szólottunk. (Félre.) Aha, most te jössz nekem; megállj csak.

Igaz. Utoljára kétszáz forintot kívánt ön, arra még igen élénkül emlékezem.

Fűzfa. Először nyolcszázat kértem, jó uram; még pedig próbaföllépés előtt; jól megjegyezze ön, a próbaföllépés előtt. (Taps.) Hallja ön? hallja ön? oh, ez rendkívüli süker, s most a próbaföllépés után szólunk, ez pedig igen nagy különbség ám! Igazgató ur, én sirok elragadtatásom miatt; az atyai érzelem könyűkre olvad föl. Semmi kétszáz forint-ról.

Igaz. Ám legyen meg tehát a nyolcszáz forint.

Fűzfa. Mondám már, hogy a próbaföllépés előtt kívánék nyolcszáz forintot; de illy süker után —

Igaz. Talán csak nem kíván ön még többet?

Fűzfa. Vagy igen, édes rendkívüli nagy jó uram. (Hosszas taps.) Hallja ön? ezer kétszáz forint-tól alól nem vagyok képes —

Igaz. 1200 forint — de gondolja meg ön —

Fűzfa. És két fél jutalomelőadás. (Ismét taps.) Hiszen agyon tapsolja már magát a közönség.

Igaz. De — (Taps.)

Fűzfa. És hat héti szabadság. Csapjon föl, jó uram, mert minden újabb tapsért száz forintot fogok kívánni.

Igaz. Ám legyen; megadom az 1200 forintot, két fél jutalmat s a hat héti szabadságot.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Gyula (porosan jó fel a lépcsőn.)

Gyula. Valahára ki tudtam bujni azon átkozott tömkelegből.

Igaz. Istenem! hol volt ön?

Gyula. Képzelve ön csak; ezen vén cselszövő róka elsüllyesztett, s itt alatt kelle szerte bolygynom —

Fűzfa. Mint Papagenonak a bölcsesség temploma föld alatti üregeiben. Nemde, gróf ur, jól mulatá ön magát itt alatt?

Gyula. Még azért nem fogtok diadalmaskodni. A darabnak nincsen vége, s én mindent elkövetek, hogy kifűtöltessék. (Távozni akar.)

Pókosi (tartóztatja őt.) Tehát mégis igaza volt Fűzfa urnak? ön ellenségem?

Fűzfa. Bocsássa ön szabadon őt. Nem árthat már nekünk. (Hosszas taps.) Hallja ön, mint tombolnak s tapsolnak?

Igaz. A függöny legördül — a darab tetszett!

Gyula. Lehetséges?

Pókosi. Nagy diadal rám nézve.

Fűzfa. S reményilem, rám nézve is.

Hilencedik jelenet.

Előbbiek. Afanázia. Rendező. Színészek. Színésznők satb. (mind szerencsét kívánva tolongnak Afanázia körül.)

Afanázia (kitörő örömmel.) Atyám, édes atyám! minő szerencse! a közönség meg volt elégtelve velem.

Fűzfa. Rohanj karjaim közé, fiatal Fűzfa! — Századodnak büszkesége!

Gyula (félre.) A farkasok közt nekem is ordítanom kell.

Pókosi. Engedje ön, drága gyermek, hogy atyailag megöleljem. Ön nagy szerencsével közelített meg költeményem szellemét. (Megesókolja homlokát.)

Fűzfa. Öleld meg őt, költő — repkényidet csupán neki köszönheted, mert mi lett volna nélküle darabodból.

(Taps, zaj, s kiáltozás; a szinpad mögül Afanázia neve hallatszik.)

Pókosi. Engem hinak! a költőt híjják!

Fűzfa. Ön csalatkozik, drága jó uram — lyá-

nyomat hijják. Nem gondol a költőre senki. Helyet, helyet! jer, Afanázia, én magam vezetlek ki.

Mind. Ön?

Fűzfa. Minden esetre. Vagy nem én vagyok atyja? s nem vagyok diszes holdvilági dobos öltözetben? (Kihuzza zsebkendőjét s megfösti magát.) Így ni, s most kövessük a sors intését!

Igaz. Isten nevében! — helyet, helyet! föl a függönnyel!

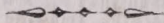
Fűzfa (főlvzeti lyányát a szinpadra, meghajtva.) Nagyra tisztelt közönség! — Tetőpontja az izlésnek

s műveltségnek! Ezen este legszebb napja életemnek!

(Visszajő, s lyányát egészen a sugószekrényig vezeti.) Hazám fővárosának művészet kedvelő lakosi! Önök hallják mikép tapsol amott (a szinpad felé mutat,) a közönség. Oh, ha viszhanggal látta volna el a jeles Zitterbart e színházat! csupán önöktől függ, hogy teljes joggal mondhassam, tapsot nyervén, hogy: a ki mer, az nyer.

(Az egész személyzet e beszéd alatt a szinpadra néz a szinfalak mellől, s csupán Afanázia és atyja állnak az előszínen.)

Vége.

IVdik kötet.

LIVik szám.

A zalameai bíró,

dráma öt felvonásban, írta Don **Pedro Calderon de la Barca**. **Gries** után
fordítá **Gaal József**.

(Adatott először a nemzeti színházban szeptember 30án 1842.)

S z e m é l y e k:

II. Fülöp, spanyol király.	Zsivora.	Don Mendo, szegény falusi nemes.	Udvarhelyi.
Don Lope de Figuerva, tábornok.	Bartha.	Nunno, szolgája.	Szilágyi.
Don Alvaro de Atayde, kapitány.	Lendvay.	Órmester.	Gózon,
Pedro Crespo, gazdag paraszt.	Szentpétery.	Rebolledo, katona.	Szerdahelyi.
Juan, } gyermekei.	Szigligeti.	Chispa, markotánosné.	Erkelmé.
Izabella, }	LaborfalviR.	Törvényszéki jegyző.	Török.
Ines, huga.	Szerdahelyi N.	Királyi kíséret. Katonák. Parasztok.	

(Történet helye: Zalamea mezőváros Estremadurában, és vidéke.)

Első felvonás.

(Szabad vidék. Egy csapat katonaság jó dob szóval, s a háttérben megállnak; a dob elnémul.)

Első jelenet.

Rebolledo. Chispa (előre lépnek.) Katonák.

Rebolledo. Annak ördöge van, ki így helyről helyre úz bennünket nyugalom nélkül.

Katonák. Igaz!

Rebol. Cigány banda vagyunk é? hogy így kóborlunk az országban, magunk után hurcolva a zászlót és dobot.

Egy katona. Csendesesen bajtárs, a szálláson feledjük az ut minden szenvedéseit.

Rebol. A szálláson? de hát ha az uton megveszek, s ha élve jutok is a szállásba, ki tudja beszállásolnak é? mert ilyenkor biztos uramnak a bíró tudtára adja, hogy e helyen lehetetlen katonákat szállásolni, a biztos vonakodik ugyan — katonáim

fáradtak, mondja, de a falu pénze hamar győz, s nekünk tovább kell menni, s ez által lesz a biztos kövér apáttá, mi pedig koldus barátta. — De ha Zalameat ma elérjük, s tovább akarnak küldeni, nélkülem megy a sereg, ugy sem először szokném.

Egy katona. S nem is volnál az első katona kit felakasztottak, mert vezérünk, Figuerva, vitéz katona, de iszonyu káromkodó, esküvő, kinzó, ki legjobb barátját is felakasztatja minden pör nélkül.

Más katona. S illik é katonához panaszkodni.

Rebol. Nekem nincs terhemre, de ezen ártatlan portékának itt —

Chispa. Oh, édes **Rebolledo** uram, ne kiméljen olly igen, tudhatja, hogy szívem ollyan mint a dragonosé, s meggyaláz illy félelem. Ha kényelmesen akarok élni, nem indulok katonák után, hanem otthon maradok. De most itt lévén, még a profosztól sem félek.

Rebol. Istenemre, te vagy minden asszonyok koronája.

Egy katona. Azt minden legény tudja. **Vivat Chispa!**

Rebol. S még egyszer **vivat!**

Egy katoná. Nézzétek a tornyot — nem az Zalamea?

Chispa. Az.

Rebol. Ugy várjunk az őrmesterre, ki rendelést ad a bemenetel felől.

Más katoná. Mintha küldenék, már jó, de vele a kapitány is.

Második jelenet.

Atayde. Őrmester. Előbbiek.

Atayde. Vitézek, Zalameában pihenünk, míg Don Lope a többi sereggel Llerenából megérkezik, s ha csak az egész ezred együtt van, megyünk Gvalupba.

Rebol. Már ez jó hír!

Katonák. Éljen a kapitány.

Atayde. Csak menjetek, a szállások már kiszívák. (Mind elfennek.)

Harmadik jelenet.

Atayde. Őrmester.

Atayde. S hol az én szállásom?

Őrmester. Egy paraszt házában, ki a helységben leggazdagabb, de nincs is nála durvább kevélyebb ember, a mint mondják hiubb egy spanyol infantnál.

Atayde. Illy ostoba kevélység illő gazdag paraszthoz?

Őrmester. Háza legjobb az egész fészekben, de hogy igazán szóljak, nem azért választám lakodul, hanem mivel a helységben nincs szebb lyány —

Atayde. Szólj!

Őrmester. Mint gazdád lyánya.

Atayde. Végre is szép, és hiu tenyeres talpas pórlány.

Őrmester. S ki mondhatja azt?

Atayde. S miért ne mondanám?

Őrmester. Lehet é jobb hasznát venni az időnek, mint a henye pihenéskor paraszt lyánynyal enyelegni, ki minden kérdésre bizonyosan olyan feleletet ad, melly nem illik.

Atayde. Meglehet, de nekem soha sem kelle pórlány szerelme, én minden hölgnél méltóságot, s illendőséget kívánok.

Őrmester. Annál jobb lesz nekem.

(Ehnennek.)

Változás.

(Útea Zalameában Crespo háza előtt.)

Negyedik jelenet.

Don Mendo. Nunno (jönnek.)

Mendo. Hogy foly dolga paripámnak?

Nunno. Nem foly, hanem áll, mert nem bir helyéből mozdulni.

Mendo. Mondtad a legénynek, hogy megjár-tassa?

Nunno. Jártatni, derék abrak!

Mendo. Paripát semmi sem enyhit inkább —

Nunno. Ugy hiszem a zab táplálóbb.

Mendo. Megparancsolád, hogy a kutyák szabadon bocsátassanak?

Nunno. Jobban fognak örülni mint a pecér.

Mendo. Jól van; fogpiszkálót és keztyűt, már hármát ütött.

Nunno. Uram, az a fogpiszkáló csak szemfényvesztés.

Mendo. A ki gondolni merné, hogy én ma nem fáciánt ebédeltem, az már gondolatában hazud, azt itt s minden helyen megízlettem vele.

Nunno. Jobb volna ha velem izlettetnél valamit, hiszen én szolgád vagyok.

Mendo. Ostoba beszéd! Igaz, hogy ma katonák jöttek e helységbe?

Nunno. Igaz, uram.

Mendo. Sajnálom a pórnépet, mellyhez efféle vendég száll.

Nunno. Sajnálandóbbak azok, kikhez nem szállnak.

Mendo. Kik?

Nunno. Ne bámulj; a nemesség. Tudod miért nem szállítanak katonák nemesi házakba?

Mendo. Nos?

Nunno. Hogy éhen ne haljanak.

Mendo. Édes békében nyugodjék boldogult uram atyám lelke, hogy nekem olly szép, s nagy nemes levelet hagyott örökségül, melly azur és aranynyal festve, születésem dicső előjoga.

Nunno. Jobb lett volna tőle valami más aranyat hagyni örökségül.

Mendo. Ámbár ha jól meggondolom, s hogy igazat szóljak, nem is tartozom neki nagy köszönettel, hogy engem nemesnek nemzett, mert minden fáradságai dacára már anyám méhében sem hagytam volna magamat nemzeni, ha nem nemes ember által.

Nunno. Azt tudni nehéz volna.

Mendo. Sőt könnyű.

Nunno. De hogy, uram?

Mendo. Te semmit sem tudsz a philosophiáról, és az emésztésről.

Nunno. Az igaz, az emésztésről, mióta nálad szolgálok semmit sem tudok, mert ennek gyakorlására nem igen adsz alkalmat.

Mendo. Bolond beszéd. De tudod, a gyermek mindig azon étkek lényege, mellyeket szülei ettek.

Nunno. E szerint szüleid ettek is? — No ez nem főörökség családotban.

Mendo. Az étel, vér és hussá lesz; tehát ha atyám épen hagymát eszik, én szagát öröklöm, de én akkor azt mondtam volna: uram atyám, hagyj abba, illy gőz által magamat nemzetni nem hagyom.

Nunno. De most már elhiszem.

Mendo. Mit?

Nunno. Hogy az ész éhség által élesül.

Mendo. Kamasz, hát én éhes vagyok?

Nunno. Csak lassan, ha nem vagy is, okod

volna rá lenni, mert már hármát ütött, s gyomruk még most is olyan üres, mint a rossz poeta verse.

Mendo. S én ezért lennék éhes? parasztek lehetnek éhesek, de nemes embernek nem szükség magát hizlalni.

Nunno. Oh, be boldog a ki nemes ember.

Mendo. De hallgassunk erről, itt Izabella lakánál vagyunk.

Nunno. Ha Izabellát olly gyöngéden szereted, miért nem kéred nőül atyjától, s így mindketten megkapnátok a mitek nincs, ő nemes vót, te pedig enni valót.

Mendo. Ne fecsegi illyeket — pénz engem olly alávalóvá tenne, hogy adófizető emberrel rokonuljak.

Nunno. Illy adófizető ember épen jó volna ipádnak, mert azt mondják, hogy mások nem akarnak vejeiknek adózni, s ha nem szándéko a házasság, miért töröd szerelem kalandokban fejedet?

Mendo. S házasság nélkül nem vihetem őt Burgosba sok ünnepre, ha épen kedvem tartja. — Nem látod őt?

Nunno. Attól félek, Crespo Pedro engem lát, mig —

Mendo. S ki árthat neked, az én szolgálomnak? Tedd a mit parancsolok.

Nunno. Megteszem, ámbár kenyeredet valóban nem eszem.

Mendo. Ez minden inas szavajárása.

Nunno. Borraivalót uram; az ablaknál mutatkoznak Izabella s Ines.

Mendo. Mondj, hogy keleten a nap gyémántokkal dusan koronázva, ma önmagát ismételve délután kel fel.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Izabella és Ines (az ablaknál jelennek meg.)

Ines. Izabella! jőj hamar, lásd a katonákat, kik helységünkbe jönnek.

Izabella. Ne kívánd, hogy az ablakba álljak, midőn azon ember jár alatta, tudod mennyire utálok.

Ines. S ő makacsul udvarol neked.

Izab. Az szerencsémét nem neveli.

Ines. S mégis hibázasz, hogy olly rossz neven veszed.

Izab. Mit tegyek hát?

Ines. Tréfáld vele.

Izab. Tréfálni illy boszusággal?

Mendo (Izabellához.) Nemességemre kész valék esküdni, s ez megtörhetlen eskü, hogy még nem nappallott. — De ez nem is csoda, mert megjelenéseddal egy más nap támad.

Izab. Mendo ur, már többször mondtam, mily haszontalan pazarlod minden gyöngédségedet, s mind azon szerelmes örültséget rám, melyet naponta üzesz az utcán, s itt a házban.

Mendo. Ha a szép hölgyek tudnák, szépségek mennyire nő begyeskedés, megvetés és harag által, valóban soha sem használnának más festéket mint a harag lángjait. Szép vagy, életemre! mondj nekem még több bántót.

Izab. Ha a szó nem használ, használjon a tett, menjünk, Ines, s csapd be az ablakot orra előtt.

(Távozik.)

Ines. Lovag ur, ki mindig kalandokba bocsátkozol, mellyeket győztesen elhagyni nem birsz, Amor ótalmazzon. (Az ablakot becsapja s el.)

Mendo. Szép asszonyok mindent tehetnek a mit akarnak. — Nunno!

Nunno. Szerencsétlenségre teremtvék a szegények. (Indulnak.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Pedro Crespo. Aztán Juan.

Crespo (félre.) Egy lépést sem tehetek az utcára, hogy e koldus nemessel ne találkozzám, ki itt méltóságosan le s fel barangol.

Nunno. Pedro Crespo jó.

Mendo. Menjünk a másik oldalra, mert ő alacson paraszt.

(Másik oldal felé indulnak, s Juannal találkoznak.)

Juan (félre.) Valahányszor jövök mindig e kalapos, keztüös rémet kell látnom.

Nunno. De erre fia jó.

Mendo. Mit se aggódjál.

Crespo. Te jösz Juanito?

Juan. Én, atyám!

Mendo (kevélyen.) Jó estét! Pedro Crespo.

Crespo. Jó estét!

(Mendo kevélyen el Nunnoval.)

Hetedik jelenet.

Crespo. Juan.

Crespo. Kiállhatlan lesz a fickó, végre ugy meg kell csipnem, hogy érezze.

Juan. Már engem is tűzbe hoz. — Atyám, honnan jösz?

Crespo. A esürből, elrakatám a gazdag termést — s te hol valál.

Juan. Haragszol ha megmondom — lapdátam, s veszték.

Crespo. Jól van, ha megfizettél.

Juan. Azt nem tevém, mert pénzem elfogyott, sőt kéni akarlak —

Crespo. Halld mielőtt tovább szólanál — óvd magadat két dologtól, soha se igérd, a mit megtarthatni bizonyos nem vagy, és soha se veszíts el többet mint erszényedben van, s így ha pénznek is, de jó hír hiával nem leendesz.

Juan. Ezen tanács mint töled származó, sokat ér, s hálául érte én neked mindjárt mással szolgállok. Soha se elégtsd azt ki jó tanácsosal, kinek épen pénzre van szüksége.

Crespo (nevetve.) Elmés boszu.

Nyolcadik jelenet.*Előbbiek. Őrmester.***Őrmester.** Itt lakik é Pedro Crespo?**Crespo.** Beszélni akarsz vele?**Őrm.** Igen; itt hozom don Alvaro de Atayde holmiját, ki mint kapitány vezérli a ma ide szállásoló századot.**Crespo.** Elég; vidd a holmit a házba, s menj, mondd meg a kapitány urnak, hogy bár mikor, szívesen fogadom, mert királyomnak tiszteiben is hódolva, házam számokra mindig nyíltan áll.**Őrm.** Tüstént itt lesz.*(A batut a házba viszi, s aztánjel.)***Kilencedik jelenet.***Crespo. Juan.***Juan.** Atyám, gazdagságod mellett, örökké fogod viselni a katonatartás terheit?**Crespo.** Hogy menekedhetem tőle?**Juan.** Végy nemes levelet.**Crespo.** Szólj, van é valaki, ki nem tudná, hogy bár tiszta fajtól, de mégis paraszt vagyok? s jobbá tenne engem a vett nemesség? azt beszélnek, ez nemes lett ennyi és ennyi piasztérért. — Ez csak pénz és nem becsület, melyet megvásárolni nem lehet. — Példáért valaki egész életében kopasz volt, végre parókat csináltat, s ez az ember többé nem kopasz? — de biz az — s mit mondanak? Ennek a paróka nem áll rosszul. — De mit használ, mégis az egész világ tudja, hogy kopasz.**Juan.** De ő elkerüli a gúnyt, pótolja mint lehet a kárt, s óvja fejét a nap, szél és vihar ellen.**Crespo.** Félre az utánozott becsülettel! Őseim parasztok valának, az maradok én is, s azok legyenek gyermekeim. — Hidd hugodat.**Juan.** Épen jó!**Tizedik jelenet.***Izabella. Ines (a házból jönnek.) Előbbiek.***Crespo.** Királyunk — kit az isten ezer évig tartson meg — Lizbonába megy magát koronáztatni, s azért előtte katonák jönnek, ide házukba is. — Ez okból, Izabella, mig azok itt lesznek, menj, és rejtőzzél a felső szobába.**Izab.** Épen ezt akarám kérni, mert félnék ezen balgaságtól.**Crespo.** Isten őrizzen! Juanito, te maradj itt, a vendégeket elfogadni. Én megyek a szükségesekeket megvásárolni. *(El.)***Izab.** Menjünk, Ines!**Ines.** Menjünk. De ostobaságnak hiszem lyányt őrizni, ha magát őrizni nem akarja.*(A lyányok a házba mennek.)***Tizenegyedik jelenet.***Juan. Atayde. Őrmester.***Őrmester.** Uram itt van szállásod.**Atayde.** Hozd ide hát mindenemet.**Őrm.** *(felre.)* Előbb lyányszemlét tartok.*(El a házba.)***Juan.** Üdvöz légy, kapitány ur! szerencse házunkra illy nemes vendég. Milly fényes hadi öltözeted, szinte irigységet embreszt.**Atayde.** Örülök.**Juan.** Bocsáss meg, ha hü házunk minden kényelmet nem nyújtana. Atyám a kunyhót palotává szeretné változtatni, hogy méltán elfogadhasson.**Atayde.** Igen lekötélez szívességed.**Juan.** Szolgálatodra mindig kész vagyok.*(El a házba.)***Tizenkettedik jelenet.***Atayde. Őrmester (visszajő.)***Atayde.** Hogy áll, láttad a lyányt?**Őrm.** Egy szálat sem, bár a ház minden szegét zugát kikukutám.**Atayde.** Ez a pörkamasz bizonyosan el akarja őket dugni.**Őrm.** Végre egy szolgálot kérdezék, s ez azt mondá, a lyányokat az öreg a felső szobába zárta, honnan le nem jöhetnek, mert gyanakszik.**Atayde.** Volt é valaha becsületes paraszt? — elzárni! ha itt hagyná, istenemre, rá sem nézek, de ugy, istenemre a lyányhoz kell jutnom.**Őrm.** De hogy történhetik ez meg?**Atayde.** Csellel. — Te szinleld — de nem — épen jó Rebolledo, ez jártasabb az effélében.**Tizenharmadik jelenet.***Előbbiek. Rebolledo. Chispa.***Rebolledo.** Kérni akartalak, kapitány uram!**Atayde.** Mit teljesíthetek mindent? Te nekem igen tetszel Rebolledo.**Őrm.** Válogatott katona.**Atayde.** Mit kívánsz?**Rebol.** Kapitány uram, a mi pénzem a földön volt, van, és lesz, mind elvesztém, és multra mostanra, s jövőre kész vagyok vele, azért mintegy kárpótlásul sorsomnak esedezem, eszközöld ki nekem a nyilvános játék tarthatását. — Én derék fickó vagyok, s becsületes ember.**Atayde.** A kérés igazságos, s teljesülni fog. **Chispa** *(felre.)* A mint látom nem sokára játék igazgatóné asszonyom lesz a címem.**Atayde.** A zászlótartónak megmondhatod, hogy te vagy a játékadó.**Rebol.** Sietek!**Atayde.** Sietni nincs okod. Előbb egy cselről kell veled értekezni, mellyben segédem leendesz.

Rebol. Mondd hamar, mert a mit későn tud meg az ember, azt csak későn teljesítheti.

Atayde. A felső szobába szeretnék menni, hogy egy oda rejtett lányt megláthassak.

Rebol. S miért nem mégysz téhát?

Atayde. Minden ürügy nélkül nem akarok beontani. Azért halld: én haragosnak szinlelem magamat, szidni kezdelek, te ijedve futsz a lépcsőkön fel, én iszonyu haragomban kardot rántok, s reszketve betöröd az ajtót.

Rebol. Jól van, uram, már értem.

Chispa (félre.) A kapitány ur kegyelmünket látszik keresni, még ma játék igazgatóné asszonyom lesznek!

Rebol. (tételve magát.) Kapitány ur minden jog ellen van, hogy csekély kérésemet nem teljesíted, ezen apróságot, tolvajok, tolvajok s cudarak megkapták, s becsületes embernek, mint én, megtagadod.

Chispa (félre.) Már kezd bolondulni.

Atayde. Ki merészel velem így beszélni?

Rebol. Én, mert jogom van.

Atayde. Fogd be szádat, s köszönj kegyességemért.

Rebol. Te kapitányom, vagy, s ezért hallgatnom kell, de csak ne nézném ezt.

Atayde (kardot ránt.) Mit tennél, szólj?

Rebol. Téged illedelmesebb beszédre tanítnálak —

Atayde. Miért nem verem kardommal át a gazembert. (Neki megy.)

Rebol. Csak a kapitányi gallér előtt futok.

(A házba fut.)

Atayde. Sirodba futsz semmirekellő.

(Utána az őrmesterrel.)

Chispa. Jaj nekem, nem leszek játék igazgatóné asszonyom.

Tizenegyedik jelenet.

Chispa. Crespo. Juan (kezében kard.)

Crespo. Minő lárma ez itt?

Juan. Mi történt?

Chispa. A kapitány kardot rántott, egy katonára, s most üzi a lépcsőkön fel.

Crespo. A baj kezdődik.

Chispa. Siess utána.

Juan. Mit sem használt a lányokat eldugni.

(Mind el a házba.)

Változás.

(Szoba Pedro Crespo házában.)

Tizenötödik jelenet.

Izabella. Ines (női munka mellett.) Rebollado (betöri az ajtót.) Aztán Atayde. Őrmester.

Rebollado. Szép hölgyek, minden templom menedék, s azért legyen menedékem ezen templom, melyben Amor lakik.

Izabella. Ki üldöz?

Ines. Ki előtt futsz?

Atayde. Én vagyok, ki őt megölöm!

Izab. Megállj, uram! kiméld őt legalább mivel hozzám futott, mert nemes emberhez illő tisztelni a hölgyeket, ha bár semmi rangok sincs is, csupán mivel hölgyek.

Atayde. Más paizs soha sem óvta volna őt haragomtól, csak szépséged, az életének mentője! — (Kardját bedugja.) De nem igazságos, hogy magad követed el a gyilkosságot, melyet nekem tiltál.

Izab. Uram, mivel jóságod által lekötöztél, nem illik gúnynyal visszatörölnöd. A katonát kimélni kérlek, ne követeld adósság gyanánt azt, a mit köszönettel fizettem meg.

Atayde. Nemcsak szépséged tündököl, de eszed is, mert benned szellem és szépség örök szövetséget kötöttek.

Tizenhatodik jelenet.

Előbbiek. Crespo. Juan. Chispa.

Crespo. Hogyan, kapitány uram? midőn haragomban gyilkosnak képzeltelek, itt kell látnom —

Izab. Most isten segíts!

Crespo. Lyánynak hizelegve. Szavadra, uram, nemes vagy, mert dühödöt igen hamar bírod zabozlálni.

Atayde. A születés szabta törvényt teljesíteni kell, s tiszteltből ezen kisasszony iránt haragom megszüntetém.

Crespo. Izabella az én lányom, pórlyány és nem kisasszony.

Juan (félre.) Mind ez kicsinált dolog, hogy e szobába juthassanak; istenemre, boszankodom, hogy e nép engem megcsalhatni képez. (Fenn.) Igen jól láthatád kapitány ur, atyám menyire iparkodék neked szolgálni, s hálaul megkiméldhetéd illy gyalázástól.

Crespo. Mibe dugod kanalad, fü? hol van gyalázás? ha a katona vele dacolt, nem tehete más képen. (Kapitányhoz.) Lyánynom köszöni, hogy értte a katonát kiméld, és én, hogy lyánynom iránt tisztelettel viseltetél.

Atayde. Más oka nem volt, csak ez. (Juanhoz.) S vigyázz máskor mit beszélsz.

Juan. Igen jól vigyáztam.

Crespo. Még mindig morogsz?

Atayde. Mivel te itt vagy, e fickót nem bűntetem meg.

Crespo. Mérsékeld magadat, uram, én ugyan bánhatom fiammal a hogy nekem tetszik, de te nem. Juan. S én csak atyámtól töröm el, de másról nem.

Atayde. S mit tennél?

Juan. Éltemet merem, ha becsületem kívánja.

Atayde. Milyen becsülete lehet parasztnak?

Juan. Egészen egy alkatu a tiédde, mert paraszt nem lévén, kapitány sem volna.

Atayde. Gyalázat lenne ezt törönnöd.

(Kardot rántnak.)

Crespo. Gondoljátok meg, hogy itt vagyok!
Rebol. Vigyázzatok, don Lope jó!

Tizenhetedik jelenet.

Előbbiek. Don Lope. Katonák.

D. Lope. Mi történt itt? alig lépek a helységbe, már harcot s gyilkolást kell látnom?

A tayed (félre.) Ez is alkalmasabb időben jöhett volna.

Crespo (félre.) Ez a dühös fiu mindent elront.

Lope. Fogtok felelni? mi történt? feleljetek, különben asszonyt, férfit, minden pereputyostól kihányok az ablakon. — Nem elég, hogy fájos lábammal, mellyet bár az ördög vinne el, illy magos lépéseknél kelle feljőnom.

Crespo. Uram, itt semmi sem történt.

Lope (a kapitányhoz.) Szólj, de igazat.

A tayed. E házba szálltam, s egy katona úgy megharagita —

Lope. Tovább!

A tayed. Hogy én dühömben kardot ránték elene, ő e szobába futott, s én utána, s ezen lyányokat lelem itt, s atyjok, bátyjok vagy isten tudja ki sértve érezék magokat, hogy ide bejöttem.

Lope. Épen jól jöttem, mindenkinek elégtételt adok. Hol a katona?

Rebol. (félre.) Mindnyájokért nekem kell lakolni.

Izab. (Rebolledora mutat.) Ez volt ki a szobába betört.

Lope. Verjétek kétszer keresztvasba.

Rebol. Minek kereszt vasba? ugy is keresztény vagyok már, rám szegény emberre nagy is volna a tisztelet, csak a megváltót feszítették keresztre, s azt is csak egyszer.

Chispa (félre.) Még nyomorékká teszik a lelketem.

A tayed (lassan.) Az istenért csak hallgass, ne félj, kiszabadítlak én.

Rebol. Mit, én hallgassak, s ha hallgatok keresztbe vernek. (D. Lopehez.) Nekem a kapitány parancsolá a dolgot, hogy ő e szobába jöhessen.

Crespo. Nos kinek van igaza? most láthatod.

Lope. Dobos hirleld ki tüstént, hogy az egész katonaság az őrhelyre menjen, honnan halálos büntetés alatt senkinek sem szabad távozni. S hogy ti mindketten elégtételt nyerjétek. (Kapitányhoz.) Kéress magadnak más szállást, mert ebben a házban én fogok lakni, mig Guadalupeba megyek, hol most a király van.

A tayed. Nekem szent akaratom. (El.)

(Katonák, Chispa el.)

Crespo. El veletek.

(Juan, Izabella, Ines el.)

Tizennyolcadik jelenet.

Don Lope. Crespo.

Crespo. Köszönöm uram, hogy jóságod talán

nagy bajból menté ki, mert készen valék a veszélybe rohanni.

Lope. Veszélybe rohanni? hogyan?

Crespo. Ha azt agyonverem, ki becsületesnek csak távolról is árt.

Lope. Láncoz lobogós adtát! s nem tudád, hogy kapitány?

Crespo. Láncoz lobogós adtát! s ha tábornok is, megölöm, mihelyt becsületesemet sérti.

Lope. S a ki katonáim utolsójának csak kabátját bepiszkolja, engem ugye, bizony isten, felakasztatom.

Crespo. S a ki csak egy porszemnyit is elvesz becsületesemből, azt engem ugye, bizony isten tüstént magam felakasztom.

Lope. Már mint paraszt kénytelen vagy efféle bajokat türni.

Crespo. Vagyonomban igen, de nem becsületesben. Istenezem nem! királyomért vagyonom és életem, ez kötelesség; de a becsület a lélek tulajdona, s a lélek királya csak az isten.

Lope. Ördög és pokol szedtevetett! azt kezdem hinni, hogy igazad van.

Crespo. Azt magam is hiszem, mert nekem még mindig igazam volt.

Lope. Fáradt vagyok, s lábam — mellyet az ördög haragjában adott — igen ohajtja a nyugodalmat.

Crespo. S ki tartóztat vissza, nekem az ördög adott egy ágyat, s az rád vár.

Lope. S felvette adta az ördög?

Crespo. Felvette.

Lope. No majd szét bontom én tüzes villám mennydörögtét! mert nagyon álmos vagyok.

Crespo. Hát feküdjél le, tüzes villám mennydörögtét!

Lope (félre.) E gonosz paraszt, hiszen majd ollyan rutul káromkodik, mint én magam.

Crespo (félre.) Don Lope nagyon mérges, nehezen férünk meg.

(Elmennek.)

Második felvonás.

(Uta Crespo háza előtt. Este.)

Első jelenet.

Mendo. Nunno.

Mendo. Ki beszélte ezt?

Nunno. Gineza a szolgáló.

Mendo. S a kapitány e baj után csakugyan bele szeretett, Izabellába?

Nunno. És annyira, hogy ő sem csináltat több füstöt lakában, mint te a tiédben. Mert örökké Izabella ajtáját lesi, s egy gaz katona a hirhordója.

Mendo. Hallgass, hallgass, ez iszonyu méreg,

sokkal több, mintsem hogy a lélek egyszerre megbirná.

Nunno. Kivált midőn olyan sok van a gyomorban, mi ellenállhatna.

Mendo. Nunno, beszélj velem komolyan.

Nunno. Isten adná, hogy tréfa volna a mit mondtam.

Mendo. S milly feleletet ada Izabella a kapitánynak?

Nunno. A millyet neked, mert ezen szép és bájos istenség nem hagyja egét alacsony földi gőz által boritatni.

Mendo (pofon csapja Nunnot.) Áldjon az isten minden jóval.

Nunno. Téged pedig áldjon fogfájással, mert két fogamat kitörted; de jó, hogy eszedbe jutott fogaimat kevesbíteni, mert szolgálatoiban ezen butor-nak ugy sem igen vehetem hasznát. — Hah, a kapitány!

Mendo. Istenemre, ha most Izabellám becsületét nem kimélném, megölném őt.

Nunno. Kijéld inkább testedet.

Mendo. Meglesem őt, jer félre. (Elbujnak.)

Második jelenet.

Előbbiek. Atayde. Őrmester. Rebolledo.

Atayde. Ezen szenvedély, ezen tűz, nem szerelem, csak buzgóság, indulat, düh, örültség.

Rebol. Uram bár soha se láttad volna a pórlyányt, ki most így gyötör.

Atayde. Mit mondott a szolgáló?

Rebol. Nem foghatod meg uram?

(Csendesen beszélnek.)

Mendo. Ugy legyen. Mivel már az éjszaka terjeszti homályos árnyait, míg bölcseségem jobbat határoz, hozd el fegyvereimet.

Nunno. Fegyvereidet? miféléket, van é a házad ajtaja felett kőből faragottan kívül más fegyvered? —

Mendo. Fegyvertáromban még találkozok valami használható.

Nunno. Illanjunk el hát, mielőtt a kapitány észre venne.

(Mindketten el.)

Harmadik jelenet.

Atayde. Rebolledo. Őrmester.

Atayde. Lehetséges, hogy pórlyány illy nemeseleg ellenszegül, s minden esdekléseimre egy nyájas szóval sem felel?

Orm. Pórlyányok nem sokat gondolnak finom urakkal. Lenne csak pórlegény paraszt modorban szerelmes belé, könnyebben érne célt.

Atayde. Birnom kell őt, mert minden csöpp vérem érte forr, s nyugalmam csak ugy s akkor térend meg, ha céloamat értem.

Rebolledo. Nem mondad, pórlyány hájoló nem lehet?

Atayde. S ez volt veszedelmem, mert a csekélynek vélt szépsége védtelen talált. Ah, csak láthatnám szépségét!

Rebol. Uram, egy katonája századunknak hasonlíthatlanul énekel, és Chispa — most már kegyelmedből játék igazgatóné asszonyom, románcok előadásában igen erős. Csináljunk neki éjzenét, s talán láthatod.

Atayde. De félek felköltjük don Lopét.

Rebol. Don Lope fájos lábával mikor alszik? s ha hall valamit, mi vagyunk a bünnösök, nem te.

Atayde. Még ugyan sokat kellene megfontolnani. Az éjzene legyen meg. Oh Izabella, mennyi kint árasztasz rám. (El az őrmesterrel.)

Negyedik jelenet.

Rebolledo (menni akar.) Chispa (jö s visszatartja.)

Chispa. Megállj!

Rebol. Te vagy, Chispa, mi baj?

Chispa. Egy legénynek épen végig szeltem a pofáját.

Rebol. Miért?

Chispa. Másfélórányi játékpénzzel meg akart csalni, én megharagudtam (törre mutat,) s pofájára szabtam, most a sebészszel vitázhat nyeresége felett.

Rebol. Ez szép, te teli vagy méreggel, midőn én épen vig akarok lenni.

Chispa. Az egyik nem gátolja a másikat, ha énekelni kell, készen vagyok.

Rebol. Majd csak sötétben kezdjük, még pedig alapos zenének kell lenni. Jer, itt nem maradhatunk, el az őrhelybe.

Chispa. Örökre fenn marad a világon hire, hogy én Chispa játékgazgatóné asszonyom vagyok.

(Elmennek.)

Ötödik jelenet.

Don Lope. Crespo.

Crespo (a színlalok közé szólva.) Itt a kertben hűsebb, itt készsitékek az asztalt, don Lope ur számára. — Jobban fognak itt az ételek ízleni, mert az augustusi napoknak más pótlékek nincsen, mint az esték.

Lope. Igen kedves hely, hasonlíthatlan.

Crespo. Ül le, uram, a hely valóban kedves, lyányom mulató kertje, ül le, s feledd el egy kissé örök fájdalomdat.

Lope (leül.) Soha, azt velem semmi sem feledtetheti. Segítsen istenem.

Crespo. Segítsen! amen.

Lope. S adjon türelmet — ül le Crespo.

Crespo. Én állhatok.

Lope. Ül le.

Crespo. Ha kívánod, uram, engedelmeskedem, hisz ezt meg is tagadhatnád. (Leül.)

Lope. Tudod é mire gondolok, hogy tegnap haragod egészen elragadt.

Crespo. Engem nem ragad el könnyen valami.

Lope. Tegnap mégis, s a nélkül, hogy kináltak volna, mellém ültél, s még pedig jobbjomra.

Crespo. Mert nem kináltál megtevém, s ma nem akartam tenni, mert kináltál, én udvarias vagyok ha más is az.

Lope. Tegnap a káromkodást, átkot, szitkot rettentőn szórtad, ma sokkal csöndesebb vagy, tetszőbb és szerényebb.

Crespo. Uram, én mindig azon hangon felelek, mellyen kérdeznek. S tegnap én úgy viselém magamat mint te, szabályom az imádkozóval imádkozni, a káromkodóval káromkodni, mindenkivel saját módjában társalgok, s ezen szabályt olly szigorúan tartom meg, hogy az egész éjjel nem aludtam, mert szenvedő lábaddal szembe juta, s felkelvén mind a két lábomban fájdalmat éreztem, mert nem tudván melyik lábaddal beteg, nekem mind a kettő fáj. Azért kérek mondd meg hamar, mellyik fáj, hogy ne kinlódjam mind a kettővel.

Lope. Nincs okom panaszra, midőn harminc évig szolgálva Flandriában, nyáron forróságban, télen hó és jég alatt, azóta nem tudom, mi egy óráig fájdalmat nélkül lenni.

Crespo. Isten áldjon meg türelemmel.

Lope. Türelemmel! mire nekem türelem?

Crespo. Hát ne áldjon meg velem?

Lope. Nekem nem kell türelem, ha csak veled együtt két ezer ördög pokolba nem ránt.

Crespo. Amen. S ha nem teszik, csak azért lesz, mert jót tenni nem akarnak.

Lope. Jézus segits, óh Jézus!

Crespo. Segitsen téged is engem is!

Lope. Ördög és pokol, meg kell halnom!

Crespo. Ördög és pokol, azt ne tedd!

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Juan. Szolgák (kik terített asztalt hoznak.)

Juan. Hozzuk az asztalt.

Lope. Jőnek szolgálatul embereim.

Crespo. Uram, ha megengeded, parancsolám, hogy házamban ne szolgáljanak, itt kényelmed hiányzani nem fog.

Lope. Ha szolgálmat kitiltod, engedd lányodnak velem vacsorálhatni.

Crespo. Szívesen. Juan, menj, hídd hűgodát.
(Juan el.)

Lope. Természetes, hogy ez oldalról a köszvényem minden gyanut eltávolít.

Crespo. Uram, s ha olly kevésbé volna is szenvedő mint én ohajtom, még sem gyanakodnám. Megsérted barátságomat — ha minden katona udvarias volna, minőnek te mutatkozol, lányom lenne az első, ki szolgálatokra kezét nyújtaná.

Lope (félre.). Milly ravasz ez a paraszt, milly páratlan okosság —

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Izabella. Ines.

Izabella. Mit kívánsz atyám?

Crespo. Hogy megtiszteljen, don Lope hívat.

Izab. Szolgálatodra kész vagyok.

Lope. Sőt inkább én akarok neked szolgálni, kívánom, hogy velem estebédelj.

Izab. Inkább illik, hogy mi ketten szolgáljunk.

Lope. Üljetek le.

Crespo. Tegyétek a mit don Lope parancsol, üljetek le.

Izab. Engedelmesség legyen érdemem.

(A lányok leülnek; kívül guitarzengés hallatszik.)

Lope. Mi ez?

Crespo. Az utcán katonák járnak, zenével élvezve unalmukat.

Lope. A háboru terhei e szabadság nélkül alig lennének viselhetők. Kétségsbeesésig súlyos a katona élete, azért könnyíteni kell rajta.

Juan. Mégis szép élet!

Lope. Volna kedved hozzá?

Juan. Igen, uram, ha excellentiád ótalmába venne.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Kivül Rebollo. Chispa. Katonák.

Iső katona. Itt jobb lesz énekelni.

Rebol. Énekelj Izabellának egy kis dalt, s hogy ébredjen, vess követ az ablakra.

(Az ablakra kő repül.)

Crespo (félre.). Bizonyos ablakot keresnek.

Ének (kívül.)

A rozmarin virágai,

Édes Izabellám!

Még tiszta kék virágok ma

De mézzé lesznek ám.

Lope (félre.). Jól pengetik, de kövekkel hajgálni, ez szemtelenség, és szállásom előtt illy macskazene, de a lány s Crespo miatt hallgatok. (Fenn.) Örült nép.

Crespo. Fialat emberek! (Félre.) Csak ne lenne don Lope, majd adnék nekik.

Juan (félre.). Csak a kardhoz juthatnék d. Lope szobájában. (Indul.)

Crespo. Hová fu?

Juan. Az ételekért.

Crespo. Ahhoz vannak ember —

Hangok (kívül.) Ébredj, Izabella, jelenj meg.

Izab. (félre.) Egek! mit vétettem, hogy illy szégyent kell szenvednem.

Lope. Ez kiállhatatlan, ez átkozott eset!

(Felugrik s az asztalt eldönti.)

Crespo. Ha már úgy kell lenni —

(Felugrik s a székot dönti el.)

Lope. Én felkeltem, mert igen szenvedek — nem átkozott eset a köszvényes láb?

Crespo. Én is azt gondolom.

Lope. Azt hívem, más okból döntéd el a székét.

Crespo. Mivel te az asztalt lökted fel, én hamarjában egyebet nem találtam. (Félre.) Becsület, most csak színlelés használ!

Lope (félre.) Bár csak kün volnék a szabadban.

(Fenn.) Jól van, jól! én nem eszem, feküdjetek le.

Crespo. Legyen.

Lope. Jó éjszakát, szép gyermekem!

Izab. Isten veled!

Lope (félre.) Szobám mellett az utcaajtó, kironthatok.

Crespo (félre.) Nincs udvaromnak ajtaja, nincs é egy vén acélom.

Lope. Jó éjszakát tehát!

Crespo. Jó éjszakát. (Félre.) Gyermekeimet bezárom.

Lope (félre.) Várok, míg mind elalszanak. (El.)

Izab. (félre.) Jaj, mind a ketten csak roszul rejtik szándékokat.

Ines (félre.) Erőlködnek elfogulatlanoknak látszani.

(Juan el akar illanni.)

Crespo. Hé ha, fiu!

Juan. Atyám!

Crespo. El, ágyba, mind, haladék nélkül.

(El mind.)

Változás.

(Utca Crespo háza előtt. Éj.)

Kilencedik jelenet.

Atayde. Őrmester. Rebolledo. Chispa (lanttal.) Katonák. Később Mendo (fegyveresen paizszsal.) Nunno.

A tatyde. Reményünk ellenére, Izabella ablakot sem nyit.

Őrm. Meghallják oda benn.

Rebol. Ki jó itt?

Chispa. A virasztó.

Mendo. Látod mi történik itt?

Nunno. Nem láthatom, de hallom.

Mendo. Ki bírná ezt eltűrni?

Nunno. Én.

Mendo. Vajjon nyit é Izabella ablakot?

Nunno. Bizonyosan.

Mendo. Nem teendi. Gazember!

Nunno. Dehogya teendi.

Mendo. Szerelemtéltés! — oh, gyilkos rém! könnyen elüzhetném kardom egy pillantásával, e gyávákat; de nem akarok fellépni, míg meg nem gyógydöm, hibás é Izabella?

Nunno. Ülünk le tehát.

Mendo. Ide, hol könnyen észre nem vesznek.

(A süvény mögé ülnek.)

Rebol. Azon ember — ha nem kísértet, kinek büntetésül verekedéseiért bolyongni kell — leült békében — énekelj tovább.

Chispa (énekel.)

Szampajo a vörös haju

Andaluz föld szép fia,

S Carlos, ki haragban szokott

Villámként lecsapnia.

Szerették a szép Chillonát

S rajta összevesztenek,

És egymásra kardjaikkal

Vérengzön ütöttek.

Tizedik jelenet.

Előbbiek. Don Lope. Crespo.

(Fegyverkezve külön oldalról jönnek, s a katonákra rohannak.)

Crespo. Igy la!

Lope. Megmutatom mikép.

(Üzik a katonákat, Mendo és Nunno közibök akadnak, s futnak, a két öreg utánok, s nem sokára visszatérnek, a nélkül, hogy egymást megismernék.)

Lope. Elfutottak, csak egy maradt — itt a tolvaj.

Crespo. Ez egy is, a ki maradt, bizonyosan katona.

Lope. S jegy nélkül ez se menjen el.

Crespo. S még ez egyet is pokolba üzi kardom.

(Egymásra rohannak.)

Lope. Fuss!

Crespo. Fuss te, hihetőleg értesz hozzá.

(Vínak.)

Lope. Szikrázó ördög adtát, ez jól verekszik.

Crespo. Szikrázó ördög adtát, ez jókat döf.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Juan (karddal.) Szolgák (gyertyákkal.)

Juan. Csak atyámat lelném meg! — Atyám! segítségére jövök.

Lope. Hogyan? Crespo, te vagy?

Crespo. Természetesen. — S te is uram, don Lope?

Lope. Természetesen. De nem ígéréd é meg a házban maradni?

Crespo. Mentsen ki, hogy azt tevém, a mit te.

Lope. Engem gyaláztak azon szemtelenek, nem téged!

Crespo. Mit tesz az? én csak társaság kedvéért jöttem ki.

Katona (kivül.) Jertek, járjunk végére ezen parasztokkal!

Atayde (kivül.) Megálljatok, gondoljátok meg!

Tizenkettedik jelenet.

Előbbiek. Atayde. Katonák (kivont kardokkal.)

Lope. Hogyan? s nem láttok engemet, mit jelent e zaj?

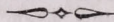
Atayde. A katonák zaj, és bántás nélkül erremvén, magokat énekek mulatva, a parasztokkal összeveszték, s én őket visszatartóztatni igyekeztem.

Lope. Don Alvaro, viseletedet, hidd el, ismerem, s mivel rendetlenség és viszály e faluban nyilván dühöngenek, nagyobb bajt kerülni akarván — mivel már a hajnal hasad, parancsolom: tüstént takarodjatok ki Zalameából, ezek előre kicsinált dolgok, de többé meg ne történjenek, különben, tüzes láncos lobogós ördög adtát, villogó vasammal tanítalak emberségre.

(A katonák elmennek.)

Lope. Jer velem, Crespo, és senki sem fog bántani, esküszöm a pokol küszöbére!

Crespo (félre.) Don Lope igen mérges, de jól megférünk mi. (El.)

Harmadik felvonás.

(Szabad hely Zalameában.)

Első jelenet.

Mendo. Nunno (bekötött fővel.)

Mendo. És gonosz fejedem a vágás?

Nunno. Ha olly gonosz nem volna is, mégis sokkal gonoszabb, mint szeretném.

Mendo. Ennyi boszúságot, és iszonyt, még soha sem éreztem.

Nunno. Én sem.

Mendo. Messzire jár haragom, a nélkül, hogy valamit nézne, téged így főbe vágni!

Nunno. Ah, egész oldalom fáj!

(Dobolás hallatszik.)

Mendo. Mi ez?

Nunno. A szárad indul.

Mendo. Isten vezesse, így féltésem is elköltözik a kapitány miatt.

Nunno. Azt is elparancsolják.

Második jelenet.

Előbbiek. Atayde. Örmester.

Atayde. Fel, nekünk sietni kell az utra. De vigyázz, mert mihelyt ezen arany lámpa a hűves habba merül, melyet Spanyolország partja iszik, ama hegynél várok, míg a nap halálából, nekem új élet int.

Örm. Halkan, még itt köszál valaki.

Mendo. Menjünk. Iparkodom mérsékleni magamat; ne árulj el félelmet.

Nunno. Lehet é batorságot árulni el?

(Gyorsan el.)

Harmadik jelenet.

Atayde. Örmester.

Atayde. A helységbe vissza kell mennem, egy szolgát megvesztegeték, s ha a szerencse merényemet segíti, hő óhajtásom sikerülend.

Örm. De egy kettőt legényeink közül végy magadhoz, mert a parasztokkal tréfálni nem lehet.

Atayde. Rendelj hát néhányat.

Örmester. Megteszem. De ha don Lope még egyszer itt talál.

Atayde. Attól nincs mit félni, neki hirtelen Gvadelopeba kelle utazni.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Rebolledo. Chispa.

Rebolledo. Vigan uram, egy ellenünkkel kevesebb van. Izabella bátyja katonává lett, s még ma elmegy don Lopeval, épen most láttam, ékesítve s tetteket szomjazva, a parasztság maradványát szépen egyesíti a katona kezdetével. Most már csak az atya áll utunkban.

Atayde. Minden kívánságom szerint megy, csak a szolgáló szavát megtartsa.

Rebol. Bizonyosan.

Atayde. Én most megyek, de az utról visszatérek, s veletek a tervet végrehajtjuk.

(El az örmesterrel.)

Rebolledo. Attól félek, kevesen leszünk, s ha mindjárt még ketten, még négyen lennénk is.

Chispa. S ha te a kapitánnyal mégysz, mi lesz belőlem, félek, hogy azzal lalálkozom, kin a sebésznek varni valót szereztem.

Rebol. Jer hát velem, férfi ruhában.

Chispa. Ez jó, így senki sem ismer rám — eszembe jut, s talán nem ok nélkül a dal: a katona szerelem —

Rebol. Egy óráig tart. (El.)

Változás.

(Utca Pedro Crespo háza előtt.)

Ötödik jelenet.

Don Lope. Crespo. Juan (hadi öltözetben.)

Lope. Sokat kell köszönnöm barátom, de kivált azt, hogy fiadat katonának adad.

Crespo. Szolgádnak adtam.

Lope. Barátom lesz, mert bátorsága, s nyílt szíve egész lelkemet megnyerék.

Juan. Hű leszek mindig irántad, s törekedni fogok mindenben engedelmessékedni.

Crespo. Uram, kérlek egyet hocsáss meg neki, ha még elég ügyes nem lenne; mert köztünk, hol

ásó, kapa, eke, borona a leghasznosabb könyveknek tartatnak, sokat nem tanulhatott, s nem tudja még mit tanít az udvariság, s mai élet politikája.

Lope. Az idő enyhül, én indulok.

Juan. Kólyád után nézek. (El.)

Hatodik jelenet.

D. Lope Crespo. Izabella. Ines.

Izabella. Illik az uram, távozni bucsu nélkül attól, ki téged annyira tisztel?

Lope. Nem mentem volna el, hogy kezdet ne csókoljam, és ne kérjelek, hogy bocsáss meg kegyesen egy merényt, mely megérdemli a bocsánatot, mert nem akarlak jutalmazni, csak megajándékozni. — E kereszt — bár gazdagon rakott gyémántokkal — kezembe mégis elég szegényen jő, s viseld emlékemül ékszer gyanánt. (Átadja.)

Crespo. Uram megbántasz, illy gazdag ajándékkal akarván megfizetni elfogadásodat. Mi adósaid vagyunk a megtisztelésért.

Lope. Ez nem fizetés, csak baráti adomány.

Izab. Csak mint ajándékot fogadhatom el. — (Elveszi.) Ajánlom bátyámat, ki olly szerencsés, vedel mehetni.

Lope. Ne aggódjál felőle, szép gyermekem!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Juan.

Juan. Uram, a kólya kész.

Lope. Isten hozzátok!

Crespo. Áldjon meg!

Lope. Isten hozzád, derék Crespom.

Crespo. Isten hozzád, vitéz vezérem.

Lope. Ki mondta volna, midőnelőször találkozáink, hogy mint örök barátok válunk el.

Crespo. Uram, én megmondtam volna, hamár akkor tudám, hogy — te — olly —

Lope. Csak ki vele.

Crespo. Hogy te olly jó szeszélyű bohó vagy.

(D. Lope kezét megrázza s el.)

Crespo. Mig don Lope elkészül, fiam halld tanácsomat; itt hugaid előtt. Adj hálát az égnek, te, bár pór de tiszta származásu vagy, tisztább mint a nap, de csak pór. Az elsőt azért mondom, hogy türekedjél több lenni mint vagy; a másodikat azért, hogy hiu kaposás által kevesebb ne légy mint vagy. Légy alázatos, mert ezáltal mindenki csak jó tulajdonságaidra fog emlékezni. Légy udvarias, nyájas, és bőkezű, mert letett kalappal s erszénnyel kezében szerez az ember barátokat, s India aránya nem ér annyit, mint szeretetni az emberektől. Soha se beszélj rosszat az asszonyokról, mert mondom neked: a legutolsó is tisztéletet érdemel, mivel ők szülnék minket. Karddal ne állj mindjárt elő, mert vinni tudni nem nagy mesterség, de tudni, mikor kelljen vinni, ez a fő dolog. — Pénzzel el vagy látva. Most fogadd áldásomat, bizzál don Lope ótalamban, s menj, fiam, mert érzem, a beszéd ellágyit.

Juan. Minden szavadat szivembe meritém, hol halálomig maradand. Add kezedet atyám, hugom ölelj meg. (Ölelés.)

Izab. Bár elég erős lenne karom, téged viszatartani.

Juan (Ineshez.) Isten hozzád, hugom.

Ines. Nem szólhatok, szemeim elveszik a hang kötelességét. — Isten hozzád.

Crespo. Menj fiam, mert minél tovább látlak, annál mélyebben érzem, hogy menned kell.

Juan. Isten veletek!

Crespo. Vezessen utaidon!

(Juan el. Alkonyodik.)

Izabella. Kemény valál, atyám!

Crespo. Lyányom! mi lett volna itt belőle? henyélő egész életében, tékozló. — Nem — szolgálgjon királyának.

Izab. Csak az aggaszt, hogy éjjel kell utaznia.

Crespo. Nyári éjeken utazni inkább kényelem mint fáradtság. (Félre.) Fiam távozta egészen meglágyit, bár erősnek színelém magamat.

Izab. Atyám, jer a házba.

Ines. Mivel a katonák már elmentek, jobb lesz a ház előtt a fris levegőt éldelünk, szomszédaink is nem sokára kijönek.

Crespo. Jó lesz, hozz padot, Ines.

Ines. Itt van. (Leülnek.)

Izab. Ma a helységünkben a törvényszéket választják.

Crespo. Igen, ez nálunk mindig augusztusban történik. (Beszélgetnek.)

Nyolcadik jelenet.

Atayde. Örmester. Rebolledo. Chispa (férfi ruhában.) Katonák. Előbbiek.

Atayde. Jertek zaj nélkül, s te Rebolledo add tudtára a szolgáloknak, hogy én az utcán vagyok.

Rebol. Meglesz — de mit látok? emberek az ajtó előtt!

Örm. Ugy vélem, ha a holdsugár nem csal, az ott, Izabella.

Atayde. Ő az, nem a hold, de szivem mondja. Jó az alkalom! ha most mindent merünk, mindent nyerünk.

Örm. Akarsz tanácsot hallani?

Atayde. Nem.

Örm. Ugy hallgatók — tedd a mi tetszik.

Atayde. Én Izabellát elragadom, s ti addig vont karddal gátoljátok üldözésemet.

Örm. Segélyedül vagyunk, a mit parancsolsz tennünk kell.

Atayde. Vigyázzatok, gyűhelyünk azon hegy, az uttól jobbra.

Rebol. Chispa!

Chispa. Mi baj?

Rebol. Tartsd a köpenyegeket. (Átadják.)

Chispa. Ugy vélem a vivásnál főmesterség a ruhákat megörzeni, bár ez az uszásról tanítatik.

Atayde. Én előre megyek.

Crespo (a lyányokhoz.) Jertek, már elég volt az üdülés, menjünk be. (Fölkelnek.)

A t a y d e. Itt az idő! rajta! (Izabellát elragadja.)

I z a b. Hah, áruló! mi ez?

A t a y d e. Örültség s a megvetett szerelem dühe.
(Elrohan Izabellával.)

I z a b. (kivül.) Áruló! atyám!

C r e s p o. Ti gyávák. (Lyánya után akar rohanni,
a katonák visszatartják.)

I z a b. Ments meg, atyám!

I n e s. El a házba. (Befut.)

C r e s p o. Látjátok alávalók, hogy kard nélkül
vagyok, gyalázatos árulók!

R e b o l. Menj, ha nem akarod, hogy hirtelen
halál legyen végső büntetésed.

C r e s p o. Ha becületem meghal, mit használ
életem? egek, csak kardom volna! kard nélkül nem
üldözhetem, s míg fegyverért a házba megyek, eltűn-
nének a rablók. Oh, kemény sors!

I n e s (karddal jó.) Bátyám, itt kardod! (El.)

C r e s p o. Becületem ismét meg van, mert kard
villog kezemben. (A katonákra rohan.) Bocsássátok el
a zsákmányt, ti gyáva haramiák! bocsássátok el őt
ti árulók, mert visszavivom őt, vagy tovább nem
élek.

Ő r m. Hiában fáradságod, mi sokan vagyunk.

(Vínak. Crespo megbotolván elesik.)

C r e s p o. Hát még a föld is áruló alattam?!

R e b o l. Öljétek meg.

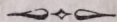
Ő r m. Nem. Igen kegyetlen volna, egyszerre
becsületét s életét venni el, inkább kötözzük meg,
s rejtjük a sűrűbe.

I z a b. (távolról.) Atyám!

C r e s p o. Lyányom!

R e b o l. Hureoljuk el.

C r e s p o. Lyányom, csak sohajaim követhetnek!
(Elhurcolják.)

Negyedik felvonás.

(Erdős hegyes vidék. Szürkület.)

Első jelenet.

C r e s p o (a bokrok mögött fához van kötözve s nem
látható.) I z a b e l l a (jó.)

I z a b e l l a. Oh, bár a napvilág soha ne ragyog-
na szememnek, mert fényénél önmagam előtt kellene
pirulnom! Oh ti számtalan csillagok futékony vezére,
ne engedj helyet a hajnalnak, hogy az ur légmezeidre
léphessen, és mosolytal és könnyekkel kellemes vi-
lágodat elirtsa, s ha mégis fellépne, úgy ne mosolyg-
jon, csak könnyezzen. S te a fénynek nagy csillaga,
mulass tovább a tenger hűs habjaiban, csak egyszer
engedd a félnék reszkető birodalmát hoszabbítani —
oh, hallgassd meg e könyörgést, és tudasd velünk,
hogy istenséged nem követ kül kényszerítést, csak

saját akaratát — s te mégis feljősz, nem hallgatsz
esdekléseimre. Oh, jaj nekem! üldöztetve a vad fé-
lelemtől, gyötörtetve szörnyü kínaimtól, becületem
omladékára még haragod nyilait is irányozva kell
látnom — hová fussak? tévelygő lábam atyai házam-
hoz intézné lépteit; de ott új aggodalmat hoznék ősz
atyám fejére, kinek egy öröme volt e földön, becüle-
tetem holdsugarát látni, melyet most e szégyen fel-
lege homályosít, s ha vissza nem térek, szabad utat
nyitok a rágalomnak, s így vakultan, az ártatlan-
ságot a rágalom kezésének hagyom lenni. — Oh,
bár az imént ne futottam volna üldöző testvérem
elől, ki meg akart gyilkolni, látván milly sorsra
jutottam. Visszahívom őt, hogy öljön meg, s te visz-
hang zengd utánam kínom szavait.

C r e s p o (látatlanul.) Jer vissza ismét s ölj meg,
mert nem szánakozás a szerencsétlen életét hosszi-
tani!

I z a b. Minő hang ez, melly érthetlenül zúg fü-
leimbe?

C r e s p o. Ölj meg, ha szánakozás miatt dicsér-
tetni akarsz.

I z a b. Istenem! még más boldogtalan is kívánja
a halált, s más is van, ki akarata ellen él? (A bokor-
hoz megy, s azt széthajtván atyját meglátja.) Egek kit
látok?

C r e s p o. Bár ki légy, ki e rejtekben jársz, ha
valaha irgalmat akarsz lelni, jer és ölj meg. — De
nagy isten! ki ez?

I z a b. A zordon törzsökhöz kötözve —

C r e s p o. S tört hangon irgalmat kérve az ég-
től —

I z a b. Atyám!

C r e s p o. Jer gyermekem!

I z a b. Atyám! uram!

C r e s p o. Jer hamar, s oldd fel béklyóimat.

I z a b. Jaj nekem! azt nem merem, mert ha ke-
zem feloldja kötelékeidet, úgy nem merem többé el-
mondani szerencsétlenségemet. Mivel ha kezéd sza-
bad leend, s te elragadva látod becületemet, megölsz.

C r e s p o. Hallgass, Izabella, hallgass, ne mondj
semmit, mert van szerencsétlenség, melyet tud az
ember, a nélkül, hogy hallaná.

I z a b. Atyám, fiad segítségemre jött, de későn,
azon karddal, melyet neki adál, rohan a kapitányra,
én félve becületem rablójától, s félve testvérem dü-
hétől futásnak eredtem, s visszatekintve látám, hogy
Juan kardjáról a rabló vére foly, de a kapitánynak
katonái félegyül jöttek. Juannak futni kelle, s Atay-
dét emberei a helységbe vívék — s most atyám meg-
oldom e köteleket, hurkold bár nyakamra. (Feloldja.)
Igen, mert én lányod vagyok, lányod és becste-
len, és te szabad, azért cselekedjél magadhoz mélt-
ón, s ölj meg. Beszélje a hir felöled, hogy becüle-
teted életiért, lányod életét vetted el. (Letérdel.)

C r e s p o (fölémeli.) Kelj fel lányom, ne térdelj
tovább. Ha illy dolgok nem volnának, melyek ben-
nünket gyötrenek és kinzanak, mi haszna lenne az
aggálnak, mi becse volna a szerencsének. Ezek az
emberek számára vannak, de erő kell, hogy azokat
keblünkbe nyomhassuk. — Jer, siess, bátyádat fel
kell keresnünk, neki segítség szükséges.

I z a b. Jó isten! mérséklés ez, vagy tettetés?

C r e s p o. Jer lányom! (Félre.) Ha a kapitány

a helységbe vitetett, jobb lett volna neki sebében meghalni, mert élve haragomat el nem kerül.(Fenn.)
Jer lyányom!

Második jelenet.

Előbbiek. Jegyző.

Jegyző. Uram Pedro Crespo, adj borraivalót.

Crespo. S miért?

Jegyző. A közönség téged bírónak választott, s mindjárt két fontos esetet talál: első hogy ma vagy holnap a király helységünkbe érkezik, második, hogy a kapitány sebesítve visszahozatott, de nem szól, ki sebesítte meg.

Crespo (félre.) Midőnboszut forralok, becsülem urává tesz a bírói pálcá. (Fenn.) Köszönöm a megválasztást.

Jegyző. Jer a helység házhoz, s a bírói pálcá birtokában lévén mindjárt kezdheted a vizsgálatot.

Crespo. Menjünk. Izabella, eredj haza.

Izab. Uram veled megyek.

Crespo. Atyád bíró, gyermekem, s megőrizi jogodat.

(Mind el.)

Változás.

(Pórszoba.)

Harmadik jelenet.

Atyde (felkötött karral jó.) Örmester.

Atyde. Sebem igen csekély, miért hoztatok vissza a faluba?

Örmester. Mielőtt bekötletett, nem tudhattuk. Atyde. S ez megtörténvén, gondoljuk meg, hogy egy seb kedvéért nem szabad kockáztatni az életet.

Örm. De gonosz leit volna minden véredet elfolyt hagyni.

Atyde. Arról már van téve. De örültek vagyunk, hogy nem megyünk hamar el, mielőtt itt-létünk hire futamodnék a helységben. — Itt vannak é a többiek is.

Örm. Mind!

Atyde. Ugy te hát futás menten e szemtelek kezéből, mert ha a póresapat megtudandja itt-létemet, veszélyben forgunk, s nyaktörés lehet a díj.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Rebollo.

Rebollo. Uram, a törvényszék jó.

Atyde. Mi közöm a törvényszékkel?

Rebol. Csak tudósítlak, hogy belépett.

Atyde. Ez jó. Így már mentve vagyok; mert ha ez tudja, hogy itt vagyok, a néptől nincs mit fél-

nem — mert a helységi törvényszék tartozik engem a hadi bíróságnak átadni, s ott mentve vagyok, ha bár ügyem veszélyes is.

Rebol. Az atya kétségkívül panaszt tett.

Atyde. Bizonyosan.

Ötödik jelenet.

Crespo (kezében bírói pálcá.) Utána fegyveres pörök. Előbbiek.

Crespo. Álljatok őrt az ajtóknál, egy katonát se bocsássatok ki, s ha valamelyik szökni akarna, üssétek agyon.

Atyde. S illy zajjal jöttök be. (Crespot látván.)

Mit kell látnom?

Crespo. S miért ne? talán még a felsőség is bebocsátásért esedezzék.

Atyde. A felsőséggel, ha te tegnap óta azzá lettél, s ma józanul cselekszel, semmi közöm.

Crespo. Kapitány ur, mi itt veszekedni nem fogunk, engedelmekkel csak egy kérés vezet hozzád, de e miatt egyedül kell veled lennem.

Atyde (a katonához.) Elmehtettek.

Crespo. Menjetez ki is, de mondom, jól őrizzetez a katonákat.

(A parasztok az örmestert s Rebollót közbe véve el.)

Crespo. És most nem mint bíró, mint ember beszélek veled. (Leteszi a pálcát.) Uram, don Alvaro, egyedül lévén, nyiltan beszélhetünk. — Én becsületes ember vagyok, s ha születésemet választanom kellene, sem választanék mást. — Gazdag vagyok, mert hála a jó istennek, a vidéken gazdagabb földmives nincs. Lyányom felnevekedék az erény legtisztább hírében, kit az isten mennyekben boldogítson, s hogy szép, azt örültséged bizonyítja, bár épen ezen kellene a legmélyebb fájdalommal sírnom. — Igen, uram, ez volt szerencsétlenségem, s hogy iszonyu hibádat jóvá tedd, csak egy módot tudok, s ez abból áll, hogy neked tüstént minden vagyonomat átadjam, a nélkül, hogy magamnak s merész fiamnak — kit magam fogok lábaidhoz hurcolni — csak egy fillért is megtartanék, s ha éltünkét táplálni más mód nem marad, alamizsnát kéregetünk, s vigy bennünket, ránk égetett bélyeggel a rabvásárra, s az árral, melylyet értünk kapsz, neveld lyányom jegypénzét, csak add vissza a becsületet, melyet elraboltál, s ezzel, gondolom — nem ártasz becsületednek. — (Letérel.) Láss térdeimen, lárs esdekelve, zokogva az ősz embert. Mit kérek én? becsületet, melyet magad ragadtál el tőlem; gondold meg, hogy saját kezeimmel kényszeríthettek — de nem, te önkényt megteszed.

Atyde. Elég, vén fecsegő. Vigyázz, hogy halál ne legyen díjjad a méltatlanságért, melyet te és fiad rajtam elkövetettek, s ha kiméllek, köszönd a szép Izabellának. De ha becsületet foltját karddal akarod megboszulni, ugy mit sem félek. Itélőszékednek pedig felettem nincs hatalma.

Crespo. Sirásom nem indítja meg szivedet?

Atyde. Vének, nők és gyermekek sirására ki hallgatna?

Crespo. Hogyan, illy iszonyu fájdalmat a vizsgálatás egy szava se enyhítsen?

Atayde. Milly vizsgáztatást kívánsz, nem kegyelmézék életednek?

Crespo (letérdel.) Láss ismét lábaidnál, add vissza becsületemet.

Atayde. Pecségő —

Crespo. Tudd, hogy bennem Zalamea bíráját látod.

Atayde. Fölöttem szerencsémre nincs hatalmad — én hadi törvényszék alá tartozom.

Crespo. Változtasd szándékoadat.

Atayde. Nem, nem, vén toladó bolond!

Crespo. S nincs semmi eszköz?

Atayde. Részedről legjobb a hallgatás.

Crespo. Más semmi?

Atayde. Semmi!

Crespo. Tehát az élő istenre! megmutatom! — Emberek! (A pálcát fölveszi.)

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Jegyző. Parasztok.

Jegyző. Uram!

Atayde. Mit akar ez a pórcsapat?

Jegyző. Mit parancsolsz?

Crespo. A kapitány urat vigyétek börtönbe.

Atayde. S te merészkednél embert, ki, mint én, a király szolgája, bezártni?

Crespo. Csak fogva vagy halva mehetsz el innen. —

Atayde. Emlékezzél, hogy én kapitány vagyok, és még élek.

Crespo. Én pedig bíró vagyok, s még nem haltam meg, azért törd békével a fogságot.

Atayde (félre.) Sikeretlen volna ellenállanom, mert kezében vagyok. (Fenn.) Hamar megtudja a király e gaztettet.

Crespo. Nem bánom, de a másikat is. A király közel van, s mindkettőnket kihallgat — kardodat.

Atayde. S te kívánhatod, hogy —

Crespo. Baboknak kardra nincs szükségük.

(Elveszi kardját.)

Atayde. Tiszteletet mutass irántam.

Crespo. Erről is rendelkezem. Szolgák, vigyétek a kapitány urat tisztelettel tömlöcbe, s dugjátok kezeit tisztelettel béklyóba, zárjátok be őt s katonáit tisztelettel, de külön, hogy őket tisztelettel s külön kihallgathassuk, s guny nélkül szólván, ha okom lesz rá, tisztelettel felakasztatlak.

Atayde. Hah! ha a pór hatalomhoz jut.

(Elvezettetik.)

Hetedik jelenet.

Crespo. Parasztok. Jegyző. Chispa (férfi ruhában). Rebolledo.

Jegyző. Uram, csak e katonát és lovászt lehet megfogni, a többi ellílt.

Crespo. Hah! ez a nemes énekes, ha torkodat egy kissé megszorítjuk, vége lesz az éneknek.

Rebolledo. Uram, hát bűn énekelni?

Crespo. Sőt igen szép tehetség, s nekem van egy hangszerem, mellyhez szebben fog zengeni. — Valld meg őszintén, mi történt az éjszaka?

Rebolledo. Azt lányod jobban tudja.

Crespo. Ugy felakasztatlak.

Chispa (titkon.) Rebolledo, tagadj mindent, s úgy megszabadulva neked egy románcot énekel.

Rebol. S neked ki énekel a kinpádon?

Chispa. Engem kinpádra feszíteni nem szabad.

Crespo. S miért nem?

Chispa. Ahhoz ne is fogj, a dolog világos.

Crespo. S mi erre az ok?

Chispa. Igen fontos.

Crespo. De mi?

Chispa. Én terhes vagyok.

Crespo. Ki látá illy szemtelenséget, hát nem vagy te lovász?

Chispa. Nem, hanem markotánosné.

Crespo. Tehát beszéld el, mit tudsz?

Chispa. Nekem az ég énekeire nagyobb tehetséget adott, mint beszédre, azért énekelek. (Énekel.)

Kinpádra mondja, hogy vonat

A zsarnok engemet.

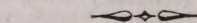
Rebol. (énekel.)

S ijeszt, s fenyít kinok között

Hogy engem eltemet.

Crespo. El a bolondokkal!

(Elmennek.)

Ötödik felvonás.

(Szoba Pedro Crespo házában.)

Első jelenet.

Juan. Aztán Izabella és Ines. Később Crespo.

Juan. Mióta az árulót ledöfém, s a sokaságtól futnom kelle, bár minden felé bolyongtam, még sem lelhetém hugomat. — Azért lakunkba tértem vissza, atyámnak elbeszélni a történeteket — meglátom milly tanácsot ad becsületünk megmentésére.

Ines. Jer, vidulj, élni illy bánatban nem élet, öngyilkosság.

Izabella. Illy keserű sors miatt nem kell é gyűlölnöm az életet?

Juan. Jaj nekem! ez Izabella — mire várok még? (Tört ránt.)

Ines. Bátyám! (Visszatartja.)

Izab. Juan, mit mivelsz?

Juan. Boszut, mert becsületemet, és életemet rablád el.

Izab. Állj meg!

Juan. Halál legyen büntetésed, istenemre!

Crespo. Mi történik itt?

Juan. Szégyent akarok lemosni, öreg atyám, vétket büntetni és boszulni —

Crespo. Csendesülj, rosz ennyire heveskedni, s még megmersz jelenni előttem, miután az erdőben fegyvered kapitányodat megsérté?

Juan. Az csak dicső védelme volt, megszeplősített becsületednek.

Crespo. Csendesülj. — Emberek!

Második jelenet.

Előbbiek. Helység szolgálói lépnek be.

Crespo. Vigyétek börtönbe ezt is.

Juan. Hogyan? fiad iránt lehetsz illy szigorú?

Crespo. Atyám iránt is lennék. (Féltre.) Igy életét is védem, s még majd mint az igazság példányát dicsérnek.

Juan. Hallgass meg, midőn a gonosztevőt ledőflem, kötelességemnek tartám hugomat megőzni.

Crespo. Tudom, Juan, de nem elég ezt tudnom mint magamnak, tudnom kell ezt mint bírónak, s azért míg a pörfolyama be nem bizonyítja, mennyire légy bűnös, fogva maradsz. (Féltre.) Addig menteséget találok.

Juan. Csodálatos minden tettet, te becsületlenítve vagy, s azt láncba vereted, ki becsületedet menteni akará, s megmented ki azt elragadá.

(Elvitetik.)

Crespo. Izabella, menj ird alá a vádlevelet a bűnös ellen.

Izabella. Csak az imént akarád, hogy rejtve maradjon mély bánatom, most kívánod, hogy magam tudassam? atyám, ha boszúról nem gondoskodik, gondoskodjál hallgatásról. Ha nem szabad, mint óhajtom megboszulni szenvedésimet, marad még más lépés becsületemnek eleget tenni.

(Izabella, Ines el.)

Crespo. Jó szerével nem akar aláírni, így tehát kényszerítenem kell.

Lope (kívül.) Megálljatok!

Crespo. Ki kiált oly iszonyuan a ház előtt?! Mi lehet ez? de ki lép itt be?

Harmadik jelenet.

Don Lope. Crespo.

D. Lope. Pedro Crespo, az én vagyok, egy gyalázatos baj kényszeríte visszatérnem, s hova szálltam volna, mint hozzád, miután oly jóakaróm vagy.

Crespo. Nemes lelked, mindig becsülni igyekszik engem.

Lope. Fiad nem mutatá magát nálam.

Crespo. Okát megtudandod, uram. De kérlek, mondd előbb, miért tértél vissza? nagyon megindultnak látszol.

Lope. Soha sem képzelheték illy szemtelenséget. Ez a legörültebb merény, melyet ember valaha gondolt! Utközben egy katona jó utánam, s tudósít. Oh, egészen oda vagyok a boszuságtól!

Crespo. Szólj tovább!

Lope. Egy falusi bíróska merészkedé elfogni

kapitányomat, s tüzes villogós ördög adtát! egész nap csak most érzém lábam fájalmát, mert nem engedte hamar helyre jutnom, hogy a bírót megbüntessem, mert a szemtelen rabszolgát — az isten legyen neki irgalmas, addig kell veretni, míg megveszedik.

Crespo. Igy haszontalan volt sietésed, mert reményilem a bíró nem hagyja magát veretni.

Lope. Én veretem őt, ha nem hagyja is.

Crespo. Nem hiszem uram, azt sem hiszem, hogy valaki neked illy rosz tanácsot adjon. Tudod é az elfogatás okát?

Lope. Nem. De legyen bár mi oka, minden félnek igazságot szolgáltatok, mert én is tudom a gonoszokat büntetni.

Crespo. Uram, te nem tudod a helység bírāja állását?

Lope. Valami durva paraszt.

Crespo. Alkalmasint paraszt lesz; de ha észébe jut a kapitányt felakasztatni, hidd el, hogy megteszi.

Lope. Az, istenemre, nem történik, s hogy láthasd, mondd meg, hol találok a bírót?

Crespo. Épen nem messze.

Lope. Mondd, ki a bíró?

Crespo. Én!

Lope. Ezer ördög! szinte sejtém.

Crespo. Ezer ördög! hidd, én is.

Lope. Crespo, egy szót —

Crespo. Az férkira talál.

Lope. A foglyot megszabadítom, s megboszulom e gyalázatot.

Crespo. S én bűnéért lánera vertem.

Lope. Tudod, hogy ő katona, s én vagyok a bírója?

Crespo. S tudod, hogy elragadta gyermekeimet?

Lope. Tudod é, hogy mint tábornok én itélek e dologban?

Crespo. S tudod é, hogy e gaz pogány házam becsületét lopta el?

Lope. Tudod é, hogy jogod nincs őt a haditörvényszéktől elvonni?

Crespo. Tudod é, hogy térden állva kértem, és ő meg nem hajlott.

Lope. Te a hadi bíróság jogaiba vágsz.

Crespo. Ő becsületembe vágott.

Lope. Teljes elégtételre kötelezem magamat.

Crespo. Nem kérem mástól, a mit magam tehetek —

Lope. Ki kell őt bocsátanod, ettől nem távozom.

Crespo. S én már elkezdtem a pört.

Lope. Mi az a pör?

Crespo. Néhány iv összefűzött jó papiros, melly a vallatást foglalja magában.

Lope. Nyisd fel nekem a tömlőcöt.

Crespo. Nem záratom be előtled, de vigyázz, mert megparancsolám mindenkire löni, ki a tömlőcöhöz közelít.

Lope. Tudom, de nem félek az illy golyóktól. (Féltre.) De az okosság ellen van, itt sokat merni. — Héj, katona!

Előbbiek. Katona.

Lope. Vágtass el hamar, s vidd parancsodat

az uton levő csapatoknak, hogy tüstént visszatérjenek, csatarendben, töltött ágyúk, és égő kanóccokkal.

Katona. A parancsolat nem szükséges, mert megtudván a sereg mi történt, magától visszatért, s már a helységbe jó.

Lope. Istenemre! majd meglátom, kiadják é vagy nem.

Crespo. Istenemre, ha kötelességem kényszerít, történnék a minék történni kell.

(Elmennek.)

Változás.

(Tér a zalameai helységhez előtt. Jegyző és fegyveres parasztok a házat őrzik.)

Negyedik jelenet.

Jegyző. Fegyveres parasztok. Don Lope. Katonák (jönnek.) Később Crespo, fegyveres parasztokkal.

Lope. Legények, ezen tömlöcbe van a kapitány zárva, s ha tüstént szabadon nem bocsátják, gyujtsátok fel a házat, s ha a pór nép védi magát egésétek le az egész salut.

Jegyző. S ha hamuvá teszitek sem szabaditjátok ki a kapitányt.

Katonák. Vesszenek el a parasztok.

(Támadásra készülnek. Crespo jó parasztokkal.)

Crespo. Vesszenek el? s egyéb semmi?

Lope. Verjétek fel a tömlöcöt, törjétek be az ajtót. (Harcolnak.)

Ötödik jelenet.

Király. Kisérettel. Előbbiek.

Király. Ez az elfogadás, mely hozzám illik?

Lope. Felsőleges ur, egy paraszt büne merészebb mint valaha láttatott. S ha felséged nem jó olly hamar e faluba, az egész helységet szépen kivilágítva lelte volna.

Király. Mi történt?

Lope. Egy kapitányt fogott el a bíró, s kívánatomra szabadon bocsátani nem akarja.

Király. Ki ez a bíró?

Crespo. Én!

Király. Mivel mentheted magadat?

Crespo. (iratokat ad a királynak.) Ezen iratokkal, melyekből a halálra méltó tett kiviláglik. — Lyányragadás, s annak erőszakos megszeplősítése, s miután a lyány atyja házasságra kéré a bűnöst, erre is tagadó válasz.

Lope. Ezen bíró, az atya is egyszersmind.

Crespo. Mit tesz az? — Ha illy esetben idegen jó panaszszal hozzám, igazságot szolgáltatok neki. — S vétkeztem volna é lányomért téve ezt, mit minden idegenért tenni kész vagyok? s midőn fiamat magam elfogattam, ne adjak é elégtételt lyányomnak? Vizsgáltsanak meg az iratok, hibáztam

é valamit a pőr folyamában, ravaszkodtam é benne, elcsábítam é a tanukat? s ha minden rendben nincs, öléssetek meg.

Király. (ki az alatt az iratokat átnézte.) Világos, te az ügyet jól vitted, de nincs hatalmadban az ítéletet végrehajtani, ez más törvényszékhez tartozik, tehát bocsásd ki a rabot.

Crespo. Valóban nehéz lesz őt szabadon bocsátani, mivel ebben a helységben csak egy törvényszék van, tehát ítéleteit maga hajtja végre; így már ez is végrehajtatott.

Király. Mit beszélsz?

Crespo. Felsőleges ur! ha nem hiszed, csak tekints arra, s magad láthatod a kapitányt.

(Jelt ad; a helységhezá kinyílik, s az ajtón át látni a kapitányt megfojtva, s kötéllel a nyakán.)

Király. S ezt merted tenni?

Crespo. Felsőleges uram, magad igazságosnak mondád az ítéletet, s így rosztat nem követtem el.

Király. Hogy az ítéletet végrehajta, nem volt é itt az én udvari törvényszékem?

Crespo. Az ország igazsága csak egy testtel bir ugyan, de e testnek sok keze van; mit tesz ha egy kéz megül valakit, kinek a másik által kelle vesznie? S mit árt kis hiba, ha nagyban igazság szolgáltatott. (Az ajtó ismét becsukatik.)

Király. S így állván a dolog, tudván, hogy ő lovag és kapitányom, miért nem vetted fejét?

Crespo. Oka világos, felséges uram! E környék nemesei olly becsületesen élnek, hogy hóhérunk még nem tanulhatá meg a fejezést; különben pedig ez csak a halott dolga, mert csak őt érdeklí, s azért míg ő maga nem panaszodik, másnak semmi köze hozzá.

Király. Ez már megtörtént, don Lope, s a halál igazságos vala. Azért induljatok tüstént, egy katona se merjen a faluban maradni; siessetek, mert nekem hamar kell Portugálban lennem. — Te pedig örökre tartsd meg e helység bírói hivatalát.

Crespo. Csak te ismered az igazság érdemét! (Király s kiséréte el.)

Lope. Hálald az égnek, hogy a király érkezék. **Crespo.** S ha nem jött volna is, talán lett volna más segítség?

Lope. S mit csinálz most lyányoddal?

Crespo. Kolostorba viszem, hol vőlegényi lel, ki rangra nem néz.

Lope. De embereimet bocsásd szabadon.

Crespo. Bocsássátok el a katonákat!

Lope. Fiaid nincs köztök, s mint katonám foglyod nem maradhat.

Crespo. Bűnhődjék előbb, hogy merészkedék kapitányát megsebesíteni, habár ezt a becsület kívánta is.

Lope. Te már eleget tettél, bocsásd el őt.

Crespo. Itt van már.

Juan (Lopez.) Uram, fogadd legforróbb hálámat, örökre szolgád maradok.

Rebol. Én pedig életemben soha sem énekelek. **Chispa.** Én pedig mindig, s kivált ha a kinpadot látom.

Crespo. Ezzel befejezi a szerző ezen valóságos történetet, hibáit nézzétek el.

Vége.

IVdik kötet.

LVik szám.

A nagyravágyók,

dráma öt felvonásban, *Scribe* után fordítá *Remellay Gusztáv*.

S z e m é l y e k:

II. György, anglia királya.

Walpole Róbert, első minister.

Schorter Henri, Walpole unokaöccse.

Cecilia, Sunderland grófnő, palotahölgy.

Neuboroug, agg orvos.

Margit, lánya,

(Királyi udvarnok. Neuboroug inasa. Történik 1736ban; az első felvonás Neuboroug lakán, a többi a windsori palotában.)

Első felvonás.

(Neuboroug egyszerű laka, közép s oldal ajtóval s ablakkal.)

Első jelenet.

Neuboroug (asztalkánál ül.) *Margit*.

Neuboroug. Átkozott alkalmatlan hely, ez a zajos London tanulni akaró embernek, orvosnak, ki gyűlöli a zajt, ki csendet keres — ugyan tedd be az ablakot gyermekem!

Margit (engedelmeskedve.) Ah atyám, e kellemetlen láрма, a nagypiacról jön, hol követet választ a külvárosi nép.

Neub. Tudom, mert az előbbi árba adta magát, s törvényszéki bíró lón. — *Milly* láрма!

Marg. Szeretném tudni, kit választanak.

Neub. Mi közöd neked ahhoz?

Marg. Semmi, de még is kíváncsi vagyok, tudod kiki szereti az ujságot —

Neub. No lesz ma elég, illy választási napon, mindig sok látogatóra számolhat az orvos, egy pár törött fej, összezúzott oldalborda ma sem fog hibázni.

Marg. Ah istenem!

Neub. Jaj ez a választási szabadsághoz tartozik — de hagyjuk ezt, jőj, ülj ide mellém e padra.

Marg. Olvassak valamit?

Neub. Polytassuk előbbi beszédünket, tehát te nem akarsz férjül rokonunkat? *Kinston Tamást* az ügyvédet, szólj, mi ennek oka?

Marg. Csak az, atyám, mert fiatal, mert — mert semmi sem —

Neub. Hát nem ügyvéd é?

Marg. Köszönöm szépen, ügyvéd ki soha sem szónokol —

Neub. (felpattanva.) Soha sem szónokol! ki mondja ezt, igaz, ő nem szól a termekben de annál többet másult, a nép között, ő független, ő független, ő az oppositiohoz tartozik.

Marg. S épen azért nem kap hivatalt.

Neub. Sőt ha megfordul, annál könnyebben, s aztán kinek évenként egy pár ezer fontja van, az el lehet hivatal nélkül. — Hm! mit mondasz?

Marg. Azt, atyám, hogy én lány maradok.

Neub. Meddig?

Marg. Örökké, s miért is ne, a lányi élet olly szép, ment minden nyugtalanságtól, gond és bajtól, nincs férj, kinek oldalán, mind azt feledhetném, mit körülben éldelek, jó atyám!

Neub. Ez mind szép — ámde jövődében, vén lány, pih! szinte borzadok e gondolattól, te vén lány — nem, nem! férjhez meneteled az, mire én szünet nélkül gondolok, egy vő kit az ember szeret,

egy szerencsésen férjesült lyány, apró, csevegő unokák, ah milly öröm lehet ezekkel játszani, teljesíteni mit ohajtnak, térdeimen tartani, ringatni őket — ah milly üdv lehet ez, s aztán gondold meg, mi nem vagyunk gazdagok, nekünk — úgy szólván — semmink sincs.

Marg. Oh, e szegénység nem nyomasztó, szükségét nem érzünk, kedvünk derült, mi kell több?

Neub. Nekem semmi, én nem ismerem a nagyravágyást, én részemről mit sem kívánok, ámde részre oly sokat. — Eh, minden ifju koru társaim, mind azok, kik Cambridgeben velem tanultak, szerencsájüket tevék a világban; az egyik dús tőzsér, a másik lord tábornagy, sőt egy minister is, s én kisvárosi, szegény orvos maradtam, s miután te felnőtél, s nevelésed a tartományi városkában lehetlen lön, ide költöztem által, ide e külvárosba, hol némi gyakorlatot szereztem, a jámbor nép között, melly a 4dik s 5dik emeletben, s fenn a padlás-szobában lakik, szegény munkások, földiju tiszték, pénztelen deákok — áldott egy nép — csak hogy pénze nincs s szép szóval fizet, s ezért néha néha tollhoz nyúlok, összeírok egy röpiratot, melly hála az égnek csak elkel, s mi eléledgélünk — ámde ez nem tarthat soká, előbb utóbb át kell költöznöm jó anyádhöz.

Marg. (búsan.) Hisz te még ép vagy, és egészséges, jó atyám — ah, de mit szomoritsz, minek e búszavak.

Neub. Hogy eszedbe hozzam, miként gondolkoznom kell jövődről — felelj hát — mit határoztlát Kinstonra nézve, mit mondjak neki, ha ujra megkérik kezedet?

Marg. Ne beszéljünk többet erről, oly igen elbusítál.

Neub. Ne beszéljünk, igen, de valamit csak kell mondanom.

Marg. Mondj, mit akarsz, jó atyám.

(Egy cseléd théát hoz.)

Neub. Látom, most dacolni akarsz, ám legyen, csak aztán valami más jó hírt mondhatnék Tamásnak, például valamit a hivatalról, mellyet keres, mellyért oly rég hasztalan fáradsz.

Marg. Hisz ez legkevesebb. (Théát tölt.) Erre nézve, könnyű segíteni.

Neub. Könnyű, s vajjon mi módon?

Marg. Egy szó, töled, régi tanuló társadnak, Walpole Róbertnek —

Neub. A főministernek? soha sem!

Marg. S miért nem, hát nem volt é atyád nevelője, nem volt é ő, cambridgei tanuló korotokban legjobb barátod?

Neub. Oh, ez régen volt — akkor ő egyszerű jogász volt, s én orvostanuló — igaz, akkor jó barátok valánk, egy szobában lakánk, egy tából evénk — de most —

Marg. Nos miért ne most — te tova laktál Londontól, nem lehetetek együtt, ő mindig, még mint minister is szorgalmasan írt.

Neub. Ez igaz, de hát henyélt é az én tollam is, oly időkben midőn mindenki ellene volt, midőn senki sem pártolá nézetét, csak a megvásárlott, s a közvéleménnyel szemközt álló parlament, midőn minden népszónok ellene emelé fel szavát, minden hirlap ostromlá elveit, minden röpirat ellene szállt

harcéferre, ki írta — az előbb Congreve, majd Addisonnak tulajdonított, „irlandi leveleket“ — ki szállt érte sikra, névtelenül, a nélkül hogy ő maga is ismerne barátját, ki miatta oda dobá a keztyűt a közvélemény ezer nyelvű hatalmának? nemde én? akkor pártoltam őt, mert szerencsétlen volt, mert vészek környezék — de mikor ezek elmultak, midőn ellenei rendre buktak, mikor ő korlátlan urrá lön, három ország felett — midőn egy koronás főben talált barátot, nem feledett é el akkor? gondol é rám, ír é vagy csak üzen é többé — de minek is, én mit sem kívánok, nekem nem kell cím, hivatal, vagy nyugpénz, én nem vagyok nagyravágyó, én sem a ministertől, sem a baráttól nem kérek semmit — maradjon ő — ő feláldozá a hatalomért barátját, a minister elfeledett, s én is feleltem őt — én — nem akarok rágondolni.

Marg. S te jobb valád é nálánál, atyám, őt éve vagyunk Londonban, történt é ez őt év alatt csak a legkisebb közeledés is részéről?

Neub. S miért közeledném épen én, mivel ő gazdag, s én szegény vagyok, mivel ő nagy ur, és én semmi sem? — az első lépés őt a szerencsést illeti, lennék én helyén, én rég nem haboznék, én régen elhagytam volna palotámat, ide jöttem volna, gyalog jöttem volna ide barátomhoz, megráztam volna kezét, megöleltem volna őt, s ez többet érne, mintha a király orvosává nevezne! De ő Walpole teszi é ezt? gondol é rám? ő nagyravágyó, s a nagyravágyás előli a szívnek minden gyöngédebb érzetét, s ezért elég róla — maradjon ő, maradjunk mi is magunkban — én nem akarok, én nem kérek tőle semmit, ő nem érdemi meg, hogy rá gondoljak — de adj théát!

Marg. (megteszi.) Jól van, haragudjál hát rá — ámde nincsenek é körében emberek, kik megérdemlik barátságodat, például lord Henri, ha ehhez folyamodnál?

Neub. Lord Henri, Walpole öcsese, ez derék egy ifju, ő nem háladatlan.

Marg. Nemde? oh, hallanád csak őt, érdemeiről, tehetségeiről, s azon gondról beszélni, mellyel ápolád.

Neub. No bizony! mintha ez érdekes volna az emlegetésre? egy durranás, egy kis párharc egy megsértett láb, hisz ezt bár mellyik sorstársam csak oly jól, s talán hamarabb kigyógyította volna — no hanem oly keves, s szorgalmas ápolónót, mint itt aligha talált volna mindenütt.

Marg. S lehetett é érdektelenül maradni e szegény ifju iránt, ki oly sokat szenvedett, s ki oly nemes hevű — ah, de ha eszembe jut, miként ijedtem meg, midőn egykor reggel somszédaink egyike ablakunkra jött kocogtatni, s e szavakat kiáltá: lyányasszony, lyányasszony! nyissa ön fel az ajtót, két ifju tiszt vivot kertjük fala mögött, az egyik sérte van, ime hozzák őt! én kitekintek, s ime lord Henri haloványan és véresen —

Neub. Ah, hogy mind egy hűron pendült ez a pajzán ifjuság! de mi lehetett é tusa oka? én ugyan soha sem kérdeztem őt, de minek is, hiszen mi lehet egyéb mint egy kis ármány, egy kis szerelmi kaland.

Marg. Ármány, szerelmeskedés! milly méltat-

lanság — Henri lord s szerelmeskedés, ő erre képtelen, nem azért vivott ő, én mindent tudok, nekem megmondott mindent — igaz hogy titokban, de —

Neub. Hogy hogy, elmondá? hm, hát ti olly szorgalmasan fecsegték?

Marg. S miért ne, ön csak a járást tiltá meg nekie, s nem a csevegést, melyre három hónap alatt bőven ráértünk.

Neub. Igaz, s ti nemde szorgalmasan fecsegték?

Marg. Egész napon által, de csak azért, hogy mulattassam betegünket!

Neub. Az szép volt tőled, hm! mégis bizodalmas egy nép vagyunk mi, jámbor angolok, benn a szárazföldön, mely atya hagyná illy szabadon egy szép ifjuval, gyermekét — no de a mi hölgyeink —

Marg. Megérdemlik e bizodalmat, mellyel nem élnek vissza soha — de térjünk vissza a párbaj okához — te tudod atyám, milly igen szereti Henri nagybátyját, Walpolét, a ministert, kiért az alkalommal is vivott. Egykor Northumberlandban volt az ifju, felsőbb parancs következtében, midőn egy ujságlapban olvasá, hogy egy lord, egy ezredes — egy — nem tudom, hogy hívják — a parlamentből hazatérő, ősz Walpolet érdemtelennül megsérté. — Henri, erre tüstént Londonba siet, (felkel) egy kora reggel ide ér, s a nélkül, hogy valamit tudatna bátyjával, a megsértőhez megy — elibe áll, egyet dobbant lábával, s azt mondá: uram! — (zavartan,) ah, elfeledém mit mondott — de azt tudom, hogy e mondat jeles volt, mert párbajlón következménye. (Búsan.) Henri megsebesült, ámde mindenről hallgatott, mert ha a király megtudta volna a párviadalt, ellene elvesztené kegyelmét, miért ez, meglepetve az ifju nemes lelke által, a ministerhez ment, s azt megköveté, aztán mondja valaki, hogy armány, vagy szerelmeskedés volt e párbaj oka — na de én nem vádollar atyám, te célzás nélkül mondad, de mások elhihetik, pedig illy hír, illy láрма az ifjak ellen a nélkül is olly gyorsan terjed —

Neub. No, no! légy nyugodt, védelmed mindenkit meggyőz az ellenkezőről — de mi ez? ha jól hallok, egy kocszi áll meg, lakunk előtt, ki lehet ez? —

Marg. Ki egyéb mint ő — lord Henri!

Neub. Honnan tudod te ezt?

Marg. Mintha bizony nehéz lenne ezt kitalálni, hát van é kivüle más hintős látogatónk? no most atyám, bátran nekí, egy szó Henrihez, s Tamás bácsi királybíró, s nem gondol rám.

Neub. Már többször akartam megpróbálni, de ha arra kerül a dolog, mindig zavart leszek, ah, én ügyetlen kérő vagyok, jobban jőne ki, ha te szólnál a lord ural.

Marg. Hiszed atyám?

Neub. Kétségtelenül, (mosolygva,) a te szavad többet is ér.

Második jelenet.

Előbbiek. Henri.

Neub. Mi a manó, ön felrepült a lépcsőkön.

Henri. Hála ön tudományának, már gyorsan járhatok.

Neub. No no!

Henri. A bálulásig, sőt mi több, ma táncolni is fogok az udvari bálban, melyre a királyné hívott meg!

Marg. Ezt roszul teszi ön.

Henri. Csupán atyjáért történik, nem értem, őt akarom bálmultatni, őt, ki olly rettenetes ember, hogy másképen nem hagyja kijelenteni halálát — igen, igen orvos ur, én mindent merem s a nélkül, hogy tudtam volna, hogy jól teszek é, működtem, ön rám néz, orvos ur? Margit, kellemes ujságot hoztam, önnek rokona, Kinston Tamás ur ügyvéd — bár az oppositio részén áll — s mind eddig megtartá színét — királybíróvá lön kinevezve.

Neub. Lehetséges é?

Marg. S nemde ezt egyedül önnek köszönjük?

Henri (mosolygva.) Persze!

Marg. Pedig épen ma akartam, öntől kikérni e helyet számára.

Henri. Valóban?

Marg. Épen elő akartam hozni kérelmemet.

Henri. Sajnálom, annyival inkább sajnálom, mert ezentel ön nem fog többé rám szorulni, miután ön atyja, tisztelt orvosom! ma az előremenés küszöbére lépett.

Neub. Mit ért ön ez alatt?

Henri. Azt, hogy alig érhettem ide, a nagy tömegtől, mely ujongva környezé a választóért, s mely a külváros minden részében ezer torokkal kiáltá ön nevét.

Neub. Az enyimet? ej, ön tréfál?

Henri. Én igazat mondtam!

Neub. De hogyan lehet ez?

Marg. Ugy atyám, hogy míg te honn nyugodtan ültél, mások gondolkoztak helyetted, én például s Tamás, s az oppositiohoz tartozó baráti, már rég eltökélénk téged beemelni a kamarába, de én azt mondam, ne szóljatok mit sem atyámnak, ő nem nagy-ravagyó, ő nem fogadná el.

Neub. Igazad volt!

Marg. S mi a nélkül, hogy valamit tudnál, nedvedben dolgoztunk.

Neub. Milly kábaság! engemet tenni szemközt a minister párti emberrel, engemet, kit a manó sem pártol.

Marg. Ön csalódik, önnek nagy pártja van, az ötödik emeleti nép, a szegénység, mellyet ön ingyen győgyit —

Henri. Most szavazatával fizet, ennél rég nem történt igazságosabb választás, hanem barátom, nevetnem kell, ön opositionalis orvos, valóban ritka tünemény —

Marg. S ministerialis, nemde lord ur, ez jobban hangzanék.

Henri. Ez nem lenne legalább ritkaság, mert addig, míg az ügyvédi kar, a nép, s nemzet jogaiért harcra száll, az orvosok —

Neub. Az egész világ emberei uram! ollyanok ők mint a vallás, mellynek szinte nincs, vagy legalább nem kellene lenni politikai színezetének, az orvosnak ott a helye, hol azt hallja: én szenvedek, s ezért legyen bár milly hizelgő polgártársaim bizodalma, emeljen bár, mit nem hiszek, a többség a kamarába, én —

Marg. Csak nem veti meg ön?

Neub. Vagy igen, azt hiszed é Margit, hogy én olly ellene vagyok, a nyugulomnak, s jó kedvnek, hogy elfogadnám mit ők ajánlnak, mint orvos becsületve, tiszteltetve mindenütt, baj nélkül élek, a kamarában ez nem lenne így; a követnél sok kívántatik, éles ész, érc hang —

Marg. Érc, hiszen épen mint követ lehet ezt szerezni!

Neub. Ezt nem akarom! mint orvos az egész világ barátja lehetek, a követnek ki kell mondani véleményét, politikai színezetet kell öltenie, s ha ez egyszer megtörtént, a nép, melly a véleményszabadságot hordja ajkain, nekem rohan, tombol, s káromol, mert másképp mertem nyilatkozni, mint felbujtatói akarják — hol előre látom a csipős epigrammok, s méltatlan gúnyiratok rémitő tömegét, s még a hírlapok — husz, sőt több hírlap minden színezetből, mellyek ha nézeteik ellen szölok, mint böszült vadak rohannak ellenem, s nem elégedve meg nyilvános éltemmel, belevágnak magány életem csöndes körébe, s mind ezért mit nyerek, az érdemes követ ur címet, köszönöm e derék kárpótlást, én nem vagyok nagyravágyó, s míg én a kamarákban volnék, mi lenne betegimből? mi lányomból? ki gondolkodnék róla, ki szerezne jegyajándékot számára, s aztán nagy dícsőség, London egy félreeső külvárosát képviselni, ah ez a dícsőség furcsa egy dolog, ragyogó de mit sem ér — a kényelem elfeledteti fényét, s ezért én e mellett maradok.

Henri (mosolyg.) Ön épen úgy beszél, édes orvosom, mint amaz eredeti röpirat írója, mellyet ma olvasék.

Neub. Uj röpirat?

Henri. Igen, ama röpirat, melly most olly lármát csinál s melly ez évben két kiadást ért — az irlandi újabb levelek, mellyeknek szerzője épen nem tudatik.

Marg. Valóban?

Henri. A legeredetibb munkácska, mellyet valaha olvasék, s mellyben a szerző, egy szegény, együgyű, s jó lelkű irlandi (bérli) személyében metsző gúnyval kel ki minden politikai vélemények ellen, de neki semmi véleménye sincs, ő büszke abban, hogy semmi, hogy elvonta magát a világtól — mi igen szép lehet magában, de ha minden ember így beszélne, mi lenne a hazából, ki védné ennek jogait, ki küzdené szabadságáért?

Neub. Mint addig, ugy ezentul is lesz elég, ki a megvesztegetettek helyét pótolja ki, az emberek nagyravágyók, hivatalért mindent megtesznek, s hogy ezt nyheressenek, eleinte lármáznak — kérdezze csak ön meg bátyját, Walpolet, a mi—

Marg. (intve.) Atyám!

Henri (némi göggel.) Walpolet? ő, mondjanak bár mit önök, rágalmazza bár miként őt a világ, Walpole 30 éve hiven szolgálja Angliát. — Én nem akarok itt egy rokot, egy atyámként szeretett rokot védeni, nem akarom elősorolni magány élete számos erényeit — előttem csak a nyilvános ember, a minister áll. — Nem kormányozza é ez három évtized óta, s két fejedelem alatt, rendithetlen szilárdasággal Angliát, féken tartva a pártokat, elnyomva a viszályok ördögét? — Nem általa éldeljük é már

20 év óta, a béke malasztját? nem ő éleszté é fel a haldokló műipart? nem uralkodnak é szerte minden tengereken hajóink, nem általa csökkent é olly csekélységre a nemzeti adósság? s ön, ki a csendnek olly barátja, ön, ki a parlamenti csaták zajától is remeg, ön nem tulajdonítaná neki érdemül, hogy a malaszttűs békeért, harcba száll minden veszélylyel, megvet minden lármákat, s büszkén lenézve elle-neire, nemes öntudattal mondhatja: „lármázzatok! én cselekszem.“

Neub. S mit mond ön népszerűtlenségére, mit a nemzet gunyaira, a rágalmakra, mellyek naponta tetézik, vagy talán, ön szemekben mind ez érdem, igen igen, tegyen bármit Walpole, önben kész vé-dőre talál —

Henri. Orvos ur, ön nagyon csalódik, épen tegnap, s ez nem először történt, szavaztam, sőt beszéltem a bill ellen, mellyet ő terjeszte elő.

Marg. Ön Walpole ellen beszél?

Henri. S miért ne; ha maggyőződéseim parancsolja, bár kinek oda dobom a harc keztyűjét.

Neub. Ugy hát hibáztam; de hát milly politikai véleményű ön, még nem is tudom — tory é ön vagy wigh, a kormány embere é, vagy a nemzet barátja?

Henri (büszkén.) Én nem vagyok párt embere, vagy ha igen, ugy Anglia java nézetem vezére, én azokhoz tartozom, kiknél a haza áll, mindenek felett, kik minden tetnél és szónál ezt tartják szemügyben. Olly országban mint a miénk, mindenki nem ragyoghat a szószéken ereje által lángszavának, mindenki irataiban nem tündökölhet lángész, s mindenki nem mehet előre mint vezér a journalistika pályáján, ez csak kevésnek adatott — ámdé jó polgár mindenki lehet — kötelességeit, a hon iránt, köréhez, állásához képest, egyiránt teljesítheti mindenki, s ez az, mit én kitűztem életem elvéül — én nem vadászom sem az udvar kegyét, sem a nép örömlármáját, s a népszerűség mulandó zománcát — hiven hazámhoz, hiven a törvényekhez, mellyekre megesküdtem, fogom én védeni a haza javát, jöjön bár a megtámadás, felőlről vagy alulról, a szent jamesi palotából, vagy utcából a legszélsőbb külvárosnak, az ellen küzdök én, ki a jogot sérti, ki nyomni akar, tegye bár ezt a korona vagy nép nevében, mert előttem mindenek felett áll a hon és szabadság!

Neub. Itt kezem, én önnel tartok!

Henri. S elfogadja a követséget?

Neub. Isten mentsen meg, ha azt tennem, ugy találkoznom kellene Walpoleval, mint barát, vagy ellen mindenestre találkoznom, pedig ezt nem akarom, én őt többé nem vágyódom látni, erre es—

Henri. Pedig ő sokkal kevésbé gögös mint ön, lám ma is, midőn Kinston számára e hivatalt kérem, s midőn meg kelle mondanom, hogy ő az ön rokona — nevénél olly élénken rázkódott össze, mintha egy mély álomból riadna fel. — Régi barátom, Neuboroug, ő Londonban van? kiálta fel bátyám; igen — feleltem én — s pedig már öt év óta! Igen, igen emlékezem — folytatja ő — ennyi ideje lehet, hogy nekem irt, egy hivatalt sürgetve; ezt mondva titoknokát hivatá elő. — Emlékezik é ön, kérdé élénken, mennyi ideje lehet már, hogy Neuborougot ifjúkori kedves barátomat, ajánlám az oxfordi egyetem rektoraul? Mintegy öt év előtt ajánlá ön őt, uram, fe-

lelt a titoknok, amde e helyet ön legdühösebb ellene, lord Stanhope nyerte el. — E szavakra hirtelen pirborítá el Walpole arcát, ajkai reszkettek s megfogván kezemet, e szavakat intéze halk hangon hozzám — igen, úgy volt — akkor, öt vagy hat vokstra való szükségem, hogy egy engem olly igen érdeklő billt keresztülvihessek az alsóházban — Stanhope hozzám jött, én csak a billre gondoltam, ő a kívánt hat szavazatot megajánlá, s én elfeledve barátomat, ez árért őt neveztem ki az egyetem rektorává, s azóta —

Neub. S azóta nem gondolt rá, ime ilyen a minister barátsága, hat voksért feláldozza barátját, s tizért — talán száműzné.

Henri. Még nem végeztem el beszédemet, elmondtam neki mindent, párviadalomat, az ezredessel, scbemet, önnek ápoló gondját, s ő megindulva tekintve rám s szemeiben könnyek csillogtak:

Neub. Mit, ő sirt? ő, Walpole?

Marg. Ön kétkelkedhetik? hisz a lord mondja!

Henri. S midőn ön tehetségeiről beszéltem, oh, hallotta volna ekkor ön ötét — ah, azt tudtam, mondá örvendve, hogy barátom jeles orvos, s bár visszavonulva szerény magányban él, egy legjelesebb Aeskulapjai közül hazánkknak — lennék beteg, benne, egyedül benne volna bizalmam!

Marg. Hallod atyám, ezt a minister mondta.

Neub. (gunynyal.) A kegyes!

Henri. S mint ezt mondá, megindulva ráz meg kezemet. Neuboroug Williams, régi barátom, oh, ő nem jön hozzám, pedig milly örömet látnám őt, igen igen, Henri, rád bízom megengesztelését, én őt látni akarom, nekem őt látnom kell.

Marg. Lehetséges é?

Henri. S ön nem siet hozzá?

Neub. Inkább a sirba — talán azt hiszi ő, hogy egy pár szava elegendő, mindent elfeledtetni, mit velem tőn, tudja é ön, hogy 8 év előtt költ utolsó levele? igen, mylord, 8 év óta nem volt, 8 szabad perce barátja számára, a nagyság, a fény melly környezé 8 év alatt, nem hagyott neki időt barátjára gondolni s most, egy reggeli szeszély, egy eltűnő kedv, eszébe hoz s látni vágy — lánc hordta, így nem alkuszunk, 8 évig elhanyagolt barátságomat, egy kegyes mosoly, egy leereszkedő üzenet nem élesztheti fel újra, itt a ministeri parancs nem használ! vagy talán azt hiszi, ő, ki annyi embert vőn meg, hogy én is vásárba bocsátom magamat a ministeri kegyért, mint a többiek, nem én, nem vagyok a parlament, én szabad ember vagyok, ember ki ura ön magának, ki visszataszít egy hálátlant, ki egy hűtelen barát előtt elzárja szívét, s karjait.

Marg. Ah, atyám, az istenért mit beszélsz?

Neub. Az igazat, azt, mit szívem sug.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. Egy valaki önnel beszélni akar!

Neub. (boszusan.) Épen jökör jött, s ki ő?

Szolga. Egy idegen ki gyalog jött, egy ismer-

retlen kit még nem láttam itt soha, ki most az előszobában vár.

Neub. S nem mondá meg nevét?

Szolga. E papirra írta fel. (Átadja.)

Neub. Róbert! oh ég, ez az ő kézvonása, ez ő, Walpole —

Marg. Mit mondasz?

Neub. Igen, ő a —

Marg. Minister?

Henri. (érzékenyen.) Nem a minister, hanem Róbert, ön barátja, mert e cim áll csak a cédulán.

Neub. S olly meglepőleg, olly váratlanul, hogy ideje sincs az embernek előkészülni a haragra.

Marg. Atyám ő kiünv vár.

Neub. Az igaz, de mit tegyek most, jöj lyágy nyom, s ön lord ur, tanácskozzunk, mondják memit tegyek.

Henri. Mi önnek tetszik, én csak azt mondhatom, hogy ha ön Walpolehez menne, nem kellene az előszobában várnia.

Neub. Ám hát jöjön, eresszétek be, jöjön ő, a háladatlan, a hitszegő!

Negyedik jelenet.

Margit. Neuboroug. Walpole. Henri.

Neub. (Walpole karjaiba rohan.) Róbert!

Walpole. Williams!

Neub. (kibontakozva Walpole karjaiból.) Ah, mint elfeledém magamat! az első öröm elragadtott, de azért nem bocsátok meg, még neheztelek.

Marg. Atyám, te elfeleded magad.

Neub. Épen nem, lyányasszony!

Walpole. Mit, te neheztelsz rám? ám legyen, én meg tudlak békíteni, William, én rád szorultam.

Neub. Mit mondasz?

Walp. Én mint kérő jöttem hozzád.

Neub. Mint kérő, hozzám? mit mondasz? oh, hát barátom vagy még?

Walp. S te is, rézsemről mint hiszem, elég bizonyítvány itt létem.

Neub. (kezét fogva.) Igazad van, s ezért félre a hidegséggel, legyen feledve minden, mi újra barátok vagyunk — de mit kívánsz tőlem Róbert, szólj, mit ohajtsz? kíváncsiságom nem hagy nyugodni.

Walp. Nem olly sürgető, rá érünk még, most jer ülünk le, s készítess vacsorát!

Neub. Mit? vacsorálni nálam? lehetséges é? (Örömmel.) Oh, én mindent elfeledtek, Róbert, mindent — fellelvén régi barátomat. — De Margit, lyányom, hallod é, ő Walpole lord — Anglia mindenható első ministere, ő ma nálunk vacsorál.

Walp. Nem a minister, hanem Róbert, oskolai bajtársod.

Neub. (némi göggel.) Hiszen én is azt értem!

Walp. Hanem csak, mint mások, néhány tál, egy kis rokoni kör, s minden meg van.

Neub. Kétségkívül! (Margithoz.) Sebesen küldj az udvari szakácshoz.

Marg. Mit gondol ő, hisz attól otthon is ehetik!

Neub. Igaz, igaz, hát csak mint naponta, ér-
ted (halkkal,) mint vasárnap.

Marg. Igen, atyám!

Neub. S nemde lord, ön is köztünk marad!

Henri. Késég kívül, de előbb a királyi palo-
tába rándulok, hol némit végezniem kell, mindjárt
itt leszek.

Marg. De aztán hamar jöjön, (zavarodva,) mert
a mylord nem várhat soká.

Henri. Pontos leszek! (El.)

Ötödik jelenet.

Előbbiek. (Henri nélkül.)

Marg. Nem parancsol a lord egy findza théat?

Walp. Köszönöm szép gyermek, milly szép
lyányod van, Williams?

Neub. Nemde?

Walp. Meg sem ismerém!

Neub. Lánchordta! hiszen tíz éve — ah, mit
mondtam ismét?

Walp. (lassan.) Nemde, Williams, megszabad
ölelnem?

Neub. Mi tart vissza?

(Walpole megöleli a lyányt.)

Marg. Ah, milly szerencse, a minister átölelt.

(Távozik.)

Hatodik jelenet.

Walpole. Neuboroug.

Walpole. Milly szép gyermek, Williams, te
boldog vagy, nekem nincs gyermekem!

Neub. Talán csak nem irigylek?

Walp. (kezét rázva.) Oh nem! e percben sok-
kal boldogabb vagyok, minthogy valamit irigyelhet-
nék, látásod anyyi édes emléket költ fel keblemben,
ifjunak, erősbnek érzem magamat — emlékemben
zsenge éveink tűnnek fel, mikor mint tanulók olly
boldogok —

Neub. S olly szegények valánk.

Walp. Boldog idők, édes emlékek! tudod mikor
együtt dolgozánk; emlékezel első írói próbánkra?

Neub. S később a te küzdéseid —

Walp. A kamarába jövetelem; tudod mikor a
te fáradozásaid, s Castle Rising szülővárosunk jám-
bor lakói kegyéből, parlamenti tag levék, midőn én,
az ismeretlen egyszerű ifju a szónok székre léptem,
előttem a néptömeg, szemben a ministerek, kik egy-
más közt csevegve rám sem ügyeltek, s én elmon-
dám első beszédemet —

Neub. Mellyet kivülem alig hallgatott valaki!
milly csevegés, milly láрма volt ez — a követek tár-
salgtak, a ministerek hideg gúnnyal mosolygtak —

Walp. (ki ez utóbbi szavak alatt nyugtalan lón.)
De később, mint zengett szavam, mint ügyelt min-
den rám, oh, igen már akkor fellépésem első nap-
jában érzék keblemben egy titkos ösztönt, melly
szüntelen azt sugá: „ama hely, hol azok ülnek, a
tiéd — az neked van rendelve — ők csak bitangol-

ják, közeledjél, s foglald el!“ s én küzdtem, status
titkár, majd tengerészi pénztárnok levék — a cél kö-
zel volt, már utána nyujtám kezemet, s ime a kéz,
melly fentartott gyöngö lón — Marlborough herceg
— kipártolt, megbukott, én vele döttem, elleneim
nékem rohantak, vádoltak, a közvélemény melly el-
lenem volt, elítélt — a kamara kilökött kebléből —
oh, ez rettenetes korszaka volt életemnek! Williams,
minden elhagyott, senki sem mert védeni — vagy
igen, egy ismeretlen író, kiről azt mondták, hogy
kibérlelem tollát, kit nem ismertem, kinek ma sem
tudom nevét, ki mindedig nem jött, követelni ju-
talmát.

Neub. (kezét megrázva.) Ma megkapta ő jutal-
mát, s ez a féleléd barátság!

Walp. Mit te, Williams! te voltál a nagyilekü
védő, oh vedd, vedd forró hálámat. (Leülnek.)

Neub. Igen, én valék — de hogyis gondoltál
volna te akkor rám — te a szerencsétlen, kinek min-
den gondja az lehete méltatlan börtönében —

Walp. Hogy miként lehessen minister, miként
bukathassam meg amaz Oxfordot, s Bolingbrotet,
oh, én nem rettegtem a veszélyt, nem a halált, sőt
örömmel léptem volna a vesztőhelyre, csakhogy még
egyszer — habár csak egyetlen napon át is,
kezeim közbe kerithessem a hatalmat — mellyet el-
nyerni első gondolata volt lelkemnek.

Neub. S a második?

Walp. Megtartani az elnyert hatalmat.

Neub. S el is érted célodat?

Walp. Igen, de a csata hosszu volt, s vihar-
teljes — küzdeni kellett, mindent merni, mindent
játékra tenni — hogy megbukthassam ezen átko-
zott tory ministeriumot, melly olly megrendíthetle-
nül állt a kormányzó ormán, s végre Anna királyné
elhalt, s csak ez a hannoverai ház trónra lépte, s
első György kegye vezethete végre célomhoz.

Neub. S első György holta után, a második
szinte megtszított kegyével? s te 20 év óta állsz,
mint első minister oldalánál.

Walp. Igen, 20 év óta — de tudod é mit kel-
lett mindent feláldoznom e 20 év alatt, hogy meg-
tarthassam a király sikamlós kegyelmét? — lemond-
tam az élet minden kéjeiről, le minden örömeiről,
mellyek felvidítják az ember életét — napjaim, éje-
im, szünni nem akaró munka közt folytak le — tu-
dod é, hogy én gyakran heteken át nem aludtam, egy
nyugodt éjélt — idegeimet, egy szünni nem akaró
láz reszketteté keresztül örökös hevével — miért
mind ezt, hogy örködjem becsülete s érdeke felett az
országának, mellynek sorsa kezembe adaték, hogy
megszerezhessem annak a békét s nyugalmat, végre
talán azért is, hogy biztosithassam, hogy megtart-
hassam ama rangot s hatalmat, melly olly kívána-
tosnak tetszett egykoron, s mellyet most olly kis-
becsünek tartok, s megvetek.

Neub. Mit mondasz?

Walp. Én nem vagyok többé a régi, én felette
váltotam.

Neub. Azt hiszed?

Walp. Én kigyógyultam már barátom, légy
meggyőződve.

Neub. Nem, barátom! a nagyravagyásból nincs
kigyógyulás.

Walp. Vagy igen, ha már elérte célját, s midőn nincs többé már semmi mi után vágyódjunk, s én e ponton állok, a hatalom, melyet senki sem von kétségbe, mellyért senkivel sem kell többé küzdenem, elveszté érdekét, állásomnak csak terheit érzem, a munkákat, mellyeket nem bir el többé gyöngülő erőm, s ezért mellözve az udvar orvosit, hozzád jöttem tanácsot kérni, régi hű barát.

Neub. Ezt jól tevéd Róbert, mert én mindent el fogok követni, hogy minél tovább megtarthassam visszanyert hű barátomat — de szólj, mi bajod, mit érzesz testedben?

Walp. Egy téli napon barátom, a kamarákban küzdék ellenemmel, a rangvadász Stanhopeval, a csata megfeszíté minden erőmet, idegeim szokatlanul megfeszültek, egy forró élnék láz fogott el —

Neub. S az óta?

Walp. Naponta érzem azt, ha a parlamentben szónoklok, látogatókat fogadok vagy hírlapokat olvasok, szóval, mindig ha mint minister lépek fel.

Neub. A baj nem csekély, ámde gyógyítható, ha nem késel; igen, igen sietned kell, fogadd barátod tanácsát; itt mindenek előtt nyugalom szükséges, tökéletes nyugalom, s visszavonulás minden munkától!

Walp. (megrettenve.) Mit mondasz?

Neub. Nyugalom minél előbb, még ma, te nem lehetsz többé minister.

Walp. Ez minden mit ohajtasz? oh, ezt megtehetem; a nyugalom, a csend s visszavonulás rég forró ohajtása már lelkennek, s ezért már kétszer kértem elbocsátásomat a királytól.

Neub. Lehetséges é?

Walp. Fájdalom, hogy ő megtagadá, ő nem akar elbocsátani mert szüksége van rám, mert nélkülözhetlenül tevém előtte magamat, s főleg most — ah! de épen ez, mi előli erőmet, mert nem elég, hogy a parlament csatáiban kell küzdenem, hanem még az udvar ezer cselei is boszontanak — György fiatal, heves, kalandos, s bár fiatal s szép neje van, ki őt szereti, ő —

Neub. Mint mondják, el akar válni.

Walp. Annaira még nincs a dolog, ámde ő másokat szeret — kit? a jó ég tudná, mert izlése naponta változik, most azonban, mint észrevettem, felette szerelmes — kibe? nem tudom, de meg kell tudnom, igen, meg kell, s lásd Williams! ha a király szerelmes, nem ér rá a közügyekre gondolni, örül ha ministere nyugton hagyja — helyette hordja a terhet, s küszködik; ah, de én nem győzőm tovább, nékem nyugalom kell, s én nyugodt akarok lenni, elvonulok Strawbery Hill kastélyomba, s annak regegyes árnyai, s szép kertjei közt pihenem ki, a 30 éves nyilvános pálya százzétü terheit.

Neub. Helyesen, s miért nem tevéd ezt rég?

Walp. Miért? hát olly könnyű é eltemetni magát? ott az emberek mind egyformák, a fényről s hatalomról olly nehezen mondnak le, én — te s mind egyiránt —

Neub. (felkelve.) Én?

Walp. Te legkevésbbé, lennél csak egyszer a hatalom birtokában, izlelnéd meg csak csábító kéjeit, a bódító ingert, mely elől vagy megrészegit.

Neub. Ne hidd, én nem haboznám, cimeitek s

diszeitek előttem csak gyermekjáték, a rangot, s fényt én csak hű fűstnek tekintem.

Walp. Meglehet, én nem vitatkozom — tehát a nyugalom az mit javasolsz?

Neub. A nyugalom s távozás az udvar zajától, hadd el ezt minél előbb, s bajod szünni fog; ez a sok dolog, teher és küzdes nem neked valók, s aztán azok a hosszú ministeri, ugy nevezett diplomaiiai ebédek, hol legdühösb ellenedre is kell mosolygnod, hol ezer elnyomott szenvedély hány mérget étkedbe, s mellytől végre is csak éhen kelsz fel jó Róbert, igen, igen, jőj gyakrabban hozzám, véletlenül mint ma, itt mindig jól fogsz lakni.

Walp. Oh szivesen, igen szivesen, ámde csak egy feltétel alatt, s ez az, hogy te holnap nálam töltöd a napot, a windsori kastélyban.

Neub. Mit gondolsz, Windsorban, hol, mint hallám, most az udvar is mulat?

Walp. Mit tesz az, hátráltat é ez, lakomban elfogadni azokat, kik barátim, s kik —

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Margit.

Marg. Atyám, az esteli készen van.

Neub. Mit sem tesz, várjunk még kissé lord Henrira, jó gyermekem!

Marg. Ah, épen a lépcsőkön halom léptei zaját — de mi az, midőn az ablakon át a hintóból kiszállni láttam, arca olly bús, olly komor volt?

Walp. Igaza van önnek, egy idő óta én is egy nemét veszem észre rajta a búskomolyságnak, melyet titkolni látszik előttem.

Marg. Ah igen! ő olly bús —

Walp. De menjünk, az éhség ma rendkívül kínoz —

Neub. Felséges jel!

Walp. Pedig otthon alig van étvágyom, palotában minden ebédhez inkább csak szokásból ülök.

Neub. Mondtam, jőj gyakran hozzám, nálunk honos az étvágy.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. Kegyelmes uram, az étel fel van hordva.

Walp. A kegyelmes ur elment!

Neub. (mosolygva.) S itt csak Róbert van, ifjúkori barátom — de menjünk!

(Walpole megfogja Margit kezét.)

Marg. (félre.) Ő búskomoly, oh, ennek okát meg kell mondania.

Walp. Istenemre, Williams, igazad volt — ez egészen más élet, én nem leszek többé minister!

Második felvonás.

(Díszterem a windsori palotában, a középajtón keresztül csarnok látható, mindkét oldalon szinte ajtók, jobbra egy íróasztal.)

Első jelenet.

II. György, Cecília.

Cecilia. Hagyjon békét felséged!

Király. Miért e hidegség? szép lady, ön hallgatásra nem méltat?

Cec. Nincs időm, atyám, Sunderland gróf a királynénál vár rám.

Kir. S ha én, a király parancsolom, hogy megálljon ön?

Cec. Felsőged tudja, mi következnek.

Kir. Ön szinte távoznék — Cecilia, Cecilia! az istenért ne ejtsen ön kétségbe, s legalább hallgassa ki, mit mondani akarok.

Cec. (mosolygva.) Ám isten neki, beszéljen hát felséged.

Kir. Milly igen ismeri ön felettemi hatalmát, s milly kinzólag él vissza a szerelemmel, mely keblemben fenlobog, melyet nem tudok legyőzni, s mellynek lángját, csak növesztik ön hidegsége, daca, s széskélyei — oh! egyszer, csak egyszer volt egy boldog perc midőn ön elfeledve hidegségét, a kegyelem egy pillantatát lövelé szenvedő hívére.

Cec. (hidegen.) Feledje ön el ezt!

Kir. S épen e perc óta, mellyben azt hívém, hogy végre legyőztem hideg dacát szívének, üldöz ön kettőzetetett mértékben, megvető gunyával — ön egy megfoghatatlan talány előttem — hideg egyszer mint a jég, míg máskor mintegy elfeledve magát mosolygnak felém ajkai, mellyekről azonban csakhamar a hideg gunyunk folynak le öldöklő szavai.

Cec. Öldöklők, nemde, sire?

Kir. Ime ismét, oh Cecilia! megérdemlém é én öntől ezt a szerelemért, melly forró lángul lobog keblemben, a tiszteletért, mellyel kísérem ön minden lépteit, a féltékeny vigyázatért, mellyel eltűnkolom mindenki szeme elől szívemnek lángoló érzetét, a hevet, melly a földalatti tűzhez hasonlólag, mindenki tekintete elől mélyen elrejtve, tombol emésztő hevével? Igen, Cecilia, én öné vagyok, öné testestől s egész hevével lelkennek, akarja ön, s hatalmam hódolva teszzen le lábaihoz.

Cec. Oh tudom, oh én boldogtalan vagyok.

Kir. Ön? mit akar ön ez alatt érteni?

Cec. Milly bájló, milly ígéző képet alkoték én magamnak az udvari életről, fölnevelkedve a dicső mult emlékei közt, agg néném, Marlborough hercegnő körében, szünet nélkül hallám általa, tarka színekkel festetni, éltének ama fénydús szakát, midőn ő mint kedvence Anna királynénak tartá gyöngye női kezei közt, Anglia kormányának gyeploít, mellyeket olly hatalommal tudá kezelni, s mellyek által eldöntő befolyást gyakorla a világ sorsára. — A fény,

az uralkodás képei lebegték körül szünet nélkül szememet, ezek valának az egyedüli eszmék s örömek, mellyek felvidíták szenge korom ifjabb éveit, mert lelkem egy kort idéze elő — a képzelet lenge szárnyain, mellyben egykor én is éldelendem, a hatalom s befolyás, e szívemelő s dicső érzetét. E remény-nyel jöttem az udvarhoz, s midőn a királyné közlébe kerültem, s láttam elfogadásomkor szivnyerő mosolyát, s nyájás leereszkedését, minden képzeletmet hittem valósulni, s már mint —

Kir. Kedvence, s uralkodót látta ön magát, a képzet tükrében.

Cec. Igen, mint kedvence, ámde a királyné kedvence, érti ön, sire? a királyné kedvence; de hasztalan, ez nem leheték — a szép képzelet nem teljesült — arany álmaim elenyésztek, az élet hideg szele lefujta a képzelet zománcát, s most elveszté előttem minden érdekét, s utálattal s unalommal tekintek ez udvari életre, mellyet egykor olly szépnek, olly dicsőnek festének álmaim.

Kir. Lady, ön uralkodni akar, s nem ragadja meg a módot, melly egy perc alatt kezei közé játszhatná a kormány s hatalom gyeploít — igen, Cecilia, egy szó, egy biztató mosoly csak, s én a király s velem Britannia három országa, ön térfei előtt nyugosznak.

Cec. A király igen — de a hatalom s kormány nem — ez sire, nincs ön kezében.

Kir. Mit akar ön ezzel mondani?

Cec. Mit? azt uram, hogyha ön lábaimnál térdelne is, ő a mindenható.

Kir. Ah! most értem önt — ámde Cecilia! e gondolat nem született ön szelid keblemben, csak viszhangja ez a nézeteknek, mellyeket ön szünet nélkül hall, atyja körében — e tervet Carteret, s az agg Bolingbrocke koholák, ők, kik irigylik Walpole hatalmát, s kik megbuktatására törnek szünetlen, de önt mi ingerelheti fel ellene, mit érdeklí önt — ki legyen — a minister?

Cec. Mit érdekel? — én a hatalmat akarom csak, hogy ezt bírassam, neki —

Kir. Nem, nem, az nem lehet, ön nem akar megfosztani leghivebb szolgámtól, kinek lángelmét, vas szorgalmát, s szilárd kitűrését mindenki bámulja, kitől ellenei sem tagadhatják meg, hogy 20 év óta rendkívüli buzgalommal mozdtija elő Anglia javát, s nagyságát. Cecilia! őt nem nélkülözhetem — még akkor sem, ha akarám, a két ház többsége övé, s a nélkül nem lehet kormányozni Angliában.

Cec. E többséget bár mellyik minister megszerzheti, sire, ki hivatalt oszt, s pénz adhat az ország kincséből — ámde hagyjuk ezt, ön a hatalommal kínál meg, s ön szolgáitól remeg.

Kir. Nem szolgálámtól, lady, de a hálátlanság szenyétől.

Cec. Ám legyen hát, mindenki szabad ura nézeteinek — ön megtartja ministerét, s én — holnap távozzom.

Kir. Nem, ön nem fog távozni, ön marad. Cecilia az istenért, miért űzi ön e borzasztó játékot lángoló szívemmel — lady, maradjon ön, s én megteszek mindent — csak ezt ne — vagy igen, én megígérek mindent, és esküszöm, hogy —

Cec. Hogy elbocsátja ön Walpolet?

Kir. Ezt nem; de ő már két ízben adá be lemondását, s ha ezt még egyszer teszi — én elfogadom.

Cec. (gúnyyal.) Milly bátorság!

Kir. S ön megígéri legalább —

Cec. Én mit sem ígerek.

Kir. Cecilia, ön engemet zsarnoksággal vádolt egykor, s lehet é tovább üzni a zsarnoki hatalmat, mint ön teszi szegény szívemmel.

Cec. S én a korlátlan uralkodásnak vagyok barátja! az én kormányom felette önző, mert bár mit sem ad, örökké áldozatokat vár hivatól, s vak engedelmességet követel, érti ön, sire? áldozatot s engedelmességet.

Kir. Oh igen; ön ismét kizozni akar, ezen szeszélyével, ámde legyen, én mindent eltűrök, s nyugodtan várom ön szívtől a kegyelmet, Cecilia! legyen ön nagylelkű, egy biztató szó, egy reménysugár csak —

Második jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. Sire! a királyné! (El.)

Kir. Ah igen, jövök már — Cecilia egy mosolyt csak. (El.)

Harmadik jelenet.

Cecilia (egyedül.)

Cecilia. Ő távozott — szegény király, s még szegényebb éne — milly élet ez, egy körben hol egy önfeledés emléke kizoz szüntelen, hol undorító minden, honnan futni, szökní akarok, s nem tudok még sem távozni — mert ő bilincsel ide, széttéphetetlen erős láncokkal — sajátságos! azok, kiket nem szeretünk, milly nyugodtan tűrnek el minden szeszélyt, s ő — de semmi — én mind a mellett szeretem őt, igen, igen, ő nagygyá legyen, mert az ő emelkedése engemet tesz büszkévé, szegény atyám! s ti Carteret s Bolingbrocke — általam akartátok megbuktatni sir Walpolet, s ő bukni fog, ámde sikerül é tervetek? aligha, a minister más lesz — kicsoda? e szív tudja csak.

Negyedik jelenet.

Cecilia. Neuboroug. Margit.

Marg. Már az igaz; meg kell vallani, ez a kert felséges, olly nagy, olly kiterjedt —

Neub. Oh, igenis kiterjedt, az éhgyomorral sétálok számára.

Cec. Vajjon kicsodák ez az agg s lyánya?

Neub. Nem birom többé lábaimat, ah, bárcsak leülhetnék — ime itt szék! (Leül.)

Cec. Neuboroug tanár! mit látnak szemeim? — ön az udvarnál —

Marg. Egy udvari hölgy, atyám, ki önt nevével szólítja.

1843. IV. KÖT. XII. SZÁM.

Neub. Egy udvari hölgy? — ah, a Sunderland grófnő, már gyermek korában ismertem őt, (előlép.) nemde grófné, midőn udvari orvosa valék, kegyelmes atyjának — de az régen volt, az agg barátokra senki sem gondol.

Cec. Hát ha orvos ur, én önnek egy bókولاتot akarok tenni — én sokat gondoltam önre, lám ma is örvendve olvasám egy hirlapban, hogy a South-walki külváros önt az alsóház tagjává választá.

Neub. Az igaz, grófné.

Cec. Önt az oppositio emelé fel, ez ismét egy új csapás a ministernek.

Neub. Épen nem; én sokkal csekélyebbnek tartom magam, minthogy ezt hihetném, s különben is, e választás következmény nélkül marad, mert én még ma megköszönöm küldőim kegyét.

Cec. Az önnek pártja nagy bajban lehet, ha már az orvosok is elhagyják — ah, most tudom már mi hozta önt az udvarhoz.

Neub. Mit, ön is tudja már?

Cec. Ön eláll az oppositiotól, s hivatalt kér mint az egész világ — orvos ur — én talán használhatok önnek, a királyné kinek udvari hölgye vagyok, hajt kissé szavamra.

Neub. Köszönöm, én nem kérek semmit, ok nem ismerem a nagyorvagyást — ide engem más ok hozott — barátomat, Walpole lordot jöttem meglátogatni, ki szinte bir némi befolyással, de ez mit sem tesz, én nem vagyok nagyorvagyó.

Cec. Ön a ministerhez jött?

Marg. Igen, ő meghitt bennünket, töltenénk e napot Windsorban, s öcsese már korán reggel nálunk volt, eszünkbe hozni ígéretünket.

Cec. Öcsese, lord Henri?

Marg. Ön ismeri őt?

Cec. (színlét egykedvűséggel.) Igen, naponként van alkalmam látni őt, a királyné estélyén.

Marg. Ő olly jó volt házunkhoz jöni, s ide kíséni, ő olly nyájas, olly szeretetre méltó —

Neub. Lyányom!

Marg. Én csak igazat mondok, a lady ki őt ismeri, mind ezt a nélkül is tudja, s midőn ide értünk, ő karját nyujtá, igen, a fényes teremben, melly hemzsegett a nagyoktól; ő karját nyujtá, s úgy vezetett az udvari hölgyek s urak ékes során keresztül; igen, igen, karomnál fogva — ah, milly boldog valék — a mint egy magas dáma mellett menénk el, ez barátnéjához fordult s azt mondá — ugyan mit mondott, kedves atyám?

Neub. Nem kevesbet, minthogy te olly szép lyány vagy!

Marg. Ugyan vagy, én nem is hallám, mert gondolatim másfelé szállongtak, a lord bemutatá lugának, lady Juliának, ki olly szép s szeretetre méltó mint ő maga, ez is hozzánk csatlakozott, később a kertbe kísért lord Henri, s aztán (búsan) eltávozott, hogy értesitse ittlétünkről bátyját, a ministert, s most itt vagyunk majd egy órája, ah! milly szép, milly felséges itt minden, milly dicső lehet ez az udvari élet — oh! milly boldog vagyok, hogy itt lehetek.

Cec. Ezt csak ma mondja ön, lenne csak tovább itt, majd máskép beszélne, de ma megengedhető, főleg mert egy deli ifjú lord udvarlott önnek, egy kellemes uracs, kit ma látott ön először.

Marg. Először? Oh, én három hónapig gyakran, gyakran — mindennap láttam őt!

Cec. Mit mond ön?

Neub. Margit!

Cec. Mint látom, önök igen jól ismerik Walpole-t, s övét — orvos ur, vigyázzon ön, a minister barátsága néha veszélyt hoz, én önnek egy jó baráti tanácsot adok, ha ön valamit sürget, ha mint kérő van itt, ha tőle hivatalt vár —

Neub. Én, grófné?

Cec. Siessen ön, mert én mondhatom önnek, s ezt elhíheti — Walpole, a hatalmas, aligha soká marad minister, isten önnel, jó orvos ur! pá, szép lány! (El.)

Ötödik jelenet.

Neubourg. Margit.

Neub. Ugyan ugyé, szép grófnéska? — hm! milly büszke, s pártoló arcot csinál, mintha bizony rászorulna valaki — milly gögösen nézett le bennünket, azt hittem, hogy nagyapja Marlborough herceg áll előttünk, midőn a béke feltételeit mondá tizennegyedik Lajos követének.

Marg. Ah, ő boldog! bár helyén lehetnék, naponta látja őt, a királyi estélyen.

Neub. Majd mit mondok helyének, bár csak inkább a reggeli asztalnál ülhetnék már, ez mégis szörnyűség illy soká vártni barátját, tegnapi viselkedéséből azt hittem, hogy kitárt karokkal fog előnkbe repülni, s ime már egy órája vagyunk itt a nélkül hogy valaki gondolna velünk.

Marg. Ha el van foglalva —

Neub. S habár — illik é, olly soká vártni barátját?

Marg. Nem váratád é tegnap szinte te is őt előszobádban?

Neub. Olly soká nem, s aztán ott senki sem nézte őt le, de itt mindenki kívül találkozunk, gögösen néz le ránk, mint e grófnéska, mintha nem hinnék, hogy mi a miniszternek vagyunk baráti, oh tudnák csak, hogy ő tegnap nálunk volt — ott vacsorált — no de ki dicselkedék, hisz én nem vagyok nagyravágyó.

Marg. Ön felette szerény —

Neub. Furcsa egy nép ez, azt, kinek mellét nem ékíti szalag, vagy csillag, büszkén nézik le — ah! egy pór, egy jámbor londoni polgár, mondják gúnynyal —

Marg. S tesz é az valamit?

Neub. Persze, én nem gondolok vele, én nem jövök körükbe, s otthon külvárosomban, én is ur vagyok, oh, ott künn van csak az élet.

Marg. Nyugodjál meg atyám, azért még is barátod a minister.

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Walpole. Kérők (által követve.)

Walpole. Olvastam ön tervét — igen, olvas-

tam, ámde nem helyeselhetem, mit gondoljon új adót vetni Amerikára?

Isó kérő. Hiszen ez meggazdagítaná Angliát.

Walp. Megszégyenítene uram, a gyarmatok nekünk kereskedésük által többet adnak, mint ez adó tenne.

Kérő. Tervem megnyeré magas tetszését — Northumb —

Walp. Igen, ugy hát adja ön át neki — majd ha minister lesz, elvesztheti általa a gyarmatokat. — (Egy más kérőhöz.) S ön — Johnson — királybíró akar lenni, már megigértém önnek — s ön a kincstárnál akar hivatalt, nincs üresség. (Félre.) Ez a nép azt hiszi, hogy a halállal állok szövetségben. (Neubourghoz.) S ön mit kér, hivatalt, vagy mit akar? beszéljen hamar —

Neub. Reggelizni akarok minél előbb, barátom!

Walp. Ah! te vagy Williams, milly későn érkezel — (A kérőkhez.) Jól van, jól uraim! nem fogok elfeledkezni önökről, de most ezen urral fontos dolgom van, értik önök — majd máskor.

(A kérők távoznak.)

Hetedik jelenet.

Walpole. Neubourg. Margit.

Walpole. Látod, Williams! millyen életem, így megy ez reggeli hat óra óta — e szoba a királyi termeivel kapcsolja össze lakomat, s ha ide lépek, ez is telve van a tolakodókkal, így megy ez naponta, soha sincs nyugalmam — bár szabadulhatnék —

Marg. Ah atyám, már aggódott.

Walp. S vajjon miért?

Neub. Ki ne boszankodnék, ez a nép még irigylisorsodat, s azt hiszi, hogy szerencsétlen lennél, elvesztve tárcádat.

Walp. Mit értesz ez alatt?

Neub. Csekélység, szót sem érdemlő pletyka; egy udvari hölgy, egy grófnéska kivel beszélünk, mondá épen némi diadallal, hogy Walpole nem marad már soká minister.

Walp. Ah! igazán, ezt már husz éve jövendőgeték, oh, bár ez uttal ne csalódnának. (Kiváncsian.) De ki volt e grófnéska?

Neub. Egy jelentés nélküli lány, a Sunderland grófné.

Walp. A Sunderland grófné? s te őt jelentés nélkülinek mondád, hát nem tudod é, hogy az ő atyja szövetségbe Carteret gróffal, s régi ellenemmel, Bolingbrockeval, rég óta tör megbuktatásomra, s hogy már többször — ah de mit sem félek tőlök.

Neub. Mit beszélés?

Walp. Igen, igen, e lány egy idő óta némi befolyással kezd bírni, s honnan jó ez? a királynétől nem, ez gyűlöli őt, s pártomon van, s ő mégis erővel ellenem tör — hátha — ah de ez lehetetlen.

Neub. Mi lett téged egyszerre barátom?

Walp. (nyugtalanul járkálva.) Igen, igen, ezt ki kell tudnom —

Neub. (szintugy.) Hiszen mi közöd többé ahhoz?

Walp. Semmi, épen semmi! de lám, az ember semminek se örüljön előre, milly mosolygó képek környezék e mai nap felköltömkor lelkemet, a nap, mellyet körötökben töltendek, olly tündefényben tünt elő, azt hittem, egy nyugvó pont leend gondjaim, s fáradalmaim középett, s ime egy csekélység, egy jelentés nélküli szó kiforgat kedvemből, nem, ezt ki nem lehet többé állni.

Neub. Igazad van, neked menekülned kell, s lemondani az életlő gondokról.

Walp. Igen — ugy — ugy —

Neub. Ez a sok gond megemészt, a gyomor csak vidám gondolatok közt emészthet.

Walp. Igazad van, Williams — (Nyugtalanul.) Átok, pokol, hát ha igaza lenne?

Neub. Hadd legyen — feledd most el, s jőj a reggelhez, gyomrom már nem bír várni, s az étel is régen kész már.

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. Kegyelmes uram, az étel fel van hordva.

Neub. Hála istennek!

Walp. Micsoda iratok ezek?

Szolga. Az újságlapok, kegyelmes uram!

Neub. Majd étel után olvasunk, ellenzéki lap ez ebéd előtt nem való, a miniszternek rosz gyomrot csinál.

Walp. Csak egy pillanatig, egyedül azt akarom látni, benne van é tegnapi beszédem — szép lady, ön megengedi?

Marg. A mint tetszik.

Walp. (olvas.) Gunyirat, epigrammok —

Neub. Minek olvasod?

Walp. Mert mulattat, ah, te nem tudod, mi keveset adunk mi, e hírlapi pletykákra! — „Lord W. a főminister, tegnap gyalog ment haza az ülésből, (nevetve,) milly érdekes — a hűvös idő dacára, könnyen volt öltözve, kezén keztyük sem valának — hahaha, hm! mihez nem kapod a nyomorult, hogy betölthesse lapjait — mire azt mondá valaki: minek neki a keztyü? hiszen zsebeinkben tartja szünnélkül kezeit!“ (Erőtellett mosolyal.) Ez legalább elmés volt, hahaha!

Neub. Mit nevést?

Walp. E bohó hírlapon — oh, ez szörnyű szabadalmúnek tartja magát, mert azt akarja, hogy megvásároljam — de ebből mi sem lesz. (Más hírlaphoz nyúl.) Hm! Ismét gúny!

Neub. Menjünk már barátom!

Walp. Zsebeinkben tartja kezét! hm! hm!

Neub. Hát még erre is gondolsz?

Walp. Épen nem! (Olvas.) Hah! mi ez ismét?

Neub. Nos?

Walp. Tegnapi beszédem, mikint eltorzítva, elcsavarva, egészen más mint mit én mondték, s menyinyi nyomtatási hiba, mennyi szántsándékos elcsavarás a legérdekeseb helyeknél, s ez aztán udvari lap s királyi könyvnyomó? — de várjatok, holnap oda kiváltságatok, no bizony, illy emberek kellene!

Neub. Barátom!

Walp. Te éhezél, engedj meg, én is úgy vagyok; menjünk hát. (Margitot vezeti.)

Neub. Hála istennek.

Walp. (zavarodtan.) Zsebeinkben tartja kezét! hm! hm! (Indulnak.)

Kilencedik jelenet.

Egy udvarnok. Előbbiek.

Udvarnok. Ó felsége a király!

Walp. (elbocsátja Margit kezét.) A király! s illy szokatlan órában, mit akarhat? (Neuboroughoz.) Megengedj barátom, ó felsége eleibe kell sietnem.

Neub. S gyomrod?

Walp. Annak várnia kell.

Neub. (boszusan.) S ez aztán élet?

Tizedik jelenet.

II. György. Előbbiek.

Walpole. Nem hittem, hogy szerencsém lesz, illy szokatlan órában udvarolhatni felségednek.

Kir. Csak nem vagyok talán alkalmatlan?

Walp. Epen az ellenkező; barátimmal mulattam, Neuboroug orvos, régi iskolai társam —

Neub. (némi göggel.) Igen, sire, de lord barátja.

Kir. Neuboroug ur, egy jeles férfiu, van szerencsém ismer — önt az ellenzék követté választá?

Walp. (zavarodtan.) Igen, sire, de mit sem tesz, legyenek bár millyenek politikai véleményei, ő egy becsületes, s lelkiismeretes férfiu, sőt a mi több, ő szerzője ama munkának, mellyet Anglia olly köztetszéssel fogadott, s mellyet mi első publicistáink egyikének tulajdonítánk —

Neub. Róbert, mit csevegsz?

Walp. Vagy ugy; sire, nekem tisztelnem kell barátom titkait.

Kir. A mint tetszik — de ki ezen szép gyermek itt?

Walp. Az ő lyánya, miss Margit, kinek szépsége és kecséi elhalványitanák legtöbb ladyeink bájait.

Kir. Üdvömré! mylord önnek igaza van, ámde ismérék mégis egyet, ki vele vitatkozhatnék a szépség pálmájáért.

Walp. Nemde a királyné, sire?

Kir. (zavarodtan.) Igen, igen, a királyné — én is őt értem — de Walpole lord, nekem önnel beszédem van — igen hosszas beszédem.

Neub. Ah én szerencsétlen!

Kir. Menjünk lakára, vagy inkább a parkba, sétálgatva beszélhetünk.

Walp. Mint parancsolja felséged!

Kir. A séta, és tanácskozás jót fognak tenni.

Neub. Tanácskozás — étel előtt? oh istenem!

Kir. Isten önökkel, pá! szép kisasszony!

Walp. Megengedj Williams, mennem kell, ámde rögtön itt leszek.

(Elmennek.)

Tizenegyedik jelenet.*Neuboroug. Margit. Udvarnok.*

Neuboroug. Barátom, csak egy percre — kérem — gyomrom felette nyughatalatlan, oh! átkozott külvárosi gyomor.

Marg. Atyám, mit gondol ön?

Neub. Téged nem kénytetlek, te tehetsz a mit akarsz — de én tovább nem éhezhetem. — Ugyan kérem, nem kaphatnék némi csemegét?

Udvarnok. Ah igen, tessék, én vezetni fogom önt.

Neub. Ah, felséges — én vakon követendem önt.

(Elmennek.)

Marg. Szegény atyám, a gyomor vele elfeledt mindent. (Utánok indul.)

Tizenkettedik jelenet.*Margit. Henri.*

Henri. Ah! ön itt?!

Marg. S ön lord olly zavart, olly felhevülve, mit jelent ez?

Henri. Ah miss, hála hogy önt találtam, ma nekem az ön tanácsára, s barátságára olly nagy szükségem vagyok — oh, én felette sokat szenvedek — én felette boldogtalan vagyok, tanácsoljon, segítsen ön rajtam.

Marg. Ön szenved, legyen bizalma Henri — lám ha nekem bűm volna, én nem tudnám azt ön előtt eltitkolni.

Henri. Ah, az más, önnek nincsenek titkai!

Marg. Ki tudja?

Henri. Mit, az istenért, ön is szeret?

Marg. Hát ha —

Henri. Oh, de önnek legalább reménye van, ön viszont szerettetik, ön még boldogabb lehet —

Marg. Oh nem, lord ur! oh nem! de én nem akarok viszonszerelmet, az én szerelmem ment minden önzéstől, minden érdektől — vagy talán nem lehet hátráltatni a viszonszerelmet?

Henri. Az igaz — de Margit, ön bizalma viszonbizodalmat igényel — hallja hát ön, e percben én egy nőt, kit szeretek, kit imádoz, ki megvet.

Marg. (nevetve.) Megveti? éj, éj!

Henri. Ugy tetszik mintha kedvét lelné kinzani keblemet; egy keveréke ő, a szelidségnek, s gögnek, a visszalökő hidegségnek, s a biztató negédnek —

Marg. (megsértve.) Mit mond ön?

Henri. Épen tegnap a királyné estélyén, ah még egy tekintetet, egy mosolyt sem nyerheték tőle.

(Nem kell elfeledni a Margitot játszó színésznőknek, hogy ő mindeddig ama hiedelemben volt, miként ő szerettetik Henri által.)

Marg. Ah istenem! mi volt ez?

Henri. S a mi leginkább kinzó, egy perc, egy boldog perc vala életemben, mellyben ő elfeledve minden hidegséget, a kegyelem egy pillantásával boldo-

gítá szívemet — ah, de azóta — ime Margit, most tudja ön titkomat, ön, ki már szinte szerzett nála, egy kínos órát keblemmek.

Marg. Én, miként lehete ez?

Henri. Ma nem beszélt ő másról, mint önről; a látogatásokról mellyeket önnek házánál tevék; e lányka szép, bájoló — mondá ő — önnek jó izlése van, ön szereti e szép gyermeket — hasztalan mondám, hogy csak a barátság, a leggyöngédebb barátság csatol önhöz — ah, de mit csevegek, milly önző keblem — csak önérzelmimről beszélek, s ön szerelme, ez érzemény mellyet ön mindeddig eltitkolt előttem —

Marg. Ah, hagyja ön —

Henri. Hát ön nem viszonozza hason érzettel a bizalmat? Margit! tekintsen ön mint testvérét —

Marg. Mint testvéremet, ah! igen, mint testvéremet, de mind e mellett is, minek egy remény nélküli érzeményről beszélni?

Henri. Mit mond ön?

Marg. (könyezve.) Azt, hogy én önnél boldogtalanabb vagyok, hogy én nem szerettem, hogy ő mást szeret.

Henri. Az nem lehet, ön, ki annyi bájjal, annyi erénnyel fündököl, ön, ki egy férjet olly boldoggá tehetne —

Marg. S ő mind ezeket nem látja.

Henri. Milly vakság, pedig ő kétségtelenül közelebről ismeri önt, talán járatos is atyja házához — ah! hadd gondolkozzam egy kissé! hm! tudom már, ön rokona, ama fiatal ügyvéd, sir Thomas Kinston, kinek számára ön ma hivatalt akart kérni?

Marg. (élesen.) Igen, igen ő, mylord — de csendesesen, titokban, ezt senkinek sem szabad megtudni, még neki sem, hiszen én el akarok, el fogok mindent feledni, lord ur!

Henri. Szegény lány, miért nem áldozhatom fel önüdvömet ön javáért. (Kezét fogja.) Ah! ha tudná, milly részt veszek sorsán — mint szeretem én önt —

Marg. (megindulva.) Ah! hiszen tudom — szívem, ne repedj meg.

Henri. A bátyám!

Tizenharmadik jelenet.*Előbbiek. Walpole.*

Walp. (észre nem véve őket.) Ah, egy pokol ez, mellyet nem tühetek tovább — el kell hagynom ez udvart, e palotát — egy kárhozatos hely ez, hol tovább nem élhetek.

Marg. Ah, talán észrevette zavaromat?

Walp. Nem, nem! még ma lemondok.

Henri. Az istenért! bátyám, mi lelte önt?

Walp. Ah, átok s pokol, szünet nélkül hadról álmodnak, csatát akarnak, mindjárt holnap, vagy ha lehet még ma — háborút, egy csekélységért, a spanyol udvarral.

Henri. Adná az isten!

Walp. Hát te is velök tartasz?

Henri. Én tiszt vagyok.

Walp. S én minister. — De nem nyernek, nem, istenemre mondom, nem! s a király is részökön van — lármájok elkábit mindenkit, kérelemirataik, emléklapjaik, ah, szent Györgyre, mintha nem tudnánk miként gyaratnak ezen kérelemiratok, hiszen ha ez segít, holnapután egy millió érett megfontolásu ember szólal meg a béke mellett, oh! hiszen e béke teszi Anglia jólétének alapját, 20 éve, 20 fáradalmas éve, hogy mindent elköttem, mindent áldoztam fentartásáért, s ök most meg akarják azt szegni, hadat kiabálnak egy kába eszméért, egy csekély megsértésért, azért, hogy a kikötőben nem üdvözlék admirálunk hajóját.

Henri. S nem elég ez?

Walp. S ezért feláldozni iparunkat, kereskedésünket, megkezdeni olyl hadat, mellynek olyl rettenetes következményei lehetnek, most hadat, midőn már agg vagyok, fáradt, megtörött s beteges — ah, ennyit mint ma, még soha sem szenvedtem.

Henri. Szegény bátyám!

Walp. Neuboroug, barátom! ah, hol vagy? vérem forrong, mellem mint tűz ég —

Henri. Csöndesüljen ön, nyugodjék le egy kissé, bátyám!

Walp. Nyugalom — ah, hiszen ezt hajhászom — de hiszen ök nem akarják lemondásomat, ök halálomat ohajtják, ök nem fognak nyugodni míg meg nem öltek, míg meg nem halok, mint egy elítélt — mint egy gályarab a kánpadon, mellyhez kötének.

Tizennegyedik jelnct.

Előbbiek. Neuboroug.

Neub. Ah barátom!

Walp. Mi lelt? miért olyl felhevülve?

Neub. Ah, hagyj reubeszédni gondolatimat — hagyj kissé lélekzetet venni — a mint kilépek termedből, melly a kertbe vezet, a király jó előmbé — érted? a király! Neuboroug orvos ur! mondá ő nyájasan, rég vágytam önnel beszélni, s ezt mondván, a nélkül hogy időm lehetett volna magamat rendbe szedni, karomnál ragad a jó király, s misétáltunk, karon fogva sétáltunk minden fész, minden tisztelgés nélkül, mint barátok, egész zavar nélkül — azaz én kissé zavart voltam, mert hiszen nem tréfa, ha egy király fogja az ember karját.

Marg. Persze!

Neub. Ah, milly kár, hogy orvos társaim nem láthattak, ök a büszkék, a gőgösek, ám bámultak volna, mint fogadtattam először az udvarnál, s hát még tebeim! — De barátom, rólad is beszélünk — a király elválasztásomról szólott, s sajnálta, hogy el nem akarom fogadni — ön maradni fog, ön marad — mondá ő, nekünk a kamarában szükségünk van érdemes s becsületes emberekre — e két cim — ön nemde marad — én haboztam — érttem s önért maradjon, hisz ön Walpole barátja, s egy ilyen mindent megnyerhet tőlem, egy ilyen mindenre vihethi. E percben egy lelkesedést érzék, egy hevet, s eltökéllem, hogy feláldozom értted magamat; ám legyen hát, sire, mondám én! isten neki, én megteszem felségednek ez áldozatot, én követ maradok —

de ám ezért egy viszont áldozatot tesz felséged — mint, szóljon ön — mondá a király! E percben nem tudom a barátság lelkesített é; keblem rendkívüli hévvel kezdé dagadozni: ugy tetszett, mintha már a szónokszéken állanék, no, szóval én megvalék magammal elégedve, tüzzel festém le gondjaimat, félelmemtől egészséged felett, ő megindult, s én ezt látva bátrabban folytattam: sire, ön e hiv szolgáját szereti, ön nem akarhatja feláldozni e hiv szolgáját, ön nem fogja kívánhatni e jámbor ember halálát, mert tudja ön sire, én orvosa mondom, e lépéstől élete függ, igen, igen élete, mert ha ő tovább is e terhes helyzetben marad, ha megöli magát e munka halmazattal, ha ön nem fogadja el többször ismételt lemondását —

Walp. (nyugodtan.) S a király — nemde visszautasítá kérdedet?

Neub. Épen nem, ő megegyezett —

Walp. (levertten.) Mi az? megegyezett?

Neub. Ime lásd, itt e levélke, szemem láttára írá ön királyi kezével.

Walp. (mohón az irat után kap; olvas.) „Te akard, barátid akarják, életed forog kérdésben, ám legyen, hű barát! én bár nehéz szívvel, bár akaratom ellen, elfogadom lemondásodat.“

Henri. } Milly szerencse!
Neub. }

Walp. „Ámde egy feltételt kell tennem, hű barátom, mielőtt lemondanál; utódodat meg kell nevezned, s egy új ministeriumot alakitnod.“ (Elejti az iratot.) Ah, mit érezek —

Henri. A meglepetés bátyám!

Neub. Igen, meglepetés —

Walp. Öröm, barátim, a nem várt öröm, én szabad vagyok s boldog — milly szokatlan érzemény, rendkívüli kedvet szül.

Neub. Majd megszokod, de én is, milly megleptelek, kimondtam a fontos hirt, minden elővigyázat nélkül — de mit sem tesz, az öröm soha sem árt, s nemde te meg vagy velem elégedve, te halát adsz?

Walp. Kétségkívül, de hát tudod é bizonyosan, hogy nem akarja többé a király szolgálatomat?

Neub. Épen ellenkezőképen — hát nem kért é meg, hogy önmagad nevezd ki utódodat, s az új ministeriumot?

Walp. Az igaz!

Neub. Tedd ezt minél előbb, aztán fussunk, menjünk Strawberry Hillbe, az árnyas fák alá — a csermely partjához — igen, igen még ma távozzunk.

Walp. Ma, hiszen a ministeri ülésbe kell mennem!

Neub. Mi dolgod van ott — többé nem fog ölni az unalom.

Walp. Igazad van! Henri, menj a hannoverai követhoz, mondd, hogy ma ráérek, elfogadhatom látogatását, hogy várom őt!

Neub. Mi közöd vele, nincs okod többé véle bajlódni, te szabad vagy.

Walp. Igaz, de hát mit csináljak?

Neub. Jőj ebédelni, ez a fő dolog!

Walp. Nem éhezem többé.

Tizenötödik jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. E levél mylordé! (Átadja Henrinek.)

Henri (fölbontja s olvas.) „A jelentménydús események közelednek, én önt ma három óraker látni akarom a nagy teremben.“ (Margithoz.) Ez légyott.

Marg. Oh istenem!

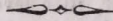
Walp. Egy levél — tán a királytól?

Henri. Nem, bátyám!

Neub. (boszusan.) A királytól, vagy mástól mindegy, te ne gondold másra mint a nyugalomra s öröme, menjünk! (Elhuzza.)

Henri. Ah! reményleni kezdek. (El.)

Marg. S én kétségbe esem!

Harmadik felvonás.

(Díszterem a windsori palotában, a középajtón keresztül csarnok látható, mindkét oldalon szinte ajtók, jobbra egy íróasztal, mint az előbbi felvonásban.)

Első jelenet.

Walpole (felindulva belép, egy lapot olvasva, leül egy jobbra álló karszékbe.) **Neuboroug** (fenékszíni ajtóból jő.)

Neuboroug (észrevéve Walpolet, feléje megy s megérinti vállát.) Róbert!

Walpole. Ki háborgat? — ah te vagy!

Neub. Ah felséges, te egy karszékben pihensz, szabadon minden dolog nélkül, nemde egészen más, ez a nyugalmas élet?

Walp. Igen, egészen más!

Neub. Én háborgatni jöttelek, ámde ez utoljára van, ez utolsó munkád s aztán mindennek vége; a király vár rád.

Walp. A király? te láttad őt?

Neub. Tőle jövök.

Walp. Hm! te felette sokat vagy egy idő óta a királylyal.

Neub. (zavarodtan.) Csak a te érdekedért — ő rólad akart valamit hallani, egészen meg van indulva, beszélt rólam is, jelen állásomról, jövőmről, lányomról, több ízben mondá, hogy Walpole barátja mindent elérhet, de mit érnek nékem hízlegések, végre felszólított, kérnék, kívánnék tőle valamit — de tudod, én nem vagyok nagyravágyó — szünet nélkül csak rólad beszéltem, elmondám milly örömmel olvastad levelét, milly vig, milly meglepődött vagy, egészségem milly szemlátomást javul —

Walp. Mit, te ezt mondád, hát megörültél é?

Neub. Én, hogy mondhatod ezt?

Walp. Mert én szenvedek, nem vagyok vig, hanem levert, s a mi több, beteg!

Neub. (üterét tapintva.) Igaz, te fel vagy hevülve, egy kis láz, melly csakhamar el fog mulni.

Walp. S lehetek é nyugodt, közepette e zavaroknak, e cselekednek, ez örökös járás s kelésnek — e futkározásnak, melly egy percig sem hágy nyugodni — de hogyan is tudhatják, hiszen csak köztünk volt még tudva, titok volt csak, s már mindenféle beszélék, sőt mi több, olvasd csak, a hírlapok is közlik — futkározznak, jönnek barátim s elleneim egyiránt, pártolásonkat, kegyemet kérni; oh szörnyűség, élni s mégis látni, mint akarja a világ szétदारabolni örökünket.

Neub. Az istenért, mi lelt?

Walp. Mi lelt — oh, van még fejem, van itéletem, e választást más befolyás nem fogja korlátozni, ezt szabadon teendek — igen, szabadon, a mint nekem tetszik — hm! Sunderland gróf már azt hiszi, hogy győzött, lám barátom, igaz a vala lányának, ő s elleneim titokban szövélkező valának, s most kétségen túl azt fogják hirdetni, hogy ők buktattak meg, igen, igen, ők ezt fogják hinni.

Neub. (nevetve.) Mit gondolsz, ők buktattak volna meg? hiszen az egész világ tudja, hogy én orosod valék visszalépésed oka, s nem rendjén van é ez — egészségem hanyatlott, te hátra léptél — ez igen természetes — de hagyjuk ezt, a király vár rád, hogy tudasd véle utódodat, ki nézeteidet —

Walp. Nézeteimet? nézeteimet? hiszen vannak is nékem most nézeteim — s aztán arra még idő van, majd holnap, holnapután —

Neub. S addig — mikint megy majd az ország-lás? a hon miniszterek nélkül nem lehet, te a közjót fel nem áldozhatod — mi lenne kormány nélkül belölünk?

Walp. Az igaz; de hát mit tegyek, lehet é itt szeleskedni? nem kell e dologban érett megfontolás? a miniszterektől függ minden, ő nékiek az ország bizalmát kell birni, s e mellett kegyelemben állni a királynál, s illy férfit hamarjában lelni nem tréfa, vagy azt hiszed, minden zugban találhatni ministert?

Neub. Eh, csak gondolkozzál!

Walp. Hiszen eleget gondolkoztam már, de férfiakat kik e terhes polera alkalmasok lennének, még sem találók.

Neub. Lesz elég ki örömmel válalja el e terhet! —

Walp. Ugyan ki, talán bizony magad?

Neub. (mosolygva.) Én? mit gondolsz? én helyeden, első minister — ugyan miről álmodtál — no ha mégis, de ezt sem akarom, egy kis szerény, csöndes helyecske lenne, egy nem épen az utolsók közöl — no ugy nem mondom, hogy el nem vállalnám, hiszen mint más, csak én is elszolgálnék.

Walp. Te Williams? a köz élet zajában, te a csöndszerető orvos?

Neub. Orvos? én nem vagyok többé orvos, én követ vagyok, s mintha nem léptem volna fel a politikai pályára, hát munkáim — ezeket egész ország ismeri, s —

Walp. Ah Williams, irni, s kormányozni, milly nagy különbség!

Neub. S aztán hagyjuk hát ezt, mondjuk,

hogy csak ma léptem fel, nem épen jó é ez? én egy párthoz sem tartozom, oda szegődhetem úgy az egyikhez, mint a másikhoz, s én nem fogok követelő, vagy nagyravágyó lenni, én nem civódom senkivel, jól fogok élni az egész világgal.

Walp. Az nem megy, Williams, a pártok csatája magával fog ragadni, s akkor erőd s egészséged —

Neub. Hát gyöngé, vagy beteges vagyok é?
Walp. S nyugalmad, házi csönded?

Neub. Ezeket feláldozom, egy pár év, 3 vagy 4 esztendő nem a világ, ekkor annak idejében szépen visszavonulok, egy kis csekély hivatalba, hol holtomig —

Walp. Mit hallok? te hivatalok, s címek után vágysz — te!

Neub. Ah, tudom mit akarsz mondani, de hát nagyravágyó vagyok é én? akarok é én címeket, rangot vagy nagyságot? fenhordom é fejemet? — oh nem! én mind ezt mint te megvetem, én nem magamért akarok hivatalt — nem magamért, hidd el — hanem lányomért, Margit sorsáért, lásd, én nem vagyok gazdag, egy főhivatalnok lánya hamarabb kap férjet, s ha ez lesz, mint mondtam, hátra lépek — vóm jószágára vagy előbbeni betegeimhez, kik orvos nélkül, addig élének, s kik, ha más nem, áldani fogják hivatalra léptemet — ime most hallád tervemet, tudod nézeteimet, szólj, nincs é igazam?

Walp. Kétségtelenül, s én meg is ígérem, hogy fogok rólad ő felségével beszélni, (gúnynyal,) a hájkázás lordjai, vagy a csillagászok igazgatói közt, majd juttat egy helyet.

Neub. A hol akarod, de az istenért, csak titokban mindent, a világért el ne árulj, s aztán úgy szépen, amugy véletlenül, azt is megmondhatod a királynak, hogy én vagyok az irlandi levelek szerzője —

Walp. S névtelenséged, szerénységed —

Neub. Isten neki, végre csak elő kell lépnem, hiszen minek irtam, ha dicsőséget —

Walp. Vagy úgy, most értelek, barátom, te nem vagy nagyravágyó! számolhatsz rám.

Neub. Ugy, csak kérlek ügyesen.

Walp. Minden esetre!

(Neuhoroug el.)

Második jelenet.

Walpole (egyedül.)

Walpole. Hm! tehát ő is nagyravágyó mint a többiek, ember, s egyéb semmi, s én mást hihetem — milly hév, milly vágy, milly örültség — de ő mégis jobb a többinél, nem vak legalább, mert nem képzeli magáról, hogy betöltheti helyemet, de a többiek, milly harc, milly tusa é tárcán, melly még kezeim közt van, már most halálra civódnak — istenemre! ezt rettenetes látni, illy események szülik az embergyűlölet sötét éjelét, s a király azt akarja, hogy utódomat én nevezem ki, hogy ez lép-teimben járjon, elveimet kövesse — hol lelek én illyet? pedig nyilatkoznom kell, hm! a Sunderland gróf, a király ezt akarja, s én is, mert ügyetlen,

s csak fényt árasztana hibái által emlékemre — de lánya előre fenyegetődzött; nem, ha őt nevezem ki, azt hiszi a világ, hogy ő győzött, s én buktam. — Bolingbrocke, ő értelmes, ügyes férfi — de ő ellenem, egy új ellenkező rendszert követne, feldolná mindent mit én teremtek. — Stanhope, ő az enyim, pártomon áll — nem, nem, épen ezért nem, hiszen ő csak azt aratná, mit én vetettem, fáradságom dicsősége fején ragyogna. De hát ki? l. Carteret, egy hevesdi, ki csak hadat akar. — Eh, Northumb — nem, nem, ő nem ért a kereskedéshez, (gondolkozik,) s Neuboroug? ő ki mint kereplő beszélt imént, hm! ő becsületes ember, az ellenkező részén lenne, jeles ember, lángész, veszedelmes ellen, az irlandi levelek szerzője — hm! irni tud, evel ő maga dicsékszik, pedig milly különbség van a toll s é tárcá között, mi különbség becsülni a kormányt, s tartani a kormány gyeploít. — Tehet ő, de hiszen benne minden hibázik, a szükséges előkészület, a kormányzás ismerete, s amaz olly nélkülözhetetlenül szükséges átható tekintet, s a többiek, birnak é mind-ezekkel? van é köztük egy ki képes lenne tartani a kormány gyeploít? nincs, é tekintetben magam állok, magam mindnyájok felett, s egyedül — de már meg van! el, lemondtam, s történnék bár mi, é mellettem maradok. (Az asztal mellé ül.)

Harmadik jelenet.

Walpole. Henri.

Henri. Három óraker, s itt é csarnokban.

Walp. Ah, te vagy?

Henri. Az istenért bátyám itt —

Walp. Jőj, Henri, jőj, légy vigasztalom, s barátom.

Henri. Ön vigasztalója, hát mi lelte bátyámat?

Walp. Mi? ama nehéz teher, mellyet vállaimra tolt a király — kinevezése a férfinak, ki betöltse helyemet, tegnap óta gondolkozom, átkutattam minden rangosztályokat, kerestem mindenfelé, de hasztalan, nem találok emberre, kinek ajánlása által megfélélnének a király bizalmának, ki alkalmas lenne a polcra, melyre ültetem.

Henri. Az istenért, hisz annyi érdemes férfi van Angliában.

Walp. Azt hiszed, hm! tehát nevez egy vagy kettőt.

Henri (nyugtalanul.) Ön bátyám legjobban ismeri őket, s aztán igazán megvallva, a választás itt nem épen könnyű, mert ön ajánlása olly feleletterhet von maga után, mellytől —

Walp. Igen, igen a feleletteher, hiszen ez az mi engem is nyugtalanít.

Henri. Ugy hát köszönje meg ön e terhes tiszteletet, s válasszon a király kit tetszik önmagának, vagy bizza ezt —

Walp. Másra bizni?

Henri. Igen, az országra, önérdékeit, s ennek valódi védelmezőjét ez ismeri leginkább, s a férfit kihez bizalma van, jelelendi ki szavával, tegye a király ezt s ön nyugton lehet.

Walp. Nem, nem, a hatalmat, mely kezében van, nem szalajtom el; az alkalmat, mely kínálkozik használni kell; az érted Henri, használni, de öcsém, nem támadt e perben egy gondolat agyadban, egy eszme, egy remény?

Henri. Én — bátyám semmire sem vagyok — (lassan,) az én reményeim mást ohajtnak.

Walp. Hm! az mit sem tesz, lásd Henri, te barátom, öcsém, sőt ennél több, fiam vagy, ez majd nem fejedelmi állás, ez mindenki által irigylett helyzet — Henri, mit gondolsz ha én ezt néked adnám által.

Henri. Én el nem fogadnám.

Walp. (bámulva) Mit, te el nem fogadnád? — oh, hála néked ég, itt a férfi, kit fellelni nem vala reményem, becsület, lelkes honszeretet, lángész, minden, minden együtt, s e mellett ő énlékem másod része, más alakban én magam, s én tűnődtem!

Henri. Bátyám, én köszönöm ön kegyét — ámdé azt elfogadnom nem lehet, s vajjon hogy is lehetkezhettek ön fejében egy illy terv, melyre büszke leszek ugyan egész életemben, de melyet mind e mellett meg kell köszönnöm?

Walp. Szabad kérdezmem mi okból?

Henri. Mert azt lelkületem, s elveim egyiránt tiltják, s azon kívül, hogy bírnám én a tapasztalatlan ifju elviselni a nehéz állás terheit.

Walp. (vidámon.) Ah, hát csak ez a baj, hiszen ez mit sem tesz, nem vagyok é én itt? oldalodon fogok én állani, vezéred, támaszod leszek, s neved alatt tovább is —

Henri. Ez ismét uj kegy ugyan bátyám, de én mind a mellett is határozatomnál maradok.

Walp. Ám legyen hát, lásd mit cselekszel, állj ellent bátyád kértének, a király talán szerencsésebb lesz, ő majd legyőzi tagadásod szeszélyét, ő avval bizott meg, hogy egy méltó minisztért ajánljak helyembe, s én futok megnevezni a legméltóbb nevét, azért, kit mindenek felett becsülök, kit mindnyája élébe teszek.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Cecília.

Henri. Bátyám! (Észreveszi Ceciliát.) Istenem! ő ismét itt!

Walp. Ah, Sunderland grófnő! ön épen jókor jő, hallani a fontos újságot, felette örvendek, hogy az először épen önnek jön fülibe — isten önökkel, én a rám váró királyhoz sietek. (El.)

Ötödik jelenet.

Henri. Cecília.

Henri. Ó távozik, Cecília félek, hogy az ön jötte gyanura szolgálhata alkalmul.

Cec. Ó lordsága előtt, kinek agyát az országos ügyek foglalják el, csekély személyem fel sem tűnik — de mi hir az, mi újság, mellyről szolt, vagy

talán csak guny volt ez, s titkos intés, hogy előttem eltakarva maradjon ez ügy lepélye.

Henri. Épen nem, s ha igen, lehetne é nékem titkom ön előtt; bátyám beteges gyöngült egészsége visszalépni kényveti.

Cec. (gunynyal.) Ah csak ez, az előttem többé nem titok!

Henri. S a jó bátyám azt akarja, hogy helyét én, mosolygjon ön Cecília, én töltsen be.

Cec. (meglepetve.) Ön? lehetséges é ez? (Magához térve.) Hiszen ez felséges, ugy hát ő maga mozditja elő tervemet.

Henri. Ön tervét?

Cec. Igen, én épen azért kerestem fel önt, hogy közöljem önnel terveimet, s nézeteimet, hogy önt előre készitssem egy diadalra, melyet azonban az akadályoktól félve, én nem hittem olly könnyűnek, olly közelefkívőnek —

Henri. Mit, ön rólam gondolkozott? s mig én nem ismertem a nagyravagyást, ön mozditja elő ügyemet, ön szerzé é kitüntetést, melyet fájdalom el nem lehet fogadnom.

Cec. Mit beszél ön?

Henri. Hogy én é címre nem vágyódom, hogy én é hivatalt el nem fogadhatom, még akkor sem, ha maga a király akarná.

Cec. S vajjon miért nem?

Henri. Miért? hát nem tudja é ön vágyaim célját, nem ismeri é a feltételt mellytől függ egyedül üdve éltemnek? Cecília! én ide megindulva, remegve jöttem, szívem nyugtalanul dobogott, agyam zavart volt, s talán azért, mert félttem meg nem nyerhetni e hasztalan címet — a hivatalt, melyet nem ohajtok! nem Cecília, én egy más kincs elvesztése miatt remegtem, keblemet, az ez iránti aggodás lepi, mert jól tudom, hogy ez az utolsó együttlét önnel, hogy ez órában végződik el üdve éltemnek.

Cec. Én nem értem önt!

Henri. Figyeljen hát — sorsomnak ma kell eldöntetni, Cecília, legyen ön őszinte, egy illy forró, s hív szerelem mint az enyim, nem érdemi meg, hogy hiu szeszélyeknek legyen áldozatja. Cecília, én önt olly igen szeretem, hogy ha mást nem, legálabb egy őszinte elhatározó nemet érdemlek.

Cec. Miről álmodik ön?

Henri. Igen, én önt szeretem, lelkem mélyéből szeretem, s ön, bár nem viszonzá is eddig szerelmemet, bár nem boldogitá is viszonzszerelme édes megvallásával, többször hagyá binni már, hogy szabad reménylenem, mert mit is jelentene mást e zavart, s e kétes habozás? igen, Cecília, legyen ön őszinte, mondja ön ki, hogy szeret, hogy viszonzozza érzelmem, s én megyek ön atyjához, megkérni szép kezét, oda burok a királyné térdeibe, s magát a királyt —

Cec. Az istenért, ne tegye ön ezt!

Henri. Ön tehát nem szeret? vagy azt hiszi, hogy a Churchillle vére sokkal fentebb, minthogy összevegyülhessen a mienkkel, hogy Marlborough hercegné vagy veje, ön atyja, megsértve érzének magukat, ha én kérnem utódjuk szép kezét?

Cec. Nem, mylord, ettől nem tartok, ők csak megtisztelve éreznék ez által magukat, s nem is ez, de ám de más fontosabb ok, mi visszatartóztat.

Henri. S ezen ok?

Cec. Megengedjen ön, tovább nem mehetek.

Henri. Ah most értem önt, ön nem szeret, ön nem szeretett soha, ön csak kínjaimban lelél kedvtöltését, ön csak gyötörni akarja keblemet, s mégis megfoghatatlan ön, előbb jövőmről aggódik, részvétrel engem, s most — nem, nem, nékem önt örökre el kell hagynom.

Cec. Mylord, az istenért! ne szidalmazzon ön, ön nem tudja, talán nem fogja soha megtudni, milly szerencsétlen, milly boldogtalan az én keblemem — ön hidegséggel, kacérkodással vádol, nem akar többé látni, azt hiszi, hogy gyűlölsz én nem szólhatok, pedig higgye ön, e szív, melyet ön vádol, e kebel, melyet szemrehányással elhalmoz, ha elrejté is ön előtt titkait, híven ohajtja ön üdvét s nagyságát. — Lássza ön, én azt hittem, hogy Walpole féltékeny nagyravágyása önt kizárja, a megérdemlett dicsőség köréből, ezt véltem, hogy ön ezután sovárog, s én nem nyughattam; minden gondjaim, minden kívánataim ön felemeltetését tárgyazák, hittem hogy atyám befolyása, a királyné általam birt kegyelme, ha azokat használni akarom, képesek lesznek önt felemelni a polcra, melyet kijeleltem számára — e gondolat volt keblem büszkesége, s nem egyszer álmodtam önt a dicsőség fénypolcán. Oh, ha majd ő egykor nagy lesz, gondolám, ha tündökleni fog neve a hon történeteiben, ha kezéi közt nyugszik a nemzet sorsának s jövőjének fonala, ha ezerek, milliók hirdetik nagyságát, ha ő elért mindent, mire ember vágyhat, én fel fogok titkokban sohajtani: ez az én munkám! hatalmának, nagyságának én vetém meg alapját, lemondásom, feláldozásom tevék őt nagygyá, dicsővé — szép álom, s ha létesült vala, ön a hatalmas egy könyvet áldozott volna emlékemnek, s szinte felsohajtva, oh isten! e hölgy milly igen szeretett!

Henri (gunnyal). Ön engem szeretett?

Cec. (szomorúan). Kétfelkedhetik azon?

Henri. S nem méltán é, mintán megveté kezemet.

Cec. Én ön neje, ah tudja Henri, e gondolat már magában is olly boldoggá teszi keblemet, a milly üdv lehet, azt birni, kiért a kebel ég, mondhatni, ő az enyim — dicsőségét én is osztom — sikerei, reményei, öröme, boldogsága, bűja, mosolya, könyei mind enyimek is — s oh ég! e sorsot én el nem érhetem, meg kell vetni azt, midőn önkényű ajánlja magát; oh Henri, ez iszonyú állapot a szerető kebelnek — ah de tudja az ég, akarjam bár, az másként nem lehet.

Henri. Az istenért szünjék meg ön!

Cec. Igen, én hallgatni fogok, mert mit ér a bű, mit a köny s panasz, ha szólnom nem lehet, egy vésteljes titok lekötí nyelvemet; ezt felednem nem lehet — nem, mert tudata veszélybe, vég veszélybe döntné önt; azért hát maradjon örökre elzárva e kebelben.

Henri. Maradjon hát; birja ön elzárva e vést-hozó titkot, én mind a mellett hiszek önnek, én bízom ön szívében.

Cec. Ön bízik, oh Henri, e szó milly boldoggá tesz; ámde hagyjuk ezt — adja most ön bizalmának egy próbáját.

Henri. Parancsoljon ön, én engedelmeskedem.
1843. IV. KÖT. XII. SZÁM.

Cec. Fogadja el ön, az ajánlott hatalmat, érdemei, tehetségei ezt méltán igénylik, siessen ön betölteni hivatását, győződjék meg, hogy a tárca munkája, s terhei nem haladják meg ön jeles lelkének erejét, s hogy ön egykor e helyen melyet számára kijeleltem, fénye, s dicsősége leend az önt bámuló hazának. — Igen, Henri, e tett ez elfogadás, szerelmének leend tanuja.

Henri. Oh istenem, ön szavai, mint hatnak szívem mélyére.

Cec. Nemde ön minister lesz? hiszen Henri, ez minden a mit kívánok, s most isten önnel — kínjait e kebel egyedül küzdje le. (Kezét fogja.) Henri, nemde ön nem neheztel, (mosolygva.) s ha igen, ma este a királynénál kibékitem önt. (El.)

Hatodik jelenet.

Henri (egyedül.)

Henri. Milly megfoghatatlan, egy percben a szerelmi édes odaolvadás — a másikban visszalökő hidegség, vagy mint most a végpercben, a szeszélyes könnyelműség, s azt mondja, hogy szeret, gyöngé szív milly könnyen hiszed ezt — igen, igen, ő szeret, ő csak büszke volt, nagygyá, jelessé akart tenni, hogy méltó legyen keblére, s most, az első percben visszalök, nehogy azt higgyem, hogy önhasznáért tevő ezt, s hogy fáradalmi béréért követeli kezemet — de ime a király, s nagybátyám, ah pedig milly örömet lettem volna most egyedül, gondolatim s reményeim árjával.

Hetedik jelenet.

György, király. Walpole. Henri.

Walpole. Mint mondtam, ezer okok birtak választásomra, s én biztosítom felségedet, hogy öcsém, kit ajánlani bátor valék, ég egész erejével szolgálni királyát, s hazáját.

Henri. Sire!

Walp. Én tiszteltem ellenvetéseidet s aggodalmadat — de ő felsége nem veheti tekintetbe azokat.

Henri. Bátyám, nékem okaim voltak habozni ez ajánlatnál, de ha ő felsége parancsol velem, tudni fogom kötelességemet.

Kir. Ön hat elfogadja az ajánlott tárcát!

(Henri meghajtja magát.)

Walp. (félre.) Mit? ő elfogadja? (Fenn.) Felsőged, mint mondtam, ő még fiatal, tapasztalása csekély, ámde én oldalánál állok.

Henri. Erre én számoltam.

Kir. Fialat? s tesz é ez valamit? milly balgaság ki akarni zárni az ifjuságot, a közigazgatás téréből, őket, kiknél meg van még ama hév képzélet s lelkesedés, melly anyai nagyszerű tervnek lehet szülője, a szilárd akarat, melly küzd, s a kitűrés, melly végbeviszi azt, mi megkezdeték, s ha vannak is hibái az ifjukornak, mellyek ezek? amaz élénkség, s egyeneslelkűség, melly megrettentí diplomatainkat, hát ezek nem erények é szinte, igen, igen, én sze-

retem az ifjúságot, mely nemes hévében egyedül képviseli az igazság istenét.

Walp. A szörnyet mellytől visszaretten anyi millio — de Henri, vedd át tárcádat, s tudósítsd a követségeket új állásod felől, s azután kezd meg munkádat, s ha néha a tüzes ifjúság odább ragad, itt lesz bátyád képviselni a régi jó szokást, s csendesh elveket.

Kir. Igen, igen, lord ur be fogja őt avatni, állásunk titkaiba.

Walp. Kétség kívül!

Kir. Eleinte vezérlendi őt — ismerni tanítja embereinket, azokat, kik mellettünk állnak, s kik szemközt küzdenek velünk.

Walp. Mindent, mindent, hiszen mint mondám — én oldalánál maradok.

Kir. Barátinkat ismernie kell, hogy mint főminister összealakíthassa a tanács többi tagjait.

Walp. Ez már felesleges, minden meg van, társait már kinevezém.

(Henri bámolni látszik.)

Walp. Igen, igen, ő ezt rám bizá — az új tanács még ma összeülhet, s addig én tudatni fogom Henrivel, a teendők sorát —

Kir. Mint önök akarják!

Walp. Most a tárcáért futok, isten önnel sire, szolgálja minister ur.

(Távozik.)

Nyolcadik jelenet.

Király. Henri.

Király. Ön bátyja, mint látom felette örül szabadságának.

Henri (ki ez idő óta gondolatokba volt merülve.) Engedelmet, felséged hozzám szólott?

Kir. (nevetve.) Mint látom, új ministerem felette szórakozott, vagy talán az új hivatal terhes gondjai foglalják el annyira őt — Walpole ezt előre gyanítá, s azért félt, hogy el nem fogadja ön e hivatalt, legalább nekem aggódva panaszlá, hogy nem tudja rábeszélni őnt, s azért most nem tud eléggé örülni terve sikerültének.

Henri. Igen, felséged! én nem akartam e tárcát elvállalni, ez vala határozott szándékom.

Kir. Hm! ön ellenállhatott bátyja kértének? talán elvei ellenzék, s most változást akar behozni fellépte által a kormányügyekbe —

Henri. Nem felséged, okaim nem politikai oldalnak valának —

Kir. Hanem?

Henri. Megengedjen felséged, határozatom, s változásom okát el kell titkolnom.

Kir. S szabad é kérdésen miért?

Henri. Mert az ok sokkal csekélyebb, mint-hogy az uralkodó figyelmét igényelhetné.

Kir. Ugyan az istenért, hagyja ön az uralkodót s ez ünnepélyes komolyságot, én ennek nem vagyok barátja, ön fiatal, hagyja e reddős arcot, s mondja el őszintén s minden félelem nélkül volt okait.

Henri. Felséged parancsolja, ám legyen hát, én eleinte nem akartam elvállalni e tárcát, mert utál-

tam a munka terheit, s szerény keblem csendes visszavonult életet ohajta, de később egy személy lépett előmbé, kinek szavai s hév festései feléleszték keblemben a nagyravagyás, s önbüszkeség eddig nem ismert érzetét, ő legyőzte habozásomat, s én engedve parancsának végre elvállaltam az eleinte visszatúsított hivatal tárcáját.

Kir. (mosolygva.) Lord ur, e zavar, mellyel ön e szavakat mondá, hinni hagyja, hogy e személy nem tartozik nemünkhez.

Henri. Felséged eltalálta.

Kir. Hiszen ez felséges, ön egy olly minister, minőre már régóta vágyódtam, bátyja olly komoly, örökké csak a közügyekről beszél, tekintete, évei, komorsága kizárnak minden vidám beszédet, s amellet ő a királyné barátja s védője — s én bár szívből tisztetem, sőt szeretem is a királynét, ámde ez titokban legyen önnek mondva, a többi szépek iránt sem lehetek idegen, s ha ezt ő gyanítaná, jobbagyi kötelességének vélné, tüstént a királynéhoz sietni, s elárulni titkomat, lássa ön, ez kelemetlen, s bosszantó egyiránt, nemde, lord ur, köztünk ez más-kép leend?

Henri (meglepetve.) Felséged!

Kir. Minek ismét e zavar, ez ünnepélyes hallgatás, hát azt hiszi ön, hogy a király soha sem lép le hatalmas trónjáról, nem ember é szinte ő is, nem fakadnak é keblében is érzelmek, s ha igen, nincs é neki szinte szüksége egy barátira, kivel közölhesse szívének titkait?

Henri. Sire, én nem értem önt.

Kir. Igen, barátom, e kebelt szinte egy hév érzelem hevíté, e kebel szinte ismeri a szerelem kínjait, Henri, ön nekem tetszik, szívem önkénytelenül vonz önhez — legyen barátom, hiszen ön szinte ifjú — szinte szerelmes.

Henri. A bódulásig, uram királyom.

Kir. Oh én értem önt, s kétségkívül boldog ön szerelme.

Henri. Mint vesszük, ő megvallá ugyan hogy szeret, ámde mind a mellett megveté kezemet.

Kir. Hogyan lehet ez?

Henri. Igen, ő bár szeret, nem akar mint nőm kísérni, kerestül az élet terhein.

Kir. Nálam minden máskép van, de az mit sem tesz, az alap egy, mindketten szeretünk, üdvömré ez a Walpole valódi böles, mert illy ministert tud ajánlani — lánc s rózsafüzér! milly élet lesz ez — reggel összeülünk dolgozóteremben, kezeinkbe vesszük a statusügyet érdeklő iratokat, kissé olvasunk — ön sobajt, én feltekintek, a király félre teszi a komor ügyeket, a minister példáját követi — az arc komolysága eltűnik, s a két statusférfi mint barát cseveg lyánykáikról, reményekről, s a szerelem édes kinjéről — istenemre, ez lesz csak az élet, eddig mindig borzadtam ha a minister közelge, s most — hm! de majd elfeledtem valamit, minister ur! most a király parancsol, s ön engedelmeskedni fog, a király ön kedves nevét tudni akarja. — Ah! pokolba! Walpole közelít.

Kilencedik jelenet.

Előbbiek. Walpole.

Walpole (tárcával s iratokkal.) Ime itt a leg-sürgetősebb munkákat hozom, ezeket még ma tárgyalás alá kell felségednek venni a minister ural — itt a francia király levele, s ez a sürgöny Spanyolországra —

Kir. Igen jól, ámde ma, legalább ebéd előtt nem érek rá, a királlyal ki kell lovagolnom — ezt az unalmas lovaglást nem lehet elkerülnöm.

Henri. Szabad lesz é kísérni felségteket?

Kir. Mindenesetre. (Walpolehez.) Nem dicső látvány lesz é ez, a király s ministere egymás mellett lóháton. (Henrihez.) El ne felelje ön magát, a királyné jelen lesz, előtte nem lehet beszélni — ámde estére a királyné termeiben, ott félrevonulva cseveghetünk.

Henri. Igen sire, én parancsára leendek.

Walp. (félre.) Mi a manót susognak? milly titkaik lehetnek illy hamar egymással. (Fenn.) Mig felsége a lovagláshoz készül, én Henrival az ügyeket fogom közleni, s őt értesíteni mit kell tennie.

Kir. Eh mit, ő velem ki fog lovagolni, adja át ön neki az iratokat, ő minster, hányja meg az éjjel, a bál után azok tartalmát.

Walp. Igen, sire! de az ügy fontos, a had, s béke közti választás.

Henri. S kell é erre nézve gondolkodás? a nemzeti becsület, a hajó iránt mutatott tiszteletlenség által meg volt sértve, ez boszút kíván, én már régóta hadat ohajtok é gőgös spanyol nemzettel.

Walp. Akkor még nem való statusférő, hanem csak egyszerű lord, s ezredes, kinek lovagias szelleme hadat kívánhat, ámde a minster —

Henri. Rokonyü az ezredessel, egyébiránt én csak nézetemet mondtam ki —

Walp. Melly ellenkező az enyimmal, a pénzügyek mindenek elébe tartoznak.

Henri. De a nemzet becsülete felettünk áll!

Walp. Alattam sem szenvedett ez csökkenést, noha béke volt, s egy szó mint száz — én békét akarok!

Kir. Walpole barátom, ön feledni látszik, hogy ön nem minster többé, a felelősség itt a lordot illeti.

Henri. Bátyám, megengedjen ön, hogy az első percben összehitköznek elveink, de mind a mellett ne ítéljen ön kihallgatás nélkül felettem, én ki fogom ön előtt fejteni az okokat, mellyek ama tervet szülék agyamban, a mellyet holnap szerencsém lesz ő felsége jóváhagyása alá terjeszteni.

Kir. Sajnálom ezen ellenkezést — de ez mit sem tesz; mi Henri értjük egymást, azért most félre a ministeri fészszel, itt a barát áll szemközt a királynéval —

Henri (meghajtja magát.) S szinte az öcse a bátyával, kinek nehezen esik ellenkezésbe jöni jóltevőjével, de —

Kir. Ah mit, ön minster — lássa Walpole, Henri olly minster, minöt én szeretek, elmés, tüzes, szilárd jellemű, s — no de ez kettőnk titka, nemde, Henri?

Walp. (bámulva.) S e titokból én ki vagyok zárva?

Kir. Kétség kívül, ez csak kettőnket illet — ah, de Henri, mint hallom, önnek London szomszédságában egy szép kertje s felséges kastélya vagyon?

Henri. Egyszerű falusi házaeska, nőtelen legény gazdasága.

Kir. Holnap estelivel várjon ön házánál, s ön édes Walpole, ön egy előre, mig tudniillik ráérünk rendbeszedni ügyeinket, mély titokban tartandja é változást az országlásban, s természetesen Henri kinevezetését is, de menjünk, a királyné várni fog; isten önnel édes Walpole.

(Elmennek.)

Tizedik jelenet.

Walpole (egyedül.)

Walpole (boszusan.) Ah! egészen el vagyok bájolva, öcsém alig egy félórás minster s már kegyenc s barátja a királynak, ki még ezen kívül esélyre is meghivta magát. — Hm! nálam soha sem volt vendégül, s hozzá — az első napon megy, s aztán milly titok az mellyet előttem elrejtének, hiszen eddig nem voltak Györgynek előttem titkai; vajjon mi által játszám el eddigi bizalmát? s ugyan lehet é ez? ki fogja nála majd kipótolni helyemet? ki van Angliában ki méltó utóda lehetne Walpole Róbertnek? — Henri? é gyerkőc, hiszen ő örvend ha segédül állok oldalánál — de mégis, ő ellent mert mondani, s a király titokban egyet látszik vele érteni, ők összeszövetkeztek ellenem — é titkolódzás, ez estély, igen, igen, Henri hálátlan, s hűtelen egyiránt, ő velem mer dacolni, ő, ki mindent nekem köszönhet!

Tizenegyedik jelenet.

Walpole. Neuboroug.

Walpole (Neuboroug kezét megfogva.) Ah! te vagy itt barátom, egyetlen barátom!

Neub. Láttad a királyt?

Walp. Igen — de minek é heves kérdés?

Neub. Mert épen most találkoztam vele, ő igen fel volt hevülve, alig viszonáz üdvözlésemet, olly — Walp. Maga ment a király?

Neub. Épen nem, bizalmasan volt támaszkodva lord Henrre, evel titokban valamit susogott, s az udvari nép, melly a csarnokokban ácsorgott — boszusan csóválá fejét, s mindenki é szavakat mondá: beszéljen aztán valaki, hogy Walpole nem kegyence a királynak, é lord öcsese, s ime a minster rokonsága elegendő arra, hogy a király mint barátjával bánják vele. — Ez alatt az udvarra értek, hol tömördek nép ácsorga, s köztük több tengeri matróz, kik mind fennhangon kiálták: hadat! hadat! a büszke spanyolok ellen! A lord mosolygva fordult a királyhoz, s fennhangon mondá: lássa sire, nekem igazam volt, é hadat a közvélemény kívánja. A király kegyes tekintettel vereget meg Henri vál-

lát, s e szavakat intézé hozzá: igen, kedves lordom önnek igaza van, s mi teljesítjük a nép kívánatát!

Walp. Mit? ő mondta azt? ő ezt olly bizonyosan igérte meg?

Neub. Igen, s pedig fennhangon, az egész nép hallatára, s barátom, láttad volna erre az örömet, melly a körülálló nép arcáról visszatükrözé magát. Éljen a király! Éljen Walpole! hangzék mindenfelől, s én kacagtam, mert a balgák azt hívék, hogy még mindig te vagy a minister! lásd Walpole, mi furcsa dolog ez a közvélemény, tegnap zugolódtak, irkáltak ellened, s ma, mivel a nép néked éljent kiálta, nem leend ellenzéki lap Londonban, melly gunynyal merne illetni, mert hiszen vétőik az utcai nép, s matrózok téged éltettek. De hagyjuk ezt; szóltál felőlem a királynak?

Walp. Igen, a kijelöltek sora már kezei között van, s én biztos vagyok, hogy ő azt elfogadja.

Neub. S mire ajánlottál? a kincstárhoz, vagy a hajóseréhez?

Walp. Hohó! kissé feljebb; mit mondanál Williams, ha ma holnap egy tárcza csuszni kezdne?

Neub. Ah, mit gondolsz? hiszen tudod, hogy én nem vagyok nagyravagyó — egy kis szerény hivataloska, valami bírói tiszt, hol nem sok a dolog, ez minden a mit kívánok, de többet nem! ah, istenmentsen meg.

Walp. S miért ne, ha már feláldozod esendeted, legalább ne csekély árért tedd, hiszen illy értelmes, tapasztalt férfi bármilyen hivatalt betölthet.

Neub. Az igaz!

Walp. (keserű gunynyal.) Ah, de egy baj, te nem szoktál lovagolni?

Neub. Soha sem ültem lovon.

Walp. S nincs csinos kerted, s izletes kastélyod?

Neub. Hiszen ezt szerezhetek, s aztán ha épen parancsolja a király, lóra is ülök.

Walp. Te Williams, te lóháton — hiszen így minden meg lenne benned, mit a király ministerében kíván — Williams! fogadd tanácsom, ez az udvari lég nem neked való, a királyi szeszélyeket te nem ismered, nem tudod milly csekélységek döntik el az ügyek folyamát, e fejedelmi udvarban. Haha! ő s első minister, felséges látvány lesz, a király s tanácsnokai lóháton, s tárcák, s az ügyek, s a közvélemény, mert barátom nálunk, hol a nemzetnek is van szava a közügyekben, nem elég a ministernek a királyi kegy, ehhez még ész is kell, s a közvélemény kegye, s a házak többsége —

Neub. Mint mondtam, a közvélemény részeden van, nem hallottad é, mint éltete a nép szava?

Walp. Igen azt, ki a hadat ohajtja, s —

Neub. De mi közöd ehhez neked — hiszen te vissza akarsz vonulni, te nem vagy többé minister, kiabáljon bár mit a nép, téged mit érdekel?

Walp. Igazad van, mind ehhez semmi közöm, de mi ez? lármát hallok künn.

Neub. (hátra megy s kinéz.) Hah! milly öröm, a király lovagol, s jobb oldalánál Henri.

Walp. Mit? jól látod é, jobb oldalánál?

Neub. Igen, igen, jobb oldalánál — ah, a lord elejti lovagostorát, az örömlármájú nép tolong azt

oda nyújtani neki, de a király már a magáét ada át, milly kitüntetés.

Walp. (félre.) Megfoghatatlan előttem, e gyors összeharózkodás. (Fenn.) Jer barátom, tovább nem lehetek itt — nekem a királylyal kell most beszél-nem, s —

Neub. S mit akarsz ott? hiszen te nem vagy többé minister.

Walp. Hát elleneink törekvéseit nem kell é megfontanom, nem kell é barátjaim s miattad küzdenem, s aztán ez az átkozott spanyol had.

Neub. Eh, mi közünk a spanyolokhoz; küzdj csak elleneinkkel, hagyj békével e gögös nemzetet.

Walp. Micsoda láрма ez ismét?

Neub. A király leszáll lováról, Henri a királynét segíti le s udvarába kíséri.

Walp. S a király?

Neub. Egyedül van, a nép környezi, ő felsége szólni akar, alkalmasint a had iránti ígérését fogja ismételni.

Walp. Hah, ezt nem lehet, ezt nem szabad tennie, isten veled barátom, nekem a királyhoz kell futnom, meg kell akadályoznom ez átkozott ígérte-t!

(Gyorsan el.)

Neub. Szegény Walpole, nem tudja elfeledni, hogy ő többé nem minister!

Negyedik felvonás.

(Díszterem a windsori palotában, a középpajtlón keresztül csarnok látható, mindkét oldalon szinte ajtók, jobbra egy íróasztal, mint az előbbi felvonásban.)

Első jelenet.

Margit. Henri.

Margit (balról jő.) Ah atyám, milly régen kerestem már önt!

Henri. Ah, Margit kisasszony! milly rég epedtem önt látni, oh, én olly vig, olly boldog vagyok.

Marg. Mondja meg ön öröme okát, hadd osztozzam én is abban.

Henri. Nem képzelheti ön, mennyi változás, mennyi fordulat történt tegnap óta éltemben, olly sok az, hogy elmondani majd nem lehetetlen, s így röviden elég legyen, hogy a főhatalom, az első ministeri tárcza kezemben van, s én teljes mértékben bírom a király barátságát, s bizalmát — ő tölem aligha meg fogna tagadni valamit, s lássa ön, én szerencsém első percében önre gondoltam.

Marg. Rám?

Henri. Vagy legalább azokra, kik ön előtt kedvesek, a mi mindegy — én magamhoz hívtam ön rokonát, Kinston Tamást, a fiatal ügyvédet.

Marg. Ah istenem!

Henri. Én neki tegnap egy jövedelmes jó hiva-

talt szereztem, s rövidleg ismét elő fogom léptetni, magam mellé titoknokni hivatalomba vendem őt, oh! csak látta volna ön meglepetését, örömét, háláját, mert szép miss, ő gyantá am, ki legyen szerencséje szerzője.

Marg. Ah tudom!

Henri. Már most ön gazdag — mondám néki, jövője biztosítva van, s így nincs más hátra, mint családi élete megalapítására gondoskodni. Egy szép feleség —

Marg. Nagy istenem!

Henri. Ne féljen, egy szót sem ejtők ki, mely elárulhatná ön titkát, s különben is, ő maga jött hozzám kikérni a kegyelmet, s mint beszédbe álltam vele, értesemre adá, hogy ő egy szép fiatal lány atyafia, okahugra kezére vágyódik, s hogy a lány atyja, ki nem rég lón az alsóház tagja, hivatalnoki küli ifjunak nem akarja adni lányát, ezt hallva lehet-e kétségem, hogy ő önt érti, s miután kijelenté, hogy még eddig nem vón hátorságot szólni önnel érzelmek felől, felszólítám őt, ne szerénykedjék, hanem lépne ön eleibe, s tárná fel szive titkát, mely alig fog megvetetni, nemde szép kisasszony?

Marg. Ah nagy ég!

Henri. Ő beszélni fog önnel, s Margit, nemde ön kedvemért nem veti meg a szegény Kinstont — boldog ifju — lehet é ember a földtekén ki ne irigylené sorsát? ön szereti, atyja megegyezendik frigyökbe, én pártolandom — istenemre! ő boldog férfiú.

Marg. Én — nem hiszem — atyám aligha —

Henri. Ah! az az én gondom.

Marg. Ön elhalmoz kegyével, ön szerfelett agódik sorsomról, s én mégis kijelentem, hogy — de ez nem tartozik ide — szóljunk most ön szerelméről, miként áll ez, mint sikerült a légyott, melyről előbb szóla ön?

Henri. Ah! ön túl akar rajtam tenni, s ez kétszerte emeli üdvömet, igen Margit, köztünk egy titkos rokonszenv létezik, mi együtt valánk boldogtalanok, s most együtt lettünk boldogok, mert tudja meg ön, én is szerettetem!

Marg. (félre.) Nagy ég! ezt kelle hallanom!

Henri. Igen, ő szeret engemet, többé nincs kétség; — oh! de egy akadály, egy titok, melyet tisztelnem kell, utjába áll egy előre frigyünknek — bár az kebleinknek régen legforróbb vágya már, ámde én irtam neki, esdekelve kértem őt, háritsa el, ha lehet az akadályokat, s idézze elő minél előbb közös üdvünk e boldog percedt. Margit, mi s ön nem sokára boldogok leszünk — most megyek, válasza lehetőleg vární fog rám, boldogságom, üdvöm ezen alapját, még ma este közlendem önnel, hugommal, hol ön Margit nemde vární fog — most isten önnel, szép kisasszony, csak aztán kérem, el ne árulja szivem titkait. (El.)

Második jelenet.

Margit (egyedül.)

Marg. Ő elment, s titka? oh! milly kinokkal sujta ez keblemet — ő szerettetik, ő boldog, s mig üdvét festi, a legrettenetesebb fájdalmak dulják ke-

blemet, melyeket ő észre sem vesz, kéje érzetében nem látja a bút mely festve vala arcomon, öröme nem hagyá ezt észrevenni, ő holdog, s én! énnékem többé üdv ez életben nem virul!

Harmadik jelenet.

Neuboroug. Margit.

Marg. Ah! atyám, menjünk, hagyjuk el e falakat!

Neub. Mi lelt? mi ez? honnan e változás?

Marg. Ah atyám, térjünk vissza egyszerű lakunkba, melynek csendes körét bár soha sem hagytuk volna el!

Neub. Megfoghatalan, hiszen te ma reggel még olly szépnék találtad az itteni életet —

Marg. Igen, reggel — de azóta milly iszonyú változás, akkor még azt hittem — de most — s aztán te atyám ön magad is, csak imént olly kiállhatatlannak tartád az udvari életet?

Neub. Igen, az első tekintetre, az igaz, de azóta a dolgok változtak.

Marg. Ah! nálam is, menjünk, atyám, én itt felelt szenedek.

Neub. (aggódva nyul keze után.) Lehetséges é? te szenvedsz? oh! ugy isten néki, távozzunk — de mégis egy kissé maradunk kell, Walpole barátomat várom, kinek felőlem sajtáságos terve vannak, meg-hagyá, hogy várjam, mert tudd, ma különös változás fog történni helyzetemben.

Marg. Milly változás?

Neub. Mi egyéb, én minister leszek!

Marg. Te atyám, minister? oh! ennyire változtál?

Neub. S miért ne, ha az egész világ változik, s aztán én nem akartam, én nem vágyódtam, ő vett rá, ő akarja, ő kétszente mindent előre, ő törte meg az utat, s nem lenne é hálátlanság megvetni egy illy lelkes barát nemes ajánlatát, mely annál meglepőbb, mivel akaratom, s közbejövetelem nélkül történt, én szerényen, egyedül régi barátomat látogatni jöttem ide, ő elhalmazott kegyével, a király rám veté szeméit, a körülmények egymást követik, s én véletlenül egy olly polcrajutok, melyről soha sem álmodtam — s miért ne állnék meg azon, a szem megszokta e fényt, mely környez, mely után annyi ember sovárog, a fül megkedvelvi a nagyságos, kegyelmes cimemet, az ember e körben egészen megváltozik, a nézetek tágulnak, s aztán ha rád gondolok Margit, ah! akkor épen nem tudok habozni, valahányszor egy illy felpiperézett, fényes udvari hölgy suhan előttem el, egy neme az irigységnek szállja meg keblemet, s azt gondolom: boldog öreg, lyányod szinte így ragyoghat, s ekkor szép álomkba merülök, fényes hintómban, termeimben látlak, amott mint tündöklő udvari hölgyet, itt mint nyájas házasszonyát — majd a színházban vagyunk, te diszes páholyomban ülsz, előttd az imádók bámuló csapata, az ifjak epedve sugják: ah, ez a minister lyánya! Lásd Margit, ha mind erre gondolok, keblem daga-doz, eszméletem zavart lesz, szivemben egy eddig

nem tapasztalt érzemény kel, s én nem tudom, az atyaszeretet é ez? vagy a nagyravágyás mirigye?

Marg. Ah atyám! hagyja ez álmakat, s haszret, ne hagyjon itt e körben, hol nem élhetek, hol a halál vár rám.

Neub. Mit beszélsz? mit mondasz, a halál? oh lányom mint megijesztél, te meghalni — oh jőj, távozzunk, menjünk tüstént, én lemondok azonnal mindenről, mert mit keresnek én itt nélkülöd, mit érne a fény s hatalom ha elveszteném kedves gyermekem. (Kezét megfogva.) De lányom, szólj, vallj meg mindent nekem, atyádnak, honnan jő e hirtelen változás, honnan e bú s kínjaid? szólj, talán én vagyok oka, ah beszélj, mi lett édes gyermekem?

Marg. Oh atyám, ön semminek sem oka, más baj ez jó atyám, én önnek tegnap, midőn a szerelemről beszélünk, megigértém, hogyha egyszer szeretni fogok, mindent megvallok önnek, ime atyám, e perc itt van, én szeretek.

Neub. Hiszen ha ez áll, akkor épen itt kell maradnunk.

Marg. Sőt inkább e percben távozzunk, én nem gondolhatok többé rá, nékem el kell őt felednem, mert férjem nem lehet, ő nagy ur, s —

Neub. (örvendve.) Ah ismerem, nemde az kit én is gondoltam, hiszen nekem rég óta volt e tervem, őt már rég kinéztem vejemnek, nemde ő? lord Henri.

Marg. Az istenért hallgass, atyám!

Neub. Hiszen így okvetlenül ministerré kell lennem, ez az egyedüli mód betölteni a születés távolságát.

Marg. Ez lehetetlen.

Neub. Próbáljuk meg, ha megbukunk elég idő lesz elutazni, s ekkor majd az vígasztal, hogy vedle utazom, de ha győzünk, ha sikerül mit Walpole számomra tervez — ah, te nem tudod mit tesz lemondani a ministerségről, akarom mondani a nagyuri vőről.

Marg. Ah, ne gondoljon erre, jó atyám!

Neub. Miért ne, de mit érzek, fejem bódult, a levegőben fekszik é ez? igen, igen, itt valami szédítő van a légben, vérem hevül, üterem szokatlanul szökel, épen úgy vagyok, mint ma reggel Walpole barátom volt, ugyanazon állapot, hasonló küljelek.

Marg. Ismét uj ok a gyors eltávozásra.

Neub. Igazad van — de mi ez? ott Walpole közelít, ah! már int, menj jó gyermekem, menj, lady Juliához, várj ott rám, csak egy szót, egy pár szót beszélék vele, s mire egy óra mulik, utikocsiban ülünk.

(Mindketten el.)

Negyedik jelenet.

Walpole (egyedül.)

Walpole (zavartan, kezében egy irtatot tartva.) A jelentés mellyre megbiztam, s mellyet ön kezével irt, hm! látszik az uj minister — hagyj lássam — a fogalmazás nem rossz, a gondolatok meglepők, s ime a vég, hogy had legyen — had a spanyolokkal, hm! én mindig ellene küzködtem, s ő azt meri javasolni, s mivel azt teszi, birja a nép kegyét, s a ki-

rály kegyence — ő népszerű, imádott a nemzet által, s én a ki még tegnap birtam a király kegyét, kinek vakon hódolt a kamarák többsége, ma már elfeledve, sőt mi több megsértve, gúnyolva, s kiért mind ezt? értte, egy gyermekért.

Ötödik jelenet.

Neuborough. Walpole.

Neuborough. Ah, épen jó, hogy itt vagy barátom! miat vagyunk?

Walp. Roszul — a királyt, midőn lovaglásáról visszatért, titkos termében vártam — rossz kedvű lón, midőn a közügyekről beszéltem, de én evvel nem gondolva kereken kimondtam mi szivemen feküdt, előadtam észrevételeimet nézeteei felett, nem hallgattam el, hogy e választást, mellyet tón —

Neub. Mit? ő már választott? ő maga? hiszen így én —

Walp. Ah! én a béke, s had közti választást értem, mi a ministereket illeti, a fő már választva van, egy fő táblai tag, egy fiatal lord, minden tapasztalás s érdem nélkül, egy ifjone ki eddig mit sem tón, kinek pártja nincs, kit a főkamrában gyermeknek tartanak, s kit az alsóházban alig ismernek. — Mi téged illet, szóltam felőled a királylyal, előhoztam érdemeidet, elmondám miként az ellenzék emelvény az alsóházba, általad a két pártot egyesíteni lehetne — dicsértelek, magasztaltalak —

Neub. S a király?

Walp. Az ablaknál áll, s alig hallgatott rám, kétszer kellett megszólítanom mig feleletet nyerek, s mig én beszéltem, ő gondolatokba merülve bámult a kék légbe, s türelmetlenül látszék várni előadásom végét, ez volt az első eset éltemben, hogy nem birtam dialalmat kivirni felette.

Neub. Hát csak első minister van még, hiszen ez mit sem tesz, mint reggel mondám, én erre nem vágyódom, egy másodrendű hivatal mind az, mit ohajtok.

Walp. Az isten tudja mi lehet e változás oka, itt egy ármánynak, egy átkozott árulásnak kell lapangnia, de honnan? ő maga gyöngö, mások izgatják — de kik? ő a Sunderland grof — igen, igen, ő evvel van titokban egyetértésben.

Neub. Kicsoda, barátom, tán csak nem vágytársam?

Walp. Eh! mit vágytársad, ő az uj első minister, igen, igen, itt lady Cecilia keveri a kártyákat, ő kit legyőznetnek hittem, kijátszott, megcsalt, s most titokban véle cimborázgat, ő készite így mindent előre, s most az egész világ véle tart, a nép, a király, s énnékem még látnom kell, mikint csodíti össze az ifjone körébe, legdühösebb elleneimet, Bollingbrocket s a vén Sunderland grófot, nem, nem, ez nem lehet! ennek nem szabad megtörténnie, társait én nevezem ki — eh, mit társait, hiszen ő is tölem függ még, a kinevezés titok, a közhírré tevő rendelet hátra van még, ez csak ajánlás volt, mellyet visszavonok, ő bukik s Neuborough, te leedsz első minister.

Neub. Mit gondolsz? nem, nem, ez lehetetlen

— ez iszonyu harcha kerülne, melly ujra felemészténé eródet, barátságod vakká tesz, hiszen te vissza akarsz vonulni, ez ajánlás csak új csatába lökne, s végre még sem vihetnéd ki, hogy —

Walp. Mit, én nem vihetném ki? hohó! te is gyöngének tartasz? ám próbáljuk meg, ki lesz a győztes, lemondásom még nincs közhírré téve, a királyi rendeletet melly az új ministereket kinevezi, nekem kell aláírnom, s én azt akarom, hogy te légy az első minister.

Neub. Hm! te erőtetni akarsz, ám hát legyen — de szólj, mit fogok én érni e helyen, hiszen tudod, én e pályára nem készültem?

Walp. Itt leszek én melletted, te csak nevedet add, csak azt ird alá mit én készítek, csak kezded kell, eszedet az agg Walpole feje pótolja.

Hatodik jelenet.

Egy udvarnok. Előbbiek.

Udvarnok. A királytól, mylord!

(Egy lepecsételt iratot ad neki, s távozik.)

Neub. Milly irat ez?

Walp. (felbontja az iratot, mintha nevetni akarna.) Semmi, a rendelmény melléről csak imént beszéltem.

Neub. (üterét tapítja.) Mi lelt, Walpole? te olly zavart vagy, olly hevült vagy —

Walp. Semmi, semmi, gyermekség!

Neub. Koránsem, te lázban vagy —

Walp. Ah, hagy — átok, pokol, e percig azt hittem, hogy győzni fogok — nem magamért, hanem értted, barátomért, s most — mégis száornység egy percben így feldulva látni minden reményünket.

Neub. Ah barátom, feledd ezt — én nem aggodom, én örömmel lemondok mindenről, hiszen úgy sem magamért vágytam én erre, csak lyányomért. Barátom, én philosophus vagyok, de te, ah istenem, milly hév, milly nemes lelkű vagy te Walpole, barátod ügyében, s én tegnap kételkedhettem, ah én hálátlan; oh istenem! ki hitte volna, hogy illy hü barát, illy nemes lelkű vagy édes Róbertem.

(Kezét megrázva el.)

Hetedik jelenet.

Walpole (egyedül, asztalhoz ül.)

Walpole. Igen, úgy vagyok — lord Henri első minister, ime itt a királyi rendelmény melly azzá nevezi, (tollhoz nyul.) s ha aláírom — nem leszek többé semmi, s ő elfoglalja helyemet, (leteszi a tollat,) s ha visszakövetelném a helyet, mellytől válni készülök, ha a király elébe lépnek, s azt mondanám: uram! e hely enyim, add vissza azt, mert nincs hatalom, melly elragadhatná tőlem, az enyim ez, s én magam vagyok, ki róla lemondtam, ki megfosztám magamat, 20 évi munkám, küzdéseim, fáradsaim gyümölcsetől — ez nem lehet, ez igazságtalan, ezt a király tudja, s én sietek hozzá! (Néhány lépést tesz, s ismét az asztalhoz áll.) Hm! kitegyem magamat a gúnynak, s nevetés tárgyaul szolgáljak, s aztán

biztos vagyok é? a király a mint szereti öcsémet, miatta bár kif hátra tesz; őt töle elválasztani nem lehet, s Sunderland, nem ő é az, ki buktomon dolgozott, ki már is osztakozik társaival hatalmam romjain, s ha a király visszautasít, akkor leléptem nem visszavonulás többé, hanem kegyvesztés, száműzetés, szégyen, gyalázat! (Leül s tollat vesz.) Rajta, meg kell lenni, le kell mondanom, eltűnöm sorsomat, s olly rettenetes é az? nem kívántam é százszor azt életemben? mi ma megtörtént, nem én magam idéztem é elő e változást? s e nyugalom, illy sok vész, s küzdés után olly borzasztó é, nincsenek é szinte még örömei, s kéjei? — rajta, aláírom — aláírni ön halálítéletét, ön bukását, biztosítani egy vágytárs fényét s hatalmát, segíteni egy ellenen, ki uram kéjence, ki megfoszta annak kegyétől? nem, nem, én nem írhatok, kezem reszket, idegem összevonulnak, karom megfásult. (Elveti a tollat.) Ezt nem írhatom alá — lehetetlen — inkább meghalok, mint azt tegyem, én gyülölöm, én megvetem őt, inkább bár ki, inkább az egész világ, csak ő ne — oh istenem, miként zúg a fejem. (Elmerülten ül az asztalnál.)

Nyolcadik jelenet.

II. György (kezében egy női zsebkendő.) Walpole.

Kir. (nevetve.) A gondolat felséges!

Walp. Ah! a király!

Kir. Ön Walpole, öcsészt keresem!

Walp. (félre.) Örökké csak őt!

Kir. Egy felséges eseményt akarok néki elbeszélni, gondolja ön, a királyné termében valék, hol egy csoport udvarihölgy csevegett együtt, közükbe vegyültem, egyiknek kezében e zsebkendő volt, mellynek szegletébe egy levelkét láttam bevarva, mit azonban csak a legszorgosabb vizsgálat után vehete észre a szem, a kendőt elkértem az udvarihölgytől, s ez kebléhez szorítva mondá, hogy azt épen most kapta így e levelkével Lindsay grólnétól, ki Pope nevédekével levelez. Kíváncsan olvasni e kis böleselkedő sorait, kértem bontásn fel a varrást, s hagnya e levélből néhány sort olvasni, ő nem akará, én parancsoltam, s ő kinevetett, én többi társnéihoz folyamodtam, mind kikacagtak, s az ő pártjára álltának, mit volt tennem, egy gyémánt tőben fogadtam, hogy a levelke ma estig enyim lesz, s mintha mindent elfeleddem volna, félre vonultam; apródjaim egyike kihallá e tusát, fűrhen a nők közé szökött, csevegni kezdé velök, s egy ügyes fogással kirántá a nő kezéből kendőt, s nekem átadá, s most ime itt van — hm! milly erős varrás, s még ez az átkozott csomó is látszik, hogy nőkéz munkája, ezek tudnak illy ármányos csomókat kötni.

Walp. De fel is tudják, ha tetszik, bontani.

Kir. (tollkésével felvágja a kendőt.) Ah! végre sikerült, jöjön Walpole, olvassuk e levelkét, s bámuljuk a böles Pope növendeke verseit, s prosáját.

Walp. (a levélbe tekint.) Mi ez? Henri írása?

Kir. Átok s pokol, mit látok? (Olvas.) Édes Ceciliam! szivem kedvese! — aláírás nincs, de a szavak olly tüzesek, olly forrók, olly közvetlök, az író az adott ígéretek teljesítésére hivatkozik, szerez-

lemvallást emleget, milly vakmerőség! illy levelezés, illy botránys merény a királyné körében, nem, nem, ez boszút kíván, meg kell tudnom a csábitó nevét, s jaj neki vakmerő tetteért.

Milencedik jelenet.

Előbbiek. Henri.

Kir. Ah! jó hogy jön, édes Henrim, épen önre gondoltam, szólnom kell önnek, egy fontos, egy fontos, egy közállományi ügyről, mely felette érdekel —

Henri. Erre nézve bátyám bővebb felvilágosítást adhat, én nem szólhatok bele, a kinevezés még nincs kezemben.

Kir. Lord Walpole, önnél van rendeletem, sziveskedjék aláírva átadni öcsésének.

Walp. Majd máskor felséged, némi csekély változásokat kell tennem a szerkezetben.

Kir. A mint tetszik, tegyen ön belátása szerint — csak aztán kérem siessen egy kissé, mert mint látja, utódja már türelmetlen.

Walp. Még ez kellett!

Kir. Mig ön a változásokat teendi, én öcsésével fogok beszélni, amaz ügyről mellyről csak imént szóltunk, s melly most mindenek előtt fő fontossága.

Henri. A spanyol hadról.

Kir. Igen, egy vakmerőségéről.

Henri. A jelentvény, mellyel felséged megbízott, már kész, hihetőleg bátyámnak leend kezében.

Walp. Igen, sire! (Az asztalhoz megy, s előhossa az iratot, öcsésére néz, s egy pernyi habozás után átnyújtja az iratot a királynak, mély hangon.) Ime itt van! ön kezével írta az új minister.

Kir. Majd később.

Henri. Felsőged meg sem tekintí?

(Walpole gúnyosan néz öcsésére.)

Kir. (boszusan.) Ám legyen hát — mit látok — (Hátra megy, s a két iratot összehasonlítja.) Istenemre, az ő írása, milly vakmerőség, milly árusítás!

(Walpole el.)

Tizedik jelenet.

II. György. Cecília. Henri.

Kir. Ah, épen jó!

Cecília. Felsőged, atyám a Sunderland gróf kegyes parancsa következtében az előteremben vár.

Kir. (boszusan.) Várjon egy kissé! (Merően tekint a kettőre, kik szemeiket lesütik.) Lord Henri, én önnel beszélni akartam, s azt a lady előtt is lehet tennem, a ki ön sorsa iránt több izben mutatott részvétet, önt magas kegyébe fogadá.

Henri (zavartan.) A lady felette kegyes.

Kir. S ön vigyázatlan — lord, én önnek egy jó tanácsot adok, legyen ön ezentul óvakodóbb, ön ma reggel csak felét fedé fel titkáknak, elhallgatván nevét a lányának kit szeret, ámde a vak eset közben jött, s én megtudám, (gúnyosan,) s ön grófné fedje meg

a vigyázatlant, kinek meggondolatlansága önt könnyen zavarba hozhatta volna, ha é levél véletlenül másnak került volna kezébe.

Henri. Az egekért, mit látok? e levél felséged kezében — oh igen, ez a sors intése, s én követni fogom parancsát, sire, én nem titkolhatom többé vágyaimat, érzetimet, s reményeimet, a lady itt az kit szeretek.

Cec. Az istenért, mit beszél ön?

Henri. Ne féljen ön, nem a király, nem az uralkodó az, kire titkomat bizom, az a barát.

Cec. Henri!

Kir. S miért akarja ön ezt eltitkolni szép lady? ő szereti önt, s ön viszonozza érzetét, ez valami természetes, s nem is titok többé előttem, ő ezt már ma reggel megvallá.

Cec. Lehetséges volna é ez?

Henri. Nehezteljen ön Cecília, én megérdemlem, ámde hallgasson ki; midőn én ő felségének szerelmét kívallom, azt hittem, hogy dicső tárgyának neve ismeretlen a király előtt, s hogy mind addig míg ön elő nem lép, fedve marad a titok lépélye.

Cec. Az istenért hallgasson ön.

Henri. Cecília, az egekre, ez ijedség, e zavar mit jelentenek?

Kir. Ah! jó lord, azt ki nem találja ön, annak oka az, hogy egyszerre két boldogított imádójával áll szemközt a szép lady, igen, igen lord ur, a szerelem melly most önt boldogítja, előbb a király sajátja volt.

Cec. Felsőged, könyörüljön —

Henri. Mit? ő az kit felséged szeret, kitől —

Kir. Igen, lord ur!

Cec. (méltósággal.) Sire, ön a halálítéletet mondá ki keblemre, ezentul mit sem veszthetek, ám hát hallgassa ki ön, mit most önnek mondanom kell, e kötelekek, mellyeket ön itt kislelküleg emleget, rég szétszakadtak már, s az ön iránti érzet, mellyet egyedül a nagyravagyó hiuság szült, semmivé lón, s ha eszembe jut, mialta szégyelve pirulok, ámde a szerelem, melly a lord iránt lobog keblemben, büszkévé tesz, csak egy nemével a gőgnek szoktam arra gondolni, mert ez érzemény szent és tiszta — szeretetből, csupán szeretetből tagadám meg a lordnak kezemet, feláldoztam létem üdvét, mint feláldoznám éltemet, ha méltóvá tenne ez szívére, sire, én ezt nem azért mondom, hogy kimentsem magamat előtte, hogy felbresztve szánakozását, egy gyöngéd érzeményt költsek fel kebleben, mellyre én olly igen érdemetlen vagyok; e szavakat önmentségemre mondam, hogy tisztán álljak ott, hol ön megalázott, igen sire, önnek, ki a koronát hordja fején, szemébe mondom ki, hogy én őt szeretem, s hogy ön érdemetlen birni egy lány szerelmét.

Kir. Hah! balga! e vallomás határozá el kedvesed sorsát, árulók, ti lakolni fogtok.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Szolga.

Szolga. Sunderland gróf —

Kir. Épen jókor jő, csak ide, gróf ur.

C e c. (az ajtó felé fut, s kikiált.) A [király mindjárt jön! atyám. (El.)

Tizenkettedik jelenet.

Király. Henri.

Kir. Nem, nem, ő látta, az egész világ látta, miként bünteti a király az árulót.

Henri (az ajtóba áll.) Felséged itt fog maradni.

Kir. Vakmerő, te vissza nyersz tartóztatni?

Henri. Igen, sire, egy lányt, kit ön magától hibássá, atyja szemében meggyalázní egy királyhoz, egy besületes emberhez méltatlan tett, ez uram, ha nem több, gyavaság.

Kir. Hah! ezért lakolsz.

Henri. Életem kezében van, uram, de e lány becsülete nem, s ha ezt sérti ön meg —

Kir. Hah! eressz! hagyj híjam a börtönört — megboszulni e sértő megbántást.

Henri. Am menjen ön, én igazságot fogok követelni.

Kir. (gúnyyal.) Szabad tudnom, kitől?

Henri. A királynétól.

Kir. (megdöbbenve.) Lord, maradjon ön!

Tizenharmadik jelenet.

Előbbiek. Walpole. Lordok. Udvaritisztek. Katonatisztek. Később Neuboroug. Margit.

Walpole. Felséged! ime itt a jelentmény —

Kir. (eltépv.) Mit sem ér többé, én más választást tettem, melyet tudatni fogok önnek. (Tisztekhez.)

Uraim! lord Henri megsérté királyát, ő önök rabja.

Marg. Oh, nagy ég!

Walp. Mit jelent ez? az lehetetlen!

Neub. Milly vétekkel bátorodik őt valaki valólni?

Kir. (boszusan.) Vétke az —

Henri (halkan.) Felséged, ha vétkem napfényre jő, ön kára, ime becsületszavam, én török s hallgatók —

Kir. (meglepetve, halkan.) S én is. (A tisztekhez.) Vezessék önök el őt, később itélek felette; Walpole, Neuboroug, önök kövessenek e percben, midőn mindentel árulók környeznek, szükségem van hü barátokra. (El az udvaral. Henri a tisztek adja kardját.)

Marg. Az istenért, ön kegyelem-vesztett s fogságban.

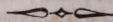
Henri. S megsalátva attól, kit szerettem.

Marg. Mit mond ön?

Henri. Ő nem méltó hozzám, szíve másnak való a sajátja.

Marg. (örömmel.) Hála istennek!

(Elmennek.)

Ötödik felvonás.

(Az előbbi diszitmény.)

Első jelenet.

Henri. Neuboroug.

Neuboroug. Barátom, ön dolgai roszul állnak, de én ezt előre láttam, mert tanuja valék a király haragjának; önnek sok baja lesz.

Henri. Sőt épen az ellenkező, csak imént volt nálam egy udvarnok jelenteni, hogy fogságomnak vége, s csak besületszavamot kívánja a király, hogy további rendeletéig nem hagyom el e palotát.

Neub. Megfoghatatlan, hiszen egy óra előtt még olly haragos volt ő felsége, nem tudom mit vétett ön nékie, de annyit észrevettem, hogy mélyen sértve van; a csarnokon valék szerencsés vele találkozni, hol észre sem véve a fényes udvari népet, intett engemet magához, s e szavakat mondá: engedelmet urak, Neuboroug orvos urral fontos beszédem van — a titkos terembe léptünk, hol le kellett ülnöm, érti ön? a király leültetett; míg ő maga haragosan járt fel s alá. Végre mogorva képpel állt meg előttem; orvos ur! én önnel a ministerium változásáról akarok értekezni. Azt hittem, hogy felséged már választott, mondám én — s a király egy percig hallgatott — nekem értelmes, megfontoló emberek kellene, folytatá a király, ön orvos ur! e percben, midőn már ő felsége ajkán lebegett kinevezésem, egy udvarnok Walpolet jelenté be — várjon egy kissé! mondá a király, de Walpole nem várt, hanem felhevülve, s ingerülten lépett be; felséged, én nem várhatok, perceim drágák, én felségedet egy igazságtalan cselekvésről jöttem megóvni. A király boszusan tekinté rá, s kérdé őt: én egy rendelményt láttam, a lord kancellár kezében, s nem hittem, hogy ezt felséged írta alá. Igen, én aláírtam, s végre is hajtandom! kiálta a király, Schorter Henri lord megbántott, ő felségsértő, s a ki védi, büntársá.

Henri. Szegény bátyám!

Neub. Walpole nyugott méltósággal állt a király előtt, s tompa hangon e szavakat mondá: olly vétségért, millyen az övé, nem vesztethi el egy ezredes rangját, nem egy lord, de egy favágó sem szabadságát! — Mit, ön tudja mit vétett a balga? kérdé meglepetve a király! Igen, sire, s ha kell — az istenért! mylord, hallgasson — szóla nyugtalanul ő felsége, s hozzám fordulva e szavakat mondá: barátom! mint látja, a lorddal négyszem közt kell beszélnem, ámde néhány perc mulva tudatom önnel szándékomat. Én meghajtam magamat, s az előterembe mentem, ott ministertársaim felett gondolkozandó, de ime benn lármát hallék, s az élénk vitából, melly távoztam után kezdődék, csak Walpole szavait hallhatam. Igen, sire, én védendem őt, ha ez által elvesztem is felséged kegyét, ha meg kellene is osztanom vele börtönét.

Henri. Derék bátyám, nemes lelki férfiú,

miattam kockáztatja a király kegyét, magára vonja haragját, s mind ezt miért? oh Anglia! sorsod, mily tengely körül forog.

Neub. Ime Walpole!

Második jelenet.

Előbbiek. Walpole.

Henri. Édes bátyám!

Walp. Légy nyugott, minden rendben van, te szabad vagy!

Henri. Hogyan lehet ez?

Walp. Szabadságod egy élénk vita következménye, melybe miattad a királyllyal elegyedtem.

Henri. Tudom, jó bátyám!

Walp. Eleinte nem vala reményem, a király igen fel volt ingerelve, mentésed hallani sem akará, s én boszúmban annál többet beszéltem, hideg ellenállása felingerlő haragomat, s hevemben e szavakat mondtam: felséged nem akar kihallgatni, ám legyen, hát én nem szólok, s távozom — de ha ez történik, ugy holnap a szónokszéken leszek kénytelen tudatni a nemzettel, milly lábon áll személyes szabadsága, (halkkal,) ha egy angol lord rabbá lehet azért, hogy szeretni merje a király kedvesét.

Henri. Bátyám —

Walp. E szavakra a király haragja rendkívüli lön, ki nyitá szobája ajtaját, s énnékem távoznom kellett, ha nem akartam, hogy az udvari nép egy botránkozottató jelenetnek legyen tanuja — ámde én ismerem a királyt, ő heves, szeleskedő, de becsületérző, hibáját csakhamar megbánta, rövid idő múlva apródja egy levelkét hozott, melly bár kissé hideg, de tudatja velem, hogy fogságod megszűnt, s becsületszavad kötelez.

Neub. Köszönöm alázatosan!

Walp. E levélke mellett, egy másik volt, számodra Neuboroug, barátom!

Neub. Mit? levél a királytól, ah, add ide hamar.

Walp. Ime vedd. (Átadja.)

Neub. Ah, barátom!

Walp. No mi újság?

Neub. Ah, a jó király, halld csak. (Olvas.)

Előbb Walpole közbenjötté félbeszakasztá társalgásunkat, siessen ön hozzám, fontos beszédem van önnel; egy szolgálatra kérem meg önt.

Walp. Vajjon mi lehet ez?

Neub. Te még kételkedel? hát nem tudod é örömem okát? te leköszöntél, öcséd elveszté a király kegyelmét, s most én nyerem el a tárcát — ah barátim, Henri, Walpole, most teljesíthetem szívem régi vágyát, Walpole, mi nem sokára rokonok leszünk.

Henri (félre.) Ön csalódik. — A szeretett nem én vagyok.

Neub. Sőt épen —

Henri. Lehetséges é?

Neub. Igen, ő mindent megvallott atyjának.

Henri. Margit engem szeret, s búja —

Neub. Most nem érek rá, erről majd később beszélünk, most a királyhoz kell mennem, ki rám vár

— Henri, ön addig adjon hálát jó bátyjának, ön nem is tudja mennyit tön ő érettiünk, minden az ő munkája, s ha néhány perc múlva kezeimben lesz a tárcá, ezt is neki, csak neki kell köszönöm.

Henri. Én nem értem önt!

Neub. Hát nem tudja ön, hogy még ma reggel is, egy jelentős vágytársunk vala, kit Sunderland pártola.

Walp. Neuborough, az istenért hallgass!

Neub. Nem, nem, tudja meg, milly nagy-lelkű vagy, ne maradjon titokban a kegy, mellyben részesítél. E vágytárs egy felsőházi tag volt, egy tapasztalatlan fiatal ember, minden előkészület, s jártasság nélkül, legalább Walpole így írta le, mert én nem ismerem a jámbort, kit a király pártolt, s ki ennek kegyence.

Henri. Az egekre, jól értem é?

Walp. Elég már.

Neub. Nem, nem, még nincs vége, a rendelmény már készen volt, a király is aláírta, csak az ő ellenjegyzete hibázott, s ekkor újra ellentáll, újra küzdött Walpole barátunk, nem írta alá, visszaküldé a rendelményt, s míg ezen általa előidézett elhalasztás tartott, a lord ur, a hatalmas vágytárs elveszté a király kegyét, s megbukott, hahaha!

Henri. Bátyám, ezt ön tevé?

Neub. Igen, nem hűjában mondta ő, hogy megbuktatja, ő szavát is tartá, ő hű, példa nélküli barát, s ha én nyerhetem el a tárcát, te lésszes ideálom, s a hatalmat, melly kezeim közt lesz, csak te, s öcséd javára fogom használni.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Udvarnok.

Udvarnok. Ő felsége az orvos urat várja!

Neub. Halljátok? ő vár rám, a király rám vár. Isten veletek, tüstént itt leszek, közölni az új ministerek névsorát. (El.)

Negyedik jelenet.

Walpole. Henri.

Henri. Jól értém é őt, vagy csak hallásom esalt? ön bátyám, ön dolgozott ellenem, ön buktatott meg? nem, ez nem lehet!

Walp. Ő igazat mondott.

Henri. Nagy isten, miként lehet ez?

Walp. Öcsém, én számolni akarok tettemről, Henri, én ma reggel forrón szerettelek, mert mint hittem, nem vágyódtál a fényre, mellyre szántalak, a magas helyzetet, a veszedelmes állást, mellyet én meguntam, vágyaid, reményeid célját, én játszám kezembe, igen én, öcsém —

Henri. Ez tagadhatatlan!

Walp. Ne kívánd, hogy leirjam mit éreztem, midőn kezeid közt láttam a hatalmat, barátságom azon mértékben szűnt a mint befolyásod emelkedett, egy érzet támadt keblemben, mellyet nem tudtam legyőzni, irigy levék s féltékeny, mert Henri, a királyi

kegy oly birtok, melyet senkivel sem lehet megosztani, egyedül kell azt bírni, vagy végkép lemondani róla, az ezutáni sovár hasonló a szerelemhez, ha megvetjük, és ennek tárgyát, ha elfeledjük is azt, nem akarjuk, nem tudjuk látni más karjában, vajjon Henri átadná é te kedvesedet legjobb barátodnak vagy testvérednek is? nem, te gyűlölnéd őt, mert elrablá fő kinsedet, s én is ezt érzém.

Henri. Lehetséges é az?

Walp. Igen, Henri, mig én élek, ne merje senki kezeit kinyújtani a hatalom után, enyim az 30 évi küzdés s fáradalom által szerzett sajtóm, a hatalom tárcája; oly kincs az, melyért mindent merek, s s jövőn bár honnan a megtámadás s roham, én ellent állok, s legyen az barát, vagy ellenség, ki szerencsém szekerének utjában áll, szétzúzom őt, vagy meghalok.

Henri. Milly érzemény, milly átok, bátyám, önre nézve e rangkórság —

Walp. Te nem érted ezt, nem ismered az uralkodási vágy rettentő ördögét, oly szenvedély az, melly nem gyöngül az aggsággal, melly naponként új meg új lánggal éled fel — s öcsém, én ezenkívül más érzeményt nem ismertem, s ezért sajnálj inkább, mint kárhoztass. Én boldogtalan valék, a gyöngédebb érzeményeket nem ismeri keblem — a nőnem iránti szerelem nem volt soha honos rideg keblemben, én nem szerettem soha, mert öcsém — borzadj, s szánj, én nem szerettem senkit az életben.

Henri. Szegény bátyám!

Walp. S te gyűlölsz?

Henri. Én sajnálom őnt!

Walp. S méltán, oh! de ne hidd, hogy én azért üldözöm azt, ki egyszer utamban állt, nem, én a katonához vagyok hasonló, ki ha diadalt vívott ki, nem öli el a meggyőzött ellent, sőt sebéit ápolja — ha levittem ellenemet, karjaim közé ölelem őt, s ismét barátom lesz, például te, alig bűnkél meg, s én kezemet nyújtám feléd, a fejedelem elébe léptem, védtetek oly hévvel, oly szilárdul, hogy felerlemler haragját, hogy elvesztém kegyét, mert ismét szeretlek, te ismét barátom, öcsém, s fiam vagy, ha akarod, feláldozom érted véretem, életmet, de hatalmamot ne kívánd, ezt átengedni nem vagyok elég erős, jó öcsém! lásd ezen Neuboroug, ezen régi jó barátom, ezen szerény nagyravágás nélküli ember, szinte helyem után vágy, én szerettem őt, szerettem majd egy fél századon keresztül, s most vége barátságomnak, a mit tett, beszélt, vágyairól, öröméről, reményeiről, irigység, gyűlöletet támaszta iránta keblemben, én utalom őt, s e percben is mig véled beszéltek, módokon töröm fejemet, mikint lehessen kiscsikarni kezei közül a hatalmat — de ime épen jó.

Ötödik jelenet.

Előbbiek. Neuboroug. Margit.

Neub. Jőj, lányom, jőj, siessünk egyszeri lakunkba.

Walp. Mit? hát nem vagy minister?

Neub. Hagyj békét.

Henri. Mi történt?

Walp. Hát nem választott téged a király?

Neub. Ah, én csalódtam, ő csak azért hívatott magához, hogy megtudja tőlem, vajjon való é az, hogy egészséged, s erőd oly gyöngé, hogy nem maradhatsz többé helyeden, megkért, hogy titokban, a nélkül hogy őt eláruljam, vegyelek lemondásod visszavonására.

Walp. Lehetséges é?

Neub. Én kimondtam a mit hiszek, előadtam hogy te beteg, felette beteg vagy, hogy utódom választása miatti gondjaid még gyöngébbé tőnek, egy szóval kimondtam, hogy te nem lehetsz többé minister! Ugy hát hagyjuk ezt, mondá a király, határozatom áll, de előbb Walpoleval beszéltek, megmondom neki, hogy választásom — e szavakra zavartan hajtom meg magam, s azt vélve, hogy engem választott, e kegyét megköszöntem, ő mosolygott, s e szavakkal, ön félre érteti, elfordult, s később távozást intett — az ajtó kuszójában hallám kacaját! Manó vele, azt hiszi, én kegyét fogom hajhászni mint udvarnokai, én nem akartam semmit, ti vettek rá, én független ember vagyok, én nem ismerem a nagyravágást; ördög, pokol, neked igazad van, hogy el akarod hagyni ezen átkozott udvart, együtt megyünk, te én, s szegény lányom, s ön lord Henri, feledje el mit ma mondtam.

Marg. Mit? atyám!

Henri. Azt, hogy ő agg napjait, veje Schorter Henri lord falusi jószágán fogja tölteni.

Walp. Csitt! a király!

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Király.

Király. Engedelmet, Neuboroug barátom, ön haragosan távozott, azt hiszi é, hogy el nem ismerem barátja érdeke iránti buzgalmat? Mit sem tesz, ön nem vehette rá Walpólét, s most a király mint Britannia képviselője kéri, tartsa meg továbbá is tárcáját.

Walp. Uram!

Kir. Önnek Henri, ok, legalább elegendő ok nélkül vétettem, ezt helyre kell hoznom.

Henri. Felséges uram!

Kir. Nem, nem, én olvastam ön jelentvényét a spanyol ügy, s honunk jelen állása felett, én becsülni tanultam ön ismereteit, s tudományát, mély ítélőtehetségét, s lángeszét — bátyja hosszú hű szolgálatait önön kell megjutalmaznom, s mivel Walpole minden kérésem dacára lemondásánál marad, én őnt helyébe nevezem.

Walp. Nagy ég!

Henri. Uram király, én határozottan kimondom, én nem leszek minister, kéréseimnek sikerült, rávenni bátyámat, hogy elálljon lemondásától.

Kir. Lehetséges é? ő megmarad?

Walp. Ha felséged parancsolja —

Kir. Felséges, de most mi lesz öcscséből a Sunderland —

Henri. Hagyja felséged e nevet, én elfeledém, én e lány férje leszek, a legszebb helyzet, melyet csak birhatok.

Kir. Helyes, lord, felséges, kár hogy a büszke grófnő nincs jelen, ő már elhagyá Londont, mert Hanoverában helyettesemmé nevezém atyját, kiszinte elutazott, hivatalát Schorter Henri lord nyéré el! — Mit? ön fél, hogy ha az udvarnál marad, ismét összeütközik izlésünk? ettől ne tartson ön, György mától fogva király lesz, s jó férj, s e férfitől vezé-

reltette, e kettős kötelességnek élend — nemde Walspole, ön enyim marad?

Walp. Bár nehezen, felséged parancsára tovább is hordom a terhes láncokat.

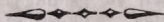
Kir. Lord Henri, s milady kövessenek. (El.)

Neub. Mit gondolsz, balga, hiszen meg kell halnod.

(Elmennek.)

Walp. Ám legyen! legalább mint minister halok meg.

V é g e.

IVdik kötet.

LVIIk szám.

AZ IKREK,

vígjáték négy felvonásban, *Schneider L.* után fordította *Nagy Ignác.*

S z e m é l y e k:

Sándor, katonatiszt, hollandi szolgálatban.
Henrik, boltseged Krapsnál.
Kaatsch, gazdag polgár.
Kaatsch asszony, neje.
Hummer, kalmár s hadnagy a polgár katonaságnál.
Luiza, lyánya.

Kraps, anyagszerész.
Fanni O'Brian, fiatal angol hölgy.
Schmarke, altiszt a polgárkatonaságnál.
Jónás, szolgálka Kaatschnál.
 Henrik képmása.
 Egy altiszt.

Közemberek a polgár katonaságból.

Első felvonás.

(Tér. Balról az első színfal mellett Kraps boltja, mellybe a közönség felé nyíló ablakon beláthatni, az ablak mellett nyílik a bolt ajtó címertáblával, melylyen anyagszerárúk láthatók festve. Az ajtó fölött Kraps neve nagy aranyzott betűkkel. A bolton túl a második színfal mellett Hummer háza, melly mellett utcanyílás képzeltek. Jobbról az első színfal mellett egy polgári ház, túl rajta egy kimenetel nélküli úgynevezett zsákutca. Reggeli szürkület.)

Első jelenet.

Henrik (az ablak mellett mindenféle olasz termékek rendezetével foglalatos.)

Henrik. Alig szürkül a hajnal, s már nyitnom kell a boltot — igazán nyomoru élet, midőn illy alávaló fűszeres boltban még segéd gyanánt kell az embernek szolgálni — ugyan hol már ismét az édesfa? aha! itt függ. Szegény Henrik, minő szerencsétlen vagy; hát a medvecukor? minő arány nélkül iszonyu a te szerencsétlenséged! hiszen itt van a manna és borkő mellett. E sok édesség közt csak az élet keserüségit kell éreznem! De ugyan miért is szeretek?
 1843. IV. KÖT. XIII. SZÁM.

miért bátorkodom egy elfogultlan fiatal lényt szeretni, kinek atyja elég botor, hogy semmit sem akar rólam tudni. De lassan, vétkezem ellene; Hummer ur mindent akar rólam tudni, csak jót nem, s ilyen ember aztán hadnagy akar lenni a polgárkatonaságnál! Siralmas jelképe korunknak! (Kilép a boltból, s a címert rendezi.) Luiza kisasszony még bizonyosan alszik. Kár, most kedvező az alkalom s elfecseghetnék egy pár óraneget, mert atyját őrhelyre látam tegnap este menni — de hiszen még rémitően korán van. Az egész természet alszik, foglalatoskodik, csak a tejes asszonyok, borbélylegények, verebek s boltsegédek vannak ébren, kik az anyagsághoz ragaszkodnak. Na, de most mindenek előtt ki kell a boltot söprenem. Oh, sors! sors! seprőd súlyosan nyomja markomat. (A boltba akar menni.)

Második jelenet.

Henrik. *Henrik hasonmása.*

(*Henrik hasonmása* a *Hummer* háza mögötti utcából jó, keresztül megy a színpadon s a jobboldali ház felé tart; bő kék köpönyegével arca egy részét fődve tartja, miután vigyázva kopogtatott, az ajtó megnyílik, s a köpönyeges alak besuhan.)

Henrik (ki csodálkozva nézi őt.) Nézze csak az

ember, szomszédasszonyunk ugyancsak jókor fogadja el látogatását. Köpönyeges férfi — ezt megjegyzem magamnak.

Hummer (kívül.) Ide fiuk, ide!

Henrik. Ez Hummer szava, ugyan mi hozhatja őt olyan korán vissza az őrházból? talán utcavizsgálatot tart; csak kitérek előle, mert valahányszor összejövök vele, mindig izetlen céltásokat kell tőle hallanom, mellyek rendesen gorombaságra fajulnak, s csupán azért, mivel lányát szeretem. Tehát ideiglen eltűnöm. (A boltba vonul.)

Harmadik jelenet.

Hummer. Schmarke. Altiszt. Polgárkatonák.

Hummer (nagy erőködéssel fontosságot s katonai tartást törekszik magának tulajdonítani.) Én pedig tovább is csak azt állítom, hogy erre ment.

Schmarke. S én félek, hogy már eltévesztők nyomát, Hummer ur!

Hummer. Altiszt Schmarke, ne nevezünk engem Hummernek! Mi itt fegyverben állunk s járunk. Nevezünk engem alhadnagnak, csak úgy hallgathatok alattvalóim szavaira; én sem nevezem önt Schmarke szappanyosnak, hanem altisztnek, s ez okból hasonló méltánylatát kérem katonai viszonyainknak!

Schmarke. Szép! Nem sziveskednék hadnagy ur, lábhoz' kommandirozni, hiszen úgy állunk itt mint a bolondok.

Hummer. Minden ember csak úgy áll, a mint épen lehet. Na, de örömmel engedek, mert ez valóban' okos katonai kívánat — vigyázz! lábhoz!

(Megtörténik.)

Schmarke. De én még mindig azt hiszem, hogy eltévesztők emberünket.

Hummer. Némi illyforma valószínűséget csakugyan magam sem akarok tagadni. (A zsákutára mutat.) Itt nem suhanhatott el, mert ez zsákutca, s e szerint mindenestre itt rejtette el magát valamelyik házban.

Schmarke. Kikerülé hatalmunkat. Azért szabályink nem engedik, hogy a házakban motozást tartunk. Hejdi a madár, s mi hosszú orrokkal ácsorgunk itt.

Hummer. Schmarke altiszt, mit ön most monda, az világosan bizonyítja, hogy ön kitünő ismeretével bir az emberi szívnek s vonzalminak. — De mi következik mindebből? hahaha!

Schmarke. Ej, hadnagy ur, ön könnyen nevelhet, mert most miután előbb legalább egy óráig sok sáros utcában megurcolt bennünket, végre tulajdon háza előtt áll, s alkalmasint valami szíverősítőt szándékozik elnyelni.

Hummer. Schmarke altiszt! ön valóban igen igazságtalanul vélekedik rólam. A hadnagy soha sem cselekedhetik önző célból. Lélekisméretére kérdezem önt, gyanus volt é azon ember, vagy nem? köpönyegébe burkolá é magát vagy nem?

Schmarke. Mi gondom nekem arra. Én az őrhelyre megyek, s lehetőségig keveset bolygok szerte az utcákon.

Hummer. Azt igen természetesnek találom, de csak felette mérsékelt hazafiságnak. Én azon embert egyáltalán gyanusnak tartom, s mint hadnagy tulajdonkép nem is tartozom gyanum okait ön előtt fejtegetni. Most csak ez a kérdés: mit kell jelenleg tennünk, miután valódi célunkat eltévesztők?

Schmarke. Visszaballagunk az őrtanyára, s lefekszünk. Igen, és al-zunk.

Hummer. Ki merészel fegyver alatt okoskodni? mennydörgös jégeső!

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Luiza (házuk ablakán.)

Luiza. Az atyám! (Visszavonja fejét.)

Hummer. Hogyan? Luiza! mit keressz olyan korán az ablaknál?

Luiza. Ön már az őrhelyről jő, kedves atyám?

Hummer. Nem, lányom! egy ismeretlen gyanus embert üldözik a hamburgi hadsereg egy részével.

Luiza. S mit vétett azon ember?

Hummer. Mit vétett? Gyanuba esett, hogy egy fiatal angol hölgyet rendőrségi elvekkel ellenkező módon elrablott. Egy városhajdu tegnap este azon intéssel jött örállomásra, hogy figyeljek bizonyos fiatal férfira, ki már többször látták lappangni e vidéken, s alkalmasint a keresett csábító! — Jól van, föltevém magamban, hogy valóban vigyázni fogok, sőt még többet tevék: valóban vigyáztam. — Mintegy óra előtt, épen csak akkor kezdte szürkülni a hajnal, vigyázásba mélyedten állék az őrház előtt, tulzó módon ásiték, mert még valóban igen korán volt, egy dalt dűnyögtem szakállomban, s nem gondolék semmire. Jól van; ekkor megjelent a kérdéses fiatal férfi, köpönyegbe burkoltan, mint valamely összeesküdt a szinpadon. A köpönyeg gyanus volt, a kalap gyanus, a járás detto, s különösen leggyanúsabb volt az arca, mert azt nem láthatam. Már épen gondolkozni kezdék, hogy ugyan jó lenne é valami gyors határozatra tókélnem magamat ez alkalomkor, midőn az ismeretlen eltűnt, s minden gyors határozat későn jött volna. Hős barátimat, s polgártársimat tehát azonnal fegyverbe léptetém, s buzgó ügyességgel üldöztem idáig azon embert. Valóban kár, humer el nem foghatam. Talán láttad őt erre suhanni iszonyu kék köpönyegében? oh lányom!

Luiza. Nem. De én sajnálom azon szerencsétlent. Ha csakugyan ő rablá el a lányt, úgy bizonyosan szereti őt.

Hummer. Ez igen nagy mértékben hihető; de ő mind é mellett is büntetésre méltó. Szép dolog volna, ha mindent elrabolhatna az ember a mit szeret. Akkor majd csak azt mondaná a tolvaj, hogy szereti a lopott gyűrűt, órát, kendőt, s egyéb becses holmit. Csak azon egyet tedd kedvemre, kedves lányom, hogy többé ne avatkozzál igazsági ügyekbe. (A polgárkatonához.) Barátim, s polgártársim, lányom némellykor nagyon szende szokott lenni, sőt talán valamennyire furcsa is.

(A polgárkatonák kacagnak.)

Hummer. Csitt! ki merészel kacagni? fegy-

verben tilos a kacaj. Hiszen az erre menők gondolhatnák, hogy engem kacagnak ki önök. Egyenesen álljanak önök. (Luizához.) Te most gondolatokba mélyedve fogsz visszavonulni a házba, s többé nem mutatod magadat az ablaknál, mert különben ismét azon fickóval, Kraps Henrikjével fogsz fecsegni, pedig tudod jól, hogy ki nem állhatom azon gazfiut. Ha jó reggelt akar mondani, csapd be orra előtt az ablakot. Most kötelességemre kell visszatermem. Vigyázz! — Jobbra nézz! — Balra tekints! — Indulj!

(El arra, honnan jövének.)

Ötödik jelenet.

Sándor. Fanny.

Sándor (vigyázva jó ki a házból, a katonák után tekint, s visszavonul a házba.) Jőjön drága Fánikám! Most veszély nélkül távozhatunk.

Fanny. Oh, kedves Sándorom! én igen a félelemben és szörnyűségben vagyok; én ismét menni akarok vissza az enyim atyjához.

Sándor. Hová gondol ön, kedvesem? hiszen ezzel mindent feláldoznánk, mit már eddig merészeltünk. Bizzék ön bennem, ön rosszabbnak képzéli helyzetünket, mint minőnek azt valóban mondhatni.

Fanny. Az enyim szemeim előtt nem látszik semmi rosszabbnak, mint épen az, hogy önnel az elrablásba mentem.

Sándor. De ugyan volt é más eszköz, mely célnkhoz vezérelhete? két év óta szeretjük egymást, de én sokkal szegényebb valék, semmint reménylhetém önt megnyerhetni gazdag büszke édes atyjától. Becsületérzetem az ön híret megörzözenem parancsolá, s én elhagyám születésem helyét, s Hollandiába távoztam, hol hadi szolgálatba állék. De súlyosabban feküdt rajtam öntől elválásom terhe, mint előre gondolhatám, s én igen veszélyesen megbetegülék.

Fanny. Szegény jó beteg Sándorom!

Sándor. Orvosim tudománya által ismét talpra állék ugyan, de ollynemű komolyságba esém, hogy parancsnokom, s bajtársim végre örvöngőnek tartának.

Fanny. Észtlől távoztottnak? oh!

Sándor. Ekkor levelet kapék, jóltevő nevelő szüléimtől.

Fanny. Nevelő szüléimtől? ön tehát nem valóságos fia, az ön valóságos anyjának és atyjának?

Sándor. Nem, kedvesem, s azt már többé nem is titkolhatom ön előtt. Nevelő szüléimnek volt egy fiuk, kinek születése őket rendkívül boldoggá tévé, s kin atyja különös vonzalommal függött. Anyám, ki Blankenesében lakott, dajkájá vala azon gyermeknek. A fiu azonban hirtelen meghalt Blankenesében szüléim házánál, s az atyja azonnal atyjához sieté a közelebbi körülmények megtudása végett. Neje akkor épen szinte maga is veszélyesen beteg vala Hamburgban, s a hír, fia haláláról bizonyosan megölelé őt; az atya tehát kéré anyámtól iker fiai egyiket, hogy elhunyt gyermeke helyett neveltethesse, s anyám engede kívánatának, mert szegény volt, s fiának fényes pálya nyílt a gazdag férfi családjában — e gyermek én valék. S így már most Kaatsch-

né asszonyság engem tulajdon fiának tart, s határtalanul szeret. Férje mindeddig nem birt elég bátorsággal a titok felfödözésére, s velem is csak nem rég tudatá az egész történetet. Érti ön előadásomat?

Fanny. Én igen jól értettem meg az egész cserélést föl.

Sándor. Rotterdamban, mint már emlitém, levelet kapék nevelő szüléimtől, melly tudtomra adá, hogy nőt kerestek, s találtak számomra. Alig olvasám e levelet, azonnal szabadságot vevék, s Hamburgban termék, ide érkeztem után azonnal az ön atyjához sieték, de ő szigoruan parancsolt ki házából. Mit teheték már most? hogy mindkettőnk családját megegyezésre kényszerithessem, elrablám önt, s e házban már három nap óta rejtve tartom. De nyomunkban üldözöink, s már most új menedéket kell keresnünk. Egyik legjobb barátom családjába vezetendem önt, hol alkalmasint senki sem fogja önt keresni. S e pillanatban, midőn egész jóvendőnk kocskán forog, alaptalan kétkedéssel akarja ön feldulni legszebb reményemet?

Fanny. Oh, én nem dulni fel akarom, de én nem lehetni félelem nélkül. Én vétkemet érzem; oh! ha én tovább is maradni távol az atyám házától, ő nekem az övé átkot fogja adni, s a világ azt mondani fogja: ugy kell, rozsz Fanny!

Sándor. Minő alaptalan aggályok! ne késsünk tovább kedvesem. Adja ég, hogy minél előbb bérkocsira bukkanjunk. Jőjön édesem, szerelmünkre kényszeritem önt.

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Luiza (az ablakban.)

Luiza. Mintha Henrik szavát hallottam volna.

Fanny. Ám legyen! én követni fogok önt az övé barátja családjába; de ott fogok egészen maradni egyedül.

Sándor. Arra becsületszavamat adom. Itt pillanatig sem késheztünk, mert már egészen megviradt.

(Hummer háza mögé vezetí Fannyt, ki rettegve ismét visszavezetí Sándort a színpalak közöl, kit már természetesen hasonló öltözetű személyviselője váltáta fel.)

Fanny. Oh, nem mehetünk arra! katonák jönnek, gyorsan vissza a házha. Oh, miért hagyám magamat rabolni el.

(Mindketten el a házba.)

Hetedik jelenet.

Luiza (egyedül.)

Luiza. Hihetek é szemeimnek? Henrik egy fiatal hölgyet vezeté azon házba. Istenem, tehát megcsalt engem, s minden ígérete s fogadása hamisítva volt! Ó mást szeret, ugyan ki lehete azon hölgy, kit karján vezeté? s miért volt ő olly szokatlan módon öltözködve? de ha mégis talán csalatkozám? —

Eh, mit gyötröm magamat e gyanuval, hiszen mindjárt meggyőződhetem a valóságról. (Kiált.) Henrik! Henrik!

Nyolcadik jelenet.

Luiza. Henrik (az ablaknál.)

Henrik. Ki szólít?

Luiza. Ah, ismét föléledek! tehát mégis csak ugyan csalatkozáom. Én vagyok, kedves Henrikem!

Henrik (kijő a boltból.) Ah, ön szólít, drága Luiza? Mikép érzi ön magát édesem?

Luiza. Igen jól, s ön?

Henrik. Oh istenem! én nem felelhetek ugy. Épen most igen nagy szerencsétlenség történt rajtam — Bezzeg ugyan megjártam a nagy mustáros csuporral; elejtém, s a mustár szerte loocsant, s még Kraps kávéjába is jutott belőle, mellyet épen akkor főzék számára. Megkavarám ugyan jól a kávé-t, s nem is igen láthatni színén változást, de félek, hogy gazdám majd megérzi szagát, s akkor majd kapok ismét; jól ismerem őt már, Kraps ur olly heves, kedves Luiza, de olly heves, hogy valóban becsületes fűszeráros létére sokkal hidegebb vérűnek kellene lennie.

Luiza. Istenem, ki gondolná azt róla, hiszen mindig olly nyájas.

Henrik. Igenám, vevőivel — de azon kívül bezzeg egész nap dörmög, mint a legvénebb medve, midőn nincsen kedve táncolni. Luiza, igen nagy kérést akarok önhez intézni. Tudja mit, nyissa föl a házajtót, s én majd felfutok, és hadd beszéljek szerelméről, mert innen alulról nehéz felküldeni a súlyos sohajokat, s a természetes kifejezés és batás igen sokat veszít illy távolról.

Luiza. Nem bocsáthatom önt fel; atyám igen szigoruan tilalmazá.

Henrik. Ez igen rossz vonás az ön atyja lelkületében.

Luiza. De a kijövést nem tiltá meg. Tehát várjon ön kissé, tüstént alant leszek.

(Elhagyja az ablakot.)

Kilencedik jelenet.

Henrik (egyedül.)

Henrik. Ah! kedves édes angyali Luiz! — Itt van ni, ő lejt, lejt a szegény boltsegédhez, ki nem bir egyébbel szerelménél, s ki csupán leendő fűszeráros. (E pillanatban Sándor s Fanny kijönek a házból, s Hummer háza mögött eltűnnek.) Ő pedig egy kalmár s alhadnagy lyánya, s én ostoba fiu azt hívém, hogy az eltörött mustáros csupor már egész napra csupa szerencsétlenséget jósol. Hála istennek, ezuttal édesen csalatkozáom.

Tizedik jelenet.

Luiza (kijő a házból.) Henrik.

Luiza. Itt vagyok, kedves Henrikem! nem egészen illő ugyan, hogy az utcára jövök önhez, de fontos dolgokat kell önnek közlenem, azért hagyám el ma olly korán ágyamat.

Henrik. Oh szóljon, hamar szóljon, szeretetre méltó Luiza!

Luiza. Épen nem kellemes, mit önnek mondanom kell.

Henrik. Hogyan?

Luiza. Atyám kényszerít, hogy még ma távozzam házából.

Henrik. Házából! istenem! s miért?

Luiza. Darab ideig vőlegényem szülőinél kell laknom.

Henrik. Vő-vő-vő-le-gény? Luiza! vőlegény?

Luiza. Atyám egy fiatal férfit választá férjemül, kinek szülőivel bizonyos örökség miatt költséges pörbe kellett volna bocsátkoznia. Most házasság egyenlítődi ki a dolgot, s a pör tárgyául szolgáló pénz, menyasszonyi hozományom leend.

Henrik. De ugyan hova tevő fejét az ön atyja? mint lyányát kérdem önt, hol az ön atyjának feje?

Luiza. Ha mondom neki, hogy önt szeretem, s csak önt ohajtom férjemül, azonnal magán kívül jó atyám, s azt lobbantja szememre, hogy ön semmi, s homályban születék.

Henrik (sértve érzi magát.) Én homályban? — hogyan? én? bocsánatot kérek. Én julius 11kén jövék világra délután három órakor, következőkép fényes nappal, s a nap olly világosan sütött, a mint csak birt.

Luiza. De kedves Henrikem, ön nagyon is betű szerint magyarzza szavaimat.

Henrik. Tehát miért mondá ön, hogy én sőtétben vagy homályban születtem?

Luiza. Atyám csak azt akará azzal mondani, hogy önt nem ismeri senki.

Henrik. Hogy engem nem ismer senki? alázatosan bocsánatot kérek. Menjen csak atyja Blankenesébe — mert én Blankenesében születtem ám, s erre büszke is tudok lenni, s kérdezze akármellyik utcakülföncötől, ismer é engem, s még a három söt harmadfél esztendő fia is örömmel fogja mondani, hogy ismerőse, s játéktársa valék, s az ön atyja mégis azt meri állítani, hogy engem nem ismer senki? ez igaztalanság, mellyet eltűrni épen nem vagyok köteles.

Luiza. Nincsen önnek rokona vagy barátja, ki szólhatna mellette atyámnál?

Henrik. Nincsen! nyoma sincsen illyesminek. Az az, vagy igen, egy fitestvérem van, ki egyszerre pillantá meg e világot velem, de én soha nem látám őt. Anyám regélt néha róla egyetmást, de mindig olly rejtélyes és titokteljes hangon, hogy szinte kedvem támadott többször olly formán vélekedni, mintha jó anyám azon fiut még mint piciny gyermeket a hamburgi lelencházba dobta s nevelteté, s őt a nemes városi tanácsra bizta volna a böles polgársággal

egyetemben. Bizonyosan azonban nem tudom a valót, s lehet, hogy vagy így, vagy amúgy csalatkozáim. A dolog lehetséges, de nem valószínű — megesküdhetném ugyan rá, de fogadni nem mernék.

Luiza (ki nyugtalan kitékint a színpalak közé.) Istenem! atyám jó.

Henrik (visszatekint.) Valóban, gyilkosom közelit! még pedig tökéletes egyenruhában. Oh, borzasztó látvány! de nem fogok boszankodni, s kitérek előle, mert rendkívüli dolgokat találnék neki mondhatni, azon-bótor állításért, hogy én homályban születém. (Féltrelep s a boltablak előtt motoz.)

Tizenegyedik jelenet.

Előbbieik. Hummer.

Hummer. Na itt van ni! alig fordítok hátat, s már együtt sugnak bognak. De ugyan mikép jöhet ide Henrik, hiszen épen most látám őt egészen más öltözetben karöltve egy asszonyi állattal? (Luizához.) S te mit keressz itt? miért hagyád el a házat? s miért látlak itt az utcán?

Luiza. Kedves atyám — csak — csak meg akarám nézni a sarokház falán, mit játszanak ma a színházban?

Hummer. Ugy? nem parancsolám, hogy ezen gaz — akarám mondani boltsegéd ural nemerészeli szóba bocsátkozni? Be, s hogy többé — illyesmit ne tapasztaljak. — Szólni akarok önnel, lovagi szelvényű boltsegéd uram.

Henrik (félre.) Én pedig veled, vén sátán.

(Luiza szomorúan távozik.)

Tizenkettedik jelenet.

Hummer. Henrik.

Hummer (gúnymosolylyal.) Ön tehát már letevő éji kalandjánál használt öltözetét, s mást vett magára? mit?

Henrik (hátra fordul.) Mit akar ön ezzel mondani Hummer ur? mit akar ön ezzel mondani, ha szabad kérdezmem?

Hummer. Én azt kérdem: letevő ön már éji kalandjánál használt öltözetét, s mást vett magára? hogyan?

Henrik (rövid szünet után, vállvonitva.) Nem értem önt. Alkalmasint tréfálni van önnek kedve? lehet, hogy ez valami elmesség akar lenni — de én nem értem.

Hummer (karját megragadva.) Csábító! csöndzavaró! gonosztévő!

Henrik. Hallja csak Hummer ur! Hummer hadnagy ur! én tekintettel viseltem az ön kora, soványsága, őszhaja, s polgári hadnagysága iránt; de e pillanatban mégis kénytelen vagyok önt rendkívüli unalmasnak nyilatkoztatni.

Hummer. Ön tehát képzeli, hogy nem ismerém meg két köpönyegében?

Henrik. Kit ismert ön meg?

Hummer. Önt.

Henrik. S hol ismert ön rám?

Hummer. Az ugró kútnál.

Henrik. Mellyiknél?

Hummer. A nagy piacon.

Henrik. Mikor?

Hummer. Tíz pere előtt, s ön mégis merészeli lányomnak udvarolgatni, holott más néberekkel reggeli sétát tart. Egy olly ember, mint ön, kit a rendőrséggel homlokegyenest ellenkező dolgokról vádolnak.

Henrik. Engem?

Hummer. Olly ember, ki lábbal tiporja az illedéki szabályokat, s törvénszerű szerelmet!

Henrik. Én?

Hummer. Szerencséje önnek, hogy katonáim nem valának nálam, mert különben bizonyosan nem kerülendhető ki hatalmamat.

Henrik (szünet után nyugodtan.) Erre nincsen önnek mit válaszolnom, Hummer alhadnagy uram — nem bocsátkozhatom utcasarkon vén emberekkel figyelmet gerjesztő vitatkozásba, különösen, midőn azon vén emberek olly állapotban vannak, mellyben ön már korán reggel jönnek találja magát mutogatni.

Hummer. Ki hallott valaha illyest? e fickó részegnek tart engem! de megállj, boszumat nem kerülöd ki. Hol azon köpönyeg, mellybe burkolva valál, mint Alfonso a portici némában? Corpus delicti lesz ellened azon köpönyeg.

Henrik (gúnyosan.) Tanácslom önnek alhadnagy ur, feküdjék le, még pedig minél előbb, mert valóban mélyen szánom önt — furcsa vén ember; nem ismerék szomorubb dolgot, mint midőn az alhadnagyk a reggeli borozás karjai közé vetik magukat.

Hummer (magán kívül.) Gyalázatos fickó! — (Félre.) Sokat adnék érte, ha most Sámson erejével birhatnék; de így mégis tanácsosb elfojtanom haragomat.

Tizenharmadik jelenet.

Előbbieik. Krap (zavarodtan rohan ki a boltból, dühös tekintetet vetve mindkettőre.)

Krap (hebeg.) Ah! jó re-reg-gelt, ke-ke-kedves Hu-hu-hu-mme-er ur!

Henrik (félre.) Két tűz közé jövök most.

(Bemegy a boltba.)

Hummer. Jó, hogy itt van ön drága szomszéd ur! segítsen ön megragadnom, s legyőznöm Henriket, e gazfiut. Ön nem is tudja, minő kigyót táplált keblében. Lánylopásról vádolják őt.

Krap. Mi-mi-mi-cso-cso-da? Oh! semmi-re-re-ke-kellő gazfi ez. Az én éle-le-le-tem el-el-len is töre-re-re-kedett. Meg akart engem gyi-gyil-kol-ni; ká-ká-kávemba mérges anya-nya-nya-gokat ke-vert.

Hummer. Lehetséges é? annyira terjeszti gonosz tervét?

Henrik (a boltban.) De ugyan mi célja lehet velem e két nádiverebnek? mit akarhatnak velem?

Krap. Csak vi-vi-vi-gyázzon mo-most, szomszéd u-u-ram, mikép fogok majd vele banni?

Hummer (lassan.) Csak aztán új veszélynék ne

tegye ön ki magát, érdemes Kraps ur! Véleményem szerint azon fickó mindenre el van szánva.

Kraps (méltósággal.) Henrik!

Henrik. Kraps ur! parancsoljon?

Kraps. Egy év óta va-va-van ön már bo-bo-boltomban. Mi-mi-kép bántam önnel?

Henrik. Cudarul, gyalázatosan, s minden emberiség nélkül, Kraps ur! dolgoznom kelle, mint akár-melly vízihordó számárnak, s enni csak annyit kaptam, mennyit egy fiatal légy szárnyain elbir. Szerencsére természeti hajlamokkal bírok egészségre, különben aszalt szilvává kellett volna már töpped-nem.

Kraps. Tehát mérge-ge-ge-zés által a-a-akart ön bo-bo-boszut állani?

Henrik. Uram, nem értem önt.

Kraps. Semmi-mi-rekellő, te éle-le-tem fo-fo-fonalát akaréd elmeztzeni?

Henrik (csodálkozva.) Eszembe sem jutott, ám-bár elég rosszul bánt ön velem. Más boltsegédek leg-alább vasárnaponként szabadok; de önnél egész hó-napban is alig tudnék egyszer mulatsághoz jutni.

Kraps. Nyo-nyo-nyo-nyomorult fickó, mit te-te-te-velél kávém-ba?

Henrik (nyugodtan.) Cichoriát!

Kraps. Nem cicho-cho-cho-choriát, ha-ha-ha-hanem mást?

Henrik (félre.) Vagy ugy! Most tudom már, miért dühöng olly szörnyen az öreg. (Fenn.) Halljon csak egy okos szót Kraps ur; azt önnek tulajdon-kép nem szükség tudnia, hogy mi van kávójában. — De meghalni tőle nem fog, azt csakugyan elhíheti.

Kraps. Mindegy! én el-el-el-elűzlek, el há-zamból, te-te-te-te-ka-ka-kakukfiu! a-a-a-akasz-tasd föl magadat a hol aka-ka-ka-rod.

Henrik (boszusan.) S illy csekélység miatt üz el engem? hallja meg tehát, Kraps ur, hogy ez nyilvános jele elfajult kedélyének. Az anyagszerészetben annyira jártas ifjakat, minő én vagyok, nem szokás illy eblábon kirándítani a házból. Ön meggyaláza hivatását. Egek ott a magosban, nem — még a felhőkön is felől. (Hirtelen változtatja hangját.) De ugyan miért boszankodom tulajdonkép? hiszen örvendnem kellene, hogy illy könnyen megszabadulhatok e zsarnoktól, s valóban örvendek is, igen, igen, fölötte örvendek. Már csak az önnél folyvást tapasztalt éhség miatt is örvendek. S mivel Luiza kisasszony is elhagyja atyja házat, tehát engem többé nem tart vissza semmi e piszkos, szögletes és rágalmazókkal elárasztott ocsmány városnegyedben. Jól van, ezen-nel távozom drága szatócs Kra-a-a-aps ur. Éljen boldogul.

Kraps (haraggal.) Jól van! Jő-jő-jő-jön kend a boltba, hogy fe-fe-fe-fejéhez dobhassam ne-ne-nehány shillingjét. (A boltba akar menni.)

Henrik (kítart karokkal állja el útját.) Nem fogom ne-ne-nehány shillingemet önnek ajándékozni; de legyőzhetlen vonzalmat érzek magamban, hogy előbb nyilván kimondjam, mikép itélek önről.

Kraps. Ne-ne-nekem nem kell az ön i-i-i-ité-lete!

Henrik. Nem, tiszteletre méltó Kraps mester uram, élénk ohajtást érzek magamban, hogy a hamburgi hadsereg ezen érdemes képviselője előtt nyíltan

kimondjam önről véleményemet. (Ünnepélyesen.) Kraps ur! Természettudományi elvek szerint emberhez hasonlít ön; de erkölcsi tekintetben csupán plántának tarthatom önt, és pedig különösen tehén virágnak: Leontodon taraxacum Linné.

Kraps (dühösség miatt szólni sem tud.) Te-te-te-te-hén —

Hummer (boszusan.) Már ez mégis sok.

Henrik. Kérem! ön pedig, drága alhadnagy ur detto Leontodon, detto taraxacum, és detto tehén virág. Igy ni, már most ismerik önök nézetimet — el vannak bocsátva, s eltűnhetnek a merre tetszik.

Hummer. Katonáim, katonáim! csak most tudnának benneteket ide varázsolni.

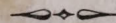
Kraps (kitérő tudlattal.) Nem a-a-a-karok itt az utcán ze-ze-ze-nebo-bo-bo-bonát kezdeni, különben —

Henrik. S mit különben? (Nyugodtan.) Semmit, kedves hatalmas, de erőtlen Kraps ur; vessen csak bíráló tekintetet, édes Kraps uracskám ezen öklökre, s némuljon el. Most pedig térjen előbb magához, s azután kövessen a boltba.

Kraps (megragadja kabátját.) Ki-ki-ki látott ily-lyest? e-e-e-enyim az elsőség. (El a boltba.)

Henrik. Nyomorult szatócs! Ha nem szorul-nék pénzre, többé egy lépést sem mennék boltodba. — Csillaga a hamburgi hadseregnek, a tehénvirág ellen nem vonom vissza szavamat. (El.)

Hummer. Kardomat huznám végig arcodon gaz-siu, ha — merném.

Második felvonás.

(Az előbbi diszitmény.)

Első jelenet.

Hummer (gondolkozva jő ki a házból.)

Hummer. Meg nem foghatom lyányomat. Az egész előbbi ocsmány jelenetet elmondám neki, még pedig illőn megtoldva, s ő még sem akarja gyűlölni ezen gazfickót. Leginkább csodálkozom azon, hogy a féltékenység felébresztése sem használt, hanem annyi csakugyan igaz marad, hogy furfangos eszű fiu ezen Henrik. Ugyan jól irá le Kraps szomszédomat. Engem is ugyan azon osztályába sorozza ugyan Linnének, s azért boszút fogok állani, de mégis csak derék fiu ő azért. Egyébiránt szeretem, hogy eltávozik innen, az pedig az én gondom, hogy meg ne tudja, hova viszem lyányomat. Kaatsch barátomnál bizonyára nem fogja őt keresni. De ugyan hol késhetik olly sokáig a völégény? azon ármányos Sándor, kit olly epedve várunk? hosszas kimaradása engem már nyugtalanítani kezd.

Második jelenet.

Hummer. Kaatsch. Kaatschné.

Kaatsch. Jó reggelt Hummer barátom!
Hummer. Ah, épen most gondolkozám rólatok. Olly korán talpon vagytok?

Kaatsch. Lyányodat akarjuk elvinni, mikép azt egymásközt elvégeztük, hogy tanulja meg házunkat szeretni, mert mihelyt Sándorunk megérkezik, azonnal övé is lesz minden, mit sajátunknak nevezünk.

Hummer. Mi baja nőnek? talán beteg?

Kaatschné. Beteg nem vagyok ugyan, de szomorú, és igen félek, hogy —

Hummer. Mitől?

Kaatschné. Sándorunk sok bánatot okoz nekem. Ma reggel levelet kaptunk ezredesétől Rotterdamból, melly szerint fiannak már 3—4 nap óta Hamburgban kelle lenni. Egyszersmind lehető kimélettel arra figyelmeztet bennünket, hogy fiamon bizonyos idő óta sajátyszerű ingerültséget vett észre, mi okból különös gondviselésünkbe ajánlja őt.

Hummer (bámulva.) Hogyan? ez más szókkal annyit tesz, mint hogy (fejére mutat) itt nincsen jó rendben a széna? (Féltre.) Köszönöm, nem kell örült vő —

Kaatsch. Csak nem gondolja ön —

Kaatschné. Én azonnal mindenütt tudakozótam utána, s épen most jövünk a rendőrségtől, hol tudunkra esék, hogy már öt nap előtt érkezék fiunk Hamburgba. De mindeddig senki sem látta őt.

Kaatsch. S te ezt igen szivedre veszed. Hiszen tudod, hogy szerelmes volt, mielőtt Hamburgot elhagyá. Most alkalmasint jónak találá előbb felkeresni régi kedvesét, s ebből áll az egész dolog.

Hummer. Legyen ön egészen nyugodt drága barátám. Mihelyt elfogy pénze, azonnal sietni fog szülőit ölelni. Tapasztalásból tudom én ezt, mert magam sem valék jobb ifjuságomban. Istenem! pokolbeli és iszonyu ostobaságokat vittem véghez, midőn olly fiatal valék mint ő, hahaha!

Kaatsch. De ugyan miért állunk itt az utcán? jer, kedves feleségem, menjünk a házba.

Hummer. Helyes, és reggelizzünk együtt.

Kaatschné. Csak hirtelen jó reggelt mondok kedves Luizánknak, s további tudakozás után járok ismét Sándorom iránt. Itt közel lakik egyik legmeghittebb barátja, talán az tud majd valamit róla mondani. Adná a jó isten!

Kaatsch. Ugyan ne engedj magadon erőt venni a komoly sejtéseknek.

Hummer. Az ifjuságnak mindig el kell valami keveset nézni. Lássá kedves barátám, az ön férje, s én, mi ketten olly vig madarak valánk ifjuságunkban, hogy ugyancsak szólhatna ám rólunk a hamburgi krónika. Kár, hogy az már olly rég elmúlt.

(Mind el a házba.)

Harmadik jelenet.

Kraps. Henrik.

Kraps (a boltból kivetni törekszik Henriket.) Ki, gya-gya-gya-gyalázatos fickó.

Henrik (nem akarja engedni, hogy Kraps rá tegye kezét.) Uram, tanácslom önnek, ne nyúljon hozzám. Adja meg a lehuzott kilenc shillinget, s önkénynt távozom, de mondom, hozzám ne nyúljon, különben —

Kraps. Ha ké-ké-ké-késik ön, tehát a re-re-rendőrséért küldök; s ki-ki-ki-kido-do-do-batom kendet.

Henrik. Ne fárasza magát. Gyülölöm a rendőrséget, mert az igen goromba ezen szabad városban, s nincsen kedvem vele érintkezésbe jöni. —

(Kezében kis köteget tart, mellyből rongyos eszima függ.) Itt van ni! kilenc shillinget húzott le béremből a vén fukar szatócs a mustáros csuporért. Nyomorult imádója az önzésnek! Már most mihez kezdjek itt az utcán teli szívvel, üres gyomorral, s detto erszénynyel, és rongyos zsebemben néhány shillinggel. Még sem csalatkozám, midőn gondolám, hogy szerencsétlenséget áraszt fejemre azon átkozott mustáros csupor. (Földre teszi motyóját.) De megállj, istentől elragaszkodott lelkiismeret nélküli szatócs! Most megátkozlak, mikép azt minap a színházban hallám. —

Halljátok szavamat földalatti hatalmai a magos égnek! Halljátok egy megbántott boltsegéd szavait! Morzsoljátok össze Kraps cukrát, rontsátok meg olaját, tegyétek bűzhödte ecetét, kávéja közé manát, a heringek közé pedig medvecukrot keverjete. Halljátok meg! halljátok szavam. Rumrumrum, bum, bum, bum! Igy ni, ez már gyönyörű átok volt, mennydörgéssel és villámlással. Ezzel ugy vélem, beérheti a zsarnok szatócs. (Felveszi motyóját.) Csak azt tudhatnám, hová szállítá atyja Luizát. Oh kedves, édes Luizám! (Csizmáira néz a kötegekben.) Itt van ni, csizmáim is el vannak szakadva; hah! minden megrepedt — szivem, csizmáim, és az egész világ!

Negyedik jelenet.

Kaatschné (Hummer házából jő.) Henrik.

Kaatschné. Maradj csak férjem, majd magam megyek, s tüstént ismét itt leszek, hiszen itt lakik a szomszédában. (Előre jó, s meglátja Henriket.) Oh istenem! jó istenem!

Henrik (bámulva néz rá.) Vajjon mit akarhat tőlem ezen öreg asszony?

Kaatschné. Te vagy! oh, te vagy!

Henrik. Igenis, szolgálatjára én vagyok; de tulajdonkép kicsoda az ön véleménye szerint?

Kaatschné. Fiam, Sándorom! Jer karjaim közé.

Henrik. Engedjen meg csak ön, mit csináljak aztán az ön karjai közt?

Kaatschné. Hálátlan! olly sokáig hagyta bennünket szörnyű kétkedésben? mint ohajtottuk megérkeztedet, s mikép vártunk rád. De minő különös ölközletben találalk szédelve az utcán?

Henrik (féltre.) Egy szót sem értek belőle, mit a szépem e kiszolgált tagja beszél. (Fenn.) Ön azt kérdi tőlem, minő öltözetben? én úgy gondolom, hogy conditio nélkülű boltsegédnek e külső tartás még mindig csak megjárja.

Kaatschné (féltre.) Boltsegéd? istenem! tehát mégis igaza van az ezredesnek? ő megtévelyodott! (Fenn.) Térj magadhoz kedves Sándorom! szólj, miért nem sietél azonnal atyád házába, hol forró vágygyal várakozánk rád. Hol annyira ohajtottuk ölelésidet s csókjaidat.

(Kitárt karokkal közelít hozzá. Henrik kendőjét tartja elébe, hirtelen megfordul, s a másik oldalra fut.)

Henrik. Kérem alázatosan, csak erőszakot ne méltóztassék rajtam tenni.

Kaatschné. Te füst ölelem? szavaimra nem felelsz? s csodálkozva tekintesz rám?

Henrik (szünet után.) Kérem csak egy pillanattig asszonyom. Váltunk egy pár okos szót. Így ni, ön szavaiból az látszik, hogy én kövessém házába. Na, hiszen ez igen könnyen megtörténhetnék. Engem házi dolgokban igen jól használhatni. Cukorral, kávéval, borssal, gyömbérrel, sáfránnyal úgy tudok bánni, mintha mind magam fődöztem volna föl.

Kaatschné (fájdalmasan.) Szerencsétlen gyermek! tehát tulajdon édes anyádat sem ismered?

Henrik (bámulyva.) Ön anyám? ön édes anyám? hajhaj! a mi sok — csak sok. (Távozik tőle, féltre.) Éz már csakugyan tréfa, még pedig valóságos dicső és mulatságos tréfa.

Kaatschné. Oh istenem! istenem! miért szabál rám illy szörnyű büntetést?

Henrik (féltre.) Ezen asszonyág tréfát akar velem üzni. Am legyen — én nem rontom el tréfáját. (Ismét melléje áll.) Hallja csak asszonyom! Föltéve, hogy önt követném házába, kapnék én ott énni, inni, ruházatot, mosást, fűtést és conventiót?

Kaatschné. Ugyan tagadtunk é meg valaha tőled valamit?

Henrik. Nem, becsületesem mondom, soha semmit sem.

Kaatschné. De világosulni kezd fejem. Te alkalmasint atyád haragjától rettegsz?

Henrik (féltre.) Tehát már atyám is van. A család hirtelen szaporodik.

Kaatschné. De ne félj semmit, kedves fiam — ha haragszik is rád, kérelmeid bizonyosan meglágyítandják őt. De ugyan mondd meg, kérlek, mi történt veled? mi bajod van, hogy eszed — hogy olly összefüggés nélkül szólasz?

Henrik (féltre.) Na ez már koronája a tréfának. A szegény asszony azt gondolja, hogy nincsen helyén eszem. Am legyen, talán ez is mulatságot szerez neki. (Fenn.) Mi történt velem? semmi, csak annak módja szerint elbocsátattam.

Kaatschné. Ej, ej, fiam, dehogyan bocsátattál el, csak szabadságot kaptál ezredesedtől.

Henrik. Ezredesemtől? (Féltre.) A vén Krapst ezredesemnek nevezi. Dicső! Ezen asszony mint látszik hosszú haja mellett kevés észszel bir. — Nem szabadságot kaptam, hanem elbocsátattam, mivel bizonyos edényt, melly bizonyos valamivel volt megtöltve, a mi bizonyos más valamibe potlyant, összerőttem; de ez alkalmasint nem fogja önt —

Kaatschné. Jó istenem! ugyan mit beszélsz fiam?

Henrik. Csak azt, mi ma reggel történt velem.

Kaatschné. Jól van fiam, jól, ne szóljunk megtörtént dolgokról. Csak a jelenről szóljunk, s a szép jövődőről. Jer, kedves Sándorom, jer!

Henrik (féltre.) Sándornak nevez? az is jó; a jó asszony mindenről gondoskodik. Szállást, apát, s utóljára még nevet is ad. Alkalmasint másnak tart ő engemet, s e családkozás örömet szerez neki; ám legyen, én nem szomorítom meg őt. — Jó, én tehát megyek önnel, asszonyom. De ugyan nem fog é ön nevetlennek tartani, ha kérdeni merészlem, mi az édes atyám neve?

Kaatschné. Hiszen fia vagy.

Henrik. Az igaz ugyan; de mégis szeretném tudni, mi tulajdonképen az ön férjének, vagy is atyámnak neve.

Kaatschné. Kaatsch. E pillanatban itt mulat Hummer barátunknál.

Henrik (féltre.) Tehát ismeri az öreg Hummert? annál jobb, legalább kitudhatom majd talán, hová viszik Luizt.

Kaatschné. De nem akarom ittlétedet veledatni, mig becsületes ruhában nem leendsz, ha csak lehetséges, tehát egyenruhában kell előtte megjelenned. De most kérlek, kényszerítlek, kedves Sándorom, ne tagadd meg tőlem tovább az anya nevet.

Henrik. Tehát anyámnak nevezem önt? igen szívesen, hahaha! Kaatsch anyám! Jó lesz így? — meg van ön velem már most elégedve? jöjön közelebb; még meg is ölelem önt. (Megöleli.) Én szeretem önt kedves Kaatsch mama.

Kaatschné (homlokát simogatja.) Kedves szegény jó Sándorom! Jer, jer!

Henrik. Mindjárt, mindjárt, csak uti podgyászomat veszem föl. (Fölveszi.) Lám, az isten még sem hagyja el a boltsegédeket, ha mindjárt összetörik is egyszer máskor a mustáros csuprot. Na mámikám, most vígan az apai földel áll. (A boltablakhoz megy.) Jó egészséget Krapst ezredes, segédje távozik, s többé nem fog visszatérni soha.

(Megfogja Kaatschné karját, s Hummer házába akarja vezetni.)

Kaatschné. Hova akarsz vezetni? — Hiszen erre kell mennünk.

Henrik. Vagy ugy! de mit tudom én, hol lakik atyám. Én oda megyek, hova ön parancsolja, drága Kaatsch mama — isteni tréfa.

(Elmennek.)

Ötödik jelenet.

Krapst (a boltablaknál.)

Krapst. Mi-mi-mi-mi mondott ez ár-mányo-nyos fickó? Ezrede-de-de-desnek ne-ne-ne-neveze engem? Éz talán va-la-la-lami gu-gu-gu-guny név. Menj csak menj, megka-ka-ka-kapod még ju-ju-ju-jutalmadat. Huh! mi-mi-mikép rájga beleimet az át-ko-ko-kozott kávé. És mikép ga-ga-gazdálkodott medvecukorral, a semmire-re-re-rekellő! Na majd jó bizo-

zo-zo-zonyitványt adok neki, csak jöjön. Átko-ko-kozott fickó! (Visszavonul.)

Hatodik jelenet.

Kaatsch. Hummer. Luiza (a házból jönnek.)

Hummer. Igy, már most tehát mindennel rendben vagyunk. Luiza veled megy, s én még egyszer az őrhelyre tekintek. Mihelyt fel leszek váltva, azonnal hozzátok sietek — ma együtt eszünk egy kanál leveskét.

Luiza. De édes atyám —

Hummer. Csitt! szerencsédnek mégysz elibe. Szerencsédnek, érted?

Kaatsch (atyai jószággal.) Legyen ön egészen gond nélkül, kedves gyermekem. Bizonyosan jól érzendi ön magát házuknál. Éljen boldogul, Hummer barátom; váltassa föl ön magát minél előbb, s nekésék sokáig. (Luizával el.)

Hetedik jelenet.

Hummer (egyedül.)

Hummer. Váltassa ön fel magát, minél előbb! Minő különös fogalmakkal birnak az illy egyszerű polgárok a haditudományokról. Mintha az csak úgy menne, a mint az ember kívánja. De csak ugyan szeretném, ha ma előbb történnék meg a föl váltás, mint közönségesen lenni szokott, mert valóban annyira elfáraszta a mult éji veszélyes szolgálat, hogy egy fakohát sem érek. (Zaj a szinfalak mögött.) Mi ez? — (Kitekint.) Aha, itt van ni! Derék katonáim végre mégis fölcsipték, s köpönyege is rajta van. Majd meglátjuk most, mi sül ki e szövevényes történetből. — Álljátok egészen körül, vitéz harcosim, hogy többé el ne suhanhasson.

Nyolcadik jelenet.

Hummer. Sándor. Schmarke. Polgárkatonák.

Sándor. Önök tehát nem akarnak hitelt adni szavaimnak? akarom, hogy legalább meghallgassák fölvilágosításimat.

Hummer. Aha, aha, goromba uram! nem mondtam, hogy nem fogja ön kikerülhetni katonaságom körmeit?

Sándor. Hadnagy ur, ön csalatkozik személyemben. Én katonatiszt vagyok a németalföldi király szolgálatában. Vezessen a tanács elébe, ott napfényre jöved állításom valósága.

Hummer. Ej, ej, édes katonatiszt uram németalföldi szolgálatban. Minő elmés hazugság! majd kitöröljük most a tehénvirágot.

Sándor. Mit akar ön ezzel mondani?

Hummer. Ezzel azt akarom mondani, hogy ön most hazám fegyveres ereje hatalmában van, s hogy e körülmény fájlalom ótalmat nyújt önnek boszom ellen. De majd útni fog azért még a visszatörölés órá-

1843. IV. KÖT. XIII. SZÁM.

ja. Egy becsületes anyagszerészt megmérgezni akar-ni, valóban nem csekély gonoszság.

Sándor. Én mind ebből egyetlen szót sem értek.

Hummer. Oh jól van, igen jól van! Én nem ítélő bíró, én csak hadnagy vagyok, s nem kötelességem a gonosztevők kihallgatása. De azt még is tudnom kell, hogy ön é azon köpönyeges férjfi, kit ma korán reggel egy néember társaságában a nagy-piaci szökökutnál láték?

Sándor. Igenis; ezt soha nem fogom tagadni.

Hummer. S mi dolga volt önnek azon asszonyi lénynyel?

Sándor (szilárdul s nyugodtan.) Ahhoz önnek semmi köze.

Hummer. Szép, igen szép! önnek igaza van; ahhoz nekem csakugyan semmi közöm. De azt mondja meg ön legalább őszintén: nem ébreszt az ön keblében e bolt látása némi lélekismereti furdálásokat.

Sándor (kedvetlenül.) Kérem önt, legyen szives engem megkímélni illy haszontalan tréfákkal.

Hummer. Jól van, igen jól van. El tehát a tanácsházba! Mennydörgös jégeső, nekem rendszabályim vannak, s szolgálatban magamat sem ismerem, s úgy szólván nem is vagyok ember, hanem főtül talpig katona.

Sándor (boszuan.) Ám legyen tehát. Menjünk a tanácsházba, így legalább vége fog szakadni e nevetséges félreértésnek. (A polgárkatonákhoz.) A hadnagy ur, mint látszik, nem akar okulni.

Hummer. Arra nincsen is okom. A hadnagnak sem okulásra, sem okosságra nincsen szüksége. Ő vak eszköz vak hatalom kezében, vak emberek ellen. Előre tehát, előre, induljunk. — Jobbra kanyarulj! balra fordulj! előre tekintis!

(Elmennek.)

Harmadik felvonás.

(Szoba Kaatschnál. Jobbról a második szinfalnál ablak, mögötte oldalajtó. A fenékszínen ebédlőterembe vezető közepajtó. Balról két oldalajtó. Diszes butor-zat, karszékek, nyugágy satb.)

Első jelenet.

Jónás. Aztán Kaatschné és Henrik.

Jónás (a közepajtón kinézvén.) Ő az! valóban ő az! Az asszony nyál jó! hála istennek, már most ismét béke s öröm fog uralkodni házuknál. (Henrik s Kaatschné belépnek.) Oh, édes jó ifju uram! itt van ön ismét valahára! örömben majd megreped szívem, hogy ismét láthatom önt.

Henrik (csodálkozva bámulrá.) Valóban? ejnye, na, már ez valóban meglepő, igen meglepő és igen érzékeny jelenet.

Kaatschné. Igen, öreg Jónásom, ismét bírom kedves fiamat.

Henrik (Jónás kezét megszorítva.) Igen, kedves Jónás! jó napot öreg Jónás; hát hogy és mint vagyunk öreg Jónásom, hány hét a világ?

Jónás (sok hajlongással.) Oh, jó istenem! minő lebecsátkozó a kedves urfi vén szolgálja iránt, ki olly sokszor hordozá karjain. Csak úgy meglehetősen vagyok most is, drága urfi.

Kaatschné. Hozd rendbe szaporán a kék szobát Jónás. Ha férjem jó, hallgass előtte, meg akarom őt lezni Sándorommal.

Jónás. Értem, értem. (Félre.) Bár csak tudnám, miért visel olly különös öltözetet, hiszen ez teljességgel nem lehet hollandi katona egyenruhája.

(El a második ajtón balra.)

Második jelenet.

Henrik. Kaatschné.

Kaatschné (széket tesz a sugó elibe.) Ül le kedves Sándorom, ül le, most egyedül, s háborítás nélkül vagyunk, és megbizottan cseveghetünk egymással. (Leül.)

Henrik (ki eddig motyóját letévé, s a képeket nézdelé, leül.) Ennek már örülök, mert a bérkoesiban mindig csak ölelt s csókolt ön, arcomat pedig könyekkel áztatá, (arcát törli.) s így aztán szóhoz sem jöheték, pedig már csakugyan szeretném tudni, hogy mi leszek én tulajdonkép az ön házában?

Kaatschné (fájdalmasan tekint rá.) Valóban alig tudok meggyőződni eléggé, hogy csakugyan fiam az, kit karjaim közé zárok. (Megöleli.)

Henrik (félre.) Oh jaj, már ismét csókogatni kezd. (Fenn.) Hallja csak drága asszonyág! mikép is hívják önt tulajdonkép? Aha, kedves Kaatsch asszonyág, és édes anyám.

Kaatschné (félre.) Nagy isten, már ismét öszszezavarodnak eszméi.

Henrik. Ön magához akar engem venni? Jól, igen jól van. Ön lakást s ételt ad? ez még jobb. Ön ezt bizonyosan emberszeretéből, s jóltevéségből teszi; de ha tudom, hogy mikép jutok mind ehhez, úgy —

Kaatschné. Tehát mégis igaza volt ezredesednek, kedves Sándorom?

Henrik. Kérem — kérem — ha szabad kérem. Ön Sándornak nevez engem? Ez talán valami különös örömet szerez önnek? nincsen ugyan ellenvetésem e név iránt, de mégis úgy vélem, hogy a kalendáriom ellen vétkezünk, midőn idegen nevet használunk, most ezen név ellenkezik keresztlevellemel.

Kaatschné. Mit beszélsz fiam, hiszen Sándornak vagy keresztelve.

Henrik. Igen? én tehát Sándor vagyok? jól; egy szó mint száz, én Sándor vagyok. Az előbb csak úgy gondolám.

Kaatschné. Már most hallgass nyugodtan szavaimra. Atyád nem sokára itt leend, ne beszélj jelenlétében olly különösen, ő nehezelt rád, s az olly hang mindent elronthatna.

Henrik. E hang mindent elronthatna? tehát más hangon fogok vele szólni. Istenem, hiszen én mindent kész vagyok elkövetni, mivel az ön megelé-

gülését kinyerhetem, mert fizetésem alkalmasint az ön megeléglésétől fog függni. Mert én most tulajdonkép kissé szorult állapotban vagyok, az az, kifogyott az apró pénzem, mint mi nevezni szoktuk az illy kellemetlenséget.

Kaatschné. Hogyan fiam, pénzre van szükséged? ime, itt van, vedd e csekélységet — csekély kiadásidra talán elég lesz egy pár napra.

(Erszényt ad neki.)

Henrik. Micsoda? mit látok? arany! Kaatsch mamá, arany! oh gyönyörű, áldott. jöltévő célzatu asszonyág. Hiszen ez legalább is 50 arany. (Vigan.) Ki hitte volna ezt? de jól is fogom ám magamat viselni, s mindent megteszek, a mi örömet szerez önnek. Ha ez nem az ezer második arab rege számomra — úgy vigen el engem maga a sátán.

Harmadik jelenet.

Előbbiek. Jónás (a középjárból.)

Jónás. Urunk jó! (El.)

Henrik. Az ur? na most napfényre jó az egész történet!

Kaatschné. Atyád jó. Elibe megyek, s elkészítem őt látásodra. (Kérve.) De —

Henrik. Értem, értem mámi, csak legyen ön egészen nyugodt. Én hihetlen gyöngédséggel fogok vele bánni. Hozza csak be — igen örvendek, hogy személyesen ismerhetem meg atyámat.

Kaatschné. Ha szemrehányásokkal találna illetni, gondold meg, hogy ő atyád, ki mindent kész éretted tenni, s ki ugy szeret téged mint én. Alázatos légy iránta, és gyöngéd.

Henrik (kezet ad neki.) A mennyire tölem kitelik; ám jöjön tehát isten nevében.

Negyedik jelenet.

Előbbiek. Kaatsch. Luiza. Jónás.

(Kaatsch bevezeti Luizát, az ajtónál átadja Jónásnak, ki azonnal a baloldali szobába kíséri. Kaatsch és felesége csöndesen beszélnek egymással.)

Henri (előbbi szavait folytatva.) Csak jöjjen tehát az atya, ki mindent kész érettem tenni. (Számol.) Egy, kettő, ki ugy szeret engem mint ön, tíz, tizenegy — ha kedvét találja abban — husz, huszonegy — hogy atyának nevezzem őt — harminchárom — örömet megteszem, mert nem kerül semmibe — negyvenhat — teljék kedve a jámbornak — ötven! ezer villám! ötven arany! Illyen jó conditióm még nem volt soha. Hiszen akár mellyik hercegnek sincsen külön dolga.

Kaatschné. Légy iránta kimélő, kedves férjem! ő igen ingerültnek látszik. Istenem, ha csakugyan igaza van ezredesének! Kérlek, ne csinálj neki szemrehányásokat.

Kaatsch. Mit nem tennék kedvedért? de ugyan mikép juta e furcsa öltözetbe?

Kaatschné. Arról már én is gondolkozáim — talán majd megtudhatod tőle. Én azonnal jobb ruhák-

ról fogok gondoskodni. (Henrikhez megy, ki még mindig asztalnál ül, s pénzt számítja.) Kedves Sándorom, ime itt atyád; ne feledd ígéretedet. (El.)

Ötödik jelenet.

Henrik. Kaatsch.

Henrik (csodálkozva néz Kaatschra.) Az atyám? oh jó ég! mit kell az embernek mindent e világon tapasztalni. (Nyájasan közelít hozzá, s megszorítja kezét.) Bon jour, édes atyám! (Hangosabban.) Bon jour, édes atyám! (Féltre.) Derék pohos emberke az atyám!

Kaatsch. Meg kell vallanom, fiu, ugyancsak sok nyugtalanságot szerzél nekünk.

Henrik. Nem tagadom, igen sok nyugtalanságot; de ugyan mit is kívánhatna ön tölem nyugtalanságnál egyebet?

Kaatsch. Mégis csak várhatni gondolám, hogy valamivel gyorsabban fogsz sietni, azon kívánságot börtöltésével, mellyet levelemben nyilvánítotték. Hiszen világosan megírák, hogy minél előbb szeretném a házasságot végre hajtatni veled?

Henrik. Megálljunk csak kissé kedves atyus. (Féltre.) Erről egyetlen szócskát sem monda a mámi. (Penn.) Házasságot?

Kaatsch. Természetesen házasságot. Miért tetteted magadat, mintha nem tudnál semmit az egész dologról.

Henrik (féltre.) Aha, most érzem már, honnan fú a szél. Az aranyokat alkalmasint azért kapám, hogy valamely kisasszonykát nőül vegyek, kit itt le akarnak nyakukról rázni; de úgy nem játszunk. Csalatkoztak önök véleményökben. (Fenn.) Kedves, atyus, ön igen derék ember, a mint édes mámitól hallám.

(Kaatsch kinyitja szelencéjét, s szippantani akar.)

Henrik (szippant belőle.) De kényserítést érzek magamban, önnek a leggyöngédebb módon nyilvánítani, miszerint nincsen kedvem házasságot kötni.

Kaatsch. Hogyan, nincsen kedved?

Henrik. Nyomá sincsen bennem a kedvnek házasságra. A világért sem tehetem, s ezt mindjárt beszélgetésim elején tudatom önnel, hogy utóbb aztán valami félreértés ne történébessék.

Kaatsch. Meg kell vallanom, fiam uram igen fesztelenül viseli magát.

Henrik. Ugy van, kedves uram atyám, én e házba jövök, s azonnal fiui conditioba léptem. Ez jól van, még pedig igen jól van. Egyébiránt azt is tudom, mit kívánnak tőlem az udvariság szabályi, s érzem, mit fog ön érettem tenni —

Kaatsch. Mondd inkább, hogy érzed, mit tévők eddig értted.

Henrik. Ugy, tehát már tett ön valamit érettem? na jól van, ebben is megegyezem, s azt választolom rá, hogy adjon ön nekem sokat dolgozni, de sokat enni is; töreessen ön velem cukrot, vagy szemeltessen lencsét, tisztítasson vörös hagymát, én megteszem, s kész vagyok a legnehezebb munkát is elvállalni, és kikocszolom mindennap asszonyanyámmal; de megházasodni? nem, s háromszor is, nem.

Kaatsch. De Sándor!

Henrik (féltre.) Aha! a mámi ezt is rátanítá, hogy Sándornok nevezzem.

Kaatsch. A mint látszik, te csupán tréfából beszélsz annyi zavaros dolgokat össze vissza.

Henrik. Oh, kérem alázatosan.

Kaatsch. De én nem szoktam eltűrni az ily viseletet. S mivel, mint látszik, feleledé azon kötelezéseket, mikkel irántam tartozol, tehát kénytelen vagyok azokat visszaidézni emlékezetedbe. Jótémetem nem kellett volna feleledned. Ül le! (Leül.)

Henrik. Köszönöm alázatosan, nem vagyok fáradt.

Kaatsch (nyomatékosan.) Mondom, ül le, hálátlan ember!

Henrik (gyorsan leül.) Hiszen ülök már. (Féltre.) Ezer villám! a papa nem olly gyöngő s hízolgó ám, mint a mama. Nem kaptam volna csak ötven aranyat azért, hogy tiszteletet mutassak irántad, hát majd megmutatnám, a tisztelet ellenkező oldalát.

Kaatsch. Szükség talán még azt is emlékeztettedbe hoznom, hogy nem vagy fiam.

Henrik (meglepetve.) Lehetetlen! tehát ön tudja? (Féltre.) Szegény öreg Kaatsch mámi, hiszen ezen ember már mindent tud. (Komoly fontossággal.) Hiszen tökéletes igaza van önnek; de jó volna mégis, ha tettetné magát mintha hinné, hogy fia vagyok, különös okaim vannak erre.

Kaatsch (csodálkozva néz rá.) Micsoda?

Henrik. Az az, én mindeddig nem tudom, miért akarja az ön neje erőszakosan elhitetni velem, hogy fia vagyok. Hahaha! Atkozott furesa furfangos helyzet ez az enyim, hogy csakugyan komédiába is be illenek. Mit gondol ön? (Kacag, s néhányszor bizalmasan veregeti Kaatsch térdeit.)

Kaatsch (bámulva néz rá, fejét csóválja, s igen komolyan szól.) Ugy látszik, mintha már épen nem is tudnád, hogy én — noha egészen idegen vagy rám nézve — mint saját fiamat neveltetélek.

Henrik. Ön neveltetett? engem?

Kaatsch. Igen, téged, ki most hálátlansággal viszonzod jószágomat.

Henrik. De már ez mégis csak sok. Bohókás vén uracska, én meg nem foghatom —

Kaatsch. Mi ez? mit merészelsz?

Henrik. Na, hiszen ne boszankodjék minden csekélységért. Értsük meg egymást; ön mondá, hogy nem vagyok fia, hiszen tudom; e részben megegyezünk, de aztán mindjárt azt mondja, hogy engem neveltetett. De már így nem alkudtunk, és én egyáltalában nem foghatom meg, mikép kívánhat ön tőlem gyermeki szeretetet? hagyjon ön békét nekem; érti?

Kaatsch (aggodalmasan körültekint.) Ember, mit mivelsz? ha anyád megtudná, hogy nem vagy fia, bújában meghalna.

Henrik (részvételt.) Meghalna? de már azt sajnálnám, ha miattam bánat érné azon jó öreg asszonyt, mert az valóban igen, igen derék öreg asszony, csupán egy hibája van, hogy igen szeret csókolózni.

Kaatsch. Ő egész anyai gyöngédséggel függ rajtad. De én is szeretlek, kedves jó Sándorom, s mindig szerettelek.

Henrik (féltre.) Itt van ni, már most megint nem tudom, mit tegyek. Ha gyöngö szívemet ragadja meg

az öreg, úgy oda vagyok, s mindent kedve szerint csinálhat belőlem.

Kaatsch. És te bizonyosan nem is fogsz vonatkozni, házasságra lépéstől azon lyánnyal, kit számodra keresünk. Tudnod kell ugyan is, hogy vagyonom legnagyobb része e házasságtól függ, mert ha porre kerül a dolog, úgy alkalmasint elvesztem.

Henrik (félre.) Én teljességgel nem foghatom meg, mit akar az atyus; de annyi bizonyos, hogy ki az anyai szeretetre előpénzül ötven aranyat kap, köteles a gyermeki szeretet munkáját leróni. (Fenn.) Drága kedves atyus, én elhatározám magamat. Na hiszen majd eligazítjuk valamikép a dolgot. Ha szép a lány, úgy örökre nem mondok le róla. (Félre.) Luiza! bocsásd meg szerencsétlen barátodnak! hogy megszentéselleni emlékezeted, még pedig nyomorú 50 aranyért! Pirulj helyettem kedvesem! te jobban ráérsz, mert engem itt szünet nélkül foglalatoskodtat a gyermeki szeretet.

Kaatsch. Ah, már így tetszel nekem. Már most ismét jó fiam vagy. Választásom gyermeke, jó Sándorom!

Henrik. Tehát tetszem önnek? (Félre.) Most ismét kezdődik a komédia. Már ismét atyai gyöngeség környezgeti őt. (Fenn.) Tehát én Sándor vagyok, s gyermeke az ön választásának?

Kaatsch. Igen.

Henrik. A mit tudok, azt mind öntől tanulám?

Kaatsch. Minden bizonyal.

Henrik. Olvasni, írni, számolni, ortográfiát, kaligrafiát, geografiát és minden egyéb fiát, a francia szavakkal együtt?

Kaatsch. Minő különös kérdés?

Henrik. Jer tehát mind ezért forrón ölelő karjaim közé.

Kaatsch (megöleli őt.) Kedves drága fiam!

Henrik (háta mögé beszél, s gyöngéden veregeti hátát.) Így ni, már most úgy hiszem, meg lesz elégsz Kaatsch mámi. Én örömet s atyai elégtételt szerzek férjének.

Kaatsch. Hála istennek! most ismét egymáséi vagyunk. Szólj Sándorom, el vagy é még elégsz pénzzel látva?

Henrik. Az az, Kaatsch mama — (Félre.) Vagy úgy, hiszen ezt tulajdonkép nem szükség tudnia.

Kaatsch. Mindenesetre; mégis, vedd e száz aranyat, apró napi költségekre. (Érszényt nyújt neki.)

Henrik. Micsoda? száz aranyat? de ugyan el szabad é ezt fogadnom? végre mégis nem vagyok az, kinek ön e pénzt szánta —

Kaatsch. Minő furcsa kétkezés! Vedd, vedd, parancsolom!

Henrik. Jól van, ha már csakugyan parancsolja ön, tehát elfogadom, kérem azonban, hogy utóbb ne csináljon nekem szemrehányásokat, mert én elégsz vonatkozdam elfogadni az ajándékot.

Kaatsch. Légy gond nélkül — most tudtára adom menyasszonyod atyjának, hogy kész vagy kívánatinkat teljesíteni. Ebédnél meglátod menyasszonyodat. Viszontlátásra, jó fiam.

Henrik. Jó egészséget, drága atyám! (Ölelés.) Jó egészséget életem forrása! — De a pénzt nem adom többé vissza!

(Kaatsch el.)

Hatodik jelenet.

Henrik (egyedül.)

Henrik. Dicső, derék és fölséges dolog! már én itt csakugyan valóságos fiu lettem. De az igazi fiu bizonyosan iszonyuan hasonlít hozzám Na, legyen a mint van, annyi bizonyos, hogy illy jó condition minden ember örömmel kapna. Minden szeret, s csókol itt engem. Azon öröm, melyet nekem ez ölelés szerez, csekély ugyan, de mégis csak jobb izűek az öreg Kaatsch mama csókjai, mint a véu hebegős Kra-a-a-aps ütkelei. Itt fizetést huzok csupán azért, hogy Sándornak neveztessem magamat. — Oh jó ég! hiszen pénzért akár Filax vagy Azurnak is neveztetném magamat. Régi elöitéletekkel valóban keveset gondolok. Egy azonban teljességgel nem akar előttem fölvilágosulni e dologban, az asszonytól ötven aranyat kaptam, hogy férje előtt fia gyanant viseljem magamat; na ez magában nem igen különös, és igen könnyen megfogható dolog, mert már számtalanszor történt, s folyvást történik most is; de a férj is száz aranyat adott, hogy ugyan azt nejjével hitessem el; (Vállat vonit.) Már ez nem világos, ez egészen homályos előttem. De mit töröm rajta fejemet; condition jó, van ötven aranyom, azután pedig száz aranyom, s így összesen százötven aranyom, ezt senki sem változtathatja többé nem történté!

Hetedik jelenet.

Kaatschné. Luiza (balról jönnek.) Henrik.

Kaatschné. Jer csak kedves gyermekem! ne reméj, hiszen előbb utóbb csakugyan mindenesetre meg kell ismerkednünk.

Henrik (meqlátván Luizát, örömben fölkiált.) Oh ég! mit látok? Luiza!

Luiza (tizedten.) Ön itt?

Kaatschné. Tehát ismeri ön már Sándorunkat?

Luiza. Sándor?

Henrik (lassan Luizához.) Itt úgy neveznek engem. Az istene kérem önt, nevezzen itt engem Sándornak, különben meghal bújában ezen szegény öreg asszony.

Luiza. De —

Henrik. Tegye meg kedvemért, különben oda lesz az öreg mámi. Nevezzen ön Sándornak.

Kaatschné. Tehát ismeritek egymást?

Henrik. Meghiszem bizony. Hiszen épen ő az, kit olly forrón szerettek, s kivüle más soha nem le-end nóm.

Kaatschné. Minő reménytelen öröm, kedves Luizám!

Luiza (kétkezve majd egyikre, majd másikra néz.) Igenis — csakugyan reménytelen öröm.

Henrik. Nemde ön az, kit olly forrón szerettek? kérem mondja meg Kaatsch mamának, hogy mi szeretjük egymást, mert hiszen ön is szeret engem úgyé? most már bátran kimondhatja —

Luiza (zavarodtan.) Én csakugyan hosszab idő

óta ismerem már ezen urat, de nem is gyanítám, hogy önnök fia —

Henrik. Sándor fia, mondja, Sándor fia.

Luiza. Hogy önnök Sándor fia —

Henrik (lassan.) Hiszen magam sem tudtam. Isten őrizz, eszembe sem jutott! de az egész történetet majd később mondom el önnök, majd ha magam is tudni fogom.

Kaatschné. E szerint tehát minden egyesül szerencsénkre s elégteltségünkre, mert ez az, kit szülőid nőül szántak.

Henrik (örvendve ugrál.) Lehetséges é? Ébren vagyok é vagy alszom? hiszen ez borzasztó szerencse—Kaatsch mama! oh Luiza! (Megöleli mindkettőt.) Holnap mindketten feleségeim lesztek, az az, hogy nem mindketten, csak az egyik, az én anygali Luizám! oh ne nehezeltetek rám! én oly zavart, s egészen magamon kívül vagyok! az öröm, a házasság, a meglepés a sok pénz, mind ez vihar gyanánt kovályog fejemben, szívemben, zsebemben. (Ugrál.)

Kaatschné. Kedves jó Sándorom, mikép örvend, s minő szerencsés!

Henrik. Hah! most mindjárt megszököm, annyira örvendek — tovább nem tartóztathatom magamat. (Egy széken keresztül ugrik.)

Kaatschné (föltartóztatja őt.) De már most csöndesülj, kedves Sándorom. Menj, s ölts más ruhát. Új öltönyt készítek számodra, a kék szobában megleled; hiszen tudod, hol a kék szoba?

Henrik. Isten mentsen! nem törődöm én most a kék, sárga, zöld s vörös szobákkal, én röpülök örömben.

Kaatschné. Tehát szólítsd a szolgát.

Henrik. Mindjárt, mindjárt! (A középpajtóhoz fut.) Sándor! Sándor!

Kaatschné. De az istenért, ugyan kit kiáltasz?

Henrik. A szolgát, az öreg szolgát, ki oly gyakran hordozott engem karjain.

Kaatschné. Hiszen annak Jónás a neve.

Henrik. Igaz biz az, Jónás? Jónás! (Luizához.) S én Sándornak nevezem őt, oh én fiatal számár!

Kaatschné. Jer, jer, majd magam vezettek odá. (El balra az első ajtón.)

Nyolcadik jelenet.

Luiza. Henrik.

Henrik. Gondolja csak szép Luiza, engem itt étetnek, itatnak, mosnak, surolnak, mángorolnak, ruháznak, megházásitnak, s még azonkívül fizetnek is. Ez ám az öröm, és örömek öröme! s holnap — Luiza enyim leend. Megöl, megfojt az öröm! Végre az ördög fog majd elvinni örömben, de nem, nem az ördög, hanem ez anygal! — Most sietnem kell, légy boldog kedves Luiza! — Kaatsch mama, Kaatsch mama, jövök már!

(Balra el.)

Negyedik felvonás.

(Az előbbi diszitmény.)

Első jelenet.

Luiza (egyedül.)

Luiza. Henrik! Kaatschék fia! még alig tudok magamhoz térni bámulásomból. Miért hallgatá ezt előttem el Henrik, holott jól tudá, minő szoros viszonyba készültek egymással lépni szüleink? — Miért panaszkodék mindig szegénységre, s elhagyott állapotja ellen? s miért választá ezen különös öltözetet? miért szolgált mint boltsegéd? talán, hogy engem próbára tegyen? ki fejtheti meg nekem e rejtélyt? de tulajdonkép haragudnom kellene rá, hogy illy sokáig játékot üze belőlem. Azonban kocodásra majd akkor is lesz időm ha már férjem leend.

Második jelenet.

Hummer. Kaatsch. Luiza.

Kaatsch. A mint mondám, öreg barátom, mi már nyugodt jövődöt várhatunk. Sándor megjött, s az első beszélgetéskor tüstént megegyezett.

Hummer. Luiza, szólottál már azon ifjával?

Luiza. Épen most, édes atyám!

Hummer. S tetszik neked?

Luiza. Annyira, hogy örvendek önnök engedelmeskedhetni.

Hummer. Mindjárt gondolám én ezt. Olvadékony a lány szív, mint a viasz, ha nap éri. — Ma különösen szerencsés vagyok; először is egy elfogást sikerült eszközölnem, melly példa nélküli, minden rendőrségi évkönyben. Olly sötétben ül azon ármanyos ifju, hogy nem igen hamar fog kiszabadulhatni. Másodszor pedig, gyermekeinket látom szerencséseknék.

Kaatsch. Most azonban talán nem ártana szobamba menni, s szerződésünk pontjait előlegesen föltenni?

Hummer. Lelkemből szólasz, barátom. — Én gyorsan szeretem s szoktam végezni ügyeimet.

Kaatsch. Menjen ön tehát előre, tüstént jövök én is. (Jobb oldalszobába vezeti Hum. és visszajő.) Ön pedig Luizácskám, menjen nőbhez — ott fogja Sándorunkat is találni.

Luiza. Örömet sietek.

(El balra.)

Harmadik jelenet.

Kaatsch. Jónas.

Jónás. Egy fiatal hölgy kíván Sándor urfival szólani.

K a a t s c h (csodálkozva.) **Fiatal hölgy? Jöjön be.**
(Jónás el.)

K a a t s c h. Mi a patvar! már fiatal hölgyekkel csinált ismeretséget az ármányos fiu?

Negyedik jelenet.

Fanny. Kaatsch.

Fanny. Drága ur! én nagyon szeretnék beszél-
ni a Sándor ur.

K a a t s c h. Kisasszony, én atyja vagyok, nem akarná ön talán nekem —

Fanny. Oh, no, no, no!

K a a t s c h. Értem, ön tehát egyedül ohajt vele szólni.

Fanny. Oh, yes, yes.

K a a t s c h. Tehát csak egy pillanatig várjon ön, ezennel híni fogom őt. (Balra megy.) Sándor, Sándor. (Féltre.) Furesa, ugyan mit akarhat tőle e némben?

Henrik (a szobában.) Itt vagyok, atyám! mi tetszik!

K a a t s c h. Jer ki kissé. — Azonnal szerencsés-
je leend udvarolhatni. Méltóztassék addig helyet foglalni. (Féltre.) Meg kell vallanom, mégis csak szeretném tudni —

H u m m e r (a jobboldali szobából.) Nos öreg barátom, meglesz é már? feszült kíváncsisággal várom önt.

K a a t s c h. Tüstént, tüstént! Féltre.) Kár hogy távoznom kell, talán visszatarthattam volna őt valamely ostobaságtól. De minek e gond, hiszen mindig jó, s őszinte volt irántam.

(Meghajtja magát Fanny előtt s el.)

Ötödik jelenet.

Henrik (egy divatos frak felhuzásával foglalatos.)

Előbbi.

Henrik. Mi baj megint? új frakkomat is alig huzhatom föl. Gyönyörű dekatirozott posztó, a bélése pedig selyemből van. (Fannyra tekint.) Nézze csak az ember, minő csinos hölgy.

Fanny (örömmel elibe megy.) Oh, máj dírsvt Alexander! Én voltam lenni igen zavarodva meg ön miatt.

Henrik (féltre.) Ez francia hölgy, hanem szép, már azt csakugyan az irigység sem tagadhatná meg tőle.

Fanny. Oh, minek ön bagyni engem olly nagy idő magamat, mikor tudni, hogy én olly nagyon szeretek önt.

Henrik (féltre.) Azt mondja, hogy szeret engem; erről egy szót se tudtam.

Fanny. Oh, Alexander, miért fordítani el az ön fejét?

Henrik (féltre.) Vagy ugy, most világlik előttem a dolog; ez is a másiknak tart. Ugy ugy! hanem mégis ármányos fickó lehet az a másik, az a Sándor; de mi gondom nekem arra, én nem kockázatok semmit.

Fanny. Képzelve ön csak, minő bánatba voltam lenni taszítva ön által.

Henrik. Az ön beszédéből ítélvén, szerencsém volt önt eltaszítani. Azt valóban igen nagyon sajnálom, s igyekezni fogok hibámat jóvá tenni. (Féltre.) Rendkívül kár, hogy nem tudom minő lábon áll vele tulajdonkép azon Alexander. Ezen szerelmi kalandoeska talán ráadás lenne a százötven aranyra. Szeremet tehát a mennyire lehet, természetesen híven kell játszanom. (Fenn.) Kedves gyönyörű francia szépem! (Megöleli.)

Fanny (kifejti magát karjai között.) Oh, miért ön nem maradni meg olly jámbor, mint lenni volt azelőtt, s miért nevezni engem francia szépnek?

Henrik. Oh, bocsánatot kérek, csak tréfa volt. (Féltre.) Annyit már tudok, hogy ölelésig még nem jutott nála Alexander, s hogy a lány nem francia.

Fanny. Itt már ninesen idő most beszélgetni, hanem önnek kell repülni el, és menteni meg magát.

Henrik. Repülni? kérem alázatosan —

Fanny. Az enyim atyámnak megmondották, hogy önt az örrendiség lecsukott lyukba.

Henrik. Engem becukott a rendőrség? — Ön tartós és iszonyu tévedésben van, fiatal belga szép! Én nem tudok semmit a fogdmegekről.

Fanny. S az enyim atya most keresni önt, és akarni agyonütni.

Henrik. Agyonütni? de már azt köszönöm szépen! —

Fanny. Jesz, jesz; én dobni magamat az övé térdekhez; és ő mégis nem akarja engem megbocsátani, és esküdni, hogy önt agyonüti egy piksztol-lövéssel. Oh szabadtisa meg magát, Alexander, mert az enyim atya van in a terrible rage.

Henrik. Miattam bizvást lehet akár miben — mi közöm hozzá. Azt egyébiránt igen különösnek tartom az ön atyjától, hogy ő ollyas valamiben van, a mi rám nem tartozik; noha — azonban — tulajdonkép — pedig — De hallja csak kedves kisasszony, meddig tréfa volt e dolog, magam is annak tartám; de mivel már most az ön atyja, azon öreg atyja belga liberában van, és piksztolllal főrekszik életem ellen, kellemetlen kezd az egész kaland lenni. Hiszen én önt kedves belga szép, nem is ismerem, ön engem másnak tart.

Fanny. Oh, én vagyok bánatban, a mellyik lenni iszonyu. Miért nevezni ön nekem belga szépnek? miért ember ön gyalázatos gonoszszágból csinálva?

Henrik (főtől talpig vizsgálja.) Hallja fiatal hollandi szépem, én nem szeretném azon udvariságot, mellyel a szépem minden tagja iránt viseltetni kötelességem, megsérteni; de kérem, ne gyalázzon engem meg itt, különben én is határtalanságokra vetemülök.

Fanny. Ön szörnyűség, és megijesztő csaló!

Henrik. Az isten szerelméért, ne kiáltson ön olly szörnyen. Feledé, hogy idegen házban van? — Menyasszonyom itt hallgatózik a mellékszobában, s végre hinni fogja, hogy csakugyan nem szeretném, s pedig azt már csakugyan nem szeretném. (Féltre.) Conditium még sem olly jó, mint első tekintetre hívém.

Fanny. Menyasszony? — oh, én már vagyok veszve el. Oh te gonoszszágos Alexander.

Henrik. Hallgasson ön, s ne rontsa olly rútul szép nyelvünket.

Fanny (indulatosan). De az enyim atya majd büntetni meg téged az övé piksztollal, én fogok azt tölteni meg, s ő neked lüni a tied fejet!

Henrik. Hsch! hsch! ne kiáltson ön olly szörnyen!

Hatodik jelenet.

Előbbiek. Luiza. Kaatsch. Kaatschné.

Kaatsch. Mi baj? mit jelent e láрма?

Kaatschné. Kicsoda é hölgy?

Henrik. Hát tudom én kicsoda? ismerem én? isten mentsen! Most látom először életemben, s még is olly címeket rubázgat rám, hogy szemem szám eláll.

Kaatschné. Mivel szolgálhatunk önnek kisasszony?

Henrik. Igen, igen; mivel szolgálhatunk önnek tulajdonkép?

Fanny. Oh jó asszony! én nem megmondhatok világosan —

Kaatsch. De kérem, csak minél világosabban.

Henrik. Igen, igen, minél világosabban.

Fanny. Oh én igen szerencsétlenségűs vagyok az Alexander pártolása el által.

Luiza. Mit kell hallanom? Lehetséges é ez?

Henrik. Nem igaz! nem igaz — egy hang sem igaz!

Hetedik jelenet.

Előbbiek. Hummer.

Hummer. Gyermek, miért civakodtok? hiszen egészen a szobába hallom zajgástokat. (Henriket meglátván.) Mit jelent ez? mikép jött ide ezen ember? talán csak feltöré a tömlőcajtót?

Henrik (félre). Ezer villám, a vén hadnagy is itt van. Most megható és siralmas lesz a komédia.

Kaatsch. Honnan ismered őt?

Hummer. Hiszen ezen fickó lányomat merészlő szeretni. De hogy egészen idáig legyen vakmerő őt üldözni, azt csakugyan nem hittem volna, annyival inkább nem, mivel számolásom szerint tömlőben kellene ülnie, hova magam kísérem őt.

Kaatschné. Fiamat tömlőcbe?

Hummer. Micsoda? Ez tehát az ön fia?

Henrik. Igen, igen, az ön fia.

Hummer. Ez, ez itt ez?

Henrik. Igen, igen, ez; talán leckét vesz ön hebegésben Krap's szomszédjánál?

Hummer. De én lelkiismeretemre, s kötelességemre merek megesküdni, hogy fél óra előtt a városi börtönbe vívém őt, mivel gyanu fekszik rajta, hogy egy fiatal angol hölgyet elszöktete.

Fanny. Jesz, jesz, ő lopott engemet, már három napig.

Hummer. Itt van ni, hiszen ez azon fiatal hölgy, kit ma reggel karján láték.

Henrik. Hahaha! (Körül tekint.) Ki nevet itt? ugy tartom, hogy én! s még utoljára ez sem én voltam. Ugyan lehet é csak képzelni is olly zürzavart? világ, ország, polgári társulat, mikép vagy képes magadat föntartani, midőn polgári öltözetű alhadnagyk az akarják bebizonyítani, hogy félóra előtt börtönbe vezetének egy ifjut, ki már reggel óta atyai fődél alatt tartózkodik.

Hummer. Reggel óta?

Mind. Ugy van!

Hummer. De már most csakugyan megáll az eszem. Eunyire csak nem mehet a személynyvesztés, vagy nyílt szemem dacára is vak vagyok?

Kaatschné. De hiszen ő fiunk, Sándor.

Henrik. Természetesen, hogy fiunk Sándor vagyok. Uram, vagy azt akarja ön velünk elhitetni, hogy már saját fiunkat sem ismerjük?

Hummer. De már látom, hogy utoljára börmőből kell kiugranom. Jól van, jól, még azért nem világos, hogy örült vagyok. Most a tanácsházba sietek, majd meglátjuk, kinek van igaza. Ót perc múlva ismét itt leszek. (El.)

Nyolcadik jelenet.

Előbbiek. (Hummer nélkül.)

Kaatsch. Valóban nem tudom, mit gondoljak e dologról? (Fannyhoz.) Mindenek előtt azonban kérem, nem kell önt kisasszony, méltóztassék velünk tudatni, minek köszönhetjük tulajdonkép látogatását?

Fanny. Oh jesz, én igen is fogni minden körülmény mondani meg.

Kaatschné (nyugtatólag Luizához.) Menjen adig szobámba, kedves gyermekem, talán nem örömet hallaná ön itt —

Luiza. Megyek. (Henrikhez.) Illyesmit önről soha nem hittem volna.

Henrik (lassan). De Luiza, az istenért, ugyan hiheti ön? kérem, hallgasson meg!

(Luiza el.)

Kilencedik jelenet.

Kaatsch. Kaatschné. Henrik. Fanny.

Henrik (Fannyhoz közelít, s elfojtott dühhel.) Rágalmazó! nagybritanniai angol hölgy, én gyűlöllek. Miattad a világ legjobb s legszebb conditionját vesztém el. Gyűlöllek!

Fanny. Oh jó isten, én esni fogom ájulásba el.

Henrik. Miattam essél a hova akarsz — gyűlölségemnek kicsiny vagy.

Kaatsch. Szóljon ön, kisasszony.

Fanny. Három év óta nagy szeretet van az én keblemnél az ön Alaxander fiához.

Henrik (boszusan székre veti magát.) Az szép, szép; igen szép, gyönyörű szende nyilatkozat.

Fanny. Mikor jött ismét meg a Rotterdamból, kért az enyim atyjától engem elházasodni, de az akart nem, és volt lenni igen haragos.

Henrik (ujját harapja.) Oh szabadságom, sza-

badságom, miért adalak el, száz ötven aranyat kapék, s most hallgatnom kell.

Fanny. Azért követtem ezen elesábitót az ellopásba; de az enyim atya majd megbüntetni őt az övé piksztolal.

Henrik. Már most tovább ki nem állom. Illy kézzel fogható hazugságokat a legbutább ember sem nyelhet el békével. Csak legalább ismerném őt, de sem a piksztolos apát, sem a szerelmes lyányt soha életemben nem láttam, s most mégis gorombaságokat hallgassak tőle. Most utoljára kérдем őnt Angliában született brittnő: mit akar tőlem az ön atya? érti? mit akar tőlem?

Fanny (büszke megvetéssel). Az enyim atya becsületes ember, s akarja lemosni a mocsok az ön véreben!

Henrik. Ohó! mosni? az én véreben akar mosni? de hiszen abból ugyan nem lesz semmi! mossa ő magát, vagy becsületét a hol akarja, de az én véreben csakugyan nem fogja azt tehetni. Hm! na még csak az kellene.

Fanny. Ó sok ezer ütés fog adni az ön fejének.

Kaatschné. Az istenért!

Henrik. Sok ezer ütést? már ez borzasztóság, hiszen anyyi ütésnek hely sem akadna fejemen. — (Kaatsch és nejére tekint.) De önkön csodálkozom, anyám és atyám, hogy olly nyugottan hallgatják ezen őrzöngést, eltávta szájukat, s nem küldik el e rálgalmazót? ugyan szóljanak már valahára valamit?

Kaatsch (haragosan.) Mit szóljunk, szerencsétlen ember, ugyan mit szóljunk?

Henrik. Akármit; de csak szóljanak valamit. Jól van, már látom, hogy nincsen anyám s atyám, és hogy elhagyott árva vagyok. De mielőtt meghalnék, csakugyan boszut fogok állani ezen britanniai hölgyön. Hallja ön? hagyjon ön nekem békét.

Fanny. Oh istenem, én félni, Alexander megbolondult!

Henrik. Én bolond, s megint Alexander? na már most elég. Torkig vagyok; lázadást kezdek, s megmondom ki vagyok. Én nem vagyok az ön Alexandere — én idegen vagyok e házban, s e ház idegen előttem — én nem vagyok ezen emberek fia, és ezen ház nem atyám háza! Így la — most már tudhatnak mindent.

Kaatschné. Oh istenem, már ismét örültség gyötri.

Kaatsch (lassan Henrikhez.) Szerencsétlen! — akarod, hogy a bánat megölje nomet?

Henrik (magán kívül.) Bocssáson ön! már nem hallok, s nem látok semmit.

Kaatsch. De ugyan légy már nyugodt.

Henrik. Nem akarok nyugodt lenni. Nem, már most teljességgel nem, inkább felhagyok ezen átkozott conditionnal, s visszaadom a fölpénzt. Igenis, azt cselekszem, és ez valóban jó gondolat. Közön-séges conditionra jó lett volna a fizetés; de piksztolóvést és sok ezer csapást fejemre nem szenvedek el érte, így nem alkudtunk. (Kiveszi zsebéből a pénzt.) Itt van, itt a pénz — na kinek kell? senkinek? jól van. Isten hozzád atyám háza! isten hozzád házfödél, mely alatt születnem lehetett volna.

Kaatsch (tartóztatja.) Nem fogsz menni, értesz?

Kaatschné. Hova akarsz menni illy állapotban, szerencsétlen gyermek?

Henrik (siránkozó hangon.) Nem tudom, becsületesem mondom, nem tudom. De a jó isten nem fog elhagyni, mert én ártatlan vagyok, s nem okozám e gyalázatos zavart. Én nem csüggedek, elég sokszor gondolkozám már, midőn reggelenként a boltajtóban állék, hogy a veréb is megtalálja napi ételmét, tehát miért ne én is, holott én mégis alkalmasint valamivel több vagyok a verébnél. Meg fogom tebát én is élelmemet lelteni, s inkább kész vagyok veréb lenni, mint illy körülmények közt, tovább itt mulatni.

Kaatschné. De ugyan hallgass meg Sándorom.

Henrik. Hagyjon ön nekem békét azzal a Sándor nevezettel. Az én nevem nem Sándor. — Minden zürzavart az az átkozott név okozott; az én nevem Henrik! Huszold Henrik!

Kaatsch (féle.) Huszold? lehetséges é?

Fanny. O gud, púr Alexander! neki van meleg hideglelés.

Henrik. Mit? talán nevemben is kétkedik ön? kérdezzék meg Hummer urat és Hummer kisasszonyt, s fogják hinni, a mit ma már legalább háromszerszer ismétlék. Az én nevem Henrik, s önök folyvást Sándornak neveznek — oh gyalázatos szójáték.

Kaatschné. De kedves férjem —

Kaatsch (a baloldali ajtóhoz kíséri.) Luiza, fejtse meg e rejtélyt. Vezesd őt ide kedvesem!

Kaatschné. Isten adja, hogy valahára megtudjam, mit kelljen az egészről gondolnom. (El.)

Tizedik jelenet.

Kaatsch. Henrik. Fanny.

Kaatsch. Most gyorsan! — Nincsen fölösleg időnk. Mi az ön neve, fiatal ember?

Henrik. Henrik.

Kaatsch. S családneve?

Henrik. Huszold.

Kaatsch. Ön Blankeneseben születék?

Henrik. Igen, hát honnan tudja ön ezt?

Kaatsch. Önnek egy testvére van —

Henrik. Még pedig ikertestvérem, kit én nem láttam soha, s nem is tudom minő —

Kaatsch. Most már minden világos előttem. Az ön testvére az, kit fiam gyanánt fölnevelék, ő rendkívül hasonlít önhez, valóban, minél tovább nézek öntre —

Henrik. Tehát él testvérem?

Kaatsch. Igy már most minden felvilágosul, még pedig a legegyszerűbb módon. Ő az kit börtönbe vivének, s ő szoktette el e fiatal angol szépet.

Henrik. Na hála istennek, hogy végre mégis tisztán lát ön mindent! Nem elégszer mondám, hogy én nem vagyok Sándor.

Fanny. Oh, ezen megcsalatkozás a személyben lehetőleg volna igen szomorúság nekem.

Kaatsch. De nőmnek ezt nem szabad megtudni, mert ha tudná, hogy Sándor nem az ő fia —

Henrik. Tehát meghalna? ez igen valószínű. De már most megyek a tanácsházba, s elhozom

testvéremet, hogy ő is részesüljön Kaatsch mama csókjaiból, mert mi az egyik ikernek jó, az a másiknak sem rossz. (A közép ajtóhoz fut, s összeütdök Hummerrel, kinek lábára hég.) Hopsza, vigyázzon ön, meg ne botoljék.

Tizenegyedik jelenet.

Előbbiek. Hummer. Luiza. Kaatschné.

Hummer (előre sántikál.) Mennydörgős jégeső! vigyázzon ön! — De hozzák már utánam, én csakugyan a tanácsházba vivém — gyanus kék köpönyege még most is rajta van. Az utcasarkon meg akarát őt ragadni Krap, mivel segédének véle.

Henrik. A mustáros.csupor átka!

Hummer. De Sándor épen most igazítja őt utba, s én csak azért sieték előre, hogy elmondjam addig is az egész összefüggést. Soha életemben nem tapasztalék még illy otromba hasonlatosságot. A ki maga nem látja, nem is hiheti.

Henrik. Futok, elibe futok.

Kaatsch. Megállj! várj még kissé!

Kaatschné. Testvére elibe?

Kaatsch (félre.) Még egyszer el kell őt ámitanom. — Jó nóm, e két ifju példatlan hasonlatossága — (Henrikhez.) Az istenre kérlek, el ne árulj! — Nem leend előtte többé rendkívüli, ha megmondom, hogy már házasságunk előtt volt egy fiam — nyomát rég elvesztém, s ma véletlenség hozá őt ismét karjaimba. Ezen fiatal ember az én fiam!

Henrik (bámulva.) Ismét komédia!

Kaatschné. Fiad? és Sándor?

Kaatsch. Tüstént itt leend.

Hummer. } Tehát mégis fia!

Luiza. }

Henrik (félre.) Nesze neked —

Kaatschné (Henrikre néz.) E szörnyü hasonlatosság! Már elhiszem, hogy fiad.

Henrik. Valóban asszonyom, magam is ugy hiszem, hogy szerencsém van, vagy legalább gondolom, hogy —

(Kaatsch megcsípi Henrik karját.)

Henrik. Jaj! (Félre.) Igen gyöngéd bánásmódja van uram atyámnak.

Hummer. Hiszen illy formán az egész história igen megváltozik, s a házasság?

Luiza. Hiszen kedves atyám, ön barátja fiát határozá férjemül, s Henrik csakugyan Kaatsch ur fia.

Kaatsch. Reménylem, hogy minden akadályt el fogok hárihatni. Hagyjuk ezt Hummer barátom, majd bővebben fogunk róla még szólhatni.

Henrik. Igy már jól van; Kaatsch papa minden akadályt el fog háriítani, hiszen ez olyan világos mint a napfény. Istenem, Kaatsch atyus olly ostobának tettei magát —

Kaatsch. Micsoda?

Henrik. Akarám mondani Hummer ur.

Hummer. Hogyan?

Henrik. Az az, hogy Krap urat, régi ezredesemet gondolám. Ne zavarjanak önök össze mindent, hiszen most már világos az egész dolog — én szeretem az ön lányát, ezen nagybritanniai angol hölgy pedig, testvéremért lángol.

Fanny. Jesz, jesz, én őt nagyon megszeretni.

Henrik. Na már most magok is hallják önök. Ha okosak önök, ugy megegyeznek a házasságban s egyszerre öngy embert boldogitnak. Na, hogy leszünk öreg urak?

Fanny (az ablaknál.) Már jó — sebesen siet! oh máj dir Alexander!

(Mind az ablakhoz sietnek. Henrik szinte az ablakhoz fut, s mivel nem talál helyet, az asztalra ugrik s onnan néz ki.)

Henrik. Már most csakugyan kíváncsi vagyok — aha, itt jó! Az öreg Jónás nyakába borul: ezer ördög, testvérem borzasztóan hasonlít hozzám. — (Leugrik, s Luizát az előszinre vezeti.) Csak aztán ez a hasonlatosság zavart ne okozzon jövendőre. Hallja csak kedves Luiza, hogy el ne téveszsze ön személyünket — tudja mit? csináljon valami jegyet homlokomra, de még sem, mert azt majd még félre magyaráznák — inkább orromra tehát, hogy mindjárt megismerhessen.

Mind (az ajtóhoz sietnek.) Már a lépcsőkön van.

Henrik. Itt van! — Testvérem!

(A képviselő belép. Henrik nyakába borul.)

Vége.

